STEPHEN KING

ŽALIOJI MYLIA

Stephen King

ŽALIOJI MYLIA

Šešių dalių romanas

Iš anglų kalbos vertė
DONATAS MASILIONIS

Kaunas
1998

Stephen King. Rinktiniai raštai, 17 tomas

THE GREEN MILE
Plume, 1997

ISBN 9986-97-12-3

Įvadas

Mane kankina nemigos ciklai - šis faktas nenustebins perskaičiusių romaną, aprašantį Ralfo Robertso nuotykių istorijas* - tad stengiuosi tomis naktimis, kai miegas neateina, turėti parengtą istoriją. Aš jas pasakoju pats sau, gulėdamas tamsoje, rašau jas mintyse lygiai taip pat, tarsi naudočiausi rašomąja mašinėle ar žodžių procesoriumi, dažnai sugrįždamas atgal ir keisdamas žodžius, pridurdamas mintis, išmesdamas sakinius, kurdamas dialogus. Kiekvieną naktį viską pradedu iš pradžių, nedaug pasistūmėdamas į priekį, prieš mesdamas šį užsiėmimą. Paprastai penktą ar šeštą naktį jau būnu įsiminęs ištisus prozos gabalus. Tai tikriausiai skamba kiek pakvaišusiai, tačiau tai ramina... ir be to, taip kur kas geriau užmušinėti laiką, nei skaičiuoti avis.

Galiausiai šios istorijos atsibosta kaip ir daugelį kartų skaitoma knyga. ("Išmesk šią ir nusipirk kitą, Stivenai, - kartais sako mano mama, mesdama suirzusį žvilgsnį į mylimą komiksų ar minkštais viršeliais knygą. - Ji jau suskaityta iki skutų".) Tada ateina metas ieškoti naujos istorijos, ir per savo nemigos priepuolius aš tikiuosi, jog naujoji istorija atsiras greitai, nes bemiegės valandos yra ilgos. 1992-aisiais ar 1993-iaisiais dirbau prie knygos, pavadintos "Kas apgauna jūsų akis". Ji buvo apie vyriškį, laukiantį mirties bausmės - stambų juodaodį vyrą, kuris, artėjant jo egzekucijos dienai, susidomi cirko fokusais. Šią istoriją pirmuoju asmeniu turėjo papasakoti senas kalinys, kuriam už gerą elgesį buvo leista vežioti į kameras vežimėlį su knygomis, pardavinėti cigaretes, įvairius niekniekius ir tokias smulkmenas kaip tonikas plaukams ar iš vaškinio popieriaus padaryti lėktuvėliai. Norėjau, kad pasakojimo pabaigoje stambuolis kalinys, Lukas Kofis, padarytų triuką ir išnyktų.

Tai buvo puiki idėja, tačiau istorija man atrodė neįtikinanti. Regis, išbandžiau šimtus skirtingų būdų, tačiau istorija vis tiek nesikli-

* Turimas omeny S. Kingo romanas "Nemiga" *(red. past.)*.

javo. Savo pasakotojui daviau prijaukintą pelę, kuri važinėdavo ant jo vežimėlio, tikėdamasis, jog tai padės išspręsti uždavinį, tačiau nieko neišėjo. Geriausia istorijos dalis buvo jos pradžia, prasidedanti žodžiais "Tai atsitiko 1932 metais, kai valstijos kalėjimas vis dar tebebuvo Evans Noče... ir, žinoma, elektros kėdė, kurią kaliniai vadino Senąja Žiežirba". Man atrodė, jog tai skamba įtikinamai; visa kita buvo nevykę. Galiausiai išmečiau Luką Kofį ir jo pranykstančias monetas, kad galėčiau papasakoti apie planetą, kurioje žmonės per lietų dėl kažkokios priežasties virsta kanibalais... ir ši istorija man vis dar tebepatinka, tad šalin nuo jos rankas, girdite?

Po to, po pusantrų metų, mane vėl aplankė mintis apie mirtininkus, laukiančius savo eilės, tik šį kartą kitokiu aspektu - o ką, jeigu, tariau sau, šis stambuolis yra ne trokštantis išmokti daryti fokusus kalinys, o koks nors žiniuonis, nevėkšla, nuteistas už žmogžudystes, kurių ne tik nepadarė, bet ir stengėsi užkirsti joms kelią?

Nusprendžiau, kad ši istorija yra per daug gera žaisti su ja gulint lovoje, nors iš tiesų pradėjau ją kurti tamsoje, beveik pažodžiui atgaivindamas įžanginę pastraipą ir mintyse sukurdamas visą pirmą skyrių prieš ėmęs rašyti. Pasakotoju tapo ne užsitarnavęs pasitikėjimą kalinys, o mirtininkų bloko prižiūrėtojas, Lukas Kofis virto Džonu Kofiu (tuo nusiimdamas kepurę prieš Viljamą Folknerį, kurio Kristų įkūnijantis herojus yra Džo Kalėda), o pelė virto... ką gi, Misteriu Džinglu.

Nuo pat pradžių žinojau, kad tai puiki istorija, tačiau ją buvo nepaprastai sunku aprašyti. Kiti dalykai klostėsi mano gyvenime, kurie atrodė lengvesni - vienas iš jų buvo daugiaserijinis televizijos spektaklis "Švytėjimas" - tačiau nagais buvau įsikibęs į "Žaliąją myliąʺ. Jaučiausi tarsi kurdamas pasaulį bemaž nuo pamatų, nes beveik nieko nežinojau apie mirtininkų, Didžiosios depresijos metais laukiančių savo eilės pietinių ir šiaurinių valstijų pasienio kalėjime, gyvenimą. Žinoma, čia gali padėti literatūros studijavimas, tačiau aš maniau, kad knygos gali nužudyti tą trapų kliedesio jausmą, kurį atradau savo pasakojime - nuo pat pradžių vidumi jaučiau, jog noriu sukurti ne tikrovišką istoriją, o mitą. Tad atkakliai plušau, kraudamas žodžius vieną ant kito ir vildamasis sulaukti įkvėpimo, išvysti Tris Karalius ar kokį kitą dangiškąjį stebuklą.

Stebuklas pasirodė fakso iš Ralfo Vičinanzos, mano autorinių teisių agento užsienyje, pavidalu. Ralfas tarėsi su vienu britų leidėju dėl tęstinio romano. Tokia knygų leidimo forma Čarlzas Dikensas pasinaudojo jau prieš šimtmetį. Ralfas, tarsi nesitikėdamas, jog ši

idėja gali kur nors atvesti, klausė, ar aš nenorėčiau išmėginti šios formos. Žmogau, aš tuojau pat nusitvėriau šios idėjos. Iš karto supratau, jog, sutikęs imtis šio projekto, privalėsiu užbaigti "Žaliąją myllią". Taigi, jausdamasis it romėnų kareivis, kuris padega tiltus per Rubikoną, paskambinau Ralfui ir paprašiau, kad jis sudarytų sutartį. Jis tai padarė, o visa kita jūs jau žinote. Džonas Kofis, Polas Edžkoumas, Brutalusis Hauvelas, Persis Vetmoras... jie užvaldė mane ir lėmė šiai istorijai išvysti dienos šviesą. Tai buvo žiauriai kietas reikalas.

"Žalioji mylia" susilaukė savotiškai magiško palankumo, kurio anksčiau nebuvau patyręs, nes iš tiesų maniau, kad ši knyga gali tapti komercine katastrofa. Skaitytojų atsiliepimai buvo nuostabūs, šį kartą netgi dauguma kritikų prisijungė prie knygos garbintojų. Jaučiuosi skolingas savo žmonai už jos išmintingus patarimus, kad knyga susilaukė tokio populiarumo, o prie jos komercinės sėkmės labai prisidėjo "Dutton Signet" leidyklos darbuotojai, įdėję daug triūso, kad taip atsitiktų.

Tačiau tik aš vienas patyriau malonumą. Rašiau kaip pamišėlis, stengdamasis neatsilikti nuo beprotiško leidybinio grafiko ir tuo pat metu mėgindamas sudėlioti knygą taip, kad kiekviena jos dalis baigtųsi sava minikulminacija, vildamasis, jog visos dalys derės viena su kita, ir žinodamas, kad būsiu pakartas, jei tai nepavyks. Keletą kartų pagalvojau, ar ir Čarlzas Dikensas panašiai jautėsi, kartais paprasčiausiai vyliausi, kad į siužete iškilusius klausimus savaime rasis atsakymas, ir, manau, jis jautėsi taip pat. Laimei, Dievas Čarlzui Dikensui davė daugiau talento.

Prisimenu, sykiais pagalvodavau, jog šiukšlinu grindis sau už nugaros, užversdamas jas pačiais begėdiškiausiais anachronizmais, tačiau paaiškėjo, kad jų buvo stebėtinai mažai. Net mažas "karštasis komiksas", kurio herojai buvo Išverstakis ir Alyvuogė, mirusi ant pinigų krūvos: išspausdinus 6-ą dalį, kažkas man atsiuntė tiksliai tokio pat komikso, parašyto apie 1927-uosius, kopiją. Viename įsimintiname epizode Vimpis blizgina savo batus į Alyvuogę ir tuo pat metu valgo mėsainį. Viešpatie, nieko nėra nuostabesnio už žmogaus vaizduotę, ar ne tiesa?

Sėkmingai išleidus "Žaliąją mylią", kilo daugybė diskusijų kaip - arba *ar* - ją reikėtų išleisti atskira vientisa knyga. Leidimas dalimis buvo skausmingas man, taip pat ir kai kuriems skaitytojams, nes leidimas brošiūromis atsiėjo labai brangiai - apie devyniolika dolerių už visas šešias dalis (kur kas pigiau perkant parduotuvėje, kurioje taiko-

mos nuolaidos). Dėl šios priežasties knygelių, sudėtų į kartoninę dėžutę, rinkinys nebuvo idealus sprendimas. Regis, dabartinė knyga, išleista įprastais plonais viršeliais už protingesnę kainą, yra idealus sprendimas. Tad štai ji, beveik tokia pat, kaip išleista pirmą kartą (pakeičiau tą vietą, kurioje Persis Vetmoras, apvilktas tramdomaisiais marškiniais, pakelia ranką nusišluostyti nuo veido prakaitą).

Kada nors norėčiau ją visą peržiūrėti - paverčiant šią knygą romanu, jos struktūra turėtų būti kiek kitokia - ir vėl išleisti. Kol ateis toks laikas, tenka pasitenkinti esamu. Labai džiaugiuosi, kad ši knyga patiko tokiam gausiam skaitytojų būriui. Ir žinote, paaiškėjo, jog galų gale tai gana puiki knyga skaityti prieš miegą.

Stivenas Kingas
Bengoras, Meino valstija
1997 m. vasario 6 d.

Pratarmė: laiškas

1995 m. spalio 27 d.

Brangus Nuolatinis Skaitytojau,

gyvenimas yra kaprizingas. Prasidedanti šioje knygelėje istorija egzistuoja šia forma dėl atsitiktinės nekilnojamojo turto agento, su kuriuo niekada nebuvau susitikęs, pastabos. Tai atsitiko prieš metus Long Ailende. Ralfas Vičinanza, mano ilgametis draugas ir verslo partneris (jo pagrindinis verslas - pardavinėti knygų leidimo užsienyje teises), tuo metu tenai kaip tik išsinuomojo namą. Nekilnojamojo turto agentas pastebėjo, jog namas atrodo, "tarsi būtų atkeliavęs iš Čarlzo Dikenso pasakojimo".

Ši pastaba vis tebeglūdėjo Ralfo mintyse, kai jis savo namuose priėmė pirmąjį svečią, britų leidėją Malkolmą Edvardsą. Jis pakartojo šią frazę Edvardsui, ir jie pradėjo šnekučiuotis apie Dikensą. Edvardsas užsiminė, kad Dikensas daugelį savo romanų išleido dalimis, kurios arba buvo spausdinamos kaip laikraščių priedai, arba kaip knygelės (nežinau, iš kur kilęs šis žodis, reiškiantis mažesnę nei vidutinė knygą, tačiau man visada patiko nuo jo dvelkianti intymumo ir draugiškumo nuotaika). Edvardsas pridūrė, jog kai kurie Dikenso romanai buvo iš tiesų parašyti ir peržiūrėti prieš pat juos išspausdinant; Čalzas Dikensas aiškiai buvo iš tų rašytojų, kurie nebijojo leidyklos terminų.

Dikenso dalimis leidžiami romanai buvo nepaprastai populiarūs; tiesą sakant, tokie populiarūs, jog vienas iš jų sąlygojo tragediją, įvykusią Baltimorėje. Didelė Dikenso gerbėjų grupė susirinko krantinėje, laukdama, kol atplauks britų laivas, gabenantis paskutiniąją romano "Sendaikčių parduotuvėlė" dalį. Pasakojama, kad keli būsimieji skaitytojai buvo nublokšti į vandenį ir paskendo.

Nemanau, jog Malkolmas ar Ralfas būtų norėję, kad kas nors paskęstų, tačiau jiems buvo smalsu, kas atsitiktų, jei šiandien vėl būtų pabandyta išleisti romaną dalimis. Nė vienas iš jų tuo metu nežino-

jo, jog tai jau bent du kartus buvo įvykę (nieko nėra nauja po šia saule). Tomas Vulfas savo romano "Tuštybių laužas" (pirmąjį variantą dalimis išspausdino žurnale "Rolling Stone", o Maiklas Makdauvelas (romanų "Amuletas", "Paauksuotos adatos", "Gaivalai" ir scenarijaus "Vabalų sultys" autorius) išleido romaną "Tamsusis vanduo" atskiromis knygelėmis minkštais viršeliais. Šis romanas - siaubo pasakojimas apie šeimą iš pietinių valstijų, kurios nariams lemta virsti aligatoriais - nebuvo pats geriausias Makdauvelo kūrinys, tačiau vis dėlto atnešė nemažą pelną leidyklai "Avon Books".

Abu vyriškai toliau svarstė, kas nutiktų, jei populiarių romanų rašytojas šiandien pamėgintų išleisti romaną atskiromis dalimis - mažomis knygelėmis minkštais viršeliais, kurių kaina Didžiojoje Britanijoje būtų svaras arba du, o Amerikoje galbūt trys doleriai (kur dauguma knygų minkštais viršeliais kainuoja 6,99 arba 7,99 dolerio). Malkolmas pasakė, jog toks rašytojas kaip Stivenas Kingas galėtų sėkmingai imtis šio eksperimento, ir po to vyriškių pokalbis pakrypo kitomis temomis.

Ralfas beveik pamiršo šią idėją, tačiau ji vėl dingtelėjo 1995 metų rudenį, kai Ralfas sugrįžo iš Frankfurto knygų mugės, tarptautinio prekybinio šou, kuriame kiekviena diena tokiems kaip Ralfas agentams, pardavinėjantiems leidybines teises užsienyje, yra žaidimas atviromis kortomis. Kartu su daugybe kitų reikalų, kuriuos aš iš karto atmečiau, Ralfas ėmė su manimi aptarinėti romano leidimo atskiromis knygelėmis idėją.

Aš iš karto neatsisakiau idėjos leisti romaną atskiromis knygelėmis, kaip kad pasielgiau su pasiūlymais duoti interviu japonų žurnalui "Playboy" ar vykti į nemokamą kelionę po Baltijos šalis, - ji mano vaizduotėje įžiebė ryškią kibirkštį. Nemanau esąs šių dienų Dikensas, - jei toks žmogus ir egzistuoja, tai greičiausiai bus Džonas Irvingas arba Salmonas Rušdis, - tačiau man visada patiko atskirais epizodais pasakojamos istorijos. Su šitokia knygos forma pirmą kartą susidūriau laikraštyje "The Saturday Evening Post", ir ji man patiko, nes kiekvieno epizodo pabaigoje skaitytojas beveik susilygina su rašytoju - jam lieka visa savaitė pamėginti atspėti, kur dabar nuvingiuos žaltys. Be to, man atrodė, kad tokios istorijos yra skaitomos intensyviau ir daugiau patiriama įspūdžių, nes medžiaga suskirstyta dalimis. Net jei ir norėtum, knygos negalima praryti visos iš karto (o jei knyga gera, toks noras kyla).

Svarbiausia, kad mūsų namuose dažnai tokias knygas skaitydavome garsiai - vieną vakarą mano brolis Deividas, kitą vakarą aš, tre-

čią - mano mama, po to vėl brolis. Tai buvo reta galimybė mėgautis knyga taip, kaip mes mėgaudavomės filmais, į kuriuos kartu eidavome, ar televizijos laidomis ("Neišdirbta oda", "Bonanza", "66 maršrutas"), kurias stebėdavome visi drauge. Tai buvo šeimyninis renginys. Tik po kelerių metų sužinojau, jog to meto šeimose labai panašiai buvo mėgaujamasi Dikenso romanais, tik išgyvenimai dėl Pipo, Olivero ar Deivido Koperfildo likimų, sėdint palei židinį, tęsdavosi ištisus *metus*, o ne kelis mėnesius (net ilgiausios laikraštyje "The Saturday Evening Post" spausdinamos serijos retai būna didesnės nei aštuonių dalių).

Buvo dar vienas dalykas, mane sužavėjęs šia idėja, - žavesys, kurį, įtariu, pilnai įvertinti gali tik rašytojas, rašantis įtempto siužeto ar vaiduokliškus romanus: leisdamas romaną dalimis, rašytojas įgyja pranašumą prieš skaitytoją, kurio kitu atveju negalėtų patirti: paprastais žodžiais tariant, Nuolatinis Skaitytojau, tu negali užbėgti į priekį ir sužinoti, kaip susiklostys įvykiai.

Tebeprisimenu, kai kartą, būdamas maždaug dvylikos metų, įėjau į svetainę ir pamačiau mamą, sėdinčią savo mėgiamoje supamojoje kėdėje ir dirstelinčią į plonais viršeliais išleistą Agatos Kristi romano pabaigą, tuo pat metu laikant pirštą toje vietoje, kur ji skaitė - apie 50-ą puslapį. Aš išsigandau ir pasakiau tai mamai (atminkite, kad man buvo tik dvylika metų - amžius, kai berniukai pradeda miglotai suprasti, neva jie žino viską), pareikšdamas, jog skaityti knygos pabaigą, iki jos nepriėjus, yra tas pat, kas suvalgyti "Oreo" sausainių kremą, o pačius sausainius išmesti. Mama nusijuokė savo nuostabiu nerūpestingu juoku ir atsakė, jog tai galbūt tiesa, tačiau kartais ji tiesiog negalinti atsispirti pagundai. Aš pajėgiau suprasti, ką reiškia atsiduoti pagundai; netgi būdamas dvylikos metų patyriau jų daugybę. O štai šioje knygoje yra patrauklus vaistas įveikti šią pagundą. Kol paskutinis epizodas nepateks į knygynus, niekas nesužinos, kaip susiklostys įvykiai "Žaliojoje mylioje"... netgi aš.

Nors Ralfas Vičinanza jokiu būdu negalėjo apie tai žinoti, jis pačiu tinkamiausiu man psichologiniu momentu pakišo idėją apie dalimis leistiną knygą. Aš jau kurį laiką rutuliojau idėją parašyti pasakojimą tema, kurios, kaip visada įtariau, turėjau anksčiau ar vėliau imtis: apie elektros kėdę. "Senoji Žiežirba" kerėjo mane nuo pat to momento, kai pirmą kartą pamačiau Džeimso Keinio filmą, o pirmieji mano perskaityti pasakojimai apie savo eilės laukiančius mirtininkus (knygoje "Dvidešimt tūkstančių metų Sing Singo kalėjime", kurią parašė Vordenas Luisas E. Luesas) įžiebė tamsiąją mano vaizduotės

pusę. Aš spėliojau, kaip turėtų jaustis žmogus, eidamas tuos paskutiniuosius keturiasdešimt jardų iki elektros kėdės ir žinodamas, kad ten mirs. Kaip turėtų jaustis žmogus, kuris privalo pririšti pasmerktąjį... arba įjungti srovę? Ką toks darbas atima iš žmogaus? Arba, dar klaikiau, ką jis duoda?

Per pastaruosius dvidešimt ar trisdešimt metų, visada eksperimentuodamas, pabandžiau pritaikyti šias pagrindines idėjas įvairiose situacijose. Parašiau vieną sėkmingą novelę, kurios veiksmas vyksta kalėjime ("Rita Heivort ir Šošenko išgelbėjimas"), ir beveik buvau nusprendęs, jog šito man pakaks, kai vėl užvaldė toji idėja. Šioje novelėje man daug kas patiko, tačiau užvis labiausiai iš esmės padorus pasakotojo balsas: žemų tonų, nuoširdus, gal kiek nustebęs, toks ir turėtų būti Stiveno Kingo pasakotojas, jei apskritai kada nors toks pasakotojas yra buvęs. Taigi ėmiausi darbo, tačiau atsargiai sustodamas ir vėl pradėdamas.

Didžioji antro skyriaus dalis buvo parašyta Fenvėj Parke, kur mane sulaikė lietūs!

Kai paskambino Ralfas, turėjau bloknotą, paskubomis prirašytą "Žaliosios mylios" puslapių, ir supratau, kad kuriu romaną, užuot palikęs ant savo rašomojo stalo vietos jau parašytai knygai, kurią turėjau peržiūrėti ("Desperacija" - tu ją netrukus išvysi, Nuolatinis Skaitytojau). Dirbdamas prie "Mylios", pasiekiau tokią ribą, kada paprastai galima pasirinkti tik viena iš dviejų: atidėti knygą (ir tikriausiai niekada daugiau jos nebepaimti) arba mesti viską šalin ir tęsti medžioklę.

Ralfas pasiūlė trečią alternatyvą: istoriją, kuri būtų rašoma taip pat kaip ir skaitoma - dalimis. Man patiko ir šios veiklos įtampa: suklupk, nesugebėk visko užbaigti, ir iš karto maždaug milijonas skaitytojų pradės staugti, reikalaudami tavo kraujo. Niekas, išskyrus mano sekretorę Džulijaną Jugli, geriau šito už mane nežino; kiekvieną savaitę mes gauname po tuziną piktų laiškų, reikalaujančių eilinės "Tamsiojo bokšto" serijos knygos (kantrybės, Rolando gerbėjai; pažadu, jog praeis ne daugiau kaip metai, ir jūsų laukimas baigsis). Viename iš tokių laiškų buvo "Polaroido" fotoaparatu padaryta žaislinio meškiuko, sukaustyto grandinėmis, nuotrauka, o prie jos pridėtas raštelis, sumontuotas iš laikraščių ir žurnalų antraščių iškarpų: "NEDELSIANT IŠLEISK NAUJĄ "TAMSIOJO BOKŠTO" SERIJOS KNYGĄ, ANTRAIP MEŠKIUKAS ŽUS" - buvo sakoma raštelyje. Pasikabinau šį raštelį savo kabinete, kad jis primintų man atsa-

komybę ir kaip yra puiku, kai žmonėms rūpi - šiek tiek - tavo vaizduotės kūriniai.

Kad ir kaip būtų, nusprendžiau išleisti "Žaliąją mylią" nedidelių knygelių plonais viršeliais serija, kaip tai buvo daroma devynioliktame amžiuje, ir tikiuosi, kad tu, Skaitytojau, man parašysi ir pasakysi, ar (a) tau patiko ši istorija ir (b) ar patiko ši retai taikoma, bet žaisminga jos pateikimo forma. Ji, be abejo, suteikė pasakojimo rašymui energijos, nors šiuo metu (lietingą 1995 metų spalio vakarą) knyga dar nebaigta, netgi nebaigtas juodraštinis jos variantas, ir ne visai aišku, kaip ši istorija turėtų pasibaigti. Tai ir yra šio sumanymo žavesio dalis, nors dabar aš važiuoju per tirštą miglą, iki pat galo nuspaudęs akceleratoriaus pedalą.

Ir svarbiausia: jei Tu, Skaitytojau, patiri bent pusę to džiaugsmo skaitydamas, kurį aš patiriu rašydamas, mums abiems puikiai sekasi. Mėgaukis šia knyga... ir kodėl jos nepaskaičius garsiai kartu su draugu? Jei tai neduos nieko daugiau, tai bent sutrumpins laiką, kol tavo spaudos kioske ar vietiniame knygyne pasirodys kita dalis.

O kol kas linkiu sėkmės ir būti geriems vieni kitiems.

Stivenas Kingas

PIRMA DALIS

DVI NEGYVOS MERGAITĖS

1

Tai atsitiko 1932-aisiais, kai valstijos kalėjimas tebebuvo Kould Mauntine. Ir, suprantama, ten taip pat buvo elektros kėdė.

Kaliniai laidė visokius juokelius apie kėdę, kaip kad žmonės šaiposi iš dalykų, kurie juos gąsdina, tačiau kurių negalima pašalinti. Jie vadino kėdę Senąja Žiežirba arba Sultingąja Storule. Kaliniai pokštavo, aptarinėdami kalėjimo sąskaitas už elektrą ar svarstydami, kaip kalėjimo viršininkas Muras turės pats gaminti Padėkos dienos vakarienę, nes jo žmona Melinda buvo per daug pasiligojusi, kad galėtų ką nors paruošti.

Tačiau tiems, kurie iš tiesų turėjo sėsti į tą kėdę, humoras greitai išgaruodavo. Per savo tarnybos Kould Mauntine laiką aš vadovavau septyniasdešimt aštuonioms egzekucijoms (šio skaičiaus niekada nesupainiodavau; prisiminsiu jį ir gulėdamas mirties patale) ir manau, kad dauguma šių žmonių galutinai suvokdavo kas vyksta, kai jų kulkšnis pririšdavo prie storų ąžuolinių Senosios Žiežirbos kojų. Tada jie suprasdavo (buvo galima pastebėti, kaip šis suvokimas tarsi kažkokia šalta neviltis pasirodo jų akyse), kad pasmerktųjų nuosavų kojų karjerai atėjo galas. Šiomis kojomis dar tebetekėjo kraujas, raumenys tebebuvo tvirti, tačiau jiems jau viskas buvo baigta; jie jau nebenužingsniuos dar vienos mylios ir nebešoks su mergina, pastačius

naują klojimą. Senosios Žiežirbos klientai imdavo suvokti savo mirtį pirmiausia kulkšnimis. Ant galvos uždedamas juodas šilkinis maišas nutraukdavo jų vapaliojimus ir dažniausiai nerišlius paskutiniuosius žodžius. Šis maišas buvo skirtas pasmerktiesiems, tačiau aš visada maniau, jog iš tiesų jis reikalingas mums, kad nematytume siaubingos baimės, kylančios nelaimingųjų akyse, kai jie imdavo suvokti, jog mirs sulenktais keliais.

Kould Mauntine nebuvo mirtininkų kamerų, tik nuo kitų keturių buvo atskirtas E korpusas, kuris buvo keturis kartus mažesnis už likusius ir ne medinis, o iš plytų, siaubingu metaliniu stogu, spindinčiu karštoje vasaros saulėje kaip karštligės kamuojamo žmogaus akies obuolys. Šiame korpuse buvo šešios kameros, po tris abiejose plataus koridoriaus pusėse, beveik dvigubai didesnės už esančias kituose keturiuose korpusuose. Visos - vienutės. Tai didelė prabanga kalėjime (ypač ketvirtajame dešimtmetyje), tačiau kaliniai mielai būtų sutikę atsidurti bet kurioje kitų keturių korpusų kameroje. Patikėkite, už tai jie būtų bet ką atidavę.

Per visus mano kalėjimo prižiūrėtojo karjeros metus nė karto visos šešios kameros vienu metu nebuvo užpildytos - ačiu Dievui už nedidelę malonę. Daugiausiai buvo keturi pasmerktieji, juodaodžiai ir baltieji (Kould Mauntine nebuvo vaikščiojančių lavonų segregacijos), ir tai priminė mažą pragarą. Kartą buvo moteris - Beverlė Makol. Jos oda buvo juoda lyg vynų tūzo, ir ji buvo graži kaip nuodėmė, kurią padaryti žmogus neturėjo drąsos. Ji šešerius metus kentė savo vyro mušama, tačiau nė dienos nevaliojo taikstytis su jo šmirinėjimu palei svetimus sijonus. Tą vakarą, kai sužinojo apie vyro apgaudinėjimą, Beverlė laiptų, vedančių į jų butą virš kirpyklos, priklausančios vyrui, viršuje laukė nelaimingojo Lesterio Makolo, kurį draugeliai (ir tikriausiai jo trumpalaikė meilužė) vadino Kirpiku. Beverlė palaukė, kol Lesteris pusiau nusivilko paltą, o tada nupjovė neištikimąjį savo vyro "įnagį", kuris nukrito ant juodai baltų batelių. Šiam tikslui Beverlė pasinaudojo Kirpiko nuosavu skustuvu. Kai liko dvi naktys, iki Beverlė turėjo sėstis į Senąją Žiežirbą, ji pasišaukė mane savo kameron ir pasakė, kad sapne ją aplankė afrikietiškoji tėvo dvasia ir įsakė atsikratyti vergiškos pavardės ir mirti su laisva, Matuomi, pavarde. Taigi pasmerktoji pageidavo, kad mirties nuosprendis būtų perskaitytas Beverlei Matuomi. Spėju, kad jos tėvo dvasia nesuteikė Beverlei kito vardo, arba ji neįstengė to vardo suprasti. Atsakiau, jog puiku, taip ir bus padaryta. Per savo tarnybos metus išmokau vieną dalyką - niekada neatsakyti pasmerktajam, nebent tai

būtų absoliučiai būtina. Kalbant apie Beverlę Matuomi, pavardės pakeitimas nieko nebereiškė. Kitą dieną, apie trečią valandą po pietų, apsilankė gubernatorius, pakeisdamas mirties nuosprendį kalėjimu iki gyvos galvos Grasi Velio moterų kalėjime. Galiu pasakyti, jog apsidžiaugiau pamatęs, kaip apvali Bevės subinė nuo budinčiojo stalo pasuka į kairę, o ne į dešinę.

Maždaug po trisdešimt penkerių metų - turėjo prabėgti ne mažiau kaip trisdešimt penkeri - išvydau šią pavardę laikraščio nekrologų skiltyje, išspausdintą po smulkiaveidės juodaodės moters su vešliais žilais plaukais ir akiniais, kurių kampučiuose žibėjo netikri briliantai, nuotrauka. Tai buvo Beverlė. Nekrologe perskaičiau, kad paskutiniuosius dešimtį savo gyvenimo metų ji praleido laisvėje ir beveik pati viena išgelbėjo mažo miestelio Reins Folso biblioteką. Ji taip pat mokytojavo sekmadieninėje mokykloje ir buvo to mažo miestelio gyventojų labai mylima. “BIBLIOTEKININKĖ MIRĖ NUO ŠIRDIES LIGOS” skelbė antraštė, o apačioje smulkesniu šriftu, tarsi tai būtų vėliau atėjusi mintis, buvo išspausdinta: “*Daugiau nei du dešimtmečius praleidusi kalėjime už žmogžudystę*”. Tik akys, plačios ir spindinčios už akinių su rėmeliais, kuriuos puošė netikri briliantai, buvo tos pačios. Tai buvo akys moters, kuri netgi būdama septyniasdešimt kelerių metų amžiaus nedvejodama ištrauktų skustuvą iš mėlyno indo su dezinfekuojančiu skysčiu, jei iškiltų neatidėliotinas poreikis. Žmogžudžius visada atpažinsi, net jeigu jie gyvenimo pabaigoje tampa apsnūdusio mažo miestelio bibliotekininkėmis. Bent jau galėsi atpažinti, jei praleisi tiek laiko rūpindamasis žmogžudžiais, kiek praleidau aš. Tik vieną vienintelį kartą man iškilo abejonių dėl savo darbo. Manau, dėl tos priežasties aš ir rašau šias eilutes.

Platus koridorius, einantis E korpuso viduriu, buvo išklotas senų suvargusių laimų* spalvos linoleumu, todėl tai, ką kituose kalėjimuose vadino Paskutiniąja mylia, Kould Mauntine praminė Žaliąja mylia. Nuo šio koridoriaus, besidriekiančio iš pietų į šiaurę, pradžios ligi galo kokie geri šešiasdešimt žingsnių. Jo pradžioje buvo tramdomasis kambarys, o pabaigoje - T formos išsišakojimas. Posūkis į kairę reiškė gyvenimą, jei egzistavimą saulės nusvilintame pasivaikščiojimų kieme galėjai šitaip pavadinti, ir daugelis jį taip vadino; jie šitaip nugyveno daugelį metų, nepatirdami jokių kenksmingų poveikių. Vagys, padegėjai, seksualiniai nusikaltėliai, visi kalbantys apie

* Žalios spalvos citrinų rūšis *(vert. past.)*.

savo reikalus, vaikščiojantys ir sudarinėjantys savo mažus sandėrius.

Tačiau posūkis į dešinę - visai kas kita. Pirmiausia patekdavai į mano kabinetą (čia kilimas taip pat buvo žalios spalvos, vis ketindavau jį pakeisti, bet taip ir neprisiruošdavau) ir sustodavai prieš mano rašomąjį stalą, kurio kairėje stovėjo Amerikos, o dešinėje - Valstijos vėliava. Kabineto gilumoje buvo dvejos durys. Vienos vedė į mažą tualetą, kuriuo naudojausi aš ir E korpuso sargybiniai (kartais netgi kalėjimo viršininkas Muras); kitos - į sandėlį. Štai kaip užsibaigdavo kelias, žingsniuojant Žaliąja mylia.

Durys buvo žemos - eidamas pro jas, turėdavau palenkti galvą, o Džonas Kofis tiesiog pritūpti. Pro jas išeidavai į mažą laiptų aikštelę, o po to trim cementiniais laipteliais nusileisdavai ant medinių grindų. Patalpa buvo pasigailėtina, be apšildymo ir su metaliniu stogu, tokiu pat, kaip ir ant korpuso, prie kurio ši patalpa buvo pristatyta. Žiemą joje buvo taip šalta, kad kvėpuojant eidavo garas, o vasarą dusdavai nuo karščio. Kai vykdėme Elmerio Manfredo egzekuciją - kiek prisimenu, tai vyko trisdešimtųjų metų liepą ar rugpjūtį - devyni liudininkai apalpo.

Kairėje pusėje buvo sandėlys - ir vėl tai reiškė gyvenimą. Įrankiai (visi užrakinti grandinėmis apjuostose stiklinėse spintose, tarsi tai būtų karabinai, o ne kastuvai ir kirtikliai), audiniai, maišai su sėklomis, kurios pavasarį bus pasėtos kalėjimo daržuose, dėžės su tualetiniu popieriumi, padėklai, prikrauti formų, kurios naudojamos kalėjimo lėkščių gamybos ceche... netgi maišai kalkių, skirtų paženklinti beisbolo aikštės rombą ir futbolo aikštės linijas - kaliniai žaisdavo vadinamojoje Ganykloje, tad Kould Mauntine visi nekantraudami laukdavo rudens popiečių.

Dešinėje - vėl tykojo mirtis. Ten buvo pati Senoji Žiežirba, įsitaisiusi ant medinės platformos pietrytiniame sandėlio kampe, ji turėjo storas ąžuolines kojas, plačias ąžuolines rankų atramas, kurios sugerdavo daugybės paskutinėmis gyvenimo minutėmis siaubo apimtų vyrų prakaitą, ten buvo ir metalinis šalmas, dažniausiai atsainiai kabantis ant kėdės atlošo. Nuo šalmo per izoliuotą skylę, iškaltą iš šlako blokų sumūrytoje sienoje už kėdės, driekėsi laidas. Vienoje kėdės pusėje stovėjo galvanizuotas alavinis kibiras. Jei pažvelgtum į jo vidų, pamatytum žiedą iš kempinės, iškirptą taip, kad ji tiksliai tilptų metaliniame šalme. Prieš egzekuciją kempinę sumirkydavo druskos tirpale, kad ji [illegible] praleistų nuo[illegible] elektros srovę, tekančią laidu, ta pačią kempine ir galiausiai patenkančią į pasmerktojo smegenis.

2

1932-ieji buvo Džono Kofio metai. Viskas bus išsamiai aprašyta laikraščiuose. Jei ką nors tai domina, informaciją ir dabar galima juose susirasti - tą gali padaryti bet kas, turintis daugiau energijos nei vienas senukas, stumiantis paskutiniąsias savo gyvenimo dienas vienoje Džordžijos valstijos senelių prieglaudoje. Stojo karštas ruduo, tą gerai pamenu; iš tiesų, labai karštas. Spalio mėnuo buvo beveik toks pat kaip rugpjūtis, ir kalėjimo viršininko žmona Melinda, ištikta priepuolio, gulėjo Indianolos ligoninėje. Tą rudenį mane suėmė pats aštriausias gyvenime šlapimtakių uždegimas, ne toks aštrus, kad man pačiam tektų atsigulti į ligoninę, tačiau pakankamai skausmingas, kad kiekvieną kartą, kai šlapindavausi, norėčiau numirti. Tai buvo mažo, pusiau praplikusio prancūzo Delakrua, patekusio čia vasarą kartu su savo peliuku, mokėjusiu sumanų triuką su špūle, ruduo. Tačiau iš esmės tai buvo Džono Kofio, kuris pateko į E korpusą, nuteistas mirties bausme už Deterikų dvynių mergaičių išprievartavimą ir nužudymą, ruduo.

Per kiekvieną pamainą korpuse budėdavo keturi ar penki sargybiniai, tačiau dauguma iš jų buvo skrajūnai. Dynas Stentonas, Heris Tervilidžeris ir Brutas Hauvelas (vyrai vadino jį "Brutaliuoju", tačiau tai buvo pokštas, nes, nepaisant savo stambumo, Brutas nenuskriaustų ir musės, nebent tai būtų būtina) jau mirę, kaip ir Persis Vetmoras, kuris iš tiesų *buvo* brutalus... ką jau kalbėti apie tai, kad dar buvo ir kvailas. Persis neturėjo jokių pareigų E korpuse, kur bjaurios prigimties žmonės buvo nereikalingi, o kartais net pavojingi, tačiau jis buvo susigiminiavęs su gubernatoriumi, todėl jį čia ir laikė.

Būtent Persis Vetmoras ir atvedė Kofį į korpusą šaukdamas: "Eina miręs žmogus! Čia eina miręs žmogus!"

Nors jau ir buvo atėjęs spalis, tvoskė pragariškas karštis. Durys į pasivaikščiojimų kiemą buvo praviros, kad įleistų ryškios šviesos srautą ir didžiausią man bet kada matytą vyriškį, jei neminėsime kelių krepšinio žaidėjų, kuriuos rodo per televizorių, pastatytą namų, skirtų aikštingiems kvailiams, "Poilsio kambaryje". Šiuose namuose galiausiai atsidūriau ir aš. Kofio rankos buvo surakintos grandinėmis, besidriekiančiomis per vandens statinės didumo krūtinę; ant kulkšnių buvo uždėti metaliniai žiedai, sujungti grandine, kuri vilkdamasi laimų spalvos koridoriumi tarp kamerų skambėjo tarsi suvertos monetos. Persis Vetmoras ėjo iš vienos pusės, o Heris Tervilidžeris iš kitos, ir jie priminė vaikus, einančius su sugautu lokiu. Net Brutas

Hauvelas šalia Kofio atrodė tarsi vaikas, nors Brutas buvo daugiau nei šešių pėdų ūgio ir stambus - kažkada jis žaidė futbolą Luizianos valstijos universiteto komandoje, kol buvo pašalintas už nepažangumą ir sugrįžo namo.

Džonas Kofis buvo juodaodis kaip ir dauguma vyrų, trumpam atvykstančių į E korpusą, kad numirtų ant Senosios Žiežirbos kelių, o jo ūgis buvo šešios pėdos ir aštuoni coliai. Tačiau jis nebuvo toks lieknas ir lankstus kaip krepšininkai, kuriuos matai per televizorių - jo pečiai buvo platūs, krūtinė gili, visas kūnas raumeningas. Kofį apvilko didžiausia, kokią galėjo rasti sandėlyje, uniforma, tačiau vis tiek kelnių klešnės kabojo ties puse išsipūtusių ir randuotų blauzdų. Marškinių krūtinė buvo atvira, o rankovės vos dengė alkūnes. Savo didžiulėje rankoje jis laikė kepurę, kuri irgi netiko; užmaukšlinta ant jo plikos galvos, primenančios milžinišką raudonmedžio kamuolį, ji atrodytų tarsi skrybėlė, kuria padabina rylininko beždžionę, tik kepurė buvo ne raudona, o mėlyna. Atrodė, Džonas galėtų sutraukyti savo grandines taip pat lengvai, kaip nuplėšiami kalėdinės dovanos kaspinėliai, tačiau pažvelgęs į jo veidą suprasdavai, kad Džonas neketina nieko panašaus daryti. Šis veidas nebuvo bukas, - nors Persis taip manė ir netrukus ėmė vadinti Džoną *itijotu,* - tačiau užgesęs. Kofis vis dairėsi į šalis, tarsi bandydamas suvokti, kur atsidūrė. Galbūt net mėgindamas suprasti, *kas* jis yra. Pirmiausia man šovė į galvą mintis, kad jis atrodo kaip juodaodis Samsonas... tik Dalilė savo mažąja klastinga ranka pokštaudama buvo jį nuskutusi visiškai plikai.

- Eina miręs žmogus! - sutrimitavo Persis, staugdamas ant to žmogaus, primenančio grandinėmis surakintą lokį, tarsi iš tiesų būtų tikėjęs galįs pajudinti Kofį, jei šis nepanorėtų eiti pats. Heris nieko nepasakė, tačiau atrodė sutrikęs. - Miręs žmogus...

- Pakaks, - pasakiau.

Aš buvau būsimoje Kofio kameroje ir sėdėjau ant jo gulto. Suprantama, iš anksto žinojau, kad Kofis atvyksta, ir buvau ten, idant jį pasitikčiau ir pasirūpinčiau, tačiau man nė į galvą neatėjo, jog vyriškis bus toks didelis, kol jo nepamačiau. Persis nužvelgė mane tokiu žvilgsniu, kuris bylojo: visi žino tave esant subinės skyle (suprantama, išskyrus didžiulį manekeną, kuris težinojo kaip prievartauti ir žudyti mergaites), tačiau neištarė nė žodžio.

Visi trys sustojo prie pravirų kameros durų. Linktelėjau Heriui, kuris paklausė:

- Ar iš tiesų norite su juo čia pasilikti, bose?

Nedažnai teko girdėti Herio Tervilidžerio balsą skambant šitaip nervingai, - jis buvo greta manęs per maištus, vykusius prieš šešerius ar septynerius metus, ir nė kiek nesusvyravo netgi pasklidus gandams, esą kai kurie kaliniai turi ginklus, - tačiau tą kartą Herio balsas skambėjo nervingai.

- Ar man gali būti riesta su tavimi, milžine? - paklausiau sėdėdamas ant gulto ir stengdamasis nei balsu, nei išvaizda neišsiduoti, kaip apgailėtinai jaučiausi - tas šlapimtakių uždegimas, apie kurį minėjau anksčiau, nebuvo toks aštrus, kokiu virto vėliau, tačiau, galiu pasakyti, visai nesijaučiau esąs paplūdimyje.

Kofis iš lėto palingavo galvą - vieną kartą į kairę, vieną - į dešinę, po to sugrąžino į mirtinai fiksuotą padėtį centre. Jo žvilgsnis, vos suradęs mane, taip ir liko prikaustytas visam laikui.

Heris vienoje rankoje laikė lentelę su prisegtomis Kofio formomis.

- Duok jam tą lentelę, - pasakiau Heriui. - Įduok jam į rankas.

Heris taip ir padarė. Pusgalvis milžinas tarsi lunatikas paėmė lentelę.

- Dabar atnešk ją man, milžine, - paliepiau, ir Kofis tai padarė, žvangindamas savo grandinėmis. Jis turėjo įtraukti galvą, kad galėtų įeiti į kamerą.

Nužvelgiau jį nuo galvos ligi kojų, norėdamas įsitikinti, kad šio milžino ūgis yra realybė, o ne optinė apgaulė. Tai buvo realybė: šešios pėdos ir aštuoni coliai. Buvo nurodyta, kad jo svoris yra du šimtai aštuoniasdešimt svarų, tačiau manau, jog tai buvo tik spėjimas; jis turėjo sverti tris šimtus dvidešimt, o gal net ir tris šimtus penkiasdešimt svarų. Formoje, skirtoje išvardyti randus ir kitas ypatingas žymes, Magnusono, senojo kalinio, užsitarnavusio pasitikėjimą ir dirbusio registratūroje, kruopščia rašysena spausdintomis raidėmis buvo įrašytas tik vienas žodis: "*Daugybė*".

Pakėliau akis. Kofis buvo truputį pasislinkęs į šoną, ir aš galėjau matyti Herį, stovintį kitoje koridoriaus pusėje priešais Delakrua kamerą - jis buvo vienintelis kitas E korpuso kalinys, kai atvyko Kofis. Delas buvo gležnas, plinkantis žmogelis susirūpinusio buhalterio, žinančio, jog netrukus paaiškės jo padaryti išeikvojimai, veidu. Prijaukinta pelė sėdėjo ant Delakrua peties.

Persis Vetmoras stovėjo atsišliejęs tarpduryje kameros, kuri ką tik tapo Džono Kofio buveine. Iš specialiai padaryto dėklo Persis buvo išsitraukęs kietmedžio lazdą ir plekšnojo sau per delną. Taip žmogus elgiasi su žaisliuku, kurį nori panaudoti. Ir aš staiga pajutau, kad

negaliu čia pakęsti Persio buvimo. Galbūt tai atsitiko dėl neįprastos tokiam metų laikui kaitros, gal šlapimtakių uždegimas kaitino mano kirkšnis, ir dėl to mano flanelinių trumpikių graužimas tapo nepakenčiamas, o gal supratęs, kad valstijos valdžia man atsiuntė beveik idiotą juodaodį, kuriam aš turėjau įvykdyti mirties bausmę, o Persis pirmiausia jį norėjo apdoroti savo rankomis. Galbūt visa tai kartu paėmus sukėlė šį jausmą. Kad ir kas jį būtų sukėlęs, aš trumpam lioviausi galvojęs apie visus Persio politinius ryšius.

- Persi, - tariau. - Ligoninėje vyksta kraustymasis.

- Už tai yra atsakingas Bilas Dodžas...

- Žinau, - atšoviau. - Eik ir padėk jam.

- Tai ne mano darbas, - atkirto Persis. - Rūpintis šiuo užriestanosiu stuobriu - mano darbas.

Persis visus stambius vyrus vadino užriestanosiais stuobriais. Jis niekino stambius vyrus. Persis nebuvo toks lieknas kaip Heris Tervilidžeris, tačiau žemo ūgio. Persis buvo lyg tas peštukas gaidys, kuriam patinka veltis į muštynes, ypač jei yra šimtaprocentinė tikimybė nugalėti. Ir tuščiagarbiškai didžiavosi savo plaukais. Vargiai begalėdavo atitraukti nuo jų rankas.

- Tada tavo darbas baigtas, - pasakiau. - Eik į ligoninę.

Persio apatinė lūpa atvipo. Bilas Dodžas su savo vyrais nešiojo dėžes, paklodžių krūvas ir netgi lovas; visa ligoninė buvo perkeliama į naują pastatą vakarinėje kalėjimo dalyje. Dirbti karštyje, kilnoti sunkius daiktus. Persio Vetmoro tai nežavėjo.

- Jie turi pakankamai žmonių, - atsakė.

- Tada eik ten ir vadovauk jiems, - pasakiau pakeldamas balsą.

Pamačiau, kaip Heris krūptelėjo, tačiau nekreipiau į tai dėmesio. Jei gubernatorius įsakytų kalėjimo viršininkui Murui atleisti mane už tai, kad pašiaušiau ne tas plunksnas, ką Holas Muras pastatytų į mano vietą? Persį? Juokinga.

- Iš tiesų man nerūpi, ką tu veiksi, Persi. Svarbu, kad kuriam laikui dingtum iš čia.

Iš pradžių pamaniau, kad Persis ketina pasilikti. Tai būtų tikra nelaimė, kol Kofis stovėjo čia lyg didžiausias pasaulyje sustabdytas laikrodis. Tačiau Persis įgrūdo savo lazdą į specialiai rankomis pagamintą dėklą - kvailą tuščiagarbišką dalyką - ir išdidžiai nužingsniavo koridoriumi. Neprisimenu, kuris iš sargybinių tą dieną sėdėjo prie budinčiojo rašomojo stalo, - spėju, jog vienas iš skrajūnų, - tačiau Persiui, matyt, nepatiko jo išvaizda, nes praeidamas pro šalį suriaumojo:

- Greitai išmesk tą kvailą šypseną iš savo šūdino veido, antraip aš tai padarysiu.

Pasigirdo raktų žvangėjimas, trumpam iš pasivaikščiojimų kiemo plūstelėjo saulės prikaitinto oro gūsis, ir Persis Vetmoras išnyko, bent jau tam kartui. Delakrua peliukas bėgiojo pirmyn atgal mažojo prancūzo pečiais, virpindamas savo ūsiukus.

- Nusiramink, Misteri Džinglai, - paliepė Delakrua, ir peliukas sustojo ant jo kairiojo peties, tarsi būtų supratęs komandą. - Nusiramink ir tupėk tyliai.

Delakrua kalbėjo dainingu keidžano* akcentu, ir žodis "tyliai" nuskambėjo labai egzotiškai.

- Eik atsigulti, Delai, - mandagiai pasakiau. - Pailsėk. Tai tavęs irgi neliečia.

Delakrua padarė kaip lieptas. Jis išprievartavo ir nužudė jauną merginą, o po to nutėškė lavoną už namo, kuriame gyveno mergina, apipylė alyva, naudojama užkurti anglis, ir padegė, manydamas šitaip sunaikinti savo nusikaltimo įrodymus. Liepsna išsiplėtė iki namo ir apėmė jį, tad žuvo dar šeši žmonės, du iš jų vaikai. Tai buvo vienintelis nusikaltimas, kurį padarė Delakrua, o dabar jis atrodė kaip malonaus elgesio vyriškis susirūpinusiu veidu, nuplikusia makaule ir ilgais plaukais, besidraikančiais ant jo marškinių apykaklės. Netrukus jis sės ant Senosios Žiežirbos, o Senoji Žiežirba padarys jam galą... tačiau tai, kas privertė jį padaryti šį siaubingą dalyką, jau buvo seniai išnykę, ir dabar Delakrua gulėjo ant gulto, leisdamas savo mažajam kompanionui cypsint bėgioti jo rankomis. Tam tikra prasme tai yra pats blogiausias dalykas; Senoji Žiežirba niekada nepajėgdavo sudeginti to, kas buvo pasmerktųjų viduje, o vaistai, kuriuos suleidžia šiandien, nepajėgia to užmigdyti. Tai, kas glūdi pasmerktųjų viduje, išsilaisvina, persiduoda kitam, o mums belieka sunaikinti lukštą, kuris ir taip yra negyvas.

Vėl nukreipiau savo dėmesį į milžiną.

- Jei paliepsiu Heriui nuimti nuo tavęs šias grandines, ar gerai elgsiesi?

Jis linktelėjo. Judesys buvo panašus kaip ir purtant galvą: žemyn, aukštyn, atgal į centrą. Džono keistos akys spoksojo į mane. Jose slypėjo kažkokia ramybė, abejojau, ar galiu ja pasitikėti. Pirštu pamojau

---

* Keidžanas (angl. Cajun) - taip vadinami prancūzų kilmės vietiniai Luizianos gyventojai *(red. past.)*.

Heriui, kuris priėjo ir atrakino grandines. Dabar Heris nerodė jokių baimės ženklų, net pasilenkęs tarp Kofio kojų, primenančių medžių kamienus, kad atrakintų metalinius žiedus ant kulkšnių, ir aš šiek tiek atsipalaidavau. Tai Persis privertė Herį nervintis, o aš pasitikėjau Herio instinktais. Pasitikėjau visų, išskyrus Persio, vyrų, su kuriais kasdien susidurdavau E korpuse, instinktais.

Visiems naujai atvykusiems į korpusą buvau paruošęs nedidelę kalbą, tačiau abejojau, ar ji tiks Kofiui, nes jis atrodė labai neįprastas ne tik dėl savo didumo.

Kai Heris vėl atsistojo (Kofis per visą rakinimo ceremoniją stovėjo nė nekrustelėdamas, ramus kaip peršeronų veislės arklys), aš pažvelgiau į savo naująjį globotinį, nykščiu pabarbenau į lentelę ir paklausiau:

- Ar moki kalbėti, milžine?

- Taip, sere, bose, aš moku kalbėti, - atsakė jis.

Džono basas skambėjo kaip gilus ir tylus burzgesys. Jį išgirdęs, pagalvojau apie tik ką sureguliuotą traktoriaus variklį. Džono kalboje nesigirdėjo tikro pietietiško akcento, tačiau kalbos struktūroje buvo kažkas pietietiška, ką pastebėjau vėliau. Tarytum būtų atvykęs iš Pietų, bet ne iš ten kilęs. Jis kalbėjo ne kaip beraštis, tačiau ir ne kaip išsilavinęs žmogus. Jo kalba kaip ir daugelis kitų Džono Kofio dalykų buvo paslaptis. Labiausiai mane neramino jo akys - jose atsispindėjo kažkokia rami nebūtis, tarsi Džonas klaidžiotų kažkur tolybėje.

- Tu vadiniesi Džonas Kofis.

- Taip, sere, bose, mano pavardė skamba taip pat kaip ir gėrimas, tik kitaip rašoma*.

- Vadinasi, pažįsti raides, ar ne? Ar moki skaityti ir rašyti?

- Tik savo pavardę, bose, - atsakė jis tyliai.

Atsidusau ir po to pateikiau jam sutrumpintą savo paruoštos kalbos variantą. Jau buvau nusprendęs, kad su Džonu neturėsiu jokių bėdų. Dėl to buvau ir teisus, ir ne.

- Esu Polas Edžkoumas, - pasakiau. - Aš esu E korpuso vyresnysis, pagrindinis prižiūrėtojas. Jei ko nors iš manęs norėsi, pakviesk. Jei manęs nebūtų, paprašyk pakviesti štai šitą vyrą - jo vardas yra Heris Tervilidžeris. Arba kviesk misterį Stentoną, arba misterį Hauvelą. Ar supranti?

Kofis linktelėjo.

---

* Žodžių žaismas: coffee (angl.) - kava, Coffey - pasmerktojo pavardė *(vert. past.)*.

- Nesitikėk gauti viską, ko tik užsimanysi, nebent mes nuspręsime, jog tau to būtinai reikia - čia ne viešbutis. Supranti?

Jis vėl linktelėjo.

- Tai rami vieta, milžine - ne tokia kaip visas likęs kalėjimas. Čia esate tik judu su Delakrua. Tau neteks dirbti; dažniausiai tiesiog sėdėsi. Tai suteiks galimybę viską apmąstyti, - daugumai čia patekusių apmąstymams būna per daug laiko, tačiau šito Kofiui nepasakiau. - Kartais mes paleidžiame radiją, jei vyrauja tvarka. Tau patinka radijas?

Kofis linktelėjo, tačiau neužtikrintai, tarsi abejotų, kad tą daiktą žino. Vėliau patyriau, jog tam tikra prasme neklydau; Kofis atpažindavo dalykus, kai vėl su jais susidurdavo, tačiau tuojau pat juos pamiršdavo. Jis žinojo laidos "Mūsų sekmadienio mergaitė" personažus, tačiau tik vos vos beprisiminė, ką jie veikė praėjusioje laidoje.

- Jei gerai elgsies, maistą gausi laiku, niekad neteks pamatyti tramdomojo kambario, esančio koridoriaus gale, ar vilkėti vieno iš tų drobinių švarkų, kurie susagstomi nugaroje. Popietėmis, nuo keturių iki šešių, dvi valandas galėsi pasivaikščioti kieme, išskyrus šeštadienius, kai visi kalėjimo gyventojai žaidžia futbolą. Sekmadienio popietėmis galėsi susitikti su lankytojais, jei yra kas nors, norintis tave aplankyti. Ar turi kokių nors artimųjų, Kofi?

Jis papurtė galvą:

- Jokių, bose.

- Ką gi, tada galės lankyti tavo advokatas.

- Atrodo, jau pamačiau jo nugarą, - atsakė Kofis. - Nemanau, kad jis atsibogintų čia į kalnus.

Atidžiai jį nužvelgiau bandydamas atspėti, ar Kofis nebando juokauti, tačiau taip nepasirodė. Ir iš tiesų nieko kito nesitikėjau. Apeliacijos buvo skirtos ne tokiems kaip Džonas Kofis, tik ne tais laikais; tokiems kaip jis dėmesį parodydavo teismo dieną, o po to pasaulis juos užmiršdavo, kol vieną dieną laikraštyje pamatydavo žinutę apie vaikiną, maždaug apie vidurnaktį gavusį šiek tiek elektros srovės. Tačiau lengviau buvo valdyti vyrą, turintį žmoną, vaikų ar draugų, kurių laukdavo atvykstant sekmadienio popietėmis. Nemaniau, jog prireiks suvaldyti Kofį, - ir gerai, nes jis buvo pašėlusiai didelis.

Pasimuisčiau ant gulto, po to nusprendžiau, kad mano apatinė kūno dalis jausis patogiau atsistojus, tad taip ir padariau. Džonas pagarbiai pasitraukė nuo manęs ir susikryžiavo priešais save rankas.

- Čia tau gali būti lengva arba sunku, milžine, viskas priklauso nuo tavęs. Esu čia tam, kad paaiškinčiau, jog tu mums visiems gali palengvinti gyvenimą, nes galų gale jis priklauso nuo tavo elgesio. Elgsimės su tavimi taip, kaip tu nusipelnysi. Ar nori ko nors paklausti?

- Ar jūs paliekate įjungtą šviesą po to, kai paskelbiamas miego laikas? - iš karto uždavė klausimą jis, tarsi tik ir būtų laukęs, kol atsiras proga šito paklausti.

Prisimerkiau žiūrėdamas į jį. Naujai atvykusieji į E korpusą manęs klausdavo visokių keistų klausimų, - kartą net paklausė, kokio didumo yra mano žmonos papai, - tačiau šitokį klausimą išgirdau pirmą kartą.

Kofis kiek sutrikęs šypsojosi, tartum būtų žinojęs, kad mes palaikysime jį kvailiu, bet nebūtų galėjęs nieko pakeisti.

- Todėl, kad aš kartais šiek tiek išsigąstu, kai sutemsta, - paaiškino jis. - Ypač, jei tai man nepažįstama vieta.

Pažvelgiau į jį - įvertindamas jo milžinišką ūgį - ir pasijutau keistai sujaudintas. Žinote, žmogžudžiai iš tiesų sujaudina, nes nematai jų blogiausioje šviesoje, kai jie tarsi demonai kalvėje kala savo siaubus.

- Taip, čia būna gana šviesu per visą naktį, - atsakiau. - Pusė Mylios šviesų dega nuo devynių vakaro iki penkių ryto, - tada supratau, jog jis visiškai nenutuokia, apie ką aš kalbu, nes Žalioji mylia jam reiškė tą patį, ką Misisipės dumblas, todėl parodžiau ranka: - Koridoriuje.

Džonas su palengvėjimu linktelėjo. Nesu tikras, ar jis žinojo, ką reiškia koridorius, tačiau galėjo matyti vieliniais narveliais apgaubtas 200 vatų elektros lemputes.

Padariau tai, ko niekada anksčiau kalniui nebūčiau padaręs - padaviau Džonui ranką. Net dabar nežinau kodėl. Gal dėl to, kad jis paklausė apie šviesą. Šis mano gestas privertė Herį Tervilidžerį sumirksėti, galiu tai paliudyti. Kofis stebėtinai švelniai paėmė mano ranką, kuri iš karto pranyko jo letenoje, ir tuo viskas baigėsi. Į savo butelį su nuodais įviliojau dar vieną kandį. Mes baigėme savo reikalus.

Išėjau iš kameros. Heris užtraukė duris ir užrakino abu užraktus. Kofis dar kurį laiką stovėjo savo pirmykštėje vietoje, tarytum nežinodamas, ką toliau veikti, po to atsisėdo ant gulto, sudėjo savo milžiniškas rankas tarp kelių ir nuleido galvą kaip liūdintis ir besimeldžiantis žmogus. Po to jis kažką pasakė savo keistu, beveik pietietišku balsu. Išgirdau jį labai aiškiai ir, nors tuo metu mažai nutuokiau

apie tai, ką jis pasakė, - nebūtina žinoti, ką žmogus padarė, kad jį pamaitintum ir prižiūrėtum, iki ateis metas sumokėti skolas, - pajutau, per kūną perbėgant šiurpulius.

- Nieko negalėjau padaryti, bose, - pasakė jis. - Bandžiau tai sustabdyti, bet jau buvo per vėlu.

3

- Turėsi per Persį nemalonumų, - pasakė Heris, kai mes koridoriumi grįžome į mano kabinetą.

Dynas Stentonas, tam tikra prasme trečiasis pagal rangą mano pavaldinys, - iš tiesų mes nieko nematavome pagal rangą, Persis Vetmoras bematant būtų pakeitęs šią situaciją, - sėdėjo už mano rašomojo stalo, tvarkydamas bylas. Šiam darbui aš niekaip nesugebėdavau susiruošti. Jis atsainiai pažvelgė į mus, kai įėjome, nykščio galiuku stumtelėjo savo mažus akinius ir vėl pasinėrė į popierius.

- Su tuo geniu aš turiu nemalonumų nuo pat pirmos jo dienos pas mus, - atsargiai pasakiau, patraukdamas kelnes nuo savo tarpušakio ir gūžtelėdamas pečiais. - Ar tu girdėjai, ką jis šaukė, kai atvedė tą didžiulį keverzą?

- O kaipgi, - atsakė Heris. - Juk žinai, kad aš buvau kartu.

- Aš buvau tualete ir taip pat viską puikiai girdėjau, - įsiterpė Dynas. Jis prisitraukė prie savęs popieriaus lapą, pakėlė jį prieš šviesą, tad pamačiau ant lapo likusį žiedą nuo kavos puodelio bei kažkokį tekstą, ir išmetė popierių į šiukšlių dėžę. - "Eina miręs žmogus". Turbūt perskaitė šią frazę viename iš savo mėgiamų žurnalų.

Taip tikriausiai ir buvo. Persis Vetmoras labai žavėjosi žurnalais "Argosy", "Stag" ir "Vyro nuotykiai". Atrodo, kiekviename jų numeryje būdavo spausdinamos kalėjimo istorijos, ir Persis jas godžiai skaitė, kaip rašantis mokslinį darbą žmogus. Tartum Persis būtų bandęs sužinoti, kaip turi elgtis, o atsakymas būtų buvęs tuose žurnaluose. Jis atėjo čia iš karto po to, kai įvykdėme bausmę Entoniui Rėjui, žudžiusiam kirviu, - ir tiesiogiai dar nedalyvavo nė vienoje egzekucijoje, nors stebėjo vieną iš patalpos, kurioje yra kėdės jungiklis.

- Jis turi pažinčių, - pasakė Heris. - Turi ryšių. Tau teks atsakyti už tai, kad išsiuntei jį iš korpuso, ir dar labiau už tai, jog tikėjaisi, kad Persis padarys kokį nors realų darbą.

- To aš nesitikiu, - atsakiau ir iš tiesų nesitikėjau... tačiau turėjau vilčių. Bilas Dodžas buvo ne iš tų, kurie leistų kam nors painiotis po

kojomis ir tik spoksoti. - Šiuo metu mane labiau domina milžinas. Ar turėsime dėl jo nemalonumų?

Heris tvirtai papurtė galvą.

- Trapinguso apygardos teisme jis buvo tylus it ėriukas, - pasakė Dynas. Jis nusiėmė savo pensnė ir pradėjo juos valyti į striukę. - Žinoma, ant jo buvo daugiau grandinių nei Skrudžas matė ant Marlio šmėklos, tačiau panorėjęs jis būtų lengvai jas sutraukęs. Čia yra visas humoras, sūnau.

- Žinau, - atsakiau, nors nieko panašaus nežinojau. Tiesiog negaliu pakęsti, jei Dynas Stentonas pasirodo pranašesnis už mane.

- Jis didelis, ar ne? - paklausė Dynas.

- Taip, - sutikau. - Siaubingai.

- Tikriausiai Senojoje Žiežirboje reikės nustatyti Superkepimo režimą, kad pakeptume jo subinę.

- Nesijaudink dėl Senosios Žiežirbos, - išsiblaškęs atsakiau. - Senoji Žiežirba didžiuosius paverčia mažiukais.

Dynas sugnybo tą nosies vietą, kurioje matėsi pora piktų raudonų dėmelių nuo akinių ir linktelėjo.

- Taip. Tavo žodžiuose yra tiesos.

- Ar kuris nors iš jūsų žinote, iš kur jis atvyko, prieš pasirodydamas... Teftone? - paklausiau. - Tai buvo Teftonas, ar ne?

- Taip, - atsakė Dynas. - Teftonas Trapinguso apygardoje. Regis, niekas nežino, kur jis buvo prieš ten pasirodydamas ir padarydamas tai, ką padarė. Spėju, kad jis tiesiog bastėsi. Jei tai tave iš tiesų domina, gal rasi ką nors daugiau kalėjimo bibliotekos laikraščiuose. Tikriausiai iki kitos savaitės jų nepajudins, - Dynas išsiviepė. - Tačiau gali ir išgirsti, kaip inkščia ir dejuoja tavo draugužis viršuje.

- Galbūt nueisiu ir žvilgtelėsiu, - pasakiau, o vėliau, po pietų, taip ir padariau.

Kalėjimo biblioteka buvo pastate, kurį rengėsi paversti automobilių remonto dirbtuvėmis - bent jau taip planavo. Aš maniau, jog dėl to kam nors turėjo nukristi gardus kąsnelis, tačiau kadangi tai buvo Didžiosios depresijos metai, savo nuomonę laikiausi sau - lygiai taip būtų reikėję laikyti liežuvį už dantų ir dėl Persio, tačiau žmogus kartais nepajėgi pakankamai tvirtai užsičiaupti. Dažniausiai vyro burna pridaro daugiau bėdos nei jo pimpalas. O be to, automobilių remonto dirbtuvės taip ir nebuvo įrengtos - kitą pavasarį kalėjimą perkėlė į Braitoną, esantį už šešiasdešimties mylių. Manau, dėl to įvyko ne vienas nelegalus sandėris. Kažkam nukrito daugiau gardžių kąsnelių. Aš iš to nieko nepešiau.

Administracija persikėlė į naują pastatą rytinėje kiemo dalyje; ligoninė buvo perkelta (ir kokiam molio Motiejui šovė į galvą įrengti ligoninę antrame aukšte - tai dar viena iš gyvenimo paslapčių); biblioteka vis dar buvo nevisiškai aprūpinta spaudiniais, - joje niekada nebuvo per daug knygų, - ir ji stovėjo tuščia. Senasis pastatas, įsispraudęs tarp A ir B korpusų, panėšėjo į įkaitusę dėžę, suręstą iš statinės šulų. Šių korpusų tualetai glaudėsi prie senojo pastato, todėl jame nuolat tvyrojo lengvas šlapimo tvaikas, kuris, ko gero, buvo vienintelė rimta priežastis perkelti administraciją. Biblioteka buvo L raidės formos ir ne ką didesnė už mano kabinetą. Dairiausi, ar kur nepamatysiu ventiliatoriaus, tačiau jie visi buvo pradingę. Bibliotekoje tvyrojo kokių trisdešimt septynių laipsnių šutra, ir atsisėdęs kirkšnyse vėl pajutau karštą tvinkčiojimą. Tai kažkiek priminė danties skausmą. Suprantu, jog absurdiška šitaip kalbėti apie tą kūno vietą, tačiau negaliu su niekuo kitu palyginti šio pojūčio. Jis dar labiau paūmėjo po šlapinimosi ir besišlapinant, ką buvau padaręs, prieš ateidamas į biblioteką.

Bibliotekoje be manęs buvo dar vienas lankytojas - senas, kaulėtas, užsitarnavęs pasitikėjimą kalinys, pavarde Gibonsas, kuris snaudė kampe, pasidėjęs ant kelių romaną apie laukinius Vakarus ir užsimaukšlinęs ant akių kepurę. Jam nerūpėjo nei karštis, nei niurnėjimas, dunksėjimas ar atsitiktiniai keiksmai, sklindantys iš viršuje esančios ligoninės (kur turėjo būti bent dešimčia laipsnių karščiau, ir vyliausi, jog Persiui Vetmorui tai patiko). Aš jo taip pat netrukdžiau, nuėjau trumpesnėn L pusėn, kurioje laikė laikraščius. Maniau, jog, nepaisant Dyno pasakymo, jie bus pradingę kartu su ventiliatoriais. Tačiau laikraščiai gulėjo savo vietoje, ir aš gana lengvai radau medžiagą apie Deterikų dvynes mergaites; nuo pat birželio, kai išaiškėjo nusikaltimas, iki rugpjūčio pabaigos ir rugsėjo, kada vyko teismas, apie tai buvo rašoma pirmuosiuose puslapiuose.

Netrukus aš pamiršau karštį ir dunksėjimą viršuje, ir senojo Gibonso dusulingą knarkimą. Mintys apie tas mažytes devynmetes mergaites - jų putlius šviesius plaukus ir kerinčias šypsenas - ir milžinišką juodą Kofį buvo nemalonios, tačiau negalėjau jų atsikratyti. Įvertinant Kofio stambumą, nesunku buvo įsivaizduoti jį tiesiogine prasme tarsi pasakų milžiną, ryjantį tas mergaites. Tai, ką jis *padarė* , buvo dar baisiau, ir Kofiui iš tiesų pasisekė, kad nebuvo nulinčuotas vietoje, ant upės kranto. Žinoma, jei laime laikysime laukimą, kada pereisi Žaliąja mylia ir atsisėsi Senajai Žiežirbai ant kelių.

4

Karalienė Medvilnė Pietuose buvo nuversta nuo sosto septyniasdešimt metų prieš čia aprašomus įvykius ir daugiau niekada nebekaraliaus, tačiau trisdešimtaisiais ji truputį atkuto. Tais laikais jau nebebuvo likę medvilnės plantacijų, tačiau mūsų valstijos pietuose klestėjo keturiasdešimt ar penkiasdešimt medvilnės fermų. Klausas Deterikas buvo vienos iš jų savininkas. Pagal tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimtųjų metų lygį jis būtų laikomas tik truputėlį aukščiau už skurdžių, tačiau anuomet buvo trisdešimtieji, ir Deterikas buvo laikomas turtingu, nes jis iš tiesų beveik kiekvieno mėnesio pabaigoje apmokėdavo savo sąskaitą parduotuvei grynaisiais pinigais ir galėjo pažvelgti savo banko prezidentui į akis, jei atsitiktinai jie prasilenkdavo gatvėje. Jo namas fermoje buvo švarus ir patogus. Deterikas augino ne tik medvilnę, bet taip pat ir keletą karvių bei vištų. Kartu su žmona jie turėjo trejetą vaikų: Hovardą, apie trylikos metų, ir dvynukes Korą su Keite.

Vieną šiltą tų metų birželio naktį mergaitės pasiprašė ir joms leido miegoti tinklu aptvertoje priemenėje, kuri driekėsi palei visą namą. Joms tai buvo didelė šventė. Mergaičių motina pabučiavo jas, palinkėdama saldžių sapnų, prieš pat devynias, kai danguje išnyko paskutiniai dienos gaisai. Tai paskutinis kartas, kai motina jas matė gyvas, po to jas išvydo karstuose, kai laidojimo biuro darbuotojas sutvarkė sumaitotus kūnelius.

Kaimiečiai tais laikais eidavo anksti gulti - "kai tik tapdavo tamsu po stalu", - kartais sakydavo mano motina - ir miegodavo kietai. Nekyla abejonių, jog tą naktį, kai dvynukės buvo pagrobtos, Klausas, Mardžorė ir Houvis Deterikai miegojo kietai. Klausą tikriausiai būtų prižadinęs Bauzeris, jų didžiulis, ne visai grynaveislis kolis, jei būtų sulojęs, tačiau Bauzeris nesulojo. Nei tą naktį, nei kada nors vėliau.

Kai tik prašvito, Klausas atsikėlė melžti karvių. Priemenė buvo ne toje pusėje, kuri atsukta į tvartą, ir Klausui nė į galvą neatėjo pasižiūrėti, kaip miega mergaitės. Tai, kad prie jo neprisijungė Bauzeris, irgi nesukėlė jokio nerimo. Šuo giliai niekino karves ir vištas ir dažniausiai slėpdavosi už tvarto esančioje savo būdoje, kol būdavo atliekami ūkio darbai. Jis pasirodydavo tik pašauktas... ir, be to, gana ryžtingai.

Mardžorė nulipo žemyn, praslinkus maždaug penkiolikai minučių po to, kai jos vyras apsiavė batus ir nušlepsėjo į tvartą. Ji užkaitė kavą, po to ėmė kepti šoninę. Sumišę kvapai atviliojo Houvį iš jo

kambario, esančio pastogėje, tačiau mergaitės nepasirodė. Mardžorė paliepė Houviui atvesti mergaites, o pati tuo metu leido kiaušinius į pakeptos šoninės riebalus. Klausas panorės, kad tuojau pat po pusryčių mergaitės surinktų ką tik padėtus kiaušinius. Tačiau tą rytą Deterikų namuose niekas nevalgė pusryčių. Houvis sugrįžo iš priemenės pabalęs palei burną ir plačiai išplėstomis akimis, kurios anksčiau buvo paburkusios nuo miego.

- Jų nėra, - pasakė Houvis.

Mardžorė išėjo į priemenę, iš pradžių labiau susierzinusi nei sunerimusi. Vėliau ji papasakojo, jog pagalvojo, jei apskritai apie ką nors pagalvojo, kad mergaitės nutarė pasivaikščioti ankstyvoje rytmečio šviesoje ir prisiskinti gėlių. Ar dar ko nors panašaus, kas gali šauti į galvą paikoms mergiūkštėms. Užteko Mardžorei mesti trumpą žvilgsnį, kad suprastų, kodėl Houvis sugrįžo perbalęs.

Ji šūktelėjo Klausui - *suklykė* jam - ir Klausas uždusęs atbėgo, o jo darbiniai batai buvo balti nuo išsilaisčiusio artipilnio kubilėlio pieno. Nuo pamatyto priemenėje net ir drąsiausiam tėvui būtų išskydusios kojos. Antklodės, kuriomis mergaitės būtų apsimuturiavusios, kai naktį kiek atvėso, buvo nusviestos į kampą. Tinklinės durys karojo nuplėštos nuo viršutinio vyrio ir tabalavo tarsi girtos. Ant priemenės grindų ir laiptelių, kurie buvo prie suluošintų durų, lentų matėsi kraujo lašai.

Mardžorė maldavo vyro neiti vienam ieškoti mergaičių ir neimti kartu jų sūnaus, tačiau ji veltui aušino burną. Klausas pasiėmė šautuvą, kurį laikė prieangyje pakabinęs aukštai, kad jo nepasiektų mažos rankutės, o Houviui padavė 22-o kalibro pistoletą, kurį ketino jam padovanoti liepos mėnesį per gimtadienį. Ir jie išvyko, nekreipdami nė menkiausio dėmesio į klykiančią ir verkiančią moterį, kuri klausė, ką jie darys susidūrę su gauja klajojančių valkatų ar grupe bjaurių nigerių, pabėgusių iš apskrities kalėjimo, įsikūrusio Laduke. Žinote, aš manau, jog šiuo atveju vyrai pasielgė teisingai. Kraujas jau buvo nebe skystas, tačiau tik pradėjęs tirštėti, ir jo spalva vis dar buvo artimesnė tikrai raudonai nei kaštoninei, kuri atsiranda kraujui išdžiūvus. Mergaitės turėjo būti pagrobtos neseniai. Klausas, matyt, suvokė galimybę išgelbėti mergaites, ir jis buvo pasiryžęs tai pamėginti.

Nė vienas iš jų nesugebėjo surasti bent kiek vertingesnio pėdsako - jie buvo medvilnės rinkėjai, ne medžiotojai, vyrai, kurie sezono metu įeina į mišką medžioti stirnų ir meškėnų ne todėl, kad labai šito norėtų, o todėl, kad šito iš jų buvo tikimasi. O kiemas palei namą

buvo beviltiškai ištryptas, pėdsakai beprasmiškai persipynę vienas su kitu. Jie nuėjo už tvarto ir beveik tuojau pat suprato, kodėl Bauzeris, kuris prastai kandžiojosi, bet garsiai lojo, nedavė pavojaus signalo. Jis gulėjo pusiau išlindęs iš savo būdos, suręstos iš likusių nuo tvarto lentų (ant priekinės lentos virš apvalios skylės tvarkingomis raidėmis puikavosi išvedžiotas vardas "Bauzeris" - mačiau šios būdos nuotrauką laikraščiuose), o galva buvo beveik persukta į kitą pusę. Vėliau prokuroras Džono Kofio prisiekusiųjų teismui pasakys, jog reikėjo nepaprastai stipraus vyro, kuris pajėgtų nusukti sprandą tokiam dideliam šuniui... ir po to ilgai ir reikšmingai pažiūrės į gigantišką kaltinamąjį, sėdintį kaltinamųjų suole nuleistomis akimis ir dėvintį valstijos valdžios nupirktą kombinezoną, kuris atrodė tarsi pasityčiojimas. Prie šuns Klausas su Houviu surado gabalėlį virtos dešrelės. Buvo manoma, - ir teisingai, dėl to nė kiek neabejoju, - kad Kofis pirmiausia prisijaukino šunį, vaišindamas jį skanėstais, o po to, kai Bauzeris ėdė paskutinę dešrelę, ištiesė rankas ir nusuko šuniui sprandą vienu galingu savo riešų judesiu.

Už tvarto driekėsi Deterikų šiaurinė ganykla, kurioje tą dieną nesiganė nė viena karvė. Ji buvo permerkta rytinės rasos, o per ganyklą aiškiai kaip dieną įstrižai šiaurės vakarų kryptimi driekėsi žmogaus palikta brydė.

Net kone isterijos būsenos Klausas Deterikas iš pradžių nesiryžo eiti šiuo pėdsaku. Jis nebijojo vieno ar daugiau vyriškių, pagrobusių jo dukteris; Klausas bijojo nusekti pėdsakais, kuriais pagrobėjas atsitrenkė... nukeliauti visiškai priešinga kryptimi, kai brangi kiekviena sekundė.

Houvis išsprendė šią dilemą, nuo krūmo, augančio kiemo pakraštyje, nuimdamas geltoną medvilninio audinio skiautelę. Toji skiautelė buvo parodyta Klausui, kai jis sėdėjo liudininkų suole, ir Klausas ėmė verkti atpažinęs savo dukters Keitės pižamos kelnaičių audinio dalelę. Už dvidešimties jardų nuo krūmo ant išsikišusios kadagio šakelės jie surado skiautelę nublukusio žalio audinio, sutampančio su Koros naktinių marškinių medžiaga, kuriuos ji dėvėjo bučiuodama savo mamytę bei tėtuką ir linkėdama labos nakties.

Tėvas ir sūnus Deterikai pasileido protekine, atstatę savo ginklus tarsi kareiviai, kertantys mūšio lauką ir lydimi kulkų krušos. Iš tos dienos įvykių mane stebina tik berniukas, kuris desperatiškai sekdamas paskui savo tėvą (ir dažnai jam kildavo pavojus visiškai atsilikti) nė karto nenugriuvo ir nepaleido kulkos į Klauso Deteriko nugarą.

Namuose buvo telefonas - dar vienas ženklas kaimynams, jog Deterikai klesti, bent jau vidutiniškai tais sunkiais laikais, - ir Mardžorė susisiekė su telefono stotimi, kad paskambintų tiems kaimynams, kurie irgi buvo įsivedę telefonus, ir papasakotų apie nelaimę, užklupusią jų namus kaip perkūnas iš giedro dangaus, suprasdama, jog kiekvienas skambutis paskleis žinią toliau, kaip akmenukai, mesti į ramų tvenkinį, paskleidžia vienas kitą perdengiančius vandens ratilus. Po to ji paskutinį kartą pakėlė telefono ragelį ir ištarė žodžius, kurie tuo metu buvo vos ne prekinis telefono sistemos ženklas, bent jau kaimiškosiose Pietų vietovėse:

- Alio, Centrinė, ar girdite mane?

Telefonistė centrinėje stotyje girdėjo, tačiau kurį laiką nepajėgė ištarti nė žodelio. Galiausiai ji pralemeno:

- Taip, mem, misis Deterik, girdžiu. O brangus, palaimintas Jėzau, aš dabar kaip tik meldžiuosi, kad jūsų mergytėms nebūtų atsitikę nieko bloga...

- Dėkoju, - pasakė Mardžorė, - tačiau paprašykite Dievo, kad palauktų jūsų maldų ir duotų jums laiko sujungti mane su Teftono miesto šerifo biuru, gerai?

Trapinguso apygardos šerifas buvo senukas su viskio nuspalvinta nosimi, pilvu sulig dubeniu prausimuisi ir galva, papuošta žilais plaukais, kurie buvo tokie ploni, kad priminė plaušelius, naudojamus pypkėms valyti. Gerai jį pažinojau; jis daugybę kartų buvo apsilankęs Kould Mauntine, kad palydėtų, kaip jis vadino, "savo berniukus" į didžiąją nežinomybę. Egzekucijos liudininkai sėdėdavo tokiose pat sulankstomose kėdėse, kokiose ir jums turbūt teko sėdėti per laidotuves ar bažnyčiose surengtas vakarienes, ar per Grendžio gyvulių augintojų asociacijos rengiamus bingo žaidimus (beje, tais laikais mes skolindavomės kėdes iš Grendžio draugijos "Paslaptingi ryšiai Nr.44"), ir kiekvieną kartą, kai į tokią kėdę atsisėsdavo šerifas Homeras Kraibusas, aš laukdavau sauso trekštelėjimo, kuris bylotų, jog kėdė sulūžo. Su siaubu laukdavau tos dienos ir tuo pat metu vyliausi, jog vieną kartą taip atsitiks, tačiau tokia diena taip ir neatėjo. Neilgai trukus - turėjo būti ne vėliau kaip kitą vasarą po Deterikų mergaičių pagrobimo - šerifą jo kabinete ištiko infarktas, kai jis dulkinosi su septyniolikmete juoduke, vardu Dafnė Šartlef. Apie tai kilo daugybė kalbų, ypač prisiminus, jog prieš šerifo rinkimus Homeras Kraibusas pabrėžtinai demonstruodavo savo žmoną ir šešis sūnus - tai buvo metas, kai norintys būti į kur nors išrinkti privalėjo vadovautis posakiu: "Būk baptistas arba dink iš čia". Be to, žinote, žmonėms patinka ap-

gavikai - juose galima atpažinti save, ir visada yra smagu, kai kas nors užklumpamas su nuleistomis kelnėmis ir pakeltu pimpalu, bet tas kas nors nesi tu.

Kraibusas buvo ne tik apgavikas, bet ir nekompetentingas, vienas iš tų, kurie fotografuojasi su numylėta kokios nors damos kate, o tuo tarpu kas nors kitas - pavyzdžiui, šerifo pavaduotojas Robas Makgis - iš tiesų rizikuodamas susilaužyti stuburą, lipa į medį nukelti mylimą katytę.

Makgis gal kokias dvi minutes klausėsi Mardžorės Deterik lemenimo, po to pertraukė ją keturiais penkiais sakiniais - staigiais ir glaustais, kaip prityrusio boksininko smūgiai į veidą, kurie yra tokie staigūs ir stiprūs, kad kraujas pasirodo pirmiau nei pajunti skausmą. Gavęs atsakymus į šiuos klausimus, Robas Makgis tarė:

- Paskambinsiu Bobò Maršantui. Jis turi šunis. O jūs, ponia Deterik, nekiškite nosies iš namų. Jei sugrįžtų jūsų vyras ir sūnus, priverskite juos taip pat pasilikti. Bent jau pamėginkite.

Tuo metu jos vyras ir sūnus sekė pagrobėjo pėdsakais už trijų mylių į šiaurės vakarus nuo namų, tačiau kai šie pėdsakai atvedė į atvirą lauką, vėliau į spygliuočių mišką, tėvas su sūnumi juos pametė. Kaip jau sakiau, jie buvo fermeriai, o ne medžiotojai, tačiau suprato, kad persekioja žvėrį. Pakeliui surado geltoną Keitės pižamos palaidinę ir dar vieną Koros naktinių marškinių skiautelę. Abu daiktai buvo permirkę krauju, ir dabar nei Klausas, nei Houvis taip neskubėjo kaip iš pradžių: tuo metu į jų karštas viltis jau turėjo pradėti skverbtis tam tikras šaltas įsitikinimas - skverbtis kaip šaltas vanduo ir sėsti ant dugno, nes buvo sunkesnis.

Jie įžengė į mišką ieškodami ženklų ir nieko nerado, pamėgino antroje vietoje, taip pat nieko nepešdami, po to trečioje. Čia jie pamatė kraujo, ištryškusio ant Floridos pušies spyglių, vėduoklę. Patraukė ta kryptimi, kurią rodė vėduoklė, po to vėl ėmė dairytis. Tuo metu jau buvo devynios valandos ryto, ir tėvas bei sūnus Deterikai už savęs išgirdo šūkaujant vyrus ir lojant šunis. Per tą laiką, kurio šerifui Kraibusui būtų prireikę išgerti savo pirmąjį brendžiu pagardintą kavos puodelį, Robas Makgis surinko šauktinių atsargos karių būrelį, ir ketvirtis po devynių vyrai pasivijo Klausą ir Houvį Deterikus, beviltiškai mindžikuojančius miško pakraštyje. Netrukus vyrai vėl pajudėjo, o Bobò šunys rodė jiems kelią. Makgis leido Klausui ir Houviui eiti kartu - nepaisant Deterikų būgštavimų, ką tikėjosi pamatyti. Jei Makgis būtų įsakęs grįžti, jie vis tiek nepaklausytų, ir Makgis tai suprato, tačiau privertė juos išsiimti šovinius iš savo ginklų.

Makgis pasakojo, kad ir kiti vyrai padarė tą patį - taip buvo saugiau. Tačiau jis nepasakė (ir nė vienas kitas vyras iš persekiotojų būrio), kad tik Deterikams buvo liepta atiduoti šovinius šerifo pavaduotojui. Pusiau išsiblaškę ir tik norėdami sulaukti šio košmaro pabaigos, tėvas su sūnumi pakluso. Paliepdamas Deterikams išimti iš savo ginklų šovinius ir atiduoti jam, Robas Makgis, ko gero, išgelbėjo apgailėtiną Džono Kofio gyvybę.

Lodami ir inkšdami šunys tempė vyrus dvi mylias per pušų atvašyną, nenukrypdami nuo šiaurės vakarų krypties. Po to jie pasiekė krantą Trapinguso upės, toje vietoje ypač plačios ir lėtos, tekančios į pietryčius per žemas miškingas kalvas, kuriose gyvenančios Krėjų, Robinetų ir Duplisų pavardes turinčios šeimos vis dar pačios tebegamina mandolinas ir dažnai ardamos žemę išspjauna sukirmijusius dantis; tai buvo gilus užkampis, kur vyrai sekmadienio rytais sugebėdavo pagauti gyvates, o vakarais geidulingam glėby suguldavo su savo dukromis. Aš pažinojau šias šeimas; dauguma iš jų retsykiais atsiųsdavo Žiežirbai maisto. Tolimame upės krante persekiotojai išvydo nuo Didžiojo Pietų geležinkelio atšakos bėgių atsispindinčią birželio saulę. Jiems iš dešinės, maždaug už mylios pasroviui, matėsi estakada, vedanti Vest Gryno anglies kasyklų link.

Čia tarp žemų krūmokšnių jie rado plačiai ištryptą žolės lopą, kuriame buvo tiek daug kraujo, kad daugelis vyrų turėjo greitai mauti atgal į mišką ir atsikratyti suvalgytų pusryčių. Šiame kruviname lope jie rado Koros naktinių marškinių likučius, o Houvis, kuris iki to momento stebėtinai tvardėsi, atsišliejo į savo tėvą ir vos neapalpo.

Ir šioje vietoje Bobo Maršanto šunys pirmą ir vienintelį kartą nesutarė tarpusavyje. Iš viso jų buvo šeši: du pėdsekiai, du skalikai ir pora negrynaveislių, panašių į terjerus, kuriuos pietinių valstijų pakraščio gyventojai vadina meškėnų šunimis. Meškėnų šunys norėjo keliauti į šiaurės vakarus priešais Trapinguso upės srovę; likusieji šunys norėjo traukti į priešingą pusę, į pietryčius. Šunų pavadžiai susipynė, ir nors apie tai laikraščiuose nebuvo nieko rašoma, puikiai įsivaizdavau, kokius jiems prakeiksmus laidė Bobo, naudodamas savo rankas, - be jokios abejonės, labiausiai išlavėjusią savo kūno dalį, - kad vėl viską atnarpliotų. Savo laiku pažinojau kelis medžioklinių šunų savininkus ir iš savo patirties galiu pasakyti, jog jie visi yra stulbinančiai panašūs.

Bobo sutrumpino šunų pavadžius ir subūrė juos į krūvą, po to pakišo po nosimis Koros Deterik naktinius marškinius, kad tam tikra prasme primintų, ką jie čia veikia tokią dieną, kai vidudienį tem-

peratūra pasieks apie trisdešimt penkis laipsnius karščio, o nuo pykinimo persekiotojų grupės vyrams jau ir taip svaigo galva. Meškėnų šunys dar kartą pauostė rūbą, nusprendė nesiblaškyti ir stūgaudami visi nurūko pasroviui.

Nepraslinko nė dešimt minučių, ir vyrai sustojo išgirdę ne vien tik šunų lojimą. Tai labiau priminė staugimą nei amsėjimą, ir tokio garso dar nebuvo išleidęs nė vienas šuo netgi žūdamas. Tokio garso nė vienas iš jų apskritai nebuvo girdėjęs, tačiau jie visi iš karto suprato, jog šį garsą skleidžia vyras. Taip jie sakė, ir aš jais patikėjau. Manau, jog ir aš būčiau atpažinęs šį garsą. Manau, jog girdėjau panašiai staugiančius vyrus, kai jie keliaudavo į elektros kėdę. Nedaugelį, - didžioji jų dalis užsisklendžia savyje ir eina tylūs arba juokaudami, tarsi būtų susiruošę į pikniką su savo klase, - bet keletą. Dažniausiai šitaip staugdavo įtikėję, jog pragaras iš tiesų egzistuoja ir laukia jų Žaliosios mylios gale.

Bobo vėl sutrumpino savo šunų pavadžius. Šunys buvo vertingi, ir Bobo visai neketino jų prarasti dėl ten murmančio ir staugiančio psichopato. Likusieji vyrai vėl užsitaisė savo šautuvus. Šis staugimas juos visus atvėsino, besisunkiantis iš pažastų ir bėgantis per nugarą prakaitas atrodė kaip ledinis vanduo. Kai vyrai pajunta tokį šiurpulį, jiems prireikia vado, kad galėtų tęsti savo žygį, ir šerifo pavaduotojas Makgis tapo jų vadu. Jis išėjo į priekį ir žvaliai nužingsniavo (kertu lažybų, jog tuo metu jis nesijautė labai žvaliai) link alksnių, kyšančių miško pakraštyje, o kiti, atsilikę per penkis žingsnius, nervingai nutapseno iš paskos. Jis stabtelėjo tik vieną kartą duoti ženklą stambiausiam vyrui - Semui Houliui - laikytis arčiau Klauso Deteriko.

Kitoje alksnių pusėje buvo laukymė, besidriekianti iki dešinėje stūksančio miško. Kairėje buvo ilgas ir lėkštas upės krantas. Visi vyrai sustingo savo vietose tarsi žaibo trenkti. Manau, jie būtų daug ką atidavę už tai, kad netektų matyti vaizdo, kurį išvydo priešais save - tai buvo kažkoks košmaras, plikas ir beveik rūkstantis saulėje, kuris egzistuoja už gero kasdieninio gyvenimo - bažnytinių vakarienių, pasivaikščiojimų kaimo keliukais, nuoširdaus darbo, meilės bučinių lovoje - ribų.

Ant upės kranto, apsivilkęs nublukusį, krauju aptaškytą nertinį, sėdėjo didžiulis vyras, kokio dar nė vienas iš persekiotojų nebuvo matęs - Džonas Kofis. Jo milžiniškos, šleivais pirštais kojos buvo basos. Ant galvos Kofis buvo užsirišęs išblukusią skarelę, kaip kaimo moterys pasiriša eidamos į bažnyčią. Tamsiu debesiu aplink jį sukosi uodų spiečius. Apkabinęs kiekvienoje rankoje jis laikė po nuogos

mergaitės lavoną. Jų šviesūs plaukai, kažkada garbiniuoti ir lengvučiai tarsi pienės pūkas, dabar buvo prilipę prie galvų ir išterlioti raudonais dryžiais. Jas laikantis vyriškis sėdėjo ir staugė, užvertęs galvą į dangų kaip pamišusi telyčia, jo tamsiai rudi skruostai buvo drėgni nuo ašarų, o veidas iškreiptas siaubingo sielvarto. Jis trūkčiojamai kvėpavo, ir vyriškio krūtinė kilojosi taip, kad net įsitempdavo sąsagos, laikančios jo nertinio kilpeles, po to išleisdavo tą didžiulį oro gurkšnį kartu su eiliniu stūgesiu. Labai dažnai skaitome laikraščiuose, jog "žudikas nejautė jokio gailesčio", tačiau šiuo atveju toks pasakymas netiko. Džoną Kofį gyvą draskė tai, ką jis padarė... tačiau jis gyveno. Mergaitės ne. Jos buvo sudraskytos gyvos kur kas tikriau.

Atrodė, niekas iš vyrų nesuvokė, kiek laiko jie ten stovėjo stebėdami staugiantį vyriškį, kuris savo ruožtu žvelgė per ramų upės paviršių į traukinį kitame krante, bėgiais pūškuojantį estakados, kertančios upę, link. Vyrams atrodė, jog jie stebėjo valandą, o gal ir ištisą amžinybę, tačiau traukinys netoli tenuvažiavo, tarsi būtų pūškavęs vietoje lyg staigaus įniršio apimtas trypiantis vaikas, ir saulė nepasislėpė už debesies, ir vaizdas neišnyko iš jų akių. Jis tebesirodė priešais vyrus toks pat realus kaip šuns įkandimas. Juodaodis vyras lingavo pirmyn ir atgal, Kora ir Keitė lingavo kartu su juo tarsi lėlės milžino rankose. Vyriškio didžiulių plikų rankų krauju ištepti raumenys susitraukdavo ir atsipalaiduodavo, susitraukdavo ir atsipalaiduodavo, susitraukdavo ir atsipalaiduodavo.

Klausas Deterikas suardė šį vaizdą. Klykdamas jis puolė pabaisą, išprievartavusį ir nužudžiusį jo dukras. Semas Houlis žinojo savo užduotį ir bandė ją atlikti, tačiau nesėkmingai. Semas buvo šešiais coliais aukštesnis ir ne mažiau kaip septyniasdešimčia svarų sunkesnis, tačiau atrodė, jog Klausas vos gūžtelėjęs pečiais išsivadavo iš Semo gniaužtų. Klausas nuskriejo per laukymę ir įsibėgėjęs spyrė Kofiui į galvą. Jo darbinis batas, ant kurio išsipylęs pienas jau spėjo karštyje surūgti ir sukepti, pataikė Kofiui tiesiai į kairį smilkinį, tačiau Kofis tarytum nieko nepajuto. Jis tik sėdėjo raudodamas, linguodamas ir žvelgdamas anapus upės; kaip aš įsivaizduoju, šis reginys galėjo priminti Sekminių pamokslą kur nors pušyne, per kurį ištikimasis Kryžiaus pasekėjas žvelgia į Dievo žemę... tik, žinoma, jei ten nebūtų buvę lavonų.

Prireikė keturių vyrų atitraukti nuo Džono Kofio isterijos apimtą fermerį, ir nežinau, kiek kartų Klausas gerai užvožė Kofiui, kol vyrams galiausiai pavyko atplėšti nelaimingąjį tėvą. Tačiau atrodė, jog

Kofiui visa tai absoliučiai nerūpėjo; jis tik žiūrėjo anapus upės ir raudojo. O Deteriko visas kovingumas pranyko, kai vyrai pagaliau atplėšė jį nuo Džono Kofio - tarsi tuo milžinišku juodaodžiu vyru būtų tekėjusi kažkokia galvanizuojanti srovė (aš vis dar linkęs galvoti elektrinėmis metaforomis, turėsite man atleisti), ir kai galiausiai nutrūko Deteriko kontaktas su šiuo srovės šaltiniu, jis suglebo lyg žmogus, atitrauktas nuo laido, kuriuo teka srovė. Jis atsitūpė ant upės kranto išskėtęs kojas, užsidengė rankomis veidą ir ėmė kūkčioti. Houvis prie jo prisijungė, ir tėvas su sūnumi apsikabino surėmę kaktas.

Du vyrai liko saugoti tėvą ir sūnų, o likusieji, atstatę šautuvus, apsupo sriūbaujantį ir staugiantį juodaodį vyriškį. Atrodė, vyriškis vis dar nesuvokia, kad be jo yra dar kažkas. Makgis žengė į priekį, truputėlį neryžtingai pamindžikavo, po to pritūpė.

- Misteri, - ištarė jis tyliu balsu, ir Kofis iš karto nutilo.

Makgis pažvelgė į paraudusias nuo ašarų juodaodžio akis. Ašaros ir toliau tekėjo upeliais, tarsi kažkas vyriškio viduje būtų pamiršęs užsukti čiaupą. Tos akys verkė ir tuo pat metu buvo kažkokios bejausmės... tolimos ir ramios. Aš manau, tai keisčiausios akys, kurias man teko matyti per visą savo gyvenimą. Makgis jautė tą patį. “Tai buvo tarsi žvėries, niekada anksčiau nemačiusio žmogaus, akys”, - pasakė jis reporteriui, pavarde Hamersmitas, prieš pat teismą.

- Misteri, ar girdite mane? - paklausė Makgis.

Kofis lėtai linktelėjo galvą. Jis vis dar tebelaikė apkabinęs savo nenusakomas lėles, kurių smakrai kybojo prispausti prie krūtinių, todėl nebuvo galima aiškiai įžiūrėti veidų. Tai buvo viena iš nedaugelio malonių, kurią tą dieną Dievas nutarė suteikti.

- Kuo jūs vardu? - paklausė Makgis.

- Džonas Kofis, - atsakė vyriškis prikimusiu nuo ašarų balsu. - Kofis kaip ir gėrimas, tik kitaip rašomas.

Makgis linktelėjo ir nykščiu parodė į išsipūtusią kišenę ant Kofio nertinio krūtinės. Makgiui pasirodė, kad ten gali būti pistoletas - tačiau tokiam didžiuliam vyriškiui kaip Kofis nereikėjo ginklo, kad panorėjęs ką nors smarkiai sužalotų.

- Kas ten yra, Džonai Kofi? Gal tai pistoletas?

- Ne, sere, - atsakė Kofis dusliu balsu, nė akimirkai nenuleisdamas nuo Makgio akių, kurios buvo keistos srūvančiomis ašaromis ir iškreiptos skausmo, tolimos ir klaikiai ramios, žvelgiančios kažkur

virš realybės, kur nužudytos mergaitės nieko nereiškė. - Ten tik mano kuklūs priešpiečiai.

- Ak štai kaip, priešpiečiai, - atitarė Makgis. Kofis vėl linktelėjo "taip, sere". Jo akys vis dar ašarojo, o iš nosies kabojo skaidrūs snargliukai. - Ir kurgi tokie tipai kaip tu, Džonai Kofi, gauna priešpiečius?

Makgis prisivertė išlaikyti ramybę, nors jau tuo metu užuodė pradėjusius gesti mergaičių kūnus ir pamatė muses, tupinėjančias ant sudrėkusių vietų. Vėliau Makgis papasakojo, jog klaikiausiai atrodė mergaičių plaukai... ir apie tai nerašė nė vienas laikraštis - manyta, jog per daug šiurpu apie tokius dalykus skaityti šeimoje. Ne, apie tai aš sužinojau iš įvykius aprašiusio reporterio, pono Hamersmito. Vėliau aš jį susiradau, nes Džonas Kofis man tapo savotiška manija. Šiam Hamersmitui Makgis papasakojo, kad šviesūs plaukai buvo virtę kaštoniniais. Iš plaukų kraujas buvo nutekėjęs skruostais, ir plaukai atrodė nevykusiai nudažyti; nereikėjo būti gydytoju, kad suprastum: trapias mergaičių kaukoles sukiužino tos galingos rankos, daužydamos galvas vieną į kitą. Tikriausiai mergaitės verkė. Tikriausiai kankintojas norėjo, kad jos liautųsi. Jei mergaitėms pasisekė, tai galbūt įvyko prieš jas išprievartaujant.

Matant tokį vaizdą, buvo sunku galvoti net tokiam pasiryžusiam atlikti savo pareigą žmogui kaip šerifo pavaduotojas Makgis. Dėl netikusio mąstymo gali įvykti daugiau klaidų, gal net daugiau pralieta kraujo. Makgis giliai įkvėpė ir nusiramino. Bent jau pabandė.

- Ką gi, sere, tiksliai neprisimenu. Tepavirstu aš į šunį, jei prisiminčiau, - atsakė Kofis, springdamas ašaromis. - Tačiau tai iš tiesų kuklūs priešpiečiai - sumuštiniai ir, manau, saldus marinuotas agurkas.

- Jei neprieštarauji, aš pats pasižiūrėsiu, - tarė Makgis. - Ir dabar nejudėk, Džonai Kofi. Nedaryk to, berniuk, nes į tave nukreipta pakankamai ginklų, kad išneštų į orą visą tavo kūną aukščiau juosmens, jei tik pakrutinsi nors pirštą.

Kofis žiūrėjo anapus upės ir nepajudėjo, kol Makgis atsargiai įkišo ranką į nertinio kišenę ir ištraukė kažkokį paketėlį, suvyniotą į laikraštį ir perrištą mėsininko virvele. Makgis nutraukė virvelę ir išvyniojo laikraštį, nors visiškai neabejojo rasti tai, ką sakė Kofis - kuklius priešpiečius. Ryšulyje buvo sumuštinis su šonine ir pomidoru drebučiuose. Ten taip pat buvo ir marinuotas agurkas, atskirai suvyniotas į laikraščio humoro, kurio Džonas Kofis niekada nepajėgtų

suprasti, skyriaus skiautelę. Tačiau nebuvo dešrelių. Kuklių Džono Kofio priešpiečių dešrelės atiteko Bauzeriui.

Makgis per petį padavė priešpiečius vienam iš vyrų, nenuleisdamas nuo Kofio akių. Šerifo pavaduotojas tupėjo per daug arti, kad nors sekundę būtų galėjęs prarasti dėmesį. Vėl suvynioti ir tvarkingai perrišti priešpiečiai galiausiai atsidūrė pas Bobo Maršantą, o šis įsidėjo juos savo kuprinėn, kurioje laikė skanėstus šunims (nenustebčiau, jei ten taip pat būtum radęs ir masalo žuvims). Per teismą sumuštinis nebuvo pateiktas kartu su kitais daiktiniais įrodymais, - šioje pasaulio dalyje teisingumas yra greitas, tačiau šoninės ir pomidorų sumuštinis genda greičiau, - tačiau jo nuotraukos buvo parodytos.

- Kas čia nutiko, Džonai Kofi? - paklausė Makgis tyliu, susirūpinusiu balsu.- Ar nenori man papasakoti?

Ir Kofis pasakė Makgiui bei kitiems vyrams beveik lygiai tą patį, ką ir man; tai buvo ir kaltinamojo paskutinieji žodžiai, pasakyti per Kofio teismą.

- Nieko negalėjau padaryti, - tarė Džonas Kofis, savo rankose laikydamas nužudytas, išprievartautas nuogas mergaites. Jo skruostais vėl ėmė tekėti ašaros. - Bandžiau tai sustabdyti, bet jau buvo per vėlu.

- Vaikine, esi suimamas už žmogžudystę, - tarė Makgis ir po to spjovė Džonui Kofiui į veidą.

Prisiekusieji buvo išėję pasitarti keturiasdešimt penkias minutes. Maždaug tiek laiko reikia suvalgyti atsineštus priešpiečius. Stebiuosi, kaip jiems nebuvo pradingęs apetitas.

5

Manau, suprantate, kad viso šito aš nesužinojau per vieną karštą spalio popietę, sėdėdamas kalėjimo bibliotekoje, kuri netrukus bus panaikinta, ir vartydamas senų laikraščių, sudėtų į porą “Pomonos” apelsinų dėžių, komplektą, tačiau sužinojau pakankamai, kad tą naktį neužmigčiau. Kai antrą valandą nakties pabudo mano žmona ir surado mane sėdintį virtuvėje ir geriantį pasukas bei rūkantį namų darbo “Baglerio” cigarą, ji paklausė, kas atsitiko, ir aš jai pamelavau. Tai buvo vienas iš nedaugelio kartų per mūsų ilgą vedybinį gyvenimą. Pasakiau jai, neva eilinį kartą susibariau su Persiu Vetmoru. Žinoma, aš buvau su juo susikivirčijęs, tačiau tai nebuvo tikroji priežastis, dėl kurios žmona užtiko mane sėdintį taip vėlai. Dažniausiai

man pavykdavo išmesti iš galvos mintis apie Persį, vos tik uždarydavau savo kabineto duris.

- Ką gi, pamiršk tą supuvusį obuolį ir grįžk į lovą, - patarė žmona. - Pasiūlysiu tau kai ką, kas padės užmigti, ir galėsi tuo mėgautis kiek tinkamas.

- Skamba patraukliai, tačiau manau, jog mums neverta to daryti, - atsakiau. - Kažkas nutiko mano santechniniams įrenginiams, ir nenorėčiau tos bėdos perduoti tau.

Žmona kilstelėjo antakį.

- Santechniniams įrenginiams, štai kaip, - tarė ji. - Manau, išsirinkai netinkamą mergaitę prie gatvės kampo, kai paskutinį kartą buvai Baton Ruže.

Aš niekada nebuvau Baton Ruže ir niekada nebuvau palietęs mergaičių, laukiančių ties gatvės kampu. Tą mes abu puikiai žinojome.

- Tai tiesiog įsisenėjęs šlapimtakių uždegimas, - paaiškinau. - Mano mama sakydavo, jog berniukai jį pasigauna šlapindamiesi prieš šiaurinį vėją.

- Tavo mama taip pat stengdavosi tūnoti namie ištisas dienas, kai jai užeidavo moteriškos ligos, - priminė žmona. - Daktaras Sadleris...

- Atleiskite, - nutraukiau ją, pakeldamas ranką. - Jis norės, kad aš gerčiau sulfamidus, o jei taip padaryčiau, iki pat savaitės pabaigos vemčiau visuose savo kabineto kampuose. Viskas pasibaigs savaime, tačiau manyčiau, kad tuokart mums verta susilaikyti nuo žaidimų.

Ji pabučiavo man į kaktą virš kairio antakio. Nuo to man visada sukildavo geismas... ir Džanisė tą puikiai žinojo.

- Vargšas kūdikis. Lyg tau nebūtų gana vien Persio Vetmoro. Ateik greitai į lovą.

Aš atėjau, tačiau prieš tai patraukiau į galinę priemenę nusilengvinti (ir prieš tai padarydamas, šlapiu nykščiu pasitikrinau, iš kur pučia vėjas - tai, ką mums vaikystėje pasako tėvai, retai užmirštama, nesvarbu, koks tai būtų kvailas dalykas). Šlapintis lauke yra vienas iš malonumų, kurių niekaip negali suprasti poetai, tačiau tą naktį malonumas buvo menkas; iš manęs sklindantis skystis tvilkė tarsi uždegto žibalo anglims pakurti čiurkšlė. Tačiau atrodė, kad tą popietę skausmas buvo didesnis, ir *žinojau*, kad jis tikrai buvo aštresnis prieš dvi ar tris dienas. Tad vyliausi, jog uždegimas galbūt pradėjo silpnėti. Dar niekada nebuvau turėjęs labiau nepagrįstų vilčių. Niekas man nebuvo pasakęs, jog kartais į vidų, kur yra drėgna ir šilta, įsiskverbusi bakterija gali pasiimti vieną ar dvi poilsio dienas, o po to dar labiau

sustiprėti. Nustebčiau tai sužinojęs. Būčiau dar labiau nustebęs, jei tuo metu būčiau žinojęs, kad po penkiolikos dvidešimties metų atsiras tabletės, kurios jūsų organizme panašaus pobūdžio uždegimą nugalabys per rekordiškai trumpą laiką... ir nors tos tabletės gali sukelti neramumą skrandyje ar kiek palaisvinti vidurius, nuo jų niekada neteks vemti taip, kaip išgėrus daktaro Sadlerio išrašytus sulfamidus. Tačiau 1932-aisiais žmogus galėjai ne ką daugiau, tik laukti ir bandyti nekreipti dėmesio į jausmą, tarytum kas nors būtų papylęs tavo viduriuose žibalo anglims uždegti ir po to pridėjęs degtuką.

Baigiau skausmingai šlapintis, sugrįžau į miegamąjį ir galiausiai užmigau. Sapnavau nedrąsiai besišypsančias mergaites kruvinais plaukais.

6

Kitą rytą ant savo rašomojo stalo radau rausvame popieriuje parašytą raštelį su raginimu kuo skubiau ateiti į kalėjimo viršininko kabinetą. Žinojau, dėl ko esu kviečiamas, - galiojo nerašytos, tačiau labai svarbios žaidimo taisyklės, ir vakar aš kurį laiką jų nesilaikiau, - tad stengiausi kaip įmanoma atitolinti tą vizitą. Manau, elgiausi panašiai kaip ir atidėliodamas vizitą pas gydytoją dėl savo vidaus santechninių problemų. Visada maniau, kad principas "geriau greičiau baigti šį reikalą" yra perdėtai išaukštintas.

Kad ir kaip būtų, neskubėjau į kalėjimo viršininko Muro kabinetą. Nusivilkau savo vilnonį uniforminį švarką, pakabinau jį ant kėdės atkaltės ir įjungiau kampe stovintį ventiliatorių - diena ir vėl buvo karšta. Tada atsisėdau ir ėmiau studijuoti Bruto Hauvelo naktinį raportą. Nerimauti nebuvo dėl ko. Po patikrinimo Delakrua trumpai paverkė, - tą jis darydavo beveik kiekvieną vakarą, labiau gailėdamas savęs, nei tų žmogelių, kuriuos gyvus iškepė, esu tuo absoliučiai įsitikinęs, - po to išsitraukė Misterį Džinglą, peliuką, iš cigarų dėžės, kurioje gyvūnėlis miegodavo. Tai nuramino Delą, ir likusią nakties dalį jis pramiegojo tarsi kūdikis. Misteris Džinglas tikriausiai praleido naktį tupėdamas ant Delakrua pilvo, susukęs uodegą aplink savo letenėles ir nemirksėdamas. Atrodė, lyg Dievas būtų nusprendęs, kad Delakrua reikia angelo sargo, tačiau vadovaudamasis savo išmintimi davė nurodymą, jog tokiam žiurkei kaip mūsų draugas žmogžudys iš Luizianos pakaks ir pelės. Suprantama, *viso to* nebuvo Bruto raporte, tačiau aš pakankamai budėjau naktimis, kad sugebėčiau perskaityti, kas parašyta tarp eilučių. Pranešime buvo ir trumpa pastaba apie

Kofį: “Gulėjo nemiegodamas, dažniausiai tyliai, truputėlį paverkė. Bandžiau užmegzti pokalbį, tačiau vietoje atsakymų išgirdęs neaiškų Kofio niurnėjimą lioviausi. Gal Polui ar Heriui labiau pavyks.”

Iš tiesų “užmegzti pokalbį” buvo mūsų pagrindinis darbas. Tada dar šito nesupratau, tačiau, atsigręždamas į tuos laikus iš savo keistų senatvės metų perspektyvos (manau, jog senatvė atrodo keista visiems, kurie turi ją kęsti), suprantu, kaip tai buvo svarbu ir kodėl aš tuomet šito nesuvokiau - šis uždavinys buvo per daug didelis ir toks svarbus mūsų darbui, kaip kvėpavimas gyvybei palaikyti. Buvo nesvarbu, kad skrajūnai nesugebėdavo “užmegzti pokalbio”, tačiau man, Heriui, Brutui ir Dynui tai buvo gyvybiškai būtina... ir tai dar viena priežastis, kodėl Persis Vetmoras mums visiems buvo tokia nelaimė. Kaliniai jo nekentė, sargybiniai jo nekentė, visi jo nekentė, išskyrus tikriausiai jo pažįstamus politikus, patį Persį ir galbūt (bet tik galbūt) jo motiną. Jis buvo tarsi arsenas, užbarstytas ant vestuvinio torto, ir manau, jog iš pat pradžių supratau, kad Persis reiškia nelaimę. Jis buvo tas blogio džinas, kuris laukia, kada bus išleistas iš butelio. Gi mes, likusieji, būtume išsityčioję iš minties, jog pasmerktiems esame reikalingi ne kaip sargybiniai, o kaip psichiatrai, - kažkas mano viduje ir šiandien nori pasišaipyti iš šios minties, - tačiau mes žinojome, kaip reikia užmegzti kalbą... o neišsikalbėję žmonės, kurie laukdavo pasimatymo su Senąja Žiežirba, turėjo bjaurų įprotį netekti proto.

Bruto pranešimo pabaigoje pasižymėjau, jog reikia pasikalbėti su Džonu Kofiu, - bent jau pamėginti, - po to paėmiau Kurčio Andersono, kalėjimo pavaduotojo, raštelį. Jame buvo sakoma, kad Andersonas netrukus tikisi gauti ED įsakymą dėl Edvardo Delakrojaus (Andersonas neteisingai parašė pavardę, vyriškis iš tiesų vadinosi Eduardu Delakrua). ED reiškė egzekucijos datą. Sprendžiant iš raštelio, Kurtis iš patikimų šaltinių sužinojo, kad mažasis prancūzas išeis pasivaikščioti prieš pat Visus Šventus - tikriausiai spalio 27-ąją, o Kurčio pranašystės būdavo paremtos tikslia informacija. Tačiau prieš tai pas mus gali pasirodyti naujas gyventojas - Viljamas Vartonas. “Jis yra iš tų, kuriuos tu vadini sunkiais vaikais, - Kurtis rašė savo pakrypusia atgal ir kiek perdėtai išdailinta rašysena. - Yra paklaikusiai pašėlęs ir tuo didžiuojasi. Per paskutiniuosius metus jis šlaistėsi po visą valstiją, kol galiausiai sužibėjo. Apiplėšimo metu nužudė tris žmones, tarp jų nėščią moterį, o pabėgdamas - ketvirtą. Valstijos policijos patrulį. Iki pilno komplekto trūko tik vienuolės ir ne-

regio". Perskaitęs šiuos žodžius, nežymiai nusišypsojau. "Vartonas yra 19 metų amžiaus. Ant jo kairės rankos ištatuiruoti žodžiai "Vaikinukas Bilis". Vieną kartą turėsi užvožti jam per nosį, galiu tai garantuoti, tačiau būk atsargus tai darydamas. Šis vyrukas į nieką nekreipia dėmesio." Šį sakinį Kurtis buvo pabraukęs du kartus ir užbaigė raštelį žodžiais: "Taip pat jis gali būti įkyrus. Šiuo metu yra padavęs apeliaciją, be to, yra nepilnametis".

Pasiutęs vaikinukas, padavęs apeliaciją, sugebantis įkyrėti. Ką gi, viskas tiesiog puiku. Staiga diena tapo nepakeliamai karšta, ir aš nebegalėjau toliau atidėlioti apsilankymo pas kalėjimo viršininką Murą.

Kol dirbau prižiūrėtoju Kould Mauntine, pasikeitė trys kalėjimo viršininkai; Holas Muras buvo paskutinis iš jų ir pats geriausias. Išsikovojęs padėtį visuomenėje. Sąžiningas, tiesus, nepasižymintis net ir tuo nežymiu sumanumu, kurį turėjo Kurtis Andersonas, tačiau pakankamai politiškai nuovokus, kad tais niūriais laikais neprarastų darbo... ir per daug garbingas, kad susigundytų nešvariais žaidimais. Jis neturėjo perspektyvų iškilti, tačiau, atrodo, Murą tai visiškai patenkino. Tuo metu jis ėjo penkiasdešimt aštuntuosius ar devintuosius, jo giliai raukšlių išvagotas veidas priminė pėdsekį šunį, su kuriuo tikriausiai puikiai sutartų Bobo Maršantas. Jo plaukai buvo balti, o rankos kažkaip bejėgiškai virpėjo, tačiau Muras buvo stiprus. Prieš metus, kai kalinys užpuolė jį pasivaikščiojimų kieme su išdrožtu iš dėžių lentės strypu, Muras neišsigando, sugriebė niekingo šunyčio riešą ir taip stipriai jį pasuko, kad pasigirdęs kaulų traškėjimas priminė sausų šakelių spragsėjimą įsiliepsnojusiame lauže. Niekingas šunytis, pamiršęs visas savo skriaudas, atsiklaupė ant kelių į purvą ir ėmė šauktis motinos.

- Nesu tavo motina, - atsakė Muras kultūringu pietietišku balsu. - Tačiau jei ja būčiau, pakelčiau savo sijoną ir apmyžčiau tave iš tų pačių įsčių, iš kurių pagimdžiau.

Kai įėjau į Muro kabinetą, jis pradėjo keltis, tačiau aš rankos mostu jį sustabdžiau. Atsisėdau į kėdę prie rašomojo stalo ir pradėjau pokalbį, klausinėdamas apie žmoną... tik tame pasaulio krašte, kur mes buvome, priimta šitaip pradėti pokalbį.

- Kaip jaučiasi tavo gražuolė mergytė? - paklausiau, tarsi Melinda tebūtų mačiusi tik septyniolika, o ne šešiasdešimt dvi ar tris vasaras.

Mano susirūpinimas buvo nuoširdus: Melinda - iš tų moterų, kurias aš pats būčiau galėjęs įsimylėti ir vesti, jei mūsų gyvenimo ke-

liai būtų susikirtę, tačiau taip pat maniau, kad visai ne pro šalį kiek atitraukti Muro dėmesį nuo pagrindinio reikalo.

Muras giliai atsiduso.

- Nelabai kaip, Polai. Visai nekaip.

- Dažniau kamuoja galvos skausmai?

- Šią savaitę tik vieną kartą, tačiau jis buvo pats aštriausias - užvakar paguldė ją lovon beveik visai dienai. O dar ji pradėjo jausti silpnumą dešinėje rankoje.

Holas pakėlė savo dešinę šlakuotą ranką. Kurį laiką mes abu stebėjome, kaip ranka dreba virš spaustuko su sugeriamuoju popieriumi, po to Muras vėl ją nuleido. Galėjau atspėti, jog Muras bet ką būtų atidavęs, kad tik nereikėtų pasakyti man, ką privalėjo pasakyti, o aš lygiai taip pat būčiau bet ką atidavęs, kad nereikėtų šito išklausyti. Melindos galvos skausmai prasidėjo šį pavasarį ir tęsėsi visą vasarą. Gydytojas aiškino juos kaip “nervinės įtampos sukeltą migreną”, kurią galbūt sąlygojo artėjanti Holo pensija. Tik reikalas tas, kad jie abu su didžiausiu nekantrumu laukė, kada gi ateis metas išeiti į pensiją, o mano žmona paaiškino, jog migrena kamuoja jaunus, o ne senus; kai migrenos kamuojami ligoniai sulaukia Melindos Mur amžiaus, jų savijauta pagerėja, o ne pablogėja. O dabar dar ir silpnumas rankoje. Tai man visai nebuvo panašu į nervinės įtampos pasekmes; tai priminė prakeiktą insultą.

- Daktaras Haverstromas nori, kad ji atsigultų į ligoninę Indianoloje, - pasakė Muras. - Išsitirti. Pasidaryti galvos rentgenogramą. Kas žino, ką dar. Ji mirtinai išsigandusi, - Muras nutilo, po to pridūrė: - Teisybę pasakius, ir aš.

- Taip, bet pasirūpink, kad ji tai padarytų, - pasakiau. - Neatidėliok. Jei paaiškės, jog tą kažką galima pamatyti rentgenogramoje, galbūt daktaras sugebės viską sutvarkyti.

- Taip, - sutiko Muras, ir tada trumpam - kiek prisimenu, vienintelį kartą per tą mūsų pokalbio dalį - mūsų žvilgsniai susitiko ir sustingo.

Mudu savotiškai gerai vienas kitą supratome, nereikėjo nė žodžių. Taip, tai galėjo būti insultas. Taip pat jos smegenyse galėjo susiformuoti piktybinis auglys, ir jeigu taip atsitiko iš tiesų, beveik neliko jokios vilties, kad Indianolos gydytojai galės kuo nors pagelbėti. Atminkite, jog tai buvo 1932-ieji, kai net toks sąlygiškai paprastas susirgimas kaip šlapimtakių uždegimas reiškė skurdų pasirinkimą: arba sulfamidai ir smarvė, arba kančios ir laukimas.

- Dėkoju už tavo rūpestį, Polai. O dabar pakalbėkime apie Persį Vetmorą.

Aš sudejavau ir užsidengiau akis.

- Šiandien ryte man paskambino iš valstijos sostinės, - ramiai ištarė kalėjimo viršininkas. - Tai buvo gana piktas skambutis. Esu tikras, kad tu gali įsivaizduoti, Polai. Gubernatorius yra taip priklausomas nuo savo žmonos, jog jo beveik nėra, jei supanti, ką tuo noriu pasakyti. O jo žmona turi brolį, kuris turi vienintelį vaiką. Ir tas vaikas yra Persis Vetmoras. Persis vakar vakare paskambino savo tėtušiui, o šis paskambino Persio tetulei. Ar turiu tau pasakoti, kas vyko toliau?

- Ne, - atsakiau. - Persis cypė tarsi skundikas mokykloje, pasakojantis mokytojai, kaip Džekas rūbinėje bučiavosi su Džile.

- Taip, - sutiko Muras. - Teisingai pastebėjai.

- Ar žinai, kas nutiko tarp Persio ir Delakrua, kai Delakrua čia atvyko? - paklausiau. - Ką padarė Persis su savo prakeiktu kietmedžio vėzdu?

- Taip, bet...

- Ir tu žinai, kad kartais jis braukia tuo vėzdu per grotų strypus vien tam, kad pakvailiotų. Jis yra niekingas, kvailas, ir nežinau, kiek ilgai aš dar sugebėsiu jį pakęsti. Tai tiesa.

Mes pažinojome vienas kitą jau penkerius metus. Tai gali būti ilgas laikas gerai sutariantiems žmonėms, ypač, kai jų darbe tenka gyvenimą iškeisti į mirtį. Noriu pasakyti, kad Muras suprato, ką aš turėjau omenyje. Ne tai, jog ruošiuosi mesti darbą; tik ne tuo metu, kai Depresija vaikščiojo palei kalėjimo sienas tarsi pavojingas nusikaltėlis, kurio negalėjai uždaryti į narvą kaip mūsų globotinių. Geresni už mane vyrai buvo gatvėje ar klibikščiavo su ubago lazda. Man sekėsi ir aš tai žinojau - vaikai jau buvo užaugę, o skola už namą, tas dviejų šimtų svarų marmuro luitas, jau dveji metai buvo nuslinkęs nuo mano krūtinės. Tačiau vyras privalo valgyti, ir jo žmona taip pat. Be to, mes buvome įpratę, kai tik galėdavome (o kartais ir kai negalėdavome, jei Džeinės laiškai skambėdavo itin beviltiškai) pasiųsti dvidešimt dolerių savo dukrai su žentu. Žentas buvo netekęs darbo mokytojas, ir jei tuo metu jo padėties nebuvo galima pavadinti beviltiška, tada šis žodis neturi jokios prasmės. Taigi, ne taip paprastai išeinama iš garantuotai apmokamo darbo, kokį aš turėjau... bent jau ne šaltakraujiškai. Tačiau tą rudenį mano kraujas *nebuvo* šaltas. Oro temperatūra buvo neįprastai aukšta, o tas į mano vidų įsimetęs uždegimas dar labiau įkaitino termostatą. O kai žmogus atsiduri tokioje situaci-

joje, ką gi, kumščiai kartais ima tavęs nebeklausyti. O kai kartą užvoži tokiam turinčiam ryšių žmogui kaip Persis Vetmoras, gali ir nebesustoti smūgiavęs, nes kelio atgal nebėra.

- Apsiramink, - tyliai pasakė Muras. - Tam aš tave ir pasikviečiau, kad tai pasakyčiau. Iš patikimų šaltinių - tiesą pasakius, iš to paties žmogaus, kuris man skambino šįryt, - sužinojau, kad Persis padavė prašymą priimti dirbti į Brajerą ir jo prašymas bus patenkintas.

- Brajerą, - pakartojau. Tai buvo "Brajero kalnagūbris" - viena iš dviejų valstijos valdomų ligoninių. - Ką tas vaikinas iš tiesų veikia? Daro ekskursiją po valstijos įstaigas?

- Tai administracinis darbas. Geresnis atlyginimas, ir reikia stumdyti popierius, o ne ligoninės lovas dienos karštyje, - Holas man kreivai nusišypsojo. - Žinai, Polai, jog jau galėjai būti išmestas, jei nebūtum nusiuntęs Persio kartu su Van Hėjumi į skydinę, kai čia lankėsi Šefas.

Kurį laiką Holo žodžiai man atrodė tokie keisti, kad negalėjau suprasti, kurlink jis suka. Galbūt *nenorėjau* suprasti.

- O kurgi dar aš galėjau jį pasiųsti? - paklausiau. - Kristau, jis beveik nesupranta, ką čia turi daryti! Įtraukti jį į vykdančių egzekuciją komandą...

Nutilau nebaigęs sakinio. Negalėjau užbaigti. Man atrodė, buvo begalė dalykų, kuriuos Persis galėjo sušikti.

- Nepaisant to, protingai pasielgsi, jei jį įtrauksi, kai ateis eilė Delakrua. Tai yra, jei nori juo atsikratyti.

Pažvelgiau į Holą atvėpęs žandikaulį. Pagaliau supratau, ką reiškė jo žodžiai, tad galėjau prabilti.

- Ką turi omeny? Kad jis nori patirti viską iš arti, užuosti, kaip svyla vyruko kiaušiniai?

Muras truktelėjo pečiais. Jo akys, tokios švelnios, kai kalbėjo apie savo žmoną, dabar buvo tarsi titnagas.

- Delakrua kiaušiniai susvils nepriklausomai nuo to, ar Persis bus įtrauktas į komandą, ar ne, - tarė jis. - Teisybę sakau?

- Taip, tačiau jis gali viską sušikti. Teisybę pasakius, Holai, jis yra vos *neįsipareigojęs* viską sušikti. O beveik trisdešimties liudininkų akivaizdoje... ir reporterių iš visos Luizianos...

- Tu ir Brutas Hauvelas pasistengsite, kad jis neprisidirbtų, - atsakė Muras. - O jeigu jis vis tiek prisišiks, tai bus įrašyta į jo bylą ir liks joje dar ilgai po to, kai išnyks jo ryšiai valstijos valdžioje. Supranti?

Aš supratau. Nuo to pajutau pykinimą ir baimę, bet supratau.

- Jis gali panorėti likti čia, kol bus sutvarkytas Kofis, tačiau jei mums pavyks, Persis gali gauti viską, ko nori, per Delakrua egzekuciją. Tiesiog pasirūpink, kad jis būtų įtrauktas į šios egzekucijos vykdymą.

Buvau suplanavęs ir šį kartą uždaryti Persį skydinėje, po to leisti jam keliauti koridoriumi, pasidėjus šautuvą ant vežimėlio, kuris nuveš Delakrua į mėsos mašiną, pastatytą priešais kalėjimą kitoje kelio pusėje, tačiau švystelėjau šiuos planus per petį, net neatsisukdamas pasižiūrėti. Linktelėjau galva. Man užteko proto suvokti, jog žaidžiu rizikingai, tačiau nekreipiau į tai dėmesio. Įgnybčiau net pačiam velniui į nosį, jei tik tai padėtų atsikratyti Persio Vetmoro. Jis galės dalyvauti egzekucijoje, uždėti šalmą, po to pažvelgti pro groteles ir duoti Van Hėjui ženklą pasukti jungiklį į antrą padėtį; jis galės stebėti, kaip mažasis prancūzas joja ant žaibo, kurį jis, Persis Vetmoras, išleido iš butelio. Tegul jis patiria tą mažą šlykštų jaudulį, jei Persiui Vetmorui jį gal sukelti žmogžudystė, vykdoma su valstijos valdžios palaiminimu. Tegul sau vyksta į "Brajero kalnagūbrį", kur turės atskirą kabinetą ir ventiliatorių tą kabinetą atvėsinti. O jeigu jo dėdės per kitus rinkimus neišrinks, ir Persis bus priverstas sužinoti, ką reiškia darbas šiame sename saulės išdegintame pasaulyje, kur ne visi blogiečiai yra užrakinti už grotų ir kur kartais pats gali gauti per galvą, juo geriau.

- Gerai, - pasakiau atsistodamas. - Per Delakrua egzekuciją aš pastatysiu jį į patį priekį, o kol kas elgsiuos ramiai.

- Puiku, - pritarė Holas ir taip pat atsistojo. - Beje, kaip ta tavo bėda?

Jis delikačiai mostelėjo mano kirkšnies pusėn.

- Atrodo, truputėlį geriau.

- Ką gi, puiku, - Holas palydėjo mane iki durų. - Tiesa, o kaip Džonas Kofis? Ar su juo bus problemų?

- Nemanau, - atsakiau. - Iki šiol jis buvo ramus kaip negyvas gaidys. Jis keistas, - jo *akys* keistos, - bet ramus. Tačiau nenuleisime nuo jo akių. Gali dėl to nesirūpinti.

- Be abejonės, žinai, ką jis padarė.

- Žinoma.

Tuo metu Holas lydėjo mane per priimamąjį, kuriame senoji panelė Hana sėdėjo daužydama savo "Underwood" firmos rašomąją mašinėlę. Atrodė, ji tai daro nuo pat to laiko, kai baigėsi paskutinysis ledynmetis. Buvau laimingas, galėdamas išeiti. Kaip ten būtų,

jaučiausi lengvai atsipirkęs. Be to, buvo puiku žinoti, jog yra galimybė pergyventi Persį.

- Perduok nuo manęs Melindai visą krepšį kuo geriausių linkėjimų, - pasakiau. - O pats irgi per daug nesijaudink. Galiausiai gali paaiškėti, jog tai tik migrena.

- Žinoma, - atsakė Holas ir nusišypsojo žvelgdamas savo ligotomis akimis. Šis derinys buvo velniškas, beveik šlykštus.

Ir aš sugrįžau į E korpusą, kad pradėčiau eilinę darbo dieną. Reikėjo perskaityti ir parašyti krūvą dokumentų, iššluoti grindis, paduoti maistą, sudaryti kitos savaitės budėjimų grafiką, laukė šimtai smulkių darbų, kuriais reikėjo pasirūpinti. Bet svarbiausia buvo laukimas - kalėjime jo visada yra tiek daug, jog jis niekada nesibaigia. Reikėjo laukti, kada Eduardas Delakrua nužingsniuos Žaliąja mylia, laukti, kada atvyks Viljamas Vartonas su užriesta lūpa ir ištatuiruotu užrašu "Vaikinukas Bilis", o svarbiausia, kada iš mano gyvenimo išnyks Persis Vetmoras.

7

Delakrua peliukas buvo dar viena mįslė. Iki tos vasaros niekada neteko matyti pelės E korpuse, ir daugiau nemačiau jos po to rudens, kai Delakrua paliko mūsų kompaniją tą karštą spalio naktį griaudžiant perkūnijai - paliko mūsų kompaniją tokiu neapsakomu būdu, jog vos galiu prisiversti prisiminti. Delakrua tvirtino, neva prisijaukino tą peliuką, kuris savo gyvenimą tarp mūsų pradėjo turėdamas Vilio iš garlaivio vardą, tačiau aš manau, jog iš tiesų viskas buvo atvirkščiai. Dynas Stentonas manė taip pat, ir Brutalusis. Abu jie buvo tą vakarą, kai pelė pasirodė pirmą kartą. Brutalusis tvirtino, jog "gyvulėlis jau buvo pusiau prijaukintas ir dvigubai protingesnis nei tas, kuris dėjosi jo šeimininku".

Dynas ir aš buvome mano kabinete ir tvarkėme praėjusių metų bylų dėžę, rengdamiesi rašyti laiškus penkių įvykusių egzekucijų liudininkams, o po to dar ankstesnių šešių egzekucijų liudininkams, sugrįždami atgal iki pat 1929-ųjų. Iš esmės mums terūpėjo sužinoti viena: ar liudininkai buvo patenkinti mūsų aptarnavimu. Žinau, tai skamba groteskiškai, tačiau mums tai buvo svarbu. Kadangi jie buvo mokesčių mokėtojai, tai drauge buvo ir mūsų klientai, tik labai ypatingi. Vyras ar moteris, kuris sutinka atvykti viduryje nakties stebėti, kaip miršta kitas žmogus, privalo turėti ypatingą, primygtinę priežastį, ypatingą poreikį, ir jei egzekucija yra tinkama bausmė, ta-

da šis poreikis turi būti patenkintas. Šie liudininkai buvo patyrę košmarą. Egzekucijos tikslas - parodyti jiems, jog šis košmaras pasibaigė. Galbūt tai iš tiesų padėdavo. Kartais.

- Ei! - pašaukė už durų Brutalusis, kuris sėdėjo už rašomojo stalo koridoriaus pradžioje. - Ei, judu! Ateikite čia!

Susižvalgėme su Dynu vienodais nerimastingais žvilgsniais, galvodami, kad kažkas nutiko arba indėnui iš Oklahomos (jo vardas buvo Arlenas Biterbakas, tačiau mes jį vadindavome Vadu... arba, Herio Tervilidžerio žodžiais, Vadu Ožkos Sūriu, nes Heris tvirtino, jog šitaip kvepėjo Biterbakas), arba vyrukui, kurį vadinome Prezidentu. Tačiau tuo metu Brutalusis pratrūko kvatotis, ir mes nuskubėjome pažiūrėti, kas ten dedasi. Juokas E korpuse buvo beveik toks pat nepriimtinas kaip ir bažnyčioje.

Senasis Tu-Tu, įgijęs pasitikėjimą kalinys, kuris tomis dienomis stumdė vežimėlį su maistu, važiavo pro šalį su savo skanėstais apkrautu karučiu, o Brutalusis apsirūpino ilgai nakčiai - pasiėmė tris sumuštinius, du buteliukus limonado ir porą gabalų pyrago. Be to, dar bulvių salotų, kurias Tu, be abejonės, nukniaukė iš kalėjimo virtuvės, nors šitaip daryti jam nebuvo leista. Prieš Brutalųjį gulėjo atverstas budėjimo žurnalas, ir buvo tikras stebuklas, kad Brutalusis ant jo dar nieko nebuvo išpylęs. Žinoma, jis dar tik pradėjo vakarieniauti.

- Kas? - paklausė Dynas. - Kas yra?

- Valstijos įstatymdaviai tikriausiai šiek tiek atleido piniginės diržėlius, kad vis dėlto leistų pasamdyti dar vieną prižiūrėtoją, - tarė Brutalusis, vis dar tebesijuokdamas. - Pažiūrėkite štai ten.

Jis mostelėjo ranka, ir mes pamatėme pelę. Aš taip pat pradėjau juoktis, netrukus prisijungė ir Dynas. Nebuvo įmanoma susivaldyti, nes sargybinis, kuris kas ketvirtį valandos tikrina kameras, atrodė lygiai taip pat kaip ir peliukas: mažytis, gauruotas sargas, kuris nori įsitikinti, jog niekas nebando pabėgti ar nusižudyti. Peliukas truputėlį pabėgėdavo Žaliąja mylia mūsų link, po to pakraipydavo galvą į šonus, tarsi būtų tikrinęs kameras. Po to vėl staigiai šaudavo į priekį. Situacija atrodė dar juokingesnė dėl to, kad per mūsų juoką ir šauksmus girdėjosi abiejų mūsų tuometinių kalinių knarkimas.

Tai buvo paprastų paprasčiausia rudoji pelė, tik ji kėlė įspūdį, jog tikrina kameras. Pelė netgi įbėgo į keletą iš jų, vikriai prasisprausdama pro žemutinius grotų strypus. Įsivaizduoju, kaip daugelis dabartinių ir ankstesnių mūsų kalinių būtų pavydėję šio sugebėjimo. Tik, suprantama, mūsų nuteistieji būtų norėję prasmukti *iš* kameros.

Peliukas neįbėgo nė į vieną iš apgyvendintų kamerų, tik į tuščias. Pagaliau jis prisiartino beveik prie pat mūsų. Tikėjausi, jog peliukas apsisuks, tačiau jis to nepadarė. Peliukas visiškai nebijojo mūsų.

- Nenormalu, kad pelė šitaip prisiartina prie žmonių, - tarė kiek nervingu balsu Dynas. - Gal ji pasiutusi?

- O, Kristau, - atsiliepė Brutalusis, pilna burna žiaumodamas sumuštinį su jautiena. - Didysis pelių ekspertas. Pelių žmogus. Ar matai putas palei burną, Pelių žmogau?

- Aš apskritai negaliu įžiūrėti jos burnos, - atsakė Dynas, ir nuo to mes vėl prapliupome kvatotis.

Aš taip pat negalėjau įžiūrėti jos burnos, tačiau mačiau du tamsius mažus taškučius, pelės akis, ir jos man neatrodė nei pamišusios, nei pasiutusios. Jos atrodė susidomėjusios ir inteligentiškos. Esu pasiuntęs myriop žmonių, - su tariamai nemirtinga siela, - kurie atrodė kvailesni už tą pelę.

Pelė nurūko Žaliąja mylia iki vietos, kuri buvo ne toliau kaip per tris pėdas nuo budinčiojo sargybinio rašomojo stalo... tas stalas niekuo nebuvo ypatingas, kaip kad jūs galėtumėte įsivaizduoti, tiesiog kaip tas, už kurio sėdi rajoninės mokyklos mokytojai. Ir ten ji atsitūpė, taip manieringai apsukdama uodegą apie savo letenėles, kaip sena dama suklosto savo sijonus.

Iš karto lioviausi juoktis, staiga pajutęs iki pat kaulų prasismelkiantį šaltį. Noriu pasakyti, jog nežinau, kodėl šitaip pasijutau, - niekam nepatinka pasakyti, kas gali padaryti žmogų juokingą, - tačiau iš tiesų žinau, ir jei galiu pasakyti tiesą apie visa kita, manau, jog galiu ir apie tai papasakoti. Akimirką aš įsivaizdavau esąs visai ne kalėjimo prižiūrėtojas, o ta pelė, dar vienas nuteistas nusikaltėlis, atsidūręs Žaliojoje mylioje, nuteistas, bet pajėgus drąsiai žiūrėti į tą rašomąjį stalą, kuris turėjo atrodyti kelių mylių aukščio (kaip, be jokios abejonės, vieną dieną mums atrodys sostas, iš kurio Dievas teis mus), ir į garsiakalbius milžinus melsvais švarkais, sėdinčius už šio stalo. Milžinus, kurie šaudė tokias peles, daužė jas šluotomis ar statydavo spąstus, sulaužančius nugarą, kai pelės atsargiai slinkdavo žodžio "VICTOR" link, kad galėtų krimstelėti sūrio, gulinčio ant mažos varinės lėkštutės.

Palei rašomąjį stalą nebuvo šluotos, tačiau ten stovėjo kibiras su susukamu skuduru, ir skuduras dar tebebuvo gręžtuve; prieš pat sėsdamas kartu su Dynu prie dėžės su bylomis, aš pagal eilę buvau peršluostęs žaliąjį linoleumą ir visas šešias kameras. Pamačiau, kad Dy-

nas nori pagriebti skudurą ir vožti juo peliukui. Kaip tik tuo momentu, kai jo pirštai prisilietė prie plono skuduro koto, suėmiau Dyno riešą.

- Palik ramybėje, - pasakiau.

Dynas truktelėjo pečiais ir atitraukė ranką. Jaučiau, kad Dynas, lygiai kaip ir aš, visai nenorėjo užmušti peliuko.

Brutalusis atlaužė gabalėlį savo sumuštinio su jautiena ir laikė jį, grakščiai suėmęs dviem pirštais, iškėlęs priešais rašomąjį stalą. Atrodė, peliukas žiūri į šį masalą su dar didesniu susidomėjimu, tartum būtų žinojęs, kas tai yra. O gal žinojo; mačiau, kaip virpėjo jo ūsai, kai peliukas raukė nosį.

- Ak ne, Brutalusis, ne! - sušuko Dynas, po to pažvelgė į mane. - Neleisk jam šito daryti, Polai! Jei jis pašers tą prakeiktą gyvulėlį, galėsime visiems keturkojams patiesti kilimėlį su užrašu "Sveiki atvykę".

- Tiesiog noriu pasižiūrėti, ką jis darys, - atšovė Brutalusis. - Taip sakant, mokslo vardan.

Brutalusis pažvelgė į mane - aš buvau jo bosas, todėl turėjo gauti pritarimą net ir dėl tokių menkų nukrypimų nuo tvarkos. Pagalvojau apie tai ir truktelėjau pečiais, tarsi nebūtų buvę svarbu, kaip Brutalusis pasielgs. Teisybę pasakius, aš tam tikra prasme taip pat norėjau pažiūrėti, ką darys peliukas.

Ką gi, peliukas, suprantama, suėdė sumuštinį. Juk pagaliau tada buvo Didžiosios depresijos laikai. Tačiau *tai* kaip jis ėdė, mus visus sužavėjo. Peliukas prisiartino prie sumuštinio gabalėlio, apuostė jį, po to atsitūpė priešais tarsi atliekantis triuką šuo, nusitvėrė sumuštinį ir nustūmė šalin duoną, pasilikdamas mėsą. Visa tai peliukas darė taip ryžtingai ir sumaniai it žmogus, dorojantis jautienos kepsnį per pietus savo pamėgtame restorane. Dar niekada nebuvau matęs šitaip ėdančio gyvulio, net ir gerai išdresuoto naminio šuns. Ir visą laiką, kol ėdė, peliukas nenuleido nuo mūsų akių.

- Arba tai labai gudri pelė, arba alkana kaip velnias, - pasigirdo naujas balsas.

Tai buvo Biterbakas. Dabar jis pabudęs stovėjo prie savo kameros grotų tik su trumpikėmis, prilipusiomis prie sėdynės. Savo darbo suktinė kyšojo tarp jo dešinės rankos antrojo ir trečiojo krumplių, o jo plieno spalvos žili plaukai dviem kasomis driekėsi ant pečių, kurie kažkada tikriausiai buvo raumeningi, tačiau dabar ėmė minkštėti.

- Ar žinai kokią nors indėnišką išmintį apie peles, Vade? - paklausė Brutalusis stebėdamas, kaip pelė ėda.

Visi buvome sužavėti, kaip elegantiškai peliukas savo priekinėmis letenėlėmis laikė gabalėlį konservuotos jautienos, retkarčiais jį pasukdamas ir apžiūrinėdamas, tarsi juo žavėtųsi ir vertintų.

- Ne, - atsakė Biterbakas. - Kažkada pažinojau drąsuolį, tvirtinusį, neva jo pirštinės iš pelių odos, tačiau aš tuo nepatikėjau.

Po to Biterbakas nusijuokė, tarsi visa tai būtų buvęs tik pokštas, ir pasitraukė nuo grotų. Išgirdome sugirgždant gultą, kai jis vėl atsigulė.

Atrodė, peliukas tai suprato kaip signalą sprukti. Jis baigė ėsti tai, ką laikė savo letenėlėse, pauostė likutį (ten buvo tik geltonų garstyčių prisisunkusi duona), po to atsisuko į mus, tarsi būtų norėjęs įsidėmėti veidus, jei susitiktume dar kartą, apsisuko ir nurūko tuo pačiu keliu, kuriuo buvo atkeliavęs, tik šį kartą nestabtelėdamas patikrinti kamerų. Jo skubėjimas man priminė Baltąjį Triušį iš "Alisos Stebuklų šalyje" ir aš nusišypsojau. Peliukas nesustojo prie tramdomosios kameros durų, o palindo po jomis ir pranyko. Tramdomojoje kameroje sienos buvo minkštos, nes ji buvo skirta tiems, kuriems suminkštėja smegenys. Kai mums nereikėdavo naudoti šios kameros pagal paskirtį, laikydavome joje valymo priemones ir keletą knygų (daugiausiai tai buvo Klarenso Malfordo vesternai, tačiau vienoje - kurią skolindavome tik ypatingais atvejais - buvo pateikta išimtinai tik piešiniais pasakojama istorija, kur Popis, Butas ir netgi Vimpis, mėsainio draugas, paeiliui tratina Alyvuogę). Ten taip pat buvo ir priemonės rankdarbiams, įskaitant kreideles, kuriomis vėliau prasmingai pasinaudojo Delakrua. Tuo metu jis dar nekėlė mums problemų; atminkite, jog visa tai įvyko anksčiau. Tramdomajame kambaryje taip pat buvo marškiniai, kurių niekas nenorėjo dėvėti - platūs, pasiūti iš dvigubos drobės, su sagomis ir kilpelėmis bei kabliukais nugaroje. Mes visi puikiai žinojome, kaip jais staigiai apvilkti keliantį problemų vaiką. Mūsų pražuvę berniukai nedažnai šėldavo, tačiau kai jie imdavo tai daryti, brolau, nelaukdavai, kol situacija pati savaime susitvarkys.

Brutalusis iš viršutinio rašomojo stalo stalčiaus ištraukė didelę knygą odiniais viršeliais, ant kurios auksinėmis raidėmis buvo įspaustas užrašas "LANKYTOJAI". Paprastai knyga mėnesių mėnesius išgulėdavo stalčiuje nepaliesta. Kai kalinį kas nors aplankydavo, - išskyrus advokatą ar kunigą, - jis eidavo į specialiai tam tikslui įrengtą kambarį greta valgyklos. Mes jį vadinome "Arkada". Nežinau kodėl.

- Ir ką gi tu, po šimts pypkių, darai? - paklausė Dynas Stentonas, žvelgdamas pro savo akinių viršų, kai Brutalusis atvertė ir ėmė didingai vartyti knygą, kurioje buvo surašyti lankytojų, atvykusių pas dabar jau nebegyvus žmones, vardai.

- Vykdau 19-ąjį taisyklių punktą, - atsakė Brutalusis, susirasdamas dabartiniams įrašams skirtą puslapį.

Jis paėmė pieštuką ir palaižė jo smaigalį - netikęs įprotis, kurio Brutalusis nepajėgė įveikti - ir pasiruošė rašyti. 19-ame taisyklių punkte buvo sakoma aiškiai: "Kiekvienas E korpuso lankytojas privalo parodyti geltoną administracijos išduotą leidimą ir *privalo būti* užregistruotas."

- Jis išprotėjo, - tarė man Dynas.

- Jis mums neparodė savo leidimo, tačiau šį kartą aš jam už tai atleisiu, - pasakė Brutalusis.

Jis dar kartą aplaižė pieštuko smaigalį, kad geriau sektųsi ir stulpelyje "ATVYKIMO Į KORPUSĄ LAIKAS" įrašė 9:49 po pietų.

- Žinoma, kodėl gi ne, didieji viršininkai tikriausiai daro išimtis pelėms, - pasakiau.

- Žinoma, jog taip, - sutiko Brutalusis. - Dėl to, kad trūksta pinigų.

Jis atsisuko į už rašomojo stalo kabantį sieninį laikrodį ir stulpelyje "IŠVYKIMO IŠ KORPUSO LAIKAS" įrašė 10:01. Ilgesnė skiltis tarp šių dviejų skaičių buvo pavadinta "LANKYTOJO PAVARDĖ". Kurį laiką pasikamavęs, - tikriausiai pasitikrindamas rašybos žinias, nes, esu tikras, idėja jau buvo kilusi jo galvoje, - Brutas Hauvelas rūpestingai įrašė VILIS IŠ GARLAIVIO, nes tais laikais dauguma žmonių šitaip vadino Peliuką Mikį. Brutas taip pavadino peliuką pirmojo animacinio filmo, kuriame peliukas vartė akis, kraipė šlaunis ir tampė garlaivio sirenos virvelę, garbei.

- Štai, - ištarė Brutas, triukšmingai užversdamas knygą ir padėdamas ją atgal į stalčių, - viskas padaryta ir užsagstyta.

Aš nusijuokiau, tačiau Dynas, kuris į viską žiūrėdavo rimtai, netgi tada, kai suprasdavo pokštą, buvo susiraukęs ir įnirtingai valėsi savo akinius.

- Jei kas nors tai pamatys, turėsi nemalonumų, - tarė jis, o po to, kiek padvejojęs, pridūrė: - Tas, kuriam nederėtų šito pamatyti, - Dynas dar kiek padvejojo, trumparegėmis akimis dairydamasis aplink, tarsi tikėdamasis išvysti sienose išdygusias ausis, ir galiausiai užbaigė, - kas nors panašus į Persį Pabučiuok-man-į-subinę-ir-eik-dangun Vetmorą.

- Cha, - atšovė Brutalusis. - Tą dieną, kai Persis Vetmoras įgrūs savo siauras blauzdas už šio rašomojo stalo, aš išeisiu iš darbo.

- Tau nereikės šito daryti, - atkirto Dynas. - Būsi išmestas už tai, kad kreti pokštus su lankytojų knyga, jei Persis pašnibždės į ausį tam, kam reikia. O jis tai gali padaryti. Pats žinai, kad gali.

Brutalusis užsiplieskė, tačiau nieko neatsakė. Maniau, jog vėliau tą naktį jis ištrins, ką buvo parašęs. O jei Brutas to nepadarytų, ištrinčiau aš.

Kitą naktį, kai nulydėjome iš pradžių Biterbaką, o po jo Prezidentą į D korpusą, kur vesdavome į dušą nusimaudyti mūsų grupelę, kai likusieji kaliniai jau buvo užrakinti, Brutalusis paklausė manęs, ar mums nevertėtų tramdomajame kambaryje paieškoti Vilio iš garlaivio.

- Manau, vertėtų, - atsakiau.

Praėjusią naktį mes smagiai pasijuokėme iš pelės, tačiau žinojau, kad jei Brutalusis ar aš surastume ją tramdomajame kambaryje, - ypač jei rastume jos pradėtą sukti lizdą kurioje nors iš minkštais kamšalais apmuštų sienų, - mes ją užmuštume. Geriau nužudyti skautą, kad ir koks įdomus jis būtų, nei būti priverstam gyventi su piligrimais. Ir - turbūt šito nė nereikia sakyti - nė vienas iš mūsų per daug nesusijaudintų nužudęs mažą pelytę. Galų gale valstija mums mokėjo atlyginimą už tai, kad naikintume žiurkes.

Tačiau tą vakarą mes neradome Vilio iš garlaivio - kuris vėliau tapo žinomas kaip Misteris Džinglas - nei susisukusio lizdą minkštose sienose, nei pasislėpusio už susikaupusio šlamšto, kurį mes išvilkome į koridorių. Beje, šlamšto buvo susikaupę gana daug, daugiau nei aš tikėjausi, nes jau ilgą laiką nebuvome naudoję tramdomojo kambario. Tai pasikeis, kai apsireikš Viljamas Vartonas, tačiau, suprantama, tuo metu mes šito nežinojome. Mums sekėsi.

- Kur jis galėjo dingti? - galiausiai paklausė Brutalusis, melsva skarele šluostydamasis nuo kaklo prakaitą. - Čia nėra jokios skylutės ar plyšio, bet... - jis parodė į grindyse esantį kanalizacijos vamzdį. Žemiau grotelių, pro kurias galėjo prasibrauti pelė, buvo smulkutėlis plieninis tinklelis, pro kurį nebūtų prasiskverbusi net musė. - Kaip jis čia pateko? Ir kaip jis iš čia išsikapstė?

- Nežinau, - atsakiau.

- Bet jis *čia* įbėgo, ar ne? Noriu pasakyti, jog mes trise jį matėme.

- Taip, po šiomis štai durimis. Jis turėjo šiek tiek prasispausti, tačiau pralindo.

- Dieve, - tarė Brutalusis. Šis žodis nuskambėjo keistai, išsprūdęs iš tokio didžiulio vyro. - Gerai, kad kaliniai negali šitaip sumažėti, ar ne?

- Be abejo, - atsakiau, paskutinį kartą nužvelgdamas drobines sienas ir ieškodamas skylutės, plyšelio ar šiaip kokio ženklo. Tačiau nieko panašaus nepamačiau. - Užteks. Eikime iš čia.

Vilis iš garlaivio vėl pasirodė po trijų naktų, kai budėjo Heris Tervilidžeris. Persis taip pat budėjo ir vaikėsi pelę po Žaliąja mylią su tuo pačiu skuduru, kurį norėjo panaudoti Dynas. Graužikas lengvai išsisuko nuo Persio, pralįsdamas pro tarpelį po tramdomojo kambario durimis ir tapdamas šios dvikovos nugalėtoju. Garsiai keikdamasis, Persis atrakino duris ir vėl išvilko į koridorių visą ten buvusį šlamštą. Heris papasakojo, jog tai stebėti buvo kartu ir juokinga, ir baisu. Persis prisiekinėjo, jog pagaus tą prakeiktą pelę ir tuojau pat nutrauks jos apkrėstą mažą galvą, tačiau, suprantama, jam nepavyko. Po pusvalandžio suprakaitavęs ir susivėlęs, su nukarusiais užpakalyje uniforminiais marškiniais jis sugrįžo prie budinčiojo sargybinio rašomojo stalo, braukdamas nuo akių plaukus ir aiškindamas Heriui (kuris beveik per visą tą sumaištį sėdėjo ir tyliai skaitė), kad izoliacijos juostele užklijuos tą plyšį po durimis. Persis pareiškė, jog *šitaip* bus išspręsta parazitų problema.

- Daryk, kaip tau atrodo geriau, Persi, - atsakė Heris, versdamas bulvarinio žurnalo, kurį skaitė, puslapį.

Jis manė, kad Persis pamirš užkamšyti tą tarpelį po durimis, ir buvo teisus.

8

Žiemos viduryje, prabėgus daug laiko nuo anų įvykių, vieną naktį pas mane atėjo Brutalusis, kai buvome likę tik mes dviese, nes kurį laiką E korpusas buvo tuščias, ir kiti sargybiniai laikinai gavo kitas užduotis.

- Ateik čia, - pasakė Brutalusis keistu, žviegiančiu balsu, kurį išgirdęs aš aštriai nužvelgiau bendradarbį.

Buvau tik ką atėjęs iš šaltos darganotos nakties ir valiausi savo palto pečius prieš jį pakabindamas.

- Ar kas nors nutiko? - paklausiau.

- Ne, - atsakė jis, - tik aš radau, kur buvo apsistojęs Misteris Džinglas. Turiu omenyje, kai jis čia pirmą kartą pasirodė, dar prieš Delakrua jį pasiimant. Nori pamatyti?

Žinoma, jog norėjau. Nusekiau paskui Brutą Žaliąja mylia iki tramdomojo kambario. Visa, ką mes ten laikėme, buvo išvilkta į koridorių, Brutalusis tikriausiai pasinaudojo sumažėjusiu mūsų klientų srautu ir šiek tiek apsitvarkė. Durys buvo praviros, ir kambaryje aš pamačiau mūsų kibirą grindims plauti. Grindys, tokios pat apgedusių laimų spalvos kaip ir Žalioji mylia, džiūvo dryžiais. Grindų viduryje stovėjo kopėtėlės, kokios paprastai laikomos sandėliukuose ir kurios čia valstijos pasmerktiesiems tarnavo kaip paskutinė sustojimo vieta. Beveik pačiame kopėtėlių viršuje kyšojo lentynėlė, panaši į meistrų naudojamas pasistatyti savo dėžę su instrumentais ar dažytojų pasistatyti dažų skardinę. Ant lentynos gulėjo prožektorius. Brutalusis padavė jį man.

- Lipk į viršų. Esi už mane žemesnis, todėl turėsi užlipti beveik iki galo, bet aš tave palaikysiu už kojų.

- Aš bijau kutenimo, - pasakiau pradėdamas lipti aukštyn, - ypač apie kelius.

- Turėsiu tai omenyje.

- Gerai, - atsakiau, - nes sulaužytas klubas - per didelė kaina už surastą vienos pelės būstą.

- Ką?

- Nekreipk dėmesio, - tuo metu mano galva jau buvo palei tinkleliu apgaubtą lemputę lubose, ir jaučiau, kaip nuo mano svorio lengvai siūbuoja kopėtėlės. Girdėjau, kaip lauke dejuoja žiemos vėjas. - Tiesiog laikyk mane.

- Laikau, nesijaudink.

Jis tvirtai sugriebė mane už šlaunų, ir aš palypėjau dar vienu laipteliu aukštyn. Dabar mano galva buvo kiek žemiau nei per pėdą nuo lubų, ir aš pamačiau voratinklius, kur keli darbštūs vorai mezgė savo nėrinius po stogo gegnėmis. Pašviečiau žibintuvėliu, tačiau nepamačiau nieko, dėl ko būtų buvę verta rizikuoti čia užsiropšti.

- Ne, - perspėjo Brutalusis. - Ieškai per daug toli, Polai. Pažiūrėk į kairę, kur susieina tos dvi gegnės. Matai jas? Viena truputėlį išblukusi.

- Matau.

- Pašviesk žibintuvėliu į sudūrimo vietą.

Taip ir padariau ir beveik iš karto pamačiau tai, ką Brutas norėjo man parodyti. Gegnės buvo sukaltos kokiu tuzinu kaiščių, ir vienas jų buvo iškritęs. Toje vietoje žiojėjo apvali, tamsi, maždaug ketvirčio dolerio monetos dydžio skylutė. Pažvelgiau į ją, po to dvejodamas per petį pasižiūrėjau į Brutalųjį.

- Tai buvo maža pelė, - pasakiau, - tačiau tokia maža? Žmogau, nemanau, kad čia jos būstas.

- Tačiau būtent čia peliukas ir pasislėpė, - tvirtino Brutalusis. - Esu tuo visiškai tikras.

- Nesuprantu, kaip tai galėtų būti.

- Pasilenk arčiau - nebijok, laikau tave - ir įkvėpk.

Padariau, kaip jis prašė, kaire ranka nusitverdamas už gegnės, ir ją sugriebęs iš karto pasijutau geriau. Lauke vėl pakilo vėjo gūsis, ir šaltas oras pro tą skylutę plūstelėjo man į veidą. Užuodžiau gaivų naktinį pietinių valstijų pakraščio žiemos vėją... ir dar kažką.

Mėtų kvapą.

"*Neleisk, kad kas nors nutiktų Misteriui Džinglui*", - išgirdau netvirtą Delakrua balsą. Išgirdau šiuos žodžius ir pajutau Misterio Džinglo šilumą, kai prancūzas jį man padavė. Tai buvo tik peliukas, be abejonės, gudresnis už kitus, tačiau vis tiek tik peliukas. "*Neleisk tam blogam žmogui skriausti mano peliuko*", - paprašė Delakrua, ir aš jam pažadėjau, kaip visiems jiems žadėdavau pabaigoje, pasivaikščiojimui Žaliąja mylia tapus nebe mitu ar hipoteze, o tuo, ką jiems iš tikrųjų teks padaryti. Ar išsiųsi šį laišką broliui, kurio nemačiau dvidešimt metų? Pažadėdavau. Sukalbėsi penkiolika "Sveika, Marija" už mano sielą? Pažadėdavau. Leisi man mirti, pavadintu krikšto vardu, ir pasirūpinsi, kad jis būtų iškaltas mano antkapyje? Pažadėdavau. Tai buvo vienintelis būdas priversti juos eiti ir gražiai elgtis, vienintelis būdas pamatyti juos sėdinčius kėdėje Žaliosios mylios gale ir nepraradusius proto. Žinoma, negalėjau ištęsėti visų pažadų, tačiau duotą Delakrua tęsėjau. O dėl paties prancūzo, tai jam teko patirti tikrą pragarą. Blogasis žmogus kankino Delakrua, žiauriai kankino. Gerai, aš žinau, ką šis prancūzas padarė, tačiau niekas nenusipelnė to, kas nutiko Eduardui Delakrua, kai jis pateko į Senosios Žiežirbos laukinį glėbį.

Mėtų kvapas.

Ir dar kažkas. Kažkas tos skylės gilumoje.

Dešine ranka iš kišenės ant krūtinės išsitraukiau plunksnakotį, kairiąja vis dar tebesilaikydamas už gegnės, ir daugiau nebesijaudinau, kad Brutalusis netyčia kutena mano jautriuosius kelius. Viena ranka atsukau plunksnakočio galiuką, tada skylėn įkišau smaigalį, norėdamas iškrapštyti lauk kažką ten įlindusį. Tai buvo mažytė, nudažyta ryškiai geltona spalva medžio skiedrelė, ir aš vėl išgirdau Delakrua balsą, šį kartą taip aiškiai, lyg jo dvasia būtų tykojusi šiame kambaryje, kur Viljamas Vartonas praleido tiek daug laiko.

"*Ei, jūs, vyručiai* - tarė balsas šį kartą - besijuokiantis, nustebęs balsas žmogaus, kuris bent jau trumpam pamiršo, kur esąs ir kas jo laukia. - *Ateikite pasižiūrėti, ką moka Misteris Džinglas*".

- Kristau, - sušnibždėjau. Pasijutau, lyg kažkas būtų išleidęs iš manęs orą.

- Radai dar vieną, ar ne? - paklausė Brutalusis. - Aš taip pat radau tris ar keturias.

Nulipau žemyn ir nukreipiau žibintuvėlio šviesą į jo didžiulį ištiestą delną. Jame buvo kelios skiedrelės, panašios į baidykles elfams. Dvi iš jų gulėjo geltonos kaip ir mano surastoji. Viena žalia, ir viena raudona. Jos nebuvo nudažytos aliejiniais dažais, o nuspalvintos Delakrua kreidelėmis.

- O Dieve, - ištariau tyliu, drebančiu balsu. - O velnias. Tai tos špūlės dalelės, ar ne? Tačiau kodėl? Kodėl čia?

- Kai buvau vaikas, nebuvau toks didelis kaip dabar, - pasakė Brutalusis. - Labiausiai paaugau tarp penkiolikos ir septyniolikos metų. Iki tol buvau smulkutis. Ir kai pirmą kartą nuėjau į mokyklą, jaučiausi mažytis... ką gi, spėju, pasakytum, kad jaučiausi mažytis it pelė. Aš buvau mirtinai išsigandęs. Ir žinai, ką aš padariau?

Papurčiau galvą. Lauke vėl pakilo vėjas. Ten, kur gegnės sudarė kampą, voratinkliai virpėjo lyg suplyšę nėriniai. Dar niekada nebuvau atsidūręs tokioje vietoje, kurioje taip aiškiai jautei vaiduoklius, kaip tame kambaryje, kai mes žiūrėjome į suskaldytus likučius špūlės, sukėlusios tiek daug vargo, kad mano protas pradėjo suvokti tai, ką širdis pajuto nuo pat tos akimirkos, kai Džonas Kofis perėjo Žaliąja mylia: nesvarbu, jog siaučia Depresija, aš daugiau nebegaliu dirbti šio darbo. Daugiau nebegaliu žiūrėti, kaip pro mano kabinetą žmonės eina į mirtį. Netgi dar vieno žmogaus man gali būti per daug.

- Paprašiau, kad mama duotų vieną iš savo nosinių, - tęsė Brutas. - Tad kai pasijusdavau mažas ir norėdavau pravirkti, ją išsitraukdavau, užuosdavau mamos kvepalus ir pasijusdavau geriau.

- Tu manai - ką? - jog pelė atgraužė gabalėlį tos nuspalvintos špūlės, kad ji primintų Delakrua? Kad *pelė*...

Brutas pažvelgė į mane. Akimirką man pasirodė, jog jo akyse pamačiau ašaras, tačiau tikriausiai klydau.

- Aš nieko nesakau, Polai. Tačiau radau jas ten ir užuodžiau mėtų kvapą, taip pat kaip ir tu - tu tai žinai. Ir daugiau nebegaliu šito daryti. Daugiau šito *nebedarysiu.* Jei pamatysiu dar vieną žmogų toje kėdėje, nebeištversiu. Pirmadienį ruošiuosi paduoti prašymą, kad

pervestų į berniukų pataisos koloniją. Jei mane perves iki kitos egzekucijos, puiku. Jei ne, išeisiu iš darbo ir grįšiu prie žemdirbystės.

- Ką tu esi auginęs, išskyrus akmenis?

- Tai nesvarbu.

- Žinau, jog nesvarbu, - pritariau. - Manau, paduosiu prašymą kartu su tavimi.

Jis atidžiai nužvelgė mane, tarsi norėdamas įsitikinti, ar nesišaipau, po to linktelėjo galva, tarsi viskas būtų nuspręsta. Vėl pakilo vėjo gūsis, šį kartą toks stiprus, kad gegnės sugirgždėjo ir susiūbavo, ir mes abu nejaukiai apsidairėme. Manau, akimirką mes išgirdome, kaip klykia ir juokiasi Viljamas Vartonas, - ne Vaikinukas Bilas, nuo pat pirmos dienos korpuse mums jis buvo Laukinis Vilis, - aiškindamas mums, jog būsime pašėlusiai laimingi, kai juo atsikratysime, sakydamas, jog niekada jo nepamiršime. Ir jis buvo teisus.

O dėl to, ką mudu su Brutaliuoju tą vakarą sutarėme tramdomajame kambaryje, viskas taip ir įvyko. Tarsi būtume iškilmingai prisiekę prieš tuos mažyčius nuspalvinto medžio šipuliukus. Nė vienas iš mūsų daugiau nebedalyvavo egzekucijose. Džono Kofio egzekucija mums buvo paskutinė.

ANTRA DALIS

PELĖ MYLIOJE

1

Senelių namai, kuriuose aš braukiu paskutinius brūkšnius ant “t” ir dedu paskutinius taškus ant “i”, vadinasi “Džordžijos pušys”. Jie yra maždaug už šešiasdešimties mylių nuo Atlantos ir maždaug už dviejų šimtų šviesmečių nuo normalaus gyvenimo - tarkime, tokio, kurį gyvena žmonės, jaunesni nei aštuoniasdešimties metų. Tie, kurie skaitote šias eilutes, būkite atsargūs ir pasistenkite, kad ateityje jūsų nelauktų panaši įstaiga. Tai nėra žiauri įstaiga, bent jau didžiąja savo dalimi; čia yra kabelinė televizija, maistas geras (nors žmogus tokiame amžiuje gali pasiutiškai mažai ką sukramtyti), tačiau tam tikra prasme čia yra tokie patys mirtini spąstai, kokie buvo Kould Mauntino E korpusas.

Čia netgi yra žmogėnas, kuris man šiek tiek primena Persį Vetmorą, gavusį darbą Žaliojoje mylioje dėl to, kad buvo susigiminiavęs su valstijos gubernatoriumi. Abejoju, ar šis žmogėnas yra susigiminiavęs su kokiu nors įtakingu žmogumi, tačiau jis elgiasi, lyg taip būtų. Jo vardas Bredas Doulanas. Jis be paliovos šukuoja savo plaukus, kaip tai darydavo Persis, ir visada savo užpakalinėje kišenėje turi įsigrūdęs kokį nors skaitalą. Persis tampydavosi žurnalus “Argosy” ar “Vyro nuotykiai”, Bredas nešiojasi mažas knygeles minkštais viršeliais, kurių pavadinimai yra “Riebūs anekdotai” arba “Nesveiki anekdotai”. Jis nuolatos klausinėja žmonių, kodėl prancūzas perėjo kelią, arba kiek reikia lenkų įsukti vienai elektros lemputei, arba kiek kars-

to nešikų būna per laidotuves Harleme. Kaip ir Persis, Bredas yra mulkis, kuris galvoja, jog juokinga yra tik tai, kas šiurkštu.

Vieną dieną Bredas pasakė kažką gudraus, tačiau aš šito nelaikau dideliu jo nuopelnu; juk sakoma, kad net sustojęs laikrodis du kartus per parą rodo tikslų laiką.

- Tu esi labai laimingas, jog nesergi Alchaimerio liga, Poli, - pasakė jis tada.

Aš nekenčiu jo už tai, kad vadina mane Poliu, tačiau Bredas vis tiek taip mane vadina; aš jau nustojau jo prašyti, kad liautųsi. Yra ir daugiau pasakymų, - ne visai patarlių, - kurie gali būti pritaikyti Bredui Doulanui: vienas iš jų būtų : "Galima nuvesti arklį prie vandens, bet neįmanoma priversti jį gerti", kitas - "Gali jį išpuošti, tačiau negali nusivesti į svečius". Savo bukagalviškumu jis taip pat primena Persį.

Kai užsiminė apie Alchaimerio ligą, Bredas šluostė soliariumo grindis, o aš ten tuo metu peržiūrinėjau savo parašytus puslapius. Jų jau susikaupė gana daug, ir manau, jog bus dar daugiau, kol užbaigsiu.

- Ar žinai, kas yra ta Alchaimerio liga?

- Ne, - atsakiau, - tačiau esu tikras, kad man paaiškinsi, Bredai.

- Tai senų žmonių AIDS, - atsakė jis ir prapliupo kvatotis, cha cha cha cha, lygiai taip pat, kaip ir papasakojęs kurį nors savo idiotišką anekdotą.

Tačiau aš nesijuokiau, nes Bredo pasakymas palietė kažkokį nervą. Ne dėl to, kad sirgčiau Alchaimerio liga; nors čia, gražioje "Džordžijos pušų" prieglaudoje, gali sutikti ne vieną tokį ligonį, mane patį kamuoja tik įprastinės senų žmonių nusilpusios atminties bėdos. Šios bėdos daugiau yra susijusios su tuo, *kada* tai įvyko nei *kas* įvyko. Vartydamas tai, ką iki šiol parašiau, pagalvojau, jog *prisimenu* viską, kas įvyko 1932-aisiais; kartais tik įvykių seka susipainioja mano galvoje. Tačiau aš esu atsargus ir manau, kad netgi tai galiu surikiuoti. Daugiau ar mažiau.

Džonas Kofis atvyko į E korpusą ir į Žaliąją mylią tų metų spalio mėnesį, nuteistas už devynerių metų Deterikų dvynukių žmogžudystę. Tai mano pagrindinis orientyras, ir jei aš jo neišleisiu iš savo akiračio, viskas puikiai pavyks. Viljamas - "Laukinis Vilis" - Vartonas atvyko po Kofio; Delakrua atvyko anksčiau. Taip pat ir pelė, ta, kurią Brutas Hauvelas - draugų vadinamas Brutaliuoju - pavadino Viliu iš garlaivio, o Delakrua perkrikštijo Misteriu Džinglu.

Kaip juos bevadintumėte, peliukas atvyko pirmas, net anksčiau už Delą - kai jis pasirodė, dar tebebuvo vasara, ir tuo metu Žaliojoje mylioje mes turėjome du kalinius: Vadą - Arleną Biterbaką - ir Prezidentą - Arturą Flandersą.

Tai peliukas. Tas prakeiktas peliukas. Delakrua jį mylėjo, tačiau Persis Vetmoras, be jokios abejonės, ne.

Persis ėmė jo nekęsti iš pat pradžių.

2

Peliukas sugrįžo trys dienos po to, kai Persis Vetmoras pirmąjį kartą vaikėsi jį po Žaliąją mylią. Dynas Stentonas ir Bilas Dodžas aptarinėjo politiką... o tai anais laikais reiškė, kad jie kalbėjo apie Ruzveltą ir Huverį - Herbertą, ne Edgarą. Jie valgė kietus biskvitus “Ritz” iš dėžutės, kurią Dynas maždaug prieš valandą buvo nupirkęs iš senojo Tu-Tu.

Persis stovėjo kabineto tarpduryje ir klausydamasis jų pokalbio treniravosi smogti staigius smūgius su savo lazda, kuri jam be galo patiko. Jis išsitraukdavo lazdą iš to absurdiško rankų darbo dėklo, kurį iš kažkur gavo, po to pasukdavo (ar bent bandydavo; dažniausiai Persis būtų pametęs lazdą, jei ne kilpa, kurią jis buvo užsimovęs ant riešo) ir vėl įsikišdavo į dėklą. Tą naktį aš nebudėjau, tačiau kitą vakarą Dynas man viską papasakojo.

Peliukas atėjo Žaliąja mylia taip pat kaip ir pirmą kartą, pabėgėdamas, po to sustodamas, lyg būtų tikrinęs tuščias kameras. Apsidairęs jis vėl pabėgėdavo, nenusivylęs, jog nieko nerado, tarsi iš anksto būtų žinojęs, kad paieškos bus ilgos, ir būtų tam nusiteikęs.

Tą kartą Prezidentas nemiegojo - jis stovėjo prie savo kameros durų. Tas vyrukas buvo puošeiva ir sugebėjo tvarkingai atrodyti, netgi dėvėdamas žydrą kalėjimo uniformą. Tiesiog iš jo išvaizdos mes supratome, kad Prezidentui neskirta atsidurti Senojoje Žiežirboje, ir buvome teisūs - praslinkus mažiau nei dviem savaitėm po to, kai Persis antrą kartą vaikėsi tą peliuką, Prezidento nuosprendis buvo pakeistas į kalėjimą ligi gyvos galvos, ir jis prisijungė prie eilinių kalėjimo gyventojų.

- Klausykit! Čia yra pelė! Kokią landynę jūs čia įsteigėte, vyručiai?

Prezidentas lyg ir juokavo, tačiau Dynas pasakojo, kad jo balse taip pat girdėjosi ir pasipiktinimo gaidelės, tartum prievartavimo ir nužudymo būtų nepakakę nuslopinti jo pedantišką tvarkingumą. Jis

vadovavo regioninei grupei, pasivadinusiai Vidurio Pietų nekilnojamojo turto agentų asociacija, ir manė esąs pakankamai gudrus, kad išsisuktų išstūmęs savo pusiau persenusį tėvą pro trečio aukšto langą ir gautų dvigubą jo gyvybės draudimo išmoką. Dėl to jis klydo, bet galbūt ne per daugiausiai.

- Užtilk, tu, užriestanosi stuobry, - paliepė Persis, tačiau šie žodžiai išsprūdo jam beveik savaime.

Jis jau buvo įsikišęs savo lazdą į dėklą ir išsiėmęs vieną iš žurnalų, tačiau dabar numetė žurnalą ant budinčiojo sargybinio rašomojo stalo ir vėl išsitraukė iš dėklo lazdą. Persis ėmė atsainiai ja tapšnoti per savo kairės rankos krumplius.

- Kalės vaikas, - ištarė Bilas Dodžas. - Aš čia niekada anksčiau nesu matęs pelės.

- O, tas peliukas yra savotiškai žavus, - įsiterpė Dynas, - ir visai nebaikštus.

- Iš kur tu žinai?

- Jis čia buvo praėjusią naktį. Persis taip pat jį matė. Brutalusis vadina jį Viliu iš garlaivio.

Persis lyg ir nusišaipė iš šių žodžių, tačiau tuomkart nieko nepasakė. Tik dabar jis dažniau stukseno vėzdu į savo ranką.

- Žiūrėkit, - pasakė Dynas. - Anksčiau jis buvo priėjęs prie pat rašomojo stalo. Noriu pasižiūrėti, ar jis tai vėl padarys.

Ir peliukas tai padarė, iš tolo aplenkdamas Prezidentą, tarsi jam būtų nepatikęs mūsų gyventojo tėvažudiškas kvapas. Peliukas patikrino dvi tuščias kameras, netgi užlipo pauostyti vieną pliką, be čiužinio gultą, po to sugrįžo į Žaliąją mylią. O Persis ten stovėjo visą laiką, be paliovos tapšnodamas savo lazda ir nepratardamas nė žodžio. Jis norėjo, kad peliukas pasigailėtų sugrįžęs. Persis ketino jį pamokyti.

- Gerai, vyručiai, kad jums nereikia šito sutvėrimo pasodinti į Žiežirbą, - pasakė Bilas, nejučia susidomėjęs. - Velniškai pasikamuotumėte, kol uždėtumėte apkabas ir šalmą.

Persis vis dar nepratarė nė žodžio, tačiau iš lėto įsikišo tarp pirštų savo lazdą, kaip paprastai yra laikomas brangus cigaras.

Peliukas sustojo toje pat vietoje, kur ir anksčiau - ne toliau kaip per tris pėdas nuo budinčiojo stalo, žvelgdamas į Dyną, kaip kalinys žiūri į teisėją. Jis trumpam dirstelėjo į Bilą, tačiau po to vėl nukreipė savo dėmesį į Dyną. Atrodė, peliukas net nepastebėjo Persio.

- Turiu pripažinti, kad jis - drąsus niekšelis, - pasakė Bilas. Po to kiek garsiau šūktelėjo: - Ei! Ei! Vili iš garlaivio!

Peliukas lengvai sudrebėjo ir pakrutino ausis, tačiau nepabėgo ir netgi neparodė jokio ženklo, kad ketina tai padaryti.

- O dabar žiūrėkite, - pasakė Dynas, prisiminęs, kaip Brutalusis pamaitino peliuką sumuštiniu su konservuota jautiena. - Nežinau, ar jis ir dabar taip pasielgs, bet...

Jis atlaužė gabalėlį "Ritz" biskvito ir numetė priešais pelę. Peliukas tik kokią sekundę pažiūrėjo savo aštriomis juodomis akutėmis į oranžinį sausainio gabalėlį ir pauostė jį, virpindamas savo plonyčius tarsi siūlas ūsiukus. Po to jis letenėlėmis suėmė sausainio gabalėlį, atsitūpė ir ėmė ėsti.

- Tegul mane nulupa ir išverda! - sušuko Bilas. - Jis valgo taip tvarkingai, kaip kunigas šeštadienio vakarą savo parapijos namuose!

- Man labiau primena nigerį, žiaumojantį arbūzą, - pastebėjo Persis, tačiau nė vienas iš sargybinių nekreipė į jį jokio dėmesio.

Nei Vadas, nei Prezidentas taip pat nesureagavo į jo žodžius. Peliukas jau buvo suvalgęs sausainį, tačiau toliau tebetupėjo tarsi balansuodamas ant savo talentingai išriestos uodegėlės ir stebėdamas žydrais rūbais apsirengusius milžinus.

- Leiskite man pabandyti, - tarė Bilas.

Jis atlaužė dar vieną biskvito gabalėlį, pasilenkė per stalą ir atsargiai numetė masalą ant žemės. Peliukas pauostė, tačiau jo nepalietė.

- Cha, - pasakė Bilas. - Tikriausiai jis sotus.

- Ne, - atšovė Dynas. - Jis tiesiog žino, jog tu esi skrajūnas, štai ir viskas.

- Aš - skrajūnas? Nieko sau! Aš čia esu beveik tiek pat laiko, kiek ir Heris Tervilidžeris! O gal ir ilgiau!

- Nusiramink, senbuvi, nusiramink, - pasakė Dynas išsišiepdamas. - Tačiau pažiūrėkime, ar aš nebuvau teisus.

Jis numetė dar vieną biskvito gabalėlį. Ir ką gi, peliukas jį pakėlė ir pradėjo ėsti, toliau visiškai nekreipdamas dėmesio į Bilo Dodžo pasiūlytą. Tačiau nespėjus atsikąsti nė poros kąsnelių, Persis sviedė į peliuką savo lazdą, taikydamas ją tarsi ietį.

Pelė - mažas taikinys, tačiau atiduokime velniui jo duoklę - tai buvo pašėlusiai taiklus metimas, galėjęs švariai nukirsti "Vilio" galvą, jei peliuko refleksai nebūtų buvę tokie aštrūs kaip stiklo šukės. Jis susigūžė - taip, tą patį būtų padaręs ir žmogus - ir numetė sausainio gabalėlį. Sunki kietmedžio lazda pralėkė taip arti peliuko galvos ir nugaros, kad pašiaušė jo kailiuką (bent jau taip pasakojo Dynas, tad aš pakartoju, nors nesu tikras, jog tuo tikiu), po to pataikė į linoleumą ir atšoko nuo tuščios kameros grotų. Peliukas nenorėjo pasitikrin-

ti, ar čia nėra kokios klaidos; tikriausiai prisiminęs, jog kažkur kitur turi skubų reikalą, jis apsisuko ir akimirksniu nurūko koridoriumi tramdomojo kambario durų link.

Persis iš nevilties sustaugė - jis suprato buvęs visai arti tikslo - ir vėl nusivijo peliuką. Bilas Dodžas, tikriausiai instinktyviai, sugriebė jį už rankos, tačiau Persis išsilaisvino. Tačiau, aiškino Dynas, tikriausiai būtent tai išgelbėjo Vilio iš garlaivio gyvybę, nes jai buvo iškilęs labai realus pavojus. Persis norėjo ne tik užmušti pelę, bet ir *sutraiškyti* ją, tad jis bėgo dideliais juokingais lyg elnio šuoliais, dundėdamas savo sunkiais juodais darbiniais batais. Peliukas vos išvengė paskutinių dviejų Persio šuolių, iš pradžių mesdamasis į vieną, po to į kitą pusę. Paskutinį kartą suvingiavęs savo ilga rausva uodegėle, jis palindo po durimis ir - sudie nepažįstamasai - pranyko.

- Užsikrušimas, - nusikeikė Persis, delnu trinktelėdamas į duris.

Po to jis ėmė kuistis tarp savo raktų, ketindamas įeiti į tramdomąjį kambarį ir tęsti persekiojimą.

Dynas artėjo koridoriumi jam iš paskos, prisiversdamas eiti lėtai, idant suvaldytų savo emocijas. Jis man papasakojo, kad viena jo dalis norėjo pasijuokti iš Persio, o kita - sugriebti tą vyruką, apsukti jį, priploti prie tramdomojo kambario durų ir užpūsti jame gyvybės žiburį. Suprantama, beveik viskas įvyko dėl Dyno susijaudinimo; mūsų pareiga buvo kiek įmanoma tramdyti vaidus E kurpuse, o vaidas buvo praktiškai vidurinysis Persio Vetmoro vardas. Dirbti kartu su Persiu buvo beveik tas pat, kas bandyti nukenksminti bombą, kai kažkas stovi už nugaros ir kartkartėmis trinkteli varinėmis lėkštėmis. Kitaip tariant, tai slėgė. Dynas pasakojo, jog galėdavo įžvelgti šią įtampą Arleno Biterbako akyse... netgi Prezidento akyse, nors paprastai šis džentelmenas būdavo šaltas kaip agurkas.

Be to, buvo dar kai kas. Kažkur savo smegenų kertelėje Dynas jau pradėjo vertinti peliuką - na, gal ne visai kaip draugą, bet kaip dalį korpuso gyvenimo. Todėl tai, ką Persis padarė ir bandė padaryti, buvo neteisinga. O kadangi Persis niekada nebūtų supratęs, kodėl jo poelgis yra neteisingas, puikiausiai patvirtina, kad šiam darbui jis netiko.

Kai pasiekė koridoriaus galą, Dynas jau buvo susitvardęs ir žinojo, kaip sutvarkyti šį reikalą. Persis negalėjo pakęsti vienintelio dalyko, - pasirodyti kvailiu, - ir mes visi tai žinojome.

- Ir vėl nepavyko, - erzino jis Persį, lengvai išsišiepdamas.

Persis niūriai dėbtelėjo į jį ir nusibraukė plaukus nuo antakio.

- Užsičiaupk, keturaki. Aš esu susierzinęs. Nenorėk prisišaukti nelaimę.

- Taigi vėl kraustymosi diena, ar ne? - paklausė Dynas, ne visai juokdamasis... tačiau jo akys juokėsi. - Ką gi, kai šį kartą viską iškraustysi, gal galėtum peršluostyti grindis?

Persis pažvelgė į duris. Pasižiūrėjo į savo raktus. Pagalvojo apie tai, kaip vėl bergždžiai knisis karštame kambaryje minkštomis sienomis, o visi aplink stovės ir stebės jį... taip pat ir Vadas su Prezidentu.

- Tebūsiu aš prakeiktas, jei čia yra kas nors juokinga, - tarė Persis. - Korpuse mums visai nereikalingos pelės - čia ir be pelių užtenka parazitų.

- Kaip tu pasakysi, Persi, - atsakė Dynas, pakeldamas į viršų rankas.

Kitą vakarą Dynas man papasakojo, jog būtent tuo momentu patikėjo, kad Persis gali jį užpulti.

Priėjo Bilas Dodžas ir sušvelnino sutuaciją.

- Man atrodo, tu pametei šitą daikčiuką, - kreipėsi į Persį, paduodamas jo lazdą. - Dar coliu žemiau, ir būtum suknežinęs to bjaurybės kuprą.

Nuo šių žodžių Persis pasipūtė.

- Taip, tai buvo neblogas smūgis, - pritarė jis, rūpestingai įsikišdamas lazdą į savo absurdišką dėklą. - Mokykloje žaidžiau beisbolą. Pavyko du kartus nusviesti kamuoliuką taip, kad varžovai negavo nė vieno taško.

- Ką tu sakai? - pagarbiai nusistebėjo Bilas (nors kai Persis nusisuko, jis pamerkė akį Dynui), ir to pakako galutinai iškrauti įtampą.

- Taip, - atsakė Persis. - Vieną kartą tai atsitiko Noksvilyje. Tie miesto berniukai net nesuvokė, kas į juos pataikė. Būtų buvusios puikios varžybos, jei teisėjas nebūtų buvęs toks užriestanosis stuobrys.

Dynas tuo galėjo ir užbaigti šį incidentą, tačiau pareigomis jis buvo viršesnis už Persį, o dalis viršininko darbo yra mokyti, ir tuo metu - dar prieš atvykstant Kofiui ir Delakrua - Dynas vis dar galvojo, kad Persį galima pamokyti. Tad jis sugriebė jaunesnį vyrą už riešo.

- Manau, tau vertėtų susimąstyti dėl to, ką čia iškrėtei, - pasakė Dynas.

Vėliau jis aiškino, jog nenorėjęs pasakyti griežtai, tik rimtai. Bent jau ne *per daug* griežtai.

Tik Persiui šitokie metodai netiko. Jis galėjo ir nepasimokyti... tačiau mums tai netrukus turėjo tapti gera pamoka.

- Klausyk, keturaki, aš žinau, ką dariau - norėjau pagauti tą pelę! Gal tu aklas?

- Bet tu taip pat velniškai išgąsdinai Bilą, mane ir juos, - atšovė Dynas, ranka mostelėdamas į Biterbako ir Flanderso pusę.

- Ką gi, man nepatinka, kai mane kas nors gąsdina, Vetmorai, - suniurzgė Bilas. - Ir jei dar to nepastebėjai, aš čia dirbu. Aš nesu vienas iš tavo užriestanosių stuobrių.

Persis prisimerkęs ir kiek sutrikęs nužvelgė Bilą.

- Be to, mes stengiamės jų neišgąsdinti daugiau nei reikia, nes jie ir taip yra labai įsitempę, - įsiterpė Dynas. Jis vis dar stengėsi kalbėti ramiai. - Patiriantys tokį didelį stresą žmonės gali ir įkąsti. Sužaloti save. Sužaloti kitus. Kartais tokiems kaip mes pridaryti daug bėdos.

Išgirdęs šiuos žodžius, Persis nerviškai timptelėjo lūpą. "Bėda" jam turėjo didelę galią. Sukelti bėdą yra gerai. Patekti į ją - ne.

- Mes privalome kalbėti, o ne šaukti, - aiškino Dynas. - Tas, kuris šaukia ant kalinių, nesugeba susitvardyti.

Persis žinojo, kas sukūrė šią citatą - aš. Bosas. Meilė tarp Persio Vetmoro ir Polo Edžkoumo dar nebuvo užgesusi, atminkite, tuo metu dar buvo vasara - iki tikrųjų linksmybių buvo likę gana daug laiko.

- Bus kur kas geriau, - tęsė Dynas, - jei šią įstaigą traktuosi kaip intensyvios slaugos palatą ligoninėje. Čia geriausiai elgtis tyliai...

- Aš manau, kad ši įstaiga yra šlapimo pilnas kibiras, kuriame skandinamos žiurkės, - atšovė Persis. - Štai ir viskas. O dabar palikite mane ramybėje.

Jis išsilaisvino iš Dyno rankos, žengė tarp jo ir Bilo ir nuleidęs galvą nužingsniavo koridoriumi. Persis ėjo per daug arti Prezidento kameros - pakankamai arti, kad Flandersas galėtų jį sučiupti ir galbūt prikulti su ta pačia kietmedžio lazda, jei Flandersas būtų tokio tipo žmogus. Suprantama, Flandersas toks nebuvo, tačiau taip galėjo pasielgti Vadas. Jei jam būtų pasitaikiusi proga, Vadas būtų prikūlęs Persį, norėdamas vien pamokyti. Tai, ką kitą vakarą man pasakė Dynas, pasakodamas šią istoriją, įstrigo atmintyje visam laikui, nes paaiškėjo, jog tai buvo savotiška pranašystė.

- Vetmoras nesuprato, jog jis jiems neturi jokios galios, - sakė Dynas. - Jis niekaip negali pabloginti pasmerktųjų padėties, juos įmanoma tik vieną kartą nužudyti elektros kėdėje. Kol Vetmoras šito nesupras, jis kels pavojų sau pačiam ir mums visiems.

Persis nuėjo į mano kabinetą ir užtrenkė iš paskos duris.

- Na, na, - pastebėjo Bilas Dodžas. - Jis primena ištinusią ir giliai apimtą uždegimo sėklidę.

- Tu dar nežinai nė pusės to, ką jis gali iškrėsti, - atsiliepė Dynas.

- Geriau pažvelk į šviesiąją reikalo pusę, - atkirto Bilas. Jis visada siūlo kitiems pažvelgti į šviesiąją pusę; dėl to kiekvieną kartą, kai šie žodžiai išsprūsta iš Bilo lūpų, norisi trenkti jam į nosį. - Bent jau tavo peliukui pavyko pabėgti.

- Taip, bet mes jo daugiau nebematysime, - atšovė Dynas. - Manau, šį kartą tas prakeiktas Persis Vetmoras jį išgąsdino visam laikui.

3

Tai buvo logiška, tačiau neteisinga. Peliukas sugrįžo jau kitą vakarą. Kaip tik pirmąjį iš dviejų laisvų Persio Vetmoro vakarų, o po to Persis buvo perkeltas į kapinių pamainą.

Vilis iš garlaivio pasirodė apie septintą valandą. Kai jis vėl apsireiškė, budėjau aš, Dynas ir Heris Tervilidžeris. Pamainai vadovavo Heris. Formaliai aš budėdavau dieninėmis pamainomis, tačiau pasilikdavau po darbo, kad praleisčiau valandėlę kitą su Vadu, kurio bausmės įvykdymo diena tuo metu artinosi. Išoriškai Biterbakas laikėsi stoiškai, kaip ir dera jo genties atstovams, tačiau aš mačiau, kaip jo viduje tarsi nuodinga gėlė auga baimė. Tad mes kalbėdavomės. Su pasmerktaisiais galima pasikalbėti ir dienos metu, tačiau tam trukdo kalbos ir šūksniai (ką jau kalbėti apie atsitiktinių muštynių garsus), sklindantys iš pasivaikščiojimų kiemo, presų tarškėjimas lėkščių gamybos ceche, atsitiktiniai prižiūrėtojų riksmai, liepiantys kokiam nors Harviui padėti ar paimti tą kaplį ar atvilkti čionai savo subinę. Po keturių būdavo geriau, o po šešių dar geriau. Optimalus laikas būdavo nuo šešių iki aštuonių. Po aštuonių pamatydavai, kaip ilgesingos mintys ima skverbtis į jų protus, - tą regėdavai pasmerktųjų akyse tarsi ilgus popietės šešėlius, - ir tada būdavo geriausia liautis. Pasmerktieji vis dar tebegirdėdavo tavo žodžius, tačiau šie nebetekdavo prasmės. Po aštuonių pasmerktieji ruošdavosi stebėti naktinį gyvenimą ir įsivaizduoti, ką jaus, kai ant jų galvų bus pritvirtintas šalmas ir koks bus oras tame juodame maiše, kurį užtemps ant jų suprakaitavusių veidų.

Tačiau aš tinkamu laiku susitikau su Vadu. Jis man papasakojo apie savo pirmąją žmoną ir kaip jie Montanoje pasistatė namelį. Tai buvo laimingiausios jų gyvenimo dienos. Vanduo būdavo toks šaltas ir tyras, jog kiekvieną kartą jį gerdamas jausdavai, lyg kas peiliais raižytų burną.

- Ei, misteri Edžkoumai, - kreipėsi Vadas. - Ar manote, kad žmogus, nuoširdžiai atgailaujantis dėl to, ką padarė, gali sugrįžti į laikus, kada jis buvo laimingiausias, ir šitaip gyventi amžinai? Ar tai ir būtų rojus?

- Aš beveik tiksliai tuo tikiu, - atsakiau.

Tai buvo melas, dėl kurio nė kiek nesikrimtau. Dar prie savo motinos kelių sužinojau apie amžinybę ir tikėjau tuo, ką Teisingoji Knyga sako apie žmogžudžius: jiems neskirtas amžinasis gyvenimas. Manau, jog jie keliauja tiesiai į pragarą, kur dega kančiose, kol Dievas galiausiai linktelėdamas galvą duoda ženklą Gabrieliui papūsti į Paskutiniojo Teismo trimitą. Kai tik Gabrielius tai padarys, nelaimingieji akimirksniu išnyks... ir, ko gero, dėl to apsidžiaugs. Tačiau niekada net neužsiminiau Biterbakui ar kuriam kitam, jog tuo tikiu. Tačiau manau, jog širdies gilumoje jie tai suprato. “Kur tavo brolis, jo kraujas šaukė man iš žemės,” - tarė Dievas Kainui, ir aš abejoju, ar šie žodžiai nors kiek nustebino tą ypatingai sunkų vaiką; kertu lažybų, kad jis su kiekvienu žengtu žingsniu girdėjo, kaip žemėje rauda Abelio kraujas.

Kai išėjau, Vadas šypsojosi. Gal jis galvojo apie savo trobelę Montanoje ir žmoną, gulinčią palei ugnį nuogomis krūtimis. Nė kiek neabejojau, jog netrukus jam teks vaikščioti po karštesnę ugnį.

Nuėjau į koridoriaus galą, ir Dynas man papasakojo apie vakarykštį susidūrimą su Persiu. Manau, jog jis laukė manęs, sutelkęs visą kantrybę, tad klausiausi atidžiai. Visada atidžiai klausydavausi, kai būdavo kalbama apie Persį, nes šimtu procentų sutikdavau su Dynu - maniau, jog Persis yra iš tų žmonių, kurie gali pridaryti daug bėdos tiek mums visiems, tiek pačiam sau.

Kai Dynas baiginėjo savo pasakojimą, pasirodė senasis Tu-Tu su savo raudonu užkandžių vežimėliu, kuris buvo išmargintas ranka išrašytomis citatomis iš Biblijos (“ATGAILAUK, nes VIEŠPATS teis savo tautas”, Senasis Testamentas, 5-oji knyga, 32:36, “Ir, žinoma, aš pareikalausiu jūsų gyvybės KRAUJO”, Senasis Testamentas, 1-oji knyga, 9:5, ir panašiais linksmais, keliančiais dvasią pamokymais), ir pardavė mums sumuštinių bei gaiviųjų gėrimų. Dynas kaip tik tuo metu bandė kišenėje sužvejoti smulkių pinigų ir tvirtino, jog daugiau nebepamatysime Vilio iš garlaivio, nes tas prakeiktas Persis Vetmoras išbaidė jį visiems laikams, kai senasis Tu-Tu paklausė:

- O kas gi tada yra ten?

Mes atsisukome ir pamatėme peliuką, visoje savo didybėje šuoliuojantį Žaliosios mylios viduriu. Jis truputėlį pabėgėdavo, po to

stabtelėdavo, apsidairydavo savo žvitriomis kaip tepalo lašai akutėmis ir vėl imdavo bėgti.

- Ei, peliuk! - sušuko Vadas. Peliukas sustojo, pažvelgė į jį, krutindamas ūsus. Sakau jums, išties atrodė, kad tas prakeiktas padaras suprato, kai kreipdavomės į jį. - Gal tu esi koks nors dvasinis vadovas?

Biterbakas numetė peliukui kąsnelį sūrio, likusio nuo jo vakarienės. Sūris nukrito tiesiai priešais peliuką, tačiau Vilis iš garlaivio net nedirstelėjo į jį, o ramiausiai tęsė savo kelionę Žaliąja mylia, apžiūrinėdamas tuščias kameras.

- Viršininke Edžkoumai! - pašaukė Prezidentas. - Ar nemanote, kad šis mažas nenaudėlis žino, jog čia nėra Vetmoro? Prisiekiu Dievu, aš esu tuo tikras!

Aš galvojau taip pat... tačiau nesiruošiau šito pasakyti garsiai.

Koridoriuje pasirodė Heris, tampydamas savo kelnes, kaip buvo įpratęs daryti po kelių gaivinančių minučių, praleistų tualete, ir sustojo išplėstomis akimis. Tu-Tu taip pat spoksojo, o šypsnys, sustingęs jo bedantėje burnoje, nemaloniai išdarkė suglebusį veidą.

Peliukas sustojo savo įprastinėje vietoje, apsuko uodegą aplink letenėles ir pažvelgė į mus. Ir vėl man prieš akis iškilo teisėjų, skelbiančių nelaimingiesiems nuteistiesiems nuosprendį, vaizdas... tačiau ar kada nors yra buvęs nors vienas toks mažas ir bebaimis nuteistasis kaip šis? Suprantama, jis nebuvo tikras kalinys; kada tik panorėjęs, galėjo dingti iš čia. Tačiau ši mintis niekaip nenorėjo manęs apleisti, ir aš vėl pagalvojau, jog daugelis iš mūsų pasijusime tokie pat maži, kai baigę savo gyvenimą Paskutiniojo Teismo dieną prisiartinsime prie Dievo sosto, tačiau tik nedaugelis iš mūsų galės būti tokie bebaimiai.

- Ir ką jūs sau pasakysite, - nusistebėjo senasis Tu-Tu. - Tupi ramiai, lyg gangsteris Bilis.

- Čia dar niekis, Tu, - įsiterpė Heris. - Pažiūrėk, kas bus dabar.

Jis įsikišo ranką kišenėn ant krūtinės ir išsitraukė cinamonu apibarstyto obuolio griežinėlį, suvyniotą į vaškuotą popierių. Heris atlaužė obuolio griežinėlio galiuką ir numetė jį ant grindų. Obuolys buvo išdžiovintas ir kietas. Pamaniau, atšoks nuo grindų ir pralėks pro peliuką, tačiau šis ištiesė letenėlę - taip pat atsainiai, kaip žmogus nuobodžiaudamas delnu užmuša musę, ir atmušė obuolio gabalėlį. Iš nuostabos ir susižavėjimo visi mes ėmėme juoktis; nuo šio garsų protrūkio peliukas nenurūko šalin, tik krūptelėjo. Gyvūnėlis letenėlėmis

pakėlė obuolio gabalėlį, porą kartų lyžtelėjo, po to numetė ir pažvelgė į mus, tarsi norėdamas pasakyti: "Neblogai. O ką dar turite?"

Tu-Tu atsidarė savo vėžimėlį, ištraukė sumuštinį, išvyniojo jį ir atgnybo gabalėlį Bolonijos dešros.

- Nesivargink, - patarė Dynas.

- Ką tuo norite pasakyti? - paklausė Tu-Tu. - Argi pelė atsisakytų Bolonijos dešros, jei tik jai pavyktų gauti? Gal tu kvaištelėjai!

Tačiau aš žinojau, jog Dynas teisus, ir iš Herio veido supratau, kad ir jis tai žino. Kažkokiu būdu peliukas sugebėjo atskirti skrajūnus nuo nuolatinių darbuotojų. Tai skamba beprotiškai, bet taip buvo.

Senasis Tu-Tu numetė gabalėlį Bolonijos dešros, ir, suprantama, pelė jos nepalietė; pauostė, o po to per žingsnelį atsitraukė.

- Tepavirstu aš Dievo prakeiktu kalės vaiku, - ištarė įsižeidęs Tu-Tu.

Ištiesiau ranką.

- Duok man.

- Ką - tą patį sumuštinį?

- Tą patį. Aš už jį sumokėsiu.

Tu-Tu padavė sumuštinį. Pakėliau viršutinę duonos riekelę, atplėšiau gabalėlį mėsos ir numečiau jį priešais budinčiojo rašomąjį stalą. Peliukas iš karto pribėgo, pakėlė savo letenėlėmis numestą gabalėlį ir pradėjo ėsti. Bolonijos dešra akimirksniu pranyko.

- Teprasmegsiu aš skradžiai! - sušuko Tu-Tu. - Po velnių! Duokite man!

Jis atlaužė sumuštinio galą, atplėšė kur kas didesnį gabalėlį mėsos - ne skiautelę, o visą gabaliuką - ir numetė taip arti peliuko, kad Vilis iš garlaivio vos nepasipuošė dešros skrybėle. Peliukas vėl atsitraukė, pauostė (užtikrinu, jog nė vienai pelei Didžiosios depresijos metais nebuvo atitekęs šitoks didelis aukso puodas - bent jau ne *mūsų* valstijoje) ir po to vėl pažvelgė į mus.

- Ėsk, - paliepė Tu-Tu, dar labiau įsižeidęs. - Kas tau yra?

Dynas paėmė sumuštinį ir numetė gabalėlį mėsos - tai jau ėmė virsti savotišku komunijos dalijimo ritualu. Peliukas iš karto pakėlė dešrą ir ją prarijo. Tada jis apsisuko ir koridoriumi nubėgo prie tramdomojo kambario, pakeliui sustodamas žvilgtelėti į porą tuščių kamerų ir atlikti trumpą apžvalginę kelionę po trečiąją. Man vėl toptelėjo mintis, kad peliukas kažko ieško, ir šį kartą aš ją lėčiau nuvijau šalin.

- Aš apie tai niekam nepasakosiu, - pasakė Heris pusiau rimtai, pusiau juokais. - Pirmiausia, niekam tai nerūpės. Antra, niekas tuo nepatikės.

- Jis ėdė tik iš jūsų rankų, vyručiai, - pastebėjo Tu-Tu. Jis papurtė galvą, negalėdamas tuo patikėti, po to sunkiai pasilenkė, pakėlė tai, ką paniekino pelė, susigrūdo į savo bedantę burną ir ėmė dantenomis žiaumoti. - Ir kodėl jis šitaip daro?

- Aš turiu geresnį klausimą, - pertarė Heris. - Kaip jis sužinojo, kad Persiui išeiginė?

- Jis nežinojo, - atsakiau. - Tai tiesiog atsitiktinumas, kad peliukas pasirodė šį vakarą.

Bet slenkant dienoms vis sunkiau buvo tuo patikėti, nes peliukas pasirodydavo tik tada, kai Persiui būdavo išeiginė arba kai jis budėdavo kitoje pamainoje, arba būdavo kitoje kalėjimo dalyje. Mes - Heris, Dynas, Brutalusis ir aš - nusprendėme, jog peliukas atskiria arba Persio balsą, arba kvapą. Mes labai rūpestingai stengėmės nekalbėti apie patį peliuką. Atrodo, jog būtume be žodžių susitarę, kad tokios kalbos sugadintų mums kažką brangaus... ir gražaus, nes tai buvo keista ir trapu. Kaip ten būtų, Vilis pasirinko mus kažkokiu būdu, kurio aš ir dabar nepajėgiu suprasti. Gal Heris ir buvo teisus, sakydamas, jog nėra prasmės pasakoti apie tai kitiems - ne tik todėl, kad kiti žmonės tuo nepatikės, bet taip pat ir dėl to, jog jiems tai nerūpės.

4

Po to atėjo Arleno Biterbako, kuris iš tiesų nebuvo joks vadas, o tik pirmasis savo genties Vašitos rezervacijoje seniūnas ir čerokių tarybos narys, egzekucijos metas. Būdamas girtas, jis nužudė žmogų - tiesą pasakius, jie abu buvo girti. Vadas betoniniu luitu suknežino vyriškio galvą. Ginčas kilo dėl batų poros. Taigi tos lietingos vasaros liepos septynioliktąją *mano* seniūnų taryba nusprendė, jog Vado gyvenimas turi baigtis.

Daugeliui Kould Mauntino kalinių buvo nustatytos tvirtos lyg metaliniai strypai lankymo valandos, tačiau ši taisyklė negaliojo mūsų berniukams, esantiems E korpuse. Taigi šešioliktąją Biterbaką įvedė į pailgą kambarį, esantį greta valgyklos - į Arkadą. Tiksliai per vidurį šią patalpą dalijo į dvi dalis tinklas, perpintas spygliuota viela. Čia Vadas turėjo susitikti su savo antrąja žmona ir tais vaikais, kurie dar panorės bendrauti. Tai buvo atsisveikinimų laikas.

Bilas Dodžas ir dar du skrajūnai nuvedė Vadą į pasimatymų kambarį. Mes likusieji turėjome daug darbo - suspausti bent dvi repeticijas į vieną valandą, o jei pavyks, tai ir tris.

Persis per daug neprotestavo, kad kartu su Džeku Van Hėjumi per Biterbako egzekuciją yra paskirtas į skydinę; jis dar buvo per žalias žinoti, kuri vieta yra gera, o kuri ne. Tačiau jis žinojo, kad galės pasižiūrėti pro stačiakampį tinklu aptrauktą langą, ir nors turbūt jis sutiko stebėti kėdę iš užpakalio, o ne iš priekio, Persis vis tiek bus pakankamai arti, kad pamatytų šokinėjančias kibirkštis. Už šio lango kabojo juodas sieninis telefonas be numerių rinkimo disko. Šis telefonas galėjo suskambėti tik iš vienos vietos: gubernatoriaus kabineto. Per savo amžių mačiau daug kino filmų, pasakojančių apie kalėjimo gyvenimą, kuriuose oficialusis telefonas suskamba prieš pat patraukiant jungiklį ir pasiunčiant į aną pasaulį kokį vargana nekaltą mulkį, tačiau mūsų telefonas nė karto nesuskambėjo per mano tarnybos E korpuse metus. Filmuose išgelbėjimas rodomas pigiai. Taip pat ir nekaltumas. Sumoki ketvirtį dolerio ir gauni tai, kas lygiai tiek ir kainuoja. Realusis gyvenimas kainuoja brangiau, ir dažniausiai čia sulauki kitokių atsakymų.

Tunelyje mes turėjome siuvėjų naudojamą manekeną, su kuriuo repetuodavome, kaip bus pakraunamas nužudytasis į mėsos vagonėlį, o senasis Tu-Tu atlikdavo visus kitus vaidmenis. Bėgant metams, Tu kažkaip tapo tradiciniu pasmerktųjų dubleriu, ir būdavo garbinamas kaip kalėdinė žąsis, nors jums gal ir nepatinka žąsiena. Dauguma prižiūrėtojų mėgo Tu-Tu, juos linksmino senuko juokingas akcentas - taip pat prancūziškas, tačiau labiau kanadietiškas nei keidžanietiškas, kurį šiek tiek sušvelnino ir pakeitė Pietų kalėjime praleisti metai. Net ir Brutalusis šaipydavosi iš senojo Tu. Tik ne aš. Aš maniau, jog Tu-Tu yra savotiškas senesnis ir blankesnis Persio Vetmoro variantas, žmogus, kuris yra per daug jautrus, kad galėtų užmušti gyvulį ir išsikepti sau mėsos, tačiau kuriam, nepaisant visko, *be galo* patiko kepamos mėsos kvapas.

Į repeticiją buvome susirinkę visi trys, tie patys, kurie dalyvaus pagrindiniame įvykyje. Brutalusis, mūsų žargonu tariant, buvo "išvarytas", o tai reiškė, kad jis turės uždėti šalmą, stebėti gubernatoriaus linijos telefoną, iškviesti savo vietoje prie sienos laukiantį gydytoją, jei iškils būtinumas, ir duoti įsakymą nustatyti limbą ant antros padalos, kai ateis reikiamas momentas. Jei viskas pavyks gerai, nė vienas nebus pagirtas. Jei kas nors nepavyks, liudininkai kaltins Brutalųjį, o mane - kalėjimo viršininkas. Nė vienas iš mūsų dėl to nesiskundė; nieko gero iš to nebūtume pešę. Pasaulis sukasi, ir tiek. Gali tik laikytis ir suktis kartu su juo arba atsistoti ir priešintis - tada būsi nusviestas.

Nepraslinkus nė trims minutėms po to, kai Biterbakas iš korpuso buvo išvestas į Arkadą, Dynas, Heris Tervilidžeris ir aš nuėjome į Vado kamerą pirmai repeticijai. Kameros durys buvo praviros, ant Vado gulto sėdėjo senasis Tu-Tu išsidraikiusiais plonais žilais plaukais.

- Visa paklodė išterliota, - pastebėjo Tu-Tu. - Jis tikriausiai norėjo ja atsikratyti anksčiau nei jūs, vyručiai, ją išvirsite, - ir sukikeno.

- Nutilk, Tu-Tu, - subarė Dynas. - Vaidinkime rimtai.

- Gerai, - sutiko Tu-Tu, ir jo veidas akimirksniu tapo grėsmingai orus.

Tačiau jo akys šelmiškai tviskėjo. Senasis Tu-Tu niekada neatrodydavo gyvybingesnis nei tais momentais, kai vaidindavo mirusį.

Aš žengiau į priekį.

- Arlenai Biterbakai, atstovaudamas Valstijos teismui ir taip toliau, aš turiu įgaliojimą ir taip toliau, ši bausmė turi būti įvykdyta viena minutė po pusiaunakčio ir taip toliau. Ar prieisite arčiau?

Tu pakilo nuo gulto.

- Einu, einu, einu, - atsakė jis.

- Apsisukite, - paliepė Dynas.

Tu-Tu apsisuko, Dynas apžiūrėjo jo pleiskanotą pakaušį. Rytoj vakare bus nuskustas Vado viršugalvis, ir kai jį tuo metu apžiūrinės Dynas, jis turės įsitikinti, ar nereikia kur dar pataisyti. Šeriai gali pabloginti srovės tekėjimą, apsunkinti uždavinį.

Viską, ką mes darėme šiandien, turėjo šį uždavinį palengvinti.

- Gerai, Arlenai, eiva, - pasakiau Tu-Tu, ir mes išėjome.

- Einu koridoriumi, einu koridoriumi, einu koridoriumi, - kartojo Tu-Tu.

Aš ėjau jam iš kairės, o Dynas iš dešinės. Heris sekė iš paskos. Koridoriaus pradžioje pasukome į dešinę, nutoldami nuo gyvenimo, kuris vyko pasivaikščiojimų kieme, ir artindamiesi prie mirties, viešpatavusios sandėlyje. Įėjome į mano kabinetą, ir Tu neprašytas puolė ant kelių. Jis puikiai žinojo scenarijų, gal net geriau nei bet kuris iš mūsų. Dievas žino, kad jis kalėjime išbuvo ilgiau už mus.

- Aš meldžiuosi, aš meldžiuosi, aš meldžiuosi, - kartojo Tu-Tu iškėlęs savo gumbuotas rankas. Jos priminė garsiąją graviūrą, tikriausiai žinote, apie kurią kalbu. - Viešpats yra mano piemuo ir taip toliau.

- Kokio tikėjimo yra Biterbakas? - paklausė Heris. - Tikiuosi, jog mes neįsileisime kokio nors čerokių žiniuonio, kad jis čia kratytų savo pimpalą.

- Tiesą pasakius...

- Aš vis dar tebesimeldžiu, vis dar tebesimeldžiu, vis dar bandau susitaikyti su Jėzumi, - perrėkė mane Tu.

- Nutilk, tu senas stipena, - paliepė Dynas.

- Aš meldžiuosi!

- Tai melskis tyliai.

- Ko jūs ten terliojatės, vyručiai? - riktelėjo iš sandėlio Brutalusis.

Sandėlys taip pat buvo ištuštintas. Mes ir vėl buvome mirties zonoje; tai netgi galėjai užuosti.

- Užsičiaupk! - atšovė jam Heris. - Nebūk toks nekantrus!

- Meldžiuosi, - šypsodamasis savo nemalonia burna pertarė Tu. - Maldauju kantrybės, tik truputėlio prakeiktos kantrybės.

- Tiesą pasakius, Biterbakas tvirtina esąs krikščionis, - paaiškinau vyrams, - ir jam visiškai tinka tas vyrukas baptistas, kuris buvo atėjęs pas Tilmaną Klarką. Jo pavardė Šasteris. Man jis taip pat patinka. Jis viską daro greitai ir nenuvargina nuteistųjų. Stokis, Tu. Jau pakankamai prisimeldei.

- Einu, - atsakė Tu. - Vėl einu, vėl einu, taip, sere, einu Žaliąja mylia.

Nors Tu ir buvo neaukštas, jam teko pasilenkti, kąd praeitų pro duris, esančias kabineto gilumoje. O mes turėjome dar smarkiau pasilenkti. Tai buvo pavojingas momentas, einant su tikru pasmerktuoju. Todėl kai pažvelgiau už platformos, ant kurios stovėjo Žiežirba, ir pamačiau, jog Brutalusis stovi išsitraukęs pistoletą, patenkintas linktelėjau galva. Teisingai.

Tu-Tu nulipo laiptais ir sustojo. Sudedamos medinės kėdės, iš viso jų buvo keturiasdešimt, jau buvo sustatytos. Biterbakas turės prieiti prie platformos tokiu kampu, kad jį nuo susėdusių žiūrovų skirtų saugus atstumas, o dėl tikrumo čia dar papildomai budės pustuzinis sargybinių. Jais rūpinsis Bilas Dodžas. Dar niekada liudininkams nebuvo iškilusi grėsmė būti užpultiems pasmerkto myriop kalinio, nors visi pripažinome, jog tai gana nesudėtinga... ir aš ketinau visada apsidrausti.

- Pasiruošę, berniukai? - paklausė Tu, kai mes vėl išsirikiavome pirmine tvarka laiptų, vedančių žemyn iš mano kabineto, apačioje.

Dažnai pagalvodavau, kad mes atrodydavome panašūs į kariuomenės vėliavnešius, pamiršusius savo vėliavą.

- O ką *aš* turiu daryti? - sušuko Persis pro vielos tinklą, skiriantį sandėlį nuo skydinės.

- Stebėk ir mokykis, - atsakiau.

- Ir nekišk nagų, kur nereikia, - tyliai sumurmėjo Heris.

Tačiau Tu-Tu jį išgirdo ir sukikeno.

Mes palydėjome jį iki platformos, ir Tu apsidairė tarsi senas veteranas kovos lauke.

- Sėdu, - pasakė jis, - sėdu, sėdu Senajai Žiežirbai ant kelių.

Priklaupiau ant dešinio kelio prie dešinės Tu kojos. Dynas priklaupė ant kairio kelio prie kairės Tu kojos. Šiuo momentu mums grėsė didžiausias pavojus, kad pasmerktasis gali mus užpulti, jei jis pasiustų... ir tai kartais atsitikdavo. Mes abu lengvai pasukome sulenktą kelį į save, kad apsaugotume kirkšnies sritį. Nuleidome smakrus, kad apsaugotume gerkles. Ir, suprantama, kuo skubiausiai pasistengėme pririšti prie kėdės pasmerktojo kulkšnis ir šitaip neutralizuoti pavojų. Per savo paskutinįjį pasivaikščiojimą Vadas avės šlepetėmis, tačiau kai tau sutraiško gerklas, žodžiai "galėjo būti ir blogiau" menkai teguodžia. Arba kai raitaisi ant grindų su ištinusiais tarsi Meisono puodai kiaušiniais, o apie keturiasdešimt žiūrovų - dauguma jų džentelmenai iš laikraščių redakcijų - sėdi tose sulankstomose kėdėse ir viską stebi.

Mes pritvirtinome Tu-Tu kulkšnis. Sagtis Dyno pusėje buvo kiek didesnė, nes per ją tekėjo sultys. Kai rytoj čia atsisės Biterbakas, jo kairė blauzda bus nuskusta. Paprastai indėnų kūnai nelabai plaukuoti, tačiau mes negalime rizikuoti.

Kol mes tvirtinome Tu-Tu kulkšnis, Brutalusis pririšo dešinį riešą. Heris atsargiai priėjo ir pririšo kairį. Kai jie užbaigė savo darbą, Heris linktelėjo Brutaliajam, o šis šūktelėjo Van Hėjui:

- Pasuk ant pirmos padalos!

Išgirdau, kaip Persis klausia Džeko Van Hėjaus, ką tai reiškia (sunku net įsivaizduoti, kiek mažai jis išmanė, kiek mažai išmoko per savo tarnybos E korpuse laiką), ir kaip Van Hėjus murmėdamas aiškina. Šiandien "*pasuk ant pirmos padalos*" nieko nereiškė, tačiau kai Van Hėjus rytoj naktį išgirs Brutalųjį ištariant šiuos žodžius, jis pasuks rankenėlę, kuri įjungs už B korpuso esantį kalėjimo generatorių. Liudininkai išgirs švelniai ūžiantį generatorių, o šviesos visame kalėjime plykstels ryškiau. Kitose kamerose kaliniai stebės tas pernelyg ryškias šviesas ir pagalvos, jog tai jau įvyko, kad egzekucija baigta, nors iš tiesų tuo metu ji tik prasidės.

Brutalusis apėjo kėdę, kad jį galėtų pamatyti Tu.

- Arlenai Biterbakai, jūs esate nuteistas mirti elektros kėdėje, šį nuosprendį priėmė prisiekusieji, o paskyrė garbingas šios valstijos

teisėjas. Dievas tesergi šios valstijos gyventojus. Ar norite ką nors pasakyti, prieš įvykdant nuosprendį?

- Taip, - atsakė Tu švytinčiomis akimis. Jo lūpose švietė bedantė laiminga šypsena. - Vakarienei noriu kepto viščiuko su padažu, noriu prišikti tau į kepurę, ir Mėja Vest turi atsisėsti man ant galvos, nes aš esu aistros apimtas motinos dulkintojas.

Brutalusis stengėsi išlaikyti griežtą veido išraišką, tačiau tai buvo neįmanoma. Jis atlošė galvą ir ėmė juoktis. Dynas tarsi pašautas susmuko ant platformos krašto, nuleido galvą tarp kelių ir ėmė staugti lyg kojotas, vieną ranką prispaudęs prie antakio, tarytum norėtų sulaikyti smegenis ten, kur buvo jų vieta. Heris daužė galvą į sieną, kvatodamas su atsikosėjimais, lyg jam gerklėje būtų įstrigęs maisto gabalas. Juokėsi net Džekas Van Hėjus, kuris nepasižymėjo humoro jausmu. Mane taip pat ėmė juokas, tačiau kažkokiu būdu susivaldžiau. Rytoj naktį viskas įvyks tikroviškai, ir toje vietoje, kur dabar sėdi Tu-Tu, mirs žmogus.

- Užtilk, Brutalusai, - paliepiau. - Ir jūs taip pat, Dynai, Heri. O, dar viena panaši pastaba iš tavo burnos, Tu-Tu, bus paskutinė. Paliepsiu, kad Van Hėjus iš tiesų nustatytų limbą ant antros padalos.

Tu man išsiviepė, tarsi norėdamas pasakyti: “Puikiai, bose Edžkoumai, iš tiesų puikiai” . Tačiau jo veidas iš nuostabos ištįso, kai aš neatsakiau tuo pačiu.

- Kas jums nutiko? - paklausė jis.

- Tai nejuokinga, - atsakiau. - Štai kas nutiko. O jei nesi pakankamai gudrus, kad tą suprastum, geriau užčiaupk savo srėbalynę.

Tačiau tai, ką pasakė Tu, *buvo* juokinga, ir manau, jog dėl to aš ir įsiutau.

Apsidairęs pamačiau, jog Brutalusis spokso į mane, o jo lūpose vis dar tebežaidžia lengvas šypsnys.

- Šūdas, - pasakiau. - Darausi per senas šiam darbui.

- Ne, - paprieštaravo Brutalusis. - Esi puikios formos, Polai.

Tačiau nei aš, nei jis nebuvome puikios formos, jei kalbėtume apie mūsų darbą, ir abu tai žinojome. O svarbiausia, juoko priepuolis praėjo. Tai buvo geras ženklas, nes mažiausiai norėjau, kad rytoj kas nors prisimintų šmaikštų Tu-Tu atsakymą ir vėl imtų kvatotis. Pasakysite, neįmanoma, kad sargybinis juoktųsi iki apsišikimo, vesdamas pasmerktąjį pro liudininkus į elektros kėdę, tačiau kai žmonės veikia apimti streso, *bet kas* gali nutikti. O jei kas nors panašaus nutiktų, žmonės dvidešimt metų apie tai kalbėtų.

- Ar dabar tylėsi, Tu? - paklausiau.

- Taip, - atsakė šis nekalčiausiu kūdikio veidu.

Linktelėjau Brutaliajam, kad tęstų repeticiją. Jis nukabino kaukę nuo varinio kablio kėdės atkaltėje ir užmovė ją ant Tu-Tu galvos, standžiai užtraukdamas ant smakro. Kaukės viršuje prasivėrė didžiausio skersmens skylė. Tada Brutalusis pasilenkė, ištraukė iš kibiro šlapią kempinę, paspaudė ją pirštu, po to nulaižė piršto galiuką. Tai padaręs, Brutalusis įmetė kempinę atgal į kibirą. Rytoj jis taip nedarys. Rytoj jis įdės kempinę į šalmą, kabantį ant kėdės atkaltės. Tačiau ne šiandien; nėra reikalo šlapinti senojo Tu galvą.

Šalmas buvo plieninis, su raišteliais, kabančiais iš abiejų šonų, ir šiek tiek priminė kareivišką šalmą. Brutalusis uždėjo jį ant senojo Tu-Tu galvos, uždengdamas skylę juodame galvos apdangale.

- Uždeda šalmą, uždeda šalmą, uždeda šalmą, - kartojo Tu, ir dabar jo balsas buvo kimus ir prislopintas.

Raišteliai Tu beveik neleido judinti žandikaulio, ir aš įtariau, jog Brutalusis buvo juos suveržęs kiek stipriau nei reikėjo repeticijos tikslams. Po to Brutalusis atsitraukė, nužvelgė tuščias kėdes ir tarė:

- Arlenai Biterbakai, dabar pagal valstijos įstatymus jūsų kūnu bus leidžiama elektros srovė tol, kol numirsite. Te Dievas pasigaili jūsų sielos.

Brutalusis atsisuko į vieliniu tinklu uždengtą stačiakampį.

- Pasuk ant dviejų.

Senasis Tu, tikriausiai mėgindamas susigrąžinti ankstesnį komiko talentą, ėmė raivytis ir tampytis kėdėje, ko tikrieji Senosios Žiežirbos klientai niekada nedarydavo.

- Dabar aš kepu, - šaukė jis. - Kepu, kepu! Vieeešpatie! Aš esu iškeptas kalakutas.

Mačiau, jog Heris su Dynu visai nežiūri šio spektaklio. Jie nusisuko nuo Žiežirbos ir žvelgė per tuščią sandėlį į mano kabineto duris.

- Tebūsiu aš prakeiktas, - susikeikė Heris. - Vienas iš liudininkų atvyko diena anksčiau.

Tarpduryje, uodega tvarkingai apsukęs savo letenėles, stebėdamas savo blizgančiomis it karoliukai akimis, tupėjo peliukas.

5

Egzekucija gerai pavyko - jei apskritai galima tokį dalyką pavadinti “geru” (dėl šito aš labai abejoju), tai Arleno Biterbako, Vašitos čerokių seniūno, egzekucija buvo gera. Jo kasos susitaršė - Vado ran-

kos per daug drebėjo, kad galėtų gerai jas supinti - ir vyriausiajai dukrai, moteriškei trisdešimties su viršum, buvo leista supinti jas tvarkingai ir lygiai. Ji norėjo į kasų galiukus įpinti plunksnų, sakalo, jo paukščio, plunksnų, tačiau aš negalėjau šito leisti. Jos galėjo užsidegti. Žinoma, šito jai nepasakiau, tiesiog paaiškinau, kad neleidžia taisyklės. Ji neprotestavo, tik nuleido galvą ir prisidėjo prie smilkinių rankas, tuo parodydama, jog yra nusivylusi ir nepatenkinta. Toji moteris elgėsi labai išdidžiai ir savo elgesiu beveik užtikrino, kad ir tėvas šitaip elgsis.

Kai atėjo metas, Vadas žengė iš savo kameros neprotestuodamas ir nesigraibydamas. Kartais mums tenka atlupti nuo grotų pasmerktųjų pirštus, - per savo tarnybą man teko sulaužyti vieną kitą pirštą, ir aš niekada nepamiršiu to duslaus trakštelėjimo, - tačiau, ačiū Dievui, Vadas buvo ne iš tokių. Jis tvirtai nužingsniavo Žaliąja mylia iki mano kabineto ir ten parpuolė ant kelių pasimelsti kartu su Broliu Šasteriu, kuris atvažiavo iš Dangiškosios Šviesos baptistų bažnyčios. Šasteris perskaitė Vadui kelias psalmes, ir Vadas pradėjo verkti, kai Šasteris priartėjo iki psalmės, kurioje kalbama apie gulintį prie ramaus tvenkinio. Tačiau tai nebuvo isterija ar kas nors panašaus. Aš manau, Vadas galvojo apie vandenį, tokį tyrą ir šaltą, kad jį gerdamas jausdavai, tarsi burną badytų peiliais.

Tiesą pasakius, man patinka, kai jie truputį paverkia. Aš susirūpinu tik tada, kai pasmerktieji nepravirksta.

Daugelis vyrų be pagalbos nepajėgia vėl atsistoti, tačiau Vadas ir čia pasirodė puikiai. Iš pradžių jis truputėlį, lyg girtas, susvirduliavo, ir Dynas ištiesė jam ranką, tačiau Biterbakas netrukus atgavo pusiausvyrą, tad mes išėjome.

Beveik visos kėdės buvo užimtos. Jose sėdintys žmonės tarpusavyje patyliukais murmėjo, kaip būna laukiant prasidedančių vestuvių ar laidotuvių. Ir tada Biterbakas vienintelį kartą susvyravo. Nežinau, ar kuris nors konkretus asmuo jį suneramino, ar visi kartu, tačiau išgirdau jo gerklėje kylančią tylią dejonę, ir staiga ranka, kurią aš laikiau, nusviro. Akies krašteliu pamačiau, kaip prisiartina Heris Tervilidžeris, idant neleistų Vadui pasitraukti, jei Biterbakas staiga nuspręstų blogai elgtis.

Tvirčiau sugriebiau jį už alkūnės ir pirštu pabaksnojau jam į ranką.

- Tvirčiau, Vade, - ištariau jam, nekrutindamas lūpų. - Vienintelis dalykas, apie kurį prisimins dauguma čia susirinkusių, - kaip tu iš-

eisi. Tad parodyk jiems ką nors gero - parodyk jiems, kaip elgiasi Vašitos genties atstovai.

Jis skersomis dėbtelėjo į mane ir lengvai linktelėjo galva. Po to paėmė vieną iš kasyčių, kurias supynė dukra, ir pabučiavo. Pažvelgiau į Brutalųjį, stovintį už kėdės pagal komandą "laisvai", pasipuošusį savo geriausia melsva uniforma, išblizgintomis sagomis ir be priekaištų ant didžiulės galvos tvirtai uždėta kepure. Nežymiai jam linktelėjau, ir Brutalusis atsakė man tuo pačiu, žengdamas kelis žingsnius į priekį padėti Biterbakui užlipti ant platformos, jei prireiktų pagalbos. Tačiau paaiškėjo, jog pagalbos nereikia.

Praslinko ne daugiau nei minutė nuo to momento, kai Biterbakas atsisėdo į kėdę, iki Brutalusis negarsiai per petį šūktelėjo: "Pasuk ant dviejų!" Šviesos vėl truputėlį priblėso, tačiau tik vos vos; jei nežinotum, to net nepastebėtum. O tai reiškė, jog Van Hėjus patraukė rankenėlę, kurią kažkoks išminčius pavadino "MEIBELĖS PLAUKŲ DŽIOVINTUVU". Iš šalmo pasigirdo tylus dūzgesys, ir Biterbaką bloškė pirmyn. Jį sulaikė tik sagtys prie kojų ir per krūtinę perjuostas diržas. Atsirėmęs į sieną, kalėjimo gydytojas bereikšmiu veidu stebėjo įvykius. Jis buvo tvirtai sučiaupęs lūpas, tad jo burna atrodė lyg plona balta siūlė. Nebuvo jokio muistymosi, kurį per repeticiją pademonstravo senasis Tu-Tu, tik galingas trūktelėjimas į priekį, panašus į šlaunų virpulį, kai vyrai patiria stiprų orgazmą. Vado melsvi marškiniai įsitempė palei sagas, ir tarp jų pasirodė įtemptų raumenų klostelės.

Po to pasklido kvapas. Pats savaime ne toks blogas, tačiau sukeliantis nemalonias asociacijas. Aš niekada nepajėgdavau nusileisti į savo anūkės namų rūsį, kai mane ten atsiveždavo, nors kaip tik ten jų mažasis sūnus laikė savo žaislinį geležinkelį, kuriuo noriai dalydavosi su savo proseneliu. Esu tikras, suprasite, kad aš nesu prieš traukinius - tik negaliu pakęsti transformatoriaus. Jo ūžimo. Ir kai transformatorius įkaista, jis *skleidžia kvapą*. Netgi prabėgus šitiek metų, tas kvapas man primena Kould Mauntiną.

Van Hėjus palaikė elektros srovę trisdešimt sekundžių, po to užsuko sultis. Iš savo vietos priėjo gydytojas ir ėmė klausytis per stetoskopą. Dabar liudininkai nepratarė nė žodelio. Gydytojas atsitiesė ir pažvelgė pro vielos tinklą.

- Funkcija sutrikdyta, - ištarė jis ir pasuko pirštą.

Jis išgirdo kelis atsitiktinius širdies dūžius, sklindančius iš Biterbako krūtinės, tikriausiai tokius bereikšmius kaip ir viščiuko, kuriam nukirsta galva, paskutinieji mėšlungiški trūkčiojimai, tačiau buvo ne-

valia rizikuoti. Niekas nenorėtų, kad Biterbakas staiga atsisėstų vežimėlyje, kai jau tuneliu būsime nuvažiavę pusę kelio, ir pradėtų staugti, jog jaučiasi tarsi įmestas į laužą.

Van Hėjus pasuko limbą ant trečios padalos, Vadą vėl bloškė pirmyn. Elektros srovė jį šiek tiek pasūpavo į šalis. Kai gydytojas šį kartą paklausė per stetoskopą, jis pritariančiai linktelėjo galva. Viskas buvo baigta. Mums dar kartą pavyko sunaikinti tai, ko negalėjome sukurti. Kai kurie iš žiūrovų vėl ėmė patyliukais šnabždėtis; tačiau dauguma sėdėjo nuleidę galvas ir spoksojo į grindis, tarsi būtų nustebę. Arba susigėdę.

Priėjo Heris su Dynu, nešini neštuvais. Iš tiesų tai Persis turėjo nešti neštuvus už vieno galo, tačiau jis šito nežinojo ir niekas nesivargino jam pasakyti. Aš ir Brutalusis paguldėme Vadą, kuriam vis dar buvo užmautas juodas šilkinis kapišonas, ant neštuvų ir kaip galėdami greičiau, vos ne bėgte, nuvilkome jį ligi vedančių į tunelį durų. Iš kaukės viršuje esančios skylės kilo dūmai - jų buvo per daug - ir sklido siaubinga smarvė.

- O, Viešpatie! - sušuko Persis drebančiu balsu. - Iš kur šitas dvokas?

- Pasitrauk man iš kelio ir nesipainiok po kojomis, - pertraukė Brutalusis, prasibraudamas pro jį prie sienos, kur kabėjo gesintuvas. Tai buvo senovinis gesintuvas, kurį reikėjo papumpuoti. Tuo metu Dynas nutraukė gobtuvą. Viskas buvo ne taip blogai, kaip galėjo būti; Biterbako kairioji kasa smilko it šlapių lapų krūva.

- Pamiršk tą gesintuvą, - pasakiau Brutaliajam.

Nenorėjau būti priverstas gramdyti chemikalų sluoksnį nuo lavono veido, prieš pakraunant jį į mėsos vežimą. Delnais daužiau Vado galvą (Persis visą tą laiką stebėjo mane išplėtęs akis), kol nustojo kilti dūmai. Po to mes nunešėme lavoną dvylika laiptelių žemyn į tunelį. Čia buvo vėsu ir drėgna kaip apkase, aidėjo tyškantis vanduo. Palubėje kabantys šviestuvai su grubaus darbo gaubtais - jie buvo padaryti kalėjimo lėkščių ceche - apšvietė iš plytų išmūrytą tunelį, paklotą trisdešimt pėdų po automagistrale. Jo viršus buvo lenktas ir šlapias. Kiekvieną kartą, kai turėdavau pasinaudoti tuneliu, pasijusdavau lyg Edgaro Alano Po apsakymo herojus.

Tunelyje stovėjo vežimėlis. Mes užkėlėme ant jo Biterbako lavoną, ir aš paskutinį kartą patikrinau, ar nesmilksta jo plaukai. Ta viena kasa buvo gerokai apsvilusi, ir man pagailo, kad mielas mažas kaspinėlis toje Vado galvos pusėje pavirto apdegusiu skuduru.

Persis pliaukštelėjo per numirėlio veidą. Nuo duslaus garso mes visi pašokome. Persis apsidairė pasipūtusiai šypsodamasis. Jo akys švytėjo. Po to Persis dar kartą atsisuko į Biterbaką.

- Adios, Vade, - tarė. - Tikiuosi, jog pragaras tau bus pakankamai karštas.

- Daugiau taip niekada nedaryk, - perspėjo Brutalusis. Tunelyje, kur papsėjo prasiskverbęs vanduo, jo balsas nuskambėjo dusliai. - Jis jau sumokėjo savo skolas. Namui jis jau vėl nebeskolingas. Nekišk prie jo nagų.

- Atstok, - atšovė Persis, tačiau neramiai pasitraukė atgal, kai Brutalusis ėmė prie jo artintis.

Už Brutaliojo nusidriekė šešėlis, primenantis šešėlį beždžionės iš pasakojimo apie Morgo gatvę. Tačiau Brutalusis nesugriebė Persio, jis nusitvėrė vežimėlio ir iš lėto ėmė stumti Arleną Biterbaką į tunelio galą, kur jo laukė kelkraštyje pastatytas automobilis, nuvešiantis į paskutinę kelionę. Kieti guminio vežimėlio ratukai dejavo, riedėdami grindų lentomis; vežimėlio šešėlis tai didėdamas, tai mažėdamas keliavo plytų siena; Dynas su Heriu pagriebė prie kojų padėtą paklodę ir uždengė ja Vado veidą, kuris jau ėmė virsti vaškine, be jokios išraiškos kauke, kokia virsta visų numirėlių veidai - ir nekaltųjų, ir kaltų.

6

Kai man buvo aštuoniolika, dėdė Polas - jo garbei ir man buvo suteiktas šis vardas - mirė nuo infarkto. Mama su tėčiu nusivežė mane į Čikagą dalyvauti laidotuvėse ir susitikti su giminėmis, daugumos kurių anksčiau niekada nebuvau matęs. Ten mes išbuvome beveik mėnesį. Kai kuria prasme tai buvo gera kelionė, reikalinga ir jaudinanti, bet tam tikra prasme ji buvo siaubinga. Suprantate, aš buvau giliai įsimylėjęs merginą, kuri turėjo tapti mano žmona, prabėgus dviem savaitėms po mano devynioliktojo gimtadienio. Vieną naktį, kai mano ilgesys suliepsnojo it nevaldoma liepsna širdyje ir mintyse (na gerai, taip pat ir kiaušuose), aš parašiau jai be galo ilgą laišką - įdėdamas į jį visą savo širdį ir neskaitydamas to, ką parašiau, nes baiminausi, jog galiu išsigąsti ir liautis rašęs. Aš nesilioviau, o kai vidinis balsas triukšmingai protestavo, jog išsiųsti tokį laišką būtų beprotybė, kad aš įduosiu jai į rankas savo atvirą širdį, kaip vaikas, užgniaužęs kvapą, nekreipiau dėmesio į savo vidinio balso perspėjimą ir negalvojau apie pasekmes. Dažnai man parūpdavo, ar Džanisė te-

besaugo šį laišką, tačiau niekada neužtekdavo drąsos paklausti. Tik viena žinau tikrai: aš jo nesuradau, kai po laidotuvių peržiūrėjau visus jos daiktus, tačiau, suprantama, tai dar nieko nereiškia. Manau, niekada nepaklausiau, nes bijojau sužinoti, kad šis ugningas apaštalo laiškas jai reiškė kur kas mažiau nei man.

Tai buvo keturių puslapių laiškas. Maniau, gyvenime niekada neparašysiu ilgesnio rašinio, o dabar, žiūrėkite, ką darau. Jei būčiau žinojęs, kad mano pasakojimas šitaip išsitęs, gal net nebūčiau pradėjęs. Aš nesuvokiau vieno dalyko - jog rašymas atrakina daugybę durų, tarsi mano tėčio senasis rašalinis plunksnakotis būtų visai ne plunksnakotis, o kažkoks keistas visraktis. Tikriausiai pelė - Vilis iš garlaivio, Misteris Džinglas, Mylios pelė - geriausiai iliustruoja tai, ką noriu pasakyti. Kol nepradėjau rašyti, nesuvokiau, kokia ji buvo svarbi. Pavyzdžiui, kaip ji tarsi ieškojo Delakrua, prieš jam pas mus atvykstant - manau, jog man anksčiau, bent jau sąmoningai, tai niekada neatėjo į galvą, kol nepradėjau rašyti ir prisiminti.

Regis, noriu pasakyti, kad nesupratau, kaip toli turėsiu sugrįžti į praeitį, idant papasakočiau apie Džoną Kofį, ar kiek ilgai aš turėsiu palikti jį savo kameroje - tą vyrą, kuris buvo toks didžiulis, kad jo kojos ne tik išsikišdavo per gulto kraštą, bet ir nukardavo iki grindų. Nenoriu, kad jį pamirštumėte, gerai? Noriu, kad matytumėte jį žiūrintį į savo kameros lubas, tyliai verkiantį ar besidangstantį rankomis veidą. Noriu, kad jį girdėtumėte, išgirstumėte jo atodūsius, kurie virpėdavo tarsi rauda, jo retas ašaringas aimanas. Tai nebuvo agonijos ir gailesčio garsai, kuriuos mes kartais išgirsdavome E korpuse, garsūs riksmai, kuriuose pasigirsdavo atgailos gaidelės; kaip ir Kofio ašarotos akys, šie garsai kažkokiu būdu buvo atsiskyrę nuo skausmo, prie kurio mes buvome įpratę. Tam tikra prasme - žinau, kaip beprotiškai tai nuskambės, žinoma, jog žinau, tačiau antraip nėra prasmės rašyti tokį ilgą kaip šis rašinį, jei negali pasakyti to, ką jauti širdimi - tam tikra prasme atrodė, Džonas Kofis gailisi viso pasaulio, ir jo gailestis yra toks didelis, kad jo niekada negalima visiškai nuslopinti.

Kartais aš sėdėdavau ir kalbėdavausi su juo kaip su visais kitais pasmerktaisiais - pašnekesiai buvo mūsų svarbiausias, atsakingiausias darbas, manau, tai jau esu pasakęs - ir bandydavau jį paguosti. Nemanau, jog man bent kartą būtų pavykę tai padaryti, ir tikriausiai suprantate, kad širdies kertelėje aš džiaugiausi, kad Džonas Kofis kankinasi. Jaučiau, kad jis *nusipelnė* kentėti. Kartais net pagalvodavau, jog reikėtų paskambinti gubernatoriui (ar pasirūpinti, kad tai padarytų Persis - po velnių, jis buvo prakeiktas Persio, o ne mano dė-

dė) ir paprašyti atidėti egzekuciją. "*Mums dar nereikėtų jo deginti, -* pasakyčiau. - *Kaltė vis dar per daug jį kankina, graužia, raižo jo vidurius kaip puiki aštri lazdelė. Duokite, sere, jam dar devyniasdešimt dienų. Tegul jis pats sau padaro tai, ko mes jam negalime padaryti.*"

Taigi aš noriu, kad dalis jūsų dėmesio būtų skirta Džonui Kofiui, kol užbaigsiu tai, ką pradėjau - tam Džonui Kofiui, kuris guli ant savo gulto, tam Džonui Kofiui, kuris bijo tamsos ir turbūt ne be pagrindo, nes galbūt tamsoje jo laukia dvi būtybės šviesiais garbanotais plaukais - jau nebe mergaitės, o dvi keršto siekiančios harpijos? Apie tą Džoną Kofį, kurio akys nuolat plūsta ašaromis, kaip plūsta kraujas iš neužsitraukiančios žaizdos.

7

Taigi Vadas buvo sudegintas, o Prezidentas išėjo - tiesa, netoli, tik iki C korpuso, kuris buvo daugumos iš šimto penkiasdešimt nuteistųjų iki gyvos galvos namai Kould Mauntine. Paaiškėjo, jog Prezidentui buvo lemta gyventi dvylika metų. 1944-aisiais jis buvo paskandintas kalėjimo skalbykloje. Ne Kould Mauntino kalėjimo - Kould Mauntinas buvo uždarytas 1933-iaisiais. Nemanau, jog kaliniams tai būtų buvę svarbu - sienos visur yra sienos, kaip jie sako, o Senoji Žiežirba atskiroje akmeninėje mirties kameroje, manau, žudė taip pat kaip ir Kould Mauntino sandėlyje.

O Prezidentą kažkas įgrūdo žemyn galva į vonią su rūbų valymo skysčiu ir palaikė, kol prigers. Kai prižiūrėtojai jį iš ten ištraukė, beveik visas Prezidento veidas buvo išėstas chemikalų. Teko jį atpažinti pagal pirštų atspaudus. Apskritai gal jam būtų buvę geriau Senosios Žiežirbos glėbyje... tačiau tada jis nebūtų turėjęs tų papildomų dvylikos metų, ar ne? Tačiau nemanau, jog Prezidentas būtų labai apie juos galvojęs paskutinę savo gyvenimo minutę, kai jo plaučiai bandė išmokti kvėpuoti šarminiu valymo skysčiu.

Taip ir nepavyko sučiupti to, kuris šitaip padarė. Tuo metu aš jau nebedirbau pataisos įstaigų sistemoje, tačiau man parašė ir papasakojo Heris Tervilidžeris. "Jam buvo pakeista bausmė pirmiausia todėl, kad Prezidentas buvo baltaodis, - rašė Heris. - Tačiau galų gale jis gavo tą patį. Tiesiog manau, jog Prezidentui egzekucija buvo atidėta ilgesniam laikui, kuris vieną kartą pasibaigė."

Kai Prezidentas išvyko, mūsų gyvenimas E korpuse pasidarė ramus. Heriui ir Dynui laikinai buvo paskirtos kitos pareigos, tad kurį

laiką Žaliojoje mylioje buvome likę tik aš, Brutalusis ir Persis. O tai reiškė, jog buvome likę tik mudu su Brutaliuoju, nes Persis daugiausia laikėsi nuošaly. Galiu pasakyti, kad tas jaunuolis tiesiog genialiai mokėjo nieko neveikti. Ir gana dažnai (bet tik tada, kai nebūdavo Persio) pasirodydavo kiti vyrukai, kaip vadindavo Heris, "pasikalbėti iš širdies". Labai dažnai tokiais atvejais pasirodydavo ir peliukas. Mes jį maitindavome, o jis tupėdavo ėsdamas ir iškilmingai tarsi Saliamonas stebėdamas mus savo žibančiomis tamsiomis akutėmis.

Ši ramybė, netgi nepaisant daugiau nei atsitiktinių Persio priekabių, tęsėsi kelias savaites. Tačiau visi geri dalykai kada nors baigiasi, ir vieną liepos pabaigos lietingą pirmadienį - sakiau jums, jog ta vasara buvo lietinga ir drėgna? - aš vėl atsidūriau ant atrakintos kameros gulto, kur laukiau atvykstant Eduardo Delakrua.

Jis atvyko netikėtai triukšmingai. Durys, vedančios į pasivaikščiojimų kiemą, subildėjo, įleisdamos šviesos srautą, pasigirdo grandinių žvangėjimas ir išgąsdintas balsas, kažką murmantis anglų ir keidžanų prancūzų kalbos mišiniu (Kould Mauntino kaliniai šią tarmę vadino *da bayou*), ir Brutaliojo riksmas.

- Eik! Liaukis! Dėl Dievo! Persi, liaukis!

- Judinkis, tu sukruštas prancūzų pedike! - klykavo Persis, visai nekreipdamas dėmesio į Brutalųjį.

Ir staiga išniro Persis, viena ranka tempdamas menkutį žmogelį. Antroje rankoje Persis laikė savo lazdą. Įsitempusi šypsena apnuogino jo dantis, o Persio veidas buvo ryškiai raudonas. Tačiau jis neatrodė labai nelaimingas. Delakrua stengėsi neatsilikti, tačiau jo kojos buvo surakintos grandine, ir, kad ir kaip greitai jis bevilko savo kojas, Persis vis tiek tempė jį greičiau. Pašokau kaip tik laiku, kad sugaučiau jį begriūvantį, ir šitokiu būdu mes susipažinome su Delu.

Persis, iškėlęs lazdą, puolė Delakrua, tačiau viena ranka jį sulaikiau. Prie mūsų šnopuodamas prisiartino Brutalusis, kuris buvo toks pat priblokštas ir nepatenkintas visu tuo, kas čia dedasi, kaip ir aš.

- Neleiskite jam daugiau manęs mušti, *m'sieu,* - pralemeno Delakrua. - *S'il vous plaît, s'il vous plaît!**

- Leiskite man jį pamokyti, leiskite pamokyti! - šaukė Persis, veržDamasis į priekį.

Jis pradėjo savo lazda talžyti Delakrua pečius. Delakrua klykdamas iškėlė rankas, ir lazda ėmė vanoti jo melsvų kalėjimo marškinių rankoves. Tą vakarą mačiau jį nusivilkusį marškinius. To vyručio

---

* Prašau, prašau *(pranc.)*.

mėlynės galėjo nepranykti nuo Kalėdų iki Velykų. Šis vaizdas sugadino man nuotaiką. Delakrua buvo žudikas, ir niekas jam nejautė ypatingos meilės, tačiau mes E bloke šitaip nesielgdavome. Bent jau tol, kol čia nepasirodė Persis.

- Ramiau! Ramiau! - suriaumojau. - Liaukis! Kas čia dedasi?

Stengiausi įsisprausti tarp Delakrua ir Persio, tačiau man nelabai sekėsi. Persio vėzdas tebelakstė, pralėkdamas tai pro vieną mano šoną, tai pro kitą. Anksčiau ar vėliau lazda turėjo pataikyti į *mane*, o ne į Persio taikinį, ir tada šiame koridoriuje, nepaisant jokių giminystės ryšių, būtų prasidėjusios peštynės. Aš būčiau nesusivaldęs, o Brutalusis būtų prisijungęs prie manęs. Žinote, tam tikra prasme aš gailiuosi, kad šito nepadariau. Gal tai būtų pakeitę vėliau susiklosčiusius įvykius.

- Sukruštas pedike! Išmokysiu tave suvaldyti savo rankas ir neliesti manęs, šlykštus subinių dulkintojau!

Pliaukšt! Pliaukšt! Pliaukšt! Viena Delakrua ausis pradėjo kraujuoti, ir jis ėmė šaukti. Nebesistengiau jo užstoti, pagriebiau už peties ir įtempiau į kamerą, kur Delakrua parvirto ant gulto. Persis prasibrovė pro mane ir paskutinį kartą stipriai tvojo per Delakrua užpakalį - taip sakant, atsisveikinimui. Tada Brutalusis sugriebė jį - turiu omenyje Persį - už pečių ir išvilko į koridorių.

Aš sugriebiau kameros duris ir uždariau. Tada atsigręžiau į Persį. Nuostaba ir sumišimas kovojo manyje su grynu įsiūčiu. Tuo metu Persis jau buvo praleidęs kartu su mumis kelis mėnesius. Tai buvo pakankamas laiko tarpas mums visiems nuspręsti, kad jis mums nepatinka, tačiau pirmą kartą aš supratau, koks nekontroliuojamas yra Persis.

Jis stovėjo ir stebėjo mane ne be baimės, - širdyje Persis buvo bailys, tuo niekada neabejojau, - tačiau vis dar pasitikėdamas, jog jo ryšiai jį apgins. Ir čia jis buvo teisus. Įtariu, atsiras žmonių, nesuprantančių, kaip galėjo dėtis tokie dalykai net ir po to, ką aš papasakojau, tačiau šie žmonės tik iš istorijos vadovėlių žino frazę "*Didžioji depresija*". Jei jūs tuo metu būtumėte mūsų vietoje, Depresija reikštų daugiau nei frazė vadovėlyje, ir, brolau, jei turėtumėte užtikrintą darbą, būtumėte padarę beveik bet ką, kad jį išsaugotumėte.

Iš Persio veido palengva ėmė nykti raudonis, tačiau jo skruostai vis dar buvo įkaitę, o jo plaukai, kurie paprastai būdavo sutepti briliantinu ir sušukuoti atgal, buvo išsitaršę ant kaktos.

- Ką visa tai, dėl Dievo, reiškia? - paklausiau. - Dar niekada - *niekada* - man vadovaujant nebuvo mušamas kalinys!

- Mažasis šunsnukis pedikas bandė pagriebti man už tarpušakio, kai aš jį vilkau iš autobusiuko, - pasakė Persis. - Jei jis vėl tai pamėgins, aš pakartosiu, ką padariau.

Pažvelgiau į Persį. Iš nuostabos buvau netekęs amo. Negalėjau įsivaizduoti, kad pats seniausias Dievo Žaliojoje Žemėje homoseksualistas būtų išdrįsęs padaryti tai, ką pasakė Persis. Persikeldami į grotuotus Žaliosios mylios apartamentus, net ir labiausiai iškrypę kaliniai paprastai nebūdavo seksualios nuotaikos.

Pažvelgiau į Delakrua, gulintį ant gulto iškeltomis rankomis ir vis dar tebesaugantį savo veidą. Ant jo riešų tebebuvo antrankiai, o kulkšnys surakintos grandine. Po to atsisukau į Persį.

- Dink iš čia, - pasakiau. - Apie tai pasikalbėsime vėliau.

- Ar ruošiesi apie tai parašyti savo raporte? - akiplėšiškai paklausė jis. - Nes jei tai parašysi, žinai, jog aš galiu parašyti kitą raportą.

Nenorėjau rašyti raporto; tik troškau, kad Persis dingtų iš mano akių. Taip jam ir pasakiau.

- Reikalas baigtas, - pasakiau. Mačiau, jog Brutalusis nepritariamai žiūri į mane, tačiau nekreipiau į jį dėmesio. - O dabar dink iš čia. Nueik į administraciją ir pasakyk jiems, kad tau teks skaityti laiškus ir padirbėti siuntinių skyriuje.

- Žinoma.

Persis jau vėl buvo susitvardęs ar apimtas kvailos arogancijos, kuri atstojo susitvardymą. Rankomis jis nusibraukė plaukus nuo kaktos aukštyn - jo rankos buvo tokios baltos, mažos ir gležnos, kad galėjai pamanyti jas esant paauglės mergaitės - ir prisiartino prie kameros. Delakrua jį pamatė ir susigūžė tolimiausiame gulto kamputyje, murmėdamas anglų ir prancūzų kalbų mišiniu.

- Aš dar su tavimi neatsiskaičiau, Pjerai, - tarė Persis ir pašoko, kai didžiulė Brutaliojo ranka nusileido ant jo peties.

- Taip, atsiskaitei, - pasakė Brutalusis. - O dabar eik iš čia. Atsivėdink.

- Tu manęs nė kiek neišgąsdinai, pats žinai, - atkirto Persis. - Nė trupučiuko, - jo žvilgsnis nukrypo į mane. - Nė vienas iš jūsų.

Tačiau mes jį išgąsdinome. Tai matėsi jo akyse aiškiai kaip dieną, ir dėl to Persis buvo dar pavojingesnis. Toks tipas kaip Persis net pats nežino, ką gali padaryti kitą minutę ar kitą sekundę.

Tačiau tada jis nusisuko nuo mūsų ir išdidžiai dideliais žingsniais nužingsniavo koridoriumi. Jis pademonstravo pasauliui, kas atsitinka, kai mažytis, pusiau praplikęs prancūzas pabando pagriebti jam už

tarpušakio, ir, temato Dievas, Persis pasitraukė iš kovos lauko kaip nugalėtojas.

Aš atskaičiau savo paruoštą kalbą, pasakiau, jog turime radiją, paminėjau laidas "Svajonių išsipildymo svetainė" ir "Mūsų sekmadienio mergaitė", paaiškinau, kad elgsimės su juo gražiai, jei Delakrua atsakys tuo pačiu. Šio mano mažo namų pamokslo nebuvo galima pavadinti didžiule sėkme. Delakrua verkė per visą mano kalbą, sėdėdamas parietęs kojas savo gulto gale, atsitraukęs nuo manęs kiek įmanoma toliau, beveik išnykdamas kampe. Kiekvieną kartą, kai aš pajudėdavau, jis susigūždavo, ir nemanau, kad būtų išgirdęs bent kas šeštą mano žodį. Tikriausiai ne daugiau. Kaip ten būtų, abejoju, jog šis namų pamokslas turėjo kokios nors prasmės.

Maždaug po penkiolikos minučių vėl buvau prie savo rašomojo stalo, už kurio sėdėjo sukrėstas Brutas Hauvelas ir laižė smaigalį pieštuko, kuriuo mes rašydavome į lankytojų knygą.

- Ar liausiesi, kol, dėl Dievo meilės, dar nenusinuodijai? - paklausiau,

- Jėzau visagali Kristau, - atsakė jis, padėdamas pieštuką. - *Niekada daugiau* nenoriu patirti panašaus siaubo, kai į mūsų korpusą bus atvestas kalinys.

- Mano tėtušis visada sakydavo, kad Dievas mėgsta trejybę, - atsakiau.

- Ką gi, tikiuosi, tavo tėtušis apie tai šūdą teišmanė, - atšovė Brutalusis.

Tačiau iš tiesų jis taip nemanė. Kai atvyko Džonas Kofis, kilo škvalas, o kai "Laukinis Bilas" prisijungė prie mūsų, siautėjo tikras štormas - juokinga, tačiau Dievas *iš tiesų* mėgsta trejybę. Netrukus papasakosiu, kaip mes susipažinome su Laukiniu Bilu ir kaip jis mėgino nusižudyti Žaliojoje mylioje; perspėju iš anksto.

- Kaip ten buvo su tuo Delakrua, ar jis iš tiesų bandė sugriebti jam už tarpušakio? - paklausiau.

Brutalusis prunkštelėjo.

- Jo kulkšnys buvo surakintos grandine, o senasis Persis tiesiog per staigiai jį vilko, štai ir viskas. Jis suklupo ir lipdamas iš kalinių mašinos ėmė griūti. Delakrua ištiesė rankas, ką padarytų kiekvienas begriūdamas, ir viena ranka brūkštelėjo per Persio kelnių priekį. Tai įvyko visiškai atsitiktinai.

- Kaip manai, ar Persis tai suprato? - paklausiau. - Gal tai buvo tik pretekstas truputėlį apkulti Delakrua? Gal Persis norėjo jam parodyti, kas čia yra viršininkas?

Brutas iš lėto linktelėjo galva.

- Taip. Manau, ko gero, taip ir buvo.

- Tada mes turėsime jį stebėti, - pasakiau, ranka perbraukdamas plaukus. Tarsi mūsų darbas ir taip nebūtų buvęs pakankamai sunkus. - Dieve, kaip aš viso to nekenčiu. Kaip aš *jo* nekenčiu.

- Aš taip pat. Nori sužinoti dar vieną dalyką, Polai? Aš jo nesuprantu. Puikiai žinau, kad Persis turi ryšių, tačiau kodėl jis pasinaudojo šiais ryšiais, kad gautų darbą sukruštoje Mylioje? Ir apskritai bet kuriame valstijos kalėjime? Kodėl ne kurjeriu senate ar vyruku, atsakingu už vicegubernatoriaus lankytojų priėmimą? Be jokios abejonės, giminės būtų suradę jam ką nors geresnio, jei tik Persis būtų paprašęs, tad kodėl *čia?*

Papurčiau galvą. Aš nežinojau. Tada aš dar nežinojau daugelio dalykų. Tikriausiai buvau naivus.

8

Po to vėl viskas sugrįžo į normalias vėžes... bent jau kuriam laikui. Apskritai teisme valstija rengėsi nuteisti Džoną Kofį, o Trapinguso apygardos šerifas Homeras Kraibusas rutuliojo mintį, kad linčiuotojų gauja gal kiek ir paspartintų teisingumą. Visa tai mums nerūpėjo; E korpuse į naujienas niekas per daug nekreipė dėmesio. Tam tikra prasme gyvenimas Žaliojoje mylioje buvo panašus į gyvenimą kambaryje su garsui nepralaidžiomis sienomis. Retsykiais išgirsdavai murmesį, kuris išoriniame pasaulyje tikriausiai būdavo sprogimas, tačiau tai buvo beveik viskas. Niekas neskubėjo nuteisti Džono Kofio, visi norėjo galutinai įsitikinti jo kalte.

Porą kartų, pasitaikius progai, Persis vėl plūdo Delakrua. Antrąjį kartą aš pasitraukiau jį į šalį ir liepiau ateiti į mano kabinetą. Tai nebuvo pirmasis mano pokalbis su Persiu apie jo elgesį ir ne paskutinis, tačiau šį pokalbį paskatino, ko gero, aiškus mano supratimas, kas yra Persis iš tiesų. Jis turėjo širdį žiauraus berniuko, kuris eina į zoologijos sodą ne pamatyti žvėris, o mėtyti į juos akmenis.

- Daugiau prie jo nebelįsi, supranti? - pasakiau. - Nebelįsk, po velnių prie jo, iki gausi iš manęs kitokį nurodymą.

Persis susišukavo aukštyn plaukus, po to paplekšnojo per juos savo švelniomis mažytėmis rankutėmis. Tam berniukui be galo patiko liesti savo plaukus.

- Aš jam nieko nedariau, - atšovė Persis. - Tik paklausiau, ką jauti žinodamas, kad sudeginai vaikus. Ir viskas.

Persis nužvelgė mane savo apvaliomis nekaltomis akimis.

- Arba baigsi, arba aš parašysiu raportą, - pagrasinau.

Jis nusijuokė.

- Rašyk, ką tik nori. Tada aš apsisuksiu ir parašysiu savo raportą. Kaip tau sakiau, kai tas tipas čia pasirodė. Pamatysime, kas nugalės.

Pasilenkiau į priekį, rankas padėjęs ant savo rašomojo stalo, ir pasakiau tonu, kuris, tikiuosi, nuskambėjo kaip draugo, norinčio pasakyti paslaptį.

- Brutui Hauvelui tu nelabai patinki. O kai Brutaliajam kas nors nepatinka, jis rašo raportą. Jis ne kažin kaip valdo plunksną ir negali susilaikyti nelaižęs pieštuko, tad rašo raportą kumščiais. Manau, supranti, ką aš turiu omenyje.

Patenkinto savimi Persio šypsena išnyko.

- Ką tu bandai pasakyti?

- *Nebandau* nieko sakyti. Aš *jau pasakiau.* O jei kam nors iš savo... draugų... papasakosi apie šį pokalbį, aš pasakysiu, jog viską prikūrei pats, - žvelgiau į jį atviromis, nuoširdžiomis akimis. - Be to, aš mėginu būti tavo draugu, Persi. Sakoma, išmintingam pakanka vieno žodžio. O pirmiausia, kuriam galui tau įsivelti į visą šį reikalą su Delakrua? Jis to nevertas.

Kurį laiką mano žodžiai paveikė Persį. Įsivyravo ramybė. Porą kartų netgi galėjau pasiųsti Persį kartu su Dynu ar Hariu, kai ateidavo metas vesti Delakrua į dušą...

Vakarais įjungdavome radiją, Delakrua pradėjo palengva atsipalaiduoti, prisitaikydamas prie E korpuso rutinos, ir stojo ramybė.

Ir tada, vieną vakarą, aš išgirdau jį juokiantis.

Budėjo Heris Tervilidžeris. Netrukus ėmė juoktis ir jis. Pakilau ir nuėjau prie Delakrua kameros pasižiūrėti, iš ko jie juokiasi.

- Žiūrėkite, kapitone, - pasakė Delakrua, išvydęs mane. - Aš prisijaukinau pelę.

Tai buvo Vilis iš garlaivio. Jis buvo Delakrua kameroje. Dar daugiau: peliukas tupėjo ant Delakrua peties ir savo mažomis žvitriomis akutėmis pro grotas ramiai žvelgė į mus. Jo uodega buvo apsukta aplink letenėles, ir peliukas atrodė visiškai ramus. O Delakrua - dauguži, nepasakytum, jog čia tas pats vyras, kuris dar mažiau nei prieš savaitę susigūžęs ir drebėdamas sėdėjo gulto kojūgalyje - atrodė kaip mano duktė Kalėdų rytą, kai nusileisdavo laiptais ir pamatydavo dovanas.

- Tik pažiūrėkite! - tarė Delakrua.

Peliukas tupėjo ant jo dešinio peties. Delakrua ištiesė kairę ranką. Peliukas užsiropštė ant Delakrua viršugalvio, kabindamasis į vyriškio plaukus (kurie buvo pakankamai tankūs, bent jau užpakalyje). Po to jis perlipo į kitą pusę. Delakrua sukikeno, kai peliuko uodega pakuteno kaklą. Pelė perbėgo per visą ranką iki pat riešo, po to apsisuko ir sugrįžo ant kairio Delakrua peties, kur vėl apsuko uodegą apie savo letenėles.

- Tebūsiu aš prakeiktas, - išsprūdo Heriui.

- Aš jį šito išmokiau, - išdidžiai pasakė Delakrua.

Aš pagalvojau: "Kiaulės subinėj tu išmokei", tačiau neprasižiojau.

- Jo vardas yra Misteris Džinglas.

- Ne, - geraširdiškai paprieštaravo Heris. - Tai Vilis iš garlaivio, kaip kine. Viršininkas Hauvelas jį taip pavadino.

- Tai Misteris Džinglas, - atkakliai tvirtino Delakrua. Bet kuriuo kitu atveju panorėjęs, būtum privertęs jį pasakyti, jog šūdas yra batų tepalas, tačiau dėl peliuko vardo jis laikėsi tvirtai. - Jis man pašnibždėti savo vardą į ausį. Kapitone, ar aš galėčiau jam gauti dėžutė? Ar galėčiau gauti peliukui dėžutė, kad jis čia miegoti kartu su manimi? - jo balse pasigirdo meilikavimo gaidelės, kurias jau buvau girdėjęs tūkstantį kartų. - Aš jį paslėpti po savo gultu, ir jis nepridaryti jokių rūpesčių. Niekada.

- Kai nori ką nors išprašyti, tavo anglų kalba velniškai pagerėja, - atsakiau, bandydamas laimėti laiko.

- Aha, - sumurmėjo Heris, kumštelėdamas man. - Štai ateina nelaimė.

Tačiau tą vakarą man neatrodė, kad Persis pranašautų nelaimę. Jis nebraukė pirštais per plaukus ir nežaidė su savo lazda, o viršutinė jo uniforminė marškinių saga buvo atsegta. Pirmą kartą pamačiau jį šitaip atrodantį. Tiesiog stebėtina, kad tokia smulkmena gali šitaip pakeisti žmogų. Tačiau labiausiai mane pribloškė Persio veido išraiška. Joje matėsi ramybė. Ne giedra ramybė, - manau, kad šio bruožo ir su žiburiu nerastum Persyje Vetmore, - tačiau žvilgsnis žmogaus, supratusio, jog gali palaukti, kol pasieks savo. Jis gana smarkiai skyrėsi nuo to jaunuolio, kurį dar prieš kelias dienas turėjau gąsdinti Bruto Hauvelo kumščiais.

Tačiau Delakrua nepastebėjo šių pokyčių; jis susigūžė palei kameros sieną ir prisitraukė prie smakro kelius. Atrodė, kad jo akys vis plečiasi, kol neužėmė vos ne pusę veido. Peliukas užbėgo ant jo plikės ir ten atsitūpė. Nežinau, ar peliukas prisiminė turįs pagrindą

nepasitikėti Persiu, tačiau atrodė, kad jis tikrai prisimena. Gal peliukas užuodė mažojo prancūzo baimę ir į ją sureagavo.

- Na, na, - tarė Persis. - Atrodo, kad susiradai draugą, Edi.

Delakrua pabandė atsakyti, - spėju, norėjo tuščiai pagrasinti Persiui, kad šis nedrįstų liesti jo naujojo bičiulio, - tačiau nesugebėjo ištarti nė žodžio. Jo apatinė lūpa šiek tiek suvirpėjo, ir viskas. Misteris Džinglas, tupintis jam ant galvos, nedrebėjo. Jis tupėjo visiškai ramus, užpakalines kojytes suleidęs į Delakrua plaukus, o priekines uždėjęs ant plikės, ir žvelgė į Persį, tarsi norėdamas jį įvertinti. Šitaip bandoma įvertinti seną priešą.

Persis pažvelgė į mane.

- Ar tai ne tas pats, kurį aš vaikiausi? Tas, kur gyvena tramdomajame kambaryje?

Linktelėjau galva. Man šovė mintis, jog nuo paskutinių gaudynių Persis nebuvo matęs peliuko, perkrikštyto Misteriu Džinglu, ir nerodė jokio noro vaikytis jį dabar.

- Taip, tas pats, - atsakiau. - Tik Delakrua tvirtina, jog jo vardas yra Misteris Džinglas, o ne Vilis iš garlaivio. Sako, kad peliukas tai pašnibždėjo jam į ausį.

- Štai kaip? - nusistebėjo Persis. - Stebuklai nesibaigia, ar ne?

Jau maniau, kad Persis išsitrauks savo lazdą ir ims ja barbenti į grotas, kad Delakrua pamatytų, kas čia yra viršininkas, tačiau jis tik stovėjo susidėjęs rankas ant klubų ir žiūrėjo vidun.

Ir dėl nenusakomos žodžiais priežasties aš paaiškinau:

- Delakrua tik ką prašė dėžutės, Persi. Manau, jis tikisi, kad peliukas joje miegos. Kad galės jį laikyti kaip naminį gyvulėlį, - pasistengiau savo balsui suteikti skeptišką toną ir labiau pajutau nei pamačiau, jog Heris stebi mane su nuostaba. - Ką tu apie tai galvoji?

- Aš manau, kad vieną naktį peliukas prišiks jam ant nosies ir pabėgs, - ramiai atsakė Persis. - Tačiau spėju, kad prancūziukas šito ir nori. Praėjusį vakarą Tu-Tu vežimėlyje mačiau dailią cigarų dėžutę. Gal norės už ją penkių, o gal net visų dešimties centų.

Dabar surizikavau pažvelgti į Herį ir pamačiau, kaip atvipo jo lūpa. Tai nebuvo visiškai toks pat atsivertimas, koks įvyko Kalėdų rytą su Ebenezeriu Skrudžu, kai vaiduokliai jį patvarkė, tačiau tai buvo pašėlusiai panašu.

Persis palinko arčiau Delakrua, prakišdamas veidą pro grotų strypus. Delakrua dar labiau susitraukė. Prisiekiu Dievu, kad jis būtų išgaravęs pro sieną, jei būtų galėjęs.

- Ar turi penkis arba visus dešimt centų, tu, užriestanosi stuobry? - paklausė Persis.

- Turiu keturi centai, - atsakė Delakrua. - Atiduočiau juos už dėžutę, jei ji yra graži, *s'il est bon.**

- Žinai, ką tau pasakysiu, - tarė Persis. - Jei tas bedantis kurvų šeimininkas parduos tau už keturis centus "Corona" cigarų dėžutę, iš ligoninės aš nušvilpsiu truputėlį vatos, kad galėtum ją iškloti. Kai viską užbaigsime, būsime įkūrę "Hiltono" viešbutį pelėms, - po to Persis atsigręžė į mane. - Man reikia parašyti raportą apie darbą skydinėje per Biterbako egzekuciją, - tarė jis. - Ar tavo kabinete yra pieštukų, Polai?

- Taip, - atsakiau. - Ir formų. Kairiajame viršutiniame stalčiuje.

- Ką gi, puiku, - atsakė Persis ir siūbuodamas nužingsniavo koridoriumi.

Susižvalgėme su Heriu.

- Kaip tu manai, ar jis neserga? - paklausė Heris. - Gal buvo pas gydytoją ir sužinojo, kad jam liko gyventi tik trys mėnesiai?

Atsakiau, jog nieko nenutuokiu apie tai, kas čia dedasi. Tuo metu ir kiek vėliau tai buvo tiesa. Tačiau savo laiku viskas paaiškėjo. Praslinkus keleriems metams, įdomiai pasišnekėjome per vakarienę su Holu Muru. Tuo metu mes jau galėjome kalbėtis nesivaržydami, nes Holas buvo išėjęs į pensiją, o aš dirbau berniukų pataisos namuose. Tai buvo viena iš tų vakarienių, kai geriama per daug, o valgoma per mažai, tad atsipalaiduoja liežuviai. Holas man papasakojo, kad pas jį buvo atėjęs Persis pasiskųsti manimi ir apskritai gyvenimu Mylioje. Tai įvyko netrukus po to, kai į korpusą pateko Delakrua, o mes su Brutaliuoju sulaikėme Persį, kad šis mirtinai nesumuštų pasmerktojo. Persį labiausiai suerzino mano paliepimas jam dingti iš akių. Persis manė, kad susigiminiavęs su gubernatoriumi žmogus negali taikstytis su tokiais žodžiais.

Ką gi, papasakojo man Muras, jis stengėsi sutramdyti Persį kiek įmanydamas ilgiau, tačiau kai jam paaiškėjo, jog Persis pasinaudos savo ryšiais, kad aš būčiau nubaustas ir bent jau perkeltas į kitą kalėjimo dalį, jis, Muras, įsitempė Persį į savo kabinetą ir pažadėjo, kad leis Persiui veikti pirmame plane per Delakrua egzekuciją, jei Persis nustos siūbavęs valtį. Kad Persis iš tiesų bus prie pat kėdės. Kaip visada už egzekuciją būsiu atsakingas aš, tačiau liudininkai šito nežinos; jiems atrodys, kad vadovauja paradui ponas Persis Vetmoras.

---

* Jeigu yra gera *(pranc.)*.

Muras nežadėjo nieko daugiau nei mes jau buvome aptarę ir su kuo aš sutikau, tačiau Persis šito nežinojo. Jis pažadėjo liautis grasinęs, jog pasistengs dėl mano perkėlimo į kitas pareigas, ir atmosfera E korpuse sušvelnėjo. Jis netgi sutiko, kad Delakrua laikytų senąją Persio Nemezidę kaip naminį gyvulėlį. Net stebina, kad kai kurie žmonės gali pasikeisti jiems pasiūlius tinkamą stimulą; Persio atveju Murui tereikėjo pažadėti, kad leis atimti mažo praplikusio prancūzo gyvybę.

9

Tu-Tu galvojo, jog keturi centai yra pernelyg mažai už peliuko "Corona" cigarų dėžutę ir tikriausiai jis buvo teisus - kalėjime cigarų dėžutes labai vertino. Jose galėjai laikyti tūkstančius įvairiausių smulkmenų, jos maloniai kvepėjo, ir kažkas tose dėžutėse primindavo mūsų klientams, ką reiškia būti laisvu žmogumi. Manau, todėl, kad kalėjime buvo leidžiama rūkyti cigaretes, tačiau cigarų ne.

Dynas Stentonas, kuris tuo metu vėl buvo sugrįžęs į korpusą, įmetė vieną centą į bendrą katilą, aš taip pat pridėjau vieną. Kai Tu ir dabar nenorėjo skirtis su dėžute, Brutalusis apsiėmė jį apdoroti, iš pradžių gėdindamas, kad negalima būti tokiu gobšuoliu, vėliau pažadėdamas, jog jis, Brutas Hauvelas, asmeniškai atiduos tą "Corona" cigarų dėžutę į Tu rankas, kai bus įvykdyta Delakrua egzekucija.

- Galbūt šešių centų ir per maža, jei kalbėtume apie tos cigarų dėžutės *pardavimą*, - aiškino Brutalusis, - tačiau privalai sutikti, jog tai puiki kaina už jos *nuomą*. Po mėnesio, daugiausiai po šešių savaičių, Delakrua nužingsniuos Žaliąja mylia. Taigi tu beveik nepastebėsi, kaip dėžutė vėl atsidurs ant tavo vežimėlio apatinės lentynos.

- Jis gali pasistengti, kad minkštaširdis teisėjas nukeltų bausmės įvykdymo laiką, ir dainuoti sau "Kaip man jaunystės negailėt su bičiuliu senu", - paprieštaravo Tu, tačiau puikiai žinojo, jog taip neatsitiks, ir Brutalusis žinojo, kad Tu tai žino.

Senasis Tu-Tu stumdė po Kould Mauntiną tą savo prakeiktą vežimėlį su citatomis iš Biblijos nuo tų laikų, kai dar buvo važinėjama arkliais ir turėjo daugybę informacijos šaltinių... tuo metu netgi maniau, kad jo šaltiniai patikimesni už mūsų. Jis žinojo, kad Delakrua jau išsižadėjo minkštaširdžiai teisėjai. Jam beliko tikėtis pasigailėjimo tik iš gubernatoriaus, kuris paprastai nesuteikdavo malonės vyrukams, išspirginusiems pusę tuzino jo rinkėjų.

- Net jei jam ir nebus atidėtas nuosprendžio įvykdymo laikas, ta pelė iki spalio, o gal net iki pat Padėkos dienos šiks dėžutėn, - ginčijosi Tu, tačiau Brutalusis matė, kad jo užsispyrimas mažta. - Kas iš manęs pirks cigarų dėžutę, kuri buvo pelės tualetas?

- O, Dieve, - atkirto Brutalusis. - Tai kvailiausias dalykas, kurį kada nors iš tavęs, Tu, esu išgirdęs. Tai jau viršūnė. Pirmiausia, Delakrua taip švariai užlaikys tą dėžutę, kad galėsi iš jos valgyti bažnytinius pietus - jis taip myli tą peliuką, kad, jei prireiktų, išlaižytų dėžutę.

- Nebūk toks tikras, - pertraukė Tu, suraukdamas nosį.

- Antra, - tęsė Brutalusis, - pelės šūdas nėra nieko baisaus. Tai tik kieti maži rutuliukai, kaip šratai paukščiams šaudyti. Tereikia juos iškratyti, ir viskas.

Senasis Tu puikiai suprato, jog toliau priešintis nėra prasmės; jis buvo pakankamai gyvenimo pamokytas, kad suvoktų: gali atsukti veidą silpnam vėjeliui, tačiau per uraganą geriau susigūžti. Tai nebuvo tikras uraganas, tačiau mums, mėlynšvarkiams, patiko peliukas, be to, mums patiko mintis, kad Delakrua galės laikyti peliuką, vadinasi, tai reiškė bent jau vėtrą. Taigi Delakrua gavo dėžutę, o Persis ištesėjo duotą pažadą - po dviejų dienų dėžutės dugnas buvo išklotas minkšta vata iš ligoninės. Persis pats padavė vatą, ir aš išvydau Delakrua akyse baimę, kai jis pro grotas ištiesė ranką ją paimti. Delakrua bijojo, kad Persis pačiups jo ranką ir sulaužys pirštus. Aš taip pat šiek tiek baiminausi, tačiau nieko panašaus neįvyko. Tai turbūt vienintelis kartas, kai Persis man beveik patiko, tačiau net ir tada jo akyse buvo pastebimas nuožmus pasitenkinimas. Delakrua turėjo naminį gyvulėlį; Persis taip pat. Delakrua laikys savąjį, mylėdamas ir globodamas jį kiek pajėgs; Persis kantriai lauks (bent jau tiek kantriai, kiek toks žmogus kaip jis pajėgia), o paskui sudegins gyvą.

- Pelių "Hiltonas" pasiruošęs priimti svečius, - paskelbė Heris. - Tik kyla klausimas, ar mažasis pederastas juo pasinaudos.

Į šį klausimą buvo atsakyta, kai tik Delakrua viena ranka sugavo Misterį Džinglą ir švelniai įdėjo dėžutėn. Peliukas įsitaisė baltoje vatoje, lyg tai būtų buvusi brangi pūkinė antklodė, ir nuo to laiko dėžutė tapo jo namais, kol... kai ateis laikas, baigsiu pasakoti apie Misterį Džinglą.

Senojo Tu-Tu nuogąstavimai, kad cigarų dėžutė bus užteršta pelės šūdais, buvo visiškai nepagrįsti. Niekada joje nemačiau nė vieno spiriuko, ir Delakrua tvirtino, jog nematė... beje, niekur kameroje. Gerokai vėliau, maždaug tuo metu, kai Brutalusis parodė man skylę

gegnėje ir mes radome spalvotas medžio atplaišas, aš atitraukiau kėdę rytiniame tramdojomo kambario kampe ir ten suradau nedidelę krūvelę pelės išmatų. Matyt, peliukas visada nubėgdavo atlikti savo reikalų į tą pačią vietą ir stengėsi tai daryti kaip įmanoma toliau nuo mūsų. Ir dar vienas dalykas: niekada nemačiau jo sisiojant, o pelės paprastai negali užsukti kranelio ilgiau kaip dviem minutėms, ypač ėsdamos. Sakiau jums, kad šis prakeiktas sutvėrimas buvo Dievo mįslė.

Praslinkus maždaug savaitei po to, kai Misteris Džinglas įsikūrė cigarų dėžutėje, Delakrua pasikvietė mane ir Brutalųjį į savo kamerą, norėdamas kai ką parodyti. Jis kviesdavosi taip dažnai, kad net erzindavo, - jei tik Misteris Džinglas apsiversdavo ant nugaros iškeltomis į viršų letenėlėmis, tam nusmurgusiam keidžanui tai būdavo nuostabiausias dalykas šioje Dievo žemėje, - tačiau šį kartą peliukas sugalvojo kažką tikrai juokinga.

Paskelbus nuosprendį, pasaulis beveik pamiršo Delakrua, tačiau jis turėjo vieną giminaitę, - seną tetą, kuri, manau, buvo netekėjusi, - rašiusią jam kartą per savaitę. Ji jam taip pat buvo atsiuntusi milžinišką maišą mėtinių saldainių, kurie tada buvo vadinami "Kanados mėtinukais". Jie priminė dideles rausvas tabletes. Suprantama, jog nedavėme jam viso maišo iš karto - tai buvo penkių svarų maišas, ir Delakrua būtų ryjęs saldainius tol, kol patektų į ligoninę, kamuojamas skrandžio spazmų. Kaip ir beveik visi žmogžudžiai, kuriuos mes matėme Mylioje, Delakrua absoliučiai neturėjo saiko jausmo. Mes jam vienu kartu duodavome tik po pusę tuzino saldainių ir tai tik tada, kai jis prisimindavo paprašyti.

Kai mes atėjome, Misteris Džinglas tupėjo ant gulto šalia Delakrua ir savo letenėlėse laikė vieną iš tų rausvų saldainių bei patenkintas jį kramsnojo. Delakrua buvo apimtas susižavėjimo - jis priminė pianistą, kuris stebi savo penkiametį sūnų, grojantį pirmuosius pratimus. Tačiau nesupraskite manęs klaidingai; tai *buvo* juokinga, norėjosi net klykti iš juoko. Saldainis buvo kaip pusė Misterio Džinglo, ir jo baltu kailiuku papuoštas pilvukas jau buvo nuo persirijimo išsipūtęs.

- Atimk iš jo saldainį, Edi, - patarė Brutalusis pusiau juokais, pusiau išsigandęs. - Jėzau visagali Kristau, jis ės tol, kol sprogs. Aš jau iš čia užuodžiau mėtų kvapą. Kiek saldainių tu jam davei?

- Šitas yra antras, - atsakė Delakrua, kiek nervingai nužvelgdamas Misterio Džinglo pilvuką. - Jūs tikrai manote, kad... na, suprantate... kad jis sprogs?

- Gali, - atsakė Brutalusis.

Brutalusis buvo pakankamas autoritetas Delakrua. Jis ištiesė ranką paimti pusiau sugraužtą rausvą mėtinuką. Tikėjausi, kad peliukas jam įkąs, tačiau Misteris Džinglas kuo nuolankiausiai atidavė mėtinuką - bent jau tai, kas iš jo buvo likę. Pažvelgiau į Brutalųjį, ir Brutalusis papurtė galvą, tarsi sakydamas, ne, ir jis šito negalįs suprasti. Po to Misteris Džinglas plumptelėjo į savo dėžutę ir išsekęs atsigulė ant šono. Tai išvydę, visi trys pradėjome juoktis. Po to mes dažnai matydavome peliuką sėdintį šalia Delakrua, laikantį mėtinuką ir krimsnojantį jį taip elegantiškai kaip sena dama per arbatėlę; juodu abu gaubdavo tai, ką aš vėliau užuodžiau toje gegnės skylėje - pusiau saldus, pusiau kartus mėtinio saldainio kvapas.

Turiu jums papasakoti dar vieną dalyką apie Misterį Džinglą, prieš pereidamas prie Viljamo Vartono pasirodymo, kuris įvyko tada, kai ciklonas iš tiesų nusileido ant E korpuso. Praslinkus maždaug savaitei po nuotykio su mėtiniais saldainiais, - kitaip sakant, kai mes jau buvome beveik nusiraminę, kad Delakrua mirtinai neperšers saldainiais savo numylėtinio, - prancūzas pasišaukė mane į savo kamerą. Tuo metu aš buvau vienas. Brutalusis su kažkokiais reikalais buvo išėjęs pas intendantą, ir pagal taisykles tokiomis aplinkybėmis aš neturėjau teisės prisiartinti prie kalinio. Tačiau, kadangi galėjau viena ranka nusviesti Delakrua kaip golfo kamuoliuką kokį dvidešimt jardų, nusprendžiau sulaužyti taisyklę ir pažiūrėti, ko jis nori.

- Pasižiūrėkite, viršininke Edžkoumai, - pasakė jis. - Pamatysite, ką moka Misteris Džinglas.

Jis pagrabaliojo už cigarų dėžutės ir ištraukė mažą medinę špūlę.

- Iš kur tu ją gavai? - paklausiau, nors, manau, ir pats tai žinojau. Delakrua ją galėjo gauti tik iš vieno žmogaus.

- Iš senojo Tu-Tu, - atsakė šis. - Pasižiūrėkite.

Aš jau ir taip stebėjau ir mačiau Misterį Džinglą savo dėžutėje, priekinėmis letenėlėmis atsirėmusį į kraštą, nenuleidžiantį savo juodų akučių nuo špūlės, kurią Delakrua laikė suėmęs dešinės rankos nykščiu ir smiliumi. Pajutau, kaip nugara perbėga keistas šiurpulys. Dar niekada neteko matyti, kad paprasta pelė taip atidžiai - taip *protingai* - ko nors lauktų. Iš tiesų aš niekada nepagalvojau Misterį Džinglą esant antgamtišku sutvėrimu ir atsiprašau, jei jums sukėliau tokį įspūdį, tačiau taip pat niekada neabejojau, kad jis yra savotiškas genijus.

Delakrua pasilenkė ir parideno savo kameros grindimis špūlę be siūlų. Ji riedėjo lengvai, lyg pora ratų, sujungtų ašimi. Akimirksniu pe-

lė pašoko iš savo dėžutės ir nusivijo špūlę, kaip šuo bėga paskui numestą lazdelę. Iš nuostabos sušukau, o Delakrua patenkintas išsiviepė.

Špūlė atsimušė į sieną ir atšoko. Misteris Džinglas ją apėjo ir ėmė ridenti atgal gulto link, pastumdamas tai iš vieno, tai iš kito šono, kai atrodydavo, jog špūlė nukryps nuo savo kurso. Peliukas rideno špūlę tol, kol ji atsitrenkė į Delakrua kojas. Tada Misteris Džinglas trumpam pažvelgė į Delakrua, tarsi norėdamas įsitikinti, ar šeimininkas daugiau nebeturi neatidėliotinų užduočių (gal išspręsti kelis aritmetikos uždavinius ar gramatiškai išnagrinėti kelis lotynų kalbos sakinius). Akivaizdžiai patenkintas savo pasiekimais, Misteris Džinglas sugrįžo į cigarų dėžutę ir vėl joje įsitaisė.

- Tu jį šito išmokei, - pasakiau.

- Taip, sere, viršininke Edžkoumai, - atsakė Delakrua, vos beįstengdamas paslėpti šypseną. - Kiekvieną kartą jis atridena špūlę. Pašėlusiai protingas, ar ne?

- O kaip dėl špūlės? - paklausiau. - Kaip tu susiprotėjai *jam* tai parūpinti, Edi?

- Jis man pašnibždėti į ausį, kad jos nori, - rimtai atsakė Delakrua. - Taip pat, kaip ir pašnibždėti savo vardą.

Delakrua parodė savo triuką visiems vaikinams... visiems, išskyrus Persį. Delakrua buvo visai nesvarbu, jog Persis pasiūlė įsigyti cigarų dėžutę ir parūpino vatos jai iškloti. Delakrua buvo panašus į kai kuriuos šunis: įspirk jiems vieną kartą, ir jie daugiau niekada tavimi nepasitikės, kad ir kaip gražiai su jais besielgtum.

Aš ir dabar girdžiu, kaip šaukia Delakrua: *Ei, vyručiai! Ateikite pažiūrėti, ką moka Misteris Džinglas*!" Ir matau, kaip jie visi eina, būrelis mėlynšvarkių - Brutalusis, Heris, Dynas ir netgi Bilas Dodžas. Visi jie buvo apstulbinti lygiai kaip ir aš.

Praslinkus trims ar keturioms dienoms po to, kai Misteris Džinglas pradėjo savo triuką su špūle, Heris Tervilidžeris pasiknaisiojo tarp rankdarbių priemonių, kurias laikėme tramdomajame kambaryje, surado spalvotų kreidelių ir šypsodamasis, vos ne sutrikęs, atnešė jas Delakrua.

- Manau, panorėsi nudažyti tą špūlę skirtingomis spalvomis, - pasakė jis. - Tavo mažasis bičiulis bus kaip tikra cirko pelė.

- Cirko pelė! - sušuko staiga nepaprastai nudžiugęs Delakrua. Manau, jog jis galbūt pirmą kartą per savo niekingą gyvenimą buvo toks laimingas. - Taip, jis būtent tuo ir yra! Cirko peliukas! Kai aš iš

čia išsikrapštysiu, jis pavers mane turtingu kaip cirke! Pamatysite, jog taip ir bus.

Persis Vetmoras, be abejonės, būtų pastebėjęs, jog Delakrua išvyks iš Kould Mauntino greitosios pagalbos automobiliu, kuriam nereikės įjungti sirenos, tačiau Heris buvo taktiškesnis. Jis tik pasiūlė Delakrua kuo greičiau ir kaip galima spalvingiau išmarginti špūlę, nes po pietų Heris turėjo nunešti kreideles atgal.

Delas ją kaip reikiant išmargino. Kai jis baigė savo darbą, vienas špūlės galas buvo geltonas, kitas žalias, o būgnas per vidurį raudonas it gaisrinės pastatas. Mes įpratome girdėti Delakrua trimituojant: "*Maintenant, m'sieurs et mesdames! Le cirque présentement le mous' amusant et amazeant!*"* Ne visai tiksliai atkartojau jo žodžius, tačiau galite įsivaizduoti, kokia darkyta buvo jo prancūzų kalba. Po to jis išleisdavo kažkokį gerklinį garsą - manau, tai turėjo atstoti būgnais atliekamą tušą - ir išmesdavo špūlę. Misteris Džinglas akimirksniu nurūkdavo paskui ją ir parstumdavo atgal nosimi arba atridendavo letenėlėmis. Manau, jog už tą antrą špūlės grąžinimo būdą cirke būtų buvę verta mokėti pinigus. Tuo metu, kai Džonas Kofis pateko mūsų globon, Delakrua, jo peliukas ir peliuko ryškiai nuspalvinta špūlė buvo mūsų pagrindinės linksmybės, ir kurį laiką tai tęsėsi. Po to atsinaujino mano šlapimtakių uždegimas, kurį laiką ramiai snaudęs, atvyko Viljamas Vartonas, ir prasidėjo tikras pragaras.

10

Datos beveik išgaravo man iš galvos. Manau, galėčiau paprašyti savo anūkės Danielės patikslinti kai kurias iš jų pagal senų laikraščių komplektus, tačiau kokia būtų prasmė? Pačios svarbiausios, pavyzdžiui, ta diena, kai mes atėjome į Delakrua kamerą ir pamatėme ant jo peties tupintį peliuką, ar ta, kai atvyko Viljamas Vartonas ir vos nenužudė Dyno Stentono, vis tiek nebuvo aprašytos laikraščiuose. Gal tiesiog aš tęsiu toliau, kaip dariau iki šiol; galų gale, manau, jog datos nėra tokios svarbios, jei prisimeni tai, ką matei, ir nuosekliai atpasakoji įvykius.

Žinau, jog įvykiai ėmė vystytis šiek tiek sparčiau. Kai pas mane iš Kurčio Andersono kabineto pagaliau pateko dokumentai apie De-

---

* Dėmesio, ponai ir ponios! Cirkas pristato įdomią ir nuostabią pelę *(darkytai pranc.).*

lakrua egzekucijos įvykdymo datą, nustebęs pamačiau, jog mūsų draugužio keidžano pasimatymas su Senąja Žiežirba buvo paskirtas anksčiau nei mes tikėjomės. Tai buvo beveik negirdėtas dalykas netgi tais laikais, kai nereikėjo apversti pusę dangaus ir visą žemę, kad pasiųstum žmogų myriop. Bausmės įvykdymas buvo paspartintas viso labo dviem dienomis, kiek prisimenu, perkeltas iš balandžio dvidešimt septintos į dvidešimt penktą. Nenorėkite, kad pasakyčiau visai tiksliai, bet manau, jog tai arti tiesos; prisimenu, kaip galvojau, jog Tu gaus savo "Corona" cigarų dėžutę anksčiau nei tikėjo.

Gi Vartonas atvyko pas mus vėliau nei tikėjomės. Viena vertus, jo teismas užtruko ilgiau, nei manė paprastai patikimi Andersono informacijos šaltiniai (netrukus mes sužinosime, jog kalbant apie Laukinį Bilį niekas negali būti patikima, įskaitant mūsų laiko patikrintus ir net kvailiui suprantamus kalinių sutramdymo metodus). Antra vertus, kai jis buvo pripažintas kaltu, - bent jau tai atitiko scenarijų, - jis buvo išvežtas ištirti į Indianolos bendrąją ligoninę. Per teismą jam įvyko keli tariami apopleksijos priepuoliai, du iš jų buvo pakankamai rimti, nes Vartonas triukšmingai nukrito ant grindų, kur gulėjo kratydamasis ir daužydamas kojomis lentas. Teismo paskirtas Vartono advokatas tvirtino, esą jo ginamąjį "kamuoją epilepsija" ir kad jis įvykdė nusikaltimus, būdamas nepakaltinamas; prokuroras teigė, jog šie priepuoliai yra vaidyba bailio, kuris desperatiškai bando išgelbėti savo gyvybę. Savo akimis išvydę vadinamuosius "epilepsijos priepuolius" prisiekusieji pripažino tai vaidyba. Teisėjas sutiko, tačiau, paskelbus nuosprendį, įsakė mediciniškai ištirti Vartoną, prieš uždarant jį į kalėjimą. Dievas žino kuriems galams; tikriausiai iš smalsumo.

Tiesiog stebuklai, kad Vartonas nepabėgo iš ligoninės (ir likimo ironija, kad kalėjimo viršininko Muro žmona Melinda, kuri tuo pat metu buvo toje pačioje ligoninėje, nepabėgo nuo mūsų), tačiau taip atsitiko. Manau, jį buvo apstatę sargybiniais, o gal jis vis dar vylėsi, kad dėl epilepsijos bus paskelbtas nepakaltinamu, jei toks dalykas apskritai įmanomas.

Tačiau taip neįvyko. Gydytojai jo smegenyse nenustatė jokių pakitimų - bent jau fiziologinių - ir Bilis "Vaikelis" Vartonas pagaliau iškeliavo į Kould Mauntiną. Tai turėjo būti šešiolikta ar aštuoniolikta diena; kiek prisimenu, Vartonas atvyko maždaug dviem savaitėmis vėliau nei Džonas Kofis ir savaitę ar dešimt dienų anksčiau nei Delakrua iškeliavo Žaliąja mylia.

Ta diena, kai atvyko mūsų naujasis psichopatas man buvo kupina įvykių. Tą rytą prabudau ketvirtą valandą virpančiais kiaušiniais ir karštu, sutinusiu bei užsikimšusiu peniu. Dar prieš nuleisdamas iš lovos kojas, supratau, jog mano šlapimtakių uždegimas nė kiek nepraėjo, kaip aš tikėjausi. Jis tik trumpam buvo aprimęs ir tiek.

Susiruošiau savo reikalu į būdelę - tai vyko ne mažiau kaip tris metus prieš mums namuose įsirengiant tualetą - ir nepaėjęs toliau nei malkų krūva supratau, kad daugiau nebegaliu laikyti. Vos spėjau nusimauti pižamos kelnes, kai pasileido šlapimo čiurkšlė, ir ši čiurkšlė buvo lydima iki šiol nepatirto veriančio skausmo. 1956 metais man išėjo tulžies akmuo, ir žmonės sako, kad šis skausmas yra aštriausias, tačiau tulžies akmuo tėra paprasčiausias nesmagumas, panašus į padidėjusį skrandžio rūgštingumą, palyginti su siaubu, kurį tada patyriau.

Mano keliai nusilpo, ir aš sunkiai susmukau ant jų, suplėšydamas pižamos kelnių sėdynę, kai išskėčiau kojas, kad neprarasčiau pusiausvyros ir veidu nesitėkščiau į nuosavo šlapimo balą. Ko gero, vis tiek būčiau į ją nukritęs, jei kaire ranka nebūčiau nusitvėręs už pliauskos. Visa tai galėjo vykti Australijoje ar net kitoje planetoje. Man terūpėjo skausmas, deginantis tarsi ugnis; degė mano pilvo apačia ir atrodė, jog lydosi penis - organas, kurį buvau beveik pamiršęs, išskyrus tuos momentus, kai jis man suteikdavo patį intensyviausią malonumą, kokį vyras gali patirti; maniau, kad pažvelgęs žemyn, pamatysiu, kaip iš jo galo veržiasi kraujas, tačiau tai buvo visiškai įprasta šlapimo čiurkšlė.

Viena ranka buvau atsirėmęs į malkų krūvą, o kita užsidengiau burną, stengdamasis jos nepraverti. Nenorėjau išgąsdinti žmonos, pažadindamas ją savo riksmu. Atrodė, šlapinuosi ištisą amžinybę, tačiau galiausiai čiurkšlė sustojo. Tuo metu skausmas įlindo giliai į pilvą ir sėklides, kąsdamas it surūdiję dantys. Ilgai - nors iš tiesų gal tai tetruko minutę - aš fiziškai nepajėgiau atsistoti. Galiausiai skausmas ėmė slopti, ir aš vargais negalais atsistojau. Pasižiūrėjau į savo šlapimą, kuris jau pradėjo gertis į žemę, ir spėliojau, ar Dievas, būdamas sveiko proto, galėjo sukurti pasaulį, kuriame toks nedidelis drėgmės lopinėlis gali atsirasti tik per siaubingus skausmus.

Pamaniau, pranešiu, kad sergu ir, kaip ten būtų, nueisiu pas daktarą Sadlerį. Nenorėjau daktaro Sadlerio dvokiančių ir pykinančių sulfamido tablečių, tačiau bet kas buvo geriau nei klūpėti prie malkų krūvos ir stengtis neklykti, kai pimpalas sako, kad jis buvo panardintas į žibalą ir padegtas.

Vėliau, kai mūsų virtuvėje rijau aspirino tabletę ir klausiausi švelnaus Džanisės knarkimo kitame kambaryje, prisiminiau, jog šiandien į korpusą turi būti atvežtas Viljamas Vartonas, o Brutaliojo nebus - jis buvo paskirtas į kitą kalėjimo galą, kur turėjo padėti perkelti į naują pastatą bibliotekos likučiùs ir likusius ligoninės įrenginius. Nors mane ir kamavo skausmas, jaučiausi neturįs teisės palikti Vartoną tik su Dynu ir Heriu. Jie buvo puikūs vyrai, tačiau Kurčio Andersono pranešime buvo parašyta, jog Viljamas Vartonas - tai ypatingai dideli nemalonumai. "Šis vyrukas į nieką nekreipia dėmesio", buvo parašęs Kurtis ir pabraukęs du kartus.

Tuo metu skausmas jau buvo kiek apslopęs, ir aš pajėgiau mąstyti. Atrodė, geriausia susiruošti į kalėjimą anksti. Galėjau ten nukakti šeštą valandą, kaip tik tuo metu, kai paprastai atvykdavo kalėjimo viršininkas Muras. Jis pasirūpintų, kad Brutas Hauvelas būtų perkeltas į E korpusą, kol bus įkurdintas Vartonas, o aš galėčiau padaryti seniai uždelstą vizitą pas gydytoją. Kould Mauntinas buvo kaip tik pakeliui.

Per dvidešimties mylių kelionę iki kalėjimo mane du kartus apėmė staigus poreikis šlapintis. Abu kartus suspėjau sustoti ir gana lengvai sutvarkyti savo reikalą (tokiu ankstyvu metu kaimo keliuose beveik nebūdavo automobilių). Nė vienas iš tų dviejų tuštinimųsi nebuvo toks skausmingas kaip anas, išvertęs mane iš kojų pakeliui į būdelę, tačiau abu kartus turėjau nusitverti savo mažo "Fordo" kupė durų rankenėlę iš keleivio pusės, kad išsilaikyčiau, ir jaučiau, kaip mano įkaitusiu veidu srūva prakaitas. Taip, aš rimtai sirgau.

Kad ir kaip būtų, aš atvažiavau. Įsukau pro pietinius vartus, pastačiau automobilį įprastoje vietoje ir iš karto nuėjau pas kalėjimo viršininką. Tuo metu buvo kaip tik šešios valandos. Panelės Hanos kabinetas buvo tuščias, - ji nepasirodys anksčiau nei šiek tiek civilizuotesnę septintą valandą, - tačiau Muro kabinete degė šviesa; mačiau ją sklindant pro durų kalnų krištolo stiklą. Atsainiai pasibeldžiau ir atidariau duris. Muras pakėlė galvą nustebęs, kad tokią neįprastą valandą pasirodė lankytojas, o aš būčiau daug ką atidavęs, kad nebūtų tekę jo išvysti tokios būsenos, kai Muro veidas buvo apnuogintas, užkluptas iš netyčių. Jo paprastai labai tvarkingai sušukuoti balti plaukai styrojo į visas puses; kai aš įėjau, Muras buvo sugrūdęs į juos savo rankas. Jo akys buvo paraudusios, paakiai paburkę. Tokio bejėgiško Muro dar nebuvau matęs; jis priminė žmogų, kuris ką tik įėjo vidun po ilgo pasivaikščiojimo siaubingai šaltą naktį.

- Atleisk, Holai, užeisiu vėliau, - tarstelėjau.
- Ne, - paprieštaravo jis. - Prašau, Polai. Užeik. Uždaryk duris ir užeik. Man dabar kaip niekada gyvenime reikia su kuo nors pabūti. Uždaryk duris ir užeik.
Padariau, kaip jis liepė, pirmą kartą nuo to laiko, kai pabudau, pamiršdamas savo skausmą.
- Tai piktybinis smegenų auglys, - ištarė Muras. - Daktarai turi jo rentgeno nuotraukas. Atrodo, jog jie labai patenkinti šiomis nuotraukomis. Vienas iš jų pasakė, jog tai galbūt geriausios kada nors padarytos nuotraukos, bent jau iki šiol; sakė jas išspausdins kažkokiame Naujosios Anglijos medicininiame žurnale. Jis yra citrinos dydžio, pasakė daktarai, ir yra per daug giliai, tad jie negali operuoti. Jie pasakė, kad ji mirs dar prieš Kalėdas. Jai dar šito nepasakiau. Neišmąstau kaip. Negaliu sugalvoti kaip.
Tada Muras pravirko, giliai pasikūkčiodamas ir gaudydamas orą, o aš pajutau gailestį ir savotišką siaubą - baisu stebėti tokį žmogų kaip Holas Muras, kuris visada yra uždaras ir susitvardęs, atsipalaidavusį. Kurį laiką stovėjau, po to priėjau ir apkabinau jį per pečius. Jis abiem rankomis sugriebė mano ranką, tarsi skęstantis žmogus, ir pradėjo raudoti man į pilvą. Visi jo varžtai atsipalaidavo. Vėliau, kai pagaliau pajėgė susitvardyti, Holas atsiprašė. Tai jis padarė nežiūrėdamas man į akis, kaip žmogus, taip siaubingai, taip giliai pajutęs nepatogumą, jog negalės šito užmiršti iki gyvenimo pabaigos. Toks žmogus galų gale gali imti nekęsti savo bičiulio, mačiusio jį šitokios būsenos. Maniau, kalėjimo viršininkas Muras taip nepasielgs, tačiau man nė akimirkai į galvą nešovė mintis pakalbėti apie reikalą, dėl kurio buvau atėjęs. Išėjęs iš Muro kabineto, sugrįžau ne į savo automobilį, o į E korpusą. Aspirinas jau buvo pradėjęs veikti, ir skausmas žemutinėje mano kūno dalyje virto lengvu tvinkčiojimu. Maniau, kaip nors pratempsiu dieną, įkurdinsiu Vartoną,,po pietų patikrinsiu, kaip jaučiasi Muras, ir pasiprašysiu rytdienai atleidžiamas iš darbo dėl ligos. Maniau, baisiausia jau praėjo ir nenujaučiau, kad tos dienos baisiausios nelaimės dar net nebuvo prasidėjusios.

11

- Manėme, jis vis dar apsvaigęs po tyrimų, - vėliau tą popietę aiškino Dynas. Jo balsas buvo duslus, gergždžiantis, panašus į lojimą, o ant kaklo matėsi juodai violetinės mėlynės. Mačiau, kaip jam skauda tariant žodžius, ir norėjau patarti, kad patylėtų, tačiau kartais tylė-

ti yra skaudžiau. Nutariau, jog tai yra toks kartas, tad nepravėriau burnos. - Visi mes manėme, jog jis yra apsvaigęs, ar ne?

Heris Tervilidžeris linktelėjo. Net Persis, kuris paniuręs sėdėjo atskirai, ir tas linktelėjo.

Brutalusis pažvelgė į mane, ir trumpam mūsų akys susitiko. Mes galvojome praktiškai apie tą patį, apie tai, kaip kartais gali nutikti. Klaidžioji sau vienas, viskas vyksta taip, kaip sakė filosofas Hoilis, suklysti, ir staiga bum, dangus užgriūna ant tavęs. Jie galvojo, kad Vartonas buvo apsvaigęs, gana logiška buvo šitaip pagalvoti, tačiau nė vienas *nepaklausė*, ar jam suleista kokių nors vaistų. Manau, jog Brutaliojo akyse įžvelgiau ir dar kažką: Heris su Dynu pasimokys iš savo klaidos. Ypač Dynas, kuris galėjo negyvas sugrįžti į savo šeimą. Persis ne. Tik ne Persis. Persis tegalėjo paniuręs sėdėti kampe, nes vėl įklimpo į šūdą.

Atsiimti Laukinio Bilo Vartono į Indianolą nuvyko septyniese: Heris, Dynas, Persis, du sargybiniai užpakalyje (pamiršau jų vardus, nors esu tikras, jog kažkada juos žinojau) ir du priekyje. Jie važiavo "Fordo" miniautobusu, kuris buvo šarvuotas, su atseit neperšaunamais langų stiklais ir kurį mes buvome praminę "karieta". Tai buvo kažkoks pienovežio ir šarvuoto automobilio hibridas.

Teoriškai ekspedicijai vadovavo Heris Tervilidžeris. Jis padavė apskrities šerifui dokumentus (ne Homerui Kraibusui, bet kažkuriam kitam išrinktam stuobriui, panašiam į jį), kuris perdavė misterį Viljamą Vartoną, velnišką skandalistą, *extraordinaire*,* kaip pasakytų Delakrua. Iš anksto buvo atsiųsta Kould Mauntino kalinių uniforma, tačiau šerifas ir jo žmonės nepasivargino ja aprengti Vartoną; tą jie paliko mūsų vaikinams. Kai mūsų vyrukai pirmą kartą išvydo Vartoną antrame ligoninės aukšte, jis vilkėjo medvilninius ligoninės marškinius ir avėjo pigias fetrines šlepetes. Jis buvo prakaulus vyrukas siauru spuoguotu veidu ir gausybe ilgų, susivėlusių šviesių plaukų. Jo subinė, taip pat išberta spuogais, švietė pro marškinius. Šią kūno dalį Heris ir kiti atvykusieji pamatė pirmiausiai, nes, kai jie įėjo, Vartonas stovėjo prie lango ir žiūrėjo į automobilių stovėjimo aikštelę. Jis neatsisuko, o toliau stovėjo, vienoje rankoje laikydamas atitrauktas užuolaidas, tylus kaip lėlė, kol Heris keikė apskrities šerifą, kad šis patingėjo aprengti Vartoną melsva kalinio uniforma, o šerifas skaitė paskaitą - ką, atrodo, yra linkęs daryti kiekvienas mano sutiktas apygardos valdininkas - ką jam priklauso daryti ir kas nepriklauso.

---

* Nepaprastą *(pranc.)*.

Kai Heriui tai nusibodo (nemanau, jog tai būtų ilgai trukę), jis paliepė Vartonui apsisukti. Vartonas tą ir padarė. Jis atrodė, pasakojo savo gergždžiančiu, primenančiu lojimą, balsu Dynas, kaip bet kuris iš tūkstančių panikierių, kilusių iš kaimo glūdumos, kurie per mūsų tarnybos metus pabuvojo Kould Mauntine. Sutirštink šią išraišką ir gausi bukaprotį su polinkiu į niekšybę. Kartais juose galėdavai pamatyti polinkį į išdavystę, kai stovėdavo priremti prie sienos, tačiau dažniausiai tai būdavo polinkis muštis ir krėsti niekšybes, dar daugiau muštis ir krėsti dar daugiau niekšybių. Kai kurie žmonės tokiuose kaip Bilis Vartonas įžvelgia taurumą, tačiau aš jų skaičiui nepriklausiau. Žiurkė taip pat kovos, jei ją įvarysi į kampą. Dynas mums papasakojo, jog šio tipo veidas buvo ne ką išraiškingesnis už jo spuoguotą užpakalį. Jo smakras buvo suglebęs, akys nutolusios, pečiai nuleisti, rankos kadaravo. Taip, galėjai pamanyti, jog jam suleista morfijaus - jis iš tiesų atrodė apsvaigęs kaip bet kuris mūsų vyrams matytas narkomanas.

Čia Persis eilinį kartą niūriai linktelėjo.

- Apsivilk, - paliepė Heris, rodydamas į lovos kojūgalyje padėtą uniformą - ji buvo išimta iš rudo popieriaus, į kurį anksčiau buvo suvyniota, tačiau nepaliesta - vis dar sulankstyta taip, kaip lanksto kalėjimo skalbykloje: iš vienos rankovės kyšojo baltos medvilninės trumpikės, iš kitos - pora baltų kojinių.

Atrodė, Vartonas yra linkęs vykdyti tai, kas liepta, tačiau be pagalbos ne kažin ką tegali padaryti. Jis pajėgė užsimauti trumpikes, tačiau kai atėjo kelnių eilė, Vartonas vis bandė įkišti abi kojas į tą pačią klešnę. Galiausiai Dynas jam padėjo, nukreipdamas kojas ten, kur reikia, po to užtempdamas kelnes į viršų, užsegdamas užtrauktuką ir diržą. Vartonas tik stovėjo, net nemėgindamas padėti Dynui. Jis tuščiomis akimis dairėsi po kambarį, rankos buvo suglebusios, ir niekam neatėjo į galvą, kad jis apsimetinėja. Ne vildamasis pabėgti (bent jau aš tuo netikiu), o norėdamas pridaryti kuo daugiau bėdos, kai pasitaikys palanki proga.

Dokumentai buvo pasirašyti. Viljamas Vartonas, kuris nuo suėmimo momento buvo tapęs apygardos nuosavybe, dabar tapo valstijos nuosavybe. Lydimas žydrai uniformuotų vyrų, jis užpakaliniais laiptais per virtuvę buvo nuvestas žemyn. Vartonas ėjo nuleidęs galvą, mataruodamas savo ilgapirštėmis rankomis. Kai pirmą kartą nukrito jo kepurė, Dynas ją uždėjo. Antrą kartą Dynas tiesiog įsikišo ją savo kišenėn.

Jam pasitaikė antra galimybė iškrėsti eibių "karietos" gale, kai vyrai uždėjo antrankius, tačiau Vartonas ja nepasinaudojo. Jei jis pajėgė mąstyti (net dabar nesu tuo tikras, arba, jei pajėgė, tai kiek), turėjo pagalvoti, jog automobilio viduje yra per mažai vietos ir per daug žmonių sukelti pakankamą sąmyšį. Po to atėjo eilė grandinėms - viena grandine buvo surakintos kulkšnys, kita - kaip vėliau paaiškėjo, per ilga - riešai.

Iki Kould Mauntino važiavo lygiai valandą. Visą tą laiką Vartonas sėdėjo ant kairio suolelio palei vairuotojo kabiną nuleidęs galvą ir tarp kelių nusvarinęs surakintas rankas. Heris sakė, kad Vartonas retkarčiais kažką suvapėdavo. O Persis tiek pamiršo savo siaubą, kad išdrįso pasakyti, jog tam užriestanosiui stuobriui nuo atvipusios apatinės lūpos varvėjo seilės: jos tyško po lašelį, kol tarp kojų pasidarė maža balutė. Vartonas priminė šunį, kuriam karštą vasaros dieną nuo liežuvio galo tyška seilės.

Spėju, kad atvykę prie kalėjimo jie įvažiavo pro pietinius vartus, pravažiuodami palei pat mano mašiną. Pietinio praėjimo sargybinis atidarė didžiulius vartus, skiriančius automobilių stovėjimo aikštelę nuo pasivaikščiojimų kiemo, ir "karieta" pravažiavo. Kieme buvo atvangos metas, čia matėsi vos keli žmonės, ir tai dauguma jų kauptukais pureno daržą. Moliūgų rinkimo metas. Jie privažiavo tiesiai prie E korpuso ir sustojo. Vairuotojas atidarė dureles, pasakė mūsų vyrukams varysiąs "karietą" į automobilių parką pakeisti alyvą ir mandagiai padėkojo, jog buvo gera kartu dirbti. Papildomai paskirti sargybiniai, du iš kurių sėdėjo gale ir valgė obuolius, išvažiavo kartu. Plaikstėsi praviros mašinos durelės.

Dynas, Heris ir Persis liko vieni su surakintu kaliniu. Šitiek žmonių turėjo pakakti, - *būtų* pakakę, - jei jų nebūtų užliūliavęs liesas kaip skiedra kaimietukas, stovintis purve nuleista galva ir grandinėmis surakintais riešais bei kulkšnimis. Vyrai jį pavedėjo kokius dvylika žingsnių link durų, vedančių į E korpusą, išsirikiuodami ta pačia tvarka, kuria mes lydime kalinius Žaliąja mylia. Heris ėjo iš kairės, Dynas - iš dešinės, o Persis, rankoje laikydamas savo lazdą, iš užpakalio. Niekas man šito nepasakė, bet aš puikiai žinau, kad Persis buvo ją išsitraukęs; jis labai mėgavosi ta savo kietmedžio lazda. Gi aš sėdėjau ten, kur turėjo būti Vartono namai, kol ateis metas vykti į karštesnę vietą - pirmoje kameroje po dešine, kai koridoriumi eini tramdomojo kambario link. Rankose laikiau lentelę su prisegtais prie jos popieriais ir apie nieką negalvojau, tik apie savo trumpą, iš anks-

to paruoštą kalbą ir apie tai, kaip dingsiu iš čia po velnių. Skausmas mano kirkšnyje vėl ėmė stiprėti, ir aš norėjau tik vieno - eiti į savo kabinetą ir laukti, kol šis skausmas praeis.

Dynas žengė į priekį atrakinti durų. Jis iš ryšulio, prisegto prie diržo, išsirinko reikiamą raktą ir įkišo į spyną. Vartonas atgijo kaip tik tuo momentu, kai Dynas pasuko raktą ir patraukė durų rankeną. Jis kažką nesuprantamai suklykė, - kažką panašaus į maištininko riksmą, - ir nuo šio klyksmo Heris trumpam sustingo, o Persis Vetmoras neteko amo per visą tą incidentą. Aš taip pat išgirdau šį klyksmą pro pusiau praviras duris, tačiau iš pradžių nesusiejau jo su žmogiškos būtybės garsais; pamaniau, jog kažkokiu būdu į kiemą pateko šuo ir kažkas jį sužeidė; gal koks žiaurus kalinys vožė jam kauptuku.

Vartonas pakėlė rankas, apsuko tarp jo riešų nukarusią grandinę aplink Dyno galvą ir ėmė jį smaugti. Dynas kimiai riktelėjo ir metėsi į priekį, į vėsų, elektros šviesos apšviestą mūsų mažą pasaulėlį. Vartonas laimingas sekė iš paskos, netgi stumtelėjo Dyną, be paliovos klykavo ir kažką vapaliojo, netgi juokėsi. Jo rankos buvo sulenktos per alkūnes, o riešai palei Dyno ausis. Vartonas stengėsi užveržti grandinę kiek galėdamas stipriau, brūžindamas ja Dyno kaklą.

Heris puolė Vartoną iš užpakalio, viena ranka sugriebdamas mūsų naujojo berniuko riebaluotus šviesius plaukus, o kita iš visų jėgų smogdamas Vartonui į žandą. Heris turėjo ir savo lazdą, ir prie šono prisegtą pistoletą, tačiau iš susijaudinimo nė vieno iš jų neištraukė. Nemanykite, mums ir anksčiau teko patirti vargo su kaliniais, tačiau nė vienas iš jų nebuvo mūsų užklupęs taip netikėtai, kaip tai padarė Vartonas. To vyruko klasta buvo didesnė, nei siekė mūsų patirtis. Nebuvau nieko panašaus matęs nei prieš tai, nei po to.

Ir jis buvo stiprus. Visas tas apsimestinis suglebimas išnyko. Vėliau Heris papasakojo, kad jautė, tarsi būtų užšokęs ant kažkokiu būdu atgijusio susiraizgiusių plieninių spyruoklių tinklo. Vartonas, dabar jau atsidūręs patalpos viduje, netoli budinčiojo rašomojo stalo, pasisuko kairėn ir nubloškė nuo savęs Herį. Heris atsitrenkė į rašomąjį stalą ir parkrito.

- *Ohoho, berniukai!* - juokėsi Vartonas. - *Čia tai bent šventė*! *Ar ne*?

Vis dar tebeklykaudamas ir tebesijuokdamas, Vartonas vėl ėmė savo grandine smaugti Dyną. Kodėl gi ne? Vartonas žinojo tą patį, ką ir mes: jį galėsime iškepti tiktai vieną kartą.

- Trenk jam, Persi, trenk! - šaukė Heris, vargais negalais stodamasis ant kojų .

Tačiau Persis stovėjo, laikydamas rankoje kietmedžio lazdą, išplėstomis kaip sriubos lėkštės akimis. Pasakytumėte, jog jam pasitaikė taip ilgai laukta proga, jo auksinė galimybė panaudoti tą savo pagalį geram tikslui, tačiau Persis buvo per daug išsigandęs ir sutrikęs, kad šia proga pasinaudotų. Tai buvo nè koks nors persigandęs mažas prancūzas ar juodaodis milžinas, kurio siela greičiausiai buvo atsiskyrusi nuo kūno, - tai buvo besirangantis velnias.

Išėjau iš Vartono kameros, numesdamas savo lentelę su prisegamais popieriais ir išsitraukdamas 38-o kalibro pistoletą. Pamiršau, kad jau antrą kartą per tą dieną mano vidurius degino infekcija. Nė kiek neabejojau kitų žodžiais, kad Vartono veidas buvo bereikšmis, o žvilgsnis bukas, tačiau aš išvydau kitokį Vartoną. Aš išvydau žvėries veidą - ne protingo žvėries, bet apimto gudrumo... klastos... ir džiaugsmo. Taip. Jis darė tai, kam buvo sutvertas. Vieta ir aplinkybės neturėjo jokios reikšmės. Taip pat išvydau paraudusį, išsipūtusį Dyno Stentono veidą. Gyvybė jį apleidinėjo mano akyse. Vartonas pamatė ginklą ir atsuko į jį Dyną, kad aš negalėčiau kliudyti vieno, nekliudęs kito. Pro Dyno petį viena liepsnojanti žydra akis ragino mane šauti.

TREČIA DALIS

KOFIO RANKOS

1

Peržvelgdamas, ką parašiau, matau, jog "Džordžijos pušis", kur aš dabar gyvenu, pavadinau senelių prieglauda. Tiems, kurie vadovauja šiai įstaigai, nelabai patiktų tokie mano žodžiai! Pasak reklaminių prospektų, kuriuos jie laiko hole ir siuntinėja potencialiems klientams, tai yra "modernus kompleksas vyresnio amžiaus žmonėms". Jame netgi yra poilsio centras - taip tvirtinama reklaminiame prospekte. Tie, kurie yra priversti čia gyventi (reklaminiame prospekte mes nesame vadinami "kaliniais", tačiau aš taip kartais pavadinu), paprasčiausiai vadina jį televizoriaus kambariu.

Šio komplekso gyventojai galvoja, jog aš nemėgstu bendrauti, nes ne per dažniausiai nueinu į televizoriaus kambarį, tačiau iš tiesų aš negaliu pakęsti televizijos programų, o ne gyventojų. Oupra, Rikis Leikas, Karnis Vilsonas, Rolanda - greta mūsų griūva pasaulis, o visiems šiems veikėjams terūpi kalbėti vien apie tai, kaip dulkinasi moterys, dėvinčios trumpus sijonus, ir vyrai su plevėsuojančiais atsegtais marškiniais. Ką gi, po velnių - neteisk kitų, nes pats būsi teisiamas, sakoma Biblijoje, tad baigsiu niurzgėti. Tiesiog kai man kyla noras tuščiai praleisti laiką, nuvažiuoju į už dviejų mylių esantį kino teatrą, kur gali pasižiūrėti filmą, neišlipdamas iš mašinos ir kur penktadienį bei šeštadienį vakarais beveik visada traukia policijos automobiliai su įjungtomis sirenomis ir melsvai blykčiojančiomis šviesomis. Mano ypatingoji draugė Eleina Koneli galvoja taip pat. Elei-

nai aštuoniasdešimt, ji yra aukšta ir liekna, vis dar tiesi ir gerai matanti, labai inteligentiška ir rafinuota. Ji vaikščioja labai iš lėto, nes kažkas yra nutikę jos klubams, ir žinau, jog ją siaubingai kamuoja rankų artritas, tačiau ji turi gražų ilgą kaklą - beveik kaip gulbės - ir ilgus gražius plaukus, kurie siekia pečius, kai Eleina juos išleidžia.

Svarbiausia, jog ji nemano, kad aš esu kitoks nei kiti ar vengiu žmonių kompanijos. Mudu daug laiko praleidžiame kartu, Eleina ir aš. Jei nebūčiau sulaukęs tokio groteskiško amžiaus, manau, galėčiau pavadinti ją savo mylima moterimi. Tačiau nėra taip blogai ir turėti ypatingą draugę, - tik tiek, - o kai kuriais požiūriais net geriau. Dauguma problemų ir širdies sopulių, kurie lydi įsimylėjusius paauglius, mumyse paprasčiausiai išdegė. Ir nors žinau, jog nė vienas, kuriam, sakykim, dar nėra penkiasdešimties, nepatikės, kad kartais žarijos yra geriau nei laužas. Keista, tačiau tai yra tiesa.

Taigi dieną aš nežiūriu televizoriaus. Kartais vaikštinėju; kartais skaitau; per pastarąjį mėnesį aš daugiausiai rašau šiuos memuarus, įsitaisęs tarp soliariumo gėlių. Manau, šiame kambaryje yra daugiau deguonies, o tai padeda atšviežinti seno žmogaus atmintį. Galiu jums prisiekti, kad deguonis velniškai padeda Džeraldui Riverai.

Tačiau kai negaliu užmigti, kartais aš nusėlinu į apačią ir įsijungiu televizorių. "Džordžijos pušyse" nėra "namų kino" ar kito panašaus kanalo, - spėju, jog tai būtų per didelė prabanga mūsų poilsio centrui, - tačiau mes matome pagrindines kabelinės televizijos programas, o tai reiškia, kad matome "Amerikos filmų" kanalą. Tai kanalas (sakau tai dėl viso pikto tiems, kurie neturi kabelinės televizijos), per kurį dažniausiai rodomi nespalvoti filmai, ir juose nė viena moteris nenusirengia. Tai guodžia tokį seną pirdalių, koks esu aš. Gana dažnai aš nugrimzdavau į miegą ant bjaurios žalios sofos priešais televizorių, kai Frensis, pravarde Kalbantis Mulas, eilinį kartą ištraukia iš liepsnos Donaldo O'Konoro keptuvę, ar Džonas Veinas valo "Dodžą", ar Džimis Keinis ką nors apšaukia purvina žiurke ir išsitraukia pistoletą. Kai kuriuos iš šių filmų aš buvau matęs kartu su savo žmona Džanise (ne tiesiog drauge, o *geriausia* drauge), ir jie mane ramina. Aktorių dėvimi rūbai, tai, kaip jie vaikšto ir kalba, netgi muzika - visa tai mane ramina. Manau, šie filmai man primena laikus, kai aš dar buvau pačiame jėgų žydėjime, o ne kandžių apgraužta relikvija, irstanti senukų namuose, kur dauguma gyventojų nešioja vystyklus ir gumines kelnes.

Tačiau tai, ką pamačiau šį rytą, manęs nepaguodė. Toli gražu.

Kartais Eleina kartu su manimi žiūri "Amerikos filmų" kanalą - vadinamąją ankstyvųjų paukščių rytinę programą, kuri prasideda ketvirtą valandą ryto - ji man beveik nieko apie tai nesako, tačiau aš žinau, jog ją siaubingai kamuoja artritas, o vaistai, kuriuos duoda gydytojai, jau nebepadeda.

Kai ji atėjo šį rytą, su savo baltu frotiniu chalatu įslinkdama tarsi vaiduoklis, surado mane sėdintį ant didelės sofos, palinkusį virš menkų pagaliukų, kurie kažkada buvo kojos, nusitvėrusį už kelių ir mėginantį nuraminti drebulį, blaškantį mane, kaip galinga vėtra blaško medį. Jaučiau šaltį visame kūne, išskyrus kirkšnis, kurios, atrodo, sudegė kartu su šlapimtakių uždegimo šmėkla, taip stipriai kamavusia mane 1932-ųjų rudenį - Džono Kofio, Persio Vetmoro ir Misterio Džinglo, dresuoto peliuko, rudenį.

Tai taip pat buvo ir Viljamo Vartono ruduo.

- Polai, - sušuko Eleina ir atskubėjo, kiek jai leido surūdijusios vinys ir sugrūstas stiklas, įstrigęs klubuose. - Polai, kas nutiko?

- Tuoj praeis, - atsakiau, tačiau mano žodžiai nuskambėjo nelabai įtikinamai - jie trukčiojo, buvo ištarti pro kalenančius dantis. - Tiesiog duok man minutę kitą, ir viskas praeis.

Ji atsisėdo šalia manęs ir ranka apkabino pečius.

- Žinoma, - atsakė Eleina, - tačiau kas nutiko? Dėl Dievo meilės, Polai, atrodai taip, tarsi būtum išvydęs vaiduoklį.

"Taip ir yra" - pamaniau ir, kol neišvydau jos išsiplėtusių akių, nesuvokiau, jog ištariau balsu.

- Ne visai, - pasakiau ir patapšnojau jai per ranką (švelniai - labai švelniai!). - Tik vieną minutę, Eleina. O, Viešpatie!

- Ar jis buvo iš tų laikų, kai tu dirbai kalėjimo prižiūrėtoju? - paklausė ji. - Iš tų laikų, apie kuriuos rašei soliariume?

Linktelėjau.

- Aprašinėjau mūsiškį "Mirtininkų alėjos" variantą...

- Žinau...

- Tik mes ją vadinome Žaliąja mylia. Dėl linoleumo ant grindų. 1932-ųjų rudenį mums atsiuntė tą vaikiną, - tą pamišėlį, - vardu Viljamas Vartonas. Jam patiko save vadinti Vaikinuku Biliu, tai netgi buvo ištatuiruota ant jo rankos. Tik vaikinukas, tačiau pavojingas. Net ir dabar prisimenu, ką apie jį parašė Kurtis Andersonas - tomis dienomis jis buvo kalėjimo viršininko pavaduotojas. "Yra paklaikusiai pašėlęs ir tuo didžiuojasi. Vartonas yra devyniolikos metų amžiaus ir į *nieką nekreipia dėmesio*." Paskutiniuosius žodžius Kurtis buvo pabraukęs.

Ranka, kuri buvo apkabinusi mano pečius, dabar ėmė trinti kaklą. Aš pradėjau rimti. Tuo momentu aš mylėjau Eleiną Koneli ir būčiau galėjęs išbučiuoti visą jos veidą, ką jai ir pasakiau. Galbūt man taip ir reikėjo padaryti. Bet kuriame amžiuje yra siaubinga būti vienišam ir išgąsdintam, tačiau, manau, blogiausiai yra tada, kai pasensti. Tačiau dar vienas dalykas slėgė mano mintis - toji sena ir vis dar neužbaigta istorija.

- Kad ir kaip būtų, - pasakiau, - tu buvai teisi. Rašiau apie tai, kaip į mūsų korpusą atvyko Vartonas ir vos nenužudė Dyno Stentono - vieno iš vaikinų, su kuriuo tuo metu dirbau.

- Kaip jam tai galėjo pavykti? - paklausė Eleina.

- Niekšybė ir neapdairumas, - niūriai atsakiau. - Vartonas pateikė niekšybę, o jį atvedę prižiūrėtojai - neapdairumą. Tikroji klaida buvo ta, kad grandinė, uždėta ant Vartono riešų, buvo truputėlį per ilga. Kai Dynas atrakino E korpuso duris, Vartonas stovėjo jam už nugaros. Iš abiejų Vartono pusių stovėjo prižiūrėtojai, tačiau Andersonas buvo teisus - Laukinis Bilis tiesiog nekreipė į tokius dalykus dėmesio. Jis permetė grandinę per Dyno galvą ir ėmė jį smaugti.

Eleina nusipurtė.

- Pradėjau apie tai galvoti ir nepajėgiau užmigti, tad atėjau čia. Įsijungiau “Amerikos filmų” kanalą, tikėdamasis, jog galbūt tu irgi ateisi, ir įvyks mūsų mažas pasimatymas...

Eleina nusijuokė ir pabučiavo man į kaktą tiesiai virš antakio. Mane visą nudiegdavo, kai tai darydavo Džanisė, ir nudiegė vėl, kai tą ankstyvą rytą mane pabučiavo Eleina. Manau, jog yra dalykų, kurie niekada nesikeičia.

- ... ir pamačiau šį nespalvotą penktojo dešimtmečio gamybos filmą apie gangsterius. Jis vadinasi “Mirties bučinys”.

Jaučiau, kaip mane vėl pradeda krėsti drebulys, ir pasistengiau jį nuslopinti.

- Jame vaidina Ričardas Vidmarkas, - pasakiau. Manau, tai buvo jo pirmas didelis vaidmuo. Niekada su Džanise nebuvome nuėję pasižiūrėti šio filmo, - paprastai mes praleisdavome filmus apie policininkus ir vagis, - tačiau prisimenu, jog kažkur skaičiau, kad Vidmarkas velniškai gerai suvaidino niekšą. Jam tai iš tiesų pavyko. Filme Vidmarkas yra išblyškęs... atrodo, jog jis ne vaikšto, o sklando... žmones vadina “išsišokėliais”... kalba apie išdavikus... o, kaip jis nekenčia išdavikų...

Nepaisant didžiulių pastangų, vėl ėmiau drebėti. Tiesiog nepajėgiau susivaldyti.

- Šviesūs plaukai, - sušnibždėjau. - Glotnūs šviesūs plaukai. Žiūrėjau iki tos vietos, kur jis nustumia žemyn laiptais vežimėlyje sėdinčią senutę, po to išjungiau televizorių.

- Jis tau priminė Vartoną?

- Tai *buvo* Vartonas, - atsakiau. - Kaip gyvas.

- Polai, - pradėjo Eleina ir nutilo.

Ji pažvelgė į išblėsusį televizoriaus ekraną (ant televizoriaus stovintis kabelinės televizijos blokelis tebebuvo įjungtas, ir jame švietė skaičius "10" - "Amerikos filmų" kanalo numeris), po to į mane.

- Ką? - paklausiau. - Ką, Eleina?

O pats pagalvojau: "*Ji tuojau man pasakys, jog privalau liautis apie tai rašęs. Kad privalau suplėšyti iki šiol parašytus puslapius ir viską baigti.* "

Tačiau Eleina atsakė:

- Stenkis, kad tai nesukliudytų tau rašyti.

Nustebęs spoksojau į ją.

- Užsičiaupk, Polai. Prarysi musę.

- Atleisk. Tiesiog... tiek to...

- Tu manei, aš tau patarsiu priešingai, ar ne?

- Taip.

Ji savo rankomis suėmė manąsias (švelniai, labai švelniai - savo ilgais gražiais pirštais ir iškreiptais bjauriais sąnariais) ir pasilenkė į priekį, nukreipdama į mano žydras akis savo rusvas, kurių kairioji buvo šiek tiek aptraukta kataraktos sukeltos miglos.

- Aš galbūt esu per sena ir per trapi, kad gyvenčiau, - tarė ji, - tačiau nesu tokia sena, kad nepajėgčiau mąstyti. Ką mūsų metuose reiškia kelios bemiegės naktys? Arba ką reiškia per televizorių išvysti vaiduoklį? Negi nori pasakyti, jog tai vienintelis vaiduoklis, kurį tau yra tekę regėti?

Pagalvojau apie kalėjimo viršininką Murą ir Herį Tervilidžerį, ir Brutą Hauvelą; prisiminiau motiną ir Džanisę, savo žmoną, kuri mirė Alabamoje. Teisybė, pakankamai nusimaniau apie vaiduoklius.

- Ne, - atsakiau. - Tai nebuvo pirmas vaiduoklis, kurį man teko regėti. Tačiau, Eleina, - *tai* buvo šokas. Nes tai buvo *jis*.

Ji vėl mane pabučiavo, po to pakilo, krūptelėdama iš skausmo ir suspausdama rankomis savo šlaunis, tarsi bijotų, kad šlaunys gali iš tiesų išsiveržti pro odą, jei ji nebus pakankamai atsargi.

- Manau, aš persigalvojau dėl televizijos, - pasakė. - Turiu dar vieną tabletę, kurią laikiau juodai dienai... ar nakčiai. Išgersiu ją ir vėl atsigulsiu į lovą. Gal ir tu padarytum tą patį?

- Taip, - atsakiau. - Ko gero, reikėtų.

Vieną akimirką netgi pagalvojau, ar nepasiūlius jai nueiti į lovą kartu, tačiau išvydau jos akyse buką skausmą ir persigalvojau. Nes ji galbūt būtų atsakiusi "taip" ir tai padariusi tik dėl manęs. Nieko gero.

Mes kartu išėjome iš televizoriaus kambario (nesuteiksiu jam garbės kitaip pavadindamas net ironijos dėlei), ir aš stengiausi prisitaikyti prie jos žingsnių, kurie buvo lėti ir skausmingai atsargūs. Pastatai skendėjo tyloje, tik už kažkurių durų girdėjosi blogo sapno apimto žmogaus dejavimas.

- Kaip manai, ar pajėgsi užmigti? - paklausė ji.

- Manau, kad taip, - atsakiau, tačiau, suprantama, nepajėgiau.

Gulėjau savo lovoje, kol patekėjo saulė, ir galvojau apie "Mirties bučinį". Prieš akis iškildavo beprotiškai besikvatojantis Ričardas Vidmarkas, pririšantis senutę prie vežimėlio ir po to nustumiantis ją žemyn laiptais - "Taip mes elgiamės su išdavikais", - pasakė jis senutei, o po to jo veidas susiliedavo su Viljamo Vartono veidu, koks jis atrodė, kai Vartonas atvyko į E korpusą ir Žaliąją myllią. Vartonas kikeno kaip Vidmarkas, po to šaukė: "*Čia tai bent šventė! Ar ne?*" Nesivarginau nueiti papusryčiauti, tik ne po tokių išgyvenimų; tiesiog nuėjau į soliariumą ir pradėjau rašyti.

Vaiduokliai? Taip.

Aš žinau viską apie vaiduoklius.

2

- *Ohoho, berniukai!*- juokėsi Vartonas. - *Čia tai bent šventė! Ar ne?*

Vis dar tebeklykaudamas ir tebesijuokdamas, Vartonas vėl ėmė savo grandine smaugti Dyną. Kodėl gi ne? Vartonas žinojo tai, ką žinojo Dynas ir Heris, ir mano draugas Brutas Hauvelas - mes galime tiktai vieną kartą iškepti pasmerktąjį.

- Trenk jam! - šaukė Heris Tervilidžeris. Jis buvo susikibęs su Vartonu, mėgino sustabdyti nelaimę, kol ji dar buvo vos tik prasidėjusi, tačiau Vartonas nubloškė jį į šalį, ir Heris dabar bandė atsistoti ant kojų. - Persi, trenk jam!

Tačiau Persis stovėjo, laikydamas rankoje kietmedžio lazdą, išplėstomis kaip sriubos lėkštės akimis. Jis be galo mylėjo tą savo prakeiktą lazdą, ir, jūs pasakytumėte, dabar pasitaikė proga, apie kurią jis svajojo nuo pat to momento, kai atvyko į Kould Mauntino kalėji-

mą... tačiau kai ši proga pasitaikė, Persis buvo per daug išsigandęs, kad ja pasinaudotų. tai buvo ne koks persigandęs mažas prancūzas, toks kaip Delakrua, ar juodaodis milžinas, toks kaip Džonas Kofis, kurio siela tikriausiai buvo atsiskyrusi nuo kūno - tai buvo besirangantis velnias.

Išėjau iš Vartono kameros, numesdamas savo lentelę su prisegamais popieriaus lapais ir išsitraukdamas 38-o kalibro pistoletą. Antrą kartą tą dieną pamiršau, kad mano vidurius degina infekcija. Nė kiek neabejojau kitų žodžiais, kad Vartono veidas buvo bereikšmis, o žvilgsnis bukas, tačiau aš išvydau kitokį Vartoną. Aš išvydau žvėries veidą... ne protingo žvėries, bet apimto gudrumo... ir klastos... ir džiaugsmo. Taip. Jis darė tai, kam buvo sutvertas. Vieta ir aplinkybės neturėjo jokios reikšmės. Taip pat išvydau paraudusį ir išsipūtusį Dyno Stentono veidą. Gyvybė jį apleidinėjo mano akyse. Vartonas pamatė mano ginklą ir atsuko į jį Dyną, kad aš negalėčiau kliudyti vieno, nekliudęs kito. Pro Dyno petį viena liepsnojanti žydra akis ragino mane šauti. Antrąją Vartono akį slėpė Dyno plaukai. Tarp jų pamačiau neryžtingai stovintį Persį su pusiau iškelta lazda. Ir tada, užstodamas visą tarpdurį į kalėjimo kiemą, žmogiškuoju pavidalu pasirodė stebuklas: Brutas Hauvelas. Jie baigė pernešti paskutiniuosius ligoninės įrenginius, ir Brutas užsuko paklausti, ar kas norės kavos.

Brutas nė akimirką nesudvejojęs puolė veikti - nustūmė Persį į šalį, trenkdamas jį į sieną tokia jėga, kad galėjo išbyrėti dantys, išsitraukė iš kilpos savo lazdą ir iš visų jėgų masyvia dešine ranka tvojo Vartonui per pakaušį. Pasigirdo duslus smūgis, - tarsi po Vartono kiaušu nebūtų smegenų, - ir grandinė palei Dyno kaklą galiausiai atsipalaidavo. Vartonas susmuko it maišas, o Dynas nušliaužė į šalį, sausai kosėdamas ir viena ranka laikydamasis už gerklės. Jo akys buvo išvirtusios.

Aš priklaupiau prie jo, tačiau Dynas energingai papurtė galvą.

- Gerai, - sušvokštė jis. - Pasirūpink... juo! - Dynas mostelėjo Vartono pusėn. - Užrakink! Kamerą!

Nemaniau, kad Vartonui prireiks kameros po tokio stipraus Brutaliojo smūgio; pamaniau, jam reikės karsto. Tačiau nieko panašaus. Vartonas buvo be sąmonės, bet toli gražu ne miręs. Jis tysojo ant šono, viena ranka buvo atmesta, jos pirštų galiukai lietė Žaliosios mylios linoleumą, akys buvo užmerktos, jis kvėpavo lėtai, bet ritmingai. Jo veide netgi švietė rami šypsenėlė, tarsi Vartonas būtų užmigęs, klausydamasis savo mėgiamos lopšinės. Mažytė raudona kraujo

srovelė prasismelkė pro jo plaukus ir sutepė naujųjų kalėjimo marškinių apykaklę. Tai buvo viskas.

- Persi! - šūktelėjau. - Padėk man.

Tačiau Persis nė nekrustelėjo, tik stovėjo atsirėmęs į sieną, spoksodamas išplėstomis, nustebusiomis akimis. Nemanau, jog tuo metu jis suvokė, kur esąs.

- Persi, po velnių, čiupk jį!

Tada Persis sukrutėjo, ir Heris jam padėjo. Mes visi trys nuvilkome į kamerą netekusį sąmonės misterį Vartoną, o Brutalusis tuo tarpu padėjo Dynui atsistoti ir laikė jį apkabinęs švelniai lyg motina, kol Dynas susirietęs kosčiojo, traukdamas į plaučius orą.

Mūsų naujasis sunkus vaikas neprabudo beveik tris valandas. Tačiau kai atsigavo, nesimatė jokių Brutaliojo pašėlusio smūgio ženklų. Vieną akimirką jis gulėjo ant savo gulto, nereaguodamas į aplinkinį pasaulį. Kitą akimirką jau stovėjo palei grotas - jo judesiai buvo tylūs kaip katės - ir stebėjo mane, sėdintį prie budinčiojo rašomojo stalo ir rašantį raportą apie incidentą. Kai pagaliau pajutau kažką mane stebint ir pakėliau akis, išvydau Vartoną, rodantį juoduojančius, išgedusius dantis, tarp kurių jau matėsi keli tarpai. Jį išvydęs, norėjau pašokti. Pasistengiau šito neparodyti, tačiau manau, Vartonas tai suprato.

- Ei, pataikūne! - šūktelėjo Vartonas. - Kitą kartą papulsi tu. Ir aš nepadarysiu klaidos.

- Sveikas, Vartonai, - pasakiau kiek galėdamas ramesniu balsu. - Susiklosčius tokioms aplinkybėms, manau, galiu praleisti pasveikinimo kalbą, kaip manai?

Jo šypsena tik truputėlį prigeso. Vartonas nesitikėjo tokio atsakymo, ir tikriausiai esant kitokioms aplinkybėms aš taip pat būčiau atsakęs kitaip. Tačiau, kol Vartonas buvo be sąmonės, kažkas įvyko. Tai, spėju, ir bus vienas iš pagrindinių dalykų, apie kuriuos jums norėjau papasakoti, keliaudamas per visus šiuos puslapius. O dabar pasižiūrėkime, ar jūs tuo patikėsite.

3

Kai baigėsi sąmyšis, Persis visą laiką buvo užsičiaupęs, išskyrus vieną kartą, kai aprėkė Delakrua. Tai greičiausiai buvo šoko pasekmė, o ne mėginimas būti taktiškam, - mano nuomone, Persis nusimano apie taktą tiek pat, kiek aš apie tolimiausio Afrikos užkampio genčių papročius, - tačiau vis tiek tai buvo pašėlusiai gerai. Jei Persis bū-

tų pradėjęs verkšlenti, kad Brutalusis trenkė jį į sieną, arba klausinėti, kodėl niekas jam nepasakė, kad kartais į E korpusą patenka tokie šlykštūs tipai kaip Laukinis Bilis Vartonas, manau, mes būtume jį užmušę. Tada mes visai kitame vaidmenyje būtume pasivaikščioję po Žaliąją mylią. Kai pagalvoju, tai - gana juokinga mintis. Neišnaudojau galimybės padaryti taip, kaip Džeimsas Keinis filme “Baltasis karštis”.

Kad ir kaip būtų, vos įsitikinome, jog Dynas kvėpuos ir neapalps vietoje, Heris ir Brutalusis nulydėjo jį ligoninėn. Delakrua, kuris per visas muštynes buvo tylus kaip žemė (jam daugelį kartų buvo tekę pabuvoti kalėjimuose ir jis žinojo, kada yra išmintinga laikyti savo srėbynę užčiauptą ir kada yra sąlygiškai saugu ją vėl praverti), pradėjo garsiai laidyti gerklę koridoriuje, kai Heris su Brutaliuoju išlydėjo Dyną. Delakrua norėjo žinoti, kas nutiko. Galėjai pamanyti, jog buvo pažeistos jo konstitucinės teisės.

- Nutilk tu, mažas pedike! - užriko ant jo Persis.

Jis buvo toks įsiutęs, kad ant jo kaklo iššoko venos. Uždėjau delną ant jo rankos ir pajutau, kaip ji virpa po marškiniais. Žinoma, Persis iš dalies virpėjo todėl, kad dar nebuvo praėjęs išgąstis (kartkartėmis turėdavau sau vis priminti, jog Persiui tik dvidešimt vieneri, ne ką daugiau nei Vartonui), tačiau, manau, labiausiai todėl, kad buvo įsiutęs. Jis nekentė Delakrua, nežinau kodėl, bet nekentė.

- Eik ir pasižiūrėk, ar dar tebėra kalėjimo viršininkas Muras, - paliepiau Persiui. - Ir jeigu yra, žodžiu jam išsamiai papasakok viską, kas čia nutiko. Pasakyk, kad jei pajėgsiu, rytoj ant jo rašomojo stalo padėsiu rašytinį raportą.

Gavęs tokį įpareigojimą, Persis net pasipūtė, trumpam aš su siaubu pagalvojau, kad jis gali atiduoti pagarbą.

- Taip, sere, būtinai.

- Pradėk nuo to, jog padėtis E korpuse yra normali. Čia ne apsakymas, ir kalėjimo viršininkas visai nesižavės, jei ištęsi savo pranešimą, siekdamas įtampos kulminacijos.

- Aš taip nedarysiu.

- Gerai. Eik.

Jis žengė durų link, po to vėl sugrįžo. Dėl vieno gali visada pasitikėti Persiu - jis viską padarys atvirkščiai. Aš desperatiškai norėjau, kad jis išeitų, degė mano kirkšnys, o Persis nerodė jokio noro pasišalinti.

- Ar tu nesergi, Polai? - paklausė jis. - Gal sukarščiavai? O gal apėmė gripas? Tavo veidas išpiltas prakaito.

- Gal man kas ir užėjo, tačiau jaučiuosi gerai, - atsakiau. - Eik, Persi, papasakok kalėjimo viršininkui.

Jis linktelėjo ir išėjo. Ačiū Kristui kad ir už nedidelę malonę. Kai tik užsidarė durys, puoliau į savo kabinetą. Paliktas nesutvarkytas budinčiojo rašomasis stalas prieštaravo mano principams, tačiau man dabar ne tai rūpėjo. Priepuolis buvo aštrus - toks pat kaip anksti ryte.

Suspėjau nusigauti į nedidelį tualetą, esantį už mano rašomojo stalo, ir išsitraukti savo daiktą iš kelnių anksčiau nei pliūptelėjo šlapimas, tačiau nedaug trūko, kad būčiau privaręs į kelnes. Viena ranka turėjau užspausti burną, kad nuslopinčiau riksmą, kai pradėjau šlapintis, o kita aklai sugriebiau kriauklės kraštą. Čia nebuvo taip pat kaip namie, kur galėjau parkristi ant kelių ir palei malkų krūvą prileisti balą šlapimo; jei čia būčiau parkritęs ant kelių, šlapimas būtų išsidriekęs ant grindų.

Sugebėjau išsilaikyti ant kojų ir nepradėti šaukti, tačiau nedaug trūko, kad būtų įvykę ir viena, ir kita. Jaučiausi taip, lyg į mano šlapimą būtų pridėta smulkių stiklo šukių. Iš tualeto sklido nemalonus, dumblinas kvapas, ir aš pamačiau kažką balta - spėju, jog tai buvo pūkai - plaukiojant vandens paviršiuje.

Nusikabinau nuo pakabos rankšluostį ir nusišluosčiau veidą. Taip, aš prakaitavau - tiesiog žliaugiau prakaitu. Pažvelgiau į metalinį veidrodį ir pamačiau į mane žiūrint vyriškį įraudusiu veidu, apimtą karštinės. Trisdešimt devyni? Keturiasdešimt laipsnių? Gal geriau nežinoti. Pakabinau rankšluostį ant strypo, nuleidau tualete vandenį ir iš lėto per kabinetą nuėjau prie durų, vedančių kamerų link. Bijojau, kad ateis Bilas Dodžas ar dar kas nors ir pamatys, jog trys kaliniai palikti be prižiūrėtojų, tačiau koridorius buvo tuščias. Vartonas gulėjo ant savo gulto vis dar be sąmonės, Delakrua nutilo, ir aš staiga suvokiau, jog Džonas Kofis per visą tą laiką neišleido jokio garso. Net necyptelėjo. Tai kėlė nerimą.

Nuėjau į Mylią ir pažvelgiau į Kofio kamerą, pusiau tikėdamasis pamatyti, jog jis nusižudė vienu iš dviejų galimų būdų mirtininkų alėjoje - arba pasikorė savo kelnėmis, arba perkando sau venas. Kofis paprasčiausiai sėdėjo savo gulto gale, susidėjęs ant kelių rankas. Šis didžiausias, kokį man yra tekę matyti, vyras žvelgė į mane keistomis drėgnomis akimis.

- Kapitone? - ištarė jis.

- Kas nutiko, milžine?

- Man reikia jus pamatyti.

- Argi tu dabar nežiūri į mane, Džonai Kofi?

Jis nieko neatsakė, tik toliau apžiūrinėjo mane tuo keistu ašarotu žvilgsniu. Aš atsidusau.

- Už sekundės, milžine.

Pažvelgiau į Delakrua, kuris stovėjo prie savo kameros grotų. Misteris Džinglas, jo numylėtinis peliukas (Delakrua jums pasakytų, jog jis išmokė Misterį Džinglą daryti visokius triukus, tačiau mes, dirbantys Žaliojoje mylioje, laikėmės beveik vieningos nuomonės, kad Misteris Džinglas šito išmoko pats) be paliovos šokinėjo nuo vienos Delo ištiestos rankos ant kitos - kaip akrobatas, šokinėjantis nuo platformos ant platformos, iškeltos aukštai arenos viduryje. Peliuko akys buvo išplėstos, ausys prigludusios prie glotnios rudos kaukolės. Nė kiek neabejojau, kad peliukas reaguoja į Delakrua nerimą. Kol juos stebėjau, peliukas Delakrua kelnių klešne nusileido ant grindų ir nubėgo per kamerą ten, kur palei sieną gulėjo ryškiai išdažyta špūlė. Jis atstūmė špūlę iki Delakrua kojų ir nekantriai pažvelgė į viršų, tačiau mažasis keidžanas nekreipė jokio dėmesio į savo draugą, bent jau tuomkart.

- Kas nutiko, bose? - paklausė Delakrua. - Ką sužeidė?

- Nieko, - atsakiau. - Mūsų naujas berniukas atvyko kaip liūtas, tačiau dabar guli ramus kaip ėriukas. Viskas gerai, kas gerai baigiasi.

- Tai dar nesibaigė, - atšovė Delakrua, pažvelgdamas per Mylią į kamerą, kurioje buvo pasodintas Vartonas. - *L'homme mauvais, c'est vrai!**

- Ką gi, - atsakiau. - Nepasiduok jam, Delai. Niekas nesiruošia versti tave šokinėti kieme su juo per virvutę.

Už nugaros išgirdau girgždesį, kai Kofis pakilo nuo savo gulto.

- Bose Edžkoumai, - pakartojo jis. Šį kartą jo balse nuskambėjo nekantrumo gaidelė. - Man reikia su jumis pasikalbėti!

Atsisukau į jį galvodamas: "Gerai, jokių problemų. Kalbėtis yra mano darbas". Visą tą laiką bandžiau nesudrebėti, nes nuo karščio ėmė krėsti šaltis, kaip kartais būna. Karšta buvo tik kirkšnyse, kurias, atrodė, kažkas prapjovė, prigrūdo karštų anglių ir vėl užsiuvo.

- Tai kalbėk, Džonai Kofi, - pasakiau, stengdamasis, kad balsas skambėtų lengvai ir ramiai. Pirmą kartą nuo to laiko, kai Kofis pateko į E korpusą, jis atrodė taip, tarsi būtų tikras, iš tiesų būtų su mumis. Ašaros liovėsi tekėjusios iš jo akių kampučių, bent jau tuomkart, ir supratau, jog jis suvokia, į ką žiūri - į poną Polą Edžkoumą, E kor-

---

* Blogas žmogus, tas tiesa *(pranc.)*.

puso vyriausiąjį prižiūrėtoją, o ne į kažkokią vietą, kurion norėtų sugrįžti ir atšaukti tą siaubingą dalyką, kurį padarė.

- Ne, - tarė jis. - Jūs privalote įeiti čia.

- Tu puikiai žinai, jog negaliu to padaryti, - atsakiau, vis dar stengdamasis kalbėti nerūpestingu tonu, - bent jau ne šią minutę. Dabar aš čia vienas, o tu esi už mane kokia pusantros tonos sunkesnis. Šią popietę jau turėjome peštynes, ir to pakaks. Tad mes tiesiog pasišnekučiuosime per grotas, jei tau tas pats, ir...

- Prašau!

Kofis buvo taip tvirtai suspaudęs grotas, kad jo krumpliai pablyško, o nagai pabalo. Iš sielvarto jo veidas ištįso, o akys nuo kažkokio poreikio, kurio aš nepajėgiau suprasti, pasidarė aštrios. Prisimenu, kaip tuo metu pagalvojau, kad galbūt suprasčiau, jei taip nesirgčiau, ir tai suprasdamas galėčiau padėti Kofiui. Kai žinai, ko žmogui reikia, dažniausiai pradedi jį suprasti.

- Prašau, bose Edžkoumai! *Jūs privalote įeiti vidun!*

“Tai kvailiausias dalykas, kokį man yra tekę girdėti”, - pagalvojau ir po to supratau dar kvailesnį dalyką: aš ketinau tai padaryti. Atsisegiau nuo diržo raktus ir naršiau tarp jų, ieškodamas tų, kuriais galėsiu atrakinti Džono Kofio kamerą. Net tada, kai aš jaučiausi puikiai, Kofis galėjo mane pastverti ir sulaužyti į savo kelį kaip balaną, tačiau šiandien aš nesijaučiau puikiai. Ir vis tiek ketinau tai padaryti. Vienui vienas ir nepraslinkus nė pusvalandžiui po to, kai vaizdžiai buvo pademonstruota, kur gali nuvesti kvailumas ir aplaidumas turint reikalą su myriop pasmerktais žmogžudžiais, aš rengiuosi atidaryti šio juodaodžio milžino kamerą, įeiti vidun ir atsisėsti kartu su juo. Jei tai paaiškėtų, aš tikriausiai prarasčiau darbą, net jei Kofis ir nieko neiškrėstų, tačiau vis tiek aš ketinau tai padaryti.

“Sustok, - pasakiau sau, - sustok tuojau pat, Polai”. Tačiau aš nesustojau. Vienu raktu atrakinau viršutinę spyną, kitu - apatinę ir po to atitraukiau duris.

- Žinote, bose, tai galbūt ne pati geriausia mintis, - perspėjo Delakrua tokiu nervingu ir perdėtai atsargiu balsu, kad kitoms aplinkybėms aš būčiau nusikvatojęs.

- Rūpinkis savo reikalais, o aš pasirūpinsiu savaisiais, - atsakiau neatsisukdamas.

Mano akys buvo prikaustytos prie Džono Kofio akių ir prikaustytos taip stipriai, lyg būtų prikaltos vinimis. Jaučiausi tarsi užhipnotizuotas. Man pačiam mano balsas skambėjo tarsi atsikartojantis ai-

du iš kažkokio ilgo slėnio. Po velnių, gal aš ir *buvau* užhipnotizuotas.

- Jūs tiesiog čia atsigulsite ir pailsėsite.

- Viešpatie, čia tikras beprotnamis, - ištarė Delakrua virpančiu balsu. - Misteri Džinglai, aš jau beveik noriu, kad jie mane paspirgintų ir viskas baigtųsi.

Įžengiau į Kofio kamerą. Jis pasitraukė į šalį ir praleido mane. Kai Kofis atatupstas atsitraukė iki savo gulto, - jis stuktelėjo jam į blauzdas, toks aukštas buvo Kofis, - ant jo atsisėdo. Nė akimirkai nenuleisdamas nuo manęs akių, Kofis paplekšnojo čiužinį šalia savęs. Aš atsisėdau greta, ir Kofis apkabino mane per pečius, tarsi mes būtume buvę kine ir aš būčiau jo mergina.

- Ko tu nori, Džonai Kofi? - paklausiau, vis tebežiūrėdamas jam į akis - tas liūdnas, ramias akis.

- Tiesiog padėti, - atsakė jis.

Kofis atsiduso kaip žmogus, kurio laukia nelabai malonus darbas, po to uždėjo savo ranką ant mano tarpušakio, ant to kauliuko, kuris yra maždaug per pėdą žemiau bambos.

- Ei! - šūktelėjau. - Nuimk savo prakeiktą ranką...

Ir tada mane pervėrė smūgis, kažkas be skausmo persmelkė mane kiaurai. Kažkokia jėga privertė mane mėšlungiškai sutrūkčioti ant gulto ir išriesti nugarą, privertė prisiminti senąjį Tu, kai jis šaukė: “Aš kepu, aš kepu, aš esu iškeptas kalakutas!” Nejaučiau nei karščio, nei ko nors panašaus į elektros srovę, tačiau akimirksniu išnyko visos spalvos, tarsi kažkokia jėga būtų suspaudusi pasaulį ir privertusi jį prakaituoti. Mačiau kiekvieną Džono Kofio veido porą ir kiekvieną kraujo gyslelę jo paklaikusiose akyse, mačiau mažytį gyjantį įbrėžimą jo smakre. Suvokiau, jog pirštais graibau orą ir kojomis trypiu į Kofio kameros grindis.

Po to viskas praėjo. Taip pat ir mano šlapimtakių uždegimas. Iš mano kirkšnių dingo ir šiluma, ir pulsuojantis skausmas, o iš galvos dingo karštis. Dar jaučiau prakaitą, išsisunkusį pro mano odą, užuodžiau jį, tačiau viskas jau buvo baigta.

- Kas ten dedasi? - šaižiai suriko Delakrua.

Jo balsas dar aidėjo iš toli, tačiau kai Džonas Kofis pasilenkė ir daugiau nebežiūrėjo man į akis, mažojo keidžano balsas nuskambėjo aiškiai. Atrodė, lyg kas iš mano ausų būtų ištraukęs vatos gumulėlius ar išėmęs kamščius, kurie naudojami šaudyklose.

- Ką jis jums daro?

Nieko neatsakiau. Kofis buvo palinkęs į priekį, jo veidą tampė grimasos, ir kažkas buvo susitvenkęs gerklėje. Jo akys taip pat buvo išsprogusios. Kofis priminė žmogų, kuriam gerklėje įstrigo viščiuko kaulas.

- Džonai! - šūktelėjau. Paplekšnojau jam per nugarą; nieko geresnio negalėjau sugalvoti. - Džonai, kas nutiko?

Jis truktelėjo mano ranką, po to bjauriai, dusliai nusiriaugėjo. Jo burna atsivėrė taip, kaip kartais arkliai praveria savo burną, kad parodytų dantis - nenoriai, atvėpusiomis nuo dantų lūpomis, tarsi desperatiškai šaipytųsi. Tada prasiskyrė ir jo dantys, ir Džonas iškvėpė debesį mažų juodų vabzdžių, panašių į mašalus. Jie įnirtingai pasisukaliojo tarp Džono kelių, pasidarė balti ir išnyko.

Staiga mane apėmė silpnumas per juosmenį. Tarsi pilvo raumenys būtų išskydę. Susmukau palei akmeninę Kofio kameros sieną. Prisimenu, jog šaukiausi mūsų išgelbėtojo, - Kristau, Kristau, Kristau, - prisimenu, kad galvojau, jog nuo karščio pradėjau kliedėti. Daugiau nieko neprisimenu.

Po to suvokiau, jog Delakrua šaukiasi pagalbos, jis norėjo pranešti pasauliui, kad Džonas Kofis žudo mane, ir darė tai negailėdamas plaučių. Taip, Kofis buvo palinkęs virš manęs, bet tik norėdamas įsitikinti, kad man nieko bloga neatsitiko.

- Nutilk, Delai, - pasakiau ir atsistojau.

Laukiau, kad skausmas persmelks mano vidurius, tačiau taip neįvyko. Jaučiausi geriau. Iš tiesų. Kurį laiką jaučiau svaigulį, kuris praėjo, dar nespėjus nusitverti Kofio kameros durų grotų, kad išlaikyčiau pusiausvyrą.

- Jaučiuosi visiškai puikiai.

- Išeikite iš ten, - paliepė Delakrua tarsi nervinga sena moteris, liepianti vaikui išlipti iš obels. - Jums negalima būti ten viduje, kai korpuse daugiau nieko nėra.

Pažvelgiau į Džoną Kofį, kuris sėdėjo ant gulto, susidėjęs savo milžiniškas rankas ant medžių kamienus primenančių kelių. Džonas Kofis taip pat pažvelgė į mane. Jis turėjo truputėlį kilstelėti galvą, bet nedaug.

- Ką tu padarei, milžine? - paklausiau tyliai. - Ką tu man padarei?

- Padėjau, - atsakė jis. - Aš juk sutaisiau, ar ne?

- Manau, kad taip, - tačiau *kokiu būdu*? *Kaip* tu man padėjai?

Kofis papurtė galvą - į dešinę, atgal, į vidurį. Jis nežinojo, kokiu būdu man padėjo (kaip mane *išgydė*), ir jo ramus veidas bylojo, kad

Džonui tai rūpi ne daugiau nei žiurkės subinė - lygiai kaip ir man per Liepos 4-osios dviejų mylių lenktynes paskutiniųjų penkiasdešimties jardų bėgimo technika rūpėjo ne daugiau nei žiurkės subinė. Norėjau paklausti, kaip jis suprato, kad aš sergu, tačiau užuot atsakymo, be abejonės, būčiau teišvydęs tą patį galvos pakratymą. Kažkur perskaičiau frazę ir niekada jos nepamirštu: "Mįslė susupta į paslaptį". Toks buvo Džonas Kofis, ir, manau, jis galėjo miegoti naktimis tik todėl, kad į niekąnekreipė dėmesio. Persis jį vadino idiotu, tai buvo žiauru, bet netoli tiesos. Mūsų didelis berniukas žinojo savo pavardę ir kad ji rašoma kitaip nei gėrimas, ir jam beveik niekas daugiau nerūpėjo.

Tarytum norėdamas man tai pabrėžti, Kofis dar kartą ryžtingai pasukinėjo galvą jam būdinga maniera, po to atsigulė ant gulto, po kairiuoju skruostu vietoj pagalvės pasikišęs sudėtus delnus ir atsukęs veidą į sieną. Jo kojos karojo išsikišusios nuo pat blauzdų pro gulto kraštą, tačiau tai nė kiek nevargino Kofio. Ant nugaros jo marškiniai buvo pakelti, ir aš pamačiau randų išvagotą odą.

Išėjau iš kameros, užrakinau spynas, po to atsisukau į Delakrua, kuris stovėjo priešingoje koridoriaus pusėje rankomis apsivijęs savo kameros grotas ir susirūpinęs žvelgė į mane. Gal net ir su baime. Misteris Džinglas tupėjo jam ant peties, virpindamas savo plonyčius it siūleliai ūsus.

- Ką tas juodukas jums darė? - paklausė Delakrua. - Ar tai buvo *gris-gris?** Ar jis užleido ant jūsų *gris-gris?*

Keidžanietišku akcentu ištartas žodis *gris-gris* rimavosi su si-si.

- Nesuprantu, apie ką tu kalbi, Delai.

- Nė velnio! Pažiūrėkite į save. Visas pasikeitęs! Net vaikščiosena kita, bose!

Tikriausiai mano eisena *buvo* pasikeitusi. Kirkšnyse viešpatavo maloni ramybė, šis jausmas buvo toks puikus, jog beveik priminė ekstazę - kas yra kentęs aštrų skausmą, kuris po to praeina, supras, apie ką aš kalbu.

- Viskas gerai, Delai, - raminau. - Džoną Kofį kankino košmaras, tik tiek.

- Jis yra burtininkas. Jis skleidžia *gris-gris*, - aistringai atšovė Delakrua. Ant jo viršutinės lūpos susikaupė prakaito lašeliai. Delak-

---

* Afrikos vakarų krante - apsaugos amuletas, t.p. asmuo, šio amuleto pagalba turintis antgamtiškų jėgų *(red. past.)*.

rua beveik nieko nematė, tačiau to pakako, kad jis mirtinai išsigąstų. - Jis daro *hoodoo.**

- Kodėl tu taip sakai?

Delakrua paėmė peliuką į ranką ir pakėlė jį sau prie veido. Paskui iš kišenės išsitraukė rausvą daiktą - vieną iš tų mėtinių saldainių. Jis ištiesė saldainį, tačiau iš pradžių peliukas nekreipė į jį dėmesio, tik ištempė kaklą vyriškio link ir ėmė uostyti jo kvapą, kaip žmogus uosto gėlių puokštę. Siauros, mažutės tarsi tepalo lašeliai akutės užsimerkė vos ne ekstazėje. Delakrua pabučiavo peliuko nosį, ir peliukas leido tai daryti. Po to jis nusitvėrė pasiūlytą saldainį ir ėmė jį krimsti. Delakrua dar kurį laiką žiūrėjo į peliuką, po to atsisuko į mane. Iš karto viską supratau.

- Pelė tau pasakė, - tariau. - Ar aš teisus?

- *Oui.***

- Kaip kad ir pašnibždėjo savo vardą.

- *Oui.* Į mano ausį jį pašnibždėti.

- Atsigulk, Delai, - pasiūliau. - Pailsėk truputėlį. Tas šnibždėjimas turėjo tave išvarginti.

Jis dar kažką pasakė - manau, kaltino mane, kad juo netikiu. Delakrua vėl man skambėjo iš toli. O kai ėjau budinčiojo rašomojo stalo link, man visai neatodė, kad einu - veikiau plaukiu, o gal net nejudu, tik kameros iš abiejų pusių skrieja pro mane kaip kine.

Pradėjau sėstis kaip normalus žmogus, tačiau pusiaukelėje mano keliai neišlaikė, ir aš nukritau ant melsvos pagalvės, kurią Heris prieš metus atnešė iš namų ir padėjo ant kėdės. Jei ten nebūtų kėdės, manau, būčiau žnektelėjęs tiesiai ant grindų, nepraeidamas langelio "Pirmyn" ir negaudamas už tai dviejų šimtų dolerių premijos.***

Sėdėjau nieko nejausdamas savo kirkšnyse, kur dar prieš dešimt minučių liepsnojo miškas.

"Aš juk sutaisiau, ar ne?" - pasakė Džonas Kofis, ir tai buvo tiesa, jei kalbėsime apie mano kūną. Nors apie dvasios ramybę to nepasakysi. *Šito* Džonas Kofis nesutaisė.

Mano žvilgsnis užkliuvo už formų krūvos po alavine pelenine, kurią mes laikėme rašomojo stalo kampe. "KORPUSO RAPORTAS" buvo atspausdinta viršuje, o maždaug apie lapo vidurį buvo palikta tuščia vieta, pavadinta "*Išvardyti visus neįprastus atvejus*".

---

* Nelaimė *(amer. angl.).*

** Taip *(pranc.).*

*** Užuomina į "Monopolio" žaidimą *(vert. past.).*

Aš panaudosiu šią vietą, šį vakarą rašydamas raportą apie Viljamo Vartono spalvingą ir kupiną nuotykių atvykimą. O jei, tarkim, aš taip pat sugalvočiau aprašyti, kas man nutiko Džono Kofio kameroje? Nevalingai paėmiau pieštuką - tą patį, kurio smaigalį visada laižo Brutalusis - ir didžiosiomis raidėmis parašiau vieną vienintelį žodį: "STEBUKLAS".

Turėjo būti juokinga, tačiau, užuot nusišypsojęs, staiga pajutau, jog tuojau pravirksiu. Rankomis užsidengiau veidą, delnais užspausdamas burną, kad prislopinčiau kūkčiojimą - nenorėjau vėl išgąsdinti Delo, kai jis tik ką pradėjo rimti - tačiau kūkčiojimo nebuvo. Taip pat ir ašarų. Po kelių akimirkų nuleidau rankas ant rašomojo stalo. Nežinau, ką tuo metu jaučiau, vienintelė aiški mintis mano galvoje buvo noras, kad niekas neužeitų į korpusą, kol šiek tiek susitvardysiu. Bijojau, kad veidas mane išduos.

Prisitraukiau arčiau "Korpuso raporto" formą.

Kai nusiraminsiu, parašysiu apie tai, kaip mūsų naujasis "sunkus vaikas" vos nepasmaugė Dyno Stentono, tačiau dabar galiu pripaistyti visokių kvailysčių. Pamaniau, jog mano rašysena bus juokinga, - virpanti, - tačiau ji buvo beveik tokia pati kaip visada.

Maždaug po penkių minučių padėjau pieštuką į šalį ir nuėjau nusišvilpti į greta mano kabineto esantį WC. Mane nelabai spaudė reikalas, tačiau pagalvojau, jog pajėgsiu ką nors išsunkti, idant patikrinčiau, kas man nutiko. Kol stovėjau ir laukiau, kada pradės tekėti mano skystis, buvau tikras, kad skaudės taip pat kaip ir ryte - tartum leisčiau per save smulkias stiklo šukes; paaiškės, jog tai, ką man padarė Kofis, galų gale tebuvo hipnozė.

Tačiau nepajutau jokio skausmo, o patekęs į unitazą skystis buvo skaidrus, be pūlių. Užsisegiau kelnes, patraukiau grandinę, nuleisdamas vandenį, sugrįžau prie budinčiojo rašomojo stalo ir vėl atsisėdau.

Žinojau, kas įvyko, manau, žinojau net tada, kai bandžiau save įtikinti, kad buvau užhipnotizuotas. Aš stebuklingai išgijau. Pats išgyvenau tai, dėl ko žmonės kartoja "Garbė Jėzui", "Dievas yra galingas". Būdamas vaikas, kuris augdamas eidavo į bet kokią baptistų ar sekmininkų bažnyčią, kuri tik tą mėnesį patikdavo jo motinai ar jos seserims, aš prisiklausiau daug istorijų apie stebuklus, užsibaigiančius žodžiais "Garbė Jėzui" ar "Dievas yra galingas". Netikėjau nė viena iš jų, tačiau buvo daugybė žmonių, kuriais aš tikėjau. Vienas iš jų buvo Rojus Delfainas, gyvenęs maždaug per dvi mylias nuo mūsų, kai man buvo šešeri. Delfainas kirviu nukirto savo sūnui mažąjį

pirštą; tai buvo nelaimingas atsitikimas, berniukui netikėtai patraukus ranką ant pliauskos, kurią laikė ant kaladės savo tėvui galiniame kieme. Rojus Delfainas pasakojo, jog tą rudenį ir žiemą jis keliais vos nepratrynė kilimo, o pavasarį berniuko pirštas priaugo. Ataugo net nagas. Patikėjau Rojaus Delfaino žodžiais, kai jis pasakojo apie stebuklą per ketvirtadieninius susibūrimus bažnyčioje. Jo žodžiuose, kuriuos Rojus ištarė susigrūdęs rankas į savo kombinezono kišenes, buvo nuoga, paprasta tiesa, ir jais buvo neįmanoma *nepatikėti*. "Kai tas pirštas ėmė prigyti, jam truputį niežtėjo, naktimis negalėdavo miegoti, - aiškino Rojus Delfainas, - bet vaikas žinojo, kad tai - Dievo siųstas perštėjimas, todėl nieko nedarė. Garbė Jėzui, Dievas yra galingas."

Rojaus Delfaino pasakojimas buvo tik vienas iš daugelio; aš užaugau supamas tikėjimo stebuklais ir stebuklingais išgijimais. Užaugau taip pat ir tikėdamas *gris-gris* (tik kalnuose mes tardavome šį žodį taip, kad jis rimuotųsi su "kis-kis"): tikėjau, jog kelme susitvenkęs vanduo gydo karpas, po pagalve pakištos sąmanos palengvina širdies skausmą dėl prarastos meilės ir, žinoma, visais tais burtais, kuriuos mes vadinome "neturėsi, jeigu..." - tačiau aš netikėjau, jog Džonas Kofis yra *gris-gris* tipo burtininkas. Aš žiūrėjau jam į akis. Dar svarbiau, jutau jo prisilietimą. Jo prisilietimas buvo panašus į kažkokio keisto ir nuostabaus gydytojo lytėjimą.

Aš juk sutaisiau, ar ne?

Ši frazė aidėjo mano galvoje lyg nuotrupa dainos, kurios negali atsikratyti, ar burtažodis.

Aš juk sutaisiau, ar ne?

Tik sutaisė *ne jis. Dievas.* Tai, jog Džonas Kofis pasakė "aš" galima priskirti jo neišmanymui, bet ne pasipūtimui, tačiau aš žinojau - bent jau tikėjau - iš to, ką išgirdau tose "Jėzaus garbinimo", "Viešpaties Galybės" bažnyčiose, pušynų kertelėse, kur taip mėgdavo kartoti "amen" mano dvidešimtmetė motina ir mano tetos: stebuklingas išgijimas nepriklauso nei nuo pagijusio, nei nuo gydančiojo, o tik nuo Dievo valios. Tam, kuris stebuklingai išgydo ligonį, yra normalu, netgi būtina džiaugtis, tačiau pagijęs yra įpareigotas paklausti kodėl - medituoti apie Dievo valią ir neapsakomai ilgą kelią, kurį nuėjo Dievas, kad įvykdytų savo valią.

Ko šiuo atveju iš manęs norėjo Dievas? Ko jis taip stipriai norėjo, kad į vaikų žudiko rankas įdavė gydomąją galią? Kad būčiau korpuse, o ne gulėčiau kaip sergantis šuo namuose, drebėdamas lovoje ir iš visų savo kūno porų skleisdamas sulfamidų dvoką? Galbūt; gal

Dievas norėjo, kad aš būčiau čia, o ne namuose, jei Laukinis Bilas Vartonas vėl sumanytų kvailioti arba sutrukdyti Persiui Vetmorui iškrėsti kokią kvailą ir todėl pavojingą krušliavą. Gerai. Tebūnie. Laikysiu akis atmerktas... ir burną užčiauptą, ypač apie stebuklingus išgijimus.

Niekas nepajėgė paneigti, jog aš atrodžiau ir jaučiausi geriau; visam pasauliui apskelbiau, jog sveikstu, ir iki pat šios dienos nuoširdžiai tikiu, kad taip ir buvo. Net kalėjimo viršininkui Murui pasakiau apie savo gerėjančius reikalus. Delakrua kažką matė, tačiau tikėjausi, jog jis taip pat laikys liežuvį už dantų (galbūt bijodamas, kad Džonas Kofis gali apkerėti, jei šito nepadarytų). O Kofis tikriausiai viską pamiršo. Jis galų gale tebuvo kanalas, ir pasaulyje nesurasite tokio drenažo vamzdžio, kuris prisimintų juo tekėjusį vandenį, nustojus lyti lietui. Taigi aš nusprendžiau visiškai neprasižioti apie šį reikalą, nė nenujausdamas, *kaip greitai* papasakosiu šią istoriją, ar *kam* ją apsakysiu.

Tačiau didysis berniukas sužadino mano smalsumą, nėra prasmės šitai neigti. Po to, kas man įvyko jo kameroje, mano smalsumas dar labiau išaugo.

4

Tą vakarą prieš išeidamas iš darbo susitariau su Brutaliuoju, jog mane pavaduos kitą dieną, jei aš kiek pavėluočiau, ir kai kitą rytą atsikėliau, iškeliavau į Trapinguso apygardoje esantį Teftono miestelį.

- Nepasakyčiau, kad man patiktų tavo nerimas dėl to Kofio, - pasakė žmona, paduodama priešpiečius: Džanisė niekada nepasitikėjo pakelės užeigėlėse parduodamais mėsainiais; sakydavo, jog kiekviename iš jų slypi pilvo skausmas. - Tai tau nebūdinga, Polai.

- Tai ne nerimas, - atsakiau, - mane apėmė smalsumas ir tiek.

- Iš savo patirties žinau, jog viena atveda į kitą, - kandžiai ištarė Džanisė, o po to giliai ir nuoširdžiai pabučiavo mane į lūpas. - Bent jau geriau atrodai. Galiu tau pasakyti. Kurį laiką vertei mane nervintis. Ar tavo kanalizacija išgydyta?

- Išgydyta, - atsakiau ir išėjau smagiai sau niūniuodamas daineles.

Pirmiausia nuvykau į Teftono laikraščio “Informatorius” redakciją, ir ten man pasakė, kad Bertas Hamersmitas, vyrukas, kurio ieškojau, tikriausiai yra apskrities teisme. Teisme man pasakė, jog Hamersmitas ten buvo, tačiau išvyko, kai dėl sprogusio vandentiekio

vamzdžio buvo nutrauktas nagrinėjimas pagrindinės bylos, kuri, kaip paaiškėjo, buvo išprievartavimo byla ("Informatoriaus" puslapiuose šis nusikaltimas bus pavadintas "Moters užpuolimu", štai kaip prieš pasirodant Rikiui Leikui ir Karniui Vilsonui buvo aprašomi panašūs dalykai). Man pasakė, jog Hamersmitas tikriausiai nuvažiavo namo. Sužinojęs, kaip nuvykti, - plūktas keliukas buvo toks duobėtas ir siauras, kad aš vos nesudvejojau leistis juo su savo "Fordu", - pagaliau suradau vyriškį, kurio ieškojau. Hamersmitas buvo parašęs daugumą reportažų iš Kofio teismo, ir būtent iš Hamersmito sužinojau daugiausia smulkmenų apie trumpą žmogaus medžioklę, kurios metu buvo sučiuptas Kofis. Žinoma, turiu omenyje tas smulkmenas, kurios "Informatoriui" buvo per daug baisios, kad jas išspausdintų.

Ponia Hamersmit buvo jauna moteris gražiu pavargusiu veidu ir nuo muilo šarmo paraudusiomis rankomis. Ji nepaklausė, kokiu reikalu atvykau, o tiesiog palydėjo per mažą namą, kvepiantį kepiniais, į galinį priebutį, kuriame sėdėjo jos vyras, rankoje laikydamas butelį limonado ir ant kelių pasidėjęs neatverstą žurnalo "*Liberty*" numerį. Galinis kiemas buvo nedidelis. Leidosi į nuokalnę; jos apačioje sūpynėse kivirčijosi ir kvatojosi du mažyliai. Nuo priebučio nebuvo įmanoma atskirti jų lyčių, tačiau manau, jog tai buvo berniukas ir mergaitė. Galbūt net dvynukai - būtų įdomiai nuspalvinę jų tėvo vaidmenį Kofio byloje, nors šis vaidmuo ir buvo šalutinis. Arčiau namo, viduryje išmatomis nusėto, pliko, ištrypto žemės lopinėlio stovėjo šuns būda. Namų sargo nesimatė; diena buvo nepaprastai karšta, ir aš spėjau, jog šuo snaudžia būdoje.

- Bertai, turi svečią, - pasakė ponia Hamersmit.

- Gerai, - atsakė šis.

Hamersmitas pažvelgė į mane, į savo žmoną, po to į vaikus, kuriems, matėsi, buvo atidavęs visą širdį. Jis buvo prakaulus vyriškis, - beveik skausmingai prakaulus, tarsi ką tik būtų pradėjęs sveikti po sunkios ligos, - ir jo plaukai jau buvo pradėję slinkti. Žmona savo paraudusia, ištinusia nuo skalbimo ranka tiriančiai palietė jo petį. Tačiau Hamersmitas nepažvelgė į tą pusę ir nepalietė rankos, tad po kurio laiko žmona ją atitraukė. Probėgšmais man šovė į galvą mintis, jog jie labiau panašūs į brolį su seserimi nei į vyrą su žmona - jis buvo protingas, o ji graži, tačiau nė vienam iš jų nepavyko išvengti kažkokio neaiškaus panašumo, kuris gali būti tik paveldimas. Vėliau, grįždamas į namus, supratau, jog jie visai nebuvo panašūs vienas į kitą; užsitęsęs sielvartas ir patirti sunkumai juos suvienodi-

no. Keista, kaip skausmas paženklina mūsų veidus ir padaro panašius į artimus gimines.

Ji paklausė:

- Ar norėsite atsigerti ko nors šalto, misteri..?

- Edžkoumas, - atsakiau. - Polas Edžkoumas. Ačiū. Būtų nuostabu atsigerti ko nors šalto, mem.

Ji sugrįžo į namo vidų. Ištiesiau ranką Hamersmitui, kuris ją trumpai paspaudė. Jo ranka buvo gležna ir šalta. Hamersmitas nė minutėlės nenuleido akių nuo vaikų kiemo apačioje.

- Misteri Hamersmitai, aš esu E korpuso vyriausiasis prižiūrėtojas valstijos Kould Mauntino kalėjime. Tai...

- Žinau, kas tai yra, - pertraukė jis, pažvelgdamas į mane šiek tiek labiau susidomėjęs. - Taigi pagrindinis Žaliosios mylios dulkintojas visa savo didybe stovi mano namo galiniame priebutyje. Kas privertė jus nukeliauti penkiasdešimt mylių, idant pasikalbėtumėte su vietinio laikraštuko reporteriu, kuris tėra antraeilininkas?

- Džonas Kofis, - atsakiau.

Manau, tuo metu tikėjausi kažkokios stiprios reakcijos (mano galvoje sukosi mintis apie vaikus, kurie galėjo būti dvynukai... ir galbūt apie šuns būdą; Deterekai turėjo šunį), tačiau Hamersmitas tik kilstelėjo antakius ir gurkštelėjo gėrimo.

- Kofis dabar yra *jūsų* problema, ar ne? - paklausė jis.

- Jis nekelia per daug problemų, - atsakiau. - Jam nepatinka tamsa, ir jis dažnai verkia, tačiau mūsų darbe tai nėra didelė problema. Matome ir blogesnių dalykų.

- Sakote, daug verkia? - paklausė Hamersmitas. - Sakyčiau, jog jam yra dėl ko verkti. Įvertinant tai, ką jis padarė. Ką norite sužinoti?

- Ką tik galite papasakoti. Aš perskaičiau jūsų reportažus, tad norėčiau išgirsti, kas nebuvo juose aprašyta.

Jis sausai ir aštriai nužvelgė mane.

- Gal apie tai, kaip atrodė mergytės? Ar ką jis joms iš tiesų padarė? Tai jus domina, misteri Edžkoumai?

- Ne, - atsakiau stengdamasis kalbėti mandagiai, - mane domina ne Deterikų mergaitės, sere. Vargšės jau mirė. Tačiau Kofis ne, - dar ne, - ir mane kamuoja smalsumas dėl jo.

- Gerai, - tarė Hamersmitas. - Prisitraukite kėdę ir sėskitės, misteri Edžkoumai. Atleiskite, jei tik ką kalbėjau aštrokai, tačiau mano darbe tenka sutikti daugybę maitvanagių. Po velnių, net mane patį tuo ne kartą yra apkaltinę. Tiesiog norėjau įsitikinti, jog jūs ne vienas iš jų.

- Ir įsitikinote?

- Manau, pakankamai, - atsakė jis beveik abejingai.

Jis man papasakojo beveik tą patį, ką aš jau išdėsčiau anksčiau - kaip ponia Deterik rado tuščią priebutį su nutrauktomis nuo viršutinio vyrio durimis, į kampą numestomis antklodėmis ir krauju ant laiptų; kaip jos sūnus ir vyras ėmė persekioti dukterų pagrobėją; kaip šerifo sušaukti patruliai pirmiau pasivijo juos, o netrukus ir Džoną Kofį. Kaip Džonas Kofis staugdamas sėdėjo ant upės kranto, savo masyviomis rankomis tarsi lėles apkabinęs mergaičių lavonus. Plonas kaip rezginė reporteris, apsivilkęs baltais atviru kaklu marškiniais ir pilkomis miestietiškomis kelnėmis, pasakojo tyliu, bejausmiu balsu... tačiau nė minutei nenuleido akių nuo savo vaikų, kurie kivirčijosi ir juokėsi, ir paeiliui supo vienas kitą ten pavėsyje, kalvos papėdėje. Maždaug per vidurį pasakojimo sugrįžo ponia Hamersmit, nešina buteliu naminės raudonųjų burokėlių giros, šaltos ir stiprios, ir labai skanios. Kurį laiką ji stovėjo klausydamasi, po to mus pertraukė tik tam, kad pašauktų vaikus ir lieptų jiems tuojau pat ateiti, nes iš orkaitės netrukus turėjo ištraukti sausainius. “Tuojau pat, mama!” - pasigirdo mergaitės balsas, ir moteriškė vėl nuėjo namo vidun.

Baigęs pasakoti, Hamersmitas paklausė:

- Tad kodėl jūs norite tai žinoti? Manęs dar niekada nėra aplankęs dulkintojas iš “Didžiojo namo”. Jūs esate pirmasis.

- Sakiau jums...

- Smalsumas, taip. Žinau, jog žmones apima smalsumas, ir netgi dėkoju už tai Dievui, antraip likčiau be darbo ir tektų ieškotis, kur gauti pinigų duonos kąsniui. Tačiau penkiasdešimt mylių yra per ilgas kelias, kad jį nukeliautum tik smalsumui patenkinti, ypač įvertinant blogą paskutiniųjų dvidešimties mylių kelią. Tad kodėl jums nepasakius tiesos, Edžkoumai? Aš patenkinau jūsų smalsumą. Dabar jūs patenkinkite manąjį.

“*Ką gi,* - galėjau pasakyti. - *Mane kamavo šlapimtakių uždegimas, ir Džonas Kofis uždėjo savo rankas ant manęs ir šitaip išgydė. Tai padarė žmogus, kuris išprievartavo ir nužudė dvi mergaites. Taigi mane apėmė smalsumas - kiekvieną apimtų. Aš netgi pradėjau spėlioti, kad galbūt šerifas Homeras Kraibusas ir jo pavaduotojas Robas Makgis sulaikė ne tą, kurį reikia. Nepaisant visų įkalčių prieš Džoną Kofį, aš taip spėlioju. Nes dažniausiai sunku patikėti, jog žmogus, savo rankose turintis šitokią galią, galėtų išprievartauti ir nužudyti vaikus.*”

Ne, tikriausiai tai nuskambėtų neįtikinamai.

- Yra du dalykai, apie kuriuos nuolatos galvoju, - pasakiau. - Pirmas - ar jis yra ką nors panašaus padaręs anksčiau.

Hamersmitas atsisuko į mane, jo akys staiga pasidarė skvarbios, užsidegusios smalsumu, ir aš supratau, jog jis *iš tiesų* yra išmintingas vyrukas. Galbūt net genialus, tačiau nesiafišuojantis.

- Kodėl? - paklausė jis. - Ar jūs ką nors žinote, Edžkoumai? Gal jis ką pasakė?

- Nieko. Tačiau žmogus, kuris taip pasielgia vieną kartą, paprastai būna padaręs tai anksčiau. Jiems tai pradeda patikti.

- Taip, - sutiko Hamersmitas. - Jiems tai pradeda patikti. Be abejonės.

- Ir tada man šovė į galvą mintis, jog būtų nesunku pasekti jo pėdsakais ir sužinoti. Neturėtų būti sunku atsekti tokio ūgio žmogų, o dar negrą.

- Galite taip manyti, tačiau esate neteisus, - pastebėjo Hamersmitas. - Bent jau Kofio atveju. Aš žinau.

- Jūs mėginote?

- Taip, tačiau nieko nepešiau. Suradau porą geležinkeliečių, kurie manė, jog matė Džoną Kofį prie Noksvilio geležinkelio stoties sandėlių dvi dienas prieš tai, kai buvo nužudytos Deterikų dukros. Nieko nuostabaus: kai jį sučiupo, Džonas Kofis buvo prie Didžiojo Pietų geležinkelio, tik kitapus upės, ir tikriausiai būtent geležinkeliu jis atsigavo čia iš Tenesio valstijos. Gavau laišką iš vyriškio, kuris rašė, jog tų metų ankstyvą pavasarį jis buvo pasamdęs stambų pliką juodaodį tampyti dėžes - ir šis laiškas atkeliavo iš Kentukio. Nusiunčiau jam Kofio nuotrauką, ir vyriškis patvirtino, kad tai tas pats žmogus. Tačiau daugiau... - Hamersmitas truktelėjo pečiais ir papurtė galvą.

- Ar jums tai neatrodo truputėlį keista?

- Tai man atrodo *labai* keista, misteri Edžkoumai. Tarsi jis būtų nukritęs iš dangaus. O iš jo paties nedaug naudos; jis negali prisiminti net to, kas buvo praėjusią savaitę.

- Ne, negali, - sutikau. - Kaip jūs tai paaiškintumėte?

- Gyvename ekonominės depresijos sąlygomis, - atsakė Hamersmitas, - *štai kaip* aš paaiškinčiau. Žmonės užplūdę visus kelius. Oklahomiečiai nori skinti persikus Kalifornijoje, neturtingi baltieji iš Šiaurės nori gaminti automobilius Detroite, juodieji iš Misisipės valstijos nori nukakti į Naująją Angliją ir dirbti avalynės ar tekstilės fabrikuose. Kiekvienas - ir juodaodžiai, ir baltieji - galvoja, kad svetur bus geriau. Tai prakeiktas amerikietiškas gyvenimo būdas. Net toks

milžinas kaip Kofis gali keliauti nepastebėtas... tai yra, kol jis nenusprendžia nužudyti poros mažų mergaičių. Mažų *baltaodžių* mergaičių.

- Ir jūs tuo tikite? - paklausiau.

Jis ironiškai pažvelgė į mane.

- Kartais tikiu, - atsakė.

Hamersmito žmona iškišo galvą pro virtuvės langą panašiai kaip garvežio mašinistas ir sušuko:

- Vaikai! Sausainiai jau iškepė! - po to atsisuko į mane. - Ar nenorėtumėte paragauti avižinio sausainio su razinomis, misteri Edžkoumai?

- Esu tikras, jog jie nuostabūs, mem, tačiau šį kartą atsisakysiu.

- Gerai, - atsakė ji ir vėl įtraukė savo galvą vidun.

- Ar matėte randus ant jo kūno? - staiga paklausė Hamersmitas. Jis vis tebestebėjo savo vaikus, kurie negalėjo prisiversti palikti sūpynių malonumų - netgi dėl avižinių sausainių su razinomis.

- Taip.

Tačiau aš nustebau, kad juos matė ir Hamersmitas. Jis pamatė mano reakciją ir nusijuokė.

- Vienas iš didžiausių gynybos advokatų laimėjimų buvo paprašyti, kad Kofis pasikeltų marškinius ir parodytų prisiekusiesiems tuos randus. Prokuroras, Džordžas Petersonas, prieštaravo kaip pašėlęs, tačiau teisėjas leido. Senasis Džordžas galėjo ir nesidraskyti - iš šių kraštų kilę prisiekusieji nelabai tiki tais psichologų paistalais, neva žmonės, kuriuos vaikystėje skriaudė, tiesiog negali atsakyti už savo veiksmus. Jie yra įsitikinę, jog žmonės *gali* atsakyti už savo veiksmus. Man labai gaila... tačiau tie randai buvo gana siaubingi. Ar nepastebėjote juose nieko ypatinga, Edžkoumai?

Taip, aš pastebėjau, nes mačiau tą vyrą nuogą duše; žinojau, ką Hamersmitas turi omenyje.

- Jie visi lūžinėja. Beveik persipina.

- Žinote, ką tai reiškia?

- Kažkas vaikystėje velniškai jį mušė, - atsakiau. - Kol užaugo.

- Tačiau nesugebėjo iš jo išmušti velnio, ar ne taip, Edžkoumai? Geriau būtų pagailėjęs lazdos ir paskandinęs jį upėje kaip kačiuką. Ar sutinkate su manimi?

Regis, būtų buvę politiškai teisingiau paprasčiausiai sutikti ir baigti šią kalbą, tačiau aš negalėjau taip pasielgti. Be to, aš mačiau Kofį. Ir *jaučiau* jį. Jaučiau jo rankų prisilietimą.

- Jis... yra keistas, - pasakiau. - Tačiau neatrodo, kad būtų agresyvus. Ir žinau, kad jį užklupo su įkalčiais, tačiau visa tai sunku suderinti su jo kasdieniniu elgesiu korpuse. Man yra tekę matyti agresyvių žmonių, misteri Hamersmitai.

Žinoma, turėjau omenyje Vartoną, grandine smaugiantį Dyną Stentoną ir staugiantį : *"Ohoho, berniukai! Čia tai bent šventė! Ar ne?"*

Hamersmitas atidžiai mane tyrinėjo ir nepatikliai šypsojosi, tačiau aš nelabai kreipiau į tai dėmesį.

- Jūs čia atvykote ne įsitikinti, ar jis dar kur nors nenužudė mergaičių, - pasakė jis. - Atvykote sužinoti, ar aš manau, jog Kofis tai apskritai padarė. Juk taip? Prisipažinkite, Edžkoumai.

Išgėriau savo gėrimo likučius, pastačiau butelį ant stalo ir atsakiau:

- Na ką gi. Ar jūs taip manote?

- Vaikai! - šūktelėjo jis, pasilenkdamas kėdėje. - Greitai ateikite čia ir pasiimkite savo sausainius!

Po to vėl atsilošė ir pažvelgė į mane. Jo veide vėl pasirodė šypsena, į kurią aš nekreipiau dėmesio.

- Štai ką jums pasakysiu, - tarė. - Klausykite atidžiai, nes jums galbūt šitą reikia žinoti.

- Aš klausau.

- Mes turėjome šunį, kurį vadinome Seru Galahadu, - pasakė Hamersmitas ir nykščiu parodė šuns būdos pusėn. - Gerą šunį. Ne veislinį, tačiau švelnų. Ramų. Visada pasiruošusį palaižyti ranką ar atnešti lazdą. Yra daugybė tokių neveislinių šunų, ar ne tiesa?

Truktelėjau pečiais, po to linktelėjau galva.

- Daugeliu požiūriu geras beveislis šuo yra panašus į jūsų negrą, - tęsė Hamersmitas. - Kai jį pažįsti, pamilsti. Jis neatneša jokios naudos, tačiau vis tiek jį laikai, nes *galvoji*, jog šuo tave *myli*. Jei esi laimingas, misteri Edžkoumai, gali niekada ir nesužinoti, jog yra kitaip. Mes su Sintija nebuvome laimingi.

Hamersmitas atsiduso - giliai, kažkaip numirėliškai, tarsi šiurenantis nukritusius lapus vėjas. Jis vėl parodė į šuns būdą, ir aš nustebau, kodėl iš karto nepastebėjau, kad ji apleista ir kad šuns išmatos jau seniai pabalusios ir perdžiūvusios.

- Aš valydavau jo išmatas, - pasakė Hamersmitas, - ir taisydavau jo būdos stogą, kad neužlytų lietus. Šiuo požiūriu Seras Galahadas taip pat priminė jūsų negrą iš Pietų - jis pats šių darbų nemokėjo padaryti. Dabar aš neprisiliečiu nei prie išmatų, nei prie būdos, po to

nelaimingo atsitikimo net nesu priėjęs arčiau... jeigu tai galima pavadinti nelaimingu atsitikimu. Buvau priėjęs prie būdos tik vieną kartą, su šautuvu, kad jį nušaučiau, tačiau daugiau ten neinu. Negaliu prisiversti. Manau, jog su laiku pajėgsiu. Sutvarkysiu tą jovalą ir išardysiu būdą.

Čia priėjo vaikai, ir aš iš karto pasigailėjau, kad juos pamačiau. Mergaitė atrodė normaliai, tačiau berniukas...

Jie triukšmingai nutapsėjo laiptais, pažvelgė į mane, sukikeno, po to patraukė virtuvės durų link.

- Kalebai, - pašaukė Hamersmitas. - Ateik čia. Tik sekundėlei.

Mažoji mergaitė - be jokios abejonės, dvynė sesuo, nes vaikai turėjo būti vienodo amžiaus - nuėjo į virtuvę. Berniukas priėjo prie tėvo, žiūrėdamas sau į kojas. Spėju, jog jis suprato, kad yra bjaurus. Jis buvo gal kokių ketverių metų, tačiau ketveri yra pakankamas amžius, kad suprastum esąs bjaurus. Tėvas dviem pirštais suėmė berniuko smakrą ir bandė jį pakelti. Iš pradžių vaikas priešinosi, tačiau kai tėvas ramiu, maloniu ir meiliu balsu pasakė: “Prašau, sūnau”, vaikas pakluso.

Didžiulis apvalus randas ėjo nuo plaukų per kaktą link negyvos ir abejingai pūpsančios akies ir dar toliau ligi burnos krašto. Dėl to burna buvo išsiviepusi patyrusio lošėjo ar prostitučių šeimininko šypsena. Vienas skruostas buvo lygus ir gražus; kitas gruoblėtas kaip medžio kamienas. Spėjau, jog jame anksčiau žiojėjo skylė, kuri galiausiai užsitraukė.

- Jis dar turi vieną akį, - pasakė Hamersmitas, mylinčiais pirštais glostydamas berniuko skruostą. - Manau, jam pasisekė, kad neliko visiškai aklas. Mes klaupiamės ant kelių ir dėkojame Dievui bent už tai. Ei, Kalebai?

- Taip, sere, - baikščiai atsiliepė berniukas, kurį žaidimų aikštelėje per visus jo apgailėtinus mokymosi metus be gailesčio muš besišaipantys peštukai, kurio niekada nepakvies sukti butelį ar žaisti paštą, ir kuris sulaukęs vyriško amžiaus, kai jam kils vyriški poreikiai, tikriausiai niekad nemiegos su nenusipirkta moterimi, kuris visada laikysis nuošalyje nuo savo bendraamžių, kuris per ateinančius penkiasdešimt, šešiasdešimt ar septyniasdešimt gyvenimo metų žiūrės į savo atvaizdą veidrodyje ir galvos: “Bjaurus, bjaurus, bjaurus”.

- Eik, pasiimk savo sausainius, - pasakė tėvas ir pabučiavo į išsivėpusią burną.

- Taip, sere, - atsakė Kalebas ir nurūko vidun.

Hamersmitas iš užpakalinės kelnių kišenės išsitraukė nosinę ir nusišluostė akis - jos buvo sausos, tačiau manau, jog vyriškis buvo įpratęs, kad jos būtų drėgnos.

- Kai vaikai gimė, mes jau turėjome šunį, - pasakojo Hamersmitas. - Kai Sintija parsivežė juos iš ligoninės namo, atsivedžiau šunį į vidų, kad apuostytų vaikus, ir Seras Galahadas aplaižė jų rankas. Mažytėlaites rankas, - jis linktelėjo galva, tarsi pats sau patvirtindamas, jog taip buvo iš tiesų. - Jis žaisdavo su vaikais, laižydavo Ardenės veidą tol, kol toji imdavo kikenti. Kalebas tampydavo šunį už ausų, o kai išmoko vaikščioti, kartais vaikštinėdavo po kiemą, nusitvėręs Galahadui už uodegos. Šuo nė karto net nesuurzgė ant jų. Nė ant vieno.

Dabar pasirodė ašaros; Hamersmitas jas mašinaliai nusišluostė - kaip žmogus, įpratęs tą daryti dažnai.

- Nebuvo jokios priežasties, - tęsė jis savo pasakojimą. - Nei Kalebas jį nuskriaudė, nei užriko, nieko. Aš žinau. Buvau tuo metu vietoje. Jei nebūčiau buvęs, berniukas, beveik be abejonės, būtų žuvęs. Svarbiausia, misteri Edžkoumai, jog *nieko* neįvyko. Tiesiog berniuko veidas atsidūrė tiesiai prieš šuns snukį, ir Serui Galahadui šovė į galvą - jei taip galima pasakyti apie šunį - staigiai pulti ir imti kandžioti. Jei galėtų, tai ir nužudyti. Berniukas buvo tiesiai priešais jį, ir šuo įkando. Lygiai tas pats nutiko Kofiui. Jis pamatė priebutyje mergaites, išprievartavo jas ir po to nužudė. Jūs sakote, jog jis turėjo kažką panašaus padaryti anksčiau, ir žinau, ką turite omenyje, tačiau gali būti, jog Kofis nieko panašaus anksčiau *nepadarė*. Mano šuo anksčiau nesikandžiojo; tik vieną kartą. Gali būti, Kofis niekada daugiau šito nepadarytų, jei būtų paleistas. Galbūt ir mano šuo daugiau nebesikandžiotų. Tačiau, tikiuosi, suprantate, jog aš nesvarsčiau tokių dalykų. Atėjau su savo šautuvu, pagriebiau už pasaitėlio ir ištaškiau jo galvą.

Hamersmitas giliai kvėpavo.

- Aš esu apsišvietęs kaip ir bet kuris kitas, misteri Edžkoumai. Įstojau į Bauling Gryno koledžą, greta žurnalistikos studijavau istoriją ir šiek tiek filosofiją. Manau, esu apsišvietęs. Galbūt Šiaurinių valstijų gyventojai taip ir nepasakytų, tačiau aš manau, jog esu apsišvietęs. Nė už ką pasaulyje nesutikčiau, kad sugrįžtų vergovė. Manau, privalome būti humaniški ir dosnūs, spręsdami rasines problemas. Tačiau turime atminti, jog jūsų negras įkąs, jei tik atsiras tokia galimybė, kaip ir beveislis šuo, jei jam atsiras galimybė ir kils noras. Norite žinoti, ar jūsų verksmingasis Kofis iš tiesų tai padarė?

Aš linktelėjau.

- O taip, - atsakė Hamersmitas. - Jis tai padarė. Galite tuo neabejoti ir niekada neatsigręžkite į jį nugara. Jums gali pasisekti vieną kartą, gal šimtą... o gal net tūkstantį... tačiau galų gale, - jis pakėlė man prieš akis savo ranką ir pirštais pavaizdavo kandančią burną, - suprantate?

Aš vėl linktelėjau.

- Jis jas išprievartavo, nužudė, o po to ėmė gailėtis... tačiau tos mažos mergaitės liko išprievartautos, jos mirė. Tačiau jūs jį sutvarkysite, misteri Edžkoumai, ar ne? Po kelių savaičių jūs jį sutvarkysite, ir Kofis daugiau niekada nepadarys nieko panašaus, - Hamersmitas pakilo, priėjo prie priebučio turėklų ir abejingai pažvelgė į šuns būdą, stovinčią ištryptame žemės lopinėlyje tarp senstančių išmatų. - Galbūt jūs man atleisite, - tarė jis. - Kadangi po pietų man nereikia būti teisme, aš vyliausi truputėlį pabūti su šeima. Vaikai būna jauni tik vieną kartą.

- Žinoma, - atsakiau. Mano lūpos buvo aptirpusios. - Ir ačiū už sugaištą laiką.

- Nėra už ką, - atsakė jis.

Iš Hamersmito namų nuvažiavau tiesiai į kalėjimą. Kelias buvo ilgas, ir šį kartą aš negalėjau jo sutrumpinti, dainuodamas daineles. Atrodė, pamiršau visas dainas, bent jau kuriam laikui. Prieš akis vis stovėjo išdarkytas vargšo berniuko veidas. Ir Hamersmito ranka, jos pirštai, imituojantys kandimo judesį.

5

Laukinis Bilas Vartonas jau kitą dieną apsilankė tramdomajame kambaryje. Visą rytą ir popietę jis buvo ramus ir geras kaip Marijos ėriukas. Kaip vėliau sužinojome, tokia jo būsena nėra natūrali ir reiškia bėdą. Po to, apie pusę aštuonių vakare, Heris pajuto kažką šiltą trykštant ant jo uniforminių kelnių, kurias tą dieną buvo apsivilkęs švarias, klešnių. Tai buvo šlapimas. Viljamas Vartonas stovėjo prie savo kameros grotų ir, plačiai išsišiepęs, rodydamas savo patamsėjusius dantis, šlapinosi ant Herio Tervilidžerio kelnių ir batų.

- Tas bjaurus kalės vaikas tikriausiai kaupė visą dieną, - vėliau pasakė pasišlykštėjęs ir persiutęs Heris.

Ką gi, to buvo gana. Atėjo metas parodyti Viljamui Vartonui, kas E korpuse vadovauja paradui. Heris pasišaukė Brutalųjį ir mane, aš iškviečiau Dyną su Persiu, kurie netrukus atvyko. Atminkite, jog

tuo metu mes turėjome tris kalinius ir buvome perėję, mūsų žargonu tariant, prie ištisinio budėjimo. Mano grupė budėdavo nuo septynių vakaro iki trijų ryto, - tuo laiku buvo didžiausia tikimybė, jog gali įvykti bėda, - o kitos dvi grupės budėdavo likusią paros dalį. Tose kitose grupėse dažniausiai dirbdavo skrajūnai, o jiems paprastai vadovaudavo Bilas Dodžas. Tai buvo visai nebloga tvarka, ir aš jaučiau, jog jei man pavyktų perkelti Persį į dieninę pamainą, gyvenimas būtų net dar geresnis. Tačiau niekada neprisiruošiau šito padaryti. Kartais aš spėlioju, ar situacija būtų pasikeitusi, jei būčiau perkėlęs Persį.

Kaip ten būtų, sandėlyje, toliau nuo Senosios Žiežirbos, buvo magistralinio vandentiekio sklendė, ir Dynas su Persiu prie jos prijungė drobinę gaisrininkų žarną. Jie liko stovėti prie sklendės, kad prireikus galėtų ją atsukti.

Brutalusis ir aš nuskubėjome prie Vartono kameros, kur jis vis dar tebestovėjo išsišiepęs su ištrauktu iš kelnių savo instrumentu. Praėjusią naktį, prieš eidamas namo, aš paėmiau iš tramdomojo kambario tramdomuosius marškinius ir numečiau juos ant lentynos savo kabinete, galvodamas, jog jų prireiks mūsų naujam sunkiam vaikui. Dabar aš juos laikiau vienoje rankoje, užkišęs smilių už drobinės virvelės. Heris atėjo iš paskos, tempdamas gaisrininkų žarnos antgalį. Žarna nusidriekė per mano kabinetą, žemyn sandėlio laiptais iki pat šturvalo, kurį Dynas su Persiu suko kaip galėdami greičiau.

- Ei, kaip jums visa tai patinka? - paklausė Laukinis Bilas. Jis kvatojosi tarsi vaikas per karnavalą, iš juoko beveik nepajėgdamas kalbėti; didelės ašaros ritosi jo skruostais. - Jūs taip greitai atsiradote, kad, spėju, privalėjote. Dabar užkandai kepu šūdukus. Puikius, minkštus. Rytoj visi jų gausite...

Vartonas pastebėjo mane rakinant kameros duris, ir jo akys susiaurėjo. Kai pamatė Brutalųjį vienoje rankoje laikant revolverį, o kitoje lazdą, jo akys dar labiau susiaurėjo.

- Galite čia įeiti savo kojomis, bet iškeliausite ant nugaros. Vaikinukas Bilis tai pažada, - pagrasino jis. Vartono žvilgsnis nukrypo į mane. - O jei tu manai uždėti man tuos durnių marškinius, geriau pagalvok dar kartą, senas kuine.

- Ne tu čia vadovauji, - atsakiau. - Turėtumei žinoti, tačiau spėju, kad esi per daug bukas tą suprasti, kol tavęs truputėlį nepamokėme.

Baigiau rakinti duris, ir jas atitraukiau. Vartonas pasitraukė iki savo gulto, ištiesė rankas į mane delnais į viršų ir pamojo pirštais.

- Ateik, šlykštus motinos dulkintojau, - pasakė jis. - Taip, čia bus pamoka, tik šis berniukas parodys, jog jis yra geras mokytojas, - po

to jis perkėlė žvilgsnį į Brutalųjį ir išsišiepdamas parodė savo pajuodusius dantis. - Ateik pirmas, dički. Šį kartą neprasmuksi man už nugaros. Padėk tą revolverį, - vis tiek iš jo neiššausi, tu ne iš tokių, - ir susikausime kaip vyras su vyru. Pamatysime, kuris iš mūsų yra geresnis vyr...

Brutalusis įėjo į kamerą, tačiau žengė ne prie Vartono. Tik įėjęs pro duris, jis pasuko kairėn, ir susiaurėjusios Vartono akys dabar išsiplėtė, kai jis išvydo į save nukreiptą gaisrininkų žarną.

- Ne, to jūs nepadarysite, - ištarė jis. - Ne, jūs nedr...

- Dynai! - sušukau. - Atsuk! Iki pat galo!

Vartonas šoktelėjo į priekį, tačiau Brutalusis jam smagiai užvožė - manau, apie tokį smūgį svajojo Persis - į kaktą, nuleisdamas savo lazdą tiesiai virš Vartono antakių. Vartonas, kuris, atrodo, manė, jog mes niekada iki jam atvykstant nebuvome matę vargo, atviromis, tačiau nieko nereginčiomis akimis parpuolė ant kelių. Tada buvo paleistas vanduo. Nuo stiprios srovės Heris atatupstas susvyravo, po to atgavo pusiausvyrą ir tvirtai lyg šautuvą laikė antgalį savo rankose. Čiurkšlė pataikė Laukiniam Biliui Vartonui tiesiai į krūtinę, apsuko jį ir nubloškė po gultu. Koridoriaus gale nuo kojos ant kojos šokinėjo Delakrua, šaižiai kudakuodamas ir keikdamas Džoną Kofį, reikalaudamas, jog šis pasakytų, kas ten dedasi, kas laimi ir kaip tam bepročiui naujokui patinka kiniškos vandens gydyklos. Džonas nieko neatsakė, tiesiog ramiai stovėjo mūvėdamas savo trumpas kelnes ir įsispyręs į kalėjimo šlepetes. Aš tik trumpam dirstelėjau į jį, tačiau ir to pakako, kad pastebėčiau tą pačią pažįstamą veido išraišką, liūdną ir ramią.

- Užsukite vandenį! - per petį šūktelėjo Brutalusis ir nubėgo gilyn į kamerą.

Jis pagriebė pusiau netekusį sąmonės Vartoną už pažastų ir išvilko iš po gulto. Vartonas kosėjo ir gargaliavo. Kraujas iš kaktos aukščiau antakių, kur Brutalusis buvo prakirtęs odą, varvėjo į jo apspangusias akis.

Tramdomųjų marškinių uždėjimą mes buvome pavertę mokslu; aš ir Brutalusis; mes repetuodavome tarsi pora cirko arklių, besimokančių naują šokį. Šios repeticijos retsykiais pasiteisindavo. Pavyzdžiui, dabar. Brutalusis pasodino Vartoną, ištiesdamas jo rankas į mane kaip vaikas atstato savo lėlės rankas. Kaip tik tuo metu į Vartono akis ėmė grįžti suvokimas, supratimas, jog jei jis nepradės kovoti nedelsiant, vėliau gali būti per vėlu, tačiau ryšio linijos, jungiančios jo smegenis su raumenimis, vis dar buvo suardytos, ir, Vartonui

dar nespėjus jų atstatyti, aš jau buvau užmovęs tramdomųjų marškinių rankoves, o Brutalusis nugaroje segiojo sagtis. Kol Brutalusis tvarkėsi su sagtimis, aš pagriebiau raištelius, užlaužiau Vartono rankas už nugaros ir kita drobės juostele surišau jo riešus. Atrodė, Vartonas apsikabinęs pats save.

- Po velnių, tu, didžiulis manekene, kaip ten jiems sekasi? - išrėkė Delakrua.

Išgirdau cypiant Misterį Džinglą, tarsi ir jis būtų norėjęs tai žinoti.

Atvyko Persis. Nuo kovos su magistralinio vandentiekio sklende jo marškiniai buvo šlapi ir išsipešioję, o veidas iš susijaudinimo švytėjo. Dynas atėjo kartu su juo. Ant Dyno kaklo švietė violetinės spalvos mėlynių karoliai, ir jis atrodė mažiau susižavėjęs.

- O dabar eime, Laukinis Bilai, - paliepiau. - Truputėlį pasivaikščiosime.

- Nevadink manęs šitaip! - šaižiai suklykė jis, ir, manau, pirmą kartą pamatėme Vartono tikruosius jausmus, o ne klastingo žvėries vaidybą. - Laukinis Bilas Hikokas nebuvo plėšikas! Ir prieš meškas jis eidavo plikomis rankomis! Jis tiesiog buvo milžinas, kovojantis už teisybę! Žioplas kalės vaikas sėdėjo atsukęs nugarą į duris, ir jį užmušė girtuoklis!

- Ką aš girdžiu! *Istorijos* pamoka! - sušuko Brutalusis ir išstūmė Vartoną iš kameros. - Žmogus niekada nežinai, ką čia budėdamas gausi, tik viena aišku - tai bus puiku. Tačiau kai čia yra tiek daug tokių puikių žmonių kaip tu, manau, tai logiška. Ar tu taip nemanai? Ir žinai ką? Netrukus ir tu pats būsi istorija, Laukinis Bilai. O kol kas eik į koridorių. Turime tau specialų kambarį. Savotišką nusiraminimo kambarį.

Įsiutęs Vartonas kažką nesuprantamai suriaumojo ir metėsi ant Brutaliojo, nors dabar buvo tvirtai įgrūstas į tramdomuosius marškinius, o jo rankos užlaužtos už nugaros. Persis ėmė traukti savo lazdą, - tai buvo visų gyvenimo problemų sprendimo Vetmoro variantas, - tačiau Dynas jį sustabdė, uždėjęs ranką ant riešo. Persis pažvelgė į jį suglumęs, pusiau pasipiktinęs, tarsi norėdamas pasakyti, jog po to, ką Vartonas padarė Dynui, šis turėtų būti mažiausiai linkęs sulaikyti Persį.

Brutalusis pastūmė Vartoną atbulomis. Aš jį sugavau ir pastūmiau Heriui. O Heris nuvairavo Vartoną Žaliąja mylia pro švytintį Delakrua ir abejingą Kofį. Vartonas risnojo, kad negriūtų veidu į žemę, visą kelią keikdamasis. Jis spjaudėsi keiksmais, kaip suvirintojo

degiklis spjaudo žiežirbas. Įgrūdome jį į paskutinę kamerą koridoriaus dešinėje, o tuo tarpu Dynas, Heris ir Persis (kuris pirmą kartą nesiskundė, jog nesąžiningai perkraunamas darbu) išvilko visą šlamštą iš tramdomojo kambario. Kol jie tai darė, aš trumpai pasikalbėjau su Vartonu.

- Manai, jog esi kietas, - pasakiau, - ir galbūt esi, sūnau, bet čia kietumas nieko nereiškia. Tavo šėlimo dienos jau baigėsi. Jei nekamuosi mūsų, mes nekamuosime tavęs. Tačiau jei mums apsunkinsi gyvenimą, vis tiek galų gale mirsi, bet mes prieš tai nudrošime tave kaip pieštuką.

- Jūs tik apsidžiaugsite, kai sulauksite mano galo, - šiurkščiai atšovė Vartonas. Jis bandė išsilaisvinti iš tramdomųjų marškinių, nors turėjo žinoti, jog tai beprasmiška, ir jo veidas buvo išraudęs kaip pomidoras. - O kol aš išeisiu, jūsų gyvenimą padarysiu apgailėtiną.

Jis man apnuogino savo dantis kaip įniršęs babuinas.

- Jei tu tenori, kad mūsų gyvenimas būtų apgailėtinas, gali liautis dabar, nes tau jau pavyko, - įsiterpė Brutalusis. - Tačiau dėl tavo, Vartonai, gyvenimo Mylioje, tai mums bus visai nesvarbu, jei jį visą praleisi kambaryje su minkštomis sienomis. Ir galėsi dėvėti tuos durnių marškinius tol, kol tavo rankos sugangrenuos nuo nepakankamos kraujo apytakos ir nukris, - jis trumpam nutilo. - Žinai, jog čia nebūna per daug lankytojų. O jei manai, kad kam nors labai rūpi, kas čia tau nutiks, siūlau pamąstyti iš naujo. Pasauliui apskritai tu esi negyvas nusikaltėlis.

Vartonas atidžiai tyrinėjo Brutalųjį, ir įsiūtis pamažu ėmė nykti iš jo veido.

- Išlaisvinkite mane, - įsiteikiančiu balsu paprašė Vartonas - per daug protingu ir logišku, kad būtų galima juo pasitikėti. - Aš elgsiuosi gražiai. Garbės žodis.

Heris pasirodė kambario tarpduryje. Koridoriaus galas atrodė kaip parduotuvių dėžės, į kurias sumetamos prekės išpardavimui, tačiau kai mes ką nors pradedame, greitai viską sutvarkome taip kaip reikia. Taip yra buvę anksčiau; mes mokėjome šį pratimą.

- Viskas paruošta, - pasakė Heris.

Brutalusis sugriebė už išsikišimo drobėje, kur buvo Vartono dešinioji alkūnė, ir pastatė jį ant kojų.

- Eime, Laukinis Bili. Ir pažvelk į šviesiąją pusę. Turėsi ne mažiau kaip dvidešimt keturias valandas, kad primintum sau, jog niekada nereikia sėdėti atsukus nugarą į duris ir nesilaikyti įsikibus nei tūzų, nei aštuonakių.

- Išlaisvinkite mane, - pakartojo Vartonas. Jis dairėsi tai į Brutalųjį, tai į Herį, tai į mane. Raudonis vėl ėmė mušti jo veidą. - Aš gražiai elgsiuos - sakau, jog jau pasimokiau. Aš... aš... uummmaaaa...

Vartonas staiga susmuko. Jis ėmė spardytis kojomis ir raivytis. Viena jo kūno pusė tysojo kameroje, kita drybsojo ant nusitrynusio Žaliosios mylios linoleumo.

- Šventasis Kristau, jį apėmė priepuolis, - sušnibždėjo Persis.

- Žinoma, o mano sesuo yra Babilono kurva, - atsakė Brutalusis. - Šeštadienio vakarais ji šoka Mozei huči - kuči, pasidabinusi ilgu baltu šydu.

Brutalusis pasilenkė ir užkišo ranką Vartonui už pažasties. Aš pagriebiau už kitos. Vartonas rangėsi tarp mūsų kaip sugauta žuvis. Tempti jo besiraivantį kūną ir klausytis jo kriuksėjimo, sklindančio iš vieno galo, bei pirdulio iš kito buvo vienas iš menkiausių mano gyvenimo malonumų.

Pažvelgiau aukštyn, ir akimirką mano žvilgsnis susidūrė su Džono Kofio akimis. Jos buvo paraudusios, o skruostai sudrėkę. Prisiminiau Hamersmitą, rankų pirštais imituojantį kandimo judesį, ir lengvai nusipurčiau. Po to savo dėmesį vėl sutelkiau į Vartoną.

Įmetėme jį tarsi maišą į tramdomąjį kambarį ir stebėjome, kaip jis guli ant grindų, energingai raivydamasis tramdomuosiuose marškiniuose netoli kanalizacijos angos, kurioje mes kažkada ieškojome peliuko, pradėjusio savo gyvenimą E korpuse Vilio iš garlaivio vardu.

- Man nelabai rūpėtų, jei jis prarytų savo liežuvį ir numirtų, - pasakė Dynas gergždžiančiu balsu, - tačiau pagalvokite apie tai, kiek reikės užpildyti popierių, vyručiai! Jiems nebus galo.

- Nesirūpink dėl popierių, pagalvok apie silkę, - niūriai atšovė Heris. - Mes prarasime savo prakeiktą darbą. Baigsime rinkdami žirnius palei Misisipę. Tu žinai, ką reiškia žodis Misisipė, ar ne? Indėniškai jis reiškia subinės skylę.

- Nei jis mirs, nei prarys savo liežuvį, - nuramino Brutalusis. - Kai rytoj atversime šias duris, jis jausis puikiai. Duodu žodį.

Taip ir buvo. Žmogus, kurį mes kitą vakarą parvedėme į kamerą, buvo tylus, išblyškęs ir tarytum sudrausmintas. Jis ėjo nuleidęs galvą, nemėgino nieko užpulti, kai nuėmėme tramdomuosius marškinius, ir tik be žado spoksojo į mane, kai jam aiškinau, jog ir kitą kartą bus taip pat ir kad jis tik savęs turi paklausti, kiek laiko nori praleisti šlapindamasis į kelnes ir būti maitinamas šaukšteliu kaip kūdikis.

- Aš būsiu geras, bose, aš pasimokiau, - sušnibždėjo jis tyliu, nuolankiu balsu, kai mes vėl jį uždarėme kameroje.

Brutalusis pažvelgė į mane ir pamerkė akį.

Į kitos dienos pavakarę Viljamas Vartonas, kuris savo akyse buvo Vaikinukas Bilis, o ne milžinas teisybės ieškotojas Laukinis Bilas Hikokas, iš senojo Tu-Tu nusipirko mėnulio pyrago. Vartonui buvo pabrėžtinai uždrausta šitokio pobūdžio komercija, tačiau popietinėje pamainoje dirbo skrajūnai, manau, jog tai jau esu sakęs, ir sandėris įvyko. Tu, be abejonės, žinojo, kaip privalo elgtis, tačiau jam vežimėlis visada reiškė, kad pinigas nekvepia.

Tą naktį, kai Brutalusis tikrino kameras, Vartonas stovėjo prie savosios durų. Jis palaukė, kol Brutalusis atsisuks, tada delnais plojo per savo išsipūtusius skruostus ir paleido tirštą bei stulbinančiai ilgą šokolado tyrės čiurkšlę Brutaliajam į veidą. Jis buvo susigrūdęs visą mėnulio pyragą, palaikė burnoje, kol šis ištirpo, o tada panaudojo jį kaip kramtomąjį tabaką.

Vartonas nugriuvo aukštelninkas ant savo gulto, pasipuošęs šokoladine barzdele, spardydamas kojomis, klykdamas iš juoko ir rodydamas į Brutalųjį, ant kurio buvo kur kas daugiau nei šokoladinė barzdelė.

- Mažasis juodasis Sambo, taip, sere, bose, taip, sere, kaip jūs gyvuojate? - Vartonas susiėmė rankomis pilvą ir sustaugė. - Dieve, jei tai būtų buvęs ka-ka. Kaip gaila, kad tai nebuvo ka-ka. Jei būčiau turėjęs nors truputėlį to...

- Tu *esi* ka-ka, - suriaumojo Brutalusis, - ir, tikiuosi, esi susikrovęs daiktus, nes tuojau sugrįši į savo mėgiamą tualetą.

Ir vėl Vartonas buvo įgrūstas į tramdomuosius marškinius, ir mes dar kartą nutempėme jį į kambarį su minkštomis sienomis. Šį kartą dviem dienom. Retsykiais mes išgirsdavome, kaip jis ten šėlsta, kitais kartais girdėjome jo pažadus gražiai elgtis, kad jis ateis į protą ir bus geras, kartais girdėjome jį klykiant, kad reikia gydytojo, kad jis miršta. Tačiau daugiausiai Vartonas buvo tylus. Jis buvo tylus, kai vėl išvedėme atgal; ėjo į savo kamerą nuleidęs galvą, buku žvilgsniu ir neatsiliepė, kai Heris perspėjo: "Atmink, viskas priklauso nuo tavęs". Kurį laiką jis pabūdavo ramus, po to pabandydavo ką nors nauja. Visi jo triukai čia jau buvo išmėginti anksčiau (na, galbūt išskyrus triuką su mėnulio pyragu; net Brutalusis pripažino, jog jis buvo gana originalus), tačiau gąsdino jo atkaklumas. Aš baiminausi, jog anksčiau ar vėliau kas nors praras budrumą, ir tada kils tikras pragaras. O ši situacija galėjo tęstis gana ilgai, nes kažkur jis turėjo advo-

katą, drumsčiantį vandenį ir aiškinantį, kaip būtų neteisinga nužudyti šį vaikiną, nuo kurio antakių dar nenudžiūvo jaunystės rasa... ir kuris, beje, buvo toks baltas kaip senasis Džefas Deivis. Nebuvo jokios prasmės dėl to skųstis, nes advokato darbas ir buvo apsaugoti Vartoną nuo elektros kėdės. Mūsų darbas buvo laikyti jį saugiai uždarytą. Ir galų gale Senoji Žiežirba jį vis tiek priglaus, kad ir ką darytų advokatas.

6

Tą savaitę Melinda, kalėjimo viršininko Muro žmona, sugrįžo iš Indianolos namo. Gydytojai ja atsikratė; jie jau turėjo savo įdomias, naujoviškas jos smegenų auglio rentgeno nuotraukas; jie užfiksavo silpnumą Melindos rankoje ir paralyžiuojančius skausmus, kurie ją tada jau kamavo beveik nuolatos, ir atsikratė ja. Gydytojai padavė jos vyrui saują tablečių su morfijumi ir išsiuntė Melindą namo numirti. Holas Muras buvo sukaupęs kelias išeigines dienas dėl ligos - ne kažin kiek, tada negaudavai daug išeiginių, tačiau jis jas visas pasiėmė, kad galėtų padėti žmonai padaryti tai, ką privalėjo.

Žmona ir aš nuvykome jos aplankyti, praslinkus maždaug trims dienoms po išrašymo iš ligoninės. Aš paskambinau iš anksto, ir Holas atsakė, taip, puiku, Melinda šiandien gana gerai jaučiasi ir džiaugsis mus matydama.

- Nekenčiu tokių vizitų, - pasakiau Džanisei, kai mes važiavome į mažą namelį, kuriame Murai praleido didžiąją savo vedybinio gyvenimo dalį.

- Visi nekenčia, brangusis, - atsakė ji ir patapšnojo man per ranką. - Mes tai ištversime, ir ji taip pat.

- Tikiuosi.

Melindą suradome svetainėje, pasodintą ryškioje neįprastai karštos spalio saulės šviesoje, ir man į galvą šovė pirmoji klaiki mintis, jog Melinda neteko devyniasdešimties svarų. Žinoma, taip nebuvo, - jei ji būtų netekusi šitiek svorio, vargu ar apskritai būtų egzistavusi, - tačiau šitaip reagavo mano smegenys į tai, ką pastebėjo akys. Jos veidas buvo įkritęs, net matėsi kaukolės kaulai, o oda buvo balta tarsi pergamentas. Po akimis juodavo ratilai. Aš ją pirmą kartą pamačiau supamojoje kėdėje be siuvinio ar vilnonių kvadratėlių, kuriuos ji įkomponuotų į kilimėlį, ant kelių. Ji tiesiog sėdėjo. Kaip žmogus geležinkelio stotyje.

- Melinda, - šiltai kreipėsi žmona.

Manau, ji buvo taip pat apimta šoko kaip ir aš, - o gal dar labiau, - tačiau nuostabiai tvardėsi, kaip sugeba kai kurios moterys. Žmona priėjo prie Melindos, priklaupė ant vieno kelio greta supamosios kėdės, kurioje sėdėjo kalėjimo viršininko žmona, ir paėmė vieną jos ranką. Kai ji tai padarė, mano akis užkliuvo už melsvo kilimo palei židinį, ir man toptelėjo, jog tai turėtų būti pasenusių laimų atspalvis, nes šis kambarys dabar buvo kitas Žaliosios mylios variantas.

- Atvežiau tau arbatos, - pasakė Džanisė. - Tos, kurią pati sumaišau. Puikios migdančios arbatos. Palikau ją virtuvėje.

- Labai tau dėkinga, brangioji, - atsakė Melinda.

Jos balsas skambėjo senai ir gergždžiančiai.

- Kaip tu jautiesi, brangioji? - paklausė mano žmona.

- Geriau, - atsakė Melinda nemaloniai gergždžiančiu balsu. - Ne taip gerai, kad užsinorėčiau eiti į klojimo šokius, tačiau šiandien bent jau nekamuoja skausmas. Gydytojai davė man tablečių nuo galvos skausmo. Kartais jos padeda.

- Tai gerai, ar ne?

- Tačiau nebegaliu iki galo sugniaužti rankos. Kažkas... jai pasidarė, - Melinda pakėlė ranką, apžiūrėjo ją taip, tarsi anksčiau niekada nebūtų mačiusi, po to nuleido sau ant kelių. - Kažkas pasidarė... man visai.

Melinda pradėjo be garso verkti, ir aš pagalvojau apie Džoną Kofį. Jo ištarti žodžiai: "*Aš sutaisiau, ar ne*? *Aš sutaisiau, ar ne*? *Aš sutaisiau, ar ne*?" aidėjo mano galvoje. Tarsi eilėraštukas, kurio niekaip negali atsikratyti.

Tada įėjo Holas. Jis apkabino mane per kaklą, ir galite patikėti, jog aš buvau laimingas, kad jis šitaip padarė. Mes nuėjome į virtuvę, ir Holas pripylė man pusę stikliuko balzgano viskio, kuris dar buvo šiltas, tik ką gautas iš kokio nors kaimiečio. Mes susidaužėme stiklais ir išgėrėme. Naminukė nubėgo kaip deganti alyva, bet šiluma pilve buvo tikra palaima. Tačiau kai Muras palenkė į mane keraminį ąsotėlį, be žodžių klausdamas, ar nenorėčiau dar pusės taurelės, papurčiau galvą ir pamojavau ranka. Laukinis Bilas Vartonas vėl buvo be tramdomųjų marškinių - bent kol kas - ir nebūtų buvę saugu prisiartinti prie jo alkoholio apsvaiginta galva. Nors mus ir skirtų grotos.

- Nežinau, kiek ilgai visa tai ištversiu, Polai, - tyliai ištarė Muras. - Rytais ateina mergaitė man padėti, tačiau gydytojai sako, kad ji gali pradėti nebevaldyti savo vidurių, ir... ir...

Muras nutilo, iš visų jėgų stengdamasis vėl nepravirkti mano akivaizdoje.

- Stenkis kiek gali, - pasakiau. Per stalą pasiekiau jo bejėgišką šlakuotą ranką ir paspaudžiau. - Daryk tai diena iš dienos, o visa kita palik Dievui. Tu nieko daugiau negali, ar ne tiesa?

- Manau, jog taip. Tačiau tai sunku, Polai. Meldžiu Dievą, kad tu niekada nesužinotum, kaip tai sunku.

Jis pabandė susitvardyti.

- O dabar papasakok man naujienas. Kaip jums sekasi su Viljamu Vartonu? Ir kaip tau sekasi bendrauti su Persiu Vetmoru?

Kurį laiką pasikalbėjome apie reikalus, ir mes baigėme savo vizitą. Po to, pakeliui į namus, kol didžiąją kelio dalį mano žmona sėdėjo greta manęs tylėdama, - ašarotomis akimis ir susimąsčiusi, - Kofio žodžiai bėgiojo mano galvoje kaip Misteris Džinglas po Delakrua kamerą: "*Aš padėjau, ar ne*?"

- Tai siaubinga, - vienu metu dusliai ištarė mano žmona. - Ir jai niekuo negalima padėti.

Pritardamas linktelėjau ir pagalvojau: "*Aš padėjau, ar ne?* Tačiau tai buvo beprotiška, ir aš iš visų jėgų stengiausi nuvyti šią mintį šalin.

Kai įvažiavome į priekinį kiemą, Džanisė pagaliau prabilo antrą kartą - ne apie savo seną draugę Melindą, o apie mano šlapimtakių uždegimą. Ji norėjo žinoti, ar uždegimas iš tiesų praėjo.

- Iš tiesų, - atsakiau.

- Tada puiku, - pasakė ji ir pabučiavo mane aukščiau antakio, į tą vietą, kuri sukelia virpulį. - Gal mums reikėtų, žinai, kažkuo truputėlį užsiimti. Tai yra, jei turi laiko ir noro.

Pastarojo dalyko turėjau daugybę ir pakankamai pirmojo, tad paėmiau ją už rankos, nusivedžiau į galinį miegamąjį ir nuvilkau nuo jos rūbus, o Džanisė tuo metu glostė tą mano kūno vietą, kuri ištino ir ėmė virpėti, bet jau nebeskaudėjo. Ir kai aš įsiskverbiau į jos saldybes, lėtai, taip kaip jai patiko, - kaip mums abiems patiko, - galvojau apie Džoną Kofį, sakantį, jog jis padėjo, padėjo, ar ne? Kaip dainos nuotrupa, kuri neišeina iš galvos, kol galutinai tavęs neužvaldo.

Vėliau, kai važiavau į kalėjimą, ėmiau galvoti apie tai, jog netrukus mes turėsime pradėti repetuoti Delakrua egzekuciją. Ši mintis priminė, jog šį kartą Persis bus priekyje, ir aš iš siaubo nusipurčiau. Pasakiau sau, jog tiesiog privalau tęsti, viena vienintelė egzekucija, ir galbūt mes atsikratysime Persio Vetmoro visiems laikams... tačiau

vis tiek jaučiau drebulį, tarytum mane kamavęs uždegimas visai nebūtų praėjęs, o perėjęs į kitą vietą - ne degino mano kirkšnis, o šaldė stuburą.

7

- Ateik šen, - kitą vakarą paliepė Brutalusis Delakrua. - Mes truputėlį pasivaikščiosime. Tu, aš ir Misteris Džinglas.

Delakrua nepasitikėdamas pažvelgė į jį, po to siektelėjo cigarų dėžutės, kad pasiimtų pelę. Jis pasiėmė peliuką į saują ir prisimerkęs pasižiūrėjo į Brutalųjį.

- Apie ką jūs kalbate? - paklausė.

- Tau ir Misteriui Džinglui ši naktis bus įspūdinga, - paaiškino Dynas, kartu su Heriu priėjęs prie Brutaliojo. Mėlynės nuo grandinės ant Dyno kaklo įgavo nemalonų geltoną atspalvį, tačiau dabar jo kalba bent jau nepriminė lojančio ant katės šuns. - Kaip manai, Brutai, ar reikia jam uždėti antrankius?

Brutalusis susimąstė.

- Neee, - pagaliau nutęsė jis. - Jis elgsis gražiai, ar ne taip, Delai? Ir tu, ir pelė, abu. Galų gale, šį vakarą jūs rodysite spektaklį dideliems žmonėms.

Persis ir aš stovėjome prie budinčiojo rašomojo stalo ir stebėjome šią sceną. Persis buvo susidėjęs rankas, o jo lūpose žaidė paniekinanti šypsenėlė. Netrukus jis išsitraukė ragines šukas ir ėmė jomis įnirtingai šukuoti savo plaukus. Džonas Kofis taip pat stebėjo šią sceną, tyliai stovėdamas prie kameros grotų. Vartonas gulėjo ant savo gulto ir spoksojo į lubas, nekreipdamas dėmesio į visą šį spektaklį. Jis vis dar tebebuvo "geras", nors tai, ką Vartonas laikė "*geru*", Brajer Ridžo gydytojai pavadintų *katatonišku*. Tarp mūsų buvo dar vienas asmuo. Jis slėpėsi mano kabinete, tačiau jo plonas šešėlis pro duris krito ant Žaliosios mylios.

- Ką visa tai reiškia, kvaily? - irzliai paklausė Delas, užsikeldamas kojas ant gulto, kol Brutalusis rakino dvigubą spyną ir atitraukė duris.

Delakrua akys bėgiojo nuo vieno veido prie kito.

- Ką gi, aš tau pasakysiu, - atsakė Brutalusis. - Misteris Muras kuriam laikui yra išvykęs - tikriausiai girdėjai, kad jo žmoną neigiamai veikia neįprastai karštas oras. Tad dabar kalėjimui vadovauja misteris Andersonas, misteris Kurtis Andersonas.

- Taip? Ir ką tai turi bendra su manimi?

- Ką gi, - įsiterpė Heris. - Bosas Andersonas išgirdo apie tavo peliuką, Delai, ir nori pamatyti, kaip jis vaidina. Jis ir dar kokie šeši vyrukai yra administracijos pastate ir laukia, kol tu pasirodysi. Ne šiaip sau eiliniai prižiūrėtojai melsvomis uniformomis. Tai gana dideli tūzai, kaip jau sakė Brutas. Manau, jog vienas iš jų yra politikas, atkeliavęs net iš sostinės.

Išgirdęs šiuos žodžius, Delakrua pastebimai pasipūtė, o jo veide aš neišvydau nė menkiausios abejonės. *Žinoma*, kad jie norėjo pamatyti Misterį Džinglą; ir kas gi nenorėtų?

Iš pradžių Delakrua panaršė po savo gultą, po to paieškojo kažko po pagalve. Galiausiai surado vieną iš tų didelių mėtinių saldainių ir ryškiai išdažytą špūlę. Jis klausiamai pažvelgė į Brutalųjį, ir šis linktelėjo.

- Taip. Manau, jog jie ypač nori pamatyti triuką su špūle, tačiau tai, kaip jis ėda tuos mėtinukus, irgi yra pašėlusiai geras numeris. Ir nepamiršk cigarų dėžutės. Juk joje norėsi nešti savo peliuką, ar ne?

Delakrua pasiėmė dėžutę ir sudėjo į ją Misterio Džinglo spektaklio rekvizitą, tačiau peliuką patupdė ant peties. Tada išėjo iš kameros papūtęs krūtinę ir nužvelgė Dyną su Heriu.

- Jūs, vaikinai, einat kartu?

- Neee, - atsakė Dynas. - Turime kitų reikalų. Tačiau tu išversk juos iš koto, Delai, parodyk jiems, kas būna, kai vyrukas iš Luizianos padeda plaktuką į šalį ir imasi rimto darbo.

- Gali neabejoti.

Delakrua veidą nušvietė šypsena, šis džiugesys buvo toks staigus ir nuoširdus, jog man net šiek tiek suspaudė širdį dėl Delakrua, nepaisant jo padarytų siaubingų dalykų. Kokiame pasaulyje mes gyvename - kokiame pasaulyje!

Delakrua atsisuko į Džoną Kofį, su kuriuo jis buvo droviai susidraugavęs. Ši draugystė nedaug tesiskyrė nuo šimtų kitų, mano matytų mirtininkų kamerose.

- Išversk juos iš koto, Delai, - rimtai ištarė Kofis. - Parodyk jiems visus triukus.

Delakrua linktelėjo ir pridėjo prie peties delną. Misteris Džinglas užlipo ant jo, tarsi tai būtų buvusi platforma, ir Delakrua ištiesė ranką Kofio kameros link. Džonas Kofis iškišo savo milžinišką pirštą, ir tebūsiu aš prakeiktas, jei tas peliukas neištiesė kaklo ir tarsi šuo nepalaižė piršto galiuko.

- Eime, Delai, užteks gaišuoti, - paragino Brutalusis. - Tie vyrukai atsisakė karštos vakarienės, laukiančios namuose, kad pažiūrėtų tavo peliuko kvailionių.

Žinoma, jog tai buvo netiesa - Andersonas būdavo darbe kiekvieną vakarą ligi aštuonių, o kiti prižiūrėtojai, kuriuos Andersonas atsitempė pasižiūrėti Delakrua "spektaklio", turėjo būti iki vienuoliktos ar dvyliktos, priklausomai nuo jų pamainos grafiko. Politikas iš valstijos sostinės greičiausiai buvo kabineto valytojas, pasirišęs pasiskolintą kaklaraištį. Tačiau Delakrua negalėjo šito žinoti.

- Aš pasiruošęs, - tarė Delakrua, ištardamas šiuos žodžius kaip žvaigždė, kuri kažkokiu būdu sugeba rasti bendrą kalbą su paprastais žmonėmis. - Eime.

Kai Brutalusis vedė jį Žaliąja mylia su tupinčiu ant peties Misteriu Džinglu, Delakrua ėmė dar kartą trimituoti: "*Messieurs et mesdames! Bienvenue au cirque de mousie!*"* Ir, nors būdamas giliai paskendęs savo fantazijos pasaulyje, Delakrua plačiu ratu aplenkė Persį ir nepatikliai jį nužvelgė.

Heris su Dynu sustojo priešais tuščią kamerą, esančią priešingoje pusėje nei Vartono (šis reikšmingasis iki šiol nė nekrustelėjo). Jie stebėjo, kaip Brutalusis rakina duris į pasivaikščiojimų kiemą, kur laukė dar du prižiūrėtojai, ir išvedė Delakrua, keliaujantį į savo didingą pasirodymą priešais garbingiausią Kould Mauntino kalėjimo publiką. Mes palaukėme, kol durys vėl bus užrakintos, ir aš pažvelgiau savo kabineto pusėn. Šešėlis vis dar tebebuvo ant grindų, plonas kaip pats badmetis, ir aš apsidžiaugiau, jog Delakrua buvo per daug susijaudinęs, kad jį pamatytų.

- Išeik, - pasakiau. - Ir paskubėkime, vyručiai. Aš noriu viską pakartoti du kartus, o laiko turime nedaug.

Iš kabineto išėjo senasis Tu-Tu, kaip visada švytinčiomis akimis ir susivėlusiais plaukais, nuėjo iki Delakrua kameros ir įžengė pro praviras duris.

- Sėduosi, - ištarė jis. - Aš sėduosi, aš sėduosi, aš sėduosi.

"Čia tikras cirkas, - pagalvojau, sekundėlei užmerkdamas akis. - Čia dedasi tikras cirkas, o mes esame viso labo tik saujelė dresuotų "pelių". Po to nuvijau šią mintį šalin, ir mes pradėjome repetuoti.

---

* Ponai ir ponios! Sveiki atvykę į pelės cirką *(darkytai pranc.)*.

8

Pirmoji repeticija gerai pavyko, taip pat ir antroji. Persis vykdė savo funkcijas geriau, nei aš galėjau susapnuoti neįtikėčiausiame sapne. Tai nereiškė, jog viskas klostysis gerai, kai ateis metas keidžanui iš tiesų pereiti Žaliąja mylia, tačiau tai buvo didžiulis žingsnis teisinga kryptimi. Pagalvojau, viskas sekėsi gerai todėl, kad Persis pagaliau darė tai, kas jam rūpėjo. Nuo šios minties pajutau paniekos antplūdį, tačiau tuoj pat jį numalšinau. Kokią tai turėjo reikšmę? Persis uždės šalmą Delakrua ir jį nužudys, po to abu išnyks. Jei tai nėra gera pabaiga, tada kas dar? O be to, kaip pabrėžė Muras, Delakrua kiaušai vis tiek turėjo iškepti, nesvarbu, kas bus priekyje.

Kaip ten būtų, Persis pademonstravo pažangą savo naujame vaidmenyje, ir pats tai suprato. Visi mes supratome. O dėl manęs, tai jaučiau pernelyg didelį palengvėjimą, kad bent jau tuo metu nekęsčiau Persio. Atrodė, jog viskas klostysis gerai. Man dar labiau palengvėjo, kai pastebėjau, jog Persis iš tiesų klausėsi, kai mes jam pasiūlėme keletą dalykų, kurie dar labiau galėjo pagražinti jo pasirodymą arba bent jau sumažinti tikimybę, jog kas nors nepavyks. Jei norite žinoti teisybę, mus pagavo entuziazmas - net Dyną, kuris paprastai laikydavosi nuo Persio kiek galėdamas atokiau... tiek fiziškai, tiek mintimis. Manau, jog čia nebuvo nieko nuostabaus - nes niekas taip nepaglosto daugumos vyrų savimeilės kaip galimybė priversti jaunesnį iš tiesų išklausyti patarimų, ir mes šiuo požiūriu nesiskyrėme nuo kitų. Todėl nė vienas nepastebėjome, kad Laukinis Bilis Vartonas jau nebežiūri į lubas. Aš taip pat nepastebėjau, tačiau žinau, jog jis nežiūrėjo. Jis stebėjo, kaip mes stovėdami prie budinčiojo rašomojo stalo plepame ir dalijame Persiui patarimus. Dalijame jam patarimus! O Persis apsimetinėja, jog klauso! Tai bent humoras, įvertinant tai, kaip vėliau susiklostė įvykiai.

Išgirdę žvangant raktą durų, vedančių į pasivaikščiojimų kiemą, spynoje baigėme kritiškai aptarinėti repeticiją. Dynas perspėjančiai nužvelgė Persį.

- Neišsiduok nei žodžiu, nei žvilgsniu, - tarė jis. - Nereikia, kad Delakrua žinotų, ką mes darėme. Jiems nuo to ne geriau. Tai juos sujaudina.

Persis linktelėjo ir pirštu persibraukė per lūpas, tarsi sakydamas “prisiekiu savo mama”, manydamas, jog tai bus juokinga, tačiau anaiptol taip nebuvo. Atsidarė pasivaikščiojimų kiemo durys, ir vidun įėjo Delakrua, lydimas Brutaliojo, kuris nešė cigarų dėžutę su

spalvota špūle, lyg būtų vodevilio iliuzionisto asistentas, užkulisiuose nešantis savo viršininko rekvizitą. O kaip Delakrua? Štai ką jums pasakysiu: Lili Lengtrai nebūtų labiau švytėjusi po savo pasirodymo Baltuosiuose Rūmuose.

- Jie myli Misterį Džinglą! - pareiškė Delakrua. - Juokiasi, pritaria ir ploja rankomis.

- Ką gi, dešimt balų, - pasakė Persis. Jis kalbėjo pataikaujančiai, kaip susimokėlis. Tai buvo visai nepanašu į senąjį Persį. - Šok atgal į savo kamerą, senbuvi.

Delakrua juokingai jį nužvelgė nepasitikinčiu žvilgsniu, ir senasis Persis vėl išlindo. Jis iššiepė dantis, apsimesdamas, jog urzgia ir nori nutverti Delakrua. Žinoma, juokais - Persis buvo gerai nusiteikęs ir visai nesiruošė nieko sučiupti, tačiau Delakrua šito nežinojo. Jis baimingai šoktelėjo į šalį, užklupdamas ant Brutaliojo didžiulės kojos. Delakrua visu ūgiu žnegtelėjo ant grindų, trinktelėdamas pakaušį į linoleumą. Misteris Džinglas suspėjo laiku nušokti, kad nebūtų sutraiškytas, ir cypdamas nubėgo Žaliąja mylia į Delakrua kamerą.

Delakrua atsistojo, neapykantos pilnomis akimis žvilgtelėjo į besikvatojantį Persį ir nuskubėjo paskui savo numylėtinį, trindamasis pakaušį. Brutalusis (kuris nežinojo, jog Persis įvairumo dėlei pademonstravo stulbinančius kompetencijos požymius) be žodžių paniekinamai nužvelgė Persį ir nusekė paskui Delą, žvangindamas raktais.

Manau, kas dėjosi po to, įvyko todėl, kad Persis nutarė atsiprašyti - žinau, jog sunku tuo patikėti, tačiau tą dieną Persis buvo nepaprastai geros nuotaikos. Tai tik dar kartą patvirtina mano kažkada girdėtą cinišką priežodį, jog geri ketinimai nelieka nenubausti. Prisimenate, kaip jums pasakojau, kai Persis, dar prieš atvykstant pas mus Delakrua, nusivijo pelę iki pat tramdomojo kambario ir per daug prisiartino prie Prezidento kameros? Taip elgtis buvo pavojinga, todėl Žalioji mylia buvo labai plati - jei eidavai jos viduriu, niekas iš kamerų negalėjo tavęs pasiekti. Prezidentas Persiui nieko nepadarė, tačiau prisimenu, kaip pagalvojau, kad Arlenas Biterbakas būtų, jei prie jo Persis per daug prisiartintų. Vien norėdamas pamokyti.

Ką gi, ir Prezidentas, ir Vadas išsikėlė, tačiau jų vietą užėmė Laukinis Bilas Vartonas. Jis buvo kur kas blogesnis, nei kada nors būtų galėję pasvajoti Prezidentas ar Vadas, ir stebėjo visą spektaklį, tikėdamasis ir pats patekti scenon. Persio Vetmoro dėka ši galimybė nukrito jam tiesiai ant kelių.

- Ei, Delai! - šūktelėjo Persis juokdamasis ir sekdamas paskui Brutalųjį bei Delakrua, tačiau nejučia per daug prisiartindamas prie Vartono pusės. - Ei, įsižeidęs šikniau, aš nenorėjau nieko blogo! Ar tu...

Per vieną akimirką Vartonas pašoko nuo savo gulto ir atsidūrė prie kameros grotų - dirbdamas prižiūrėtoju niekada nebuvau matęs tokio vikruolio, net ir vėliau, kai kartu su Brutaliuoju tarnavome berniukų pataisos darbų kolonijoje, kurioje buvo gana atletiškų jaunuolių. Jis staigiai iškišo pro grotas rankas, sučiupo Persį, iš pradžių už jo uniforminės palaidinės pečių, po to už gerklės. Vartonas prisitraukė jį prie kameros durų. Persis žviegė kaip skerdžiama kiaulė, ir aš iš jo akių supratau, jog Persis neturi vilties likti gyvas.

- Argi tu nemielas, - sušnibždėjo Vartonas. Vieną ranką jis atitraukė nuo gerklės ir pataršė Persio plaukus. - Kaip mergaitės. Manau, aš mieliau dulkinčiau tavo subinės skylę nei sesutės apželtuką.

Ir jis iš tiesų pabučiavo Persį į ausį.

Manau, jog Persis - prisimenate, kaip jis mušė Delakrua už tai, jog šis atsitiktinai brūkštelėjo jam per tarpušakį - tiksliai suprato, kas dedasi. Abejoju, kad jis būtų norėjęs tai suvokti, tačiau manau, jog suprato. Persio veidas pasidarė bespalvis, skruostus išmušė dėmės. Akys išsiplėtė ir sudrėko. Pro nerviškai trukčiojančios burnos kraštą ištryško seilės. Visa tai įvyko labai greitai - sakyčiau, mažiau nei per dešimt sekundžių.

Heris ir aš priėjome su pakeltomis lazdomis. Dynas išsitraukė pistoletą. Tačiau, nespėjus nieko padaryti, Vartonas paleido Persį ir pasitraukė pakeldamas rankas prie pečių ir piktdžiugiškai nusišypsodamas.

- Aš jį paleidau. Tik pažaidžiau ir paleidau, - pasakė jis. - Nuo to berniuko švelnios galvutės nenukrito nė plaukelis, todėl negalite manęs vėl įgrūsti į tą prakeiktą minkštą kambarį.

Persis Vetmoras nurūko per Žaliąją mylią ir sisigūžė palei tuščios kameros, esančios kitame gale, grotuotas duris, taip sunkiai ir garsiai kvėpuodamas, jog atrodė, kad jis kūkčioja. Jis pagaliau gavo pamoką, kad reikia laikytis Žaliosios mylios centre, atokiau nuo spąstų, kuriuose tyko nasrai, galintys įkąsti, ir letenos, galinčios nutverti. Man atrodė, jog ši pamoka išliks Persio atmintyje ilgiau nei visi mūsų patarimai, duoti po repeticijos. Jo veidas buvo iškreiptas begalinio siaubo, o branginami plaukai pirmą kartą, kiek pažįstu Persį, suvelti ir išdarkyti į visas puses. Persis priminė žmogų, kuriam ką tik pavyko išvengti išprievartavimo.

Ir staiga viskas sustingo, įsivyravo spengianti tyla, girdėjosi tik verksmingai kvėpuojančio Persio švilpesiai. Šią tylą suardė kvatojimas, pratrūkęs taip staiga ir toks be galo beprotiškas, jog tai net išgąsdino. "Vartonas", - buvo pirmoji mano mintis, tačiau tai buvo ne jis. Tai buvo Delakrua, stovintis prie atvirų savo kameros durų ir rodantis į Persį. Peliukas vėl tupėjo jam ant peties, ir Delakrua priminė mažą, tačiau pagiežingą raganių, pilną klastos.

- Pažiūrėk į jį, jis pridarė sisi į kelnes, - stūgavo Delakrua. - Pažiūrėk, ką pridarė didelis žmogus! Bet su kitais žmonėmis jis su savo lazda, *mais oui* šitas *mauvais homme*,* bet kai kas nors jį paliesti, jis paleisti vandenį į kelnes kaip kūdikis.

Jis juokėsi ir rodė ranka; visa susitvelkusi baimė ir neapykanta Persiui išsiliejo per šį pašiepiantį juoką. Persis spoksojo į jį, ir atrodė, jog nepajėgia nei pajudėti, nei ką nors pasakyti. Vartonas sugrįžo prie savo kameros grotų, pažvelgė į tamsią dėmę Persio kelnių priekyje - ji buvo nedidelė, tačiau akivaizdžiai buvo, šito niekaip nepaneigsi - ir išsiviepė.

- Kas nors tam kietam berniukui turi nupirkti vystyklus, - pasakė ir springdamas iš juoko sugrįžo ant gulto.

Brutalusis nuėjo į Delakrua kamerą, tačiau mažasis keidžanas greitai šmurkštelėjo vidun ir dar nespėjus ateiti Brutaliajam klestelėjo ant gulto.

Ranka paliečiau Persio petį.

- Persi, - pradėjau, tačiau tik tiek man ir tepavyko pasakyti.

Atsipeikėjęs Persis nusipurtė mano ranką. Jis pažvelgė žemyn į savo kelnes, pamatė plintančią dėmę ir išraudo kaip vėžys. Jis dar kartą pažvelgė į mane, po to į Herį ir Dyną. Prisimenu, kaip džiaugiausi, kad tuo metu jau nebebuvo senojo Tu-Tu. Jei jis čia būtų buvęs, istorija per vieną dieną pasklistų po visą kalėjimą. O atsižvelgiant į Persio pavardę, - šiame kontekste ji buvo nelaiminga, - tai būtų istorija, kurią dar daugelį metų pasakotų su pasigardžiavimu ir dideliu džiugesiu.

- Kam nors apie tai prasitarsi, ir per savaitę atsidursi eilėje prie duonos, - piktai sušnibždėjo Persis.

Kitomis aplinkybėmis už tokius žodžius man būtų kilęs noras vožti jam į snukį, tačiau dabar jo tik gailėjau. Manau, Persis pastebėjo šį gailestį, ir tai tik dar labiau jį supykdė - tai buvo tas pat, kas dilgėlėmis dirginti atvirą žaizdą.

---

* Betgi taip (...) blogas žmogus *(pranc.).*

- Tai, kas čia dedasi, lieka tarp šių sienų, - tyliai pasakė Dynas. - Gali dėl to nesirūpinti.

Persis dirstelėjo per petį į Delakrua kamerą. Brutalusis kaip tik tuo metu rakino duris, o iš vidaus nepaprastai aiškiai vis dar girdėjosi Delakrua kikenimas. Persis buvo niūrus it audros debesis. Norėjau jam pasakyti, jog šiame gyvenime ką pasėji, tą ir pjauni, tačiau nusprendžiau, kad dabar ne pats tinkamiausias metas pamokslams.

- O dėl jo... - pradėjo Persis, bet taip ir neužbaigė.

Nuleidęs galvą, nuėjo į sandėlį susirasti sausų kelnių porą.

- Jis toks gležnutis, - svajingai atsiduso Vartonas.

Heris liepė jam užčiaupti srėbalynę, kol vėl nepakliuvo į tramdomąjį kambarį vien iš prakeikto principo. Vartonas susidėjo rankas ant krūtinės, užmerkė akis ir apsimetė miegąs.

9

Naktis prieš Delakrua egzekuciją buvo karštesnė ir tvankesnė už kitas - kai aš šeštą valandą atsižymėjau, jog atvykau į darbą, termometras prie administracinio pastato rodė dvidešimt septynis laipsnius šilumos. Tik pagalvokite, dvidešimt septyni laipsniai spalio pabaigoje, o vakaruose lyg liepos mėnesį griaudė perkūnija. Tą popietę mieste susitikau savo parapijietį, ir jis manęs visai rimtai paklausė, ar aš nemanąs, jog toks neįprastas oras pranašaująs pasaulio pabaigą. Atsakiau, kad nesu tikras, tačiau galvoje šmėkštelėjo mintis, jog Delakrua tai iš tiesų buvo pasaulio pabaiga. Taip, iš tiesų.

Bilas Dodžas stovėjo prie durų, vedančių į pasivaikščiojimų kiemą, ir rūkė. Jis atsisuko į mane ir mestelėjo:

- Žiūrėkite, kas atėjo. Polas Edžkoumas, didelis kaip gyvenimas, tik dvigubai bjauresnis.

- Kaip praėjo diena, Bili?

- Gerai.

- Delakrua?

- Puikiai. Regis, jis supranta, kad tai įvyks rytoj, ir tuo pat metu atrodo, jog šito *nesupranta.* Tu pats žinai, kaip dauguma jų jaučiasi, galiausiai atėjus pabaigai.

Linktelėjau.

- Vartonas?

Bilas nusijuokė.

- Tikras komediantas. Prieš jį Džekas Benis atrodytų tik kvakeris. Jis pasakė Rolfui Vetermarkui, kad valgė braškių uogienę iš jo žmonos apželtukės.

- Ką atsakė Rolfas?

- Kad jis nevedęs. Sakė, kad tikriausiai Vartonas turėjo omenyje savo motiną.

Nusijuokiau iš visų plaučių. Tai iš tiesų buvo juokinga, nors vulgaru. Be to, buvo puiku, jog galėjau juoktis ir nesijausti, tarsi kažkas mano viduriuose būtų deginęs degtukus. Bilas nusijuokė kartu su manimi, po to išpylė kavos likučius į kiemą, kuris buvo beveik tuščias, išskyrus kelis slampinėjančius užsitarnavusius pasitikėjimą kalinius, čia praleidusius jau kone tūkstantį metų.

Kažkur tolumoje nugriaudėjo perkūnas, ir virš galvos temstančiame danguje blykstelėjo žaibas. Bilas susirūpinęs pažvelgė į dangų ir liovėsi juoktis.

- Žinai, ką tau pasakysiu, - prisipažino jis, - man nepatinka šis oras. Apima jausmas, jog kažkas atsitiks. Kažkas bloga.

Dėl šito jis buvo teisus. Bloga nutiko tą patį vakarą, maždaug ketvirtis po dešimtos. Tada, kai Persis užmušė Misterį Džinglą.

10

Iš pradžių atrodė, jog nepaisant karščio naktis bus gera - Džonas Kofis kaip visada buvo tylus ir užsisklendęs savyje. Laukinis Bilas, matyt, ketino tapti Švelniuoju Bilu, o Delakrua, įvertinant tai, kad iki pasimatymo su Senąja Žiežirba tebuvo likę kiek daugiau nei dvidešimt keturios valandos, buvo geros nuotaikos.

Jis *puikiai* suprato, kas jam nutiks, bent jau pačią esmę; paskutinei vakarienei Delakrua užsisakė čili siurbos ir paliepė man, kad virtuvei perduočiau jo specialius nurodymus.

- Pasakykit jiems, kad padarytų su tuo aštriu padažu, - nurodinėjo Delakrua.- Pasakykit jiems, kad su tuo, kur tikrai šokinėja gerklėje ir sako “sveikas” - su tuo žaliu, o ne su tuo, kur švelnus. Tas švelnus suima mane kaip koks motinos dulkintojas, kita diena aš negalėti nulipti nuo tualeto, tačiau nemanau, jog šį kartą turėti dėl to problemų, *n'est-ce pas?**

Dauguma rūpinasi savo nemirtingomis sielomis vos ne su bepročio žiaurumu, tačiau Delakrua neteikė jokios reikšmės mano klausi-

---

* Ar taip? *(Pranc.)*

mams, kaip jis norėtų dvasiškai palengvinti paskutines savo valandas. Jei "tas vaikynas" Šasteris tiko Didžiajam Vadui Biterbakui, svarstė Delakrua, tiks ir jam. Ne, labiausiai jam rūpėjo, - ir jūs tai tikriausiai atspėjote, - kas nutiks Misteriui Džinglui, kai jis, Delakrua, numirs. Man buvo tekę praleisti ilgas valandas su pasmerktaisiais per naktį prieš jų paskutinį žygį, tačiau tai buvo pirmas kartas, kai tas valandas aš turėjau praleisti, svarstydamas pelės likimą.

Delas kūrė vis kitokį scenarijų, kantriai savo menku protu apgalvodamas įvairias galimybes. Garsiai svarstydamas, kaip užtikrinti jo numylėtojo peliuko ateitį, tarsi jis būtų vaikas, kuriam reikia sudaryti sąlygas užbaigti koledžą, Delakrua mėtė į sieną nuspalvintą špūlę. Kiekvieną kartą Misteris Džinglas ją nusivydavo, pagaudavo ir atridendavo prie Delo kojų. Po kurio laiko tai mane pradėjo nervinti - iš pradžių špūlės pliaukštelėjimas į akmeninę sieną, po to Misterio Džinglo letenėlių tapsėjimas. Nors tai ir buvo žavus triukas, maždaug po devyniasdešimties minučių jis pradėjo įkyrėti. Atrodė, Misteris Džinglas niekada nepavargs. Jis kartkartėmis stabteldavo atsigerti vandens iš kavos lėkštelės, kurią Delakrua laikė būtent šiam tikslui, ar pakramtyti rausvą mėtinį saldainį, o po to vėl tęsdavo žaidimą. Kelis kartus man panižo liežuvis liepti Delakrua liautis, tačiau kiekvieną kartą primindavau sau, jog Delakrua gali žaisti su Misteriu Džinglu šią naktį, po to viskas bus baigta. Tačiau pabaigoje pasidarė sunku iš tiesų laikytis šios minties - suprantate, kaip būna įkyriam triukšmui kartojantis be paliovos. Po kurio laiko jis suardo nervus. Kaip ten būtų, prisiverčiau kalbėti, kai staiga kažkas privertė mane per petį pažvelgti pro kameros duris. Kitoje pusėje, prie *savo* kameros durų, stovėjo Džonas Kofis ir purtė man galvą: į dešinę, į kairę, atgal į centrą. Tarsi Džonas būtų skaitęs mano mintis ir patarinėjęs susimąstyti dar kartą.

Pasakiau, jog man atrodo, kad Misteris Džinglas galėtų atitekti Delakrua netekėjusiai tetai, tai pačiai, kuri atsiuntė didžiulį paką saldainių. Taip pat jai galėtų atitekti nuspalvinta špūlė ir netgi peliuko "namai" - mes surinktume pinigus, kad Tu atsisakytų savo pretenzijų į "Corona" cigarų dėžutę. Ne, atsakė kurį laiką pagalvojęs Delakrua (per tą laiką jis suspėjo bent penkis kartus mesti špūlę į sieną, o Misteris Džinglas arba nosimi, arba letenėlėmis atridenti ją atgal), šitaip bus negerai. Teta Hermionė per sena, ji nesupras Misterio Džinglo judrumo, be to, kas būtų, jei Misteris Džinglas ją pergyventų? Kas tada jam nutiktų? Ne, ne, teta Hermionė netiks.

Ką gi, tada aš paklausiau, kas būtų, jei jį paimtų vienas iš mūsų.' Mes jį galėtume laikyti tiesiog čia, E korpuse. Ne, atšovė D lakrua, jis man labai dėkingas už tokią mintį, *certainement*,* tačiau Misteris Džinglas yra tokia pelė, kuri trokšta būti laisva. Jis, Eduardas Delakrua, tai žino, nes - taip, jūs atspėjote - Misteris Džinglas šią informaciją pašnibždėjo jam į ausį.

- Gerai, Delai, - tariau, - kuris nors iš mūsų pasiims jį namo. Galbūt Dynas. Jis turi mažą sūnų, kuriam, kertu lažybų, labai patiks turėti prijaukintą gyvūnėlį.

Ši mintis sukėlė tokį siaubą, kad Delakrua net pabalo. Mažas vaikas bus atsakingas už tokį graužikų atstovų genijų kaip Misteris Džinglas? Kaip dėl *le bon Dieu*** galima tikėtis, kad vaikas nuolatos jį dresuos, o ką jau kalbėti apie naujų triukų mokymą. Arba, sakykime, vaikui praeis susidomėjimas, ir jis pamirš pašerti peliuką dvi ar tris dienas iš eilės? Delakrua, kuris bandydamas nuslėpti savo įvykdytą pirminį nusikaltimą iškepė gyvus šešis žmones, iš pasišlykštėjimo net nusipurtė, lyg būtų aistringas kovotojas prieš gyvūnų naudojimą medicininiams bandymams.

- Gerai, - pasakiau, - aš jį pasiimsiu į namus, - (atsimenate, kaip sakiau, kad jiems reikia žadėti bet ką; per paskutiniąsias keturiasdešimt aštuonias valandas žadėk bet ką). - Ar bus gerai?

- Ne, sere, viršininke Edžkoumai, - teisindamasis paprieštaravo Delakrua. Jis vėl metė špūlę. Ji pataikė į sieną, atsimušė, nuriedėjo; Misteris Džinglas nulėkė paskui ją it žaibas ir atrideno Delakrua. - Maloningai dėkoju, - *merci beaucoup,**** - tačiau jūs gyvenate miške, o Misteris Džinglas bijo gyventi *dans la forêt.***** Aš žinau, nes...

- Manau, jog galiu atspėti, iš kur tu žinai, Delai, - pasakiau.

Delakrua šypsodamasis linktelėjo.

- Tačiau mes surasime sprendimą. Patikėkite!

Jis metė špūlę. Misteris Džinglas nuknapsėjo paskui. Aš stengiausi nekrūptelėti.

Galų gale Brutalusis išgelbėjo situaciją. Jis stovėjo prie budinčiojo rašomojo stalo ir žiūrėjo, kaip Dynas su Heriu žaidžia kortomis. Ten buvo ir Persis. Brutaliajam galiausiai atsibodo mėginti užmegzti

---

* Žinoma *(pranc.)*.

** Gerojo Dievulio *(pranc.)*.

*** Labai ačiū *(pranc.)*.

**** Miške *(pranc.)*.

su juo pokalbį ir vietoje atsakymų išgirsti tik niūrius kriuktelėjimus. Jis atžingsniavo iki manęs, sėdinčio ant taburetės prie Delakrua kameros, ir stovėjo susikryžiavęs rankas ant krūtinės, klausydamasis mūsų pokalbio.

- O kaip dėl Mauzvilio? - paklausė Brutalusis, kai stojo gana ilga pauzė po to, kai Delas atmetė miške stūksantį mano vaiduoklišką namą. Jis tai ištarė atsainiu tonu, lyg tarp kitko.

- Mauzvilis? - paklausė Delakrua, pažvelgdamas į Brutalųjį ir su nuostaba, ir susidomėjęs. - Koks Mauzvilis?

- Tai atrakcionas turistams Floridoje, - atsakė Brutalusis. - Manau, jog Talahasyje. Ar ne taip, Polai? Talahasyje?

- Taip, - atsakiau, nė akimirką nesudvejodamas ir mintyse siųsdamas Dievo palaimą Brutui Hauveliui. - Talahasyje. Visai netoli šunų universiteto.

Po šių žodžių Brutaliojo lūpos suvirpėjo, ir aš išsigandau, kad nusijuokdamas jis sugadins visą žaidimą, tačiau Brutalusis susitvardė ir pritariančiai linktelėjo galva. Tačiau supratau, jog aš dar išgirsiu pamokslą už tą "šunų universitetą".

Šį kartą Delas nemetė špūlės, nors Misteris Džinglas stovėjo ant jo šlepetės, iškėlęs priekines letenėles, aiškiai geisdamas dar kartą nusivyti tą špūlę. Keidžanas pažvelgė į Brutalųjį, į mane, po to vėl į Brutalųjį.

- Ką jie ten daro Mauzvilyje? - paklausė jis.

- Kaip manai, ar jie priimtų Misterį Džinglą? - paklausė manęs Brutalusis, nekreipdamas dėmesio į Delo klausimą ir šitaip dar labiau kurstydamas jo smalsumą. - Manai, jog jis tiktų, Polai?

Apsimečiau, jog svarstau.

- Žinai, - pasakiau, - juo daugiau apie tai galvoju, tuo puikesnė man atrodo ši idėja.

Akies krašteliu pastebėjau, kaip Persis ateina Žaliąja mylia (darydamas platų lankstą ties Vartono kamera). Jis sustojo, pečiu atsirėmęs į tuščią kamerą, ir klausėsi mūsų pokalbio, o lūpose žaidė nežymi paniekinanti šypsena.

- Kas tas Mauzvilis? - paklausė Delakrua, paklaikusiai trokšdamas sužinoti.

- Turistų atrakcionas, kaip jau tau sakiau, - paaiškino Brutalusis. - ten yra, o, aš nežinau, gal koks šimtas pelių. Ar ne taip, Polai?

- Dabar jau daugiau nei šimtas penkiasdešimt, - atsakiau. - Jiems labai puikiai sekasi. Kiek žinau, ruošiamasi atidaryti tokį pat atrakcioną Kalifornijoje ir pavadinti jį Vakarų Mauzviliu, štai kaip klesti

jų verslas. Manau, dresuotų pelių pasirodymai darosi pelningas biznis - aš pats šito nesuprantu.

Delas sėdėjo, rankoje laikydamas spalvotą špūlę, ir žiūrėjo į mus, pamiršęs savo paties situaciją.

- Jie priima tik pačias gudriausias peles, - perspėjo Brutalusis, - tik tas, kurios moka įvairių triukų. Ir tai negali būti baltosios pelės, nes jas pardavinėja gyvūnų parduotuvėse.

- Pelės iš gyvūnų parduotuvės, taip, norėtum! - karštai pasipiktino Delakrua. - Aš nekenčiu pelių iš gyvūnų parduotuvių!

- O be to, jie turi, - tarė Brutalusis, nudelbęs į tolį akis, tarytum matytų šį vaizdą priešais save, - palapinę, į kurią...

- Taip, taip, kaip *cirque*! Ar reikia mokėti už įėjimą?

- Tu mane durnini? *Žinoma*, reikia mokėti už įėjimą. Suaugusiems dešimt centų, vaikams du. Be to, iš bakelito dėžučių ir tualetinio popieriaus rulonų pastatytas ištisas miestas su raižyto stiklo langais, tad gali pamatyti, ką jos ten veikia...

- Taip! Taip! - pritarė Delakrua, apimtas ekstazės. Po to jis atsisuko į mane. - Kas yra raižytas stiklas?

- Panašiai kaip orkaitės durelėse, kad galėtum pasižiūrėti į vidų, - atsakiau.

- Na žinoma! Tas šūdas!

Jis pasuko ranką lyg rankeną, ragindamas Brutalųjį tęsti, o Misterio Džinglo mažos akutės vos neišvirto iš akiduobių, besistengdamos sekti paskui špūlę. Buvo gana linksma. Persis priėjo kiek arčiau, lyg norėdamas geriau viską matyti, ir aš pamačiau, kaip Džonas Kofis stebi jį susiraukęs, tačiau buvau per daug įsitraukęs į Brutaliojo fantazijas, kad tam skirčiau daug dėmesio. Mes pakilome į naujas aukštumas, sakydami pasmerktajam tai, ką jis nori išgirsti, ir, patikėkite, aš buvau apimtas susižavėjimo.

- Ką gi, - tęsė Brutalusis, - ten yra pelių miestas, tačiau vaikams labiausiai patinka Mauzvilio žvaigždžių cirkas, kur pelės supasi ant trapecijų, ridena mažas statinaites, krauna monetas į krūvą...

- Taip, štai ji! Štai kur vieta Misteriui Džinglui! - sušuko Delakrua. Jo akys švytėjo, o skruostus nutvilkė raudonis. Man atėjo į galvą mintis, jog Brutas Hauvelas yra savotiškas šventasis. - Galų gale tu pateksi į cirką, Misteri Džinglai! Gyvensi pelių mieste Floridoje! Su raižyto stiklo langais! Valio!

Delakrua per daug stipriai švystelėjo špūlę. Ji atsitrenkė į sieną palei pat grindis, atšoko kaip pašėlusi ir pro kameros durų grotas

nuriedėjo į Mylią. Misteris Džinglas nurūko paskui špūlę, ir Persis pamatė, jog proga pati atėjo jam į rankas.

- *Ne, kvaily*! - suriko Brutalusis, tačiau Persis nekreipė į tai dėmesio.

Kaip tik tuo momentu, kai Misteris Džinglas pribėgo prie špūlės, - per daug įsitraukęs į žaidimą, kad suvoktų, jog čia pat yra senasis priešas, - Persis užmynė peliuką kietu darbinio bato padu. Pasigirdo aiškus trakštelėjimas, kai lūžo peliuko nugarkaulis ir plūstelėjo kraujas. Mažytės akutės išvirto, ir jose aš perskaičiau nuostabą ir agoniją, kuri atrodė per daug žmogiška.

Iš siaubo ir sielvarto Delakrua suklykė. Jis parpuolė ant kameros grindų, iškišo rankas pro grotas, stengdamasis pasiekti kuo toliau, ir be paliovos šaukė peliuką vardu. Persis šypsodamasis atsisuko į Delakrua. Į mus visus tris.

- Štai, - pasakė jis. - Žinojau, jog anksčiau ar vėliau aš jį nutversiu. Tai buvo tik laiko klausimas.

Jis apsisuko ir nužingsniavo Žaliąja mylia, neskubėdamas, palikęs Misterį Džinglą gulėti ant linoleumo besiplečiančiame jo paties kraujo klane.

KETVIRTA DALIS

BLOGA EDUARDO DELAKRUA MIRTIS

1

Be šio rašinio, nuo tos dienos, kai įsikūriau "Džordžijos pušyse", aš rašau nedidelį dienoraštį, - ne kažin kokį, tiesiog pora pastraipų per dieną, daugiausiai apie orą, - ir praėjusį vakarą aš jį pavarčiau. Norėjau tiesiog pasižiūrėti, prieš kiek laiko mano anūkai Kristoferis ir Danielė mane daugmaž ištrėmė į "Džordžijos pušis".

- Tavo paties labui, seneli, - sakė jie.

Žinoma, jie taip pasakė. Argi ne tai dažniausiai sako žmonės, kai jie galiausiai suranda būdą atsikratyti kalbančia ir vaikščiojančia problema?

Jau truputėlį daugiau nei dveji metai. Klaiku yra tai, jog aš nežinau, kaip man *atrodo*: dveji metai, o gal ilgiau, o gal trumpiau. Lyg mano laiko pojūtis *tirptų* kaip vaikų pastatytas senis besmegenis per ~~sausio~~ atlydį. Tarsi laikas, koks jis buvo, - standartinis rytų laikas, vasaros laikas, darbo laikas, - daugiau nebeegzistuotų. Čia yra tik "Džordžijos pušų" laikas, kuris reiškia senukų laiką, senučių laiką ir šlapinimosi į lovą laiką. Visa kita... dingo.

Tai pavojinga, prakeikta vieta. Iš pradžių šito nesupranti, iš pradžių galvoji, jog tai tik nuobodi vieta, tokia pat nepavojinga kaip ir vaikų darželis per popiečio miegą, tačiau ji iš tiesų yra pavojinga. Nuo to laiko, kai čia atvykau, mačiau, kaip daugelis žmonių nuslydo

į suvaikėjimą, o kartais jie ne tik nuslysta - kartais jie smenga žemyn kaip sugedęs povandeninis laivas. Dažniausiai jie čia atvyksta gerai nesijausdami - pablėsusiomis akimis, privirinti prie lazdelės, gal su truputį palaisvėjusia šlapimo pūsle, tačiau sveiki kitais požiūriais - ir po to jiems kažkas nutinka. Po mėnesio jie tiesiog sėdi televizoriaus kambaryje ir bukomis akimis, išglebusiais žandikauliais ir su pakelta stikline užmirštų apelsinų sulčių, kurios laša ant grindų, spokso į Ouprą Vinfri. Dar po mėnesio turi jiems priminti vaikų vardus, kai vaikai atvyksta jų aplankyti. Dar po mėnesio jau turi priminti jų pačių prakeiktus vardus. Taip, kažkas jiems nutinka: juos ištinka "Džordžijos pušų" laikas. Laikas čia yra tarsi silpna rūgštis, kuri pirmiausiai sugraužia atmintį, o po to ir norą gyventi.

Su tuo reikia kovoti. Tai aš kartoju Eleinai Koneli, savo ypatingai draugei. Kai pradėjau rašyti, kas man nutiko 1932-aisiais, kai Džonas Kofis atvyko į Žaliąją mylią, pasijutau geriau. Kai kurie prisiminimai yra siaubingi, tačiau aš jaučiu, kaip jie aštrina mano protą ir savimonę, kaip peilis aštrina pieštuką, tad skausmas tampa prasmingas. Aš taip pat turiu kūną, kuris, manau, dabar galėtų būti nualintas ir groteskiškas, todėl mankštinuosi kiek galiu. Iš pradžių buvo sunku, - iš tokių senų griuvenų negalima tikėtis ypatingų rezultatų, kai jie mankštinasi vien dėl mankštos, - tačiau dabar lengviau, kai matau savo pasivaikščiojimų tikslą.

Dažniausiai į pirmąjį pasivaikščiojimą išeinu prieš pusryčius - vos prašvitus. Šį rytą lijo, o nuo drėgmės man gelia sąnarius, tačiau aš vis tiek nusikabinau nuo kablio palei virtuvės duris neperšlampamą apsiaustą ir išėjau. Jei žmogus turi kasdieninių darbų, privalo juos atlikti, ir labai blogai, jei tai sukelia skausmą. Tačiau yra ir kompensacijų. Pagrindinė iš jų - kad šitaip elgdamasis gyveni realiuoju, o ne "Džordžijos pušų" laiku. Be to, man patinka lietus, nesvarbu, kad jis sukelia skausmus. Ypač anksti ryte, kai diena dar tik užgimsta ir atrodo pilna galimybių net tokiam nuskalbtam seniui kaip aš.

Nuėjau į virtuvę, kur iš užsimiegojusio virėjo išmaldavau dvi riekeles skrudintos duonos, ir išėjau į lauką. Perėjau per kroketo aikštelę, po to piktžolėmis apaugusią golfo pievelę. Už jos buvo nedidelė giraitė su vingiuojančiu per ją siauru takeliu, palei kurį stovėjo pora užmirštų ir tyliai nykstančių pavėsinių. Ėjau iš lėto tuo takeliu, klausydamasis švelnaus ir paslaptingo lietaus šnarėjimo pušyse, keliais likusiais dantimis kramtydamas paskrudintos duonos gabalėlį. Gėlė kojas, tačiau skausmas buvo neaštrus, pakenčiamas. Apskritai jau-

čiausi gana gerai. Kiek galėdamas giliau kvėpiau į plaučius drėgną orą, rydamas jį tarsi maistą.

Priėjęs antrąją pavėsinę, trumpam užsukau į vidų ir atlikau savo reikalą.

Po dvidešimties minučių grįždamas tuo pačiu takeliu atgal, pajutau, kaip alkio kirminas graužia mano skrandį, ir pagalvojau, jog galėčiau suvalgyti ką nors rimčiau nei skrudintos duonos riekelė. Avižinės košės dubenėlį, o gal net plaktą kiaušinienę su atskirai patiekta dešrele. Man labai patinka dešrelės, visada patiko, tačiau jei dabar suvalgau daugiau nei vieną, sustreikuoja viduriai. Tačiau viena dešrelė bus pakankamai saugu. Tada su pilnu skrandžiu ir drėgno oro atšviežintu protu (bent jau taip aš tikėjausi) nueisiu į soliariumą ir aprašysiu Eduardo Delakrua egzekuciją. Padarysiu tai kiek galėdamas greičiau, kad neprarasčiau drąsos.

Eidamas pro kroketo aikštelę virtuvės durų link galvojau apie Misterį Džinglą - kaip Persis Vetmoras jį užmynė ir sulaužė nugarkaulį ir kaip Delakrua klykė, kai suprato, ką padarė jo priešas - ir nepamačiau ten stovinčio Bredo Doulano, kol jis nesugriebė manęs už rankos.

- Buvai pasivaikščioti, Poli? - paklausė jis.

Krūptelėjau ir truktelėjau savo ranką, kad išlaisvinčiau. Taip padariau iš dalies dėl išgąsčio, - bet kuris išgąsdintas krūpteli, - tačiau ne vien dėl to. Galvojau apie Persį Vetmorą, prisimenate, o Bredas man visada primena Persį. Todėl, kad Bredas nuolat vaikšto įsigrūdęs į kelnių kišenę knygą minkštais viršeliais (Persis amžinai tampydavosi nuotykių žurnalą vyrams; Bredas - knygelę anekdotų, kurie yra juokingi, jei žmogus esi kvailas ir piktos širdies), ir todėl, kad jis elgiasi, lyg būtų Mėšlo kalno šalies šūdo karalius, bet labiausiai dėl to, kad Bredas yra pasalus ir jam patinka skaudinti žmones.

Mačiau, jog jis tik ką atėjo į darbą, dar nebuvo persivilkęs baltais sanitaro rūbais. Jis dėvėjo džinsus ir į sūrį panašius vakarietiško stiliaus marškinius. Vienoje rankoje Bredas laikė saldžios bandelės, kurią nušvilpė virtuvėje, likučius. Jis stovėjo palindęs nuo lietaus po pastoge, kad galėtų saugiai pavalgyti. Ir stebėti mane, dabar tuo esu visai tikras. Taip pat esu visai tikras dėl dar vieno dalyko: nuo šiol man reikės saugotis pono Bredo Doulano. Jam aš ne per labiausiai patinku. Nežinau kodėl, bet lygiai taip pat nežinojau, kodėl Persis Vetmoras nemėgo Delakrua. *Nemėgo* - per silpnas žodis, Persis nekentė Delo iki šaknų nuo pat pirmos akimirkos, kai mažasis prancūzas pateko į Žaliąją mylią.

- Iš kur tas neperšlampamas apsiaustas, Poli? - paklausė Bredas, plekštelėdamas per apykaklę. - Jis ne tavo.

- Radau koridoriuje prie virtuvės, - atsakiau. Aš siuntu, kai Bredas vadina mane Poliu, ir manau, jog jis tą žino, tačiau greičiau aš tebūsiu prakeiktas, nei suteiksiu jam malonumą, tai parodydamas. - Ten jų yra ištisa eilė. Juk aš jam nieko bloga nedarau, ar ne? Galų gale, juk šis apsiaustas ir yra skirtas lietui.

- Tačiau jis nėra skirtas *tau*, Poli - pasakė Bredas, dar kartą pliaukštelėdamas per apsiaustą. - Štai kur esmė. Šie apsiaustai skirti darbuotojams, o ne gyventojams.

- Vis tiek nesuprantu, ką bloga aš padariau.

Jis man blankiai nusišypsojo.

- Kalbama ne apie *bloga*, kalbama apie *taisykles*. Koks būtų gyvenimas be taisyklių? Poli, Poli, Poli, - jis papurtė galvą, tarsi vien mane matydamas būtų praradęs norą gyventi. - Tikriausiai manai, jog toks senas pirdalius kaip tu gali daugiau nebepaisyti taisyklių, tačiau tai netiesa, *Poli*.

Jis man šypsojosi. Nemėgo manęs. Galbūt net nekentė. Ir kodėl? Nežinau. Kartais nebūna jokio *kodėl*. Tai baisu.

- Ką gi, atsiprašau, jei sulaužiau taisykles, - pasakiau.

Mano balsas nuskambėjo inkščiančiai, šiek tiek šaižokai, ir už tai aš nekenčiau savęs, tačiau esu senas, o seni žmonės greitai pradeda inkšti. Senus žmones lengva *išgąsdinti*.

Bredas linktelėjo.

- Atsiprašymą priimu. O dabar eik ir pakabink atgal apsiaustą. Ir šiaip tau nederėtų vaikščioti per lietų. Ypač toje giraitėje. Kas būtų, jei paslydęs pargriūtum ir susilaužytum savo prakeiktą klubakaulį? A? Kaip manai, kas turėtų partempti tavo pasenusį kūną atgal į kalną?

- Nežinau, - atsakiau.

Tiesiog norėjau kuo greičiau nuo jo pasišalinti. Juo ilgiau jo klausiausi, tuo labiau Bredas man priminė Persį. Viljamas Vartonas, tas pasiutėlis, kuris pateko į Žaliąją mylią 32-ųjų rudenį, kartą sugriebė Persį ir taip jį išgąsdino, kad šis prisišlapino į kelnes. "Tik prasitarkite apie tai kam nors, - grasino mums visiems po to Persis, - ir per savaitę visi atsidursite eilėje prie duonos". Dabar, prabėgus šitiek metų, aš beveik išgirdau Bredą Daulaną sakant tuos pačius žodžius ir tuo pačiu tonu. Tartum rašydamas apie tuos senus laikus būčiau atrakinęs kažkokias nenusakomas duris, sujungiančias praeitį su dabartimi - Persį Vetmorą su Bredu Doulanu, Džanisę Edžkoum su Eleina

Koneli, Kould Mauntino kalėjimą su "Džordžijos pušų" senelių namais. Ir jei ši mintis man šiąnakt nesukels nemigos, tai, manau, niekas negalės to padaryti.

Pajudėjau virtuvės durų link, kad įeičiau į vidų, ir Bredas vėl sugriebė mane už riešo. Nežinau, kaip pirmą kartą, tačiau dabar jis tyčia suspaudė, kad skaudėtų. Jis apsidairė į abi puses, norėdamas įsitikinti, jog ankstyvą lietingą rytmetį nieko aplink nėra, kad niekas nepamatys, kaip jis skriaudžia vieną iš senukų, kuriuo privalėjo rūpintis.

- Ką tu darai tame takelyje? - paklausė jis. - Žinau, jog neini ten nusitampyti, tos dienos tau jau seniai pasibaigė, tad ką ten darai?

- Nieko, - atsakiau, mintyse liepdamas sau išlikti ramiam, neparodyti, kaip skaudžiai jis spaudžia mano ranką, ir prisiminti, jog Bredas užsiminė apie takelį, tad nieko nežino apie pavėsinę. - Tiesiog vaikštau. Kad pravėdinčiau smegenis.

- Jau per vėlu, Poli, tavo smegenys niekada neprasivėdins.

Jis vėl suspaudė mano, seno žmogaus, riešą, traškindamas trapius kaulus. Jo akys be paliovos lakstė į šalis, Bredas norėjo įsitikinti, jog yra saugus. Bredas nebijojo sulaužyti taisykles; jis tik bijojo būti *sučiuptas* jas laužant. Ir tuo jis vėl priminė Persį Vetmorą, kuris niekada neleisdavo pamiršti, jog yra gubernatoriaus sūnėnas.

- Tiesiog stebuklas, jog savo amžiuje tu dar prisimeni, *kas* toks esi. Tu esi pašėlusiai *per daug* senas. Netgi tokiam muziejui kaip šis. Tu man keli sukruštą šiurpą, Poli.

- Paleisk mane, - pasakiau, stengdamasis, kad balse nesigirdėtų inkštimo.

Pamaniau, jog jį išgirdęs tik dar labiau užsiliepsnos. Kaip kartais prakaito kvapas paskatina piktą šunį - kuris šiaip tik suurgztų - įkąsti. Prisiminiau reporterį, aprašinėjusį Džono Kofio teismą. Reporteris buvo siaubingas žmogus, pavarde Hamersmitas, o siaubingiausia, kad jis pats nežinojo, koks yra siaubingas.

Tačiau Doulanas manęs nepaleido, o tik vėl suspaudė mano riešą. Aš sudejavau. Nenorėjau, tačiau negalėjau susivaldyti. Skausmas persmelkė mane iki pat kulnų.

- Ką tu ten darai, Poli? Pasakyk man.

- Nieko! - atsakiau. Aš dar nepravirkau, bet bijojau netrukus pratrūkti, jei jis toliau mane šitaip kankins. - Nieko, tik vaikštau, man patinka pasivaikščioti. Paleisk mane.

Jis paleido, tačiau tik tam, kad nutvertų kitą mano ranką. Jos kumštį buvau sugniaužęs.

- Atgniaužk kumštį, - paliepė jis. - Leisk tėtušiui pasižiūrėti.

Aš taip ir padariau, ir Bredas iš pasišlykštėjimo sukriuksėjo. Delne nebuvo nieko, išskyrus antros paskrudintos duonos riekės likučius. Kai Bredas ėmė spausti mano kairės rankos riešą, aš suspaudžiau skrebutį dešinėje rankoje, ir dabar mano pirštai buvo išterlioti sviestu - ne, margarinu, čia neduoda tikro sviesto.

- Eik į vidų ir nusiplauk savo prakeiktas rankas, - paliepė jis atsitraukdamas ir atsikąsdamas savo saldžios bandelės. - Jėzau Kristau.

Užlipau laiptais į viršų. Mano kojos drebėjo, o širdis daužėsi kaip variklis, kurio vožtuvai praleidžia tepalą, o seni stūmokliai kliba. Kai sugriebiau durų rankeną, kuri būtų atvėrusi man kelią į virtuvę, - ir į saugų prieglobstį, - Doulanas perspėjo:

- Jei kam nors pasakysi, kad aš spaudžiau tavo vargšą senuko riešą, Poli, aš pasakysiu, jog tau vaidenasi. Senatvės pamišimo priepuolis. Ir žinai, manimi patikės. O jei liks mėlynės, visi pagalvos, kad tu jas pasidarei tyčia.

Taip. Tai buvo tiesa. Ir vėlgi šiuos žodžius galėjo pasakyti ir Persis Vetmoras, Persis, kuris kažkokiu būdu išliko jaunas ir niekšingas, o aš pasenau ir tapau trapus.

- Niekam aš nieko nesakysiu, - sumurmėjau. - Neturiu ką pasakyti.

- Teisingai, mielas senučiuk, - jo balsas buvo švelnus ir pasityčiojantis, balsas užriestanosio stuobrio (Persio žodžiais tariant), kuris mano, jog bus amžinai jaunas. - Aš sužinosiu, ką tu sumanei. Tai bus mano užduotis. Girdi?

Taip, aš girdėjau, tačiau neketinau suteikti jam malonumą tai pasakydamas. Įėjau į vidų, perėjau per virtuvę (ten užuodžiau kepamos kiaušinienės ir dešrelių kvapą, tačiau dabar nebenorėjau nei vieno, nei kito) ir pakabinau ant kablio apsiaustą. Po to užlipau laiptais į savo kambarį - sustodamas ant kiekvienos pakopos ir leisdamas širdžiai nusiraminti - ir susirinkau savo rašymo įrankius.

Nuėjau į soliariumą ir vos tik atsisėdau prie mažo stalelio palei langus, mano draugė Eleina įkišo galvą. Ji atrodė pavargusi ir, manau, nesveikuojanti. Eleina buvo susišukavusi plaukus, tačiau vis dar tebevilkėjo chalatą. Mes, mieli senučiukai, nelabai paisome ceremonijų; daugiausiai todėl, kad nepajėgiame.

- Aš tau netrukdysiu, - tarė ji. - Matau, jog ruošiesi rašyti...

- Nebūk paika, - atsakiau. - Aš turiu daugiau laiko nei Karteris tablečių nuo kepenų. Eikš šen.

Ji taip ir padarė, tačiau liko stovėti prie durų.

- Tiesiog aš negalėjau užmigti - vėl - ir prieš kurį laiką atsitiktinai žiūrėjau pro langą... ir...

- Ir pamatei mane maloniai besišnekučiuojantį su misteriu Doulanu.

Tikėjausi, jog ji tiktai matė; kad jos langas buvo uždarytas, ir Eleina negirdėjo, kaip aš inkščiau, kad mane paleistų.

- Šis pokalbis neatrodė nei malonus, nei draugiškas, - pasakė ji. - Polai, Doulanas visų klausinėja apie tave. Jis klausė *manęs* - tai buvo praėjusią savaitę. Tada tam neteikiau didelės reikšmės, tiesiog pagalvojau, jog jis turi šlykščią ilgą nosį, kurią kaišioja į kitų žmonių reikalus, tačiau dabar pradedu galvoti, kodėl jis klausinėja.

- Klausinėja apie mane? - tikėjausi, mano balsas nebuvo toks sutrikęs, koks aš pasijutau. - Ko klausinėja?

- Pirmiausia, kur tu eini pasivaikščioti. Ir *kodėl* tu eini pasivaikščioti.

Pabandžiau nusijuokti.

- Šis žmogus netiki mankštos nauda, tai yra aišku.

- Jis mano, kad tu kažką slepi, - Eleina trumpam nutilo, - aš taip pat.

Prasižiojau, - nežinau, ką tuo metu norėjau pasakyti, - tačiau Eleina pakėlė į viršų savo artrito išsukinėtas, tačiau keistai gražias rankas, man dar nespėjus ištarti nė žodžio.

- Jei tu ką nors turi, aš nenoriu žinoti, kas tai, Polai. Tavo reikalai yra tavo. Aš buvau išauklėta taip galvoti, tačiau ne visus šitaip išauklėjo. Būk atsargus. Tik tiek ir tenoriu tau pasakyti. O dabar paliksiu tave ramybėje ir leisiu dirbti.

Eleina apsisuko, tačiau nespėjo prieiti ligi durų, kai aš pašaukiau ją vardu. Ji atsisuko klausiančiomis akimis.

- Kai baigsiu tai, ką rašau, - pradėjau, po to lengvai papurčiau galvą. Tai nebuvo teisinga. - *Jei* aš baigsiu tai, ką rašau, ar tu perskaitysi?

Atrodė, jog Eleina svarsto, po to nusišypsojo tokia šypsena, dėl kurios vyras gali iš karto įsimylėti, netgi toks senas kaip aš.

- Tai bus man garbė.

- Geriau palauk, kol perskaitysi, po to kalbėk apie garbę, - pasakiau, nes tuo metu galvojau apie Delakrua mirtį.

- Aš vis tiek perskaitysiu, - užtikrino Eleina. - Kiekvieną žodį. Pažadu. Tačiau pirmiau tu privalai užbaigti.

Ji paliko mane vieną, tačiau praslinko daug laiko, kol aš pradėjau rašyti. Beveik valandą sėdėjau spoksodamas pro langus, plunks-

nakočiu barbendamas į stalą, stebėdamas, kaip skaidrėja niūri diena, galvodamas apie Bredą Doulaną, kuris vadina mane Poliu ir kuriam niekada nepabosta kvaili anekdotai, svarstydamas Eleinos Koneli žodžius: "*Jis mano, kad tu kažką slepi. Aš taip pat.*"

Galbūt ir slepiu. Taip, galbūt ir slepiu. Ir, be abejo, Bredas Doulanas nori tai sužinoti. Ne todėl, jog manytų, kad tai yra svarbu (ko gero, iš tiesų tai niekam, išskyrus mane, nesvarbu), o vien įsitikinęs, jog tokie seniai kaip aš neturi teisės kažką slėpti. Neturi teisės nusikabinti apsiaustą nuo kablio palei virtuvę; ir jokių paslapčių. Taip pat negalima įsivaizduoti, kad tokie kaip mes vis dar esame žmonės. O kodėl mums negalima šito įsivaizduoti? Jis to nežino. Ir tuo jis vėl yra panašus į Persį.

Taigi mano mintys, kaip upė padariusios lanką, vėl sugrįžo atgalios, kai Bredas Doulanas išlindo iš po virtuvės pastogės ir sugriebė mane už riešo, prie Persio, niekšingojo Persio, ir kaip jis atkeršijo žmogui, kuris iš jo juokėsi. Delakrua mėtė savo spalvotą špūlę, - tą pačią, kurią parridendavo Misteris Džinglas, - ir ji, atšokusi nuo sienos, nuriedėjo į koridorių. To tik ir reikėjo; Persis pamatė, kad išmušė jo valanda.

2

- *Ne, kvaily*! - suriko Brutalusis, tačiau Persis nekreipė į tai dėmesio.

Kai tik Misteris Džinglas pribėgo prie špūlės, - per daug įsitraukęs į žaidimą, kad suvoktų, jog čia pat yra jo senasis priešas, - Persis užmynė jį kietu darbinio bato padu. Pasigirdo aiškus trakštelėjimas, kai lūžo Misterio Džinglo nugarkaulis, ir iš jo burnos plūstelėjo kraujas. Mažytės akutės išvirto, ir jose aš perskaičiau nuostabą ir agoniją, kuri atrodė per daug žmogiška.

Iš siaubo ir sielvarto Delakrua suklykė. Jis parpuolė ant kameros grindų, iškišo rankas pro grotas, stengdamasis pasiekti kuo toliau, ir be paliovos šaukė peliuką vardu.

Persis šypsodamasis atsisuko į Delakrua. Taip pat į mane ir Brutalųjį.

- Štai, - pasakė jis. - Žinojau, jog anksčiau ar vėliau aš jį nutversiu. Tai buvo tik laiko klausimas.

Jis apsisuko ir nužingsniavo Žaliąja mylia, palikęs Misterį Džinglą gulėti ant grindų, besiplečiančiame ant žalio linoleumo raudono kraujo klane.

Dynas pakilo nuo rašomojo stalo, susimušdamas į jį kelį ir numesdamas ant gindų lentą, ant kurios buvo dėliojamos kortos. Kaištukai iškrito iš savo skylučių ir nusirideno į visas puses. Nei Dynas, nei Heris, kuris jau buvo beišeinąs, nekreipė nė menkiausio dėmesio į apverstą žaidimą.

- Ką tu dabar padarei? - šaukė Dynas ant Persio. - Ką tu, asile, dabar padarei?

Persis nieko neatsakė. Jis pražygiavo pro rašomąjį stalą, neištardamas nė žodžio, pirštais braukdamas per savo plaukus. Pro mano kabinetą jis nuėjo į sandėlį. Už jį atsakė Viljamas Vartonas.

- Bose Dynai? Aš manau, jis pamokė tą prancūzpalaikį, kad nėra išmintinga iš jo juoktis, - paaiškino Vartonas ir nusikvatojo.

Tai buvo nuoširdus juokas, *kaimietiškas*, linksmas ir gilus. Tuo gyvenimo laikotarpiu man teko sutikti žmonių (dažniausiai labai blogų), kurie atrodydavo normalūs tik tada, kai juokdavosi. Bilas Vartonas buvo vienas iš jų.

Priblokštas aš vėl pažvelgiau į peliuką. Jis dar dvėsavo, tačiau ant plonyčių ūsų matėsi mažyčiai kraujo karoliukai, o blizgančias lyg tepalo akutes ėmė aptraukti migla. Brutalusis pakėlė spalvotą špūlę, apžiūrėjo ją, po to pažvelgė į mane. Jis buvo toks pat priblokštas kaip ir aš. Už mūsų nugarų iš sielvarto ir siaubo tebeklykė Delakrua. Žinoma, ne vien dėl peliuko; Persis apsauginiame Delakrua kiaute pramušė skylę, ir dabar pro ją prasiveržė visas siaubas. Misteris Džinglas buvo šių susitvenkusių emocijų kritinis taškas, tad Delakrua klyksmas kėlė siaubą.

- O ne, - kartojo jis be paliovos pro klyksmus ir maldavimus darkyta keidžanų prancūzų kalba, - o ne, o ne, vargšas Misteris Džinglas, vargšas senasis Misteris Džinglas, o ne.

- Duokite jį man.

Nustebintas šio sodraus balso ir ne iš karto supratęs, kieno jis, pažvelgiau aukštyn. Pamačiau Džoną Kofį. Kaip ir Delakrua, jis buvo iškišęs rankas pro kameros durų grotų strypus, tačiau nemojavo jomis kaip Delas. Jis tiesiog laikė jas iškišęs kiek galėdamas toliau. Tai buvo tikslinga, beveik raginanti poza. Ir jo balsas įgijo kitokį atspalvį, todėl, manau, aš iš karto nesupratau, jog jis priklauso Džonui Kofiui. Dabar jis skyrėsi nuo tos sutrikusios, verksmingos sielos, kuri pastarosiomis savaitėmis gyveno šioje kameroje.

- Duokite jį man, misteri Edžkoumai! Kol dar ne per vėlu!

Po to prisiminiau, ką Džonas Kofis padarė man, ir viską supratau. Nemaniau, jog tai pakenktų, tačiau taip pat nesitikėjau, kad tai

duos ką nors gera. Kai pakėliau peliuką, net krūptelėjau jį palietęs - iš Misterio Džinglo kailiuko kyšojo tiek daug lūžusių kaulų, kad jis priminė kailiu padengtą pagalvėlę smeigtukams. Tai nebuvo šlapimtakių uždegimas. Tačiau...

- Ką tu darai? - paklausė Brutalusis, kai aš į milžinišką dešinį Kofio delną įdėjau peliuką. - Kas čia per velniava?

Kofis pro grotas įsitraukė peliuką vidun. Jis gulėjo ant suglebusio Kofio delno, uodega lanku buvo nukarusi tarp nykščio ir smiliaus, o jos galiukas silpnai trūkčiojo. Tada Kofis kaire ranka uždengė dešinę, padarydamas savotišką puodelį, kuriame gulėjo peliukas. Mes nebegalėjome matyti paties Misterio Džinglo, tik jo nukarusią uodegą ir trūkčiojantį lyg gęstanti švytuoklė galiuką. Kofis pakėlė delnus prie veido, išskėsdamas dešinės rankos pirštus lyg kalėjimo grotas. Peliuko uodega dabar karojo iš atsuktos į mus rankų pusės.

Brutalusis priėjo prie manęs, tarp pirštų vis dar tebelaikydamas spalvotą špūlę.

- Kaip tu manai, ką jis daro?

- Ššš, - nutildžiau jį.

Delakrua liovėsi klykęs.

- Prašau, Džonai, - sušnibždėjo jis. - O, Džoni, padėk jam, prašau padėk jam, *o s'il vous plaît.*

Prie mūsų prisijungė Dynas su Heriu. Heris rankoje vis dar laikė seną mūsų kortų kaladę.

- Kas čia vyksta? - paklausė Dynas, tačiau aš tik papurčiau galvą. Vėl jaučiausi užhipnotizuotas, tebūsiu prakeiktas, jei šitaip nebuvo.

Kofis priglaudė burną prie tarpo tarp pirštų ir giliai įkvėpė. Akimirką visi iš įtampos sustingo. Tada Džonas pakėlė galvą nuo rankų, ir aš išvydau beviltiškai sergančio ar siaubingo skausmo kamuojamo žmogaus veidą. Jo akys liepsnojo; viršutiniai dantys suleisti į plačią apatinę lūpą; tamsus veidas pabalęs ir įgijęs nemalonų atspalvį, kuris priminė su purvu sumaišytus pelenus. Giliai iš gerklės sklido springstantys garsai.

- Brangusis Jėzau, Viešpatie ir Išganytojau, - sušnibždėjo Brutalusis.

Atrodė, jog akys jam tuoj iššoks ant kaktos.

- Ką? - amtelėjo Heris. - Ką?

- Uodega! Ar nematote? Uodega!

Misterio Džinglo uodega jau nebepriminė gęstančios švytuoklės; ji žvaliai plakėsi į šonus kaip medžiojančio paukštį katino uodega. Ir

tada pro suglaustus Kofio delnus pasigirdo puikiai pažįstamas cypimas.

Kofis dar kartą dusliai springdamas sugargaliavo, po to nusuko galvą į šalį kaip žmogus, kuris atsikosėjo skrepliais ir nori juos išspjauti. Jis per burną ir nosį iškvėpė debesį juodų vabzdžių - aš *manau*, jog tai buvo vabzdžiai, tą patį man sakė ir kiti, tačiau ir šiandien nesu dėl to tikras. Jie tamsiu debesiu sukosi apie Kofį ir trumpam užtemdė jo veidą.

- Kristau, kas gi čia? - paklausė Dynas šaižiu, persigandusiu balsu.

- Viskas gerai, - išgirdau save atsakant. - Nepanikuok, viskas bus gerai, po kelių sekundžių jie dings.

Kaip ir tada, kai Kofis išgydė mano šlapimtakių uždegimą, "vabzdžiai" pavirto baltais ir po to išnyko.

- Šventas šūde, - sušnibždėjo Heris.

- Polai? - paklausė Brutalusis virpančiu balsu. - Polai?

Kofis vėl atrodė normaliai - kaip vyrukas, sėkmingai iškosėjęs gerklėje įstrigusį mėsos gabaliuką. Jis pasilenkė, padėjo suglaustus delnus ant žemės, pažiūrėjo pro savo pirštus į vidų, po to atitraukė delnus. Išbėgo Misteris Džinglas - visiškai sveikas, nė vienas jo kaulelis nebuvo išsuktas, po kailiuku nesimatė jokio kauburėlio. Jis trumpam stabtelėjo prie Kofio kameros durų, po to per Žaliąją mylią nurūko į Delakrua kamerą. Kai peliukas bėgo pro šalį, aš pamačiau ant jo ūsų dar išlikusius kraujo karoliukus.

Delakrua jį pakėlė, tuo pat metu ir juokdamasis, ir verkdamas, apiberdamas peliuką bučiniais. Dynas ir Heris, ir Brutalusis visa tai stebėjo apimti tylios nuostabos. Tada Brutalusis priėjo arčiau ir pro grotas prakišo spalvotą špūlę. Iš pradžių Delakrua jos nepastebėjo; jis buvo per daug užsiėmęs Misteriu Džinglu. Delakrua priminė tėvą, kurio skęstantis sūnus buvo tik ką išgelbėtas. Brutalusis špūle patapšnojo Delakrua per petį. Delakrua pažvelgė, pamatė špūlę, paėmė ją ir vėl nukreipė savo dėmesį į Misterį Džinglą, glostydamas jo kailiuką, rydamas jį akimis, jausdamas poreikį nuolat atšviežinti suvokimą, jog taip, peliukas sveikas, peliukas sveikas ir nesužeistas.

- Mesk ją, - paliepė Brutalusis. - Noriu pažiūrėti, kaip peliukas bėgioja.

- Jis sveikas, bose Hauvelai, jis sveikas, garbė Dievui...

- Mesk ją, - pakartojo Brutalusis. - Paklausyk manęs, Delai.

Delakrua pakluso, aiškiai nenoriai, akivaizdžiai nenorėdamas išleisti iš rankų peliuko, dar ne dabar. Po to jis labai švelniai nusviedė špūlę. Ji nuriedėjo per kamerą, pro "Corona" cigarų dėžutę ir sustojo

palei sieną. Misteris Džinglas ją nusivijo, tačiau ne taip greitai kaip anksčiau. Kaire užpakaline kojyte jis šiek tiek šlubavo, ir tai mane labiausiai apstulbino - manau, tai privertė patikėti, kad viskas yra tikra. Tas nežymus šlubavimas.

Kaip ten būtų, jis pribėgo prie špūlės, puikiausiai pribėgo, ir nosimi atrideno iki Delakrua, pademonstruodamas ankstesnį entuziazmą. Atsisukau į Džoną Kofį, kuris stovėjo prie savo kameros durų ir šypsojosi. Tai buvo pavargusi šypsena, ir aš jos nepavadinčiau iš tiesų laiminga, tačiau primygtinumas, kurį išvydau Kofio veide, kai jis prašė paduoti jam peliuką, buvo išnykęs kaip ir skausmo bei baimės išraiška, lyg Džonas būtų springęs. Tai vėl buvo mums pažįstamas Džonas Kofis, žmogaus, lyg ir nesančio kartu su mumis, veidu ir keistomis, į tolį žvelgiančiomis akimis.

- Tu tai sutaisei, - pasakiau. - Ar ne taip, milžine?

- Teisingai, - atsakė Kofis. - Jo šypsena praplatėjo, ir trumpą akimirką tai buvo *laiminga* šypsena. - Aš sutaisiau. Aš sutaisiau Delo pelę. Aš sutaisiau...

Kofis nutęsė, nepajėgdamas prisiminti peliuko vardo.

- Misterį Džinglą, - užbaigė Dynas.

Jis žvelgė į Džoną atidžiomis, nustebusiomis akimis, lyg tikėdamasis, jog Kofis užsiliepsnos ar pradės sklandyti savo kameroje.

- Teisingai, - pritarė Kofis. - Misterį Džinglą. Jis yra cirko peliukas. Gyvens namuose su raižyto stiklo langais.

- Kad jį kur skradžiai, - tarė Heris, prieidamas prie mūsų ir žvelgdamas į Džoną Kofį.

Už mūsų nugarų Delakrua gulėjo savo gulte, pasidėjęs Misterį Džinglą ant krūtinės. Delas jam niūniavo kažkokią prancūzišką dainelę, kuri priminė lopšinę.

Kofis pažvelgė į Žaliąją mylią link budinčiojo rašomojo stalo ir durų, vedančių į mano kabinetą bei už jo esantį sandėlį.

- Bosas Persis yra blogas, - pasakė Kofis. - Bosas Persis yra niekšiškas. Jis užmynė Delo peliuką. Užmynė Misterį Džinglą.

O po to, mums nespėjus pasakyti jam nė žodžio, - lyg būtume galėję sugalvoti, ką jam pasakyti, - Džonas Kofis sugrįžo prie savo gulto, atsigulė ir nusisuko veidu į sieną.

3

Persis stovėjo nugara į mus, kai Brutalusis ir aš maždaug po dvidešimties minučių įėjome į sandėlį. Ant lentynos virš pintinės, į ku-

rią mes sumesdavome nešvarias uniformas (o kartais ir savo civilinius rūbus; kalėjimo skalbyklai nerūpėjo, ką ji skalbia), jis susirado pastos baldams blizginti ir stropiai šveitė elektros kėdės ąžuolines rankų atramas bei kojas. Jums galbūt pasirodys keista ar net klaiku, tačiau Brutaliajam ir man tai atrodė pats normaliausias dalykas, kurį Persis padarė per visą tą vakarą. Senoji Žiežirba rytoj susitiks su savo publika, o Persis, bent jau tariamai, bus už viską atsakingas.

- Persi, - tyliai ištariau.

Jis atsisuko, - tyli melodija, kurią niūniavo, užstrigo jo gerklėje, - ir pažvelgė į mus. Persio veide neišvydau baimės, kurią tikėjausi pamatyti, bent jau ne iš karto. Tačiau supratau, jog Persis atrodo kažkaip pasenęs. Ir pagalvojau, kad Džonas Kofis buvo teisus. Persis atrodė niekšiškai. Niekšiškumas yra tarsi narkotikai, - niekas šiame pasaulyje nėra labiau už mane patyręs, kad tai pasakytų, - ir pagalvojau, jog, kiek paeksperimentavęs, Persis tapo šių narkotikų auka. Jis džiaugėsi tuo, ką padarė Delakrua peliukui. O dar labiau jam patiko Delakrua liūdni klyksmai.

- Nekibkite prie manęs, - pasakė jis balsu, kuris nuskambėjo beveik maloniai. - Noriu pasakyti, jog tai buvo tik pelė. Pirmiausia jai čia buvo ne vieta, ir jūs, vaikinai, tą puikiai žinote.

- Peliukas puikiai jaučiasi, - atsakiau. Mano širdis daužėsi krūtinėje, tačiau stengiausi kalbėti švelniai, beveik abejingai. - Tiesiog puikiai. Bėgioja, cypia ir vėl vaikosi savo špūlę. Tau ne ką geriau sekasi užmušinėti peles, nei čia dirbti kitus darbus.

Apstulbęs ir netikėdamas mano žodžiais, Persis žiūrėjo į mane.

- Ir tu nori, kad aš tuo patikėčiau? Tas prakeiktas sutvėrimas *trakštelėjo*! Aš tai girdėjau! Tad gali...

- Nutilk.

Jis spoksojo į mane išplėtęs akis.

- *Ką*? Ką tu man pasakei?

Priėjau prie jo arčiau. Jaučiau, kaip mano kaktos viduryje tvinksi kraujagyslė. Neprisimenu, kada paskutinį kartą buvau toks piktas.

- Argi tu nesidžiaugi, kad Misteris Džinglas gyvas ir sveikas? Po visų pokalbių, jog mūsų darbe labai svarbu stengtis, kad kaliniai būtų ramūs, ypač artėjant jų gyvenimo pabaigai, maniau, tu džiaugsies. Pajusi palengvėjimą. Žinodamas, jog rytoj Delas išeis paskutinį kartą pasivaikščioti, ir taip toliau.

Persis nukreipė žvilgsnį nuo manęs į Brutalųjį, jo apsimestinis ramumas išnyko ir virto netikrumu.

- Kokį, po velnių, žaidimą jus čia žaidžiate, vaikinai? - paklausė jis.

- Tai visai ne žaidimas, drauguži, - atšovė Brutalusis. - Tu manai, jog tai - žaidimas... ką gi, tai dar viena priežastis, dėl kurios tavimi negalima pasitikėti. Nori sužinoti visą tiesą? Tu esi liūdnas atvejis.

- Būk atsargesnis, - perspėjo Persis. Dabar jo balse nuskambėjo nerimo gaidelės. Vis dėlto sugrįžo baimė - baimė, jog mums gali kilti noras padaryti jam ką nors negera. Apsidžiaugiau išgirdęs šias gaideles. Bus lengviau susitvarkyti su juo. - Aš pažįstu žmones. Įtakingus žmones.

- Tu taip sakai, tačiau esi *toks didelis* svajotojas, - atkirto Brutalusis.

Atrodė, jog jis tuoj prapliups juokais.

Persis numetė blizginimo skudurėlį ant kėdės, prie kurios parankių ir kojų buvo pritaisytos apkabos, sėdynės.

- Aš užmušiau tą pelę, - pareiškė jis ne visai tvirtu balsu.

- Eik ir pats patikrink, - pasakiau. - Čia laisva šalis.

- Būtinai, - pasakė jis. - Būtinai.

Jis pražingsniavo pro mus, sučiaupęs lūpas, o jo mažos rankos (Vartonas buvo teisus, tos rankos *buvo* gražios) žaidė su šukomis. Persis užlipo laiptais ir pasilenkęs pro durų staktą įėjo į mano kabinetą. Brutalusis ir aš stovėjome prie Senosios Žiežirbos, laukdami, kol jis sugrįš, ir nesikalbėdami. Nežinau kaip Brutalusis, tačiau aš nežinojau, ką pasakyti. Net nežinojau, ką galvoti apie neseniai matytą.

Praėjo trys minutės. Brutalusis paėmė Persio skudurėlį ir ėmė blizginti storus elektros kėdės atlošo skersinius. Kol Persis sugrįžo, Brutalusis suspėjo išblizginti vieną skersinį ir pradėti kitą. Persis suklupo ir vos neišgriuvo ant sandėlio grindų, lipdamas laiptais žemyn, o kai ėjo pro mus, jo eisena atrodė nenatūrali ir netvirta. Persio veidas buvo iškreiptas šoko ir nuostabos.

- Jūs juos sukeitėte, - ištarė Persis šaižiu, kaltinančiu balsu. - Jūs, išperos, kažkokiu būdu sukeitėte peliukus. Jūs tyčiojatės iš manęs ir, po velnių, pasigailėsite, jei nesiliausite. Jei nesiliausite, pasirūpinsiu, kad atsidurtumėte prakeiktose eilėse prie duonos! Jei nesiliausite, pasirūpinsiu, kad atsidurtumėte prakeiktose eilėse prie duonos! Kuo jūs save laikote?

Persis nutilo, stengdamasis atgauti kvapą ir gniaužydamas kumščius.

- Pasakysiu tau, kas mes tokie, - tariau. - Esame žmonės, kurie dirba kartu su tavimi, Persi... tačiau tai truks nelabai ilgai.

Ėmiau ir suspaudžiau jam pečius. Nelabai stipriai, bet suspaudžiau. Taip.

Persis pakėlė ranką, kad nustumtų manąją.

- Nuimk savo...

Brutalusis sugriebė dešinę Persio ranką - ji visa, mažytė, gležna ir balta, pranyko Brutaliojo įdegusiame kumštyje.

- Užčiaupk savo srėbalynę, sūnau. Jei nori žinoti, kas tau naudinga, pasinaudok paskutine proga išsikrapštyti vašką iš savo ausų.

Aš jį apsukau, užkėliau ant platformos, po to stūmiau atbulą tol, kol jo pakinkliai palietė elektros kėdės sėdynę, ir Persis buvo priverstas atsisėsti. Jo ramybė išnyko; taip pat ir niekšiškumas bei arogancija. Šie bruožai yra pakankamai realūs, tačiau privalote atminti, jog Persis buvo labai jaunas. Jo amžiuje niekšiškumas ir arogancija tėra plonas paviršinis sluoksnis, lyg bjaurus emaliuotų dažų atspalvis. Jį dar galima prakirsti. Ir aš nusprendžiau, kad dabar Persis yra pasirengęs išklausyti.

- Noriu išgirsti tavo žodį, - pasakiau.

- Apie ką?

Jo burna vis dar bandė paniekinančiai šypsotis, tačiau akys buvo pilnos baimės. Skydinėje elektros įtampa buvo išjungta, tačiau Senosios Žiežirbos sėdynė kėlė savąją įtampą, ir būtent tuo metu aš nusprendžiau, kad Persis ją jaučia.

- Tavo žodį, jog tu tikrai išeisi į Brajer Ridžą ir paliksi mus ramybėje, jei rytoj pastatysime tave į pirmąją gretą, - paaiškino Brutalusis su tokiu užsidegimu, kokio dar nebuvau girdėjęs. - Kad tu jau kitą dieną paduosi prašymą tave perkelti.

- O jei aš to nepadarysiu? Jei aš kai kam paskambinčiau ir pasakyčiau, kad jūs man neduodate ramybės ir grasinate? Elgiatės su manimi chuliganiškai?

- Jei tavo ryšiai iš tiesų yra tokie geri, kaip tu manai, mes galime iš čia išlėkti, - pasakiau, - tačiau pasirūpinsime, kad ir tu Persi, ant grindų paliktum pakankamą kiekį kraujo.

- Tu apie tą pelę? A? Manai, jog kam nors skaudės galvą, kad aš sutrypiau myriop pasmerkto žudiko prijaukintą pelę? Turiu galvoje, už šių durnių namų sienų?

- Ne. Tačiau trys vyrai matė, kaip stovėjai įsikišęs nykštį į subinę tuo metu, kai Viljamas Vartonas grandine, kuria buvo surakintos jo rankos, bandė pasmaugti Dyną Stentoną. Dėl to, Persi, žmonėms *skaudės galvą*, prižadu. Dėl to net tavo dėdulei gubernatoriui skaudės galvą.

Persio skruostus išmušė raudonos dėmės.

- Manai, kad kas nors jumis patikės? - paklausė Persis, tačiau jo balse jau buvo kur kas mažiau pykčio.

Buvo akivaizdu, kad jis galvoja, jog kas nors mumis patikės. O Persis nemėgo pakliūti į bėdą. Laužyti taisykles buvo galima. Būti sugautam jas laužant - ne.

- Beje, aš turiu Dyno kaklo nuotraukas, padarytas dar prieš išnykstant mėlynėms, - pasakė Brutalusis - tuo metu visiškai nenumaniau, ar tai tiesa, ar ne, tačiau Brutaliojo žodžiai nuskambėjo įspūdingai. - Ir žinai, ką tie paveiksliukai sako? Kad Vartonas gerokai pasidarbavo, kol kažkas jį atitraukė nuo Dyno, o tu buvai visai šalia ir dar iš Vartonui nematomos pusės. Tau tektų atsakyti į keletą sunkių klausimų, ar ne? O panašus dalykas gali persekioti žmogų kaip prakeikimas. Šis prakeikimas gali persekioti dar ilgai po to, kai šio žmogaus giminės iš valstijos sostinės grįš namo ir gurkšnos savo priebutyje mėtinę degtinę. Tokio žmogaus įrašai darbo knygelėje gali būti gana įdomūs, ir per visą gyvenimą daug kam gali tekti su jais susipažinti.

Persio akys nepatikliai bėgiojo mūsų veidais. Kaire ranka jis pasiglostė plaukus. Persis nieko neatsakė, tačiau maniau, kad mes jį jau buvome beveik palaužę.

- Aš nekenčiu šios vietos! - pratrūko jis. - Nekenčiu, kaip jūs su manimi elgiatės, niekada neduodate galimybės man pasireikšti!

Pastarasis kaltinimas neatitiko tikrovės, tačiau aš nusprendžiau, jog dabar ne laikas ginčytis šiuo klausimu.

- Aš taip pat nenoriu, kad mane stumdytų. Tėtis man paaiškino, jog jei leisiesi vieną kartą, visą gyvenimą būsi stumdomas, - jo akys, beveik tokios pat gražios kaip ir rankos, suliepsnojo. - O ypač man nepatinka, kai mane stumdo didelės beždžionės, tokios kaip šis vyrukas, - Persis pažvelgė į mano seną draugą ir sumurmėjo: - Brutalusis - bent jau gavai teisingą pravardę.

- Turi kai ką suprasti, Persi, - pasakiau. - Mūsų požiūriu, tu *mus* stumdai. Mes tau be paliovos aiškiname, kaip mes čia dirbame, o tu užsispyręs viską darai savaip, po to, kai nutinka kas nors bloga, slepiesi už savo politinių globėjų nugaros. Sutraiškydamas Delakrua peliuką, - Brutalusis žvilgtelėjo į mane, ir aš paskubomis pasitaisiau, - *bandydamas* sutraiškyti Delakrua peliuką, dar kartą tai patvirtinai. Tu visą laiką mus spaudi; pagaliau nutarėme paspausti ir mes, štai ir viskas. Tačiau paklausyk, jei viską padarysi taip kaip reikia, ši situacija susiklostys tau sėkmingai - išeisi kaip jaunas žmogus, darantis karje-

rą ir kvepiantis kaip rožė. Niekas niekada nesužinos apie šį mūsų nedidelį pokalbį. Tai ką pasakysi? Būk suaugęs. Pažadėk, kad išeisi po to, kai bus sutvarkytas Delas.

Persis susimąstė. Netrukus jo akyse pasirodė išraiška, bylojanti, jog jam atėjo gera mintis. Tai man nelabai patiko. Nes mintis, kuri atrodė gera Persiui, nebus gera mums.

- Jei dar neapsisprendei, - įsiterpė Brutalusis, - pagalvok, kaip būtų puiku dingti nuo to pūlių maišo Vartono.

Persis linktelėjo, ir aš leidau jam pakilti nuo kėdės. Jis išsilygino uniformos marškinius, timptelėjo juos užpakalyje, brūkštelėjo šukomis per plaukus. Po to pažvelgė į mus.

- Gerai, sutinku. Rytoj naktį aš būsiu pirmoje gretoje prie Delo; jau kitą dieną pasiprašysiu perkeliamas į Brajer Ridžą. Vadinkime, jog atsiskaitėme. Ar pakaks?

- Pakaks, - atsakiau.

Toji išraiška dar nebuvo išnykusi iš jo akių, tačiau tuo metu jaučiau per didelį palengvėjimą, kad kreipčiau į tai dėmesį.

Persis atkišo savo ranką.

- Sukertam rankomis?

Aš paspaudžiau ranką. Brutalusis taip pat.

Kokie mes buvome kvailiai!

4

Kita diena buvo labiausiai varginanti ir paskutinė neįprastai karšto spalio diena. Kai atvykau į darbą, vakaruose trankėsi griaustinis ir virš mūsų ėmė kauptis tamsūs debesys. Nakčiai nusileidus, jie sutirštėjo, ir mes matėme pro juos prasiskverbiančias melsvai baltas žaibų šakes. Tą vakarą apie dešimtą pro Trapinguso apygardą praūžė viesulas, - jis nusinešė keturių žmonių gyvybes ir nuplėšė arklidės stogą Teftone, - o Kould Mauntine siautė audra su perkūnija ir draskėsi vėtra. Vėliau visa tai man atrodė, lyg pats dangus būtų protestavęs prieš blogą Eduardo Delakrua mirtį.

Iš pradžių viskas klojosi puikiai. Delas ramiai praleido dieną savo kameroje, retkarčiais pažaisdamas su Misteriu Džinglu, tačiau daugiausiai gulėdamas ant savo gulto ir glamonėdamas peliuką. Vartonas porą kartų pabandė sukelti sumaištį, - vieną sykį Laukinis Bilis mėgino paerzinti Delakrua, šaukdamas jam apie pelainius, kuriuos iškeps iš Misterio Džinglo, kai senasis laimingasis Pjeras šoks praga-

re, - tačiau mažasis keidžanas neatsiliepė, ir Vartonas, matyt, nusprendęs, jog tai nebuvo geriausias jo pokštas, liovėsi.

Ketvirtis po dešimtos pasirodė brolis Šasteris ir nudžiugino mus pranešdamas, jog melsis su Delu keidžanų prancūzų kalba. Mums tai atrodė geras ženklas. Ir, žinoma, mes klydome.

Apie vienuoliktą pradėjo rinktis liudininkai, prislopintais balsais daugiausiai kalbėdami apie artėjančią audrą ir spėliodami, ar nebus atidėta egzekucija dėl nutrūkusio elektros tiekimo. Atrodo, jog nė vienas iš jų nežinojo, kad Senoji Žiežirba yra maitinama iš generatoriaus ir jog spektaklis įvyks, nebent žaibas trenktų tiesiai į generatorių. Heris tą naktį buvo skydinėje, tad jis, Bilas Dodžas ir Persis Vetmoras atliko tvarkdarių vaidmenį, palydėdami atvykusius iki kėdžių ir kiekvieno klausdami, ar nenorėtų gaivinančių gėrimų arba vandens. Tarp atvykusiųjų buvo dvi moterys: merginos, kurią Delas išprievartavo ir nužudė, sesuo ir vienos iš gaisre žuvusių aukų motina. Ji pasakė Heriui Tervilidžeriui, kad tikisi, jog žmogus, kurio ji atėjo pasižiūrėti, yra sveikas ir išsigandęs, kad jis žino, jog krosnys jam jau užkurtos ir kad šėtono parankiniai jo laukia. Po to moteriškė apsipylė ašaromis ir paslėpė veidą nėriniais padabintoje nosinėje, dydžio sulyg pagalvės užvalkalu.

Garsiai ir grėsmingai trankėsi perkūnija, skardinis stogas beveik neslopino šių garsų. Žmonės nejaukiai žvilgčiojo į viršų. Vyrai, kurie tokiu vėlyvu metu juto nesmagumą dėvėdami kaklaraiščius, šluostėsi savo įkaitusius skruostus. Buvo karščiau nei liepsnojančioje daržinėje. Ir, žinoma, jie vis nukreipdavo savo žvilgsnius į Senąją Žiežirbą. Galbūt šios savaitės pradžioje jie ir laidė juokelius apie šią savo pareigą, tačiau tą naktį, maždaug vienuoliktą trisdešimt, niekam nekilo noras juokauti. Jau iš pat pradžių aš jums paaiškinau, jog tiems, kurių laukė ta ąžuolinė kėdė, humoras greitai išgaruodavo, tačiau pasmerktieji myriop kaliniai buvo ne vieninteliai, iš kurių veidų dingdavo šypsenos, kai iš tiesų ateidavo tas metas. Kėdė kažkodėl atrodė labai *plika*, atsitūpusi ant platformos, atkišusi ant savo kojų pritvirtintas apkabas, kurios, rodos, labiau būtų tikusios poliomielitu sergančiam žmogui. Susirinkusieji beveik nekalbėjo, ir kai griaustinis vėl nugriaudėjo lyg skeliamas medis, Delakrua aukos sesuo klyktelėjo. Paskutinis į liudininkų kėdes atsisėdo Kurtis Andersonas, tuo metu pavadavęs kalėjimo viršininką Murą.

Pusę vienuoliktos priėjau prie Delakrua kameros. Brutalusis ir Dynas sekė man šiek tiek iš paskos. Delas sėdėjo ant savo gulto, ant kelių pasidėjęs Misterį Džinglą. Peliuko galva buvo ištempta pa-

smerktojo link, jo mažytės, blizgančios it tepalo lašai ir pilnos susižavėjimo akutės buvo nukreiptos į Delo veidą. Delas glostė Misterio Džinglo viršugalvį tarp ausų. Didelės tylios ašaros riedėjo Delo skruostais, ir atrodė, jog peliukas yra įsispoksojęs į jas. Išgirdęs mūsų žingsnius, Delas pakėlė galvą. Džonas Kofis stovėjo prie savo kameros durų ir stebėjo.

Išgirdęs žvangant mano raktus, Delas krūptelėjo, tačiau neprarado savitvardos ir, kai aš atrakinau bei atitraukiau duris, toliau tebeglostė Misterio Džinglo galvą.

- Sveiki, viršininke Edžkoumai, - tarė jis. - Sveiki, vaikinai. Pasisveikink, Misteri Džinglai.

Tačiau Misteris Džinglas ir toliau pilnomis susižavėjimo akimis spoksojo į plinkančio mažo žmogelio veidą, tarsi spėliodamas, iš kur randasi ašaros. Spalvota špūlė buvo tvarkingai padėta į "Corona" cigarų dėžutę - paskutinį kartą, pagalvojau, ir man suspaudė krūtinę.

- Eduardai Delakrua, kaip teismo nuosprendžio vykdytojas...

- Bose Edžkoumai?

Iš pradžių norėjau tęsti paruoštą kalbą, tačiau persigalvojau.

- Kas yra, Delai?

Jis ištiesė man peliuką.

- Štai. Saugokite, kad Misteriui Džinglui neatsitiktų kas nors bloga.

- Delai, nemanau, jog jis bus su manimi. Jis ne...

- *Mais oui*, jis sakyti taip. Jis sakyti, kad viską apie jus žino, bose Edžkoumai, ir kad jūs nuvežti jį į tą vietą Floridoje, kur pelės daro savo triukus. Jis sakyti, kad pasitiki jumis.

Jis dar labiau ištiesė savo ranką, ir tebūsiu aš prakeiktas, jei meluoju sakydamas, jog peliukas nuo Delo delno užsiropštė ant mano peties. Jis buvo toks lengvas, kad jo per savo uniforminį švarką net nejutau, tačiau jaučiau lyg mažą šilumos šaltinį.

- Ir, bose? Daugiau neleiskite arti jo tas blogas žmogus. Neleiskite tas blogas žmogus skriausti mano peliuką.

- Ne, Delai, neleisiu.

Tačiau kilo klausimas, ką būtent tuo metu aš turėjau daryti su peliuku. Negalėjau lydėti Delakrua pro liudininkus su pele ant peties.

- Aš jį paimsiu, bose, - sudundėjo balsas man už nugaros. Tai buvo Džono Kofio balsas, ir atrodė keista, kad jis nuskambėjo kaip tik tuo metu, lyg Džonas būtų perskaitęs mano mintis. - Tik laikinai. Jei Delas neprieštaraus.

Delas su palengvėjimu linktelėjo galva.

- Taip, paimk jį Džonai, kol tas nesąmonė bus baigtas - *bien!** O tada... - jo žvilgsnis vėl sugrįžo prie Brutaliojo ir manęs, - jūs nuvežti jį į Floridą. Į tą Mauzvilį.

- Taip, tikriausiai mes kartu su Polu tai padarysime, - pažadėjo Brutalusis, neramiu žvilgsniu stebėdamas mane, kol Misteris Džinglas nulipo nuo mano peties ant ištiesto milžiniško Kofio delno. Misteris Džinglas visa tai darė neprotestuodamas ir neketindamas pabėgti; tiesa pasakius, jis taip pat noriai perbėgo Džono Kofio ranka, kaip ir buvo užsiropštęs ant mano peties. - Mes pasiimsime atostogų. Ar ne tiesa, Polai?

Aš linktelėjau. Delas taip pat linktelėjo, jo akys švytėjo, o lūpomis perbėgo nežymus šypsnys.

- Žmonės mokėti po dešimt centų, kad jį pamatyti, vaikai du centus. Ar taip, bose Hauvelai?

- Teisingai, Delai.

- Jūs būti geras žmogus, bose Hauvelai, - pasakė Delas. - Ir jūs, bose Edžkoumai. Jūs kartais ant manęs rėkti, *oui*, bet ne daugiau nei privalote. Jūs visi geri žmonės, tik ne tas Persis. Gaila, kad nesusitikti jūsų kur nors kitur. *Mauvais temps, mauvaise chance.***

- Turiu tau kai ką pasakyti, Delai, - tariau. - Tai tiesiog žodžiai, kuriuos privalau pasakyti kiekvienam prieš pasivaikščiojimą. Nieko ypatinga, tiesiog tai mano darbas, gerai?

- *Oui, monsieur*, - atsakė Delas ir paskutinį kartą pažvelgė į Misterį Džinglą, tupintį ant plataus Džono Kofio peties. - *Au revoir, mon ami,**** - tarė jis, imdamas smarkiau kūkčioti. - *Je t'aime, mon petit.*****

Delas pasiuntė oro bučinį peliukui. Tai turėjo atrodyti juokingai, šis bučinys, ar net groteskiškai, tačiau taip neatrodė. Trumpam mano ir Dyno žvilgsniai susitiko, po to turėjau nusukti akis į šalį. Dynas žvelgė į koridorių tramdomojo kambario pusėn ir keistai šypsojosi. Manau, jog jis galėjo tuoj tuoj pravirkti. O aš pasakiau tai, ką turėjau pasakyti, pradėdamas nuo žodžių, jog esu teismo nuosprendžio vykdytojas, o kai baigiau, Delakrua paskutinį kartą išėjo iš savo kameros.

- Palauk sekundėlę, - pasakė Brutalusis ir patikrino Delo galvoje išskustą karūną, ant kurios bus uždėtas šalmas. Jis linktelėjo man, po

---

* Gerai *(pranc.)*.

** Netinkamas laikas, bloga galimybė *(pranc.)*.

*** Iki pasimatymo mano drauge *(pranc.)*.

**** Aš tave myliu, mano mažyli *(pranc.)*.

to paplekšnojo Delui per petį. - Gerai, kad naudojau "Eversharp" skustuvą. Galime eiti.

Taigi Delakrua išėjo į paskutinį pasivaikščiojimą Žaliąja mylia. Jo skruostais tekėjo mažos prakaito, sumišusio su ašaromis, srovelės, o virš mūsų galvų trankėsi perkūnija. Brutalusis ėjo pasmerktajam iš kairės, aš iš dešinės, o Dynas užpakalyje.

Šasteris buvo mano kabinete, kurį saugojo prižiūrėtojai Ringoldas ir Betlas. Šasteris pažvelgė į Delą, nusišypsojo, po to kreipėsi į jį prancūziškai. Man tai nuskambėjo nenatūraliai, tačiau padarė stebuklingą poveikį. Delas taip pat nusišypsojo Šasteriui, po to priėjo prie jo ir apkabino. Ringoldas su Betlu įsitempė, tačiau aš juos nuramindamas pakėliau ranką ir papurčiau galvą.

Šasteris klausėsi springstančio ašaromis Delo beriamų prancūziškų žodžių srauto, linksėjo, lyg viską puikiai suprastų, ir tapšnojo jam per nugarą. Jis pažvelgė į mane per mažojo žmogelio petį ir prisipažino:

- Vos suprantu ketvirtadalį to, ką jis sako.

- Nemanau, jog tai turi kokią nors reikšmę, - sumurmėjo Brutalusis.

- Aš taip pat, sūnau, - pritarė Šasteris nusišypsodamas.

Jis buvo geriausias iš visų šventikų, ir aš dabar suprantu, jog nesugebėjau įvertinti Šasterio. Manau, jog jis sugebėjo išsaugoti savo tikėjimą, kad ir kas nutiktų.

Jis paragino Delakrua atsiklaupti, po to sudėjo maldai rankas. Delakrua padarė tą patį.

- *Not' Père, qui êtes aux cieux,** - pradėjo Šasteris, ir Delakrua prie jo prisijungė.

Jie kartu sukalbėjo maldą, čiurlenančią keidžanų prancūzų kalba, iki pat "*mais déliverez-nous du mal, ainsi soit-il*".** Tuo metu Delakrua ašaros beveik nustojo tekėjusos, ir jis atrodė ramus. Po to sekė keletas citatų iš Biblijos (anglų kalba), nepamirštant žinomo pasakymo apie ramų vandenį. Kai baigė, Šasteris ėmė stotis, tačiau Delakrua sugriebė jį už marškinių rankovės ir pasakė kažką prancūziškai. Šasteris atidžiai klausėsi suraukęs kaktą. Po to atsakė. Delakrua dar kažką ištarė ir viltingai pažvelgė į Šasterį.

Šasteris atsisuko į mane ir pasakė:

---

* Ne, Tėve, kurs esi danguose *(pranc.)*.

** ... išvaduok mus nuo blogio, tebūnie taip *(pranc.)*.

- Jis dar kai ko nori, misteri Edžkoumai. Maldos, kurios aš kartu su juo negaliu sukalbėti dėl savo tikėjimo. Ar galima?

Pažvelgiau į ant sienos kabantį laikrodį, kuris rodė be septyniolikos minučių dvylika.

- Taip, - atsakiau, - tačiau tegul jis paskuba. Mes turime laikytis grafiko, jūs tai žinote.

- Taip, - atsakė Šasteris.

Jis pasisuko į Delakrua ir linktelėjo.

Delas užmerkė akis, tarsi ruošdamasis kalbėti maldą, tačiau iš pradžių nepratarė nė žodžio. Jo kaktoje įsirėžė raukšlė, ir man pasirodė, jog Delas kapstosi savo atmintyje, kaip žmogus palėpės užkaboryje ieško jau seniai nenaudoto (ar nereikalingo) daikto. Dar kartą pažvelgiau į laikrodį ir vos kažko nepasakiau - būčiau pasakęs, jei Brutalusis nebūtų nutvėręs manęs už rankovės ir nepapurtęs galvos.

Ir tada Delas pradėjo, kalbėdamas tyliai, bet greitai keidžanų kalba, kuri buvo nuapvalinta, minkšta ir geidulinga kaip jaunos moters krūtinė:

- *Marie! Je vous salue, Marie, oui, pleine, de grâce; le Seigneur est avec vous; vous êtes bénie entre toutes les femmes, et mon cher Jésus, le fruit de vos entrailles, est béni,* - Delakrua vėl pradėjo verkti, tačiau manau, jog šito jis pats nesuvokė. - *Sainte Marie, Ô ma mère, Mère de Dieu, priez pour moi, priez pour nous, pauv' pécheurs, maint'ant et à l'heure... l'heure de nôtre mort, L'heure de mon mort.* - Delakrua giliai įkvėpė visas virpėdamas. - *Ainsi soit - il.**

Kai Delakrua stojosi, pro vieną langą blykstelėjo žaibas, viską nutvieksdamas melsvai balta šviesa. Visi šoktelėjo ir susigūžė, išskyrus Delakrua; atrodo, kad jis vis dar buvo paskendęs maldoje. Jis nežiūrėdamas ištiesė vieną ranką. Brutalusis ją paėmė ir trumpai suspaudė. Delakrua pažvelgė į jį ir lengvai nusišypsojo.

- *Nous voyons,*** - pradėjo jis ir nutilo. Matėsi, jog Delui reikia susikaupti, kad pereitų į anglų kalbą - Dabar galime eiti, bose Hauvelai, bose Edžkoumai. Aš susitaikiau su Dievu.

- Gerai, - atsakiau spėliodamas, ar po dvidešimties minučių, kai bus netgi anapus elektros srovės, Delas tebebus susitaikęs su Dievu.

Tikėjausi, kad jo paskutinioji malda buvo išgirsta, ir Mergelė Marija visa savo širdimi ir siela meldėsi už jį, nes Eduardui Delak-

---

* Maldos "Sveika, Marija" pranc. tekstas.

** Mes pamatysime *(pranc.)*.

rua, prievartautojui ir žudikui, tuo metu reikėjo visų įmanomų maldų. Už lango dangumi vėl nusirito griaustinis.

- Eime, Delai. Jau netoli.

- Puiku, bose, puiku. Nes aš daugiau nebūti pergąsdintas.

Taip jis sakė, tačiau akyse perskaičiau, kad - Tėve mūsų, ar jokio Tėve mūsų, Sveika, Marija, ar jokios Sveika, Marija - Delas melavo. Beveik visi išsigąsta, kai pereina likusią žalio tako dalį ir turi pasilenkti, žengdami pro žemas duris.

- Sustok apačioje, Delai, - pasakiau jam tyliai, kai Delakrua žengė pro duris.

Tačiau tai buvo nereikalingas patarimas. Taip, Delakrua sustojo laiptų apačioje, tiesiog sustingo vietoje, tačiau tai padarė todėl, kad išvydo ant platformos stovintį Persį. Prie vienos jo kojos stovėjo kibiras su kempine, o palei kitą šlaunį neaiškiai matėsi telefonas, tiesiogine linija sujungtas su gubernatoriumi.

- *Non*, - ištarė Delakrua tyliu, pilnu siaubo balsu. - *Non, non,* tik ne jis!

- Eik toliau, - paliepė Brutalusis. - Tiesiog žiūrėk tik į mane ir į Polą. Pamiršk, kad jis apskritai egzistuoja.

- Bet...

Žmonės atsisuko pasižiūrėti į mus. Šiek tiek užstodamas savo kūnu, sugriebiau Delakrua už kairės alkūnės taip, kad niekas nepastebėtų.

- Laikykis, - pasakiau taip tyliai, kad girdėtų tik Delas ir galbūt Brutalusis. - Daugelis iš čia susirinkusių žmonių prisimins vienintelį dalyką - kaip tu išėjai, tad pasirodyk jiems kaip dera.

Virš galvos nuaidėjo negirdėtai stiprus griaustinis. Nuo jo net suvirpėjo skardinis sandėlio stogas. Persis pašoko, tarsi kas nors jam būtų įgnybęs, ir Delas trumpai, paniekinančiai nusijuokė.

- Jei nugriaudės dar garsiau, jis vėl prisisins į savo kelnes, - pasakė Delas ir ištiesino pečius, tik ne kažin ką tebuvo ištiesinti. - Eime. Užbaikime viską.

Mes priėjome prie platformos. Delakrua pakeliui nervingai nužvelgė liudininkus, - šį kartą jų buvo apie dvidešimt penkis, - tačiau Brutalusis, Dynas ir aš buvome įsmeigę žvilgsnius į kėdę. Man atrodė, jog viskas vyksta tvarkingai. Pakėliau nykštį ir klausiamai kilstelėjau antakį Persiui, kuris kreivai nusišiepė puse lūpų, tartum sakydamas: "*Ko čia klausinėji, ar viskas gerai? Žinoma, kad gerai*".

Vyliausi, jog Persis teisus.

Kai Delakrua lipo ant platformos, Brutalusis ir aš automatiškai sugriebėme jį už alkūnių. Platforma pakilusi virš grindų viso labo per kokius aštuonis colius, tačiau nustebtumėte sužinoję, kiek pasmerktųjų, net patys kiečiausi vaikinai, negali be pagalbos žengti paskutinio savo gyvenime žingsnio.

Tačiau Delas puikiai su tuo susidorojo. Jis kurį laiką pastovėjo prieš kėdę (ryžtingai stengdamasis nežiūrėti į Persį), po to kreipėsi į ją, tarsi prisistatydamas:

- *C'est moi.**

Persis norėjo jį sugriebti, tačiau Delakrua pats apsisuko ir atsisėdo į kėdę. Aš priklaupiau iš kairės, o Brutalusis iš dešinės. Saugojau savo tarpušakį ir gerklę taip pat, kaip jau esu aprašęs, po to pasukau apkabą, ir jos griebtai apgaubė ploną baltą keidžano blauzdą šiek tiek aukščiau kulkšnies. Sudundėjo griaustinis, ir aš pašokau iš vietos. Žliaugiantis prakaitas graužė akis. Kažkodėl visą laiką mintyse kartojau "Mauzvilis". Mauzvilis, ir norint į jį patekti reikia sumokėti dešimt centų. Du centai už įėjimą vaikams, kurie žiūri į Misterį Džinglą pro raižyto stiklo langus.

Apkaba buvo didelė ir nesileido užsegama. Girdėjau, kaip kvėpuoja Delas, giliai įtraukdamas orą. Plaučiai, kurie mažiau nei po keturių minučių bus tik apanglėję maišai, dabar iš visų jėgų stengėsi neatsilikti nuo baimės genamos širdies. Tuo metu atrodė, jog tai, kad Delas nužudė pusę tuzino žmonių, yra visiškai nesvarbu. Nebandau aiškinti, kas yra teisinga ir kas ne, tik pasakoju, kaip visa tai atrodė.

Dynas priklaupė prie manęs ir sušnibždėjo:

- Kas nutiko, Polai?

- Negaliu... - pradėjau, ir tuo metu apkaba garsiai trakštelėdama užsisegė.

Tikriausiai sugnybau Delakrua odą, nes jis krūptelėjo ir sušvokštė.

- Atsiprašau, - pasakiau.

- Nieko baisaus, bose, - atsakė Delakrua. - Skaudėti neilgai.

Apkaboje iš Brutaliojo pusės buvo įmontuotas elektrodas, todėl ją uždėti visada užtrukdavo ilgiau, tad mes visi trys beveik vienu metu atsistojome. Dynas ėmė segti apkabą ant kairio Delo riešo, o Persis ant dešinio. Buvau pasiruošęs prieiti prie Persio, jei jam prireiktų pagalbos, tačiau Persis geriau pritvirtino riešą nei aš kulkšnį. Dabar jau mačiau, kad Delas visas dreba, tarsi per jį jau būtų leidžiama sil-

---

* Tai aš *(pranc.)*.

pna srovė. Taip pat užuodžiau jo prakaitą. Jis buvo rūgštus ir stiprus ir priminė silpną agurkų marinatą.

Dynas linktelėjo Persiui. Persis pasisuko per petį - pamačiau, kad tą dieną besiskusdamas jis buvo susipjaustęs skruostą - ir tyliu, tvirtu balsu tarė:

- Pasuk ant pirmos padalos.

Pasigirdo ūžesys, panašus į seno įjungiamo šaldytuvo burzgimą, ir sandėlio palubėje kabančios lempos suspindo ryškiau. Publikoje pasigirdo keli tylūs aiktelėjimai ir murmesys. Delas konvulsingai sukrutėjo kėdėje, nusitverdamas į jos ąžuolinių atrankių galus taip stipriai, jog pabalo krumpliai. Jo akys vartėsi akiduobėse, o kvėpavimas dar labiau padažnėjo. Dabar jis jau vos ne šniokštė.

- Ramiai, - sumurmėjo Brutalusis. - Ramiai, Delai. Tu elgiesi tiesiog puikiai. Laikykis, tu elgiesi tiesiog puikiai.

"Ei, vyručiai, - pagalvojau sau. - Ateikite pasižiūrėti, ką moka Misteris Džinglas".

Virš galvos vėl nudundėjo perkūnija.

Persis didingai nužingsniavo priešais elektros kėdę. Tai buvo jo šlovės valanda. Persis buvo scenos centre, ir visų akys buvo nukreiptos į jį. Visų, išskyrus vieną porą akių. Delakrua, pamatęs, kas išeina į priekį, nudelbė žvilgsnį į savo kelius. Būčiau kirtęs lažybų iš dolerio, kad Persis susipainios, kai turės pasakyti savo tekstą prieš publiką, tačiau jį išpyškino neužsikirsdamas, klaikiai ramiu balsu:

- Eduardai Delakrua, jūs esate pasmerktas mirti elektros kėdėje. Šį nuosprendį priėmė prisiekusieji ir garbingas šios valstijos teisėjas. Dievas tesergsti šios valstijos žmones. Ar norite ką nors pasakyti, prieš įvykdant nuosprendį?

Delas pabandė prabilti, tačiau iš pradžių tesigirdėjo paniškas šnibždesys ir švokštimas. Persio lūpų kampučiuose pasirodė paniekinantis šypsnys, ir už tai aš džiaugsmingai jį būčiau nušovęs vietoje. Delas apsilaižė lūpas ir pabandė dar kartą.

- Aš gailėtis to, ką padariau, - pasakė jis. - Aš atiduoti viską, kad pasukti laikrodį atgal, bet to niekas negali, - virš mūsų galvų lyg sprogęs mortyros sviedinys nugriaudėjo perkūnija. Delas šoktelėjo kėdėje, kiek leido jo varžtai, vartydamas paklaikusias akis savo drėgname veide. - Taigi dabar aš mokėti už tai. Teatleidžia man Dievas, - jis vėl apsilaižė savo lūpas ir pažvelgė į Brutalųjį. - Nepamirškite savo pažado dėl Misterio Džinglo, - pasakė Delas tylesniu balsu, šie žodžiai buvo skirti tik mums.

- Nepamiršime, nesirūpink, - pasakiau ir patapšnojau šaltą kaip molis Delo ranką. - Jis pateks į Mauzvilį...

- Nė velnio, - pro burnos kraštą ištarė Persis, lyg patyręs kalinys, užsegdamas diržą ant Delakrua krūtinės. - Nėra tokio miesto. Tai pasaka, kurią prasimanė vyručiai, kad tave nuramintų. Manau, jog tau, pederaste, reikėtų tai žinoti.

Iš keistai suspindusių Delo akių supratau, jog giliai viduje jis tai *žinojo*... tačiau, jei tai būtų buvę įmanoma, nebūtų leidęs sau šito galutinai suvokti. Apstulbintas ir įsiutęs pažvelgiau į Persį, o šis ramiai atlaikė mano žvilgsnį, tarytum klausdamas, ką aš dabar ketinu daryti. Žinoma, jog Persis nugalėjo. Aš *nieko* negalėjau padaryti, tik ne liudininkų akivaizdoje ir ne prieš Delakrua, sėdintį ant paties gyvenimo kraštelio. Negalėjau nieko padaryti, tik tęsti toliau ir galiausiai viską užbaigti.

Persis nukabino kaukę ir užmovė ją Delui ant galvos, stipriai suspausdamas po mažojo žmogelio neišsivysčiusiu smakru, kad viršuje išsiplėstų skylė. Toliau jis turėjo iš kibiro paimti kempinę ir įdėti ją į šalmą, tačiau čia Persis pirmą kartą nukrypo nuo nusistovėjusios tvarkos: užuot tiesiog pasilenkęs ir sužvejojęs kempinę, Persis nuėmė nuo kėdės atkaltės plieninį šalmą ir pasilenkė, laikydamas jį rankose. Užuot prinešęs kempinę prie šalmo, - tai būtų buvę natūralu, - Persis prinešė šalmą prie kempinės. Turėjau iš karto suvokti, jog kažkas yra blogai, tačiau buvau per daug prislėgtas. O dėl Brutaliojo, tai jis apskritai nežiūrėjo į Persį - nei tada, kai Persis palinko ties kibiru (drauge mums užstodamas kibirą), nei tada, kai išsitiesė ir atsisuko į Delą su šalmu rankose ir įdėta į jį ruda kempine. Brutalusis žiūrėjo į audeklą, uždengusį Delo veidą, ir stebėjo, kaip įsigaubia juoda šilkinė kaukė, išryškindama Delo burnos ovalą, ir vėl išsipučia. Brutaliojo kaktą ir smilkinius palei pat plaukų liniją buvo išpylę stambūs prakaito lašai. Niekada anksčiau man nebuvo tekę matyti, kad Brutalusis prakaituotų per egzekuciją. Už Brutaliojo stovėjo išsiblaškęs Dynas, atrodė, jog jį pykina, ir Dynas iš paskutiniųjų bando sulaikyti savyje vakarienę. Dabar žinau, jog mes visi suvokėme, kad kažkas vyksta negerai. Tiesiog negalėjome suprasti, kas tai. Niekas nežinojo, - tuo metu, - ko Persis klausinėjo Džeko Van Hėjaus. Persis norėjo sužinoti - manau, jog tai buvo *vienintelis* dalykas, kuris jį domino - apie kempinę. Apie jos paskirtį. Kodėl ji mirkoma į druskos tirpalą... ir kas atsitiktų, jei kempinė nebūtų išmirkyta druskos tirpale.

Kas atsitiktų, jei kempinė būtų sausa.

Persis užmaukšlino šalmą ant Delo galvos. Mažasis žmogelis pašoko ir sudejavo, šį kartą garsiau. Kai kurie liudininkai nejaukiai pasimuistė savo sulankstomose kėdėse. Dynas žengė pusę žingsnio į priekį, kad padėtų užrišti šalmo raištelius, tačiau Persis rankos mostu paliepė jam pasitraukti. Dynas taip ir padarė, kiek susigūždamas ir krūptelėdamas, kai griaustinis vėl sudrebino sandėlį. Šį kartą griausmą palydėjo pirmieji lietaus lašai, barbenantys į stogą. Jie skardžiai aidėjo, tarytum kas būtų svaidęs riešutus į skalbimo lentą.

Tikriausiai girdėjote žmones sakant: "Man sustingo kraujas", ar ne tiesa? Žinoma. Visi mes esame tai girdėję. Tačiau vienintelį kartą per visus savo gyvenimo metus aš tai iš tiesų pajutau tą 1932-ųjų spalio naktį kokias dešimt sekundžių po vidurnakčio. Tai sukėlė ne piktdžiugiško triumfo išraiška Persio Vetmoro veide, kai jis pasitraukė nuo surakintos, prisegiotos ir gaubtuvu apgaubtos žmogystos, sėdinčios Senojoje Žiežirboje; to aš neturėjau matyti ir nemačiau. Iš šalmo ant Delo skruostų netekėjo vanduo. Tik tada aš viską supratau.

- Eduardai Delakrua, - tuo metu aidėjo Persio žodžiai, - pagal valstijos įstatymus per jūsų kūną dabar bus leidžiama elektros srovė tol, kol jūs būsite nebegyvas.

Apimtas agonijos, palyginti su kuria mano šlapimtakių uždegimas tebuvo tolygus sumuštam pirštui, pažvelgiau į Brutalųjį. "Kempinė sausa!" - pasakiau vien lūpomis, tačiau Brutalusis, nieko nesuprasdamas, tik papurtė galvą ir vėl pažvelgė į kaukę, užmaukšlintą ant prancūzo galvos, stebėdamas, kaip paskutinieji šio žmogelio žiopčiojimai kilnoja šilkinį audeklą.

Siektelėjau Persio alkūnės, tačiau jis atsitraukė, šaltai mane nužvelgdamas. Tai buvo labai trumpas žvilgsnis, tačiau jis man viską pasakė. Vėliau jis meluos ir sakys pusiau teisybę, ir įtakingi žmonės patikės beveik viskuo. Tačiau aš žinojau, jog viskas buvo kitaip, nei aiškino Persis. Per repeticijas mes pamatėme, jog Persis gerai išmoksta tai, kas jam iš tiesų rūpi, ir jis labai atidžiai klausėsi, kai Džekas Van Hėjus aiškino, kaip druskos tirpalas perduoda elektros srovę, nukreipia ją, paversdamas krūvį savotiška elektrine kulka, perveriančia smegenis. O taip, Persis tiksliai žinojo, ką daro. Manau, vėliau patikėjau, kai Persis teisinosi, neva nežinojo, kokios bus viso to pasekmės, tačiau šito nepavadinsi gerais ketinimais, ar ne tiesa? Tačiau kalėjimo viršininko pavaduotojo ir visų liudininkų akivaizdoje negalėdamas sušukti Džekui Van Hėjui, kad netruktelėtų jungiklio, ne kažin ką tegalėjau nuveikti. Manau, būčiau sušukęs, jei būčiau turėjęs bent penkias sekundes laiko, tačiau Persis man jų nedavė.

- Te Dievas pasigaili tavo sielos, - tarė jis pūškuojančiai ir apimtai siaubo būtybei elektros kėdėje, po to pažvelgė į vielos tinklu aptrauktą stačiakampį, už kurio stovėjo Heris ir Džekas.

Džekas buvo uždėjęs ranką ant jungiklio, pažymėto "MEIBELĖS PLAUKŲ DŽIOVINTUVAS". Gydytojas stovėjo lango dešinėje, nudelbęs akis į juodą krepšį tarp savo kojų, kaip visada tylus ir užsisklendęs savyje.

- Pasuk ant antros padalos!

Iš pradžių viskas vyko įprastai - ūžesys kiek sustiprėjo, tačiau nelabai, ir Delo kūnas nevalingai trūktelėjo į priekį, kai jo raumenis suėmė spazmai.

Po to viskas pakrypo į blogąją pusę.

Ūžesys tapo netolygus ir ėmė trūkinėti. Prie jo prisidėjo traškesys, lyg kažkas būtų glamžęs celofaną. Užuodžiau kažkokį šlykštų kvapą ir nesupratau, jog tai svylantys plaukai ir kempinė, kol nepamačiau melsvų dūmų kamuoliukų, besiveržiančių pro šalmo kraštus. Dar daugiau dūmų skverbėsi pro skylę šalmo viršuje, pro kurią buvo pravesti laidai; tai buvo panašu į dūmus, kylančius pro indėnų vigvamo viršų.

Delakrua ėmė rangytis kėdėje, jo kauke uždengtas veidas blaškėsi tai į vieną pusę, tai į kitą, tarytum ryžtingai kažkam prieštarautų. Jo kojos kilnojosi aukštyn žemyn, tačiau apkabos ant kulkšnių varžė judesius. Virš galvų sugriaudėjo griaustinis, ir ėmė pliaupti lietus.

Pažvelgiau į Dyną Stentoną; apimtas siaubo jis pažvelgė į mane. Po šalmu pasigirdo prislopintas pokštelėjimas, lyg būtų sprogęs į laužą įmestas kankorėžis, ir dabar pamačiau, kaip rangydamiesi mažais kamuoliukais dūmai ėmė skverbtis ir pro kaukę.

Mečiausi vielos tinklo link, skiriančio mus nuo skydinės, tačiau nespėjau nė praverti burnos, kai Brutalusis sugriebė mane už alkūnės. Jis sugriebė taip tvirtai, jog net pajutau, kaip toje vietoje trūkčioja mano nervai. Brutalusis buvo išbalęs it popierius, tačiau ne dėl panikos - tai net nepanėšėjo į paniką.

- Tik nesugalvok pasakyti Džekui, kad sustotų, - perspėjo jis tyliai. - Kad ir ką ketintum daryti, tik nesakyk šito. Dabar jau per vėlu.

Iš pradžių, kai Delas ėmė klykti, liudininkai jo neišgirdo. Lietaus barbenimas į stogą virto bildesiu, o perkūnija trankėsi beveik be perstojo. Tačiau mes, esantys prie pat platformos, girdėjome puikiausiai - springstančius skausmo riksmus, sklindančius iš po rūkstančios kaukės, tokius garsus galėtų skleisti žvėris, papuolęs į spąstus.

Dabar iš šalmo sklido netolygus, pašėlęs gaudesys, kurį pertraukdavo traškesiai. Delakrua blaškėsi kėdėje pirmyn - atgal kaip karštinės apimtas vaikas. Visa platforma drebėjo, ir Delakrua atsitrenkė į odinį jį prilaikantį diržą su tokia jėga, kad vos jo nenutraukė. Elektros srovė taip pat tampė jo kūną, ir aš išgirdau trakštelėjimą, kai lūžo ar buvo išnarintas jo dešinysis petys. Atrodė lyg kažkas kūju būtų trinktelėjęs į medinę dėžę. Patamsėjo jo kelnių tarpušakis, kuris visas buvo susiraukšlėjęs, nes Delakrua trypė kojomis. Po to Delakrua ėmė cypti lyg žiurkė siaubingais, aukštais tonais, kurie girdėjosi net pro pliaupiančią liūtį.

- Kas, po velnių, jam dedasi? - kažkas sušuko.

- Ar tos apkabos išlaikys?

- Kristau, kokia smarvė! Fui!

Po to pasigirdo moteriškas balsas:

- Ar tai normalu?

Delakrua truktelėjo į priekį, po to atgal, dar kartą į priekį ir vėl atgal. Persis spoksojo į jį išsižiojęs ir apimtas siaubo. Žinoma, jog jis *kažko* tikėjosi, tik ne šito.

Užsiliepsnojo Delakrua veidą dengianti kaukė. Prie svylančių plaukų ir kempinės dvoko prisidėjo degančio kūno smarvė. Brutalusis pagriebė kibirą, kuriame anksčiau buvo kempinė, - dabar jis, žinoma, buvo tuščias, - ir nurūko į kampą, kuriame buvo kriauklė.

- Ar man neišjungti srovės, Polai? - sušuko pro vielos tinklą Van Hėjus. Jis buvo visiškai sutrikęs. - Ar man nereikėtų...

- Ne! - sušukau jam.

Brutalusis pirmas tai suprato, tačiau ir aš nedaug nuo jo atsilikau: mes privalėjome užbaigti. Ką toliau mes per savo likusį gyvenimą bedarytume, buvo antraeilis dalykas: mes turėjome užbaigti su Delakrua.

- Suk, dėl Dievo! Suk! Suk! Suk!

Atsisukau į Brutalųjį, beveik nesuvokdamas, jog už mūsų esantys žmonės dabar ėmė kalbėtis, kai kurie iš jų pašoko ant kojų. Surikau Brutaliajam:

- *Jokio vandens! Jokio vandens! Tu ką, išprotėjai?*

Brutalusis atsisuko į mane. Iš jo veido pamačiau, kad Brutalusis pradėjo suvokti, ką daro. Pilti vandenį ant žmogaus, kuriuo teka elektros srovė. O taip. Tai būtų labai išmintinga. Brutalusis apsidairė, pamatė ant sienos kabantį cheminį gesintuvą ir pačiupo jį. Šaunuolis.

Nusilupusi nuo Delakrua galvos kaukė atidengė veidą, juodesnį už Džono Kofio. Jo akys dabar priminė beformius balzganos želė gu-

mulus, kurie kabojo išvirtę ant skruostų. Blakstienos buvo išnykusios, o man bežiūrint užsidegė vokai ir ėmė svilti. Dūmai skverbėsi pro Delakrua marškinių V formos iškirptę. O elektros dūzgesys nesiliovė, nuo jo ištino mano galva. Manau, tokius ar panašius garsus girdi pamišėliai.

Dynas metėsi į priekį, nuo apsvaigimo galvodamas, jog daužydamas delnais gali užgesinti užsiliepsnojusius Delo marškinius, ir aš stipriai pastūmiau jį šalin, vos neišversdamas iš kojų. Liesti šiuo momentu Delakrua būtų buvę tas pat, kas glostyti derva išteptą žąsį. Tik ta žąsis šiuo atveju buvo įelektrinta.

Aš vis dar neatsisukau pažiūrėti, kas dedasi už mūsų nugarų, tačiau iš garsų buvo galima spręsti, jog kilo pragaras: virto kėdės, šūkavo žmonės, kažkuri moteriškė ėmė klykti kiek leido plaučiai: "*Liaukitės, liaukitės, ak, negi nematote, kad jis jau gavo užtektinai*?" Kurtis Andersonas sugriebė mane už peties, klausdamas, kas čia, dėl Dievo, dedasi, kas čia dedasi, ir kodėl aš neįsakiau Džekui išjungti.

- Todėl, kad negaliu, - atsakiau jam. - Mes per daug toli nuėjome, kad sugrįžtume atgal, negi nematai? Be to, po kelių sekundžių visa tai baigsis.

Tačiau prireikė bent dviejų minučių, kol visa tai baigėsi, ilgiausių dviejų minučių per visą mano gyvenimą, ir, manau, didžiąją to laiko dalį Delakrua turėjo sąmonę. Jis klykė, blaškėsi ir lingavo į šalis. Pro jo šnerves ir burną, kuri tapo tamsiai violetinė lyg prisirpusi slyva, veržėsi dūmai. Dūmai skverbėsi ir pro jo liežuvį lyg pro keptuvės dangtį. Visos jo marškinių sagos arba susproginėjo, arba išsilydė. Jo apatiniai marškiniai neužsiliepsnojo, tačiau smilko, ir pro juos skverbėsi dūmai. Mes užuodėme svylančius Delo krūtinės plaukus. Už mūsų nugarų žmonės paniškai tarsi galvijų banda grūdosi durų link. Suprantama, jie negalėjo pro jas išeiti, - galų gale mes juk buvome prakeiktame kalėjime, - tad paprasčiausiai susigrūdo prie durų, kol Delakrua spirgėjo kaip ant keptuvės ("*Dabar aš spirgu*, - sakė senasis Tu, kai mes repetavome Arleno Biterbako egzekuciją, - *aš esu iškeptas kalakutas*), ir griaudėjo perkūnija, ir lietus, tarsi įsiūčio pagautas, pylėsi iš dangaus.

Kažkuriuo metu prisiminiau gydytoją ir ėmiau dairytis, kur jis. Jis tebebuvo, tačiau gulėjo susmukęs šalia savo juodo krepšio. Gydytojas apalpo.

Priėjo Brutalusis ir atsistojo greta manęs, rankose laikydamas gesintuvą.

- Dar ne, - pasakiau.

- Žinau.

Apsidairėme ieškodami Persio ir pamatėme jį, dabar jau stovintį beveik už Senosios Žiežirbos, sustingusį, išplėstomis akimis, susigrūdusį kumštį į burną.

Ir tada pagaliau Delakrua susmuko kėdėje, nusvarindamas ant peties ištinusį, išdarkytą veidą. Jį dar vis tampė traukuliai, tačiau tai jau buvome matę: tai elektros srovė tekėjo jo kūnu. Šalmas pasviro jam ant galvos, ir kai mes jį vėliau nuėmėme, kartu nusikėlė didžioji dalis odos ir likusieji plaukai, tarsi būtų buvę priklijuoti prie metalo kažkokiais stipriais klijais.

- Išjunk! - sušukau Džekui, kai praėjo trisdešimt sekundžių, per kurias elektros kėdėje trūkčiojo nuo srovės kažkoks rūkstantis ir apanglėjęs žmogaus kūno formos mėsos gabalas. Ūžesys iš karto nutilo, ir aš linktelėjau Brutaliajam.

Jis atsisuko ir su tokia jėga tėškė gesintuvą Persiui į rankas, kad šis atatupstas sušlitiniavo ir vos nenuvirto nuo paltformos.

- Tu tai padarysi, - tarė Brutalusis, - galų gale juk tu čia vadovauji spektakliui, ar ne?

Persis užmušančiu žvilgsniu nužvelgė Brutalųjį, po to pakėlė gesintuvą, atlaužė gaiduką ir paleido ant kėdėje esančio žmogaus didžiulį baltų putų debesį. Pamačiau, kaip suvirpėjo Delo koja, kai putų čiurkšlė pataikė jam į veidą, ir pagalvojau: "O, ne, negi ir vėl turėsime tai pakartoti", tačiau tai buvo vienintelis virptelėjimas.

Andersonas atsisukęs plyšavo panikos apimtiems liudininkams, jog viskas yra gerai, kad mes valdome situaciją, jog tai tebuvo audros sukeltas įtampos svyravimas, kad nėra dėl ko jaudintis. Dar kiek, ir jis būtų pradėjęs aiškinti, jog tai, ką jie užuodžia, - velniškas sudegusių plaukų, paskrudusios mėsos ir tik ką iškepto šūdo kvapų mišinys, - yra kvepalai "Šanel Nr.5".

- Paimk gydytojo stetoskopą, - paliepiau Dynui, kai gesintuve baigėsi putos.

Delakrua dabar buvo visas baltas, o patį bjauriausią dvoką dabar užgožė karstelėjęs chemikalų kvapas.

- Gydytojas... gal man...

- Pamiršk gydytoją, tiesiog paimk jo stetoskopą, - paliepiau. - Greičiau baikime visa tai... ir išgabenkime jį iš čia.

Dynas linktelėjo. Jam tuo momentu labai patiko sąvokos "*baikime*" ir "*iš čia*". Jos patiko mums abiems. Dynas nuėjo prie gydytojo krepšio ir ėmė jį naršyti. Gydytojas sujudėjo, vadinasi, jo neištiko nei

insultas, nei infarktas. Tai buvo geras ženklas. Tačiau tai, kaip Brutalusis žvelgė į Persį, nelėmė nieko gera.

- Eik į tunelį ir lauk prie vežimėlio, - paliepiau Persiui.

Persis nurijo seilę.

- Klausyk, Polai. Aš nežinojau...

- Užsičiaupk. Eik į tunelį ir lauk prie vežimėlio. Tuojau pat.

Jis vėl nurijo seilę, susiraukė, lyg kažkas skaudėtų, ir nuėjo prie durų, vedančių laiptų ir tunelio link. Ant rankų jis lyg kūdikį nešė gesintuvą. Dynas prasilenkė su Persiu, sugrįždamas pas mane su stetoskopu rankose. Aš pagriebiau stetoskopą ir įsikišau į ausis. Tai jau buvau daręs anksčiau, armijoje, ir tokie dalykai yra panašūs į važiavimą dviračiu - jie neužsimiršta.

Nuvaliau putas nuo Delakrua krūtinės, po to turėjau nuslopinti kylantį pykinimą, nes didelis karštas odos gabalas paprasčiausiai atsiskyrė nuo raumenų, kaip nuslenka oda nuo... ką gi, patys žinote. Iškepto kalakuto.

- O, Dieve! - man už nugaros pasigirdo beveik kūkčiojantis nepažįstamas balsas. - Ar taip visada būna? Kodėl niekas man nepasakė? Niekada nebūčiau čia atėjęs.

“Per vėlu, drauguži”, - pagalvojau.

- Patraukite jį nuo čia, - paliepiau Dynui ar Brutaliajam, ar bet kam, kuris tuo metu klausėsi, - tai pasakiau tik tada, kai buvau tikras, jog neprivemsiu ant rūkstančių Delakrua kelių. - Patraukite visus prie durų.

Susikaupiau kiek galėjau ir priglaudžiau stetoskopo diską prie tamsiai raudono gyvos mėsos lopinėlio, kurį aš pats apnuoginau Delo krūtinėje. Klausiausi melsdamasis, kad nieko neišgirsčiau, ir būtent tai teišgirdau.

- Jis miręs, - pasakiau Brutaliajam.

- Ačiū Kristui.

- Taip. Ačiū Kristui. Kartu su Dynu paimkite neštuvus. Atsekime jį ir išgabenkime iš čia. Greičiau.

5

Mes tvarkingai nunešėme Delo lavoną dvylika laiptelių žemyn ir užkėlėme ant vėžimėlio. Kol kilnojome Delą, košmariškai bijojau, kad jo iškepusi mėsa atsiskirs nuo kaulų, - galvoje buvo įstrigusi mintis apie senojo Tu keptą kalakutą, - tačiau, žinoma, nieko panašaus neįvyko.

Kurtis Andersonas liko viršuje ir ramino žiūrovus, - bent jau mėgino, - ir tai išėjo į naudą Brutaliajam, nes Andersono nebuvo tuo metu, kai Brutalusis priėjo prie vežimėlio priekio ir užsimojo trenkti Persiui, kuris ten stovėjo suglumęs. Aš sulaikiau jo ranką, ir tai išėjo į naudą jiems abiems. Persiui pasisekė, nes būtų nulėkusi jo galva, o Brutaliajam pasisekė todėl, kad jis būtų netekęs darbo, jei smūgis pasiektų tikslą, gal net ir pats atsidūrtų kalėjime.

- Ne, - pasakiau.

- Ką reiškia tavo "ne"? - įkaitęs paklausė Brutalusis. - Kaip tu drįsti sakyti "ne"? Matei, ką jis padarė! Ką tu man nori pasakyti? Kad vis dar leisi jo *ryšiams* jį apsaugoti? Po viso to, ką padarė?

- Taip.

Brutalusis išsižiojęs spoksojo į mane, o jo akys buvo tokios piktos, kad net pritvinko ašarų.

- Paklausyk manęs, Brutai - tu jam užvožtum, ir tikriausiai mes visi iš čia išlėktume. Tu, aš, Dynas, Heris, gal net Džekas Van Hėjus. Visi kiti, pradedant Bilu Dodžiu, palypės kopėčiomis viena ar dviem pakopomis aukščiau, o kalėjimų komisija pasamdys tris ar keturis bėdžius iš eilės prie duonos, kad užpildytų spragas apačioje. Gal tau tai ir nieko nereikštų, bet, - mostelėjau nykščiu į Dyną, kuris spoksojo į lašantį plytų tunelį. Rankoje jis laikė akinius ir buvo beveik taip pat apspangęs kaip Persis. - Bet kas bus su Dynu? Jis turi du vaikus, vienas jau eina į mokyklą, o kitas netrukus pradės ją lankyti.

- Tai kas mums belieka daryti? - paklausė Brutalusis. - Leisti jam taip lengvai išsisukti?

- Nežinojau, kad kempinė turi būti sudrėkinta, - silpnu balsu teisinosi Persis. Žinoma, jog visą šią istoriją jis surepetavo iš anksto, kai tikėjosi, kad iškrės tik skausmingą pokštą, o ne sukels kataklizmą, kurio liudininkai mes tik ką buvome. - Per mūsų repeticijas ji niekada nebuvo sudrėkinta.

- Ak, tu šunsnuki... - pradėjo Brutalusis ir ėmė artintis prie Persio.

Vėl jį sugriebiau ir nubloškiau šalin. Ant laiptų pasigirdo žingsniai. Pažvelgiau į viršų, desperatiškai bijodamas išvysti Kurtį Andersoną, tačiau tai buvo Heris Tervilidžeris. Jo skruostai atrodė balti kaip popierius, o lūpos violetinės, tarytum Heris būtų valgęs mėlynes.

Savo dėmesį vėl perkėliau į Brutalųjį.

- Dėl Dievo meilės, Brutalusai, Delakrua *nebegyvas*, niekas to nepakeis, o dėl Persio neverta tepti rankų.

Ar jau tada galvoje turėjau konkretų planą arba bent jo metmenis? Pasakysiu jums viena: nuo tos dienos iki šiol aš klausinėju savęs. Daugelį metų klausinėju savęs ir negaliu surasti patenkinamo atsakymo. Manau, jog tai nėra labai svarbu. Pastebėjau, jog daugelis dalykų nėra reikšmingi, tačiau žmogus vis tiek jais domisi.

- Vyručiai, jūs kalbate apie mane, lyg būčiau paskutinis mulkis, - tarė Persis.

Jis vis dar buvo apsvaigęs ir uždusęs, - tarsi kas būtų stipriai vožtelėjęs jam į pilvą, - tačiau pamažu pradėjo atsigauti.

- Tu ir *esi* mulkis, Persi, - pasakiau.

- Ei, tu negali...

Tik didelių pastangų dėka suvaldžiau norą jam užvožti. Tunelyje aidėjo tykštančio vandens lašai; dideli mūsų kūnų šešėliai šokinėjo ant sienų kaip Po apsakyme apie didžiąją beždžionę Mirties gatvėje. Nuaidėjo griaustinis, tačiau čia jo garsas buvo prislopintas.

- Noriu iš tavęs išgirsti tik vieną dalyką, Persi, - kad pakartotum savo pažadą rytoj pasiprašyti perkeliamas į Brajer Ridžą.

- Dėl to gali nesirūpinti, - niūriai atsakė jis.

Persis pažvelgė į paklode uždengtą kūną ant vežimėlio, nusuko akis į šalį, trumpam žvilgtelėjo į mane ir vėl nudelbė žvilgsnį.

- Taip *būtų* geriausia, - pasakė Heris. - Antraip tau galbūt tektų pažinti Laukinį Bilą Vartoną kur kas geriau nei norėtum. - Jis trumpam nutilo. - Mes tuo pasirūpintume.

Persis mūsų bijojo ir tikriausiai dar labiau baiminosi to, ką galime jam padaryti sužinoję, kad jis kalbėjosi su Džeku Van Hėjumi, kam reikalinga kempinė ir kodėl mes ją visada sudrėkiname druskos tirpalu, tačiau kai Heris paminėjo Vartoną, Persio akyse pasirodė tikras siaubas. Mačiau, jog Persis prisiminė, kaip Vartonas jį laikė, glostydamas plaukus ir sentimentaliai ulbėdamas.

- Jūs nedrįstumėte, - sušnibždėjo Persis.

- Taip, drįstume, - ramiai atsakė Heris. - Ir žinai ką? Aš išsisukčiau. Nes tu jau parodei, jog esi velniškai neatsargus su kaliniais. Ir nieko neišmanai.

Persis sugniaužė kumščius, o jo skruostus išmušė raudonis.

- Aš nesu...

- Be abejo, esi, - atkirto Dynas, prisijungdamas prie mūsų. Laiptų apačioje mes suformavome glaudų pusratį aplink Persį, net ir at-

sitraukimas per tunelį buvo užblokuotas; už Persio stovėjo vežimėlis su rūkstančios mėsos kroviniu, paslėptu po sena paklode. - Tu ką tik sudeginai Delakrua gyvą. Jei tai nėra neišmanymas, tai kas tada yra?

Persis sužaibavo akimis. Jis planavo apsiginti, apsimesdamas nežinojęs, ką daro, tačiau pamatė, kad užlipo ant savo paties petardos. Nežinau, ką dar jis būtų pasakęs, nes kaip tik tuo momentu laiptais atidardėjo Kurtis Andersonas. Išgirdome jį ateinant ir šiek tiek pasitraukėme nuo Persio, kad neatrodytume taip grėsmingai.

- Ką visa šita krušliava reiškia? - suriaumojo Andersonas. - Jėzau Kristau, ten ištisai privemta ant grindų! O smarvė! Paliepiau Mangusonui ir senajam Tu-Tu atidaryti abejas duris, tačiau kertu lažybų, jog ši smarvė neišnyks ištisus prakeiktus penkerius metus. O tas subinės skylė Vartonas iš laimės dainuoja! Aš jį girdėjau!

- Ar jis gali pataikyti į melodiją, Kurtai? - paklausė Brutalusis.

Jūs turbūt žinote, jog viena vienintele kibirkštėle galima uždegti švytinčias dujas ir nesusižaloti, jei tai padarysite prieš tai, kol koncentracija per daug neišaugo? Tai buvo kažkas panašaus. Akimirką visi išsižioję spoksojome į Brutą, o po to užriaumojome iš juoko. Mūsų isteriškas juokas lyg šikšnosparnis sklandė niūriame tunelyje. O mūsų šešėliai šokinėjo ir virpėjo ant sienų. Pagaliau juokas nutilo, ir mes visi pasijutome šiek tiek geriau. Vėl pasijutome esą *sveiko proto*.

- Gerai, berniukai, - tarė Andersonas, nosine šluostydamasis apsiašarojusias akis ir vis dar retsykiais sukikendamas, - kas, po velnių, nutiko?

- Egzekucija, - atsakė Brutalusis. Manau, kad jo ramus tonas nustebino Andersoną, tačiau ne mane, bent jau nelabai; Brutalusis visada puikiai sugebėdavo greitai persiorientuoti. - Sėkminga egzekucija.

- Kaip, vardan Kristaus, tu gali tokį abortą nuolatine elektros srove pavadinti sėkme? Kai kurie liudininkai negalės užmigti visą mėnesį! Po velnių, o ta stora kekšė, ko gero, neužmigs ištisus metus!

Brutalusis ranka parodė į vežimėlį ir po paklode glūdintį lavoną.

- Jis negyvas, ar ne taip? O dėl tavo liudininkų, tai dauguma jų rytoj vakare pasakos savo draugams, jog buvo įvykdytas teisingumas - Delas sudegino gyvus grupelę žmonių, tad mes *jį* sudeginome gyvą. Tik jie nesakys, jog mes tai padarėme. Jie sakys, jog tai buvo Dievo valia, įgyvendinta mūsų rankomis. Galbūt čia net yra dalis tiesos. Ir žinai, kas čia yra geriausia? Dauguma draugų pavydės, kad negalėjo būti čia ir viską pamatyti savo akimis.

Tardamas pastaruosius žodžius, Brutalusis pažvelgė į Persį su panieka ir kartu sardoniškai.

- O jei jų plunksnos buvo kiek pašiauštos, tai kas čia baisaus? - įsiterpė Heris. - Jie savanoriškai pasisiūlė pabūti prakeiktais liudininkais, niekas jų nevertė.

- Aš nežinojau, kad kempinė turi būti sudrėkinta, - tarsi robotas sududeno Persis. - Per repeticijas ji buvo sausa.

Dynas nužvelgė jį atvirai pasišlykštėjęs.

- Kiek metų tu myžai ant tualeto dangčio, kol tau kažkas pasakė, kad jį reikia pakelti? - suurzgė jis.

Persis išsižiojo, norėdamas atsakyti, tačiau aš liepiau jam užsičiaupti. Ir kažkokio stebuklo dėka jis pakluso. Aš atsisukau į Andersoną.

- Persis viską sukrušo, Kurti - štai kas atsitiko, tiesiai šviesiai.

Atsisukau į Persį, mesdamas jam iššūkį, kad pamėgintų prieštarauti. Jis neišdrįso, gal todėl, kad mano akyse perskaitė patarimą: geriau tegul Andersonas išgirsta, jog tai buvo *kvaila klaida* nei *sąmoningas veiksmas*. O be to, buvo visai nesvarbu, kas sakoma tame tunelyje. Svarbu buvo tai, ir viso pasaulio persiams vetmorams tai yra visada svarbu: kas liks galvose stambių žuvų - žmonių, kurie yra įtakingi. Tokiems kaip Persis taip pat svarbu, kas bus parašyta laikraščiuose.

Andersonas nepatikliai nužvelgė mus visus penkis. Jis net pasižiūrėjo į Delą, tačiau Delas jau nebegalėjo kalbėti.

- Manau, jog galėjo būti dar blogiau, - tarė Andersonas.

- Teisybė, - sutikau. - Jis vis dar galėjo būti gyvas.

Kurtis sumirksėjo - tokia galimybė nebuvo atėjusi jam į galvą.

- Noriu, kad rytoj ant mano rašomojo stalo gulėtų išsamus raportas apie visa tai, - pasakė jis. - Ir nė vienas iš jūsų nepasakosite kalėjimo viršininkui Murui to, kas įvyko, kol aš pats su juo nepasikalbėsiu. Supratote?

Mes energingai palinksėjome galvomis. Jei Kurtis Andersonas norėjo viską papasakoti kalėjimo viršininkui, puiku, mums dėl to nei šilta, nei šalta.

- Jei kuris nors iš tų subinių skylių rašeivų įdės tai į savo laikraštį...

- Jie šito nepadarys, - užtikrinau. - Jei pamėgintų, redaktorius juos užmuštų. Per daug šlykštu šeimyniniam skaitytojui. Tačiau jie net nebandys - šį vakarą buvo vien tik patyrę asai. Kartais padaroma klaidų, štai ir viskas. Jie tą žino taip pat puikiai kaip ir mes.

Andersonas kurį laiką pamąstė, po to linktelėjo galva. Jis vėl atsisuko į Persį. Paprastai malonus Andersono veidas buvo iškreiptas pasišlykštėjimo.

- Tu esi maža subinės skylė, - pasakė jis Persiui, - ir man nė kiek nepatinki, - pastebėjęs, jog Persis iš nuostabos neteko amo, Andersonas linktelėjo. - Jei savo saldžiašikniams draugams prasitarsi, kad aš taip tave pavadinau, neigsiu tol, kol tetos Rodi pilkoji žąsis atgis, o šie vyrai mane parems. Pakliuvai į bėdą, sūnau.

Jis apsisuko ir ėmė lipti laiptais. Leidau jam užlipti keturis laiptelius, tada šūktelėjau:

- Kurti?

Jis atsisuko pakėlęs antakius, tačiau neištarė nei žodžio.

- Nesirūpink per daug dėl Persio, - pasakiau. - Jis netrukus persikels į Brajer Ridžą. Ten darbas bus svarbesnis ir geresnis. Ar ne tiesa, Persi?

- Kai tik bus įformintas jo perkėlimas, - pridūrė Brutalusis.

- O kol atkeliaus popieriai, Persis kiekvieną vakarą pranešinės, jog serga, - papildė Dynas.

Tai sudirgino Persį, kuris nebuvo pakankamai ilgai išdirbęs kalėjime, kad turėtų sukaupęs reikiamą atleidimų dėl ligos skaičių. Jis su atvira antipatija pažvelgė į Dyną.

- Norėtum, - pasakė jis.

6

Į korpusą sugrįžome maždaug penkiolika po pirmos (išskyrus Persį, kuriam buvo liepta sutvarkyti sandėlį, tad jis įsiutęs vykdė užduotį), ir aš sėdau rašyti raporto. Nusprendžiau tai padaryti prie budinčiojo rašomojo stalo; jei būčiau atsisėdęs į patogesnę kėdę savo kabinete, tikriausiai būčiau užmigęs. Tai, ko gero, jums skamba keistai, turint omenyje, kas įvyko vos prieš valandą, tačiau aš jaučiausi, lyg nuo praėjusios dienos vienuoliktos valandos vakaro būčiau išgyvenęs tris gyvenimus, ir visus juos be miego.

Džonas Kofis stovėjo prie savo kameros durų, ašaros tekėjo iš jo keistų, į tolį žvelgiančių akių - atrodė, stebi kraują, tekantį iš kažkokios negyjančios, tačiau keistai neskausmingos žaizdos. Vartonas, kurio kamera buvo arčiau rašomojo stalo, sėdėjo ant savo gulto, siūbuodamas į šalis ir dainuodamas dainelę, kurią tikriausiai pats sukūrė. Kiek prisimenu, ji skambėjo maždau šitaip:

Ant anglių! Aš ir tu!

Na ir smarvė, tfu - tfu - tfu!
Tai buvo ne Bilis ar Filadelfijos Filis
ir ne koks nors Džekas ar Rojus!
Tai buvo mažiukas lyg agurkiukas,
Vardu Delakrojus!

- Užsičiaupk, snargliau, - pasakiau.

Vartonas išsiviepė, parodydamas savo sukirmijusius dantis. Jam mirtis dar nežvelgė į akis, bent jau ne tuo metu; jis buvo laimingas ir vos ne šoko.

- Ateik ir susidorok su manim, nori? - nusišaipė jis linksmai ir vėl ėmė dainuoti, ne visai atsitiktinai parinkdamas žodžius.

Toje dainelėje kažkas slypėjo. Joje buvo kažkokia nuoga, dvokianti išmintis, tam tikra prasme beveik geniali.

Nuėjau pas Džoną Kofį. Jis atžagariais delnais nusišluostė ašaras. Jo akys buvo paraudusios, skausmingos, ir aš pagalvojau, jog Kofis taip pat yra išsekęs. Kodėl jis turėtų būti išsekęs? Jis per visą dieną viso labo gal kokias porą valandų pasivaikščiodavo kieme, o visą likusį laiką arba sėdėdavo, arba gulėdavo savo kameroje. Šito nežinojau, tačiau neabejojau tuo, ką mačiau. Tai buvo per daug akivaizdu.

- Vargšas Delas, - pasakė jis žemu, užkimusiu balsu. - Vargšas senasis Delas.

- Taip, - pritariau. - Vargšas senasis Delas. Džonai, ar *tu* gerai jautiesi?

- Jam jau viskas pasibaigė, - pasakė Kofis. - Delui jau viskas pasibaigė. Ar ne tiesa, bose?

- Taip. Atsakyk į mano klausimą, Džonai. Ar tu gerai jautiesi?

- Delui jau viskas pasibaigė, jam pasisekė. Nesvarbu, kaip tai nutiko, jam pasisekė.

Pagalvojau, jog Delakrua dėl šito su juo pasiginčytų, tačiau balsu to nepasakiau. Apsižvalgiau po Kofio kamerą.

- Kur Misteris Džinglas?

- Nubėgo ten.

Džonas per grotas parodė į tramdomojo kambario duris.

Aš linktelėjau.

- Ką gi, jis sugrįš.

Tačiau peliukas nesugrįžo; baigėsi Misterio Džinglo dienos Žaliojoje mylioje. Vieninteliai jo pėdsakai, kuriuos Brutalusis tą žiemą surado, buvo spalvotos špūlės šipuliai ir mėtinių saldainių kvapas, sklindantis iš gegnės skylės.

Tuo metu norėjau nueiti šalin, bet taip nepadariau. Žiūrėjau į Džoną Kofį, o jis į mane, tarsi žinotų, apie ką galvoju. Liepiau sau eiti, pripažinti, jog kas buvo, tas buvo, ir eiti šalin, grįžti prie budinčiojo rašomojo stalo ir sėsti rašyti raportą. Tačiau taip nepasielgiau, o ištariau jo vardą:

- Džonai Kofi.

- Taip, bose, - bematant atsiliepė jis.

Kartais žmogui užeina prakeiktas noras ką nors sužinoti. Būtent šitaip tuo metu aš jaučiausi. Priklaupiau ant vieno kelio ir ėmiau atrišinėti bato raištelius.

7

Kai grįžau namo, lietus liovėsi, ir virš kalnų viršūnių šiaurėje pašaipiai išlindo vėlyvas mėnulis. Mano mieguistumas išsisklaidė kartu su debesimis. Buvau visiškai pakirdęs ir ant savęs užuodžiau Delakrua kvapą. Pagalvojau, jog dar ilgai jį užuosiu ant savo odos - ant anglių, aš ir tu, na ir smarvė, tfu - tfu - tfu.

Kaip ir visada egzekucijų naktimis Džanisė nemiegojo, laukdama manęs. Norėjau jai nieko nepasakoti, nemačiau jokios prasmės ją kankinti, tačiau kai įėjau pro virtuvės duris, žmona pažvelgė man tiesiai į akis, ir aš viską išguldžiau. Taigi atsisėdau, savo šaltomis rankomis suėmiau jos karštas rankas (mano senajame “Forde” šildytuvas vos vos veikė, o po audros oras pasikeitė visu šimtu aštuoniasdešimt laipsnių) ir papasakojau, ką ji norėjo išgirsti. Per vidurį pasakojimo pravirkau, ir man tai buvo netikėta. Truputį susigėdau, bet tik truputį; suprantate, dėl Džanisės, o ji man niekada nepriekaištaudavo, jei aš pasielgdavau ne taip, kaip, mano nuomone, turėtų elgtis vyras... bent jau kaip, mano nuomone, turėčiau elgtis aš. Vyras, turintis gerą žmoną, yra laimingiausias Dievo kūrinys, o tas, kuris jos neturi, yra vienas iš labiausiai pasigailėtinų, vienintelė jų paguoda gyvenime - kad jie nežino, kokie yra vargšai. Aš verkiau, o Džanisė laikė mano galvą prisiglaudusi prie savo krūtinės, o kai mano jausmų audra praėjo, pasijutau geriau... bent jau truputį. Ir manau, jog tada pirmą kartą aiškiai išvydau savo idėją. Ne batą; ne tai turiu omenyje. Batas turi ryšį, bet kitokį. Tuo metu mano *tikroji* idėja buvo ta, jog suvokiau keistą dalyką: Džonas Kofis ir Melinda Mur, kad ir kaip jie skirtųsi dydžiu, lytimi, odos spalva, turėjo lygiai tokias pat akis: liūdnas, nelaimingas, nutolusias. Mirštančias akis.

- Ateik į lovą, - galiausiai pasakė žmona. - Eikš su manim į lovą, Polai.

Aš taip ir padariau, ir mes pasimylėjome, o po to Džanisė užmigo. Aš gulėjau stebėdamas besišaipantį mėnulį ir klausydamasis, kaip braška sienos, - jos pagaliau ėmė trauktis, po vasaros karščių paveiktos rudens vėsos, - ir galvojau apie tai, kaip Džonas Kofis pasakė, jog jis sutaisė. "*Aš sutaisiau Delo peliuką. Aš sutaisiau Misterį Džinglą. Jis yra cirko peliukas*". Taip. Ir pagalvojau, kad galbūt visi mes esame cirko pelės, šmirinėjame šen bei ten, tik neaiškiai suvokdami, jog Dievas ir visi jo dangiškieji angelai pro raižyto stiklo langus stebi mus, užsidariusius bakelito nameliuose.

Truputėlį numigau, - spėju, jog dvi, gal tris valandas, - ir ėmė aušti diena; miegojau taip pat kaip čia, "Džordžijos pušyse", miegu visada, o tomis dienomis labai retai - trumpais lyžtelėjimais. Užmigdamas galvojau apie savo jaunystės bažnyčias. Jų pavadinimai keisdavosi priklausomai nuo mano motinos ir jos seserų įgeidžių, tačiau iš esmės buvo tos pačios, visos jos būdavo arba "Pirmoji Bekvudo Jėzaus Garbinimo", arba "Viešpaties Galybės". Tų kampuotų kvadratinių varpinių šešėlyje išganymo sąvoka ateidavo tokiu pat dažniu kaip ir varpų, kviečiančių tikinčiuosius melstis, skambesys. Tik Dievas galėjo atleisti mūsų nuodėmes, galėjo ir atleisdavo, nuplaudamas jas savo nukryžiuotojo Sūnaus krauju, tačiau tai nemažino jo vaikų atsakomybės kada tik įmanoma atgailauti už šias nuodėmes (net už paprastus paklydimus). Atgaila buvo galingas įrankis, ji buvo spyna, kurią galėjai užkabinti ant savo praeities.

Užmigau galvodamas apie atgailą pušyne ir ant žaibo keliaujantį Delakrua, apimtą liepsnų, ir Melindą Mur, ir savo milžiną be paliovos ašarojančiomis akimis. Visos šios mintys prasiskverbė į sapną. Jame Džonas Kofis sėdėjo ant upės kranto ir apimtas skausmo klykė kažką nesuprantamai idiotiško į ankstyvos vasaros dangų, o kitame krante prekinis traukinys be paliovos pūškavo aprūdijusios estakados link, nusidriekusios virš Trapinguso upės. Abiejose rankose juodaodis laikė apkabinęs nuogų šviesiaplaukių mergaičių lavonus. Jo kumščiai - didžiulės rudos uolos šių rankų galuose - buvo sugniaužti. Aplink jį čirškė svirpliai ir spietėsi mašalai; diena alsavo karščiu. Sapne aš priėjau prie jo, priklaupiau ir paėmiau jam už rankų. Kofio kumščiai atsigniaužė ir atskleidė savo paslaptį. Viename buvo žaliai, raudonai ir geltonai nudažyta špūlė, kitame kalėjimo prižiūrėtojo batas.

- Negalėjau sutaisyti, - pasakė Džonas Kofis. - Bandžiau sugrąžinti, bet jau buvo per vėlu.

Ir šį kartą, sapne, aš jį supratau.

8

Kitą rytą, devintą valandą, kai virtuvėje gėriau trečią puodelį kavos (žmona nieko nesakė, tačiau jos veide mačiau aiškiai parašytą nepritarimą, kai man atnešė kavą), suskambo telefonas. Nuėjau į svetainę atsiliepti ir išgirdau, kaip stoties telefonistė kažkam atsakė, jog abonentas atsiliepė. Po to ji palinkėjo man geros dienos ir padėjo ragelį... tikriausiai. Niekada negali būti tikras dėl telefonisčių.

Holo Muro balsas mane sukrėtė. Virpantis, prikimęs, aštuoniasdešimtmečio balsas. Pagalvojau, jog gerai, kad praėjusią naktį tunelyje viską išsiaiškinome su Kurčiu Andersonu, gerai, kad jis apie Persį manė tą patį, ką ir mes, nes žmogus, su kuriuo tuo metu kalbėjau, greičiausiai nebedirbs nė dienos Kould Mauntine.

- Polai, kiek suprantu, praėjusią naktį įvyko bėda. Ir taip pat suprantu, jog mūsų draugas misteris Vetmoras yra į tai įsipainiojęs.

- Nedidelė bėda, - pripažinau, stipriai spausdamas ragelį prie ausies ir palinkdamas prie garsiakalbio, - tačiau darbas atliktas. Tai yra svarbiausia.

- Taip. Žinoma.

- Ar galiu paklausti, kas tau pasakė?

“Kad galėčiau priminti jam uodegą”, - pridūriau mintyse.

- Gali paklausti, tačiau kadangi tai yra ne tavo reikalas, aš verčiau palaikysiu liežuvį už dantų. Tačiau kai aš paskambinau į darbą pasiteirauti, ar nėra kokių svarbių pranešimų ar skubių reikalų, išgirdau įdomų dalyką.

- O?

- Taip. Atrodo, mano krepšyje atsidūrė prašymas perkelti į kitą įstaigą. Persis Vetmoras nori kaip įmanoma greičiau pereiti į Brajer Ridžą. Tikriausiai užpildė prašymą, dar nepasibaigus vakarykštei pamainai. Kaip tu manai?

- Panašu į tai, - sutikau.

- Paprastai aš leisčiau Kurčiui sutvarkyti šį reikalą, tačiau įvertindamas... pastaruoju metu susidariusią atmosferą E korpuse, paprašiau Hanos asmeniškai atvežti prašymą per pietų pertrauką. Ji maloniai sutiko tai padaryti. Aš pasirašysiu prašymą ir pasirūpinsiu, kad jis šią popietę būtų išsiųstas į sostinę. Manau, ne vėliau kaip už mėnesio ga-

lėsite pasižiūrėti į išeinančio pro duris Persio nugarą. O gal ir greičiau.

Muras tikėjosi, kad ši žinia mane nudžiugins, ir turėjo teisę šito tikėtis. Jis netgi paaukojo žmonos slaugymui skirtą laiką, kad paspartintų reikalą, kuris šiaip būtų užtrukęs iki pusės metų, net ir įvertinant ryšius, kuriais taip gyrėsi Persis. Tačiau aš nusivyliau. Visą mėnesį! Bet... gal tai ir nebuvo svarbiausia. Ši žinia sukliudė mano visiškai natūraliam norui palaukti ir atidėti rizikingą reikalą, o tai, ką aš tuo metu buvau sumanęs, iš tiesų buvo rizikinga. Kartais, kai atsiranda reikalas, geriau šokti jį vykdyti, kol nepraradai drąsos. Jei mums vis tiek teks turėti reikalų su Persiu (aš vis tikėjausi, jog kiti pritars mano beprotybei - kitaip tariant, tikėjausi, jog būsime “mes”), tada galima tai padaryti kad ir šiąnakt.

- Polai? Kur tu dingai? - Muro balsas kiek pritilo, tarsi jis kalbėtųsi su pačiu savimi. - Po velnių, atrodo, nutrūko ryšys.

- Ne, aš klausau, Holai. Tai puiki naujiena.

- Taip, - sutiko jis, ir mane nustebino, kad Muro balsas skambėjo it seno žmogaus. - O, aš žinau, apie ką tu galvoji.

“Ne, nežinai, kalėjimo viršininke, - pagalvojau, - net ir per milijoną naktų tu neatspėtum, apie ką aš galvoju”.

- Tu galvoji, jog mūsų jaunasis draugas vis dar bus čia per Kofio egzekuciją. Galbūt ir taip, - manau, Kofis bus sutvarkytas gerokai prieš Padėkos dieną, - tačiau tu gali vėl paskirti Persį į skydinę. Niekas neprieštaraus. Manyčiau, įskaitant ir jį patį.

- Aš taip ir padarysiu, - prižadėjau. - Holai, kaip jaučiasi Melinda?

Stojo ilga tyla - tokia ilga, kad būčiau pagalvojęs apie nutrūkusį ryšį, jei negirdėčiau, kaip kvėpuoja Holas.

Po to jis prabilo kur kas tylesniu balsu.

- Ji gęsta, - pasakė Muras.

Gęsta. Tas šiurpą keliantis žodis, kurį senukai vartoja apibūdinti žmogų, dar tiesiogiai nemirštantį, bet jau pradedantį atsisveikinti su gyvenimu.

- Kiek mažiau skauda galvą... bent jau laikinai... tačiau be pagalbos ji negali paeiti, miegodama nebesuvaldo šlapimo pūslės... - vėl stojo tyla, o po to dar tylesniu balsu Holas kažką pasakė, kas nuskambėjo lyg “ji teikiasi”.

- Ką ji teikiasi, Holai? - paklausiau suraukdamas kaktą.

Žmona pasirodė tarpduryje. Ji stovėjo, šluostydamasi rankas į indų šluostę, ir žvelgė į mane.

- Ne, - atsakė jis iš pykčio ir nuo ašarų virpančiu balsu, - *ji keikiasi*.

- Ak štai kaip.

Vis tiek nesupratau, apie ką jis kalba, tačiau visai nenorėjau vystyti šią temą. Man net nereikėjo šito daryti, Holas pats paaiškino.

- Ji visai normaliai kalba apie savo gėlyną ar suknelę, kurią pamatė kataloge, ar apie tai, kaip girdėjo per radiją kalbant Ruzveltą ir koks puikus jo balsas, ir staiga pradeda kalbėti siaubingus dalykus, kalbėti... šlykščiausius žodžius. Ji nepakelia balso. Manau, jog būtų geriau, jei ji tai padarytų, nes tada... supranti, *tada*...

- Jie skambėtų natūraliau.

- Taip, - dėkingai pritarė Holas. - Tačiau girdėti ją savo švelniu balsu tariant tuos siaubingus keiksmus... atleisk, Polai, - jo balsas kažkur pradingo, ir aš išgirdau, kaip Holas garsiai atsikosėjo. Po to jis vėl prabilo; dabar jo balsas skambėjo kiek tvirčiau, tačiau buvo prislėgtas. - Ji nori, kad pakviesčiau pastorių Donaldsoną, žinau, jog jis ją paguostų, tačiau kaip aš galiu jį pakviesti? Įsivaizduok, jog jis sėdi pas mus ir kartu su Melinda skaito Šventą Raštą, ir staiga ji išdergia pastorių bjauriausiais žodžiais. Ji gali tai padaryti; ji vakar mane iškeikė. Melinda man vakar pasakė: "Paduok man greičiau tą "Liberty" žurnalą, tu, byblaižy". Polai, kur ji galėjo tai išgirsti? Iš kur ji gali žinoti tokius žodžius?

- Nežinau. Holai, ar šį vakarą būsi namie?

Holas Muras, kai būdavo puikios nuotaikos ir save kontroliuodavo, pasižymėdavo aštriu sarkazmu, manau, jo pavaldiniai šio sarkazmo bijojo labiau nei pykčio ar paniekos. Muro sarkazmas, dažniausiai nekantrus ir grubus, geldavo lyg rūgštis. Lašelis tokio sarkazmo dabar ištiško ant manęs. Tai buvo netikėta, tačiau aš apsidžiaugiau išgirdęs Murą kandžiojantis. Regis, jis dar nebuvo išeikvojęs viso parako.

- Ne, - atsakė jis, - aš vesiuosi Melindą į šokius aikštelėje. Mes pasilinksminsime, o po to pasakysime smuikininkui, jog jis yra vištgaidis motinos dulkintojas.

Delnu užsidengiau burną, kad nenusikvatočiau. Dėkui Dievui, kad šis noras greitai praėjo.

- Atleisk, - pasakė Muras. - Pastaruoju metu neteko daug miegoti. Dėl to pasidariau irzlus. Žinoma, būsime namie. Kodėl klausi?

- Manau, tai nėra svarbu, - atsakiau.

- Tikiuosi, nesiruoši mūsų aplankyti? Nes turi budėti šią naktį, jei budėjai praeitą. O gal tu su kuo nors susikeitei?

- Ne, nesusikeičiau, - atsakiau. - Aš šią naktį budžiu.

- Kaip ten būtų, nieko gero iš tokio sumanymo. Tik ne dabar, kai Melinda yra tokios būsenos.

- Gal ir ne. Ačiū už naujieną.

- Nėra už ką. Melskis už mano Melindą, Polai.

Pažadėjau melstis, bet galvodamas, jog galbūt padarysiu ir kai ką daugiau. Kaip sakoma "Jėzaus Garbinimo" ir "Viešpaties Galybės" bažnyčiose, Dievas padeda tiems, kurie patys sau padeda. Padėjau ragelį ir pažvelgiau į Džanisę.

- Kaip Melė? - paklausė ji.

- Nieko gero.

Papasakojau jai, ką man pasakė Holas, įskaitant ir Melindos keiksmus, tačiau praleidau žodžius "byblaižys" ir "vištgaidis motinos dulkintojas". Užbaigiau pavartodamas Holo žodį "gęsta", ir Džanisė liūdnai linktelėjo galva. Po to ji atidžiau pasižiūrėjo į mane.

- Apie ką tu galvoji? Tu galvoji apie *kažką* ne visai gerą. Tai matyti iš akių.

Meluoti negalėjau - mes taip nesielgėme. Tiesiog pasakiau, jog geriausia jai nežinoti, bent jau kurį laiką.

- Ar tai... ar dėl to tu gali pakliūti į bėdą?

Atrodo, ši mintis ne per daug ją gąsdino, - tai buvo greičiau susidomėjimas, - ir tai buvo vienas iš bruožų, dėl kurių aš visada mylėjau Džanisę.

- Galbūt, - atsakiau.

- Ar tai geras dalykas?

- Galbūt, - pakartojau.

Stovėjau ir iš dyko buvimo pirštu sukinėjau telefono diską, o kitos rankos pirštu buvau nuspaudęs svirtelę.

- Ar tu norėtum, kad palikčiau tave ramybėje, kol kalbėsi telefonu? - paklausė ji. - Kad būčiau gera moteriškė ir išsinešdinčiau? Suplaučiau indus? Suvarstyčiau batus?

Linktelėjau galva.

- Aš pasakyčiau ne visai tokiais žodžiais, bet...

- Ar per priešpiečius turėsime svečių, Polai?

- Tikiuosi, - atsakiau.

9

Brutalųjį ir Dyną suradau iš karto, nes jie turėjo telefonus. Heris neturėjo, bent jau tuo metu, bet aš žinojau jo artimiausio kaimyno telefono numerį. Heris man paskambino maždaug po dvidešimties mi-

nučių, jausdamasis labai nepatogiai, kad turėjo pasakyti telefonistei, jog už pokalbį mokėsiu aš, ir berdamas pažadus "sumokėti savo dalį", kai gausime telefono sąskaitą. Pasakiau jam, kad viščiukus skaičiuosime tada, kai jie išsiperės; o tuo tarpu ar jis negalėtų atvažiuoti pas mane priešpiečių? Bus Brutalusis ir Dynas, o Džanisė žadėjo pagaminti savo garsiąsias kopūstų salotas... ką jau kalbėti apie dar gardesnį obuolių pyragą.

- Nei iš šio, nei iš to priešpiečiai? - Herio balsas skambėjo skeptiškai.

Prisipažinau, kad noriu kai ką su jais aptarti, tačiau telefonu geriau apie tai nekalbėti. Heris sutiko atvažiuoti. Padėjau ragelį ant šakučių, priėjau prie lango ir susimąstęs pažvelgiau pro jį. Nors mes budėjome naktinėje pamainoje, neprižadinau nei Brutaliojo, nei Dyno, ir Herio balsas neskambėjo taip, lyg jis būtų ką tik palikęs sapnų šalį. Ko gero, ne tik mane vieną kankino vakarykštės nakties įvykiai, o tai geras ženklas, įvertinant beprotybę, kurią buvau sumanęs.

Brutalusis, gyvenęs arčiausiai manęs, atvyko ketvirtis po vienuoliktos, Dynas pasirodė penkiolika minučių vėliau, o Heris - iš karto apsirengęs eiti į darbą - maždaug penkiolika minučių po Dyno. Džanisė patiekė mums virtuvėje sumuštinių su šalta jautiena, kopūstų salotas ir šaltą arbatą su ledu. Dar prieš dieną visa tai būtume valgę priebutyje ir džiaugęsi, jei pūstelėtų vėjelis, tačiau po audros temperatūra nukrito gerais penkiolika laipsnių, ir nuo kalnų atkeliavo aštrus vėjas.

- Ateik, sėskis su mumis, - pasakiau žmonai.

Ji papurtė galvą.

- Nemanau, jog noriu žinoti, ką jūs sumanėte - būdama nežinioje mažiau jaudinsiuos. Užkrimsiu ką nors svetainėje. Šią savaitę mano viešnia yra panelė Džeinė Ostin, o ji labai puiki kompanionė.

- Kas yra toji Džeinė Ostin? - paklausė Heris, kai žmona išėjo. - Iš tavo pusės ar Džanisės? Pusseserė? Ar ji graži?

- Ji rašytoja, mulki, - paaiškino Brutalusis. - Mirė beveik tuo pat metu, kai Betsė Ros prisiuvo žvaigždes prie pirmosios vėliavos.

- Ak, - sutriko Heris. - Iš manęs ne kažin koks skaitytojas. Daugiausiai viską sužinau per radiją.

- Kas sėdi tavo galvoje, Polai? - paklausė Dynas.

- Pirmiausia Džonas Kofis ir Misteris Džinglas.

Jie buvo nustebę, šito aš ir tikėjausi - manė, kad aš norėsiu kalbėti arba apie Delakrua, arba apie Persį. Galbūt apie abu. Pažvelgiau į Dyną ir į Herį.

- Dalykas tas, kad Misteris Džinglas - tai, ką Kofis jam padarė - pagijo labai greitai. Nežinau, ar jūs suspėjote prieiti laiku ir pamatyti, kaip sutraiškytas buvo peliukas.

Dynas papurtė galvą.

- Tačiau aš mačiau ant grindų kraują.

Atsisukau į Brutalųjį.

- Tas kalės vaikas Persis jį sutraiškė, - paprastai pasakė Brutalusis. - Peliukas turėjo nustipti, bet taip neįvyko. Kofis jam kažką padarė. Kažkokiu būdu išgydė. Žinau, kaip tai skamba, tačiau viską mačiau savo akimis.

Aš pridūriau:

- Jis taip pat išgydė ir mane, ir aš ne tik mačiau, aš *jaučiau*.

Papasakojau jiems apie savo šlapimtakių uždegimą - kaip jis atsinaujino ir koks buvo aštrus (per langą parodžiau į malkų krūvą, už kurios turėjau laikytis tą rytą, kai skausmas mane parklupdė ant kelių), ir kaip uždegimas visiškai praėjo po to, kai Kofis mane palietė. Ir nebepasikartojo.

Mano pasakojimas užtruko neilgai. Kai pabaigiau, draugai sėdėjo ir mąstė, kramsnodami sumuštinius. Po to prabilo Dynas:

- Iš jo burnos pasirodė juodi sutvėrimai. Panašūs į vabzdžius.

- Teisingai, - pritarė Heris. - Bent jau iš pradžių jie buvo juodi. Po to pabalo ir išnyko, - jis susimąstęs apsidairė. - Po velnių, aš jau buvau kone pamiršęs. Tu vėl man priminei, Polai. Ar tai ne juokinga?

- Nieko čia nėra juokingo, nei keisto, - pasakė Brutalusis. - Manau, žmonės dažniausiai taip ir elgiasi, kai negali suprasti - tiesiog pamiršta. Visai nenaudinga prisiminti tai, kas neturi prasmės. Ką tu į tai pasakysi, Polai? Ar vabzdžiai buvo ir tada, kai jis tave išgydė?

- Taip. Manau, jog jie yra liga... skausmas... kančia. Kofis juos sutraukia į save, po to išleidžia į orą.

- Kur jie žūva, - pridūrė Heris.

Truktelėjau pečiais. Nežinojau, ar jie žūva, ar ne, nebuvau tikras, ar tai apskritai turi kokią nors reikšmę.

- Ar jis iš tavęs juos išččiulpė? - paklausė Brutalusis. - Buvo panašu, kad jis tai išččiulpė iš peliuko. Kančią. Na, žinote... Mirtį.

- Ne, - atsakiau. - Jis mane tik lietė. Ir aš tai jutau. Kažkokį krestelėjimą, lyg elektros smūgį, bet neskausmingą. Tačiau aš nebuvau prie mirties, man tik labai skaudėjo.

Brutalusis linktelėjo.

- Prisilietimas ir kvėpavimas. Panašu į tuos girdėtus žiniuonius.

- Garbė Jėzui, Viešpats yra galingas, - pasakiau.

- Nežinau, ar čia įpainiotas Jėzus, - suabejojo Dynas, - tačiau man atrodo, jog Džonas Kofis turi kažkokią galią.

- Gerai, - pertraukė Dynas, - jei jūs sakote, kad visa tai buvo iš tiesų, aš jumis tikiu. Dievas randa paslaptingų būdų padaryti stebuklus. Tačiau ką tai turi bendra su mumis?

Ką gi, tai buvo sunkus klausimas, ar ne? Giliai įkvėpiau oro ir papasakojau jiems, ką ketinau padaryti. Jie klausėsi netekę amo. Net ir Brutalusis, kuriam patiko skaityti žurnalus, spausdinančius istorijas apie žalius ateivius iš kosmoso, atrodė apstulbęs. Kai baigiau, įsivyravo ilga tyla, ir niekas nekramtė sumuštinių.

Pagaliau tyliai ir įtikinamai Brutalusis tarė:

- Jei mus sučiups, Polai, prarasime savo darbą ir būsime labai laimingi, jei tuo viskas pasibaigs. Gali būti, mes tapsime Valstijos svečiais A korpuse, gaminsime ten pinigines ir eisime poromis į dušą.

- Taip, - atsakiau, - taip gali įvykti.

- Aš kažkiek galiu tave suprasti, - tęsė Brutalusis. - Tu geriau už mus pažįsti Murą - jis tavo draugas ir kartu viršininkas - žinau, jog dažnai galvoji apie jo žmoną...

- Ji yra mieliausia moteris, kokią gali tik svajoti susitikti, - pasakiau, - ir Holui ji yra brangesnė už viską pasaulyje.

- Tačiau mes jos nepažįstame taip gerai, kaip tu ir Džanisė, - pastebėjo Brutalusis. - Ar ne taip, Polai?

- Jei ją pažinotumėte, ji jums patiktų, - pasakiau. - Ji jums patiktų, jei būtumėte pažinę Melindą prieš tai, kol ta pabaisa suleido į ją savo nagus. Ji aktyviai dirbo bendruomenės labui, yra draugiška, religinga. Dar daugiau, ji linksma. Bent jau būdavo. Ji galėdavo papasakoti tokių dalykų, kad juoksies iki ašarų. Tačiau ne dėl to aš noriu, kad jūs padėtumėte man ją išgelbėti, jei ją apskritai įmanoma išgelbėti. Tai, kas jai nutiko, yra *skriauda*, velnioniška *skriauda*. Ji žeidžia akis, ausis ir širdį.

- Labai kilnu, tačiau velniškai abejoju, jog dėl to tave apsėdo ši mintis, - pasakė Brutalusis. - Manau, jog čia įpainiotas Delas. Tu nori kažkokiu būdu visa tai išsverti.

Ir jis buvo teisus. Žinoma, buvo teisus. Aš geriau nei kiti pažinojau Melindą Mur, tačiau galbūt ne tiek gerai, kad prašyčiau draugų dėl jos rizikuoti prarasti darbą... o gal net laisvę. O jei jau taip kalbam, tai ir mano darbą bei laisvę. Aš turėjau du vaikus ir mažiausiai

šioje Dievo žemėje troškau, kad mano žmona turėtų jiems parašyti, jog tėvas teisiamas už... ką gi, už ką? Nesu tikras. Tikriausiai būtų apkaltinę mėginimu padėti kaliniui pabėgti iš kalėjimo.

Tačiau Eduardo Delakrua mirtis buvo šlykščiausias, negarbingiausias dalykas, kurį gyvenime man teko matyti, - ne tik per savo darbinį, bet per visą gyvenimą, - ir aš prie šito prisidėjau. Mes *visi* prie šito prisidėjome, nes leidome Persiui Vetmorui pasilikti net supratę, jog jis siaubingai netinka dirbti tokioje vietoje kaip E korpusas. Mes toliau tęsėme žaidimą. Net ir kalėjimo viršininkas Muras prie šito prisidėjo.

- Jo kiaušai iškeps nepriklausomai nuo to, ar Vetmoras bus įtrauktas į komandą, ar ne, - pasakė Muras, ir galbūt Delas šito nusipelnė už tai, ką padarė, tačiau galiausiai Persis daugiau nei pakepė mažojo prancūzo kiaušus; jis išsprogdino to žmogelio akis ir padegė jo suknistą veidą. Ir kodėl? Todėl, kad Delas nužudė daugiau nei pustuzinį žmonių? Ne. Todėl, kad Persis prisišlapino į kelnes, o mažasis keidžanas turėjo beprotiškos drąsos iš jo pasijuokti. Mes prisidėjome prie šio siaubingo akto, o Persis ruošėsi išlipti sausas iš balos. Jis iškeliaus į Brajer Ridžą, ramus ir laimingas kaip moliuskas per potvynį, o ten galės vystyti savo žiaurumus, nes turės pilną pamišėlių beprotnamį. Mes nieko dėl to negalėjome padaryti, tačiau galbūt dar nebuvo per vėlu nors kiek nusiplauti purvą nuo savo rankų.

- Mano bažnyčioje tai vadina išpirka, o ne išsvėrimu, - pasakiau, - bet, manau, tai yra tas pats.

- Ar tu iš tiesų manai, kad Kofis *galėtų* ją išgelbėti? - tyliu, pilnu baimės balsu paklausė Dynas. - Tiesiog... ką?.. iščiulpti iš jos galvos tą auglį? Tarsi jis būtų... persiko kauliukas?

- Manau, galėtų. Žinoma, nesu dėl to tikras, tačiau po to, ką jis padarė man... ir Misteriui Džinglui...

- Taip, tas peliukas buvo rimtai sumaitotas, - pastebėjo Brutalusis.

- Tačiau ar jis *sutiktų* tai padaryti? - svarstė Heris. - Ar *sutiktų*?

- Jis, sutiks, - užtikrinau.

- Kodėl? Kofis jos net nepažįsta!

- Todėl, kad jis taip daro. Tam Dievas jį ir sutvėrė.

Brutalusis demonstratyviai apsidairė, primindamas mums visiems, jog kažko trūksta.

- O kaip Persis? Tu manai, jog jis pažiūrės į tai pro pirštus?

Papasakojau jiems, ką buvau sumanęs dėl Persio. Kai pabaigiau, Heris su Dynu žiūrėjo į mane apstulbę, o Brutaliojo veide nevalingai suspindo susižavėjimo šypsena.

- Tai gana įžūlu, broli Polai, - pastebėjo jis. - Prisipažinsiu, jog man užima kvapą.

- Tačiau ar tai nėra puiku! - Dynas ištarė vos ne pašnibždomis, po to nusijuokė ir lyg vaikas suplojo rankomis. - Velnioniškai puiku!

Atminkite, kad Dyną ypatingai domino toji mano plano dalis, kuri lietė Persį - juk Persis per savo bailumą ir neryžtingumą vos Dyno nepražudė.

- Taip, o kas po to? - paklausė Heris. Jo balsas skambėjo niūriai, tačiau išdavė akys; jos žaižaravo; tai buvo akys žmogaus, kuris nori būti įtikintas. - Kas tada?

- Sakoma, jog lavonai yra nebylūs, - suurzgė Brutalusis, ir aš skubiai žvilgtelėjau į jį, kad įsitikinčiau, jog Brutalusis juokauja.

- Manau, jis laikys liežuvį už dantų, - pasakiau.

- Iš tiesų? - skeptiškai paklausė Dynas. Jis nusiėmė akinius ir ėmė juos blizginti. - Įtikinkit mane.

- Visų pirma, jis nežinos, kas iš tiesų įvyko - turės pats spręsti ir pamanys, jog tai tik pokštas. Antra - ir tai yra svarbiausia - *jis bijos prasitarti.* Į tai aš dedu didžiausias viltis. Pasakysime jam, kad jei jis pradės rašinėti ir skambinti, *mes* taip pat imsime rašinėti ir skambinti.

- Apie egzekuciją, - įsiterpė Heris.

- Ir apie tai, kaip jis nieko nedarė, kai Vartonas užpuolė Dyną, - pridūrė Brutalusis. - Manau, Persis Vetmoras iš tiesų bijo, kad niekas apie tai nesužinotų, - jis lėtai ir susimąstęs linktelėjo galva. - Tačiau Polai... ar nebūtų išmintingiau atvežti ponią Mur pas Kofį, o ne atvirkščiai? Mes galėtume beveik taip pat, kaip tu suplanavai, nukenksminti Persį, o po to per tunelį ją atvesti, užuot išvedę Kofį.

Papurčiau galvą.

- To niekada negalėtume padaryti. Net ir per milijoną metų.

- Dėl kalėjimo viršininko Muro?

- Teisingai. Jis yra toks užsispyręs, kad palyginti su Muru Abejojantis Tomas tėra Žana d'Ark. Manau, jį nustebinsime, atvežę Kofį į namus, ir Muras galbūt leis pabandyti. Priešingu atveju...

- Kaip manai, kuo mes turėtume jį atvežti? - paklausė Brutalusis.

- Pirmiausiai buvau pagalvojęs apie "karietą", - atsakiau. - Tačiau mes negalėsime su ja išvažiuoti iš kiemo nepastebėti, o be to, dvidešimties mylių spinduliu kiekvienas žino, kam skirta ši mašina. Manau, galime panaudoti mano "Fordą".

- Pagalvok dar kartą, - pasakė Dynas,vėl užsimaukšlindamas akinius ant nosies. - Tu neįgrūsi Džono Kofio į savo “Fordą”, net jeigu išrengtum jį nuogai, išteptum taukais ir panaudotum batų šaukštą. Tu taip įpratai prie jo, kad pamiršai, koks jis didelis.

Negalėjau nieko į tai atsakyti. Visą rytą didžiausią dėmesį buvau sutelkęs į Persį, taip pat į mažesnę problemą, kurios tačiau nebuvo galima ignoruoti - Laukinį Bilą Vartoną. Dabar supratau, jog Kofio transportavimas nebus toks paprastas, kaip aš tikėjausi.

Heris Tervilidžeris paėmė savo antrojo sumuštinio likučius, nužvelgė juos, po to padėjo atgal.

- Jei mes iš tiesų ruošiamės padaryti šią beprotybę, - pastebėjo jis, - manau, galėtume panaudoti mano sunkvežimį. Pasodintume jį užpakalyje. Tokiu metu keliuose nebus daug mašinų. Juk visa tai įvyks gerokai po vidurnakčio, ar ne?

- Taip, - atsakiau.

- Vyručiai, jūs pamiršote vieną dalyką, - įsiterpė Dynas. - Žinau, jog nuo to laiko, kai atvyko į mūsų korpusą, Kofis yra gana ramus, dažniausiai guli ant savo gulto ir ašaroja, tačiau jis yra *žmogžudys*. Taip pat jis yra *milžiniškas*. Jei jis sugalvotų pabėgti iš Herio sunkvežimio, mes jį galėtume sulaikyti tik nušaudami. O kad nušautum tokį vyruką, reikia ne vienos kulkos, net ir 45-o kalibro. Tarkim, mes nepajėgsime jo sulaikyti? Ir tarkim, kad jis ką nors nužudys? Nenorėčiau prarasti savo darbą ir sėsti į kalėjimą, - turiu žmoną ir du vaikus, kuriems privalau uždirbti duoną, - tačiau nemanau, jog tai mane gąsdintų labiau nei dar viena nužudyta mergaitė, slegianti mano sąžinę.

- To nebus, - pasakiau.

- Kaip, dėl Dievo, tu gali būti toks tikras?

Nieko neatsakiau. Tiesiog nežinojau, kaip pradėti. Žinojau, kad tai iškils į paviršių, žinoma, jog žinojau, tačiau neišmaniau, kaip jiems pradėti dėstyti tai, ką žinojau. Man padėjo Brutalusis.

- Tu nemanai, jog jis tai padarė, Polai, ar ne? - jis pats negalėjo tuo patikėti. - Tu manai, tas milžinas yra nekaltas.

- Esu įsitikinęs, kad jis nekaltas, - atsakiau.

- Kaip, vardan Jėzaus, tu *gali* būti įsitikinęs?

- Dėl dviejų dalykų, - atsakiau. - Vienas iš jų yra mano batas.

Palinkau virš stalo ir pradėjau pasakoti.

PENKTA DALIS

KELIONĖ NAKTĮ

1

Ponas H.G.Velsas kažkada parašė apsakymą apie žmogų, išradusį laiko mašiną, o aš rašydamas šiuos memuarus, išradau savąją laiko mašiną. Tačiau skirtingai nei Velso mašina, manoji gali keliauti tik į praeitį, - atgal į 1932-uosius; beje, tuo metu aš buvau vyresnysis prižiūrėtojas valstijos Kould Mauntino kalėjime, - tačiau ji yra klaikiai efektyvi. Šį kartą mašina man priminė seną "Fordą", kurį turėjau tuo metu: galėjai būti tikras, kad jis užsives, tačiau niekada negalėjai atspėti, ar užteks pasukti raktelį, idant užsivestų variklis, o gal teks išlipti ir užvedinėti su rankena tol, kol tau nukris ranka.

Man ne vieną kartą lengvai pavykdavo užvesti variklį, kai pradėjau savo pasakojimą apie Džoną Kofį, tačiau vakar prireikė rankenos. Manau, taip atsitiko todėl, kad priėjau iki Delakrua egzekucijos, ir mano atmintis nenori šito atgaivinti. Tai buvo bloga, *siaubinga* mirtis, ir visa tai įvyko per Persį Vetmorą, jaunuolį, kuriam patiko šukuoti savo plaukus, tačiau kuris neapkentė, kad iš jo kas nors juoktųsi - net ir mažas, pusiau praplikęs prancūzas, kuriam nebuvo lemta sulaukti kitų Kalėdų.

Tačiau - kaip ir visus nemalonius darbus - sunkiausia pradėti. Varikliui visai nerūpi, ar tu jį užvedi rakteliu, ar rankena; kai jis pradeda veikti, dūzgia vienodai maloniai, nepriklausomai nuo to, kaip buvo užvestas. Taip buvo su manimi vakar. Iš pradžių žodžiai atsirasdavo nedidelių frazių protrūkiais, po to ėmė kauptis sakiniai, dar vėliau išsiliejo lyg nesutramdoma srovė. Atradau, jog rašymas yra

ypatinga ir bauginanti prisiminimų forma - jame yra kažkoks visuotinumas, panašus į išprievartavimą. Galbūt aš taip jaučiuosi tik todėl, kad labai pasenau (kartais jaučiu, jog visa tai įvyko man nedalyvaujant), tačiau taip nemanau. Tikiu, jog pieštuko ir popieriaus derinys yra magiškas, o magija pavojinga. Kaip žmogus, pažinojęs Džoną Kofį ir matęs, ką jis gali padaryti, - pelėms ir žmonėms, - turiu teisę tai teigti.

Magija yra pavojinga.

Kad ir kaip būtų, vakar rašiau visą dieną, žodžiai patys plaukė, išnyko šių šlovingų senelių namų soliariumas, jį pakeitė sandėlis Žaliosios mylios gale, kur tiek daug mano sunkių vaikų paskutinį kartą prisėdo laiptų, vedančių į tunelį, nutiestą po keliu, papėdėje. Būtent ten Dynas ir Heris, ir Brutalusis, ir aš susikivirčijome su Persiu Vetmoru prie rūkstančio Eduardo Delakrua lavono ir privertėme Persį dar kartą pažadėti, jog jis pasiprašys perkeliamas į Brajer Ridžo psichinių ligonių įstaigą.

Soliariume visada yra pamerkta šviežių gėlių, tačiau vakar apie vidurdienį aš tepajėgiau užuosti pykinantį sudegusio lavono dvoką. Vejapjovės dūzgimą apačioje pakeitė iš lėto besismelkiančio pro gaubtus tunelio skliautus vandens tekšėjimas. Kelionė prasidėjo. Aš nukeliavau į 1932-uosius dvasia ir mintimis, tačiau ne kūnu.

Praleidau priešpiečius, rašiau maždaug iki ketvirtos, o kai galiausiai padėjau pieštuką į šalį, pajutau, jog skauda ranką. Iš lėto nuėjau ligi antro aukšto koridoriaus galo. Ten yra langas, išeinantis į darbuotojų automobilių stovėjimo aikštelę. Bredas Doulanas, sanitaras, kuris man primena Persį, - ir kuris per daug smalsauja, kur aš vaikštau ir ką veikiu pasivaikščiojimų metu, - vairuoja seną “Ševrolė” su lipduku, ant kurio užrašyta: “AŠ MAČIAU DIEVĄ IR JO VARDAS YRA TRITONAS”. “Ševrolė” nebuvo; Bredo pamaina buvo pasibaigusi, ir jis nusigavo į kažkokią skylę, kurią vadina namais. Mintyse įsivaizdavau “Airstream” firmos treilerį su lipnia juosta prie sienų priklijuotais plakatais iš vyrų žurnalo ir “Dixie Beer” alaus skardinėmis pakampėse.

Perėjau per virtuvę, kur jau pradėjo ruoštis vakarienei.

- Ką turite tame maišelyje, misteri Edžkoumai, - paklausė manęs Nortonas.

- Tai tuščias butelis, - atsakiau. - Miške suradau Jaunystės šaltinį. Kasdien maždaug tokiu laiku po pietų aš išsmunku ir truputėlį įsipilu į butelį. Geriu prieš eidamas gulti. Galiu pasakyti, jog tai puikus dalykas.

- Galbūt jis ir išsaugo jūsų jaunystę, - nusišaipė Džordžas, kitas virėjas, - tačiau nė velnio nekeičia išvaizdos.

Visi mes iš to smagiai nusijuokėme, ir aš išėjau į lauką. Susizgribau besidairąs, ar nepamatysiu kur Doulano, nors jo automobilio jau nebuvo. Išvadinau save mulkiu, kad leidausi taip stipriai įbauginamas, ir perkirtau kroketo aikštelę. Už jos driekėsi išdžiūvusi golfo veja, kuri "Džordžijos pušų" reklaminiuose bukletuose atrodo kur kas gražiau, o toliau už jos vingiuoja takelis į pušynėlį, stūksantį į rytus nuo globos namų. Palei šį takelį yra pora senų pavėsinių, kurios dabar niekam nebenaudojamos. Priėjęs antrąją, kuri stovi greta aukštos akmenų sienos tarp "Džordžijos pušų" teritorijos ir Džordžijos valstijos 47-ojo greitkelio, įžengiau vidun ir kurį laiką ten pabuvau.

Tą vakarą suvalgiau sočią vakarienę, truputėlį pažiūrėjau televizorių ir anksti nuėjau gulti. Dažnai naktimis aš pabundu ir nuslenku į televizoriaus kambarį, kur žiūriu senus filmus per "Amerikos filmų" kanalą. Tačiau praėjusią naktį to nedariau; miegojau kaip akmuo ir nesapnavau sapnų, kurie ėmė mane kamuoti, kai pradėjau savo literatūrinę avantiūrą. Tas rašymas tikriausiai mane nualino; žinote, jog jau nebesu toks jaunas kaip kadaise.

Kai pabudau ir pamačiau, jog saulės lopinėlis, kuris šeštą valandą ryto paprastai guli ant gindų, atkeliavo iki pat mano lovos kojūgalio, pašokau taip sunerimęs kad beveik nepajutau artrito skausmo, nutvilkiusio mano klubus ir kelius, ir kulkšnis. Kiek galėdamas greičiau apsirengiau ir nuskubėjau koridoriumi prie lango, išeinančio į darbuotojų automobilių stovėjimo aikštelę, tikėdamas, jog vieta, kurioje Doulanas stato savo senąjį "Ševrolė" vis dar bus tuščia.Kartais jis vėluoja net visą pusvalandį...

Deja, šį kartą nepavyko. Automobilis jau stovėjo vietoje, švytėdamas ryto saulėje savo rūdimis. Todėl, kad misteris Bredas Doulanas šiomis dienomis turėjo dėl ko atvykti anksti, ar ne tiesa? Taip. Senasis Polis Edžkoumas anksti ryte kažkur išeina, senasis Polis Edžkoumas kažką sumanė, ir misteris Bredas Doulanas išsiaiškins, kas tai per sumanymas. "*Ką tu ten darai, Poli? Pasakyk man.*" Jis jau galbūt stebi, ar aš nepasirodysiu. Būtų būvę išmintinga pasilikti ten, kur tuo metu buvau... tik aš negalėjau.

- Polai?

Atsisukau taip staigiai, kad vos nepargriuvau. Tai buvo mano draugė Eleina Koneli. Jos akys išsiplėtė, ir Eleina ištiesė rankas, tartum bandydama mane sugauti. Eleinos laimei, aš atgavau pusiausvyrą; jos artritas buvo toks siaubingas, kad tikriausiai būčiau ją perlau-

žęs pusiau lyg sausą pagaliuką, jei būčiau nukritęs į Eleinos glėbį. Meilė neišnyksta, kai atkeliauji į keistą šalį, esančią už aštuoniasdešimties metų ribos, tačiau ten gali ramiai pamiršti nesąmones, apie kurias kalbama knygoje "Vėjų nublokšti".

- Atleisk, - tarė ji, - nenorėjau tavęs išgąsdinti.

- Nieko baisaus, - atsakiau ir lengvai nusišypsojau. - Geriau pabusti šitaip, nei pajusti ant savo veido šliūkštelint šaltą vandenį. Man reikėtų tave pasamdyti, kad darytum tai kas rytą.

- Tu žiūrėjai, ar nėra jo mašinos, tiesa? Doulano mašinos.

Nebuvo jokios prasmės ją apgaudinėti, tad aš linktelėjau galva.

- Norėčiau būti tikras, kad jis yra vakariniame fligelyje. Norėčiau trumpam išsmukti jo nepamatytas.

Ji nusišypsojo pašaipiai lyg velniukas. Tikriausiai taip Eleina šypsodavosi vaikystėje.

- Smalsus šunsnukis, tiesa?

- Taip.

- Tačiau jo nėra vakariniame fligelyje. Aš jau buvau papusryčiauti, miegaliau, ir galiu pasakyti, kur jis yra. Doulanas virtuvėje.

Nusiminęs pažvelgiau į Eleiną. Žinojau, jog Doulanas yra smalsus, bet nesitikėjau, kad jis bus toks smalsus.

- Ar negali šį rytą atidėti savo pasivaikščiojimo? - paklausė Eleina.

Susimąsčiau apie tai.

- Manau, jog *galėčiau*, bet...

- Tu nenori.

- Ne. Nenoriu.

"O dabar, - pamaniau, - ji paklaus manęs, ką aš veikiu tame miškelyje, jei man taip velniškai svarbu?

Tačiau Eleina nepaklausė. Ji man vėl nusišypsojo kaip velniukas. Ta šypsena jos per daug išblyškusiame, skausmo iškamuotame veide atrodė keista ir tuo pat metu nuostabi.

- Ar pažįsti misterį Haulendą? - paklausė ji.

Papurčiau galvą.

- Misteris Haulendas, - tarė Eleina, nusišypsodama plačiau nei bet kada, - yra vienas iš penkių "Džordžijos pušų" gyventojų, kuriam leidžiama rūkyti. Taip yra todėl, kad jis jau čia gyveno prieš pakeičiant taisykles.

"Senelis, - pagalvojau. - Ir kur jam rasti geresnę vietą nei senelių globos namai".

Ji įsikišo ranką į savo baltos su mėlynais dryžiais suknelės kišenę ir ištraukė cigaretę bei degtukų dėžutę.

- Vagie, kaip tau ne gėda, - uždainavo ji linksmu, juokingu balseliu, - mažoji Eleina prisišlapins ir paklius į bėdą.

- Eleina, ką...

- Palydėk senutę laiptais žemyn, - paliepė ji, sugrąžindama cigaretę ir degtukus į kišenę ir įsikabindama man į parankę savo artrito išsukinėta ranka.

Mes nužingsniavome koridoriumi. Kol ėjome, aš nusprendžiau nusileisti ir atsiduoti į Eleinos rankas. Ji buvo sena ir trapi, tačiau ne kvaila.

Kol leidomės žemyn, lipdami atsargiai tarsi trapios senienos, kuriomis pavirtome, Eleina pasakė:

- Palauk manęs apačioje. Aš nueisiu į vakarinį fligelį, ten hole yra tualetas. Žinai, apie kurį kalbu, ar ne?

- Taip, - atsakiau. - Greta gydomųjų vonių. Tačiau kodėl?

- Jau daugiau nei penkiolika metų nerūkiau, - paaiškino ji. - O šį rytą užsinorėjau cigaretės. Nežinau, kiek kartų reikės užsitraukti, kad tualete suveiktų dūmų detektorius, bet aš ketinu tai išsiaiškinti.

Susižavėjęs pažvelgiau į ją, galvodamas, jog Eleina labai primena mano žmoną - Džanisė būtų pasielgusi lygiai taip pat. Eleina savo ruožtu pažvelgė į mane, šypsodamasi lyg velniūkštis. Uždėjau ranką jai ant sprando, prisitraukiau arčiau savęs ir švelniai pabučiavau į lūpas.

- Myliu tave, Eleina, - pasakiau.

- Ohoho, žiūrėkite, ką jis kalba, - atšovė Eleina, tačiau mačiau, jog jai patinka.

- O kaip dėl Čako Haulendo? - paklausiau. - Ar jis neturės nemalonumų?

- Ne, nes jis yra televizoriaus kambaryje ir kartu su tuzinu kitų gyventojų žiūri laidą “Labas rytas, Amerika”. O aš esu pasiruošusi išnykti, kai tik dūmų detektorius įjungs priešgaisrinę sireną vakariniame fligelyje.

- Tik, žiūrėk, nepargriūk ir nesusižeisk, moteriške. Niekada sau neatleisčiau, jeigu...

- Ak, liaukis panikavęs, - pertraukė ji ir šį kartą pabučiavo *mane.*

Meilė tarp griuvėsių. Kai kam iš jūsų tai tikriausiai atrodo juokinga, o kitiems groteskiška, tačiau pasakysiu viena, drauguži: keista meilė geriau nei jokios meilės.

Žiūrėjau, kaip ji nueina, iš lėto ir įsitempusi (tačiau ji naudojasi lazdele tik lietingomis dienomis ir tik tada, kai skausmas yra siaubingas; tai viena iš jos tuštybių), ir laukiau. Praslinko penkios minutės,

dešimt, ir kai jau buvau benusprendžiąs, jog jai arba pritrūko drąsos, arba paaiškėjo, kad tualete esančio dūmų detektoriaus baterija išsikrovė, vakariniame fligelyje garsiai nuaidėjo priešgaisrinė sirena.

Iš karto pajudėjau virtuvės link, tačiau lėtai - nebuvo jokios prasmės skubėti, kol neįsitikinau, jog Doulanas man nesukliudys. Būrelis gagenančių it žąsys senukų - dauguma jų vis dar tebevilkėjo chalatus - išėjo iš televizoriaus kambario (čia jis vadinamas poilsio centru; ir tai yra *iš tiesų* groteskiška) pasižiūrėti, kas dedasi. Čakas Haulendas buvo tarp jų. Apsidžiaugiau jį išvydęs.

- Edžkoumai! - dusdamas pašaukė mane Kentas Averis. Viena ranka jis buvo atsirėmęs į vaikščiojimui skirtą atramą, kita energingai tampė savo pižamos tarpušakį.

- Čia tikras pavojus ar klaidingas? Kaip tu manai?

- Manau, jog sunku pasakyti, - atsakiau.

Maždaug tuo pat metu pro šalį prabėgo trys sanitarai, jie skubėjo vakarinio fligelio link, šaukdami susibūrusiems prie televizoriaus kambario senukams eiti į lauką ir būti tenai, kol viskas išaiškės. Trečiasis iš jų buvo Bredas Doulanas. Prabėgdamas jis net nepažvelgė į mane, ir tai mane be galo nudžiugino. Kai ėjau virtuvės link, pagalvojau, jog Eleinos Koneli ir Polo Edžkoumo komanda, ko gero, sugebėtų atsilaikyti prieš tuziną bredų doulanų ir dar su puse tuzino persių vetmorų.

Virėjai virtuvėje nurinkinėjo po pusryčių stalus, visai nekreipdami dėmesio į stūgaujančią sireną.

- Ei, misteri Edžkoumai, - sustabdė mane Džordžas. - Atrodo, Bredas Doulanas jūsų ieškojo. Tiesa pasakius, jūs ką tik su juo prasilenkėte.

“Kaip man pasisekė”, - pagalvojau, o garsiai pasakiau, kad tikriausiai susitiksiu su misteriu Doulanu vėliau. Po to paklausiau, ar nuo pusryčių neliko skrudintos duonos.

- Žinoma, - atsakė Nortonas, - tačiau ji šalta kaip akmuo. Šį rytą jūs vėlyvas.

- Taip, - sutikau, - tačiau esu alkanas.

- Luktelkit minutėlę, ir aš ją pašildysiu, - pasakė Džordžas, siekdamas duonos.

- Nereikia, tiks ir šalta, - atsakiau ir, kai tik jie man padavė porą riekelių (jie atrodė paslaptingai - iš tiesų abu atrodė paslaptingai), išskubėjau pro duris, jausdamasis kaip vaikas, kuriuo kažkada buvau, pabėgantis iš pamokų ir einantis žvejoti, už marškinių užsikišęs į vaškinį popierių suvyniotą pyragaitį su želė.

Išėjęs pro virtuvės duris, skubiai apsidairiau, ar nepamatysiu kur Doulano; nepamačiau nieko, kas keltų nerimą, ir nuskubėjau per kroketo aikštelę ir golfo veją, pakeliui kramsnodamas skrudintą duoną. Truputėlį sulėtinau žingsnį atsidūręs pušyno prieglobstyje, ir, kol ėjau takeliu, mano mintys vėl nuklydo į dieną po siaubingos Eduardo Delakrua egzekucijos.

Tą rytą aš pasikalbėjau su Holu Muru, ir jis man pasakė, kad dėl smegenų auglio jo žmonai Melindai užeina vulgarių keiksmų priepuoliai... ką vėliau mano žmona (gana atsargiai; ji nebuvo dėl to tikra) pavadino Tureto sindromu. Virpantis Holo balsas kartu su mano prisiminimais, kaip Džonas Kofis išgydė mano šlapimtakių uždegimą ir Delakrua numylėtą peliuką, kuriam buvo sutraiškyta nugara, galiausiai pastūmėjo mane peržengti liniją, skiriančią būsenas, kai žmogus tik galvoji ką nors padaryti ir *nusprendi* padaryti.

Be to, buvo dar kažkas. Tai buvo susiję su Džono Kofio rankomis ir mano batu.

Taigi aš paskambinau vyrams, su kuriais kartu dirbau ir kuriems daugelį metų buvau patikėjęs savo gyvenimą - Dynui Stentonui, Heriui Tervilidžeriui, Brutui Hauvelui. Kitą dieną jie atvažiavo į mano namus priešpiečių ir bent jau bandė klausytis, kai aš supažindinau su savo planu. Žinoma, jie visi žinojo, kad Kofis išgydė peliuką; Brutalusis tai matė savo akimis. Taigi, kai aš pasakiau, jog gali įvykti dar vienas stebuklas, jei mes atgabentume Džoną Kofį pas Melindą Mur, jie nesijuokė man į akis. Dynas Stentonas iškėlė labiausiai neraminantį klausimą: kas bus, jei Džonas Kofis pabėgs?

- O jei jis ką nors nužudys? - paklausė Dynas. - Nenorėčiau prarasti darbo ir sėsti į kalėjimą, - turiu žmoną ir du vaikus, kuriems privalau uždirbti duoną, - tačiau nemanau, jog tai mane gąsdintų labiau nei dar viena nužudyta mergaitė, slegianti mano sąžinę.

Stojo tyla, po to jie visi atsisuko į mane, laukdami, ką pasakysiu. Žinojau, jog viskas pasikeistų, jei pasakyčiau, kas sukosi ant mano liežuvio galo; mes priėjome ribą, kurią peržengus trauktis buvo beveik neįmanoma.

O man jau nebebuvo kur trauktis. Tad prasižiojau ir pasakiau:

2

- To nebus.

- Kaip, dėl Dievo, tu gali būti toks tikras? - paklausė Dynas.

Nieko neatsakiau. Tiesiog nežinojau, kaip pradėti. Žinojau, kad tai iškils į paviršių, žinoma, jog žinojau, tačiau neišmaniau, kaip

jiems pradėti dėstyti tai, kas buvo mano galvoje ir širdyje. Man padėjo Brutalusis.

- Tu nemanai, jog jis tai padarė, Polai, ar ne? - jis pats negalėjo tuo patikėti. - Tu manai, kad tas milžinas nekaltas.

- Esu įsitikinęs, kad jis nekaltas, - atsakiau.

- Kaip tu *gali* būti įsitikinęs?

- Dėl dviejų dalykų, - atsakiau. - Vienas iš jų yra mano batas.

- Tavo *batas*? - sušuko Brutalusis. - Ką bendra turi tavo batas su klausimu, ar Donas Kofis nužudė tas dvi mergaites, ar ne?

- Praėjusią naktį aš nusiaviau vieną batą ir padaviau jam, - pasakiau. - Tai buvo pasibaigus egzekucijai, kai viskas šiek tiek aprimo. Prakišau jį pro grotas, ir Kofis paėmė batą savo didžiulėmis rankomis. Paliepiau jam užrišti raištelius. Privalėjau įsitikinti, jog tai bus saugu, suprantate, nes paprastai visi mūsų "sunkūs vaikai" avi šlepetes - tam, kuris nori nusižudyti, pakanka ir batų raištelių. Šitą mes visi žinome.

Jie linktelėjo galvomis.

- Kofis pasidėjo batą ant kelių ir teisingai sukryžiavo raištelius, tačiau po to nežinojo, ką daryti. Jis paaiškino, jog yra visiškai įsitikinęs, kad kažkas jam parodė, kaip tai daroma, kai dar buvo paauglys, - gal tėvas, o gal kuris iš motinos draugužių, kurių ji turėjo po to, kai tėvas ją paliko, - tačiau pamiršo tą veiksmą.

- Palaikau Brutalųjį - vis tiek nesuprantu, ką tavo batas turi bendra su klausimu, ar Kofis nužudė Deterikų dvynes, - pertraukė Dynas.

Taigi aš vėl iš naujo papasakojau istoriją apie tai, kaip buvo pagrobtos ir nužudytos mergaitės - ką perskaičiau tą karštą dieną kalėjimo bibliotekoje, kai mano kirkšnys spirgėjo, o kampe knarkė Gibonsas, ir viską, ką man vėliau papasakojo reporteris Hamersmitas.

- Deterikų šuo nesikandžiojo, tačiau grėsmingai lodavo, - tęsiau savo pasakojimą. - Tas, kuris pagrobė mergaites, nutildė šunį, šerdamas jį dešrelėmis. Įsivaizduoju, jog su kiekviena dešrele jis prislinkdavo arčiau, o kai tas mulkis ėdė paskutinę dešrelę, šis žmogus sugriebė jį už galvos ir pasuko. Nusuko sprandą.

Vėliau, kai Kofis buvo sučiuptas, šerifo pavaduotojas, vadovaujantis persekiotojų grupei, - Robas Makgis, - pastebėjo išsipūtusią Kofio kombinezono kišenę ant krūtinės. Makgis iš pradžių pagalvojo, kad tai pistoletas. Kofis paaiškino, jog tai priešpiečiai, vėliau paaiškėjo, kad taip ir buvo - pora sumuštinių ir marinuotas agurkas, suvynioti į laikraštį ir perrišti mėsininko virvele. Kofis negalėjo prisi-

minti, kas jam davė šiuos priešpiečius, tik sakė, neva tai buvusi moteris su prijuoste.

- Sumuštiniai ir marinuotas agurkas, o dešrelių nebuvo, - pastebėjo Brutalusis.

- Žinoma, - įsiterpė Dynas, - jis jas sušėrė šuniui.

- Taip, tą patį per teismą tvirtino ir prokuroras, - sutikau. - Tačiau jei Kofis išsivyniojo savo priešpiečių ryšulėlį ir sušėrė dešreles šuniui, kaip jis galėjo vėl perrišti tą ryšulėlį mėsininko mazgu? Netgi abejoju, ar jis apskritai būtų turėjęs tam laiko, tačiau kol kas palikime šį klausimą nuošalyje. Kofis nemoka surišti paprasčiausio mazgo.

Įsivyravo tyla, spengianti tyla, kurią galiausiai suardė Brutalusis.

- Šventas šūde, - sušnibždėjo jis. - Kaip tai atsitiko, jog niekas šio klausimo neiškėlė per teismą?

- Niekas apie tai nepagalvojo, - atsakiau ir sugavau save mąstant apie reporterį Hamersmitą - Hamersmitą, kuris lankė Bauling Gryno koledžą, Hamersmitą, kuris laikė save apsišvietusiu, Hamersmitą, kuris man paaiškino, jog beveisliai šunys ir negrai yra tas pat, jog bet kuris iš jų gali tave staiga užpulti be jokios priežasties. Tik jis visą laiką kartojo *jūsų* negrai, tarsi jie vis dar būtų kieno nors nuosavybė... tik ne *jo* nuosavybė. Ne jo. Niekada. O, tuo metu Pietuose buvo daugybė hamersmitų. - Niekas iš tiesų net nesiteikė apie tai pagalvoti, įskaitant ir Kofio advokatą.

- Tačiau tu pagalvojai, - pasakė Heris. - Po velnių, vyručiai, mes sėdime su Šerloku Holmsu.

Herio balse girdėjosi ir pašaipos, ir susižavėjimo gaidelės.

- Užsikimšk, - atšoviau. - Aš taip pat apie tai nebūčiau pagalvojęs, jei nesugretinčiau jo žodžių, pasakytų sulaikymo dieną šerifo pavaduotojui Makgiui, su tais, kuriuos Kofis ištarė, išgydęs mano uždegimą ir peliuką.

- Ką? - paklausė Dynas.

- Kai įėjau į Kofio kamerą, jaučiausi tarsi užhipnotizuotas. Jaučiau, jog negalėčiau jam pasipriešinti, net jei ir norėčiau.

- Man tai nepatinka, - pastebėjo Heris ir pasimuistė kėdėje.

- Aš paklausiau, ko jis nori, ir Kofis atsakė: "Padėti". Tą prisimenu labai aiškiai. O kai viskas baigėsi ir man palengvėjo, Kofis tai žinojo. "Aš sutaisiau, - pasakė jis. - Aš sutaisiau, ar ne?"

Brutalusis linksėjo galva.

- Lygiai taip pat buvo ir su peliuku. Tu jam pasakei: "Tu sutaisei", ir Kofis lyg papūga pakartojo: "Aš sutaisiau Delo peliuką". Ar tau tada viskas paaiškėjo? Juk tada, ar ne?

- Taip, manau, jog tada. Prisiminiau jo žodžius, pasakytus Makgiui, kai šis paklausė Kofio, kas nutiko. Šie žodžiai buvo išspausdinti visuose straipsniuose, aprašančiuose žmogžudystę. “Nieko negalėjau padaryti. Bandžiau tai sustabdyti, bet jau buvo per vėlu”. Nieko nuostabaus, kad jo žodžius suprato klaidingai: Kofis glėbyje laikė dvi negyvas mergaites, jos buvo baltos ir šviesiaplaukės, o jis - juodaodis ir didžiulis lyg namas. Kofio žodžius jie bandė sugretinti su tuo, ką matė. O jie matė juodą spalvą. Persekiotojai pamanė, jog Kofis prisipažįsta, kad jis sako, neva impulso pagautas pagrobė tas mergaites, jas išprievartavo ir po to nužudė. Gi dabar atgavo nuovoką ir norėjo viską sugrąžinti atgal...

- Tačiau tuo metu jau buvo per vėlu, - sumurmėjo Brutalusis.

- Taip. Tačiau *iš tiesų* jis norėjo paaiškinti, kad surado mergaites ir bandė jas išgydyti, - sugrąžinti joms gyvybę, - bet nesėkmingai. Jos buvo nukeliavusios per daug toli mirties taku.

- Polai, ar tu tuo tiki? - paklausė Dynas. - Ar tu iš tiesų, vardan Dievo, tuo tiki?

Dar kartą kuo giliausiai pažvelgiau į savo širdį, po to linktelėjau. Ne tik dabar aš tai žinau, nuo pat pradžių, kai Persis įžengė į korpusą šaukdamas “Eina miręs žmogus!”, intuityviai jaučiau, kad Džono Kofio situacijoje kažkas yra ne taip. Aš jam paspaudžiau ranką, ar ne? Prieš tai nesu paspaudęs rankos nė vienam, patekusiam į Žaliąją mylią, bet paspaudžiau Kofiui.

- Jėzau, - sudejavo Dynas. - Gerasis Jėzau Kristau.

- Vienas dalykas yra tavo batas, - priminė Heris. - Koks gi antras?

- Truputėlį anksčiau nei užtiko Kofį ir mergaites vyrai buvo išėję iš miško palei pietinį Trapinguso upės krantą. Ten jie surado išgulėtos žolės lopinėlį, gausybę kraujo ir Koros Deterik naktinių marškinių likučius. Šunys kiek sutriko. Dauguma jų norėjo bėgti į pietryčius, upės pasroviui. Tačiau du - meškėnų medžioklės šunys - veržėsi keliauti *prieš srovę*. Bobo Maršantas prižiūrėjo šunis, ir kai jis padavė meškėnų persekiotojams pauostyti naktinius marškinius, jie pasuko kartu su kitais.

- Meškėnų persekiotojai susipainiojo, tiesa? - pastebėjo Brutalusis. Jo lūpų kampučiuose pasirodė keista, skausminga šypsena. - Griežtai kalbant, šie šunys nėra geri pėdsekiai ir jie nesugebėjo atsirinkti, ką turi persekioti.

- Taip.

- Aš nesuprantu, - pasakė Dynas.

- Meškėnų persekiotojai pamiršo, ką iš pat pradžių Bobo davė jiems pauostyti, - paaiškino Brutalusis. - Iki tol, kol atsirado ant upės kranto, šunys sekė *žudiko*, o ne mergaičių pėdsakais. Kol žudikas ir mergaitės buvo kartu, tai nesudarė sunkumų, bet...

Dyno akys ėmė šviesėti. Heris jau viską suprato.

- Kai apie tai susimąstai, - įsiterpiau, - pradedi stebėtis, kaip kas nors, net ir prisiekusieji, kurie norėjo pripaišyti nusikaltimą juodaodžiui, galėjo apskritai patikėti, jog Džonas Kofis yra jų ieškomas žmogus. Kofis nebūtų pajėgęs net pagalvoti, kad prieš nusukant šuniui sprandą jį galima privilioti maistu.

Manau, Kofis net nebuvo atsidūręs arčiau Deterikų fermos nei pietinis Trapinguso upės krantas. Tai yra, jis buvo per penkias šešias mylias nuo fermos. Jis paprasčiausiai be tikslo klaidžiojo, galbūt ketindamas pasiekti geležinkelį ir įšokti į prekinį traukinį, - per estakadą jie juda gana lėtai, - kai išgirdo kažkokį šurmulį.

- Žudiką? - paklausė Brutalusis.

- Žudiką. Jis jau buvo išprievartavęs mergaites, o gal Kofis išgirdo, kaip jas prievartauja. Kaip ten būtų, tame kraujuotame žolės lopinėlyje žudikas užbaigė savo reikalą; sudaužė mergaites kaktomis viena į kitą, paliko jas gulinčias ir nuskuodė.

- Nuskuodė į šiaurės vakarus, - įsiterpė Brutalusis, - ta kryptimi, kuria norėjo bėgti meškėnų medžioklės šunys.

- Teisingai. Čia iš alksnyno, augančio netoli tos vietos, kur buvo paliktos mergaitės, pasirodo Džonas Kofis, tikriausiai susidomėjęs, iš kur tas triukšmas, ir aptinka lavonus. Viena iš mergaičių galbūt dar buvo gyva; o gal ir abi buvo gyvos, tačiau neilgai. Džonas Kofis nebūtų pajėgęs suprasti, gyvos jos, ar ne. Tai yra tikras reikalas. Jis tik žino rankose turįs gydomąją galią ir bando ją panaudoti, gelbėdamas Korą ir Keitę Deterik. Kai tai nepavyksta, jis palūžta ir ima isteriškai verkti. Tokios būsenos persekiotojai jį ir suranda.

- Kodėl jis nepasiliko ten, kur surado mergaites? - paklausė Brutalusis. - Kodėl nuvilko jas prie pietinio upės kranto? Ar galėtum paaiškinti?

- Kertu lažybų, jog iš pradžių jis ten ir buvo, - atsakiau. - Per teismą vis buvo kalbama apie *didžiulį* ištryptos žolės plotą. O Džonas Kofis yra stambus.

- Džonas Kofis yra sukrūštas milžinas, - pasakė Heris patyliukais, kad mano žmona neišgirstų jo keikiantis, jei klausėsi už durų.

- Galbūt jis supanikavo, pamatęs, jog nepavyksta atgaivinti mergaičių. O gal pamanė, kad žudikas vis dar yra netoliese, miškelyje, ir stebi. Kofis yra stambus, jūs tai žinote, tačiau nelabai drąsus. Heri, prisimeni, kaip jis klausė, ar mes paliekame korpuse šviesą, atėjus miego laikui?

- Taip. Prisimenu, kad tada man tai nuskambėjo juokingai, įvertinant to žmogaus stambumą.

Heris buvo sukrėstas ir susimąstęs.

- Ką gi, jei ne jis nužudė mergaites, tai kas? - paklausė Dynas.

Papurčiau galvą.

- Kažkas kitas. Spėju, kad koks nors *baltaodis*. Prokuroras labai stengėsi pabrėžti, jog nužudyti tokį didelį šunį kaip Deterikų reikia labai stipraus vyro, tačiau...

- Tai yra nesąmonė, - įsiterpė Brutalusis. - Stipri dvylikametė mergaitė gali nusukti šuniui sprandą, jei užklups jį netikėtai ir žinos, kur sugriebti. Jei Kofis šito nepadarė, tai galėjo padaryti bet kas... tai yra, noriu pasakyti, bet kuris vyras. Mes turbūt šito niekada nesužinosime.

- Nebent jis tai vėl pakartos, - pasakiau.

- Mes ir tada nesužinosime, net jei jis tai padarytų Teksase ar Kalifornijoje, - pareiškė Heris.

Brutalusis atsilošė, lyg vaikas pasitrynė kumščiais akis, po to vėl nuleido juos sau ant kelių.

- Košmaras, - pasakė jis. - Mes turime žmogų, kuris gali būti nekaltas - kuris tikriausiai *yra* nekaltas - ir kuris turės pereiti Žaliąja mylia. Tai yra taip pat tikra, kaip ir tai, jog Dievas sukūrė aukštus medžius ir mažas žuvytes. Ką mes darysime? Jei pradėsime taukšti šūdniekius apie jo pirštų galią, visi iš mūsų juoksis tol, kol atšoks subinės, o Kofis vis tiek baigs savo gyvenimą keptuvėje.

- Tuo pasirūpinsime vėliau, - pertraukiau Brutalųjį, nes visiškai nenumaniau, ką jam atsakyti. - Dabar turime atsakyti į klausimą, ar mes ką nors darysime, ar nedarysime, kad išgelbėtume Melę. Sakyčiau, galėtume visa tai laikinai atidėti ir kelias dienas pasvarstyti. Tačiau bijau, jog su kiekviena diena mažėja šansai, kad Kofis galės jai padėti.

- Prisimeni, kaip jis tiesė rankas į tą peliuką? - paklausė Brutalusis. - “Duokite jį man, kol dar nevėlu”, - pasakė jis tada. - *Kol dar nevėlu.*

- Prisimenu.

Brutalusis kiek pamąstė, po to linktelėjo galva.

- Aš už. Taip, aš irgi labai nesmagiai jaučiuosi dėl Delo, tačiau manau, jog noriu pamatyti, kas įvyks, kai Kofis palies Melindą. Greičiausiai nieko neįvyks, tačiau...

- Aš abejoju, ar mums apskritai pavyks išgabenti iš korpuso tą didžiulį manekeną, - pasakė Heris, po to atsiduso ir linktelėjo galva. - Tačiau kokio šūdo čia svarstyti? Skaičiuokit ir mane.

- Mane taip pat, - prisijungė Dynas. - O kas liks korpuse, Polai? Gal trauksime burtus?

- Ne, sere, - atsakiau. - Jokių burtų. Tu pasiliksi.

- Nieko sau! Eik po velnių! - atšovė Dynas. Jis buvo piktas ir įsižeidęs. Jis nusiėmė akinius ir ėmė juos įnirtingai valyti į savo marškinius. - Kas čia per sąmokslas?

- Toks, į kurį pakliūni, jei esi jaunas ir tavo vaikai eina į mokyklą, - atsakė Brutalusis. - Heris ir aš esame viengungiai. Polas vedęs, tačiau jo vaikai jau užaugę ir yra savarankiški. O mes čia sumanėme *mucho* beprotybę, manau, jog beveik be jokios abejonės mes įkliūsime, - jis ramiai žvilgtelėjo į mane. - Tu nepaminėjai vieno dalyko, Polai: jei mums pavyks ištempti Kofį iš cypės, bet jo pirštai nepadarys stebuklo, Holas Muras pats gali mus įduoti.

Jis suteikė man galimybę atsakyti į šią pastabą, galbūt net ją paneigti, tačiau aš negalėjau, todėl net neprasižiojau. Brutalusis atsisuko į Dyną ir tęsė:

- Nesuprask manęs neteisingai, tu taip pat gali prarasti darbą, tačiau bent turėsi galimybę išsisukti nuo kalėjimo, jei čia iš tikrųjų užvirtų košė. Persis pagalvos, jog tai pokštas; jei tu būsi už budinčiojo stalo, galėsi pasakyti tą patį. Mes patvirtinsime.

- Ir vis tiek man tai nepatinka, - pasakė Dynas, tačiau tapo aišku, jog jis linkęs sutikti, patinka jam tai ar ne. Mintis apie vaikus jį įtikino. - Ir tai turi įvykti šią naktį? Tu esi tikras?

- Jei ruošiamės tai daryti, *geriau* viską atlikti šiąnakt, - įsiterpė Heris. - Jei tik aš turėsiu galimybę visa tai apsvarstyti, galiu praskysti.

- Leiskite man nueiti į kalėjimo ligoninę, - pasiprašė Dynas. - Bent jau tiek aš galiu prisidėti, ar ne?

- Gali prisidėti tiek, kiek reikia, jei neįkliūsi, - atsakė Brutalusis.

Dynas įsižeidė, ir aš patapšnojau jam per petį.

- Kai tik užsiregistruosi... gerai?

- Dar klausi.

Mano žmona iškišo galvą pro duris, tarsi būčiau jai davęs ženklą.

- Kas dar nori arbatos su ledu? - guviai paklausė ji. - Kaip tu, Brutai?

- Ne, dėkui, - atsakė šis. - Aš norėčiau gero gurkšnio viskio, tačiau tai nėra pati geriausia mintis.

Džanisė atsisuko į mane; ji šypsojosi, tačiau akys buvo pilnos nerimo.

- Į kokią avantiūrą tu nori įtraukti šiuos vyrukus, Polai? - tačiau man net nespėjus sugalvoti, ką pasakyti, Džanisė kilstelėjo ranką ir sustabdė. - Nekreipk dėmesio. Aš nenoriu žinoti.

3

Vėliau, gerokai po to, kai visi išėjo, o aš rengiausi eiti į darbą, Džanisė paėmė mane už rankos, apsuko ir įdėmiai pažvelgė į akis.

- Melinda? - paklausė ji.

Linktelėjau galva.

- Ar tu gali jai kuo nors padėti, Polai? Iš tiesų padėti? O gal tai tik tavo gražios svajonės, sukeltos vakarykštės nakties įvykių?

Pagalvojau apie Kofio akis, rankas ir apie tai, kaip jaučiausi tarsi užhipnotizuotas, kai jis norėjo, kad ateičiau į kamerą. Mintyse išvydau Kofį, tiesiantį rankas į sutraiškytą, mirštantį Misterį Džinglą. “Kol dar nevėlu”, - pasakė jis tada. Prisiminiau juodus skraidžiojančius sutvėrimus, kurie po to pasidarė balti ir išnyko.

- Manau, mes esame jos paskutinis šansas, - pagaliau tariau.

- Tada pasinaudokite juo, - pasakė Melinda, užsagstydama mano naujojo rudeninio palto sagas. Jis kabėjo spintoje nuo pat mano gimtadienio rugsėjo pradžioje, tačiau tai buvo tik trečias ar ketvirtas kartas, kai jį apsivilkau. - Pasinaudokite juo.

Ir ji vos neišstūmė manęs pro duris.

4

Tą vakarą - daugeliu požiūrių keisčiausią per visą mano gyvenimą - užsiregistravau dvidešimt po šešių. Man pasirodė, jog visi dar užuodžia silpną sudegusio žmogaus kūno kvapą. Tai turėjo būti iliuzija, - tiek korpuso, tiek sandėlio laukujos durys buvo praviros beveik visą dieną, o ankstesnės pamainos ištisas valandas gramdė patalpą, - tačiau negalėjau įsakyti savo nosiai ir, manau, būčiau nepajė-

gęs valgyti vakarienės, net jei nebūčiau mirtinai išsigandęs dėl to, kas mūsų laukė tą vakarą.

Brutalusis atvyko į korpusą be penkiolikos septynios, o Dynas be dešimt. Paklausiau Dyno, ar šis negalėtų nueiti į ligoninę ir paprašyti šildymo pagalvėlės užsidėti ant juosmens, kurį aš atseit praėjusią naktį pasitempiau, padėdamas nunešti į tunelį Delakrua lavoną. Dynas atsakė, jog mielai tą padarys. Esu įsitikinęs, kad jis man norėjo kaip sąmokslininkas mirktelėti, tačiau susitvardė.

Heris užsiregistravo be trijų minučių septynios.

- Sunkvežimis? - paklausiau.

- Ten, kur susitarėme.

Kol kas viskas gerai. Praslinko šiek tiek laiko, kol mes stovėjome prie budinčiojo rašomojo stalo, gerdami kavą ir pabrėžtinai stengdamiesi neužsiminti, apie ką visi galvojome ir ko vylėmės: kad Persis pavėluos, kad galbūt Persis apskritai nepasirodys. Tai buvo bent jau įmanoma, turint omenyje nepalankius atsiliepimus, jam išsakytus dėl netikusiai įvykdytos egzekucijos.

Tačiau Persis, matyt, laikėsi senos taisyklės, jog reikia tuojau pat užlipti ant tave numetusio arklio, nes šešios minutės po septynių jis įžengė pro duris su švytinčia mėlyna uniforma, vieną ranką užsidėjęs ant klubo, o kita laikydamas savo kietmedžio lazdą su kvailu specialiai pagamintu dėklu. Jis pasižymėjo savo registracijos kortelę, po to atsargiai nužvelgė mus visus (išskyrus Dyną, kuris dar nebuvo sugrįžęs iš ligoninės).

- Sugedo mano starteris, - paaiškino jis. - Turėjau užvesti rankena.

- Ak, - burbtelėjo Heris, - vargšas kūdikis.

- Tau reikėjo pasilikti namie ir palaukti, kol sutaisys tą prakeiktą starterį, - ironiškai pastebėjo Brutalusis. - Mes nenorėtume, kad tu pasitemptum ranką, ar ne, vyručiai?

- Taaip, jums tai patiktų, - nusišaipė Persis, tačiau manau, kad jis nusiramino, išgirdęs gana švelnų Brutaliojo atsakymą.

Tai buvo geras ženklas. Kelias artimiausias valandas mums teks su juo bendrauti - ne per daug priešiškai, bet ir ne per daug draugiškai. Po praėjusios nakties jam viskas kėlė įtarimą, netgi draugiškesnis elgesys. Visi žinojome, jog nepavyks sumažinti jo įtarumo, tačiau aš maniau, kad sugebėsime šį įtarumą prislopinti, jei viską darysime teisingai. Mums buvo svarbu veikti greitai, tačiau taip pat buvo svarbu, - bent jau man, - kad niekas nenukentėtų. Netgi Persis Vetmoras.

Dynas sugrįžo ir nežymiai man linktelėjo.

- Persi, - tariau, - noriu, kad tu eitum į sandėlį ir išplautum ten grindis. Taip pat ir laiptus į tunelį. Po to galėsi parašyti raportą apie praėjusios nakties įvykius.

- *Tai* turėtų būti kūrybinis darbas, - mestelėjo Brutalusis, susikišdamas nykščius už diržo ir nudelbdamas žvilgsnį į lubas.

- Su jumis, vyručiai, linksmiau nei kruštis bažnyčioje, - atsikirto Persis, tačiau per daug neprotestavo.

Jis netgi nepriminė akivaizdaus dalyko, kad grindys tą dieną buvo išplautos bent du kartus. Spėju, jog jis tiesiog apsidžiaugė, galėdamas pasprukti nuo mūsų.

Permečiau akimis ankstesnės pamainos raportą, neradau nieko, kas keltų nerimą, ir nuėjau prie Vartono kameros. Jis sėdėjo ant savo gulto, parietęs kelius, rankomis apsikabinęs blauzdas ir žvelgė į mane, linksmai, priešiškai šypsodamasis.

- Žiūrėkite, ar tik ne didysis bosas, - nusišaipė jis, - didelis kaip gyvenimas, tik dvigubai bjauresnis. Atrodote laimingesnis už kiaulę, iki kelių įbridusią į šūdą, bose Edžkoumai. Tikriausiai žmona jums timptelėjo už pimpalo, prieš išeinant į darbą, ar ne?

- Kaip tau sekasi, Vaikinuk? - ramiai paklausiau, ir su tais žodžiais Vartonas visas nušvito.

Jis paleido savo kojas, atsistojo ir pasirąžė. Šypsena praplatėjo, ir jo priešiškumas kiek sumažėjo.

- Po velnių! - tarė jis. - Pirmą kartą pavadinote mane teisingu vardu! Kas jums nutiko, bose Edžkoumai? Gal susirgote?

Ne, nesusirgau. *Buvau* susirgęs, tačiau Džonas Kofis tuo pasirūpino. Jo rankos jau nebemokėjo užrišti batų raištelių, bet mokėjo atlikti kur kas sudėtingesnius triukus. Taip, jos mokėjo.

- Drauguži, - tariau jam, - man visai tas pat, ar būsi Vaikinukas Bilis, ar Laukinis Bilas.

Jis pastebimai pasipūtė, lyg tos šlykščios Pietų Amerikos upių žuvys, galinčios beveik mirtinai subadyti savo pelėkais. Bedirbant Mylioje, man teko susidurti su daugybe pavojingų žmonių, tačiau vargu ar tarp jų buvo bent vienas toks bjaurus kaip Viljamas Vartonas, kuris manė esąs nusikaltėlių pasaulio pažiba, tačiau retai sugalvodavo ką nors išradingesnio nei šlapintis ar spjaudytis pro savo kameros grotas. Iki šiol mes jam neparodėme pagarbios baimės, kurios Vartonas manė esąs nusipelnęs, tačiau tą konkretų vakarą aš norėjau, kad jis būtų sukalbamas.

- Aš turiu daug ką bendra su Vaikinuku, ir jūs verčiau tuo patikėkite, - pasakė Vartonas. - Čia aš patekau ne už nušvilptą saldainį iš pigios krautuvėlės.

Jis puikavosi, tartum būtų patekęs į Prancūzijos svetimšalių legiono Didvyrių brigadą, o ne klestelėjęs ant subinės per septyniasdešimt žingsnių nuo elektros kėdės.

- Kur mano vakarienė?

- Liaukis, Vaikinuk, raporte parašyta, jog gavai ją penktą penkiasdešimt. Mėsos duona su padažu, bulvių košė, žirniai. Manęs taip lengvai neapmausi.

Jis nuoširdžiai nusikvatojo ir vėl atsisėdo ant gulto.

- Tada įjunkite radiją.

- Gal vėliau, vaike, - atsakiau.

Pasitraukiau nuo jo kameros ir pažvelgiau į koridorių. Brutalusis buvo nužingsniavęs į patį galą, kur patikrino, kad tramdomasis kambarys būtų užrakintas ne dviem, o vienu užraktu. Žinojau, jog jis užrakintas vienu užraktu, nes pats buvau patikrinęs. Vėliau mums gali prireikti atrakinti šias duris kaip įmanoma greičiau. Nebus kada iškraustyti visokias per daugelį metų susikaupusias senienas; todėl netrukus po to, kai Vartonas prisijungė prie mūsų linksmojo orkestro, mes jas išnešėme, išrūšiavome ir išdėliojome kitur. Paaiškėjo, jog kambarys su minkštomis sienomis yra gana populiarus, bent jau iki to laiko, kol Vaikinukas Bilis nužingsniuos Mylia.

Džonas Kofis, kuris tokiu metu paprastai gulėdavo nukoręs savo ilgas, stambias kojas ir nusisukęs veidu į sieną, sėdėjo ant gulto krašto, susidėjęs rankas, ir su nebūdingu jam budrumu stebėjo Brutalųjį. Ir jo akys neašarojo.

Brutalusis patikrino tramdomojo kambario duris, po to sugrįžo Mylia. Eidamas pro Kofio kamerą, Brutalusis žvilgtelėjo į juodaodį milžiną, ir Kofis pasakė įdomų dalyką:

- Žinoma, jog man *patiks* pasivėžinti, - tartum atsakydamas į Brutaliojo klausimą.

Brutaliojo žvilgsnis susitiko su manuoju. "Jis žino, - beveik išgirdau jį tai ištariant, - kažkokiu būdu žino".

Truktelėjau pečiais ir skėstelėjau rankomis, lyg atsakydamas "Suprantama, jog žino".

5

Maždaug be ketvirčio devintą senasis Tu-Tu paskutinį kartą pravažiavo per E korpusą su savo vežimėliu. Mes prisipirkome iš jo visokio šlamšto tiek, kad Tu-Tu iš godumo net nusišypsojo.

- Sakykit, vyručiai, ar matėte tą pelę? - paklausė jis.

Mes papurtėme galvas.

- Gal matė tas Gražuolis? - tarė Tu-Tu ir galva linktelėjo sandėlio link, kur Persis arba plovė grindis, arba rašė raportą, arba krapštė subinę.

- Kodėl tau rūpi? Kaip ten būtų, tai ne tavo suknistas reikalas, - atšovė Brutalusis. - Suk savo ratus, Tu. Nuo tavęs čia viskas prasmirdo.

Kikendamas jis išstūmė savo vežimėlį pro duris į pasivaikščiojimų kiemą. Ir dar dešimt metų po to jis stumdė savąjį vežimėlį, tuo metu manęs jau nebebuvo, - po velnių, nebebuvo ir Kould Mauntino, - prižiūrėtojams ir kaliniams, kurių kišenė leido pirkti “Mėnulio” pyragus ir vaisvandenius. Kartais ir dabar per sapnus aš girdžiu, kaip jis šaukia: “Aš spirgu, aš spirgu, aš esu iškepęs kalakutas”.

Kai Tu išsinešdino, laikas ėmė slinkti nepaprastai lėtai, atrodė, jog laikrodžio rodyklės vos velkasi. Maždaug pusantros valandos klausėmės radijo. Vartonas žvygavo iš Fredo Aleno juokų, nors velniškai abejoju, ar jis juos suprato. Džonas Kofis, susidėjęs rankas, sėdėjo ant savo gulto krašto, nenuleisdamas akių nuo budinčiojo rašomojo stalo. Šitaip laukiančius žmones mačiau tik autobusų stotyse, kur jie įdėmiai klausydavosi, kada bus paskelbta, jog išvyksta jų autobusas.

Maždaug be ketvirčio vienuoliktą iš sandėlio sugrįžo Persis ir įteikė savo kruopščiai pieštuku parašytą raportą. Ant popieriaus vietomis buvo prilipę trintuko liekanų. Jis pamatė, kad aš nykščiu vedžioju per jas, ir skubiai paaiškino:

- Čia lyg pirmas bandymas. Viską perrašysiu. Ką tu apie tai galvoji?

Aš galvojau, jog tai yra pats begėdiškiausias melas, kokį tik man teko skaityti nuo pat gimimo. O Persiui pasakiau, jog viskas puiku, ir jis patenkintas pasišalino.

Dynas su Heriu lošė kortomis, per garsiai kalbėdamiesi, per dažnai ginčydamiesi dėl taškų ir beveik kas penkias sekundes žvilgčiodami į be galo lėtai šliaužiančias laikrodžio rodykles. Per vieną žaidimą jie apėjo lentą ne du, o tris kartus. Ore tvyrojo tokia įtampa, jog

jaučiau, kad galėčiau ją pjaustyti tarsi molį, ir vieninteliai žmonės, kurie, atrodo, jos nejautė, buvo Persis ir Laukinis Bilas.

Kai pagaliau prisiartino be dešimt dvylikta, nebegalėjau ilgiau tverti ir nežymiai linktelėjau Dynui. Jis nuėjo į mano kabinetą su buteliuku limonado, nupirkto iš Tu vežimėlio, ir po vienos ar dviejų minučių sugrįžo. Limonadas buvo supiltas į alavinį puodelį, kurio kalinys negalėjo sudaužyti, kad po to šukėmis susipjaustytų.

Paėmiau puodelį ir apsidairiau. Heris, Dynas ir Brutalusis stebėjo mane. Beje, Džonas Kofis taip pat. Tik ne Persis. Jis buvo sugrįžęs į sandėlį, kur tikriausiai tą naktį jautėsi saugiai. Skubiai pauosčiau alavinį puodelį ir neužuodžiau jokio kvapo, išskyrus malonų cinamono aromatą.

Nunešiau jį į Vartono kamerą. Vartonas gulėjo ant savo gulto. Jis nesimasturbavo, - bent ne tuo metu, - tačiau jo trumpikėse stirksojo gana kietas kaulas, kurį jis retkarčiais stiprokai timptelėdavo, primindamas apsvaigusį kontrabosistą, tampantį nepaprastai storą savo instrumento stygą.

- Vaikinuk, - kreipiausi į jį.

- Netrukdyk, - atšovė Vartonas.

- Gerai, - sutikau. - Atnešiau tau limonado už tai, kad visą vakarą elgeisi kaip žmogus, - po velnių, tai tavo rekordas, - tačiau išgersiu jį pats.

Suvaidinau, jog taip ir ruošiuosi padaryti, pakeldamas prie lūpų alavinį puodelį (kurio kraštai buvo nudaužyti nuo daugelio piktų trankymų į kamerų grotas). Vartonas akimirksniu pašoko nuo savo gulto, ir tai manęs nė kiek nenustebino. Šis blefas nebuvo rizikingas; dauguma užkietėjusių nusikaltėlių - nuteistieji iki gyvos galvos, prievartautojai ir tie, kurių laukė Senoji Žiežirba, - prie skanėstų puola kaip kiaulės, ir šis nebuvo išimtis.

- Greitai duok jį man, nevėkšla, - paliepė Vartonas. Jis kalbėjo tokiu tonu, tarsi būtų buvęs viršininkas, o aš - pavaldinys. - Duok jį Vaikinukui.

Laikiau puodelį prie pat grotų, kad Vartonas pats jo siektų. Daryti priešingai būtų buvę pavojinga. Bet kuris patyręs kalėjimo prižiūrėtojas jums tai pasakys. Apie tokius dalykus mes galvodavome net patys šito nesuvokdami - lygiai kaip žinojome, jog negalima leisti kaliniams mus vadinti vardais, kad garsus raktų žvangėjimas reiškia nelaimę, nes šį garsą sukeldavo bėgantis kalėjimo prižiūrėtojas, o kalėjimo prižiūrėtojai *niekada* nebėgioja, nebent nutiktų rimta bėda. Šių dalykų Persis Vetmoras niekada neišmoks.

Tačiau šiąnakt Vartonas visiškai nenorėjo nei sučiupti ką nors, nei smaugti. Jis nutvėrė alavinį puodelį, trimis gurkšniais išgėrė jį iki dugno, po to garsiai nusiriaugėjo.

- Puiku!

Aš ištiesiau ranką.

- Puodelį.

Vartonas laikė puodelį, žvilgsniu erzindamas mane.

- O jei aš jį pasilikčiau.

Truktelėjau pečiais.

- Mes įeisime į vidų ir atimsime. Tu vėl nukeliausi į tą mažą kambarėlį. Ir tai bus tavo paskutinis limonado puodelis. Žinoma, jei jų nedalija pragare.

Šypsena Vartono veide išnyko.

- Man nepatinka juokeliai apie pragarą, tu, dulkintojau, - jis iškišo puodelį pro grotas. - Štai. Paimk.

Paėmiau puodelį. Man už nugaros Persis pasidomėjo:

- Kodėl, vardan Dievo, tu sugalvojai duoti putojančio limonado tam užriestanosiui mulkiui?

"Todėl, kad jame yra tiek migdomųjų, paimtų iš ligoninės, kad Vartonas išgulės ant nugaros keturiasdešimt aštuonias valandas, o jis nė nepajuto jokio vaistų skonio", - atsakiau mintyse.

- Polo malonė yra begalinė, - paaiškino Brutalusis, - ji krenta iš dangaus lyg švelnus lietutis.

- Ką? - paklausė Persis, suraukdamas kaktą.

- Norėjau pasakyti, jog Polas yra jautrus. Visada buvo ir toks visada išliks. Gal nori sužaisti aštuoniukes, Persi?

Persis paniekinančiai suprunkštė.

- Nėra kvailesnio kortų žaidimo, išskyrus "Eik žvejoti" ir "Senmergę".

- Todėl ir pagalvojau, kad tau patiktų sulošti keletą partijų, - atsakė Brutalusis, maloniai nusišypsodamas.

- Aplink čia vieni gudročiai, - atkirto Persis ir paniuręs nusliūkino į mano kabinetą.

Man nelabai patiko, kad ta žiurkė trins subinę prie mano rašomojo stalo, tačiau nieko nepasakiau.

Laikrodžio rodyklės slinko kankinamai lėtai. Dvylika dvidešimt, dvylika trisdešimt. Kai buvo dvylika keturiasdešimt, Džonas Kofis pakilo nuo gulto ir atsistojo prie savo kameros durų, lengvai įsikibdamas į grotų strypus. Kartu su Brutaliuoju nuėjome prie Vartono kameros ir pažvelgėme vidun. Jis gulėjo ant gulto ir šypsojosi į lubas.

Vartono akys buvo atmerktos, tačiau atrodė kaip dideli stiklo karoliukai. Viena ranka gulėjo ant krūtinės, kita buvo bejėgiškai nusvirusi per gulto kraštą, o krumpliai braukė per grindis.

- Viešpatie, - tarė Brutalusis, - tereikia valandos, kad Vaikinukas Bilis pavirstų Ašarojančiu Viliu. Įdomu, kiek morfijaus tablečių Dynas įdėjo į tą toniką.

- Pakankamai, - atsakiau. Mano balsas truputėlį virpėjo. Nežinau, ar į tai atkreipė dėmesį Brutalusis, bet aš, žinoma, pajutau. - Eime. Reikia veikti.

- Ar nenori palaukti, kol tas gražuolis neteks sąmonės?

- Jis jau neteko sąmonės, Brutai. Jis tiesiog yra per daug apsvaigęs, kad galėtų užsimerkti.

- Tu čia viršininkas, - atsakė Brutalusis.

Jis apsidairė, kur Heris, bet Heris jau buvo čia pat. Dynas sėdėjo išsitempęs prie budinčiojo rašomojo stalo, taip įnirtingai ir greitai pašydamas kortas, kad tik per stebuklą jos neužsidegė, ir retkarčiais žvilgtelėdavo kairėn į mano kabineto pusę. Jis sekė Persį.

- Ar jau laikas? - paklausė Heris.

Jo pailgas, panašus į arklio galvą, veidas buvo labai išblyškęs ir kontrastavo su mėlyna uniformine palaidine, tačiau Heris atrodė ryžtingai.

- Taip, - atsakiau, - jei ruošiamės tai daryti, jau laikas.

Heris persižegnojo ir pabučiavo savo nykštį. Po to nuėjo tramdomojo kambario link, atrakino jį ir sugrįžo su tramdomaisiais marškiniais. Heris padavė juos Brutaliajam. Visi trys nužingsniavome Žaliąja mylia. Kofis stovėjo prie savo kameros durų, stebėjo mus ateinant, tačiau neištarė nė žodžio. Kai priėjome prie rašomojo stalo, Brutalusis paslėpė tramdomuosius marškinius už savo plačios nugaros.

- Sėkmės, - palinkėjo Dynas.

Jis buvo taip pat išbalęs kaip ir Heris ir toks pat ryžtingas.

Persis sėdėjo prie mano rašomojo stalo. Jis tūnojo palinkęs ir suraukęs kaktą prie knygos, kurią tampėsi su savimi kelias pastarąsias naktis - tai buvo ne nuotykių romanas, o knyga, pavadinta “Psichinių ligonių slauga gydymo įstaigose”. Iš to, kokiu sunerimusiu ir kaltu žvilgsniu Persis mus nužvelgė, kai įėjome, galėjai pamanyti, jog jis skaito “Paskutines Sodomos ir Gomoros dienas”.

- Ką? - paklausė jis, skubiai užversdamas knygą. - Ko jūs norite?

- Pasikalbėti su tavimi, Persi, - atsakiau. - Tik tiek.

Tačiau mūsų veiduose jis perskaitė pasiutusiai daugiau nei vien troškimą pasikalbėti, tad pašoko it įgeltas ir nuskubėjo - tačiau ne visai bėgte - link durų. Persis pamanė, jog mes mažų mažiausiai atėjome jį apkulti, o gal ir kaip reikiant išvelėti kailį.

Heris jį aplenkė, užstodamas duris, ir stovėjo susikryžiavęs ant krūtinės rankas.

- Klausyk! - išsigandęs, tačiau stengdamasis neišsiduoti, Persis atsisuko į mane. - Ką *visa tai* reiškia?

- Neklausinėk, Persi, - atsakiau.

Maniau, jog viskas sėkmingai susiklostys, - bent jau sugrįš į normalias vėžes, - kai iš tiesų pradėsime vykdyti beprotybę, tačiau reikalai pakrypo į kitą pusę. Aš negalėjau patikėti savo paties veiksmais. Tai buvo tarsi košmariškas sapnas. Vis tikėjausi, jog žmona prižadins papurtydama mane ir pasakys, kad aš per sapną dejavau.

- Bus geriau, jei darysi tai, kas tau liepiama.

- Ką Hauvelas turi už savo nugaros? - paklausė nelygiu balsu Persis, atsisukdamas į Brutalųjį, kad galėtų geriau pamatyti.

- Nieko, - atšovė Brutalusis. - Ką gi... manau, jog *štai šitą*...

Jis ištraukė tramdomuosius marškinius ir pavėdavo jais palei klubus, lyg matadoras raudonu audeklu erzindamas jautį.

Persio akys išsiplėtė, po to susiaurėjo. Jis norėjo pabėgti, tačiau Heris sugriebė jį už rankų, tad Persiui tepavyko tik trukteleti pirmyn.

- Paleiskite mane! - šaukė Persis, bandydamas ištrūkti iš Herio glėbio.

Tačiau jam nebuvo lemta tai padaryti. Heris buvo beveik visu šimtu svarų sunkesnis ir raumeningas - kaip žmogus, didžiąją laiko dalį praleidęs beardamas ir beskaldydamas malkas, tačiau Persis stengėsi iš visų jėgų ir nutempė Herį iki kambario vidurio, sujaukdamas nemaloniai žalios spalvos kilimą, kurį aš vis ruošiausi pakeisti. Trumpam man net pasirodė, jog Persiui pavyks išlaisvinti vieną ranką - panika dažnai būna gera talkininkė.

- Nusiramink, Persi, - patariau, - bus geriau, jei...

- Nepatarinėk, kaip man elgtis, neišmanėli! - suklykė Persis, traukydamas pečius ir bandydamas išlaisvinti rankas. - Pasitraukite nuo manęs! Visi! Aš turiu pažįstamų! Didelių žmonių! Jei tuojau pat nesiliausite, turėsite keliauti iki pat Pietų Karolinos, kad galėtumėte suvalgyti sriubos valgykloje!

Jis dar kartą trūktelėjo pirmyn ir šlaunimis atsitrenkė į mano rašomąjį stalą. Knyga, kurią Persis skaitė, "Psichinių ligonių slauga gydymo įstaigose", šoktelėjo į viršų, ir iš jos iškrito kita plona knyge-

lė, įkišta į vidų. Tai nebuvo "Paskutinės Sodomos ir Gomoros dienos", o knygelė, kurią mes kartais duodavome ypatingo seksualumo apimtiems ir užsitarnavusiems malonės kaliniams. Manau, jog jau esu ją minėjęs, - ta pati iliustruota knygelė, kur Alyvuogė tvarko visus, išskyrus Saldųjį Žirniuką.

Man pasidarė liūdna, kad Persis mano kabinete mėgavosi tokia primityvia pornografine literatūra, o Heris - kiek aš galėjau pamatyti per trūkčiojantį Persio petį - buvo truputėlį pasišlykštėjęs, tačiau Brutalusis taip nusikvatojo, kad Persis, bent jau kuriam laikui, liovėsi kovojęs.

- O, Persiuk, - tarė Brutalusis, - ką pasakys tavo mama? Arba, tiksliau, ką pasakys gubernatorius?

Persis išraudo kaip burokas.

- Užsičiaupk. Ir nepainiok čia mano motinos.

Brutalusis mestelėjo man tramdomuosius marškinius ir prikišo savo veidą prie pat Persio.

- Žinoma. O dabar ištiesk rankas, būk geras vaikas.

Persio lūpos virpėjo, o akys per daug spindėjo. Supratau, jog jis netrukus pravirks.

- Nesulauksi, - ištarė jis virpančiu vaikišku balsu. - Ir jūs manęs nepriversite.

Po to jis ėmė garsiai šaukti pagalbos. Heris krūptelėjo, aš taip pat. Tai buvo momentas, kai mes galėjome atsisakyti savo sumanymo. Visi, išskyrus Brutalųjį. Jis niekada nedvejodavo. Brutalusis žengė Persiui už nugaros ir susilygino petys į petį su Heriu, kuris vis dar tebelaikė Persio rankas užlaužęs už nugaros. Brutalusis nutvėrė Persį už ausų.

- Liaukis klykęs, - paliepė jis, - jei nenori turėti unikaliausių pasaulyje maišų rinkti arbatžolėms.

Persis liovėsi šaukęsis pagalbos ir stovėjo ramiai, drebėdamas ir žvelgdamas į iliustruotos knygiūkštės viršelį, kuriame buvo pavaizduotas Išverstakis su Alyvuoge gana išradingoje pozoje, apie kurią buvau girdėjęs, bet nė karto nepabandęs. "Aaaak, Išverstaki!" - skelbė užrašas virš Alyvuogės. Virš Išverstakio buvo užrašyta: "Ak - ak - ak - ak". Išverstakis teberūkė savo pypkę.

- Ištiesk rankas, - paliepė Brutalusis, - ir užteks kvailioti. Tuojau pat.

- Ne, - priešinosi Persis. - Aš to nedarysiu, ir jūs manęs nepriversite.

- Žinok, kad tu labai dėl to klysti, - perspėjo Brutalusis.

Jis suspaudė Persio ausis ir ėmė sukti tarsi orkaitės karštį reguliuojantį diską. Orkaitės, kuri kaista ne taip, kaip jūs norite. Persis gailiai suklykė iš skausmo ir nuostabos. Būčiau daug ką atidavęs, kad negirdėčiau šio klyksmo. Suprantate, tai buvo *ne vien* skausmas ir nuostaba, čia nuskambėjo ir suvokimas. Pirmą kartą gyvenime Persis pradėjo suprasti, jog siaubingi dalykai gali nutikti ne tik kitiems, tiems, kuriems nenusišypsojo laimė būti gubernatoriaus giminaičiais. Norėjau paliepti Brutaliajam, kad šis liautųsi, tačiau, suprantama, šito padaryti negalėjau. Tegalėjau sau priminti, kad Persis privertė Delakrua iškentėti dievai žino kokias kančias vien tik todėl, kad prancūzas išdrįso iš jo pasijuokti. Tačiau šie prisiminimai menkai teguodė. Gal tai būtų ir padėję, jei būčiau jautęs Persiui nors kokią simpatiją.

- Ištiesk rankas, brangusis, - paliepė Brutalusis, - arba aš vėl tau nusuksiu ausis.

Heris jau paleido jaunąjį misterį Vetmorą. Kūkčiodamas tarsi vaikas, apsipylęs ašaromis, kurios buvo susitvenkusios akyse, Persis ištiesė rankas tiesiai prieš save, lyg lunatikas kino komedijoje. Akimirksniu aš įkišau jo rankas į tramdomųjų marškinių rankoves. Vos tik užtraukiau marškinius iki pečių, kai Brutalusis paleido Persio ausis ir sugriebė už raištelių, kabančių nuo tramdomųjų marškinių rankogalių. Jis truktelėjo Persio rankas ir tvirtai sukryžiavo jas ant krūtinės. Tuo tarpu Heris susegiojo užsegtukus nugaroje. Kai tik Persis pasidavė ir ištiesė rankas, visas reikalas užtruko ne ilgiau kaip dešimt sekundžių.

- Gerai, brangusis, - tarė Brutalusis. - O dabar - pirmyn.

Tačiau Persis nė nekrustelėjo. Jis pažvelgė į Brutalųjį, o po to atsuko savo apimtas siaubo, ašarojančias akis į mane. Dabar jau nebekalbėjo nei apie savo ryšius, nei apie tai, jog mes turėsime keliauti iki pat Pietų Karolinos, kad gautume nemokamai pavalgyti; dabar visa tai Persiui neberūpėjo.

- Prašau, - sušnibždėjo Persis šiurkščiu, verksmingu balsu. - Polai, neuždaryk manęs kartu su juo.

Tik tada aš supratau, kodėl Persis taip panikavo, kodėl jis taip įnirtingai mums priešinosi. Vargšelis galvojo, kad mes ketiname jį uždaryti kartu su Laukiniu Bilu Vartonu, kad bausmė už sausą kempinę bus atiduoti Persį mūsų psichopatui įnamiui ištratinti jį be kremo. Užuot pajutęs Persiui gailestį, tik pasišlykštėjau ir dar tvirčiau pasiryžau viską padaryti taip, kaip buvo sumanyta. Galų gale Persis galvojo, ką būtų padaręs mums, jei susikeistume vietomis.

- Ne pas Vartoną, - nuraminau. - Į tramdomąjį kambarį, Persi. Tu ten praleisi tris keturias valandas, vienas, tamsoje, apmąstydamas, ką padarei Delui. Gal tau jau ir per vėlu mokytis, kaip žmonės turėtų elgtis, - bent jau šitaip mano Brutas, - tačiau aš esu optimistas. O dabar judinkis.

Jis taip ir padarė, patyliukais grasindamas, jog mes dar dėl šito gailėsimės, tik palaukim ir pamatysim, kas bus, tačiau apskritai jis nusiramino ir atlėgo.

Kai mes išvedėme Persį į koridorių, Dynas nužvelgė mus tokiomis išplėstomis iš nuostabos ir nekaltomis akimis, kad aš būčiau nusikvatojęs, jei reikalas nebūtų buvęs toks rimtas. Esu matęs ir geresnę vaidybą.

- Klausykit, ar nemanote, kad su savo juokais nuėjote per toli? - paklausė Dynas.

- Užsičiaupk, tau dėl to bus tik geriau, - suurzgė Brutalusis.

Tai buvo mūsų per pietus surepetuotas tekstas, ir būtent šitaip viskas man nuskambėjo - kaip surepetuotas tekstas, tačiau jei Persis buvo pakankamai įbaugintas ir sumišęs, šie žodžiai vis dar galėjo padėti Dynui Stentonui išsaugoti savo darbą. Aš taip nemaniau, tačiau viskas yra įmanoma. Kai tik man dėl ko iškildavo abejonių, tuo metu ar vėliau, aš tiesiog imdavau galvoti apie Džoną Kofį ir Delakrua peliuką.

Nusivedėme Persį Žaliąja mylia. Jis klupinėjo ir dusdamas prašė eiti lėčiau, aiškindamas, jog išsities visu ūgiu, jei mes nesulėtinsime žingsnio. Vartonas gulėjo ant savo gulto, tačiau mes praėjome per greitai, kad aš spėčiau pamatyti, ar jis miega. Džonas Kofis stovėjo prie savo kameros durų ir stebėjo mus.

- Tu esi blogas ir nusipelnei būti nuvestas į tą tamsų kambarį, - pasakė Kofis, tačiau nemanau, kad Persis būtų jį išgirdęs.

Mes įžengėme į tramdomąjį kambarį. Persio skruostai buvo įraudę ir šlapi nuo ašarų, akys vartėsi, o išpuoselėtos garbanos buvo užkritusios ant kaktos. Viena ranka Heris ištraukė Persio pistoletą, o kita taip branginamą kietmedžio lazdą.

- Nesirūpink, mes tau viską grąžinsime, - nuramino Heris.

Jis buvo truputėlį sumišęs.

- Būtų gerai, jei tą patį galėčiau pasakyti apie tavo darbą, - atkirto Persis. - Apie jūsų *visų* darbą. Neturite teisės šitaip elgtis! Neturite teisės!

Buvo akivaizdu, jog Persis pasiruošęs gana ilgai tęsti savo išvedžiojimus šia tema, tačiau mes jo pamokslams neturėjome laiko. Ki-

šenėlėje turėjau ritinėlį izoliacijos - šiuolaikinės lipnios juostos pirmtakės. Ją išvydęs, Persis ėmė trauktis atatupstas. Brutalusis sugriebė jį iš užpakalio ir laikė, kol aš izoliacija užklijavau burną, tikrumo dėlei apsukdamas aplink galvą. Kai juostą nuimsime, Persio garbanos sumažės keliomis sruogomis, o lūpose atsiras ryškių įtrūkimų, tačiau aš jau nebekreipiau į tai dėmesio. Persis man buvo įkyrėjęs iki gyvo kaulo.

Mes atsitraukėme nuo Persio. Jis stovėjo kambario viduryje po vieliniu tinkleliu apgaubta elektros lempute, kvėpuodamas pro išsiplėtusias šnerves ir dusliai mykdamas. Viską sudėjus vienon krūvon, jis atrodė kaip bet kuris kitas mūsų įgrūstas į tą kambarį kalinys.

- Juo tyliau elgsiesi, juo greičiau iš čia išeisi, - perspėjau aš. - Pasistenk tai prisiminti, Persi.

- O kai pasijusi vienišas, prisimink Alyvuogę, - patarė Heris. - Ak - ak - ak - ak.

Po to mes išėjome. Aš uždariau duris, o Brutalusis jas užrakino. Dynas stovėjo Mylioje visai netoliese, greta Kofio kameros. Į viršutinę spyną jis jau buvo įkišęs raktą. Mes visi keturi susižvalgėme neištardami nė žodžio. Nebuvo reikalo kalbėti. Mes užkūrėme visą šią mašiną; dabar tik galėjome tikėtis, jog ji keliaus nustatytu maršrutu, kur nors pakeliui nenusukdama į šalį.

- Ar dar tebenori pasivažinėti, Džonai? - paklausė Brutalusis.

- Taip, sere, - atsakė Kofis. - Manau, jog noriu.

- Gerai, - tarė Dynas.

Jis atrakino pirmą spyną, ištraukė raktą ir ėmė rakinti antrą.

- Ar reikia tave surakinti grandinėmis, Džonai? - paklausiau.

Kofis susimąstė.

- Galite, jei reikia, - galiausiai ištarė jis. - Bet *nebūtina.*

Linktelėjau Brutaliajam, ir šis atidarė kameros duris, po to atsisukau į Herį, kuris buvo nukreipęs į Kofį Persio 45-o kalibro pistoletą.

- Atiduok juos Dynui, - paliepiau.

Dynas sumirksėjo, lyg pabusdamas iš trumpalaikio miego, pamatė, jog vis dar laiko rankose Persio pistoletą ir lazdą, ir atidavė juos Dynui. Tuo tarpu Kofis tarytum griozdas stūksojo koridoriuje, savo skusta galva vos nesiekdamas palubėje kabančios metaliniu tinkleliu apgaubtos elektros lemputės. Jis stovėjo susidėjęs rankas ant priekio, nuleidęs pečius abipus savo plačios kaip statinė krūtinės, ir aš vėl, kaip ir tada, kai pirmą kartą jį pamačiau, pagalvojau apie milžinišką sugautą lokį.

- Užrakink Persio žaisliukus budinčiojo rašomajame stale, iki mes sugrįšime, - paliepiau Dynui.

- Gerai, - atsakė man Dynas, nekreipdamas dėmesio į Herio žodžius.

- O jei kas pasirodytų, - tikriausiai taip neįvyks, tačiau kas žino, - ką tu pasakysi?

- Kad maždaug apie vidurnaktį Kofis ėmė nerimti, - atsakė Dynas. Jis priminė uolų koledžo studentą, atsakinėjantį per svarbų egzaminą. - Mes turėjome jam uždėti tramdomuosius marškinius ir patalpinti į tramdomąjį kambarį. O jei pasigirs triukšmas, kas jį beišgirstų, pamanys, jog tai Kofis.

Dynas pažvelgė į Džoną Kofį.

- O kaip dėl mūsų? - paklausė Brutalusis.

- Polas yra administracijos pastate, tikrina liudininkų sąrašą Delo byloje, - atsakė Dynas. - Šiuo metu tai yra svarbu, nes egzekucija įvykdyta labai sumautai. Jis pasakė, jog tikriausiai išbus ten per visą pamainą. Tu, Heris ir Persis esate skalbykloje, skalbiate savo rūbus.

Ką gi, bent jau taip būdavo sakoma. Kai kuriomis naktimis skalbykloje buvo lošiama kauliukais, kartais būdavo lošiamas pokeris arba "dvidešimt vienas". Kad ir kas būtų lošiama, visi sakydavo, jog lošime dalyvaujantys prižiūrėtojai skalbia savo rūbus. Paprastai per šiuos sambūrius būdavo geriamas naminis viskis, o retkarčiais keliaudavo ratu ir cigaretė su narkotikais. Manau, jog tai vyko visuose kalėjimuose nuo pat tų laikų, kai kalėjimai buvo išrasti. Kai leidi savo dienas tarp iš dumblo išlindusių žmonių, šiek tiek susitepi ir pats. Šiaip ar taip, nelabai buvo tikėtina, kad mus kas nors patikrintų. Kould Mauntine "rūbų skalbimas" buvo traktuojamas labai diskretiškai.

- Puiku, - pasakiau ir apsukau Kofį, kad šis pajudėtų. - O jei viskas sugrius, Dynai, tu nieko nežinai ir nieko negirdėjai.

- Lengva pasakyti, bet...

Tuo momentu liesa ranka išlindo pro Vartono kameros grotas ir sučiupo Kofio bicepsą. Mes visi iš nuostabos aiktelėjome. Vartonas turėjo gulėti kaip negyvas, vos ne komos būsenoje, o jis štai stovėjo svirduliuodamas lyg boksininkas po stipraus smūgio ir apsvaigęs šypsojosi.

Kofio reakcija buvo tiesiog stulbinanti. Jis nepasitraukė į šalį, tačiau taip pat aiktelėjo, košdamas orą pro dantis, kaip žmogus, palietęs kažką šalta ir nemalonų. Jo akys išsiplėtė, ir vieną akimirką atrodė, kad Kofis ir mums gerai pažįstamas nebylys - tai du visiškai skir-

tingi žmonės, niekada gyvenime vienas kito nematę. Kofis vėl atrodė gyvas - kaip ir tada, kviesdamas mane ateiti į jo kamerą, kad galėtų mane paliesti. "Sutaisyti" - kalbant Kofio kalba. Jis vėl atrodė kaip ir tuo metu, kai tiesė rankas į peliuką. Dabar, trečią kartą, jo veidas nušvito, tarsi kas smegenyse būtų įjungęs prožektorių. Tik šį kartą šviesa buvo kitokia. Ji buvo *šaltesnė*, ir aš pirmą kartą pagalvojau, o kas būtų, jei Kofis staiga užsimanytų pabėgti. Mes turėjome pistoletus ir galėjome jį nušauti, tačiau iš tiesų sulaikyti Kofį būtų buvę nepaprastai sunku.

Iš Brutaliojo veido supratau, jog ir jį apniko panašios mintys, o Vartonas ir toliau beprasmiškai tebesišypsojo savo atvėpusiomis lūpomis.

- Ir kurgi jūs susiruošėte? - nerišliai paklausė jis.

Kofis stovėjo ramiai. Iš pradžių jis pažvelgė Vartonui į veidą, po to į ranką, paskiau vėl į veidą. Negalėjau perskaityti, kas buvo parašyta Kofio veide. Noriu pasakyti, jog Kofio veidas atrodė protingas, tik aš nepajėgiau suprasti, kas jame atsispindi. O dėl Vartono visai nesukau sau galvos. Vėliau jis nieko neprisimins; Vartonas buvo tarsi be sąmonės sliūkinantis girtuoklis.

- Tu esi blogas, - sušnibždėjo Kofis, ir aš negalėjau suprasti, ką išgirdau jo balse - skausmą, pyktį ar baimę. O gal viską kartu.

Kofis vėl pažvelgė į Vartono ranką, kaip žiūrima į vabalą, galintį bjauriai jums įkąsti, ir susimąstė.

- Teisingai, nigeri, - pritarė Vartonas nesąmoningai šypsodamasis. - Toks blogas, kokį tik gali įsivaizduoti.

Ir staiga aš pajutau, jog gali įvykti kažkas siaubinga, kas visiškai tą priešaušrį sujauks mūsų planus, kaip kad žemės drebėjimas paliečia upės vagą. Tai turėjo įvykti, ir nei aš, nei kuris kitas iš mūsų negalėjo šito sustabdyti.

Brutalusis paėmė Vartono ranką, atplėšė ją nuo Džono Kofio, ir šis jausmas išnyko, tartum būtų nutraukta kažkokia potencialiai pavojinga elektros grandinė. Jau jums sakiau, kad E korpuse nė karto nebuvo suskambėjęs gubernatoriaus tiesioginės linijos telefonas, tačiau jei jis suskambėtų, pajusčiau tokį pat palengvėjimą, kuris mane apėmė, kai Brutalusis atplėšė Vartono ranką nuo milžiniško vyro, stovinčio greta manęs it bokštas. Kofio žvilgsnis iš karto pasidarė bukas, lyg kas jo smegenyse būtų išjungęs tą prožektorių.

- Gulk, Bili, - pasakė Brutalusis. - Pailsėk truputį.

Dažniausiai aš šitaip ramindavau, tačiau šioje situacijoje nesipiktinau, kad Brutalusis pasisavino mano žodžius.

- Gal ir pailsėsiu, - sutiko Vartonas. Jis pasitraukė nuo grotų, susvyravo ir vos nepargriuvo, tačiau paskutinę sekundę sugebėjo išlaikyti pusiausvyrą. - Ūūū, tėtuk. Visas kambarys sukasi. Lyg būčiau girtas.

Jis atatupstas pasitraukė gulto link, neatitraukdamas nuo Kofio savo migloto žvilgsnio.

- Nigeriai privalo turėti atskirą elektros kėdę, - pareiškė Vartonas.

Tuo metu jo pakinkliai atsitrenkė į gultą, ir Vartonas nuvirto aukštielninkas. Dar nespėjęs galva paliesti plonos kalėjimo pagalvės, Vartonas ėmė knarkti. Gilūs mėlyni šešėliai įsimetė jam palei akiduobes, o pro dantis kyšojo liežuvio galiukas.

- Kristau, kaip jis sugebėjo atsikelti, juk jis yra kimšte prikimštas migdomųjų, - sušnibždėjo Dynas.

- Nesvarbu, dabar jau jis išsijungęs, - pasakiau. - Jei jis vėl pradėtų atsigauti, duok jam dar vieną tabletę, ištirpdytą stiklinėje vandens. Tačiau ne daugiau kaip vieną. Mes nenorime jo nužudyti.

- Kalbėk už save - sudundėjo Brutalusis ir paniekinamai pažvelgė į Vartoną. - Tokios beždžionės kaip ši nenužudysi narkotikais. Nuo jų tokie tipai tik geriau auga.

- Jis yra blogas žmogus, - pakartojo Kofis, tik šį kartą tyliau, tarsi abejotų tuo, ką sako, ar nesuprastų, ką jo žodžiai reiškia.

- Teisingai, - pritarė Brutalusis, - tikras šėtonas. Tačiau dabar tai nesvarbu, nes mes su juo nebesiterliosime.

Mes vėl pajudėjome. Visi keturi buvome apsupę Džoną Kofį, lyg garbintojai kažkokį stabą, sapaliojantį apie nepilnavertį gyvenimą.

- Pasakyk man vieną dalyką, Džonai - ar žinai, kur mes tave vedame?

- Padėti, - atsakė šis. - Manau, kad... padėti... damai?

Jis pažvelgė į Brutalųjį sunerimęs ir su viltimi.

Brutalusis linktelėjo.

- Teisingai. Tačiau iš kur tu žinai? Iš kur tu *žinai*?

Džonas Kofis ilgai svarstė, po to papurtė galvą.

- Nežinau, - atsakė jis Brutaliajam. - Teisybę pasakius, bose, aš beveik nieko nežinau. Niekada nežinojau.

Mes turėjome pasitenkinti tokiu atsakymu.

6

Žinojau, jog mažos durys tarp kabineto ir laiptų, vedančių į sandėlį, nebuvo įstatytos turint omenyje panašius į Džoną Kofį, tačiau

tol, kol nepamačiau, kaip jis susimąstęs stovi priešais šias duris, nesuvokiau, kokios jos mažos iš tiesų.

Heris nusikvatojo, tačiau Džonui visai neatrodė juokinga, kad gigantiškas vyras stovi prieš mažytėlaites duris. Jei jis būtų ir kur kas aštresnio proto, nebūtų nusijuokęs. Žinoma, jog nebūtų. Jis beveik visą savo gyvenimą buvo milžiniško ūgio, o tos durys buvo iš tiesų mažiausios iš visų.

Jis pritūpė, prašliaužė pro duris, vėl atsistojo ir nulipo laiptais žemyn, kur jo laukė Brutalusis. Apačioje Džonas sustojo ir per tuščią sandėlį pažvelgė į platformą, ant kurios stovėjo Senoji Žiežirba, nebyli ir tokia pat vaiduokliška kaip sostas mirusio karaliaus pilyje. Ant atkaltės kažkaip atsainiai kabojo šalmas. Jis labiau priminė juokdario kepurę nei karaliaus karūną. Tokį galvos apdangalą galėjo dėvėti ar kratyti rankose tik kvailys, norintis dar labiau prajuokinti savo kilmingą publiką. Ant sienos grėsmingai driekėsi kėdės šešėlis, ištįsęs ir labai plonas. Taip, man pasirodė, jog vis dar tebeužuodžiu ore tvyrantį apdegusio kūno kvapą. Jis buvo silpnas, tačiau tikriausiai buvo daugiau mano vaizduotės vaisius.

Heris prasispraudė pro duris ir praėjo pro mane. Man nepatiko, kad Džonas žiūri į Senąją Žiežirbą sustingusiomis, išplėstomis akimis. Ir man dar labiau nepatiko, kai priėjęs arčiau pamačiau vieną jo ranką, pašiurpusią it žąsies oda.

- Eime, milžine, - paraginau.

Paėmiau jį už riešo ir pamėginau timptelėti link durų, vedančių į tunelį. Iš pradžių Džonas nenorėjo eiti, ir mano pastangos buvo tolygios mėginimui išjudinti giliai į žemę sulindusį didžiulį akmens luitą.

- Eime, Džonai, mes privalome vykti, o gal tu nori, kad karieta vėl virstų moliūgu? - ragino Heris, vėl nervingai nusijuokdamas.

Jis paėmė Džoną už kitos rankos ir truktelėjo, tačiau Džonas nė nekrustelėjo iš vietos. Ir po to jis kažką tyliai, tartum pro sapnus pasakė. Tie žodžiai nebuvo skirti nei man, nei bet kuriam iš mūsų, tačiau aš jų iki šiol nepamiršau.

- Jos vis dar čia. Jo kūno dalelės vis dar čia. Aš girdžiu, kaip jos klykia.

Heris liovėsi nervingai kikenęs, o jo lūpose pasirodė kreiva šypsena, primenanti pasvirusias langines ant apleisto namo. Brutalusis pažvelgė vos ne siaubo pilnu žvilgsniu ir atsitraukė nuo Kofio. Antrą kartą per mažiau nei penkias minutes pajutau, jog visas mūsų reikalas gali sužlugti. Šį kartą įsikišau aš; kai netrukus grėsmė iškils tre-

čią kartą, bus Herio eilė. Patikėkite, tą naktį mes visi turėjome galimybę pasireikšti.

Prisiartinau prie Džono, užstodamas jam kėdę, pasistiebdamas ant pirštų galų, stengdamasis pridengti visą vaizdą. Po to du kartus pliaukštelėjau pirštais Džonui palei akis.

- Na! - paraginau, - Eik! Sakei, tavęs nereikia surakinti grandinėmis, tad dabar tai įrodyk! Eik, milžine! Eik, Džonai Kofi! Štai ten! Link anų durų!

Jos akys prašviesėjo.

- Taip, bose.

Ir, garbė Dievui, Kofis pajudėjo.

- Žiūrėk į duris, Džonai Kofi, tik į duris ir niekur daugiau.

- Taip, bose, - atsakė Džonas, paklusniai nudelbdamas akis į duris.

- Brutalusai, - pašaukiau ir parodžiau ranka į duris.

Jis nuskubėjo į priekį, žvangindamas raktais, kol surado reikalingą. Džonas nenuleido akių nuo durų, o aš nenuleidau žvilgsnio nuo jo, tačiau akies krašteliu pastebėjau, kaip Heris nervingai dirsčioja į kėdę, tarsi niekada gyvenime nebūtų matęs.

Jo kūno dalelės vis dar čia... Aš girdžiu, kaip jos klykia.

Jei tai buvo tiesa, tada Eduardas Delakrua turėjo klykti garsiausiai ir ilgiausiai iš visų, ir aš džiaugiausi negalėdamas girdėti to, ką girdėjo Džonas Kofis.

Brutalusis atidarė duris. Mes nusileidome laiptais, praleisdami Kofį į priekį. Apačioje jis niūriai pažvelgė į tunelį su žemomis plytų lubomis. Kol pasieks jo galą, Kofiui į nugarą įsimes dieglys, nebent...

Pristūmiau vežimėlį. Paklodė, ant kurios gulėjo Delo kūnas, buvo nuimta (tikriausiai sudeginta), tad matėsi juoda oda, kuria buvo aptrauktas vežimėlio gultas.

- Lipk, paliepiau Džonui. Jis dvejodamas pažvelgė į mane, ir aš padrąsindamas linktelėjau. - Taip tau bus lengviau, o mums nesudarys jokių sunkumų.

- Gerai, bose Edžkoumai.

Džonas atsisėdo, po to išsitiesė aukštielninkas, žvelgdamas į mus rudomis susirūpinusiomis akimis. Jo pėdos, įspraustos į pigias kalėjimo šlepetes, kadaravo beveik palei grindis. Brutalusis atsistojo tarp Džono kojų ir ėmė stumti vežimėlį drėgnu tuneliu, kaip yra stūmęs daugelį kitų. Vienintelis skirtumas buvo tas, kad šis keleivis dar tebekvėpavo. Maždaug pusiaukelėje - turėjome būti po plentu ir būtu-

mę girdėję prislopintą automobilių ūžesį, jei jų tokiu metu būtų buvę - Džonas ėmė šypsotis.

- Klausykit, - tarė jis, - tai visai smagu.

"Kitą kartą vežamas ant šio vežimėlio jis taip negalvos" - pamaniau. Tiesą pasakius, kitą kartą vežamas ant šio vežimėlio jis nieko negalvos ir nieko nejaus. O gal jaus? Jis pasakė, jog Delo kūno gabalėliai vis dar buvo ant kėdės, kad girdėjo juos klykiant.

Aš krūptelėjau, tačiau niekas šito nematė, nes ėjau paskutinis.

- Tikiuosi, nepamiršote "Aladino", bose Edžkoumai, - pasakė Brutalusis, kai pasiekėme tunelio galą.

- Nesirūpink, - atsakiau.

"Aladinas" savo išvaizda nesiskyrė nuo kitų raktų, kuriuos tomis dienomis nešiodavausi, - o aš turėjau kokius keturis svarus sveriantį ryšulį, - tačiau tai buvo visrakčių visraktis, atrakinantis visas spynas. Tomis dienomis kiekviename kamerų korpuse buvo po vieną "Aladiną", kuris buvo korpuso viršininko nuosavybė. Kiti prižiūrėtojai galėdavo jį pasiskolinti, tačiau tik vyresnysis prižiūrėtojas neprivalėdavo pasirašyti.

Tunelio gale buvo plieninių strypų vartai. Jie man visada primindavo paveiksluose matytas senovines pilis, žinote, iš tų laikų, kai riteriai buvo drąsūs ir klestėjo mandagumas. Tik Kould Mauntinas toli gražu nebuvo panašus į karaliaus Artūro laikų Kameloto dvarą. Už vartų buvo laiptai, vedantys prie nežymių, primenančių pertvarą durų, ant kurių išorėje kabojo užrašai "PAŠALINIAMS ĮEITI DRAUDŽIAMA", "VALSTIJOS NUOSAVYBĖ" ir "ATSARGIAI, ELEKTROS ĮTAMPA".

Atvėriau vartus, o Heris juos vėl uždarė. Mes užlipome į viršų, vėl praleisdami Džoną Kofį į priekį. Jis įėjo įtraukęs pečius ir nuleidęs galvą. Viršuje Heris prasispraudė pro jį (tai nebuvo paprasta, nors Heris iš mūsų trijų buvo smulkiausias) ir atrakino duris. Jos buvo sunkios. Heris sugebėjo jas pajudinti, tačiau nepajėgė iki galo atverti.

- Palaukite, bose, - tarė Džonas.

Jis vėl prasispraudė į priekį - savo klubu nublokšdamas Herį prie sienos - ir viena ranka pakėlė duris. Galėjai pamanyti, kad jos buvo padarytos iš nudažyto kartono, o ne plieno lakštų.

Mums į veidus plūstelėjo šaltas nakties oras, lydimas nuo kalnų atkeliavusio vėjo, kuris dabar lankysis beveik nuolatos iki pat kovo ar balandžio. Pakilo nukritusių lapų sūkurys, ir Džonas laisva ranka sugavo vieną. Niekada nepamiršiu, kaip jis žiūrėjo į tą lapą ir kaip

sutrynęs prisikišo prie savo gražios nosies, kad galėtų pasimėgauti kvapu.

- Na, - paragino Brutalusis, - keliaukime.

Mes išėjome į lauką. Džonas nuleido duris, ir Brutalusis jas užrakino - joms nereikėjo "Aladino", tačiau visrakčio prireikė atrakinti vartus ir iš strypų bei vielos padarytą narvą, supantį duris.

- Prispausk rankas prie šlaunų, kai eisi pro narvą, milžine, - sumurmėjo Heris. - Neprisiliesk prie vielos, jei nenori nusideginti.

Po to mes išėjome į laisvę. Sustojome nedideliu būreliu (manau, jog mes priminėme apie kalną susispietusias tris kalveles) ir žiūrėjome į Kould Mauntino valstijos kalėjimo sienas bei šviesas sargybos bokštuose. Viename sargybos bokšte netgi išvydau neryškų sargybinio kontūrą, savo kvapu besišildantį rankas, tačiau visa tai truko tik akimirką; bokštų langai, išeinantys į kelią, buvo mažyčiai. Tačiau vis tiek mes privalėjome elgtis nepaprastai tyliai. Ir jei tuo metu *iš tiesų* būtų pasirodęs automobilis, galėjome patekti į didelę bėdą.

- Eime, - sušnibždėjau. - Rodyk kelią, Heri.

Žąsele slinkome palei greitkelį į šiaurę. Heris ėjo pirmas, už jo sekė Džonas Kofis, po to Brutalusis, po to aš. Užlipome į pirmąją įkalnę ir perėjome į kitą kelio pusę, iš ten pro medžių viršūnes tesimatė kalėjimo šviesos. Heris vedė mus vis tolyn.

- Kur tu jį pastatei? - paklausė Brutalusis. Iš jo burnos kilo baltas garas. - Baltimorėje?

- Jau netoli, - nervingai ir suirzęs atsakė Heris. - Neaušink savo prakeiktos burnos, Brutai.

Tačiau, kaip pastebėjau, Kofis su džiaugsmu būtų keliavęs pėsčiomis iki pat saulės patekėjimo, o gal ir tol, kol ji vėl nusileistų. Jis dairėsi į šalis, - ne iš baimės, o iš pasimėgavimo, tuo esu visiškai tikras, - kai suūkė pelėda. Pagalvojau, jog Kofis visiškai nebijo tamsos atvirame lauke, nors ji kelia jam baimę patalpoje. Kofis glamonėjo naktį, trynėsi į ją visomis savo juslėmis, kaip vyras trina veidą į moters iškilumus ir įdubimus.

- Suksime čia, - tyliai perspėjo Heris.

Dešinėje pamatėme nedidelį kelio atsišakojimą, siaurą, negrįstą, viduryje apžėlusį piktžolėmis. Pasukome šiuo keliuku ir žingsniavome dar ketvirtį mylios. Brutalusis jau vėl buvo bepradedąs bambėti, kai Heris staiga sustojo, perėjo į kairę keliuko pusę ir ėmė sklaidyti nulaužtas pušų šakas. Prie jo prisijungė Džonas ir Brutalusis ir, man nespėjus nė rankų pridėti, jie atidengė aplamdytą "Farmall" firmos

sunkvežimio nosį. Vielos tinklu aptraukti sunkvežimio priekiniai žibintai spoksojo į mus tarsi apmusijusios akys.

- Žinai, stengiausi būti kiek galima atsargesnis, - paaiškino Heris Brutaliajam plonu, aikštingu balsu. - Tau galbūt tai ir juokinga, Brutai Hauvelai, tačiau aš esu kilęs ir labai religingos šeimos, mano pusbroliai ir pusseserės yra tokie pasiutusiai šventi, kad krikščionys palyginti su jais yra tarsi liūtai, ir jei aš per tokius žaidimus įkliūčiau...

- Nusiramink, - paguodė Brutalusis. - Aš esu sudirgęs, ir tiek.

- Aš taip pat, - atsakė Heris nenatūraliu balsu. - O dabar kad tik mums pavyktų užvesti tą prakeiktą senieną...

Vis dar tebeniurzgėdamas, jis apėjo aplink sunkvežimio variklio gaubtuvą, o Brutalusis man nežymiai mirktelėjo. O Kofis, atrodė, apskritai neegzistuoja. Džonas buvo užvertęs galvą ir gėrė į save danguje išsibarsčiusių žvaigždžių šviesą.

- Jei norite, aš važiuosiu kartu su juo gale, - pasisiūlė Brutalusis.

Už mūsų nugarų trumpai sudejavo “Farmall” sunkvežimio starteris, inkšdamas kaip senas šuo, šaltą žiemos rytą bandantis atsistoti ant kojų; ir netrukus variklis atgijo. Heris dar kartą spustelėjo akceleratorių ir paliko variklį dirbti tuščia eiga.

- Nėra jokio reikalo tai daryti dviems, - aiškino Brutalusis.

- Lipk į priekį, - pasakiau. - Grįžtant atgal, galėsi važiuoti kartu su juo. Jei tik mes šios kelionės nebaigsime užrakintoje “karietoje”.

- Nekalbėk taip, - paprašė Brutalusis nuoširdžiai susirūpinęs. Atrodė, jog jis tik dabar suprato, kokios rimtos gali būti pasekmės, jei mus sučiups.

- Vardan Kristaus, Polai.

- Gerai, - atšoviau. - Lipk į kabiną.

Brutalusis padarė taip, kaip jam liepiau. Tempiau Džoną Kofį už rankos tol, kol pagaliau nors trumpam pavyko sugrąžinti jį ant žemės, po to nusivedžiau į sunkvežimio galą, kur iš šonų stirksojo metaliniai lankai. Heris buvo ant jų užmetęs brezentą, ir tai turėjo mums šiek tiek pagelbėti, jei pakeliui būtume sutikę pravažiuojančius automobilius ar sunkvežimius. Tačiau jis niekaip negalėjo uždengti atviro galo.

- Lipk, milžine, - pasakiau.

- Tai dabar pasivėžinsime?

- Teisingai.

- Gerai.

Kofis nusišypsojo. Tai buvo miela ir maloni šypsena, gal ir todėl, kad jos netemdė jokios mintys. Kofis įlipo į sunkvežimio kėbulą. Aš

pasekiau jam iš paskos, nuėjau į priekį ir padaužiau į kabinos stogą. Heris įjungė pirmą pavarą, ir sunkvežimis kratydamasis ir trūkčiodamas pajudėjo iš vietos.

Džonas Kofis stovėjo kėbulo viduryje, plačiai išskėtęs kojas ir vėl užvertęs galvą į žvaigždes, plačiai šypsodamasis ir nekreipdamas dėmesio į jį talžančias šakas, kai Heris išsuko sunkvežimį į plentą.

- Pažiūrėkite, bose, - sušuko jis tyliu, kupinu susižavėjimo balsu, rodydamas į nakties tamsą. - Tai Kasiopėja, dama, sėdinti supamojoje kėdėje.

Jis buvo teisus; aš taip pat ją pamačiau tarp žvaigždžių virtinių ir šmėžuojančių pro šalį medžių viršūnių. Tačiau kai Kofis paminėjo damą supamojoje kėdėje, aš pagalvojau ne apie Kasiopėją, o apie Melindą Mur.

- Aš ją matau, Džonai, - pasakiau ir truktelėjau jį už rankos. - Tačiau dabar privalai atsisėsti, gerai?

Jis atsisėdo atremdamas nugarą į kabiną, tačiau nė akimirkai nenuleisdamas akių nuo dangaus. Jo veidas spindėjo iš taurios, minčių nesudarkytos laimės. Su kiekvienu plikų Herio "Farmall" sunkvežimio padangų apsisukimu Žalioji myla tolo nuo mūsų, ir bent jau kuriam laikui nustojo tekėję begaliniai Džono Kofio ašarų upeliai.

7

Iki Holo Muro namų Čimni Ridže buvo dvidešimt penkios mylios, tačiau kelionė lėtu tarškančiu Herio Tervilidžerio sunkvežimiu užtruko ilgiau nei valandą. Tai buvo klaikus pasivažinėjimas, ir nors man atrodo, jog kiekviena jo akimirka giliai įsirėžė mano atmintyje, - kiekvienas posūkis, krestelėjimas, kiekviena nuokalnė, siaubo akimirkos (jų buvo dvi), kai pro mus priešinga kryptimi pravažiavo sunkvežimiai, - nemanau, jog galėčiau bent apytikriai aprašyti, ką tuo metu jaučiau, sėdėdamas kartu su Džonu Kofiu, abu lyg indėnai susisupę į senas antklodes, kurias Heris buvo parūpinęs.

Svarbiausia buvo apėmęs *paklydimo* jausmas - gilus ir siaubingas skausmas, kurį pajunta vaikas, supratęs, jog nuėjo klaidinga kryptimi, kad visos žymės yra nepažįstamos ir jis nebežino, kaip surasti namus. Aš keliavau naktį su kaliniu - ne *šiaip sau* kaliniu, o nuteistu mirties bausme už dviejų mergaičių nužudymą. Jei mus sugautų, mano įsitikinimas, kad šis kalinys yra nekaltas, neturėtų jokios reikšmės; visi mes patektume į kalėjimą ir greičiausiai Dynas Stentonas taip pat. Dėl vienos netinkamai įvykdytos egzekucijos ir vilties, jog

greta manęs sėdintis milžinas *gali* išgydyti vienos moters auglį, kurio jau nebevalia operuoti, pastačiau ant kortos visą savo gyvenimo karjerą. Tačiau, žiūrėdamas į Džoną, besižavintį žvaigždėmis, išsigandęs pradėjau suvokti, kad aš jau tuo *nebetikiu*, jei apskritai kada nors tuo tikėjau; dabar mano šlapimtakių uždegimas atrodė nereikšmingas ir nugrimzdęs į tolimą praeitį; žmogus visada pamiršta nemalonius ir skausmingus dalykus, kai tik jie praeina (kartą mano motina paaiškino, jog moteris niekada nesiryžtų turėti antrąjį vaiką, jei iš tiesų prisimintų, kokie baisūs buvo skausmai gimdant pirmąjį). O dėl Misterio Džinglo, tai ar nebuvo įmanoma, o gal net tikėtina, kad mes klydome, galvodami, jog Persis jį labai stipriai sužalojo? Arba, kad Džonas - kuris iš tiesų turėjo kažkokios hipnotizuojančios galios, bent jau dėl šito nekilo abejonių - kažkokiu būdu mus apkvailino ir privertė įsivaizduoti, jog matėme tai, ko iš tiesų nebuvo? O Holas Muras? Kai aš jį netikėtai užklupau kabinete, išvydau bejėgį ašarojantį senuką. Tačiau nemanau, jog tai teisingiausiai apibūdina kalėjimo viršininką. Manau, tikrasis kalėjimo viršininkas yra tas vyras, kuris kartą sulaužė riešą šunėkui, norėjusiam jį prismeigti; vyras, kuris man ciniškai tiksliai paaiškino, kad Delakrua kiaušai vis tiek iškeps, nesvarbu, kas bus egzekucijos komandos pirmoje eilėje. Negi aš galėjau tikėtis, kad Holas Muras pasitrauks į šalį ir įsileis į savo namus nuteistą vaikų žudiką, idant šis galėtų savo rankomis čiupinėti jo žmoną?

Bevažiuojant mano abejonės plito tarsi liga. Paprasčiausiai negalėjau suprasti, kodėl visa tai padariau ar kodėl prikalbėjau vyrus vykti kartu su manimi į šią beprotišką naktinę kelionę, ir netikėjau, jog mums pavyks iš viso šito išsikapanoti - kaip pasakytų senoliai, tai buvo tolygu tikėtis, jog šuo gali patekti į dangų. Tačiau taip pat nemėginau viso šio reikalo paskandinti ašarose, kas galbūt ir būtų pavykę; situacija taps nebevaldoma tik tada, kai pasirodysime Murų namuose. Kažkas - manau, tai tebuvo džiaugsmo banga, sklindanti iš greta manęs sėdinčio milžino - neleido padaužyti į kabinos stogą ir sušukti Heriui, kad apsisuktų ir sugrįžtų į kalėjimą, kol dar ne vėlu.

Tokios mintys kamavo mane, kai išsukome iš automagistralės ir pradėjome važiuoti 5-uoju apygardos plentu, o iš jo išsukome į Čimni Ridžo plentą. Prabėgus kokioms penkiolikai minučių, išvydau žvaigždes uždengiančio stogo kontūrus ir supratau, jog atvykome.

Heris perjungė pavarą iš antros į lėtąją (manau, jog per visą kelionę jis tik vieną kartą buvo įjungęs aukštesnę pavarą). Variklis

trūktelėjo, sudrebindamas visą sunkvežimį, tarsi ir jį būtų ėmęs siaubas dėl to, kas laukė mūsų.

Heris įsuko į keliuką prie Muro namų ir pastatė niurzgantį sunkvežimį greta kalėjimo viršininko padoraus juodo “Biuiko”. Priešais mus truputėlį dešiniau stovėjo dailutėlis namas, kurio stilius, manau, vadinosi Keip Kodo. Mūsų priekalnių krašte toks namas turėjo atrodyti įžūliai, tačiau taip nebuvo. Išlindo mėnulis, kurio šypsena tą parytį buvo kiek platesnė, ir jo šviesoje išvydau kiemą, kuris visada būdavo labai tvarkingai prižiūrimas, tačiau dabar užleistas. Čia buvo pilna nesugrėbtų lapų. Paprastai tai būtų buvęs Melės darbas, tačiau šį rudenį Melė nebegrėbstė lapų, ir ji daugiau niekada neišvys, kaip jie krenta. Tai buvo akivaizdus faktas, o aš paprasčiausiai išprotėjau, tikėdamasis, jog tas idiotas tuščiomis akimis gali ką nors pakeisti.

Tačiau gal dar buvo nevėlu išgelbėti savo kailį. Pabandžiau atsikelti. Antklodė, kuria buvau apsigaubęs, nuslinko nuo pečių. Dar galėjau pasilenkti, pabarbenti į langą iš vairuotojo pusės ir pasakyti Heriui, jog dingtume iš čia po velnių, kol dar...

Džonas Kofis savo milžiniška letena sugriebė mane už rankos ir nutempė atgal taip lengvai, lyg būčiau kūdikis.

- Pažiūrėkite, bose, - tarė jis. - Kažkas prabudo.

Žvilgsniu pasekiau jo pirštą ir pajutau tuštumą - ne tik skrandyje, bet ir širdyje. Viename iš galinių langų suspindo šviesa. Tikriausia tai buvo kambarys, kuriame Melinda dabar praleisdavo beveik visas savo dienas ir naktis; ji jau nebegalėjo nulipti laiptais, kaip ir sugrėbti lapų, prikritusių per paskutinę audrą.

Žinoma, kad jie išgirdo sunkvežimį - prakeiktą Herio Tervilidžerio “Farmall’ą”, kurio variklis staugė ir perdė išilgai viso išmetamojo vamzdžio, o tokio bereikšmio daikčiuko kaip duslintuvas nebuvo, kad šiuos garsus prislopintų. Po velnių, nemanau, jog Murai pastarosiomis naktimis būtų galėję gerai miegoti.

Užsidegė šviesa arčiau paradinių durų (virtuvėje), po to svetainėje viršuje, po to paradiniame hole, ir galiausiai priebutyje. Stebėjau šias slenkančias šviesas kaip žmogus, atsirėmęs į cementinę sieną ir rūkantis paskutinę cigaretę, stebi besiartinantį jį sušaudyti baudžiamąjį būrį. Tačiau net ir tada dar ne visai suvokiau, kad jau per vėlu trauktis, kol nenutilo nelygus “Farmall” variklio ūžesys, negirgžtelėjo durelės ir nesugurgždėjo žvirgždas po Herio ir Brutaliojo kojomis.

Džonas pakilo, tempdamas mane kartu su savimi. Blausioje šviesoje jo veidas buvo gyvas ir nekantrus. Kodėl gi ne? Kodėl gi jam nebūti nekantriam? Jis yra kvailys.

Heris su Brutaliuoju lyg vaikai per audrą stovėjo prie sunkvežimio surėmę pečius, ir aš pamačiau, jog jie abu yra lygiai taip kaip aš išsigandę, sumišę ir sutrikę. Dėl to pasijutau dar blogiau.

Džonas išlipo iš kėbulo. Jam tai buvo greičiau paprastas žingsnelis nei šuolis. Nusekiau jam iš paskos netvirtomis kojomis ir jausdamasis apgailėtinai. Būčiau išsitiesęs ant šalto žvirgždo, jei Džonas nebūtų nutvėręs manęs už rankos.

- Tai - klaida, - sušnypštė Brutalusis. Jo akys buvo išplėstos ir pilnos baimės. - Visagali Kristau, Polai, ką mes sumanėme?

- Jau per vėlu, - atsakiau.

Stumtelėjau Kofį, ir šis paklusniai nuėjo ir atsistojo greta Herio. Įsitvėriau Brutaliajam į parankę, lyg šis būtų mano mergina, atėjusi į pasimatymą, ir nusivedžiau po stogeliu, kur dabar degė šviesa.

- Leisk man kalbėti. Supratai?

- Taip, - atsakė Brutalusis. - Atrodė, jog dabar tik tiek aš ir tesupratau.

Atsigręžiau per petį.

- Heri, pasilik su juo prie sunkvežimio, kol aš jūsų nepašauksiu. Nenoriu, kad Muras jį pamatytų anksčiau nei aš būsiu pasirengęs.

Tačiau žinojau viena: aš niekada nebūsiu pasiruošęs.

Vos spėjome kartu su Brutaliuoju prieiti iki laiptų, kai energingai prasivėrė paradinės durys, ir bronzinis durų plaktukas trinktelėjo į plokštelę. Tarpduryje pasirodė Holas Muras, apsimovęs dryžuotos pižamos kelnes ir apsivilkęs medvilninius marškinėlius; jo plieno spalvos plaukai buvo pasišiaušę į visas puses. Per savo karjeros metus Holas buvo įsigijęs tūkstančius priešų ir tai žinojo. Dešinėje rankoje jis laikė pistoletą neįprastai ilgu vamzdžiu, nukreiptu ne visai į grindis. Šį ginklą Muras nuolat laikė ant lentynos prie durų. Tai buvo ypatingas ginklas, kuriuo naudojosi ir Holo senelis, ir kaip tik tuo momentu (ir dėl to pajutau dar didesnę tuštumą viduriuose) pastebėjau, jog gaidukas yra atlaužtas.

- Kas čia, po velnių, trankosi pusę trijų nakties? - paklausė Muras. Jo balse neišgirdau jokios baimės. Ir - bent jau tuo momentu - jo rankos nevirpėjo. Ranka, laikantį pistoletą, buvo tvirta it akmuo. - Atsakykite, o jei ne, tai...

Pistoleto vamzdis ėmė iš lėto kilti aukštyn.

- Liaukitės, viršininke! - šūktelėjo Brutalusis iškeldamas rankas delnais, atsuktais į ginkluotą vyriškį. Dar niekada nebuvau girdėjęs šitaip skambančio Brutaliojo balso, atrodė, jog drebulys, palikęs Mu-

ro rankas, kažkokiu būdu persikraustė į Bruto Hauvelo gerklę. - Tai mes! Polas, aš ir... tai mes!

Jis žengė žingsnį į priekį, kad po stogeliu esančios lemputės šviesa apšviestų veidą. Aš pasekiau iš paskos. Holas Muras žvilgčiojo tai į vieną, tai į kitą. Pyktį jo veide pakeitė nuostaba.

- Ką jūs čia veikiate? - paklausė jis. - Ne tik trankotės paryčiais, bet ir pasišalinote iš budėjimo. Žinau, jog šiąnakt budite, nes savo darbo kambaryje turiu prie sienos prisegtą grafiką. Tad kas dėl... o, Jėzau. Tik nesakykite, jog kaliniai užsibarikadavo. O gal kilo maištas? - Muras pažvelgė pro mus, ir jo akys susiaurėjo. - O kas dar yra ten, prie sunkvežimio?

"*Leisk man kalbėti*". Taip buvau paliepęs Brutaliajam, tačiau dabar, kai atėjo metas kalbėti, negalėjau net praverti burnos. Tą popietę pakeliui į darbą stropiai apgalvojau, ką pasakysiu atvykęs čia, ir maniau, jog mano žodžiai nuskambės ne per daug pamišėliškai. Ne normaliai, - visame mano sumanyme nebuvo nieko normalaus, - tačiau galbūt užtektinai logiškai, kad būtume įleisti per šias duris ir išmégintume savo laimę. Kad *Džonas* išmėgintų savo laimę. Tačiau visi mano rūpestingai surepetuoti žodžiai pradingo siaubingoje sumaištyje. Mintys ir vaizdai - svylantis Delas, mirštantis peliukas, Tu, besirangantis ant Senosios Žiežirbos kelių ir šaukiantis, jog yra iškeptas kalakutas - sukosi mano galvoje kaip galingo dulkių siurblio įtrauktas smėlis. Tikiu, jog šiame pasaulyje egzistuoja gėris, kad jį vienaip ar kitaip siunčia mylintis Dievas. Tačiau taip pat tikiu, kad yra kita jėga, tokia pat tikra kaip ir Dievas, kuriam meldžiuosi visą gyvenimą, ir ši jėga stropiai stengiasi sunaikinti visus mūsų padorius norus. Ne Šėtonas, turiu omenyje ne Šėtoną (nors taip pat tikiu, kad jis tikrai yra), tačiau kažkoks nesantaikos demonas, išdykęs kvailas sutvėrimas, džiugiai besijuokiantis, kai koks nors senukas padega save, bandydamas prisidegti pypkę, ar kai numylėtas kūdikis įsigrūda į burną savo pirmąjį kalėdinį žaislą ir uždūsta negyvai. Turėjau daug laiko, kad galėčiau apie tai pamąstyti, - nuo pat Kould Mauntino laikų, iki atvykau į "Džordžijos pušis", - ir tikiu, jog toji jėga aktyviai mus veikė tuo paryčiu, lyg rūkas prasismelkdama į visas kerteles ir mėgindama neleisti Džonui Kofiui susitikti su Melinda Mur.

- Viršininke... Holai... aš...

Nepajėgiau sugalvoti nė vienos protingos frazės.

Holas vėl pakėlė pistoletą, taikydamas pro tarpą tarp manęs ir Brutaliojo ir nesiklausydamas, ką aš vapu. Jo krauju pasruvusios

akys nepaprastai išsiplėtė. Ir čia pasirodė Heris Tervilidžeris, kurį mūsų milžinas, plačiai ir kvailai žavingai šypsodamasis, vos ne vilkte vilko.

- Kofis, - sumurmėjo Muras. - Džonas Kofis, - jis giliai įkvėpė ir kiek virpančiu, tačiau stipriu balsu sušuko: - Sustokite! Sustokite, nes šausiu!

Kažkur jam už nugaros pašaukė silpnas, drebantis moteriškas balsas:

- Holai? Ką tu ten darai? Su kuo ten kalbi, sukruštas byblaižy?

Sutrikęs ir apimtas nevilties, Holas trumpai akimirkai atsisuko į tą pusę, iš kur sklido balsas. Sakyčiau, jog tai truko tik akimirką, tačiau jos man būtų pakakę išplėšti iš Holo pistoletą. Tačiau aš nepajėgiau pakelti rankų. Tikriausiai prie jų buvo pririšti svarsčiai. Mano galvoje traškėjo kaip radijo imtuvas per audrą. Teprisimenu, jog jaučiau išgąstį ir kažkokį kvailą nesmagumą dėl Holo.

Heris su Džonu Kofiu prisiartino prie laiptų. Muras vėl atsisuko ir pakėlė pistoletą. Vėliau jis prisipažins, jog, taip, iš tiesų ketino nušauti Kofį; Muras įtarė, kad mes visi buvome tapę įkaitais, o tas, kuris visa tai sumanė, slapstėsi kažkur tamsoje palei sunkvežimį. Jis neįstengė suprasti, kodėl mus atvežė į jo namus, tačiau spėjo, jog tai gali būti koks nors kerštas.

Murui nespėjus iššauti, Heris Tervilidžeris savo kūnu užstojo Kofį. Kofis nevertė jo tai daryti; Heris pats nusprendė.

- Ne, viršininke Murai! - šūktelėjo Heris. - Nusiraminkite! Niekas iš mūsų nėra ginkluotas, ir niekas nenukentės, mes atvykome padėti!

- Padėti? - Muras suraukė savo vešlius antakius. Jo akys liepsnojo. Aš negalėjau atitraukti akių nuo atlaužto pistoleto gaiduko. - *Ką* padėti? *Kam* padėti?

Tarytum atsakymas į šiuos klausimus vėl pasigirdo moteriškės balsas, maištingas ir nekantrus:

- Ateik ir įkišk savo daiktą į mano skylę, tu kalės vaike! Atsivesk ir savo šiknius draugus! Tegul jie visi iš eilės pasismagina!

Sukrėstas iki sielos gelmių pažvelgiau į Brutalųjį. Žinojau, jog Melinda keikiasi, - auglys vertė ją tai daryti, - tačiau čia buvo ne tik keiksmai. Kur kas daugiau.

- Ką jūs čia veikiate? - vėl paklausė mūsų Muras. Jo balsas jau nebebuvo toks ryžtingas - žmonos keiksmai jį sutrikdė. - Nieko nesuprantu. Gal kalėjimas užsidarė, ar...

Džonas nukėlė Herį į šalį, - paprasčiausiai pakėlė ir perkėlė, - po to užlipo laiptais po stogeliu. Jis atsistojo tarp Brutaliojo ir manęs, o kadangi buvo toks didžiulis, vos nenustūmė mūsų į Melės krūmus. Muras pasekė jį žvilgsniu, kaip žmogus žiūri į krintančią aukšto medžio viršūnę. Ir aš staiga pajutau, kaip viskas atsistoja į savo vietas. Išnyko toji nesantarvės dvasia, kuri sujaukė mano mintis it galingi pirštai, žarstantys smėlį, grūdus ar ryžius. Manau, taip pat supratau, kodėl Heris sugebėjo veikti, kai tuo tarpu aš ir Brutalusis tik beviltiškai ir neryžtingai stovėjome prieš savo bosą. Heris buvo su Džonu... ta vienintelė dvasia, tą naktį sugebėjusi pasipriešinti demoniškajai, buvo Džono Kofio asmenyje. O kai Džonas Kofis žengė viršininko Muro link, ši dvasia - man ji asocijavosi su kažkuo baltu - ėmė valdyti situaciją. Piktoji dvasia nepasitraukė, tačiau aš pamačiau, kaip ji susitraukia tarsi šešėlis, plūstelėjus stipriam šviesos spinduliui.

- Aš noriu padėti, - tarė Džonas Kofis.

Muras nustebusiomis akimis prasižiojęs pažvelgė į jį. Kai Kofis ištraukė iš jo rankos pistoletą ir perdavė jį man, manau, Holas net nepastebėjo, kad ginklas dingo. Aš atidžiai nuleidau saugiklį. Vėliau, kai patikrinsiu būgną, paaiškės jį buvus tuščią. Kartais spėlioju, ar Holas tai žinojo. O Džonas vis murmėjo:

- Atvykau jai padėti. Tik padėti. Tik šito tenoriu.

- Holai! - pašaukė iš galinio miegamojo Melinda.

Jos balsas dabar buvo kiek stipresnis, tačiau jame pasigirdo baimės gaidelės - tarsi tai, kas buvo mus sutrikdęs ir atėmęs jėgas, dabar būtų persikėlęs pas ją.

- Priversk juos pasišalinti, kad ir kas jie būtų! Mums vidury nakties nereikalingi jokie prekiautojai! Jokių “Elektrolux”! “Jokių “Hoover”! Jokių prancūziškų pėdkelnių su skyle tarpušakyje! Išvyk juos lauk! Pasakyk, kad atsikrauštų, k... k...

Kažkas sudužo, - tai galėjo būti vandens stiklinė, - ir Melinda pradėjo raudoti.

- Tik padėti, - pakartojo Džonas tokiu tyliu balsu, jog jis labiau priminė šnibždesį. Jis visai nekreipė dėmesio nei į moteriškės raudą, nei į keiksmus. - Tik padėti, bose, štai ir viskas.

- Tu negali, - atsakė Muras, - niekas nebegali padėti.

Tai buvo ištarta man labai girdėtu tonu, ir netrukus supratau, jog taip skambėjo ir mano balsas, kai aš įėjau į Kofio kamerą tą vakarą, kada jis išgydė mano šlapimtakių uždegimą. Tai buvo užhipnotizuoto žmogaus balsas. “Rūpinkis savo reikalais, o aš pasirūpinsiu savai-

siais", - pasakiau tada Delakrua... tik iš tiesų ne aš, o *Kofis* rūpinosi mano reikalais, kaip ir dabar ketino pasirūpinti Holo Muro nelaime.

- Manome, jog jis gali, - įsiterpė Brutalusis. - Mes ne tam rizikuojame prarasti darbą - o gal ir apsivilkti dryžuotas uniformas - kad nepabandę pagelbėti sugrįžtume atgal.

Dar prieš tris minutes tik aš buvau pasiryžęs tai padaryti. O dabar ir Brutalusis.

Džonas Kofis perėmė žaidimo iniciatyvą. Jis prasispraudė pro Murą, kuris silpna ranka bandė sustabdyti įsibrovėlį (ranka brūkštelėjo Kofiui per klubą ir bejėgiškai nukaro; esu įsitikinęs, jog mūsų milžinas šito nė nepajuto), per holą nušliurino į svetainę, po to per virtuvę į miegamąjį, iš kurio atsklido šaižus nepažįstamas balsas:

- Nedrįsk prisiartinti! Kad ir kas būtum, nedrįsk prisiartinti! Aš esu neapsirengusi, mano papai kyšo nuogi, o vėjas pučia į dulkinimo skylę!

Džonas nekreipė į tai jokio dėmesio, tik abejingai žingsniavo toliau, palenkęs galvą, kad nesudaužytų šviestuvų. Jo apvali ruda kaukolė švytėjo, o rankos švytavo palei šonus. Netrukus mes visi nusekėme jam iš paskos, aš pirmas, Brutalusis ir Holas man iš abiejų šonų, o Heris už nugaros. Vieną dalyką supratau puikiai: situacija išslydo iš mūsų rankų, dabar viskas priklausė nuo Džono.

8

Galiniame miegamajame gulinti apkaišyta pagalvėmis ir išplėstomis akimis spoksanti į milžiną, įsiveržusį į jos akiratį, moteris buvo visiškai nepanaši į tą Melindą Mur, kurią pažinojau dvidešimt metų; ji netgi nepriminė tos Melės Mur, kurią aplankėme su Džanise netrukus po Delakrua egzekucijos. Toji moteris atrodė lyg sergantis vaikas, užsidėjęs Visų Šventųjų dienos raganos kaukę. Jos mirtinai pablyškusi veido oda karojo lyg susiraukšlijusi tešla. Palei dešinę akį buvo susidariusi klostė, tarsi Melinda būtų bandžiusi pamerkti akį. Dešinė burnos pusė buvo atvipusi; geltonas akinis dantis styrojo išsikišęs ant pamėlusios apatinės lūpos. Plaukai tarsi skysta migla plaikstėsi ant galvos. Kambarys dvokė tuo, ką mūsų kūnai taip padoriai pašalina, kai esame sveiki. Naktinis puodas, stovintis palei lovą, buvo beveik pilnas kažkokio šlykštaus gelsvo skysčio. Apimtas siaubo pagalvojau, kad mes atvykome per vėlai. Dar prieš kelias dienas Melindą buvo galima atpažinti - ji sirgo, tačiau buvo pati savimi. O

dabar tas daiktas jos galvoje siaubą keliančiu greičiu stengėsi sutvirtinti savo padėtį. Net nesitikėjau, kad Džonas Kofis dabar gali jai padėti.

Kai Kofis įžengė į miegamąjį, Melindos veidą iškreipė siaubas ir baimė - tarsi jos viduje kažkas būtų atpažinęs gydytoją, galintį prie to kažko prisėlinti ir išlaisvinti... kaip užpilame druskos siurbėlei, kai norime, kad ji nukristų. Išklausykite manęs atidžiai: nesakau, jog Melinda Mur buvo nenormali, ir suprantu, kad visi mano pojūčiai tą naktį galėjo būti įtartini, nes buvau labai susinervinęs. Tačiau taip pat niekad visiškai neatmečiau galimybės, jog Melindą buvo apsėdęs demonas. Sakau jums, kad jos akyse buvo kažkas, kas panėšėjo į baimę. Dėl to *galite* manimi patikėti; šį jausmą aš matydavau per daug dažnai, kad suklysčiau.

Kad ir kas būtų dėjęsi Melindos viduje, greitai išnyko, šiuos jausmus pakeitė gyvas, iracionalus susidomėjimas. Sunkiai nusakoma Melės burna suvirpėjo ir joje pasirodė lyg ir šypsena.

- Ak, koks didžiulis, - sušuko ji. Melindos balsas nuskambėjo lyg mergaitės, sergančios gerklės uždegimu. Ji ištraukė iš po antklodės tokias pat išbalusias kaip ir veidas rankas ir suplojo. - Nusimauk kelnes! Aš visą gyvenimą prisiklausiusi apie nigerių pimpalus, tačiau nė vieno nesu mačiusi!

Už mano nugaros Muras iš nevilties tyliai sudejavo.

Džonas Kofis nekreipė jokio dėmesio į šiuos vapaliojimus. Kurį laiką jis stovėjo ramiai, tarsi norėdamas apžiūrėti Melindą iš atstumo, po to priėjo prie lovos, kurią apšvietė tik naktinė lemputė. Nuo jos ant baltos antklodės, užtrauktos iki pat Melindos naktinių marškinių mezginių, sklido ryškus šviesos ratas. Už lovos, šešėlyje, pamačiau iš svetainės atneštą šezlongą. Vilnonė skara, kurią Melinda buvo savo rankomis numezgusi laimingesnėmis jos gyvenimo dienomis, gulėjo užmesta ant šezlongo ir nusidriekusi ant grindų. Jame miegojo Holas, - arba bent jau snaudė, - kai mes privažiavome.

Kai Džonas prisiartino, Melindos veido išraiška pakito trečią kartą. Staiga aš vėl išvydau tą Melę, kurios švelnumas man buvo toks reikšmingas per tuos daugelį metų, o dar reikšmingesnis jis buvo Džanisei, kai mūsų vaikai išskrido iš lizdo, ir ji pasijuto vieniša ir niekam nereikalinga. Melė vis dar buvo susidomėjusi, tačiau dabar jos susidomėjimas buvo sveikas ir sąmoningas.

- Kas tu esi? - paklausė ji aiškiu, sąmoningu balsu. - Ir kodėl tavo rankos šitaip išmargintos randais? Kas tave taip sužalojo?

- Nelabai prisimenu, iš kur šie randai, mem, - atsakė Džonas Kofis nuolankiu balsu ir atsisėdo ant jos lovos.

Melinda nusišypsojo, kiek leido jos jėgos - dešinys lūpų kraštelis suvirpėjo, tačiau grimasa neiškreipė burnos. Melinda palietė baltą rytietiško kardo formos randą ant kairės Kofio rankos.

- Kokia tai palaima! Ar žinai kodėl?

- Manau, tavęs nekamuoja nemiga, kai nežinai, kas tave sužalojo ar užpjudė šunimis, - atsakė Džonas Kofis su beveik pietietišku akcentu.

Ji nusijuokė iš šių žodžių. Dvokiančiame kambaryje šis juokas nuaidėjo lyg sidabro varpelis. Holas jau buvo priėjęs prie manęs. Jis tankiai kvėpavo, tačiau nebandė įsikišti. Kai Melė nusijuokė, Holas trumpam sulaikė kvapą, po to savo didele ranka sugriebė man už peties. Jis suspaudė mane taip stipriai, kad liko mėlynė, - pamačiau ją kitą dieną, - tačiau tuo metu aš beveik nieko nepajutau.

- Koks tavo vardas? - paklausė Melinda.

- Džonas Kofis, mem.

- Kofis kaip gėrimas.

- Taip, mem, tik rašosi kitaip.

Ji atsilošė ant savo pagalvių ir pusiau sėdomis apžiūrinėjo Džoną. Šis sėdėjo greta jos, žvelgdamas į akis, o nuo naktinės lemputės krintantis šviesos ratas apgaubė juos tarsi du aktorius scenoje - didžiulį juodaodį vyriškį, apsivilkusį kalėjimo kombinezonu, ir smulkutę baltaodę mirštančią moterį. Ji susižavėjusi spoksojo Džonui į akis.

- Mem?

- Taip, Džonai Kofi.

Žodžiai beveik nesigirdėjo, slogiame ore jie vos pasiekė mūsų ausis. Pajutau, kaip įsitempia rankų, kojų, nugaros raumenys. Kažkur tolumoje jaučiau, kaip kalėjimo viršininkas gniaužia mano ranką, o akies kraštelių pastebėjau Herį su Brutaliuoju, apsikabinusius vienas kitą it naktį pasiklydusius vaikus. Kažkas turėjo įvykti. Kažkas svarbaus. Kiekvienas tą savaip pajutome.

Džonas Kofis palinko arčiau. Subraškėjo lovos spyruoklės, sušlamėjo patalai, ir šaltai besišypsantis mėnulis pažvelgė pro miegamojo langą. Kofio krauju pasruvusios akys tyrinėjo Melindos atsuktą išvargusį veidą.

- Aš jį matau, - tarė Džonas, kalbėdamas ne Melindai, - bent jau aš taip nemaniau, - o sau. - Aš jį matau ir galiu padėti. Nejudėkite... visiškai nejudėkite...

Jis linko vis arčiau ir arčiau. Vienu metu jo didžiulis veidas buvo arčiau nei per du colius nuo Melindos. Jis palietė ranką, išskėsdamas pirštus ir tarsi liepdamas kažkam palaukti... tiesiog palaukti... o po to vėl priartino savo veidą. Plačios, glotnios Kofio lūpos prigludo prie Melindos ir privertė jas prasiverti. Trumpam pamačiau vieną jos akį, žiūrinčią pro Kofį, kuri atrodė kupina nuostabos. Po to plika galva pasislinko dar žemiau, ir aš jau nebemačiau tos akies.

Kai Kofis traukė orą iš Melindos plaučių, pasigirdo tylus švilpimas. Tai truko kelias sekundes, ir staiga aplink mus ėmė suktis grindys ir visas namas. Tai nebuvo mano vaizduotė; visi tai pajuto ir vėliau man pasipasakojo. Išgirdome pasikartojančius smūgius. Pasigirdo trenksmas, kai kažkas labai sunkus nukrito svetainėje - paaiškėjo, jog tai buvo senovinis laikrodis. Holas Muras po to atidavė pataisyti, tačiau laikrodis jau neberodydavo tikslaus laiko ilgiau kaip penkiolika minučių.

Arčiau mūsų pasigirdo dar vienas trenksmas, lydimas dūžtančių stiklo šukių skambėjimo, kai subyrėjo langas, pro kurį prieš tai žvelgė mėnulis. Ant sienos kabėjęs paveikslas - vaizduojantis burlaivį, keliaujantį per vieną iš septynių jūrų, - atsikabino nuo kablio ir trenkėsi į grindis; aplink pažiro stiklai.

Užuodžiau kažką karšta ir pamačiau, kaip iš po baltos antklodės, dengiančios lovą, kyla dūmai. Dalis antklodės palei Melindos dešinę koją pajuodavo. Jausdamasis lyg sapne, išlaisvinau savo ranką iš Muro ir žengiau prie naktinio stalelio. Ant jo stovėjo stiklinė vandens, apsupta trimis ar keturiais tablečių buteliukais, kurie apvirto per šiuos smūgius. Paėmiau stiklinę ir užpyliau vandens ant rūkstančios antklodės. Pasigirdo šnypštimas.

Džonas Kofis vis dar giliai ir intymiai bučiavo Melindą, be paliovos kvėpdamas orą iš jos plaučių, vieną ranką jis tebelaikė iškėlęs, o kita buvo parėmęs savo milžinišką svorį. Rankos pirštai buvo išskėsti, ir ji man priminė rudą jūros žvaigždę.

Staiga Melindos nugara išsirietė. Viena jos ranka tarsi spragilas maskatavo ore, o pirštai spazmiškai tai susigniauždavo, tai vėl atsigniauždavo. Kojų pėdos tarsi būgno lazdelės daužėsi į lovą. Po to išgirdome, kaip kažkas suklykė. Ir vėl ne tik aš tai išgirdau; kiti vyrai irgi girdėjo šį klyksmą. Brutaliajam šis garsas priminė papuolusio į spąstus vilko ar kojoto staugimą. Man jis buvo panašus į erelio klyksmą, kokį gali išgirsti ramų rytmetį, kai paukštis sklando per miglą plačiai išskėtęs sparnus.

Stiprus vėjo gūsis dar kartą sudrebino namą - ir, žinote, tai buvo keista, nes iki tol apskritai nebuvo jokio vėjo.

Džonas Kofis atsitraukė nuo Melindos, ir aš pamačiau, kad jos veidas išsilygino. Dešinys burnos kamputis jau nebebuvo nukaręs. Akys atgavo normalią formą, ir Melinda atrodė dešimčia metų jaunesnė. Kofis kelias sekundes susižavėjęs apžiūrinėjo Melindą, o po to ėmė kosėti. Jis nusisuko, kad nekosėtų moteriškei į veidą, prarado pusiausvyrą (o tai padaryti nebuvo sunku, nes sėdėjo ant paties lovos kraštelio) ir nuvirto ant grindų. Džono svorio pakako, kad namas trečią kartą sudrebėtų. Jis nukrito ant kelių ir palenkęs galvą ėmė kosėti kaip paskutinės tuberkuliozės stadijos ligonis.

"*O dabar bus vabzdžiai*, - pagalvojau. - *Jis juos iškosės, tik šį kartą jų bus labai daug*".

Tačiau Kofis neiškosėjo vabzdžių. Jis tik be paliovos kosėjo, giliai atsiraugėdamas ir sunkiai gaudydamas orą. Jo tamsi, šokolado spalvos veido oda ėmė pilkėti. Sunerimęs Brutalusis priėjo prie Kofio, priklaupė ant vieno kelio ir uždėjo ranką ant plačios, spazmų tampomos nugaros. Brutaliojo veiksmai išsklaidė burtus, ir Muras priėjo prie savo žmonos lovos, atsisėsdamas ten, kur anksčiau sėdėjo Kofis. Atrodė, Muras apskritai nesuvokia, kad čia yra kosėjantis ir dūstantis milžinas. Nors Kofis klūpėjo prie pat Muro kojų, šis nenuleido žvilgsnio nuo žmonos, kuri susižavėjusi žvelgė į savo vyrą. Stebint Melindą atrodė, jog žiūri į nešvarų veidrodį, kurį kažkas nušluostė.

- Džonai! - sušuko Brutalusis. - Išvemk tai! Išvemk, kaip tai padarei anksčiau!

Džonas ir toliau dusdamas kosėjo. Jo akys buvo drėgnos, tačiau ne nuo ašarų, o nuo įtampos. Plona čiurkšlele iš burnos driekėsi seilės, tačiau niekas daugiau neišlindo.

Brutalusis porą kartų trinktelėjo jam per nugarą, po to atsisuko į mane:

- Jis užsprings! Jis užsprings tuo, ką iščiulpė iš Melindos!

Aš pajudėjau prie jųdviejų. Nespėjau nužengti nė dviejų žingsnių, kai Kofis keliais pasitraukė nuo manęs į kambario kampą, vis dar šaižiai tebekosėdamas ir gaudydamas orą. Jis atrėmė galvą į sienų apmušalus - vaizduojančius sieną apsivijusias laukines rožes - ir šlykščiai sužiaugčiojo, tarsi būtų norėjęs išvemti pačią gerklę. Prisimenu, kaip tada pagalvojau, jog tikrai pasirodys vabzdžiai, tačiau jų nebuvo nė ženklo. Kaip ten būtų, atrodė, jog Kofio kosulio priepuolis šiek tiek palengvėjo.

- Man viskas gerai, bose, - tarė jis, vis dar įrėmęs kaktą į laukines rožes. Kofis tebebuvo užsimerkęs. Nesuprantu, kaip jis suvokė, jog aš stoviu šalia, tačiau Kofis akivaizdžiai tai žinojo. - Iš tiesų man viskas gerai. Pasirūpinkite ponia.

Dvejodamas pažvelgiau į jį, po to nusisukau į lovą. Holas glostė Melės antakį, ir virš jo aš išvydau stulbinantį dalyką: dalis plaukų - nelabai daug, tik dalis - buvo atgavę juodą spalvą.

- Kas nutiko? - paklausė Holo Melinda. Man bestebint, rausvumas ėmė spalvinti jos skruostus, tartum ji iš sienų apmušalų būtų pavogusi kelias rožes. - Kaip aš čia atsidūriau? Mes juk turėjome vykti ligoninėn į Indianolą, ar ne? Gydytojas turėjo padaryti mano galvos rentgenogramą.

- Ššš, - tildė Holas. - Ššš, brangioji. Dabar visa tai nesvarbu.

- Tačiau aš nieko *nesuprantu*! - vos nesuklykė ji. - Mes sustojome prie kiosko pakelėje... tu nupirkai man puokštelę gėlių... o po to... aš atsidūriau čia. Jau tamsu! Ar tu vakarieniavai, Holai? Kodėl aš esu svečių kambaryje? Ar man padarė rentgenogramą? - Melindos žvilgsnis praslydo pro Herį beveik neužkliūdamas, - įsivaizduoju, jog taip buvo dėl patirto šoko, - ir sustojo ties manimi. - Polai? Ar man padarė rentgenogramą?

- Taip, - atsakiau. - Ir nieko nerado.

- Jie nerado auglio?

- Ne, - patvirtinau. - Gydytojai pasakė, jog galvos skausmai netrukus turėtų liautis.

Greta jos sėdintis Holas prapliupo ašaromis.

Melinda atsisėdo ir pabučiavo vyrą į smilkinį. Po to jos akys nukrypo į kambario kampą.

- O kas yra tas negras? Kodėl jis kampe?

Atsisukęs pamačiau, jog Džonas bando atsistoti. Brutalusis bandė jam padėti, ir galiausiai po dar vieno timptelėjimo Džonas atsistojo. Tačiau jis stovėjo nusisukęs veidu į sieną it prasikaltęs vaikas. Jis vis dar spazmiškai kosėjo, tačiau, atrodė, spazmai ima silpti.

- Džonai, - kreipiausi į jį, - atsisuk, milžine, ir susipažink su ponia.

Jis iš lėto atsisuko. Džono veidas vis dar tebebuvo pelenų spalvos, ir jis atrodė dešimčia metų senesnis, lyg kažkada buvęs galingas vyras, kuris galiausiai pradėjo pralaimėti ilgą mūšį su persivalgymu. Džono akys buvo nudelbtos į kalėjimo šlepetes, ir atrodė, jog jam trūko kepurės, kurią būtų galėjęs maigyti.

- Kas tu toks? - vėl paklausė Melinda. - Kuo tu vardu?

- Džonas Kofis, mem, - atsakė jis, o Melinda akimirksniu pridūrė:

- Tačiau pavardė rašoma kitaip nei gėrimas.

Holas pasimuistė. Melinda tai pajuto ir raminančiai paplekšnojo jam per ranką, neatitraukdama akių nuo juodaodžio vyriškio.

- Aš sapnavau tave, - pasakė ji tyliu balsu. - Sapnavau, kad tu klaidžioji tamsoje. Aš taip pat. Mes suradome vienas kitą.

Džonas Kofis nieko neatsakė.

- Mes suradome vienas kitą tamsoje, - tęsė Melinda. - Atsistok, Holai, tu mane prispaudei.

Jis atsistojo ir netikėdamas savo akimis stebėjo, kaip Melė nukloja antklodę.

- Mele, tu negali...

- Nebūk paikas, - atšovė ji ir nusvarino kojas per lovos kraštą. - Žinoma, galiu.

Jis išsilygino naktinius marškinius, pasirąžė ir atsistojo.

- O, Dieve, - sušnibždėjo Holas. - Gerasis Dieve danguje, jūs tik *pažiūrėkite* į ją.

Melinda priėjo prie Džono Kofio. Brutalusis pasitraukė į šalį apimtas nuostabos. Žengdama pirmąjį žingsnį, Melinda kiek sušlubčiojo, kiek atsargiau pastatė dešinę koją, žengdama antrąjį, o po to raišavimas išnyko. Prisiminiau, kaip Brutalusis padavė špūlę Delakrua paliepdamas: “Mesk ją. Noriu pažiūrėti, kaip bėgs peliukas”. Misteris Džinglas tada raišavo, bet jau kitą naktį, kai Delakrua perėjo Mylia, jautėsi puikiai.

Melė apsikabino Džoną. Kofis kurį laiką nejudėdamas leidosi apkabinamas, o po to pakėlė ranką ir paglostė Melei viršugalvį. Tai jis darė su begaliniu švelnumu. Džono veidas vis dar buvo pilkas. Pagalvojau, jog jo išvaizda yra siaubingai liguista.

Melė atsitraukė į šalį ir pakėlė veidą į Džoną.

- Ačiū, - tarė ji.

- Nėr už ką, - atsakė Džonas.

Melinda atsisuko į Holą ir sugrįžo pas jį. Šis apsivijo žmoną rankomis.

- Polai, - kreipėsi Heris.

Jis iškėlė dešinės rankos riešą ir pirštu pabarbeno į laikrodį. Artėjo trečia valanda nakties. Apie pusę penkių pradės švisti. Turėjome paskubėti, jei norėjome sugrąžinti Kofį į Kould Mauntiną, kol tai

atsitiks. O aš norėjau jį sugrąžinti. Iš dalies todėl, kad juo ilgiau mes čia buvome, juo mažesni darėsi mūsų šansai iš šios balos išlipti sausiems. Tačiau taip pat norėjau, kad Džonas atsidurtų tokioje vietoje, kur galėčiau legaliai iškviesti gydytoją, jei iškiltų būtinybė. Pasižiūrėjęs į Džoną pagalvojau, jog tokia būtinybė gali iškilti.

Murai sėdėjo ant lovos krašto, rankomis apsikabinę vienas kitą. Norėjau paprašyti, kad Holas išeitų į svetainę persimesti vienu kitu žodeliu, tačiau supratau, jog galėčiau prašyti iki pat pargenant karves į tvartą, o jis vis tiek nepajudėtų iš vietos. Galbūt, kai patekės saulė, Muras ir pajėgs kelioms sekundėms atplėšti akis nuo žmonos, tačiau tik ne dabar.

- Holai, - kreipiausi į jį, - mes turime važiuoti.

Jis linktelėjo, net nepažvelgdamas į mane. Holas tyrinėjo savo žmonos skruostų spalvą, natūralią, neįtemptą lūpų liniją, naujas juodų plaukų sruogas.

Patapšnojau jam per petį, pakankamai stipriai, kad nors akimirkai atkreipčiau dėmesį į save.

- Holai, mes čia niekada nebuvome atvykę.

- Ką?

- Mes čia niekada nebuvome atvykę, - pakartojau. - Vėliau viską aptarsime, tačiau dabar teturi žinoti viena: mes čia nebuvome atvykę.

- Taip, gerai, - Holas prisivertė nors trumpam sutelkti dėmesį į mane. Jo pastangos buvo akivaizdžios. - Jūs jį išsivežėte. Ar sugebėsite sugrąžinti?

- Manau, jog taip. Galbūt. Mes privalome važiuoti.

- Iš kur tu žinojai, jog jis tai gali? - paklausė Holas ir po to papurtė galvą, tartum suprasdamas, jog dabar ne laikas klausinėti. - Polai... ačiū tau.

- Dėkok ne man, - atsakiau, - o Džonui.

Jis pažvelgė į Džoną Kofį ir po to ištiesė ranką - lygiai kaip ir aš tą dieną, kai Heris su Persiu atlydėjo Džoną į mūsų korpusą.

- Ačiū. Labai ačiū.

Džonas žiūrėjo į ištiestą ranką. Brutalusis ne per subtiliausiai kumštelėjo alkūne jam į šoną. Tada Džonas paėmė Muro ranką ir pakratė. Aukštyn, žemyn, į vidurį, atleido.

- Nėr už ką - atsakė šiurkščiu balsu.

Jis man priminė Melės balsą, kai ji suplojo rankomis ir paliepė Džonui nusimauti kelnes. “Nėr už ką”, - pasakė jis žmogui, kuris, esant normalioms aplinkybėms, ta pačia ranka pagriebtų plunksnakotį ir pasirašytų Džono Kofio egzekucijos įsakymą.

Heris vėl pirštu pabarbeno į laikrodžio ciferblatą, tik šį kartą nekantriau.

- Brutai? - paklausiau. - Pasirengęs?

- Sveikas, Brutai, - linksmu balsu ištarė Melinda, tarsi tik dabar būtų jį pastebėjusi. - Malonu tave matyti. Gal išgertumėte arbatos, džentelmenai? O, tu Holai? Galėčiau paruošti, - ji vėl pakilo. - Aš kurį laiką sirgau, bet dabar vėl puikiai jaučiuosi. Geriau nei bet kada.

- Ačiū, ponia Mur, - padėkojo Brutalusis, - tačiau mes privalome vykti. Džonui jau seniai metas į lovą.

Jis nusišypsojo, parodydamas, kad juokauja, tačiau nužvelgė Džoną tokiu susirūpinusiu žvilgsniu, jog supratau: Brutalusis nerimauja lygiai kaip ir aš.

- Ką gi... jei manote, kad...

- Taip, mem. Eime, Džonai Kofi.

Brutalusis timptelėjo Džoną už rankos, ir šis pakluso.

- Luktelėkit minutėlę! - Melinda ištraukė savo ranką iš Holo ir lyg mergaitė pribėgo prie Džono.

Ji dar kartą apkabino juodaodį milžiną. Po to įsikišo ranką už sprando ir išsitraukė ploną grandinėlę. Jos gale buvo sidabrinis medalionas. Melinda ištiesė grandinėlę Džonui, kuris žiūrėjo nieko nesuprasdamas.

- Tai - Šventasis Kristoforas, - paaiškino Melinda. - Noriu, kad jūs, ponas Kofi, jį turėtumėte ir nešiotumėte. Jis jus apsaugos. Prašau nešioti. Dėl manęs.

Džonas sutrikęs pažvelgė į mane, o aš pasižiūrėjau į Holą, kuris iš pradžių tik skėstelėjo rankomis, o po to linktelėjo.

- Paimk, Džonai, - pasakiau. - Tai dovana.

Džonas paėmė grandinėlę, užsidėjo ant savo jaučio sprando ir įleido Šventąjį Kristoforą į savo marškinių iškirptę. Jis jau visiškai liovėsi kosėti, tačiau man atrodė pilkesnis ir liguistesnis nei bet kada.

- Ačiū, mem, - padėkojo Džonas.

- Ne, - atsakė Melinda. - Ačiū *jums.* Ačiū *jums*, Džonai Kofi.

9

Grįžtant atgal, važiavau kabinoje kartu su Heriu ir velniškai džiaugiausi, kad esu joje. Šildytuvas buvo sugedęs, tačiau mes bent jau nesėdėjome atvirame ore. Buvome pasistūmėję kokias dešimt mylių, kai Heris pamatė mažą aikštelę ir įsuko jon sunkvežimį.

- Kas tai? - paklausiau. - Guolis?

Mano supratimu, sugesti galėjo bet kas; visos “Farmall’o” variklio ir pavarų dėžės detalės skleidė garsus, bylojančius, jog tuojau nutiks kažkas kataklizmiškai bloga arba jos visai išleis kvapą.

- Ne, - teisindamasis atsakė Heris. - Tiesiog turiu nusilengvinti. Jau apsemti net mano krūminiai dantys.

Visi mes, išskyrus Džoną, išlipome nusišlapinti. Kai Brutalusis paklausė, ar nenorėtų išlipti kartu ir padėti mums palaistyti krūmus, Džonas net nepažvelgdamas tik papurtė galvą. Jis sėdėjo nugara atsirėmęs į kabiną ir užsimetė ant pečių karišką antklodę. Negalėjau įžvelgti jo veido, tačiau girdėjau kvėpavimą - sausą ir gergždžiantį, tarsi vėjas šiurentų šiauduose. Tai man nepatiko.

Nužingsniavau prie grupelės gluosnių, atsisegiau kelnes ir paleidau čiurkšlę. Mano šlapimtakių uždegimas dar buvo neseniai praėjęs, kūnas dar nebuvo pamiršęs ankstesnių kančių, tad jaučiau dėkingumą vien už tai, kad galiu šlapintis neklykdamas. Stovėjau leisdamas čiurkšlę ir žiūrėjau į mėnulį; beveik nesuvokiau, kad Brutalusis stovi greta ir daro tą patį, kol jis tyliai neištarė:

- Jis niekada nesės į Senąją Žiežirbą.

Pažvelgiau į jį nustebęs ir truputį išsigandęs dėl įsitikinimo Brutaliojo balse.

- Ką turi omenyje?

- Turiu omenyje, kad jis sąmoningai prarijo tą šlykštybę, o neišspjovė kaip ankstesniais kartais. Tai gali užtrukti savaitę, - Džonas yra siaubingai didelis ir stiprus, - tačiau kertu lažybų, jog tai įvyks greičiau. Vienas iš mūsų eis tikrindamas kameras ir suras jį gulintį ant savo gulto negyvą kaip akmuo.

Maniau, kad jau baigiau šlapintis, tačiau kai išgirdau Brutaliojo žodžius, nugara perbėgo šiurpulys, ir aš nuvarvinau dar kelis lašus. Kai užsiseginėjau kelnes, pagalvojau, jog Brutalusis kalba logiškai. Ir viską pasvarstęs vyliausi, kad jo žodžiai išsipildys. Jei aš teisingai samprotavau dėl Deterikų mergaičių, Džonas Kofis apskritai nenusipelnė mirties, tačiau jei jam buvo *lemta* mirti, nenorėjau, kad tai įvyktų nuo mano rankos. Jei jau taip atsitiktų, nebuvau tikras, ar galėsiu pakelti ranką tai padaryti.

- Ateikite greičiau, - tamsoje sumurmėjo Heris, - Jau vėlu. Užbaikime visą šį reikalą.

Kai žingsniavome atgal prie sunkvežimio, susivokiau, kad buvome palikę Džoną vienui vieną - padarėme Persio Vetmoro kvailystę. Pamaniau, kad jo neberasime; pasijutęs nebesaugomas, Džonas iš-

spjaus vabzdžius ir išnyks kaip koks nors Hakas ar Džimas. Sugrįžę rasime tik antklodę, kuria Kofis buvo apsigaubęs pečius.

Tačiau jis tūnojo sunkvežimyje, tebesėdėjo atsišliejęs į kabiną ir rankomis pasirėmęs į kelius. Išgirdęs mūsų žingsnius, Džonas pakėlė galvą ir pamėgino nusišypsoti. Šypsena trumpam užtruko jo suvargusiame veide ir netrukus išnyko.

- Kaip sekasi, Didysis Džonai? - paklausė Brutalusis, lipdamas į sunkvežimio kėbulą ir išsitraukdamas savo antklodę.

- Puikiai, bose, - abejingai atsakė jis. - Puikiai.

Brutalusis patapšnojo jo kelį.

- Netrukus sugrįšime. O kai viską sutvarkysime, žinai, ką padarysiu? Pasirūpinsiu, kad gautum didelį puodelį karštos kavos. Su cukrumi ir grietinėle.

"Taip taip, - pagalvojau prieidamas prie kabinos iš keleivio pusės ir įlipdamas į ją. - Jei pirmiau mes patys nebūsime įgrūsti cypėn".

Tačiau aš jau buvau susitaikęs su šia mintimi nuo pat to momento, kai įgrūdome Persį į tramdomąjį kambarį, tad ji manęs tiek nebaugino, kad išvaikytų miegus. Užsnūdau ir susapnavau Kalvarijų kalną. Vakaruose griaudėjo, ir ore tvyrojo kadagių uogas primenantis aromatas. Brutalusis, Heris, Dynas ir aš stovėjome apsirėdę ilgais plačiais rūbais, ant galvų buvome užsidėję alavinius šalmus kaip Sesilo B. Demilio filme. Manau, jog buvome centurionai. Prieš mus stovėjo trys kryžiai, ant vidurinio buvo prikaltas Džonas Kofis, o Persis Vetmoras ir Eduardas Delakrua kybojo iš kraštų. Pažvelgiau į savo rankas ir pamačiau, kad jose laikau kruviną plaktuką.

- *Mes privalome jį nuimti, Polai!* - suriko Brutalusis. - *Privalome jį nuimti*!

Tačiau to padaryti negalėjome, nes buvo pašalintos kopėčios. Jau buvau bepradedąs tai aiškinti Brutaliajam, kai mane pažadino itin stiprus sunkvežimio krestelėjimas. Mes važiavome atbuli į tą pačią vietą, kurioje anksčiau Heris buvo paslėpęs savo sunkvežimį. Man pasirodė, jog ši diena ir naktis išsitęsė iki begalybės.

Dviese išlipome iš kabinos ir nuėjome prie sunkvežimio galo. Brutalusis nušoko ant žemės lengvai, tačiau Džonui Kofiui linko keliai ir jis vos nepargriuvo. Prireikė mūsų visų trijų, kad jį sulaikytume. Vos tik Džonas tvirtai atsistojo ant kojų, kai jį vėl ištiko kosulio priepuolis, šį kartą smarkiausias iš visų. Jis palinko į priekį, atžagariais delnais slopindamas kosulį.

Kai kosulys praėjo, mes vėl apdengėme "Farmall" sunkvežimio priekį pušų šakomis ir sugrįžome tuo pačiu keliu, kuriuo buvome at-

ėję. Pati bjauriausia šios siurrealistinės iškylos dalis - bent jau man - buvo paskutinieji du šimtai jardų, kai mes šalikele skuodėme į pietus. Rytuose išvydau (o gal tik pamaniau, kad išvydau) pirmuosius aušros spindulius ir buvau tikras, kad staiga išdygs ir mus pamatys koks nors ankstyvas fermeris, susiruošęs nuimti moliūgus ar išsikasti paskutiniąsias batatų lysves. O jei ir tai neįvyktų, išgirsime kažką šaukiant (mano vaizduotėje tai buvo Kurčio Andersono balsas): "Stot! Nejudėt!", kai aš išsitrauksiu "Aladino" raktą, kad atrakinčiau pertvarą, vedančią į tunelį. Po to du tuzinai karabinais apsiginklavusių sargybinių išlįs iš miško, ir mūsų nedidelė avantiūra baigsis.

Kai iš tiesų priėjome prie pertvaros, mano širdis daužėsi taip stipriai, kad su kiekvienu tvinksniu akyse išvysdavau baltus taškučius. Rankos buvo atšalusios, nutirpusios ir kažkur nutolusios, ir aš be galo ilgai nesugebėjau įstatyti raktą į spyną.

- O, Kristau, automobilio šviesos! - sudejavo Heris.

Pakėliau akis ir kelyje pamačiau dvi ryškias šviesos vėduokles. Raktų ryšulys vos neiškrito iš rankų; paskutinę sekundę pajėgiau jį suspausti saujoje.

- Duok juos man, - tarė Brutalusis. - Aš atrakinsiu.

- Ne, tai padaryti privalau aš, - paprieštaravau.

Raktas galiausiai įlindo į plyšį ir pasisuko. Netrukus mes jau buvome viduje. Pasislėpėme už pertvaros ir stebėjome pro šalį pravažiuojantį duonos furgoną. Greta savęs girdėjau skausmingą Džono Kofio alsavimą. Jo garsas priminė ūžesį variklio, kuriame beveik nebeliko alyvos. Kai mes iš čia išeidinėjome, Džonas beveik be jokių pastangų mums palaikė iškėlęs pertvaros duris, tačiau dabar mes net neprašėme, kad jis padėtų; apie tai negalėjo būti net kalbos. Aš ir Brutalusis nukėlėme duris, o Heris nusivedė Džoną laiptais žemyn. Mūsų milžinas eidamas svirduliavo, tačiau sėkmingai nulipo apačion. Mudu su Brutaliuoju pasekėme Džoną kiek galėdami greičiau, po to nuleidome pertvarą ir ją užrakinome.

- Kristau, mes turėsime... - prabilo Brutalusis, tačiau aš jį nutildžiau, alkūne skaudžiai bakstelėdamas į šonkaulius.

- Nedrįsk šito ištarti, - perspėjau. - Net nedrįsk apie tai galvoti, kol jo saugiai nesugrąžinsime į kamerą.

- Be to, dar turime pagalvoti apie Persį, - pridūrė Heris. Mūsų balsai dusliai aidėjo plytiniame tunelyje. - Kol turime su juo kovoti, mūsų vakaras dar nesibaigė.

Kaip vėliau paaiškėjo, buvo dar *toli gražu* iki mūsų vakaro pabaigos.

ŠEŠTA DALIS

KOFIS MYLIOJE

1

Sėdėjau "Džordžijos pušų" soliariume, rankoje laikydamas savo tėvo rašalinį plunksnakotį, ir praradau laiko jausmą, prisiminęs tą naktį, kada Heris, Brutalusis ir aš ištraukėme Džoną Kofį iš Mylios ir nuvežėme pas Melindą Mur, bandydami išgelbėti jai gyvybę. Rašiau apie tai, kaip vaistais užmigdėme Viljamą Vartoną, kuris įsivaizdavo esąs antrasis Vaikinukas Bilis; rašiau, kaip įgrūdome Persį į tramdomuosius marškinius ir nutempėme į Žaliosios mylios gale esantį tramdomąjį kambarį; rašiau apie mūsų keistą naktinę kelionę - keliančią ir siaubą, ir susižavėjimą - ir apie stebuklą, kuris įvyko tos kelionės pabaigoje. Mes išvydome, kaip Džonas Kofis išvilko moteriškę ne nuo kapo duobės krašto, o iš paties jos dugno.

Rašydamas beveik nepastebėjau aplink mane vykstančio "Džordžijos pušų" gyvenimo. Senukai buvo nuėję pavakarieniauti, po to nutapeno į poilsio centrą (taip, jums leidžiama sukikenti) pasižiūrėti vakarinės buitinių komedijų dozės. Atrodo, prisimenu, kaip mano draugė Eleina atnešė sumuštinį, kaip jai padėkojau ir kaip suvalgiau, tačiau negaliu pasakyti, kuriuo metu aš tą sumuštinį gavau ir kas jame buvo. Aš buvau pasinėręs į 1932-uosius, kai sumuštinius paprastai pirkdavome iš senojo Tu-Tu, stumdžiusio vežimėlį, išmargintą citatomis iš Biblijos, mokėdami penkis centus už sumuštinį su šalta kiauliena ir po dešimt centų už sumuštinį su konservuota jautiena.

Prisimenu, kaip namai pradėjo rimti, kai gyvenančios juose istorinės iškasenos ėmė ruoštis trapiam ir neramiam dar vienos nakties

miegui; girdėjau Mikį - gal ir ne patį geriausią, bet už tai maloniausią iš čia dirbančių sanitarų - savo gražiu tenoru dainuojantį "Raudonosios upės slėnį", kol jis dalijo vakarinius vaistus: "*Iš šio slėnio skelbia, jog tu išvyksti... Mums trūks tavo šviesių akių ir mielos šypsenos...*" Daina vėl privertė mane prisiminti Melindą ir tai, ką ji pasakė Džonui, kai įvyko stebuklas. "*Aš sapnavau tave. Sapnavau, jog klaidžioji tamsoje. Aš taip pat. Mes suradome vienas kitą*".

"Džordžijos pušys" nutilo, vidurnaktis atėjo ir praėjo, o aš vis dar teberašiau. Priėjau tą vietą, kur Heris primena, jog, jei net mes nepastebėti sugrąžinsime Džoną į kalėjimą, turime neužmiršti, kad mūsų laukia Persis. "Kol turime su juo kovoti, mūsų vakaras dar nesibaigė", - šitaip ar panašiai tą parytį pasakė Heris.

Šioje vietoje ilga diena ir pasivijo mane, bevedžiojantį tėvo rašalinį plunksnakotį. Padėjau jį į šalį, - maniau, jog tik kelioms sekundėms, kad sugrąžinčiau pirštams gyvybę, - o po to įbedžiau kaktą į ranką ir užsimerkiau, kad pailsinčiau akis. Kai vėl pramerkiau akis ir pakėliau galvą, ryto saulė pro langus spigino į mane. Pasižiūrėjau į laikrodį ir pamačiau, kad jau po aštuonių. Geras šešias valandas išmiegojau kaip girtuoklis, pasidėjęs ranką po galva. Mirksėdamas pakilau ir pasirąžiau, mėgindamas į savo nugarą įpūsti šiek tiek gyvybės. Pagalvojau, jog būtų gerai nueiti į virtuvę ir pasiėmus keletą riekelių skrudintos duonos patraukti į rytinį pasivaikščiojimą, po to pažvelgiau į ant stalo išsklaidytus popieriaus lapus, išmargintus mano ranka. Ir iš karto nutariau kuriam laikui atidėti savo pasivaikščiojimą. Taip, turėjau tai padaryti, bet mano rytinis ritualas galėjo ir palaukti, be to, nelabai buvau nusiteikęs žaisti slėpynes su Bredu Doulanu.

Užuot išėjęs pasivaikščioti, geriau užbaigsiu savo pasakojimą. Kartais yra geriau sukandus dantis užbaigti darbą, kad ir kaip tam priešintųsi protas bei kūnas. Kartais tai yra vienintelis būdas užbaigti tai, kas pradėta. Ir prisimenu, jog tą rytą aš labiausiai norėjau atsikratyti įkyria Džono Kofio šmėkla.

- Gerai, - tariau sau. - Dar viena mylia. Bet pirmiau...

Nuėjau į tualetą, esantį antrojo aukšto koridoriaus gale. Stovėjau ten besišlapindamas ir netyčia žvilgtelėjau į lubose įmontuotą dūmų detektorių. Tada prisiminiau Eleiną ir kaip ji nukreipė Doulano dėmesį, kad aš galėčiau išeiti pasivaikščioti ir įvykdyti savo mažytį įsipareigojimą. Baigiau šypsodamasis.

Sugrįžau į soliariumą, jausdamasis žvaliau (ir pajutęs *kur kas* didesnį komfortą apatinėje savo kūno dalyje). Kažkas - neabejoju, jog tai buvo Eleina - prie mano lapų padėjo arbatinuką. Net neatsisėdęs

godžiai išgėriau iš pradžių vieną puodelį, po to antrą. Paskiau sugrįžau į savo vietą, atsukau plunksnakočio dangtelį ir vėl pradėjau rašyti.

Jau buvau visas pasinėręs į savo pasakojimą, kai pajutau ant savęs krintantį šešėlį. Pakėliau galvą ir iš karto pajutau tuštumą skrandyje. Tarp langų ir manęs stovėjo Doulanas. Jis sarkastiškai šypsojosi.

- Praleidai savo rytinį pasivaikščiojimą, Poli, - tarė. - Tad nusprendžiau ateiti patikrinti, ką tu veiki. Žinai, kad įsitikinčiau, jog nesergi.

- Tavo širdis be galo gera, - pasakiau.

Mano balsas nuskambėjo tvirtai, - bent jau tuo metu, - tačiau širdis daužėsi. Bijojau Doulano ir nemanau, jog tai suvokti man buvo naujiena. Jis priminė Persį Vetmorą, kurio niekada nebijojau... tačiau tuo metu, kai pažinojau Persį, buvau jaunas.

Bredo šypsena tapo platesnė, tačiau nė kiek ne malonesnė.

- Man pasakė, jog tu čia praleidai visą naktį, Poli, rašydamas savo mažąjį pranešimą. Tai tiesiog labai negerai. Tokiems seniems pirdaliams kaip tu reikia gražaus miego.

- Persi, - pradėjau ir, pamatęs kaip mano skriaudėjas suraukia kaktą, supratau savo klaidą. Giliai įkvėpiau ir tęsiau toliau, - Bredai, ką tu turi prieš mane?

Akimirką jis atrodė sumišęs, gal net kiek išmuštas iš pusiausvyros. Po to jo lūpose vėl sušvito paniekinantis šypsnys.

- Senoli, - tarė jis, - gal man tiesiog nepatinka tavo snukis. Beje, ką čia rašai? Testamentą, kam paliksi savo kiaušus?

Bredas žengtelėjo į priekį ir ištempė kaklą. Ranka staigiai uždengiau puslapį, prie kurio dirbau. Likusius graibiau laisva ranka, kai kuriuos suglamžydamas, nes skubėjau kuo greičiau saugiai juos susikišti po pažasčia.

- Na, ne, - tarė Bredas, tarsi kalbėtųsi su kūdikiu. - Šitaip netinka, brangusis. Jei Bredas nori pasižiūrėti, jis būtinai pasižiūrės. O tada galėsi tai nunešti į savo sukruštą *banką*.

Jo ranka, jauna ir šlykščiai stipri, sugriebė mano riešą ir suspaudė. Skausmas pervėrė ranką, lyg kas būtų į ją įkandęs, ir aš sudejavau.

- Paleisk, - iškošiau pro dantis.

- Tik tada, kai leisi pasižiūrėti, - atšovė Doulanas, jau nebesišypsodamas. Tačiau jo veidas buvo linksmas; šitaip džiūgauja žmonės, kuriems patinka šlykščiai elgtis. - Leisk man pasižiūrėti, Poli. Noriu

žinoti, ką tu čia rašai, - mano ranka pradėjo slysti nuo lapo viršaus. Nuo tos vietos, kur mes keliaujame su Džonu po automagistrale iškastu tuneliu. - Noriu pasižiūrėti, ar tai neturi ko nors bendra su...

- Palik tą žmogų ramybėje.

Balsas skambėjo kaip šaižus botago pliaukštelėjimas sausą, karštą dieną... o pagal tai, kaip pašoko Bredas Doulanas, galėjai pagalvoti, kad buvo taikoma į jo subinę. Bredas paleido mano ranką, kuri vėl nukrito ant rašinio, ir mes abu pažvelgėme durų link.

Tarpduryje stovėjo Eleina Koneli. Ji atrodė gaivi ir energinga kaip niekada. Eleina dėvėjo džinsus, kurie paryškino jos lieknus klubus ir ilgas kojas; plaukus dabino žydras kaspinas. Savo artrito iškamuotose rankose Eleina laikė padėklą - sultis, kiaušinienę, skrudintos duonos ir dar arbatos. Jos akys liepsnojo.

- Ir ką jūs sau leidžiate? - paklausė Bredas. - Jis negali čia valgyti.

- Taip, gali ir valgys būtent čia, - atšovė Eleina tuo pačiu sausu, įsakmiu tonu. Tokio jos tono aš niekada nebuvau girdėjęs, bet dabar sveikinau. Ieškojau jos akyse baimės, tačiau neišvydau nė krislelio. - O jūs dabar dingsite iš čia, kol iš įkyraus tarakono nepasidarėte kiek didesnis parazitas - *Rattus Americanus**.

Bredas žengtelėjo prie jos. Jis buvo sutrikęs ir velniškai įsiutęs. Pamaniau, jog tai pavojinga kombinacija, tačiau Eleina net nesuvirpėjo, kai Bredas artinosi prie jos.

- Galiu kirsti lažybų, jog žinau, kas sukėlė tą prakeiktą klaidingą gaisro pavojaus signalą, - tarė Doulanas. - Tai turėjo būti viena sena kalė, kuriai vietoje rankų išaugusios letenos. O dabar dinkite iš čia. Mes su Poliu dar nebaigėme savo pašnekesio.

- Jo pavardė yra ponas Edžkoumas, - atšovė Eleina, - ir jei aš dar kartą išgirsiu, kad jūs vadinate jį Poliu, galiu prižadėti, jog jūsų darbas "Džordžijos pušyse" baigsis, ponas Doulanai.

- Įdomu, kas jūs įsivaizduojate esanti? - paklausė jis.

Dabar Bredas buvo grėsmingai prie jos prisiartinęs. Jis stengėsi nesijuokti, tačiau nelabai sėkmingai.

- Aš įsivaizduoju, - ramiai atkirto Eleina, - kad esu močiutė žmogaus, kuris šiuo metu yra Džordžijos valstijos atstovų rūmų pirmininkas. Žmogaus, kuris myli savo artimuosius, misteri Doulanai. Ypač *pagyvenusius.*

---

* Amerikietiška žiurkė *(vert. past.)*.

Priverstinė šypsena dingo iš Doulano veido, kaip išnyksta kreida lentoje parašyti žodžiai, kai per juos perbrauki drėgna kempine. Pamačiau, jog Bredas sutriko. Jis spėliojo, ar tik Eleina ne blefuoja, ir taip pat baiminosi, jog ne. Po to išvydau, kaip jo galvoje šmėkštelėjo logiška išvada: tai galima lengvai patikrinti, ir Eleina tai žino, vadinasi, sako tiesą.

Staiga aš pradėjau juoktis, ir nors mano juokas nuskambėjo gergždžiančiai, jis pratrūko pačiu laiku. Prisiminiau, kaip dažnai Persis Vetmoras tais blogais laikais mus gąsdino savo ryšiais. Dabar, pirmą kartą per mano ilgą ilgą gyvenimą vėl nuskambėjo panašus grasinimas... tik šį kartą jis buvo mano naudai.

Liepsnodamas pykčiu, Bredas Doulanas pažvelgė į mane, po to į Eleiną.

- Aš nejuokauju, - tarė Eleina. - Iš pradžių maniau, jog nesikišiu - esu sena, ir šitaip man būtų lengviausia. Tačiau kai mano draugams grasinama ir juos įžeidinėja, *negaliu* nesikišti. O dabar dinkite iš čia. Ir kad negirdėčiau nė žodžio.

Doulanas žiopčiojo lyg žuvis - ak, kaip jam norėjosi ištarti bent vieną žodį (tikriausiai tą, kuris rimuojasi su žodžiu "urvas"). Tačiau nieko nepasakė. Jis paskutinį kartą pažvelgė į mane ir po to nužingsniavo į koridorių, prasisprausdamas pro Eleiną.

Giliai ir su trūkčiojimais atsidusau, kai Eleina priešais mane padėjo padėklą ir pati atsisėdo.

- Ar tavo vaikaitis iš tiesų yra valstijos rūmų pirmininkas? - paklausiau.

- Taip.

- Tada kodėl tu esi čia?

- Būdamas valstijos rūmų pirmininkas, jis turi pakankamai galios, kad susitvarkytų su tokiais tarakonais kaip Bredas Doulanas, bet neturi *daug* pinigų, - nusijuokė Eleina. - Be to, man čia patinka. Man patinka kompanija.

- Priimu tai kaip komplimentą, - pasakiau.

- Polai, ar tu nesergi? Atrodai labai išvargęs.

Eleina pasilenkė per stalą ir nubraukė man nuo kaktos plaukus. Jos pirštai buvo išsikraipę, tačiau jų prisilietimas buvo vėsus ir nuostabus. Trumpam užsimerkiau. Kai vėl atsimerkiau, buvau apsisprendęs.

- Jaučiuosi gerai, - pasakiau. - Ir beveik užbaigiau savo darbą. Eleina, ar tu nepaskaitytum šito?

Pasiūliau jai netvarkingai sustumtus į krūvą lapus. Tikriausiai jie jau ėjo ne iš eilės, - Doulanas buvo stipriai mane išgąsdinęs, - tačiau buvo sunumeruoti, tad Eleina galėtų greitai juos tvarkingai sudėti.

Ji pažvelgė į mane svarstydama, kaip pasielgti, bet nepalietė mano siūlomų puslapių.

- Ar tu jau užbaigei?

- Kol perskaitysi viską, kas čia yra, ateis ir pietų metas, - atsakiau. - Be to, gal apskritai nieko neįskaitysi.

Dabar Eleina paėmė mano rankraštį ir atidžiai jį apžiūrėjo.

- Tavo rašysena graži, nors akivaizdžiai matosi, kad pavargo ranka, - pastebėjo ji. - Įskaitysiu be jokio vargo.

- Kai baigsi skaityti, aš jau būsiu viską parašęs, - pasakiau. - Tai, kas liko, perskaitysi maždaug per pusvalandį. O po to... jei dar tebenorėsi... tau kai ką parodysiu.

- Ar tai turi ką nors bendra su tavo rytiniais ir popietiniais pasivaikščiojimais?

Linktelėjau.

Ji sėdėjo susimąsčiusi, ir man pasirodė, jog praslinko visa amžinybė, po to linktelėjo pati sau ir pakilo, rankoje laikydama mano rankraštį.

- Einu vėl į lauką, - tarė Eleina. - Šį rytą labai maloniai šildo saulutė.

- Ir drakonas jau nugalėtas, - pastebėjau. - Tai padarė geroji burtininkė.

Ji nusišypsojo ir pasilenkusi pabučiavo į mano jautrią vietą virš antakio. Nuo šito manimi visada perbėga virpulys.

- Tikėkimės, - atsakė Eleina. - Tačiau iš savo patirties galiu pasakyti, jog sunku atsikratyti drakonų, tokių kaip Bredas Doulanas, - ji minutėlę susimąstė. - Sėkmės, Polai. Tikiuosi, tau pavyks nugalėti tai, kas tave kankina iš vidaus.

- Ir aš tikiuosi, - atsakiau ir pagalvojau apie Džoną Kofį.

"Negalėjau padėti, - pasakė tada Džonas. - *Bandžiau, bet jau buvo per vėlu"*.

Suvalgiau Eleinos atneštą kiaušinienę, išgėriau sultis ir pastūmiau į šalį skrudintą duoną, kurią nutariau suvalgyti vėliau. Po to pasiėmiau plunksnakotį ir vėl pradėjau rašyti, tikėdamasis, jog tai paskutinis kartas.

Dar viena, paskutinė, mylia.

Žalioji.

2

Kai tą vakarą pargabenome Džoną į E korpusą, vežimėlis buvo būtinybė, o ne prabanga. Labai abejojau, ar Džonas būtų pajėgęs pats pereiti visą tunelį; eiti sulinkusiam yra kur kas sunkiau nei stačiomis, o tunelio lubos buvo pašėlusiai žemos tokiems kaip Džonas Kofis. Man nepatiko mintis, kad Džonas gali susmukti be sąmonės tunelio viduryje. Kaip mes tai paaiškintume, o ką jau kalbėti apie pasiaiškinimus, kodėl Persiui užmovėme bepročių smokingą ir įmetėme į tramdomąjį kambarį.

Tačiau - ačiū Dievui - turėjome vežimėlį ir Džonas Kofis gulėjo ant jo kaip į paplūdimį išmestas banginis, kol mes stūmėme jį sandėlio laiptų link. Džonas nulipo nuo vežimėlio, susvyravo, o po to tiesiog stovėjo nuleidęs galvą ir sunkiai kvėpavo. Jo veido oda buvo tokia pilka, kad galėjai pamanyti, jog kažkas jį išvoliojo miltuose. Pagalvojau, kad apie pusiaudienį Džonas gali atsidurti ligoninėje... jei iki to laiko nebus miręs.

Brutalusis niūriai ir desperatiškai pažvelgė į mane. Aš lygiai taip pat pasižiūrėjau į jį.

- Mes negalime jo nešti, - pasakiau, - bet galime padėti. Tu pakiši petį po jo dešine ranka, aš po kaire.

- O ką veiksiu aš? - paklausė Heris.

- Eik mums iš paskos. Jei tau pasirodys, kad jis svyra atbulas, pastumk į priekį.

- O jeigu tai nepadėtų, susigūžk toje vietoje, kur jis gali nugriūti, kad sušvelnintum smūgį, - pridūrė Brutalusis.

- O, Viešpatie, - pralemeno Heris, - galėtum eiti dirbti į varjetė, Brutai, nes kalbi labai juokingai.

- Taip, aš turiu humoro jausmą, - sutiko Brutalusis.

Galiausiai mums pavyko nuboginti Džoną iki laiptų. Labiausiai nerimavau, kad jis neteks sąmonės, tačiau taip neatsitiko.

- Eik į priekį ir patikrink, ar sandėlys tuščias, - dusdamas paliepiau Heriui.

- Ir ką aš turėčiau pasakyti, jei jis nėra tuščias? - paklausė Heris, prasisprausdamas pro mano pažastį. - "Skambina iš Eivono", - o po to dumti čia?

- Nevaidink šmaikštuolio, - subarė Brutalusis.

Heris truputėlį pravėrė duris ir iškišo galvą. Atrodė, jis stovi be galo ilgai. Galiausiai Heris pasitraukė nuo durų. Jis atrodė beveik linksmas.

- Laukas švarus. Ir *tylus*.

- Tikėkimės, jog taip ir bus, - pasakė Brutalusis. - Eime, Džonai Kofi. Mes jau beveik namie.

Džonas sugebėjo savo jėgomis pereiti kambarį, tačiau mes turėjome jam padėti užlipti trimis laipteliais į mano kabinetą ir vos ne grūste pragrūsti pro mažas duris. Kai Džonas vėl atsistojo, jis kvėpavo karkdamas, o akys atrodė kaip stiklinės. Taip pat - kai tą pastebėjau, apėmė tikras siaubas - dešinioji jo burnos pusė atvėpo ir atrodė kaip Melindos, kai mes įėjome į jos kambarį ir pamatėme ją lovoje, apkaišytą pagalvėmis.

Dynas mus išgirdo ir atėjo prie mūsų iš to Žaliosios mylios galo, kuriame stovėjo rašomasis stalas.

- Ačiū Dievui! Maniau, kad jau niekada nebesugrįšite, buvau bepradedąs galvoti, kad įkliuvote ar viršininkas jus pritrumpino, ar... - Heris nutilo, pirmą kartą iš tiesų pamatęs, kaip atrodo Džonas. - Šventosios katės! Kas jam nutiko? Atrodo, jog jis miršta!

- Jis nemiršta... ar ne tiesa, Džonai? - atšovė Brutalusis. Jis sužaibavo akimis, perspėdamas Dyną.

- Žinoma, jog ne. Aš tik pajuokavau, sakydamas "miršta", - nervingai nusijuokė Dynas, - tačiau, dievulėliau...

- Nekreipk dėmesio, - įsikišau. - Padėk man nuvesti jį į kamerą.

Ir vėl mes priminėme palei kalną išsibarsčiusias kalvas, tik dabar šis kalnas buvo iškankintas kelerių milijonų metų erozijos, sudūlėjęs ir liūdnas. Džonas judėjo iš lėto, kvėpuodamas kaip senis, kuris per daug rūko, tačiau, ačiū Dievui, judėjo.

- O kaip Persis? - paklausiau. - Ar labai triukšmauja?

- Šiek tiek iš pradžių, - atsakė Dynas. - Stengėsi rėkti per juostą, kuria jūs jam užklijavote burną. Manau, jog keikėsi.

- Pasigailėk manęs, Viešpatie, - nusišaipė Brutalusis. - Gerai, kad šito negirdėjo mūsų švelnios ausytės.

- O po to tik retkarčiais įspirdavo į duris.

Mus išvydęs, Dynas pajuto tokį didelį palengvėjimą, kad pradėjo vapalioti. Jo akiniai nuslydo ant blizgančios ir suprakaitavusios nosies galo, tad Dynas pastūmė juos į viršų. Praėjome pro Vartono kamerą. Tas netikėlis gulėjo ant nugaros ir knarkė kaip meitėlis. Dabar jo akys buvo užmerktos.

Dynas pastebėjo, kad žiūriu į Vartoną, ir nusijuokė.

- Tas vyrukas nekėlė jokių rūpesčių! Nuo to momento, kai atsigulė ant savo gulto, nė nekrustelėjo. Miega kaip užmuštas. O kad Persis kartkartėmis spardė duris, tai manęs nė kiek nejaudino. Tiesą

pasakius, net džiaugiausi. Jei jis būtų apskritai netriukšmavęs, būčiau pradėjęs spėlioti, ar tik vargšelis neužduso nuo to kamšalo, kurį įgrūdome į jo srėbalynę. Tačiau tai dar nėra pačios geriausios naujienos. Žinote, kas yra geriausia? Čia buvo tylu kaip per Pelenų Trečiadienį Naujajame Orleane. Per visą naktį niekas neužėjo! - pastarąją frazę Dynas ištarė triumfuodamas. - Vyručiai, mes išsisukome! Tikrai!

Tada Dynas prisiminė, kodėl mes apskritai suvaidinome šią komediją, ir paklausė, kaip jaučiasi Melinda.

- Puikiai, - atsakiau.

Mes priėjome Džono kamerą. Tik dabar pradėjau suvokti Dyno žodžius: "*Vyručiai, mes išsisukome... tikrai*".

- Ar tai buvo panašu... na žinai... kaip su pele? - paklausė Dynas. Jis trumpai dirstelėjo į kamerą, kurioje Delakrua gyveno su Misteriu Džinglu, po to į tramdomąjį kambarį, iš kur pas mus pasirodė peliukas. Dynas ėmė kalbėti pašnibždomis, kaip daro žmonės, įėję į didelę bažnyčią, kur, atrodo, šnibžda net tyla. - Ar tai buvo... - Dynas nurijo seilę, - po galais, žinote, ką aš turiu omenyje - ar tai buvo stebuklas?

Mes visi trys susižvalgėme, patvirtindami tai, ką jau žinojome.

- Ištraukė ją iš prakeiktos kapo duobės, štai ką jis padarė, - paaiškino Heris. - Taip, tai buvo tikras stebuklas.

Brutalusis atrakino dvigubą kameros spyną ir švelniai stumtelėjo Džoną į vidų.

- Eik vidun, milžine. Pailsėk. Tu šito užsitarnavai. Mes tik sutvarkysime Persį...

- Jis blogas žmogus, - tarė Džonas tyliu, mechanišku balsu.

- Teisingai, jis yra piktas kaip raganius, - sutiko Brutalusis, - tačiau tu dėl jo gali nė kiek nesijaudinti, mes neleisime jam prisiartinti prie tavęs. Tiesiog atsigulk ant savo gulto, o aš pasirūpinsiu, kad tau akimirksniu atneštų kavos. Karštos ir stiprios. Pasijusi kaip naujai gimęs.

Džonas sunkiai klestelėjo ant gulto. Maniau, kad jis kaip paprastai nuvirs ant nugaros ir nusisuks į sieną, tačiau Džonas sėdėjo, nusvarinęs rankas tarp kelių, nuleidęs galvą, ir sunkiai kvėpavo per burną. Melindos padovanotas medalionas su Šventuoju Kristoforu išlindo iš marškinių ir maskatavo ore. Melinda pasakė, jog Šventasis Kristoforas apsaugos Džoną, tačiau jis neatrodė nė truputėlį saugus. Atrodė, jog Džonas Kofis užėmė Melindos vietą prie kapo duobės, apie kurią kalbėjo Heris.

Tačiau tuo metu negalėjau galvoti apie Džoną Kofį.

Atsisukau į savo vyrus.
- Dynai, paimk Persio pistoletą ir kietmedžio lazdą.
- Gerai.
Dynas sugrįžo prie rašomojo stalo, atrakino stalčių ir išėmė iš jo ginklą bei lazdą.
- Pasiruošę? - paklausiau vyrų.
Mano vyrai - šaunuoliai, ir aš tą naktį didžiavausi jais labiau nei bet kada - linktelėjo. Heris ir Dynas nervinosi, Brutalusis kaip visada nerodė jokių emocijų.
- Gerai. Kalbėsiu aš. Juo mažiau jūs aušinsite savo burnas, juo bus geriau ir galbūt greičiau viskas susitvarkys... į gerąją ar blogąją pusę. Supratote?
Jie vėl linktelėjo. Giliai įkvėpiau oro ir per Žaliąją mylią nuėjau tramdomojo kambario link.
Persis pakėlė galvą, mirksėdamas nuo staiga užplūdusios šviesos. Jis sėdėjo ant žemės ir kandžiojo juostą, kuria aš buvau užklijavęs Persio burną. Aplink Persio galvą apsukta juostos dalis atsilaisvino (galbūt nuo prakaito ir briliantino), ir nedaug betrūko, kad Persis būtų ją visai nusiplėšęs. Dar po kokios valandos jis iš visų plaučių būtų stūgavęs, šaukdamasis pagalbos.
Kai mes įėjome į vidų, Persis pėdomis atsispirdamas į grindis pasitraukė toliau, tačiau netrukus liovėsi, be jokios abejonės, supratęs, kad niekur nepabėgs.
Paėmiau iš Dyno Persio pistoletą bei lazdą ir ištiesiau jo pusėn.
- Nori juos susigrąžinti? - paklausiau.
Jis nuvargusiu žvilgsniu pažvelgė į mane, po to linktelėjo galva.
- Brutalusai, Heri, - kreipiausi į savo vyrus, - pastatykite jį ant kojų.
Jie pasilenkė, suėmė Persį už parankių ir pakėlė. Prisiartinau prie Persio tiek, kad mes vos nesusidūrėme nosimis. Užuodžiau rūgštų prakaito, kuriame buvo permirkęs Persis, kvapą. Persis suprakaitavo tikriausiai iš dalies dėl to, kad bandė išsilaisvinti iš tramdomųjų marškinių ir spardė į duris, tačiau manau, jog labiausiai jis prakaitavo iš paprasčiausios baimės: Persis bijojo to, ką mes galime padaryti sugrįžę.
“Nieko man neatsitiks, jie nėra *žudikai*”, - tikriausiai svarstė Persis, tačiau prisiminęs Senąją Žiežirbą galėjo nuspręsti, jog tam tikra prasme mes *esame* žudikai. Aš pats nužudžiau septyniasdešimt septynis, daugiau nei Pirmojo pasaulinio karo didvyris seržantas Jorkas. Būtų nelogiška nužudyti Persį, tačiau sėdėdamas su už nugaros suriš-

tomis rankomis ir liežuviu bandydamas nustumti ant burnos užklijuotą juostą jis galėjo pagalvoti, kad mes jau elgėmės nelogiškai. Be to, logika dažniausiai nevadovauja mintims žmogaus, sėdinčio ant grindų kambaryje su minkštomis sienomis ir kruopščiai suvynioto į stiprų brezentą taip, kaip voras suvynioja musę savo voratinklyje.

Kitaip tariant, jei man dabar nepavyks priversti Persį elgtis taip, kaip aš noriu, šito nebegalėsiu padaryti niekada.

- Nuimsiu tau nuo burnos juostą, jei pažadėsi nestaugti, - pasakiau. - Noriu su tavimi pasikalbėti, o ne surengti varžybas, kuris kurį perrėks. Ką tu į tai? Ar nerėksi?

Persio akyse išvydau palengvėjimą, nes jis suprato, kad jei aš noriu pasikalbėti, greičiausiai nieko bloga neatsitiks. Persis linktelėjo galva.

- Jei pradėsi triukšmauti, vėl užklijuosime burną, - perspėjau. - Ar tai supranti?

Dar vienas linktelėjimas, tik šį kartą gana nekantrus.

Sugriebiau atsipalaidavusį juostos galą ir stipriai trūktelėjau. Juosta garsiai nusilupo nuo Persio veido. Brutalusis krūptelėjo. Persis iš skausmo sucypė, o jo akys sudrėko.

- Išleisk mane iš to durnių švarko, tu, užriestanosi stuobry, - pareikalavo Persis.

- Tuojau, - atsakiau.

- *Dabar! Tučtuojau!*

Trenkiau jam per veidą. Tai įvyko man net nespėjus suvokti, jog ketinu trenkti... tačiau, suprantama, žinojau, kad taip *gali* įvykti. Net per pirmąjį pokalbį apie Persį su kalėjimo viršininku Muru, tą patį pokalbį, per kurį Holasman patarė leisti Persiui vadovauti Delakrua egzekucijai, žinojau, jog taip *gali* įvykti. Žmogaus ranka yra tarsi pusiau išdresuotas žvėris; dažniausiai šis žvėris elgiasi gražiai, tačiau kartais ištrūksta ir kanda pirmam pasitaikiusiam.

Pliaukštelėjimas buvo skardus, lyg lūžtančios šakos trakštelėjimas. Dynas giliai įkvėpė oro. Persis spoksojo į mane, apimtas gilaus šoko, jo akys buvo taip išsiplėtusios, jog, atrodė, tuoj išvirs iš akiduobių. Jis žiopčiojo tarsi žuvis akvariume.

- Užtilk ir paklausyk, ką pasakysiu, - paliepiau. - Už tai, ką padarei Delui, nusipelnei bausmės, ir mes tave nubaudėme. Tai, ką padarėme, buvo vienintelis būdas tave nubausti. Visi tam pritarė, išskyrus Dyną, tačiau Dynas bus mūsų pusėje, antraip mes priversime jį gailėtis. Ar ne taip, Dynai?

- Taip, - sušnibždėjo Dynas. Jis buvo išblyškęs kaip popierius. - Manau, jog taip.

- O tave mes priversime gailėtis, kad apskritai gimei, - tęsiau. - Mes pasistengsime, kad žmonės sužinotų, jog per Delakrua egzekuciją tu įvykdei sabotažo aktą...

- Sabotažo!..

- ... ir kad per tave vos nežuvo Dynas. Mes prišnekėsime pakankamai, kad nesugebėtum gauti jokio darbo, kokį tik tau gali parūpinti dėdulė.

Persis įsiutęs purtė galvą. Jis netikėjo mano žodžiais, o gal *negalėjo* patikėti. Mano delno atspaudas raudonavo jo išbalusiame skruoste tarsi būrėjo ženklas.

- Mes pasistengsime, kad būtum taip išvelėtas, jog tavo kūne neliktų sveikos vietos. Šito mums nereikės daryti patiems. Mes taip pat kai ką pažįstame, Persi, tik tu gal esi per daug kvailas, kad šitą suprastum. Jie nėra įsikūrę valstijos sostinėje, tačiau žino, kaip leisti savus įstatymus. Šių žmonių draugai, broliai, tėvai sėdi pas mus. Jie su džiaugsmu nupjaus nosį ar penį tokiam šikniui kaip tu. Jie tai padarys vien dėl to, kad jiems brangus žmogus kas savaitę gautų tris papildomas pasivaikščiojimų valandas.

Persis liovėsi purtęs galvą. Dabar jis tik spoksojo į mane. Jo akyse buvo susitvenkusios ašaros, tačiau jos neriedėjo skruostais. Manau, jog tai buvo įsiučio ir nevilties ašaros. O gal man tik taip atrodė.

- Gerai, o dabar pažvelk į šviesesnę pusę, Persi. Tau truputėlį gelia lūpas, nes nuplėšiau juostą, tačiau daugiau niekas, išskyrus tavo išdidumą, nesužalota... ir nederėtų, kad dar kas nors be vyrų, esančių šiame kambaryje, apie tai sužinotų. O mes niekada neišsiplepėsime, ar ne taip, vyručiai?

Jie papurtė galvas.

- Žinoma, jog ne, - pasakė Brutalusis. - Tai, kas vyksta Žaliojoje mylioje, lieka tarp jos sienų. Taip visada buvo.

- Tu persikelsi į Brajer Ridžą, o mes paliksime tave ramybėje, kol iš čia neišvyksi, - pasakiau. - Ar sutinki su tokiu pasiūlymu, Persi, ar bandysi su mumis žaisti kietą žaidimą?

Stojo ilga tyla, kol Persis svarstė - beveik mačiau, kaip sukasi ratukai jo galvoje, kai Persis ieškojo galimų kontrargumentų ir atmetinėjo juos. Galiausiai manau, jog paprastesnis poreikis nustelbė visus kitus išskaičiavimus: nors juosta buvo nuimta nuo burnos, Persis vis dar tebevilkėjo tramdomuosius marškinius, o tikriausiai norėjo šlapintis kaip arklys.

- Gerai, - tarė jis. - Laikykime, kad klausimas išspręstas. O dabar išlaisvinkite mane iš šių marškinių. Atrodo, kad mano pečiai...

Brutalusis žengė į priekį, pečiu nustumdamas mane į šalį, ir savo didžiule ranka sugriebė Persio veidą, suleisdamas pirštus į jo dešinį skruostą, o nykščiu padarydamas duobutę kairiajame.

- Netrukus, - pasakė jis, - bet pirmiau išklausyk mane. Polas yra didelis bosas, todėl kartais yra priverstas kalbėti elegantiškai.

Bandžiau prisiminti, ką elegantiško pasakiau Persiui, tačiau nieko negalėjau surasti. Tačiau pamaniau, jog bus geriau neprasižioti; Persis buvo gerokai persigandęs, ir aš nenorėjau sugadinti reikalo.

- Žmonės ne visada supranta, kad būti elegantiškam visai ne tas pats, kas būti skystablauzdžiui. Tokiais atvejais aš įsikišu ir paaiškinu. Aš nelabai stengiuosi būti elegantiškas. Tad štai ką tau pasakysiu tiesiai šviesiai: jei tu netęsėsi savo pažado, mus tikriausiai ištratins per subinę. Tačiau po to mes tave susirasime - net jei tektų nukeliauti iki pat Rusijos, mes tave vis tiek surasime - ir tada *mes* ištratinsime *tave*, ne tik per subinę, bet ir per visas skyles. Tratinsime tol, kol panorėsi numirti, o tada ant kraujuojančių tavo kūno vietų užpilsime acto. Supranti mane?

Persis linktelėjo. Brutaliojo pirštais suspausti putlūs Persio skruostai priminė klaikų senojo Tu-Tu veidą.

Brutalusis paleido Persio veidą ir pasitraukė. Aš linkelėjau Heriui, ir šis, nuėjęs už Persio nugaros, ėmė atseginėti visas sagtis ir kabliukus.

- Įsidėmėk, Persi, - pasakė Heris. - Įsidėmėk: kas buvo, tas buvo.

Visa tai atrodė pakankamai grėsmingai, trys vaiduokliai mėlynomis uniformomis... tačiau aš vis tiek pajutau, kaip mane apima neviltis. Dieną ar savaitę Persis tikriausiai tylės tebesvarstydamas tikimybę, jog vienas ar kitas kontrveiksmas bus sėkmingas, tačiau galų gale susijungs du dalykai - Persio pasitikėjimas savo ryšiais ir nesugebėjimas pasitraukti iš situacijos pralaimėtoju. Kai tai įvyks, jis viską išplepės. Atgabendami Džoną pas Melindą Mur, mes tikriausiai padėjome išgelbėti jai gyvybę, ir šito aš nė už ką neišsižadėčiau (net už visą Kinijos arbatą, kaip mes sakydavome tais laikais), tačiau galų gale mums vis tiek buvo lemta atsitrenkti į ringo virves, o teisėjui suskaučiuoti nokautą. Mes galėjome priversti Persį tylėti tik jį nužudydami, nes kai tik jis iš mūsų ištrūks, viską išklos.

Skersomis pažvelgiau į Brutalųjį ir supratau, kad jis taip pat šitą žino. Tai manęs nenustebino. Ponios Hauvel sūnus Brutas niekada nebuvo naivus. Jis man nežymiai truktelėjo pečiais, tiesą pasakius,

vos per kokį colį kilstelėjo vieną petį, bet to pakako, kad aš viską supraščiau. "*Na ir kas*? - reiškė šis truktelėjimas. - *Ką dar mes galime padaryti, Polai? Padarėme tai, ką privalėjome ir kaip sugebėjome*".

Taip. Be to, ir rezultatai buvo neblogi.

Heris atsegė paskutinę tramdomųjų marškinių sagtį. Maivydamasis iš pasišlykštėjimo ir įsiučio, Persis juos paspyrė. Jis nežiūrėjo nė vienam iš mūsų į akis.

- Atiduokite man pistoletą ir lazdą, - pasakė jis.

Aš padaviau. Persis įsimetė pistoletą į dėklą ir susigrūdo kietmedžio lazdą į specialiai pagamintą kilpą.

- Persi, jei apie tai pagalvotum...

- O, aš ketinu pagalvoti, - atšovė jis, braudamasis pro mane. - Aš ketinu labai smarkiai apie tai pagalvoti. Pradėsiu tuojau pat. Pakeliui į namus. Vienas iš jūsų, vyručiai, galėsite pažymėti mano išvykimo laiką, kai bus metas.

Jis priėjo prie tramdomojo kambario durų ir atsisuko į mus, mesdamas kupiną pykčio ir paniekos žvilgsnį - tai buvo mirtinas smūgis paslapčiai, kurią mes, kvailiai, tikėjomės išsaugoti.

- Nebent, žinoma, jūs norėtumėte paaiškinti, kodėl aš išvykau anksčiau.

Persis išėjo iš tramdomojo kambario ir nužingsniavo Žaliąja mylia, iš susijaudinimo pamiršęs, kodėl šis centrinis koridorius žaliomis grindimis yra toks platus. Vieną kartą Persis jau buvo padaręs šią klaidą, tačiau tada jam nieko nenutiko. Šį kartą Persiui nebuvo lemta išsisukti nuo nelaimės.

Išėjau pro duris paskui Persį, mėgindamas sugalvoti, kaip jį nuraminti - nenorėjau, kad Persis išeitų iš E korpuso toks, koks buvo dabar: suprakaitavęs, susivėlęs, su rausva mano delno žyme ant skruosto. Kiti trys sekė paskui mane.

Vėlesnieji įvykiai rutuliojosi labai greitai - viskas užtruko ne ilgiau kaip minutę. Tačiau ir šiandien tą puikiai prisimenu - manau, daugiausiai dėl to, kad sugrįžęs namo viską papasakojau Džanisei, ir tie įvykiai giliai įsitvirtino atmintyje. Įvykiai, sekę po šio incidento, - susitikimas paryčiui su Kurčiu Andersonu, susitikimas su spaudos atstovais, kurį mums surengė Holas Muras (tuo metu jis, suprantama, jau buvo sugrįžęs į darbą) ir tarnybinio patikrinimo komisija valstijos sostinėje, - slenkant metams išskydo atmintyje kaip ir daugelis kitų dalykų. Tačiau kas netrukus turėjo įvykti Žaliojoje mylioje, taip, viską puikiai prisimenu.

Persis ėjo nuleidęs galvą dešniąja Mylios puse, ir aš pasakysiu tik tiek: nė vienas normalus kalinys nebūtų įstengęs jį sučiupti. Tačiau Džonas Kofis nebuvo normalus kalinys. Džonas Kofis buvo milžinas, ir jo rankos galėjo pasiekti kur kas toliau.

Išvydau, kaip jo rudos rankos lenda pro grotų strypus, ir sušukau:

- Atsargiai, Persi, atsargiai!

Persis ėmė suktis, kairiąja ranka nusitverdamas už savo lazdos galo. Tačiau tuo momentu jį nusitvėrė Džonas Kofis ir prisitraukė prie savo kameros grotų, į kurias Persis atsitrenkė dešine veido puse.

Persis suurzgė ir atsisuko į Kofį, pakeldamas savo kietmedžio lazdą. Džonas nebuvo apsisaugojęs nuo smūgio; jo veidas buvo taip smarkiai įspraustas tarp dviejų centrinių grotų strypų, kad, atrodė, Džonas bando pro juos pragrūsti visą galvą. Žinoma, tai nebuvo įmanoma, tačiau taip atrodė. Pagrabaliojęs dešine ranka, Džonas susirado Persio sprandą, apsivijo aplink jį ir prisitraukė arčiau. Persis prakišo lazdą tarp grotų strypų ir tvojo Džonui į smilkinį. Pasipylė kraujas, bet Džonas nekreipė į tai dėmesio. Jo burna buvo prispausta prie Persio burnos. Išgirdau kažką panašaus į šnabždesį - su tokiu garsu iškvepiamas ilgai plaučiuose laikytas oras. Persis trūkčiojo lyg žuvis, prarijusi kabliuką, stengdamasis ištrūkti, tačiau nevaliojo; dešinė Džono ranka tvirtai laikė jį sugriebusi už sprando. Jų veidai buvo tarsi susilydę, galėjai pagalvoti, jog matai įsimylėjėlius, besibučiuojančius per grotas.

Persis suklykė, tačiau garsas buvo duslus, tartum sklistų pro lipnią juostą, ir dar kartą pabandė išsilaisvinti. Vieną akimirką jų lūpos atitolo, ir aš pamačiau, kaip kažkokių juodų sutvėrimų spiečius iš Džono Kofio burnos plūsta į Persio Vetmoro. Tai, kas nepateko pro virpančią burną, įskrido pro šnerves. Po to ranka, laikiusi Persio sprandą, sugriebė stipriau, ir Persis vėl buvo pritrauktas prie Džono burnos.

Persio kairės rankos pirštai atsigniaužė. Jo branginama kietmedžio lazda nukrito ant linoleumo. Daugiau Persis jos niekada nebepakėlė.

Stengiausi pulti pirmyn, manau, *iš tiesų* puoliau pirmyn, tačiau man pačiam mano judesiai pasirodė senatviški ir nerangūs. Norėjau pačiupti pistoletą, tačiau jo rankena vis dar tebebuvo prisegta dirželiu, ir iš pradžių aš nesugebėjau ištraukti ginklo iš dėklo. Atrodė, po manimi dreba grindys lygiai taip pat kaip ir kalėjimo viršininko tvarkingame namelyje. Dėl to nesu tikras, tačiau tikrai žinau, kad sprogo

viena iš palubėje kabančių vielos tinkleliu apgaubtų elektros lempučių. Pažiro stiklo šukės. Heris iš nuostabos suklykė.

Pagaliau nykščiu man pavyko atsegti dirželį, laikantį mano 38-o kalibro pistoleto rankeną, tačiau nespėjus išsitraukti ginklo Džonas atstūmė Persį nuo savęs ir pasitraukė į kameros gilumą. Džonas raukėsi ir valėsi burną, lyg būtų kažką šlykštaus paragavęs.

- Ką jis padarė? - sušuko Brutalusis. - Ką jis padarė, Polai?

- Tai, ką jis išsiurbė iš Melindos, dabar turi Persis, - atsakiau.

Persis stovėjo atsišliejęs į Delakrua kameros grotas. Jo akys buvo išsiplėtusios ir bereikšmės - lyg du nuliai. Atsargiai prie jo prisiartinau, tikėdamasis, jog Persis pradės dusdamas kosėti, kaip tai darė Džonas, baigęs gydyti Melindą, tačiau nieko panašaus neįvyko. Iš pradžių Persis tik stovėjo nejudėdamas.

Pliaukštelėjau pirštais priešais jo akis.

- Persi! Ei, Persi! Pabusk!

Jokios reakcijos. Brutalusis prisiartino prie manęs ir ištiesė rankas į bejausmį Persio veidą.

- Nieko nepadės, - pasakiau.

Nekreipdamas į mane dėmesio, Brutalusis du kartus skambiai suplojo delnais palei pat Persio nosį. Ir vis dėlto tai *padėjo*, ar bent jau atrodė, kad padėjo. Persis sumirksėjo ir apsidairė - jis buvo apsvaigęs, tarsi gavęs per galvą žmogus, kuris bando atgauti sąmonę. Jo žvilgsnis klaidžiojo nuo Brutaliojo prie manęs. Per visus po to įvykio prabėgusius metus buvau tikras, jog Persis nematė nė vieno iš mūsų, bet tuo metu pagalvojau priešingai; man atrodė, kad Persis išeina iš transo būklės.

Persis atsistūmė nuo grotų ir stovėjo lengvai svirduliuodamas. Brutalusis parėmė jį.

- Ramiai, vaikine, kaip tu?

Persis nieko neatsakė, tiesiog praėjo pro Brutalųjį ir pasuko prie budinčiojo rašomojo stalo. Nepasakytum, kad jis svirduliavo, tačiau buvo pasviręs kairėn.

Brutalusis ištiesė ranką, norėdamas prilaikyti Persį. Aš nustūmiau jo ranką šalin.

- Palik jį ramybėje, - pasakiau.

Ar būčiau ištaręs šiuos žodžius, jei būčiau žinojęs, kas netrukus įvyks? Tūkstančius kartų šito klausinėjau savęs nuo to 1932-ųjų rudens. Ir niekada nerasdavau atsakymo.

Persis nužengė kokius dvylika ar keturiolika žingsnių ir vėl sustojo, nuleidęs galvą. Tuo metu jis buvo prie Laukinio Bilo Vartono

kameros. Vartonas vis dar triukšmingai knarkė. Per visus šiuos įvykius jis miegojo. Dabar, kai apie tai pagalvoju, galiu pasakyti, jog jis miegojo per savo mirtį ir dėl to buvo daug laimingesnis už daugelį čia pakliuvusių vyrų. Be jokios abejonės, laimingesnis nei nusipelnė.

Nespėjome nė suvokti, kas čia dedasi, kai Persis išsitraukė pistoletą, priėjo prie Vartono kameros grotų ir paleido visas šešias kulkas į miegantį vyriškį. Tiesiog bam - bam - bam, bam - bam - bam, šūviai sekė vienas kitą tokiu greičiu, kokiu Persis spėjo spaudyti gaiduką. Uždaroje erdvėje garsas buvo kurtinantis; kai kitą rytą pasakojau apie šį nutikimą Džanisei, per spengimą ausyse vos begirdėjau savo balsą.

Visi keturi pribėgome prie jo. Dynas pirmasis - nežinau kokiu būdu, nes tuo metu, kai Kofis buvo sugriebęs Persį, Dynas stovėjo už mano ir Brutaliojo nugarų. Jis sugriebė Persį už riešo, pasiruošęs jėga išsukti ginklą iš Persio rankos, tačiau Dynui neprireikė tą daryti. Persis tiesiog atleido pirštus, ir pistoletas nukrito ant grindų. Jo akys raižė mus, tarsi jos būtų buvusios pačiūžos, o mes - ledas. Pasigirdo tylus šniokštimas, ir pasklido aštrus amoniako kvapas, kai nebeišlaikė Persio šlapimo pūslė, po to sekė garsus purrpt, lydimas sodresnės smarvės, nes Persis pripildė ir kitą savo kelnių pusę. Jo akys buvo nudelbtos į tolimiausią koridoriaus kampą. Kiek aš suprantu, šios akys nieko nebematė mūsų realiame pasaulyje. Šio pasakojimo pradžioje rašiau, jog tuo metu, kai Brutalusis surado spalvotus Misterio Džinglo špūlės šipuliukus, Persis jau buvo Brajer Ridže. Aš nemelavau. Tik Persis niekada negavo kabineto su ventiliatoriumi kampe; taip pat jam neteko stumdyti būrelio psichinių ligonių. Tačiau įsivaizduoju, kad jis gavo bent jau atskirą palatą.

Galų gale Persis turėjo ryšių.

Vartonas gulėjo ant šono, atsukęs nugarą į kameros sieną. Tuo metu teišvydau daugybę kraujo, kuris gėrėsi į paklodę ir buvo ištyškęs ant cementinių grindų, tačiau tardytojas pasakė, jog Persis šaudė taikliai lyg Enė Oukli. Prisiminęs Dyno pasakojimą apie tai, kaip Persis metė savo kietmedžio lazdą į peliuką ir mažne pataikė, nebuvau labai nustebęs. Šį kartą atstumas buvo trumpesnis, ir taikinys nejudėjo. Viena kulka į kirkšnį, viena į pilvą, viena į krūtinę ir trys į galvą.

Brutalusis kosėjo ir rankomis vaikė parako dūmus. Aš taip pat kosėjau, tačiau šito nepastebėjau.

- Priėjome galutinę ribą, - tarė Brutalusis.

Jo balsas skambėjo ramiai, tačiau akyse matėsi akivaizdi panika.

Pažvelgiau į koridorių ir pamačiau Džoną Kofį, sėdintį ant savo gulto. Jo rankos tebebuvo nusvarintos tarp kelių, tačiau galva pakelta, ir Džonas atrodė visiškai sveikas. Jis man lengvai linktelėjo, ir aš jam atsakiau tuo pačiu, nustebindamas save kaip ir tą dieną, kai ištiesiau ranką.

- Ką mes dabar darysime? - pralemeno Heris. - O Kristau, ką mes dabar darysime?

- Mes nieko *negalime* padaryti, - atsakė Brutalusis tuo pačiu ramiu balsu. - Mes įstrigome. Ar ne tiesa, Polai?

Mano mintys pradėjo sparčiai suktis. Pažvelgiau į Herį su Dynu, kurie spoksojo į mane it mažamečiai vaikai. Pažvelgiau į Persį, kuris stovėjo virpančiomis rankomis ir barškino dantimis. Po to pažvelgiau į savo seną draugą Brutą Hauvelą.

- Viskas bus gerai, - pasakiau.

Pagaliau Persis pradėjo kosėti. Jis susirietė dvilinkas, pasirėmė rankomis kelius ir kone žiaukčiojo. Jo veidas išraudo. Aš prasižiojau, norėdamas kitiems paliepti, kad atsitrauktų, bet nesuspėjau. Persis išleido garsą, kuris buvo kažkoks sauso vėmimo ir varlės kurkimo mišinys, išsižiojo ir išspjovė juodų sutvėrimų spiečių. Jis buvo toks tirštas, kad kurį laiką nesimatė Persio galvos. Heris silpnu, verksmingu balsu sušnibždėjo: “O Dieve, išgelbėk mus”. Po to sutvėrimai virto akinančiai baltais, kaip sausio saulės spinduliai, atsispindėję nuo šviežiai iškritusio sniego. Dar vėliau šis spiečius išnyko. Persis iš lėto atsitiesė ir vėl nudelbė savo bereikšmį žvilgsnį į Žaliąją mylią.

- Mes šito nematėme, - tarė Brutalusis. - Ar ne tiesa, Polai?

- Ne. Aš nieko nemačiau, ir tu nematei. Ar matei ką nors, Heri?

- Ne, - atsakė Heris.

- Dynai?

- Ką aš turėjau matyti?

Dynas nusiėmė akinius ir ėmė juos blizginti. Maniau, kad jis juos išmes iš savo drebančių rankų, tačiau taip neatsitiko.

“Ką turėjome matyti” - geras klausimas. Tai mūsų loterijos bilietas. O dabar, berniukai, klausykite savo skautų vado ir pasistenkite suprasti iš pirmo karto, nes laiko turime nedaug. Tai paprasta istorija, ir nekomplikuokime jos.

3

Tą rytą - vos neparašiau *kitą rytą*, o juk buvo ta pati diena - apie vienuoliktą valandą visa tai papasakojau Džanisei. Tai buvo, be abe-

jonės, ilgiausia diena mano gyvenime. Papasakojau jai beveik taip pat, kaip ir čia aprašiau, baigdamas tuo, kaip Viljamas Vartonas negyvas gulėjo ant savo gulto, suvarpytas Persio pistoleto kulkų.

Ne, ne visai teisingai. *Iš tiesų* aš užbaigiau apie pasklidusius iš Persio sutvėrimus, vabzdžius ar kas ten būtų. Tokius dalykus sunku pasakoti netgi savo žmonai, tačiau aš pasakiau viską.

Kol kalbėjau, Džanisė nešiojo po pusę puodelio juodos nesaldintos kavos - iš pradžių mano rankos taip drebėjo, kad būčiau nepakėlęs pilno puodelio, neišpildamas gėrimo. Kai baigiau pasakoti, rankos drebėjo šiek tiek mažiau, ir pajutau, kad galiu šį tą suvalgyti - kiaušinį, o gal truputėlį sriubos.

- Mus išgelbėjo tai, jog nė vienam neprireikė meluoti.

- Tiesiog kai ką nutylėti, - pritarė žmona ir linktelėjo galva. - Daugiausia nereikšmingus dalykus: kad išgabenote iš kalėjimo pasmerktą myriop žmogžudį, išgydėte mirštančią moterį ir išvedėte iš proto Persį Vetmorą - kaip? - įspjaudami jam gerklėn piktybinio smegenų auglio piurė?

- Nežinau, Džanise, - atsakiau. - Tačiau galiu pasakyti štai ką: jei ir toliau šitaip kalbėsi, galėsi tą sriubą valgyti pati viena arba sušerti šuniui.

- Atleisk. Tačiau ar aš nesu teisi?

- Taip, - sutikau. - Tačiau mums sėkmingai pavyko... - kas? Negali šito pavadinti pabėgimu, netiko ir žodis "kareivio atostogos", - mokomoji išvyka. Niekas, net Persis, jei jis kada nors atgautų protą, negali išsiplepėti.

- Jei kada nors atgautų protą, - tarsi aidas pakartojo Džanisė. - Kiek tai tikėtina?

Papurčiau galvą, norėdamas pasakyti, kad visiškai nenumanau. Tačiau iš tiesų žinojau; nemaniau, jog *kada nors* jis atgaus protą, tik ne 1932-aisiais ar 1942-aisiais, ar net 1952-aisiais. Ir neklydau. Persis Vetmoras išbuvo Brajer Ridže iki pat 1944-ųjų, kada ši įstaiga sudegė ligi pamatų. Gaisro metu žuvo septyniolika ligonių, tačiau Persis nebuvo vienas iš jų. Vis tokį pat tylų ir visais požiūriais bejausmį - vėliau išmokau žodį, nusakantį šią būseną: "*katatonišką*" - jį išvedė vienas iš prižiūrėtojų gerokai anksčiau, nei liepsnos pasiekė flige-lį, kuriame Persis buvo patalpintas. Jį perkėlė į kitą gydymo įstaigą, - neprisimenu jos pavadinimo ir nemanau, jog tai būtų svarbu, - ir Vetmoras mirė 1965-aisiais. Kiek žinau, paskutinieji Persio žodžiai buvo tie, jog mes galėsime pažymėti jo išvykimo laiką, kai bus metas... nebent norėtume paaiškinti, kodėl jis išvyko taip anksti.

Ironiška, kad mums beveik nieko nereikėjo aiškinti. Persis išprotėjo ir negyvai suvarpė Viljamą Vartoną. Taip mums buvo pasakyta, ir, jei kalbėsime tik apie tai, čia nebuvo jokio melo. Kai Andersonas paklausė Brutaliojo, kaip Persis elgėsi prieš šaudymą, o Brutalusis atsakė vienu žodžiu: "Tyliai", mane apėmė siaubas, nes pajutau, jog galiu prapliupti juokais. Tai irgi buvo tiesa - Persis *iš tiesų* tylėjo, nes praleido visą savo pamainą lipnia juosta užklijuota burna ir geriausiu atveju tegalėjo mykti *mmmm, mmmm, mmmm.*

Kurtis išlaikė Persį iki pat aštuntos valandos, ir Persis buvo tylus kaip indėnas cigarų parduotuvėje, tik atrodė kur kas klaikiau. Tuo metu atvyko Muras, jis buvo paniuręs, tačiau pasitikintis savimi, pasirengęs šokti į balną. Kurtis Andersonas su tokiu palengvėjimu leido Murui tai padaryti, kad mes kone išgirdome, kaip jis atsiduso. Suglumusio, išsigandusio pagyvenusio vyro nebeliko; dabar vėl išvydome kalėjimo viršininką, kuris tvirtais žingsniais priėjo prie Persio, savo didelėmis rankomis sugriebė jį už pečių ir stipriai papurtė.

- Sūnau! - šaukė jis į bereikšmį Persio veidą, kuris, pagalvojau, jau ėmė glebti kaip šildomas vaškas, - *sūnau!* Ar girdi mane? Kalbėk, jei girdi mane! Noriu žinoti, kas nutiko!

Žinoma, Persis neišleido jokio garso. Andersonas norėjo pasivedėti kalėjimo viršininką į šalį ir pasitarti, kaip jie dabar turėtų elgtis, - tai buvo didelis politinis skandalas, su kokiu jiems dar nebuvo tekę susidurti, - tačiau Muras numojo į Kurtį ranka ir nusitempė mane į Mylios gilumą. Džonas Kofis gulėjo ant savo gulto, nusisukęs veidu į sieną, o jo kojos kaip visada begėdiškai kadaravo. Atrodė, Džonas miega, gal net iš tiesų miegojo... tačiau mes jau žinojome, kad Kofis *ne visada* yra tas, kuo dedasi.

- Ar tai, kas įvyko mano namuose, kaip nors susiję su pastaraisiais įvykiais? - tyliai paklausė Muras. - Aš pridengsiu kiek galiu, net jei prarasčiau darbą, tačiau privalau viską žinoti.

Papurčiau galvą. Kai prabilau, stengiausi kalbėti tyliu balsu. Koridoriaus pradžioje jau šmižinėjo apie tuziną prižiūrėtojų. Vienas iš jų fotografavo Vartoną jo kameroje. Kurtis Andersonas tai stebėjo, atsukęs mums nugarą, ir tuo momentu tik Brutalusis stebėjo mane su Muru.

- Ne, sere. Mes sugrąžinome Džoną į jo kamerą, o po to išleidome Persį iš tramdomojo kambario, kur saugumo sumetimais buvome jį įgrūdę. Maniau, jog Persis bus įsiutęs, tačiau klydau. Jis tik paprašė atiduoti pistoletą ir lazdą. Persis nepratarė nė žodžio, tik nu-

žingsniavo koridoriumi. O po to jis prisiartino prie Vartono kameros, išsitraukė ginklą ir pradėjo šaudyti.

- Kaip manai, ar tai, kad jis buvo uždarytas į tramdomąjį kambarį... galėjo kaip nors paveikti Persio protą?

- Ne, sere.

- Ar buvote jam uždėję tramdomuosius marškinius?

- Ne, sere. Nereikėjo.

- Jis elgėsi tyliai? Nesipriešino?

- Nesipriešino.

- Net supratęs, kad jūs norite jį uždaryti į tramdomąjį kambarį, Persis netriukšmavo ir nesipriešino?

- Teisingai, - pajutau poreikį šiek tiek padailinti savo versiją, - prasimanyti, jog Persis pasakė vieną kitą sakinį, - tačiau jį nugalėjau. Žinojau, jog paprastesnis variantas bus geresnis. - Nebuvo jokio sambrūzdžio. Persis tiesiog nuėjo į tolimiausią kampą ir atsisėdo.

- Ar jis tada kalbėjo apie Vartoną?

- Ne, sere.

- Ir taip pat nekalbėjo apie Kofį?

Papurčiau galvą.

- Ar Persis galėjo norėti atsikeršyti Vartonui? Ar jautė jam už ką nors pagiežą?

- Persis neatsargiai vaikščiodavo koridoriumi, Holai. Kartą Vartonas jį buvo sugriebęs, prisitraukęs prie grotų ir aplamdęs, - trumpam nutilau. - Galima sakyti, apgrabaliojęs.

- Tik tiek? Tiesiog... "aplamdęs"... ir viskas?

- Taip, tačiau Persiui tai vis tiek labai nepatiko. Vartonas pasakė, jog jis mieliau išdulkintų Persį nei jo seserį.

- Hm, - Muras vis skersakiavo į Džoną Kofį, tarsi nuolatos jaustų poreikį įsitikinti, jog Kofis yra reali asmenybė, gyvenanti mūsų pasaulyje. - Tai nepaaiškina, kas nutiko Persiui, tačiau tampa kur kas aiškiau, kodėl jis išsirinko Vartoną, o ne Kofį ar vieną iš tavo vyrų. Beje, apie tavo vyrus, Polai, ar jie papasakos tą patį?

- Taip, sere, - atsakiau.

- Ir jie tą padarys, - pasakiau Džanisei, pradėdamas valgyti sriubą, kurią ji atnešė į stalą. - Aš tuo pasirūpinsiu.

- Tu *pamelavai*, - pasakė Džanisė. - Tu pamelavai Holui.

Štai tau ir puiki žmona, ar ne? Visada ieškanti kandžių išgraužtų skylių geriausiame vyro kostiume ir dažniausiai jų surandanti.

- Gal ir esi teisi, jei į tai nori pažvelgti iš tokio taško. Tačiau aš nieko nepasakiau Holui, kas galėtų apkartinti mudviejų gyvenimą.

Manau, ant jo nekrinta įtarimas. Holo *ten* netgi nebuvo. Kai Kurtis paskambino, Holas buvo namuose ir slaugė žmoną.

- Ar jis pasakė, kaip jaučiasi Melinda?

- Ne iš karto, nes nebuvo laiko, tačiau mes vėl pasikalbėjome, kai kartu su Brutaliuoju išeidinėjau baigęs budėjimą. Melė nedaug ką teprisimena, bet jaučiasi puikiai. Ji jau pakilo iš lovos ir vaikšto. Kalba apie kitų metų gėlių lysves.

Kurį laiką žmona stebėjo, kaip aš valgau. Po to ji paklausė:

- Ar Holas žino, kad tai stebuklas, Polai? Ar jis tą supranta?

- Taip. Visi, kurie ten buvome, šitą suprantame.

- Kažkuria savo dalele gailiuosi, jog šito nemačiau, - pasakė Džanisė, - tačiau didžiąja dalimi džiaugiuosi, kad manęs ten nebuvo: jei būčiu pamačiusi, kaip pakeliui į Damaską nuo Sauliaus akių nuslenka šydas, tikriausiai būčiau numirusi nuo infarkto.

- Neee, - atsakiau, paversdamas dubenėlį, kad pasemčiau paskutinį šaukštą, - tu tikriausiai jam būtum išvirusi sriubos. Ši iš tiesų puiki, brangioji.

- Gerai.

Tačiau iš tiesų ji negalvojo nei apie sriubą Sauliui, nei apie jo atsivertimą pakeliui į Damaską. Ji pro langą žiūrėjo į kalnus, ranka pasirėmusi smakrą ir tokiomis padūmavusiomis akimis, kokie būna šie kalnai vasaros rytą, kai diena žada kaitrą. Kažkodėl prisiminiau, jog tokį vasaros rytą buvo surastos Deterikų mergaitės. Spėliojau, kodėl jos neklykė. Žudikas buvo jas sužeidęs; priemenėje ir ant laiptų buvo rasta kraujo. Tad kodėl jos neklykė?

- Tu manai, jog iš tiesų Vartoną nužudė Džonas Kofis, ar ne? - paklausė Džanisė, pagaliau nusisukusi nuo lango. - Tai nebuvo nelaimingas atsitikimas ar kas nors panašaus; tu manai, jog jis kaip įrankį panaudojo Persį Vetmorą.

- Taip.

- Kodėl?

- Nežinau.

- Papasakok dar kartą, kas nutiko, kai jūs išgabenote Kofį iš Mylios, gerai? Tik tą vietą.

Aš taip ir padariau. Papasakojau, jog kaulėta ranka, išlindusi pro grotų strypus ir sugriebusi Džono bicepsą, priminė man gyvatę, - tą vandens gyvatę, kurių mes, būdami vaikai, labai bijojome plaukiodami upėje, - ir kaip Kofis pasakė, jog Vartonas yra blogas žmogus. Beveik pašnibždomis.

- Ir Vartonas pasakė?..

Žmona ir vėl žiūrėjo pro langą, tačiau dabar ji atidžiai manęs klausėsi.

- Vartonas atsakė: "Teisingai, nigeri, toks blogas, kokį tik gali įsivaizduoti."

- Ir tai viskas?

- Taip. Tuo metu pajutau, jog kažkas turi įvykti, tačiau nieko neįvyko. Brutalusis nukėlė Vartono ranką nuo Kofio ir paliepė atsigulti, ką Vartonas ir padarė. Sumurmėjo, jog nigeriai privalėtų turėti savo atskirą elektros kėdę, ir viskas. Mes užsiėmėme savo reikalais.

- Džonas Kofis pavadino jį blogu žmogumi?

- Taip. Kartą yra pasakęs tą patį apie Persį. O gal ir ne vieną kartą.

- Tačiau Vartonas Džonui Kofiui asmeniškai nieko nebuvo padaręs? Turiu omenyje, ką nors panašaus kaip Persiui?

- Ne. Jų kameros taip išdėstytos - Vartono palei budinčiojo rašomąjį stalą vienoje pusėje, o Džono priešingame koridoriaus gale kitoje pusėje - jie vargiai galėjo vienas kitą matyti.

- Papasakok dar kartą, kaip atrodė Kofis, kai Vartonas jį sugriebė.

- Džanise, tai nieko mums neduos.

- Gal duos, o gal neduos. Papasakok dar kartą, kaip jis atrodė.

Atsidusau.

- Manau, Džonas buvo šokiruotas. Jis aiktelėjo. Kaip tu padarytum gulėdama saulėtam paplūdimyje, jei aš tyliai prisėlinčiau ir ant nugaros užpilčiau šalto vandens. Arba lyg kas būtų sudavęs Džonui per veidą.

- Žinoma, - pritarė Džanisė. - Džonas išsigando ir sekundėlei prabudo iš savo transo, kai kažkas jį staiga sugriebė.

- Taip, - atsakiau. Po to paprieštaravau, - ne.

- Tai ką tu nori pasakyti? Taip ar ne?

- Ne. Džonas *neišsigando*. Jis atrodė kaip kviesdamas mane įeiti jo kameron, idant galėtų išgydyti mano uždegimą. Ar prašydamas paduoti jam peliuką. Taip, jis buvo nustebęs, tačiau jį nustebino ne prisilietimas... o Kristau, Džanise, aš nežinau.

- Gerai, palikime tai ramybėje, - pasiūlė ji. - Tiesiog negaliu suprasti, kodėl Džonas tai padarė, štai ir viskas. Juk jis nėra agresyvus iš prigimties. Tuomet kyla kitas klausimas, Polai: kaip tu gali įvykdyti jam egzekuciją, jei esi teisus dėl tų mergaičių? Kaip tu gali pasodinti jį į elektros kėdę, jei kažkas kitas...

Šoktelėjau savo kėdėje. Mano alkūnė užkliudė dubenėlį, kuris nukrito ant grindų ir sudužo. Man į galvą šovė mintis. Tuo metu tai

buvo daugiau intuicija nei logiška išvada, tačiau joje slypėjo savotiška juoda elegancija.

- Polai? - sunerimusi paklausė Džanisė. - Kas nutiko?

- Nežinau, - atsakiau. - Nežinau nieko tikra, bet pamėginsiu išsiaiškinti, jei pavyks.

4

Po šaudymų kilo trigubas cirkas: vieną sukėlė gubernatorius, antrą kalėjimas, trečiąjį vargšas Persis Vetmoras su išplautais smegenimis. O kas gi vadovavo cirkui? Ką gi, įvairūs spaudos ponai paeiliui ėmėsi šio darbo. Tada žurnalistai nebuvo tokie bjaurūs, kokie yra dabar, - jie sau *neleisdavo* būti tokiais bjauriais, - tačiau net ir tada, prieš pasirodant Džeraldui ir Maikui Volesui, ir visiems kitiems, jie mokėdavo sukelti pakankamą šurmulį, jei pajusdavo gerą grobį. Šį kartą taip ir atsitiko. Tai buvo geras vaidinimas, kol jis tęsėsi.

Tačiau net ir linksmiausias cirkas su šiurpiausiais išsigimėliais, juokingiausiais klounais ir nuožmiausiais žvėrimis kada nors turi išvažiuoti. Šis cirkas baigėsi, kai užbaigė darbą tarnybinio patikrinimo komisija, kurios pavadinimas skamba grėsmingai, tačiau iš tiesų paaiškėjo, jog ji dirba gana banaliai ir paviršutiniškai. Esant kitoms aplinkybėms, gubernatorius, be abejo, būtų pareikalavęs kieno nors galvos, tačiau tik ne šį kartą.

Jo sūnėnas - tikras žmonos kraujo giminaitis - išprotėjo ir nužudė žmogų. Jis nužudė žudiką, - ir bent jau už tai ačiū Dievui, - tačiau Persis nušovė žmogų, kai šis miegojo savo kameroje, o tai nėra labai sportiška. O jei dar pridėsime faktą, kad jaunuolis, apie kurį kalbame, buvo visiškai pamišęs, suprasite, kodėl gubernatorius norėjo kuo greičiau visa tai užbaigti. Niekada neiškilo aikštėn mūsų kelionė Herio Tervilidžerio sunkvežimiu į kalėjimo viršininko Muro namus. Niekas nesužinojo, jog Persis buvo apvilktas tramdomaisiais marškiniais ir įgrūstas į tramdomąjį kambarį, kol mes buvome pasišalinę. Taip pat nepaaiškėjo, jog tuo metu, kai Persis nušovė Vetmorą, šis buvo iki pat gerklės prigirdytas migdomųjų. Ir kodėl gi visa tai turėjo paaiškėti? Valdžios atstovai neturėjo jokio pagrindo įtarinėti, kad Vartono kūne gali būti kas nors daugiau nei pustuzinis kulkų. Teismo medicinos gydytojas jas išėmė, laidotuvių biuro savininkas įgrūdo nušautąjį į pušinių lentų dėžę, ir šitaip baigėsi gyvenimas vyruko, ant kurio kairės rankos buvo ištatuiruotas užrašas: “Vaikinukas Bi-

lis". Galima pasakyti, jog sėkmingai buvo atsikratyta netikusiu šlamštu.

Visas šis šurmulys tęsėsi apie dvi savaites. Per tą laiką aš bijojau net slapta nusipersti, ką jau kalbėti apie išeiginę dieną, idant patikrinčiau savo idėją, kilusią prie virtuvės stalo ryte po visų sukrėtimų. Tikrai žinau, jog cirkas išvažiavo iš miesto, likus kelioms dienoms iki lapkričio vidurio - manau, jog tai buvo dvyliktoji, tačiau negaliu garantuoti. Tą dieną, atėjęs į darbą, ant savo rašomojo stalo vidurio pamačiau dokumentą, kurio labiausiai baiminausi: Džono Kofio ED patvirtinimą. Jį buvo pasirašęs ne Holas Muras, o Kurtis Andersonas, tačiau dokumentas buvo visiškai teisėtas ir, suprantama, prieš patekdamas pas mane, jis turėjo pereiti per Holo rankas. Įsivaizdavau Holą, sėdintį prie savo rašomojo stalo administracijos pastate su šiuo popieriaus lapu rankoje ir galvojantį apie savo žmoną, kuria jau devynios dienos negali atsistebėti Indianolos bendrosios ligoninės gydytojai. Šie gydytojai jai buvo įteikę ED dokumentus, tačiau Džonas Kofis juos suplėšė. O dabar buvo Kofio eilė pereiti Žaliąja mylia, ir kas iš mūsų galėjo tai sustabdyti? Kuris iš mūsų *pajėgtų* tai sustabdyti?

Mirties nuosprendyje buvo nurodyta lapričio 20-osios data. Praslinkus trims dienoms po to, kai gavau šį įsakymą, - manau, jog tai buvo penkioliktoji, - paprašiau, kad Džanisė paskambintų į darbą ir praneštų, kad sergu. Vos tik išgėręs puodelį kavos, aš jau važiavau į šiaurę savo labai jau aplamdytu, tačiau kitais požiūriais patikimu "Fordu". Džanisė išlydėdama mane pabučiavo ir palinkėjo sėkmės; aš jai padėkojau, tačiau nebežinojau, ką man turėtų reikšti sėkmė: rasti tai, ko ieškojau, ar, atvirkščiai, nerasti. Tačiau viena žinojau tikrai: vairuodamas nejutau ypatingo noro dainuoti. Tik ne tą dieną.

Tą popietę, apie trečią valandą, aš jau buvau nukeliavęs gana giliai į kalnus. Atvykau į Perdomo apygardos teismo rūmus prieš pat darbo pabaigą, peržiūrėjau keletą bylų ir susilaukiau šerifo vizito, kuriam apskrities teismo tarnautojas pranešė, jog kažkoks nepažįstamas kaišioja nosį į senas bylas. Šerifas Keletas norėjo sužinoti, ko aš noriu. Aš jam pasakiau. Keletas pasvarstė mano atsakymą ir papasakojo kai ką įdomaus. Jis pasakė, jog išsigins kiekvieno savo žodžio, jei aš imsiu aplink skleisti šią žinią. Ji nebuvo labai reikšminga, tačiau tai jau buvo šis tas. Grįždamas namo, visą kelią galvojau apie tai, ką pasakė šerifas, o naktį tas, kuris gulėjo manojoje lovos pusėje, daug mąstė ir be galo mažai miegojo.

Kitą rytą atsikėliau, kai rytuose dar tebuvo užuomina, jog patekės saulė, ir nuvažiavau į Trapinguso apygardą. Nutariau pasikalbėti su šerifo pavaduotoju Robu Makgiu, o ne su šerifu Homeru Kraibusu, tuo dideliu maišu, pilnu žarnų ir skysčių. Makgis nenorėjo išklausyti manęs. Labai energingai nenorėjo manęs išklausyti. Vienu metu aš jau beveik buvau tikras, jog jis trenks man per burną, kad tik manęs negirdėtų, tačiau galiausiai sutiko nuvykti pas Klausą Deteriką ir paklausti jo keletą klausimų. Manau, jog Makgis sutiko tai padaryti pirmiausiai dėl to, kad aš pats neklausinėčiau Deteriko.

- Jam tik trisdešimt devyneri, bet dabar jis atrodo kaip senis, - paaiškino šerifo pavaduotojas ir pridūrė, jog jis visai nenorįs, kad kažkoks gudročius kalėjimo prižiūrėtojas, kuris mano esąs detektyvas, vėl sudirgintų Deteriką, kai jo sielvartas ėmė šiek tiek atlėgti. - Jūs pasiliksite mieste. Noriu, kad būtumėte per patrankos šūvį nuo Deteriko fermos, tačiau taip pat noriu jus lengvai surasti, kai pasikalbėsiu su Klausu. Jei pradėtumėte nenustygti vietoje, suvalgykite valgykloje pyrago gabalą. Jo svoris jus prikaustys.

Aš suvalgiau du gabalus, ir jie buvo gana sunkūs.

Kai Makgis atvyko į valgyklą ir prisėdo šalia manęs už prekystalio, bandžiau įspėti, kas parašyta jo veide, tačiau nieko nepešiau.

- Na? - paklausiau.

- Vykime pas mane į namus, ten ir pasikalbėsime, - pasiūlė šerifo pavaduotojas. - Ši vieta mano skoniui yra per daug vieša.

Mes surengėme pasitarimą Robo Makgio paradinėje verandoje. Abu buvome sužvarbę ir susitraukę, tačiau ponia Makgi neleido rūkyti namuose. Ji buvo moteriškė, pralenkusi savo laikmetį. Kurį laiką kalbėjo Makgis. Atrodė, jog jam pačiam nepatinka girdėti savo žodžius.

- Jūs turbūt suprantate, jog tai nieko neįrodo, ar ne? - paklausė jis, kai užbaigė savo pasakojimą.

Makgio tonas buvo karingas, ir kalbėdamas jis agresyviai baksnojo mano pusėn savo namų darbo cigarete, tačiau jo veidas buvo slogus. Mes abu žinojome, jog ne visada įrodymas yra tai, ką matai ir girdi teismo salėje. Man atrodo, jog tai buvo vienintelis kartas šerifo pavaduotojo Makgio gyvenime, kai jis norėjo būti toks pat kaimiškai bukas kaip ir jo bosas.

- Suprantu, - atsakiau.

- Ir jei manote, jog dėl šio vienintelio dalyko jums pavyks pasiekti, kad byla būtų nagrinėjama iš naujo, siūlau pagalvoti dar kar-

tą, *señor*. Džonas Kofis yra negras, o Trapinguso apygardoje mes esame labai skrupulingi, kai kalbama apie negrų bylų peržiūrėjimą.

- Suprantu ir tai.

- Tad ką jūs ketinate daryti?

Numečiau savo cigaretę per verandos turėklus į gatvę. Po to atsistojau. Manęs laukė ilga šalta kelionė namo, ir juo anksčiau susiruošiu, juo greičiau ši kelionė bus baigta.

- Labai norėčiau tai žinoti, pavaduotojau Makgi, - atsakiau, - tačiau nežinau. Šį vakarą tikrai žinau tik vieną dalyką: suvalgydamas antrą gabalą pyrago, padariau klaidą.

- Pasakysiu jums kai ką, gudruoli - tarė Makgis, vis dar tebekalbėdamas karingu tonu. - Aš manau, jog pirmiausia jums nereikėjo atidaryti Pandoros skrynios.

- Ne aš ją atidariau, - atšoviau ir išvažiavau namo.

Sugrįžau vėlai, - po pusiaunakčio, - tačiau žmona manęs dar laukė. Įtariau, jog ji lauks, tačiau mano širdis nudžiugo, kai pamačiau Džanisę ir kai ji apsikabino rankomis mano kaklą bei tvirtai prisispaudė visu kūnu.

- Sveikas, nepažįstamasai, - pasisveikino ji, o po to palietė mane žemiau juosmens. - Tikiuosi, jog tam vyrukui nenutiko nieko bloga? Jis sveikas kaip ridikas?

- Taip, mem, - atsakiau ir pakėliau Džanisę ant rankų.

Nusivedžiau ją į miegamąjį, ir mes ten be galo saldžiai pasimylėjome. O kai pasiekiau pasitenkinimo viršūnę, tą palaimingą prasiveržimo pojūtį, prisiminiau be paliovos ašarojančias Džono Kofio akis. Taip pat Melindą Mur, sakančią: "*Sapnavau, jog tu klaidžioji tamsoje. Aš taip pat*".

Vis tebegulėdamas ant savo žmonos, kuri rankomis buvo apsivijusi mano kaklą, o mūsų šlaunys buvo tvirtai prigludusios vienos prie kitos, pradėjau verkti.

- Polai! - šūktelėjo ji išsigandusi ir nustebusi.

Nemanau, kad per visą mūsų vedybinį gyvenimą Džanisė būtų mačiusi mane ašarojantį daugiau nei pustuzinį kartų. Paprastai aš nesu iš verksmingųjų.

- Polai, ką tai reiškia?

- Žinau viską, ką galima žinoti, - atsakiau jai pro ašaras. - Jei nori žinoti teisybę, aš žinau pasiutusiai per daug. Greičiau nei už savaitės aš turėsiu elektros srove užmušti Džoną Kofį, tačiau Deterikų mergaites nužudė Viljamas Vartonas. Tai buvo Laukinis Bilas.

5

Kitą dieną ta pati grupelė kalėjimo prižiūrėtojų, kurie valgė mano virtuvėje po nevykusios Delakrua egzekucijos, vėl pietavo pas mane. Šį kartą buvo ir penktasis mūsų karo tarybos narys - mano žmona. Džanisė įtikino mane, jog turiu viską papasakoti ir kitiems vyrams; iš pradžių nenorėjau šito daryti. Juk jau pakankamai blogai yra tai, pasakiau jai, kad *mes abu* žinome.

- Tu ne visai aiškiai apie tai mąstai, - atšovė Džanisė. - Turbūt todėl, kad vis dar esi nusiminęs. Tavo draugai jau žino pačią blogiausią naujieną, kad Džonas bus nužudytas už nusikaltimą, kurio nepadarė. Jei niekas ir nepasikeis, visi pasijusite truputėlį geriau.

Nebuvau tuo tikras, tačiau pasiklioviau žmonos nuomone. Kai papasakojau ką žinau Brutaliajam, Dynui ir Heriui (negalėjau šito įrodyti, tačiau tvirtai žinojau), tikėjausi, jog kils didžiulis triukšmas, tačiau iš pradžių tvyrojo tik gili tyla. Po to, paėmęs dar vieną Džanisės iškeptą bandelę ir užsitepęs ant jos begėdiškai daug sviesto, Dynas paklausė:

- Kaip manai, ar Džonas jį matė? Ar jis matė, kaip Vartonas pasiguldė mergaites, o gal net kaip jas prievartauja?

- Manau, jog jis būtų pabandęs sukliudyti, jei tai būtų matęs, - atsakiau. - Spėju, jog jis galėjo pamatyti, kaip Vartonas pabėga. Jei taip ir buvo, vėliau Džonas pamiršo.

- Teisingai, - pritarė Dynas. - Jis turi ypatingų galių, tačiau nėra protingas. Tik tada, kai Vartonas pro savo kameros grotas iškišo ranką ir sugriebė Džoną, šis suprato, jog žudikas ir yra Vartonas.

Brutalusis lingavo galva.

- Dėl to Džonas ir buvo toks nustebęs... šokiruotas. Atsimenate, kaip išsiplėtė jo akys?

Aš linktelėjau.

- Jis panaudojo Persį kaip ginklą prieš Vartoną, taip man pasakė Džanisė, ir nuo to laiko aš be paliovos apie tai mąsčiau. Kodėl Džonas Kofis norėtų nužudyti Vartoną? *Persį* galbūt - Persis jo akivaizdoje sutrypė Delakrua peliuką, Persis sudegino Delakrua gyvą, ir Džonas tai žinojo - tačiau Vartoną? Vartonas vienaip ar kitaip sukeldavo nemalonumų mums, tačiau jis apskritai nekibo prie Džono, kiek aš žinau, per visą laiką, kol jie kartu buvo Mylioje, Vartonas pasakė Džonui gal kokius keturis tuzinus žodžių, ir tai pusė jų buvo pasakyta paskutiniąją naktį. Tad kodėl Džonas norėjo nužudyti Vartoną? Vartonas buvo iš Perdomo apygardos, o ten baltųjų vaikai pamato

negrą tik tada, jei jis atsitiktinai pasipainioja kelyje. Tad kodėl Džonas tai padarė? Ką tokio blogo jis galėjo pamatyti ar pajusti, kai Vartonas prisilietė, kad nuspręstų išsaugoti nuodus, kuriuos išsiurbė iš Melindos kūno?

- Ir vos pats nenusižudė, tai darydamas, - įsiterpė Brutalusis.

- Taip, jis buvo visai netoli mirties. Ir kad paaiškinčiau sau, kodėl jis šitaip pasielgė, tegalėjau pasiremti Deterikų mergaičių pavyzdžiu. Pasakiau, jog tai beprotiška mintis, kad tai tiesiog atsitiktinis sutapimas, jog tai yra neįmanoma. Ir tada prisiminiau, ką Kurtis Andersonas rašė apie Vartoną savo pirmajame tarnybiniame raštelyje - kad Vartonas yra beprotiškai pašėlęs ir kad bastėsi po visą valstiją, kol neįvykdė to apiplėšimo, kurio metu nužudė šitiek žmonių. *Bastėsi po visą valstiją*. Ši frazė įstrigo mano galvoje. Po to prisiminiau, kaip jis čia atvykęs bandė pasmaugti Dyną. Tai privertė mane pagalvoti apie...

- Šunį, - pertraukė Dynas. Jis trynėsi kaklą toje vietoje, kur Vartonas buvo apsukęs grandinę. Manau, Dynas darė tai net nesuvokdamas. - Kaip šuniui buvo nusuktas sprandas.

- Kaip ten būtų, nuvykau į Perdomo apygardą patikrinti Vartono teismo bylų įrašų - mes čia turėjome duomenis tik apie jo įvykdytas žmogžudystes, už kurias Vartonas pateko į Žaliąją mylią. Kitaip tariant, jo karjeros pabaigos aprašymą. Norėjau sužinoti, o kas gi buvo pradžioje.

- Daug eibių? - paklausė Brutalusis.

- Pakankamai. Vandalizmas, smulkios vagystės, šieno kaugių padegimas, net sprogmenų vagystė - Vartonas su draugu buvo nukniaukę dinamito lazdelę ir susprogdino ją palei upelį. Jis pradėjo šėlti anksti, būdamas dešimties metų, tačiau bylose nebuvo to, ko aš ieškojau. Tada pasirodė šerifas pasidomėti, kas aš toks ir ką čia veikiu. Tai buvo išties laimingas atsitiktinumas. Papasakojau jam prasimanytą istoriją, neva apieškodami kamerą Vartono čiužinyje radome krūvą nuotraukų - jose buvo pavaizduotos nuogos mažos mergaitės. Paaiškinau, jog noriu patikrinti, ar Vartonas nebuvo pedofilas, nes girdėjau apie porą neišaiškintų bylų Tenesio valstijoje. Buvau atsargus ir stengiausi neužsiminti apie Deterikų dvynukes. Nemanau, kad šerifas būtų apie jas pagalvojęs.

- Žinoma, jog ne, - įsiterpė Heris. - Kodėl jam tai turėtų ateiti į galvą? Byla baigta, štai ir viskas.

- Pasakiau šerifui, jog tikriausiai nėra jokios prasmės tikrinti šį įtarimą, nes Vartono ankstesnėse bylose nieko nėra. Norėjau pasaky-

ti, jog bylose buvo *daug kas*, tačiau nieko apie pedofilinius veiksmus. Tada šerifas - jo pavardė Keletas - nusijuokė ir pasakė, jog ne viskas, ką padaro toks supuvęs obuolys kaip Bilas Vartonas, įrašoma teismo bylose. O be to, kokią tai turi reikšmę? Juk jis jau miręs, ar ne?

Atsakiau, jog darau tai vien tenkindamas savo smalsumą, ir tai nuramino šerifą. Jis nusivedė mane į savo kabinetą, pasodino, pavaišino puodeliu kavos ir papasakojo, jog prieš šešiolika mėnesių, kai Vartonas buvo tik aštuoniolikos metų, vyriškis iš vakarinės apskrities dalies užklupo jį kluone su savo dukra. Tai nebuvo tikras išprievartavimas; vyrukas Keletas apibūdino tai ne daugiau kaip "pirštų kaišiojimu ir uostymu". Atleisk, brangioji.

- Nieko baisaus, - atsakė Džanisė, nors ji buvo išbalusi.

- Kiek metų buvo mergaitei? - paklausė Brutalusis.

- Devyneri, - atsakiau.

Brutalusis susigūžė.

- Žmogus pats būtų persekiojęs Vartoną, jei būtų turėjęs stambių brolių ar pusbrolių, kurie galėtų ateiti į pagalbą, tačiau tokių giminaičių jis neturėjo. Tad jis nuėjo pas Keletą, tačiau aiškiai pasakė norįs, kad Vartonas būtų tik perspėtas. Jei tik įmanoma, niekas nenori tokio bjauraus reikalo iškelti aikštėn. Kaip ten būtų, šerifas K. pakankamai ilgai kentė Vartono išdaigas, - kai Vartonas buvo penkiolikos metų, buvo nusiuntęs jį aštuoniems mėnesiams į pataisos koloniją, - tad nusprendė, jog dabar pakaks. Keletas pasiėmė tris pavaduotojus, jie visi nuvyko į Vartonų namus, nusivedė ponią Varton į šalį, kai ši pradėjo verkti bei aimanuoti, ir po to paaiškino misteriui Vartonui, - "Vaikinukui Biliui", - kas nutinka liurbiams spuoguotais veidais, kai jie nueina ant šieno kupetos su mergaitėmis, kurioms nėra pakankamai metų, kad būtų girdėjusios apie mėnesinius moteriškus reikalus, o ką jau kalbėti apie tai, kad būtų juos patyrusios. "Mes gerai pamokėme tą mažą pūzrą, - pasakė man Kaletas. - Mokėme tol, kol jo visa galva sukraujavo, petys išniro, o subinė vos nesprogo".

Brutalusis nevalingai nusijuokė.

- Tai labai panašu į Perdomo apygardos tradicijas.

- Praslinkus maždaug trims mėnesiams, Vartonas išspruko ir pradėjo savo šėlsmą, kuris baigėsi apiplėšimu, - tęsiau savo pasakojimą. - Dėl to ir už žmogžudystes jis pateko pas mus.

- Vadinasi, jis jau vieną kartą turėjo reikalą su mažamete mergaite, - pastebėjo Heris. Jis nusiėmė akinius, papūtė į juos ir pablizgino. - *Kaip reikiant* mažamete. Vienas kartas dar nėra įprotis, ar ne?

- Žmogus tokių dalykų nedaro tik vieną kartą, - įsiterpė žmona ir sučiaupė lūpas, taip stipriai, jog jų beveik nesimatė.

Po to jiems papasakojau apie savo vizitą į Trapinguso apygardą. Su Robu Makgiu buvau kur kas atviresnis - iš tiesų neturėjau kitos išeities. Ir šiandien visiškai nenumanau, kokią istoriją jis sukurpė Deterikui, tačiau kai Makgis prisėdo prie manęs valgykloje, jis atrodė pasenęs septyneriais metais.

Gegužės viduryje, maždaug prieš mėnesį iki apiplėšimo ir žmogžudysčių, kurios užbaigė trumpą Vartono, kaip nusikaltėlio, karjerą, Klausas Deterikas dažė savo tvartą (ir, beje, greta jo buvusią Bauzerio būdą). Jis nenorėjo, kad sūnus ropinėtų aukštais pastoliais, be to, berniukas ir taip buvo mokykloje, tad pasisamdė vyrioką. Puikų jaunuolį. Labai tylų. Jis tedirbo tris dienas. Ne, vyriokas nenakvojo jų namuose, Deterikas nebuvo toks kvailas, kad patikėtų, jog puikus ir tylus būtinai reiškia nepavojingą, ypač tais laikais, kai keliuose dėjosi velniai žino kas. Vyras, turintis šeimą, privalėjo būti atsargus. O be to, vyrukui ir nereikėjo nakvynės; jis pasakė Deterikui, kad nusisamdė mieste kambarį pas Evą Prais. Teftone *buvo* moteris, vardu Eva Prais, ir ji *nuomodavo* kambarius, tačiau gegužės mėnesį ji neturėjo nuomininko, kuris būtų atitikęs Deteriko pasamdyto vyruko aprašymą, pas ponią Prais gyveno įprasti klientai, dėvintys languotus kostiumus ir katiliukus bei tampantys dėžes su prekių pavyzdžiais - kitaip tariant, komivojažieriai. Makgis man galėjo tai papasakoti, nes pakeliui iš Deteriko fermos sustojo pas ponią Prais ir pasitikrino - dėl to jis buvo toks prislėgtas.

“Net ir įvertinant šį faktą, - pridūrė Makgis, - nėra įstatymo, pagal kurį būtų galima bausti žmogų už tai, kad jis miega miške po atviru dangumi, misteri Edžkoumai. Aš pats esu miegojęs kartą, kitą”.

Samdinys nemiegojo Deterikų namuose, tačiau du kartus su jais vakarieniavo. Jis privalėjo susipažinti su Houviu. Jis privalėjo susipažinti su mergaitėmis, Kora ir Keite. Jis tikriausiai klausėsi jų čiauškėjimo, ir jos galbūt užsiminė, kaip laukia vasaros, nes jei gerai elgsis ir oras bus gražus, mamytė leis miegoti verandoje, kur mergaitės galės įsivaizduoti save pionierių žmonomis, dengtuose vežimuose keliaujančiomis per Didžiąsias Lygumas.

Įsivaizdavau tą samdinį, sėdintį prie stalo ir valgantį keptą viščiuką bei ponios Deterik ruginę duoną, besiklausantį, gerai slepiantį savo vilkiškas akis, linksintį, besišypsantį ir gerai viską beįsidėmintį.

- Tai visai nepanašu į tą pamišėlį, apie kurį tu man, Polai, papasakojai, kai pirmą kartą jis pasirodė Mylioje, - pasakė Džanisė, abejodama mano žodžiais. - Nė kiek nepanašu.

- Mem, jūs nematėte jo Indianolos ligoninėje, - įsiterpė Heris. - Paprasčiausiai stovintį atvėpusia burna ir demonstruojantį savo nuogą sėdynę, kyšančią iš po naktinių marškinių. Leidžiantį mums jį aprengti. Mes galvojome, jog jis arba apsvaigęs nuo narkotikų, arba kvailas. Ar ne taip, Dynai?

Dynas linktelėjo galva.

- Tą dieną, kai jis baigė dažyti tvartą ir išvyko, skarele apsirišęs veidą vyras Džarvyje apiplėšė Hempio krovinių pervežimo kontorą, - pasakiau jiems. - Dingo su septyniasdešimčia dolerių. Jis taip pat paėmė 1892 metų sidabrinę vieno dolerio monetą, kurią pervežimų agentas nešiodavosi kaip talismaną. Kai Vartoną sučiupo, jis turėjo tą sidabrinį dolerį, o Džarvis yra tik už trisdešimties mylių nuo Teftono.

- Vadinasi, šis plėšikas... šis niekadėjas... tu manai, jog tai jis apsistojo trim dienom pas Deterikus, kad padėtų nudažyti tvartą, - pasakė mano žmona. - Valgė kartu su jais vakarienę, prašė paduoti pupeles ir panašiai, visai kaip normalus žmogus?

- Baisiausia, jog žmonės nenuspėjami, - pastebėjo Brutalusis. - Jis galbūt planavo nužudyti ir apiplėšti Deterikus, bet po to pakeitė savo sumanymą, nes debesys ne tuo metu uždengė saulę ar dar dėl ko nors panašaus. O gal jis paprasčiausiai norėjo kiek atvėsti. Tačiau tikriausiai jis jau buvo nusižiūrėjęs tas dvi mergaites ir ketino sugrįžti. Kaip tu manai, Polai?

Linktelėjau galva. Žinoma, buvau apie tai pagalvojęs.

- O dar pavardė, kurią jis pasisakė Deterikui.

- Kokia pavardė? - paklausė Džanisė.

- Vilas Bonis.

- Bonis? Aš ne...

- Tai buvo tikroji Vaikinuko Bilio pavardė.

- Štai kaip, - Džanisė išplėtė akis. - Štai kaip! Tada tu gali išlaisvinti Džoną Kofį! Ačiū Dievui! Tau tereikia parodyti Viljamo Vartono nuotrauką ponui Deterikui... tiktų ir kalėjimo nuotrauka.

Aš ir Brutalusis nejaukiai susižvalgėme. Atrodė, Dynas turi šiek tiek vilties, bet Heris sėdėjo nubedęs akis į savo rankas, lyg staiga būtų pasakiškai susidomėjęs savo pirštų nagais.

- Kas nutiko? - paklausė Džanisė.- Kodėl jūs šitaip žiūrite vienas į kitą? Žinoma, jog tas Makgis turės...

- Robas Makgis man pasirodė esąs geras žmogus, ir manau, jog jis yra velniškai puikus teisingumo sergėtojas, - pertraukiau ją, - tačiau Trapinguso apygardoje jis neturi jokio svorio. Valdžia priklau-

so šerifui Kraibusui, o šis atnaujins Deterikų bylą remdamasis mano surinktais duomenimis tik tada, kai pragare ims snigti.

- Tačiau... jei Vartonas ten buvo... jei Deterikas atpažins jį iš nuotraukos, ir teisme bus *įrodyta*, jog jis ten buvo...

- Tai, kad Vartonas buvo pas Deterikus gegužės mėnesį, nebūtinai reiškia, jog jis sugrįžo birželį ir nužudė tas mergaites, - paaiškino Brutalusis. Jis kalbėjo tyliu, švelnu balsu - šitaip pranešama apie artimo giminaičio mirtį. - Viena vertus, turime vyruką, kuris padėjo Klausui Deterikui nudažyti tvartą ir išvyko. Paaiškėja, jog jis toje vietoje įvykdo krūvą nusikaltimų, tačiau per tas tris gegužės dienas, kol jis buvo Teftone, nieko pikto nepadaro. Antra vertus, turime negrą, *didžiulį* negrą, kurį surandame upės pakrantėje, savo rankose laikantį dvi nuogas negyvas mergaites.

Brutalusis papurtė galvą.

- Polas teisus, Džanise. Gal Makgiui ir kilo abejonių, tačiau Makgis nieko negali. Tik Kraibusas pajėgus atnaujinti bylą, o Kraibusas nenori sujaukti to, kas jam atrodo laiminga pabaiga: "Tai buvo nigeris, - galvoja Kraibusas, - kaip ten būtų, ne vienas iš mūsiškių. Puiku, aš nuvažiuosiu į Kould Mauntiną, užsisakysiu steiką ir pilstomo alaus "Mamos virtuvės" restorane, po to pasižiūrėsiu, kaip iškepa tą nigerį, ir viskas bus baigta".

Džanisė klausėsi šių žodžių, o jos veide vis labiau ryškėjo siaubas, po to atsisuko į mane.

- Tačiau Makgis tuo tiki, tiesa, Polai? Matau tai iš tavo veido. Šerifo pavaduotojas Makgis žino, jog sulaikė nekaltą žmogų. Negi jis nepasipriešins šerifui?

- Pasipriešindamas šerifui, jis tik praras darbą, - atsakiau. - Taip, manau, širdies gilumoje Makgis žino, kad tai buvo Vartonas. Tačiau save jis įtikinėja, jog turės darbą tol, kol laikys liežuvį už dantų ir žais pagal taisykles, kol Kraibusas arba išeis į pensiją, arba persirys tiek, kad numirs. O tada viskas bus kitaip. Štai kaip Makgis įtikinėja save, kad galėtų užmigti. Bent aš taip įsivaizduoju. O dėl vieno dalyko jis tikriausiai nedaug kuo skiriasi nuo Homero. Makgis aiškina sau: "Galų gale, tai tik negras. Neįtikėtina, kad už tokius dalykus sudegintų baltąjį".

- Tada jūs privalėsite ten nuvykti, - pasakė Džanisė, ir mano širdis sustingo nuo jos šalto ir ryžtingo, nepripažįstančio dvejonių tono. - Privalote nuvykti ir papasakoti, ką sužinojote.

- Ir kaip mes papasakosime, ką sužinojome, Džanise? - paklausė Brutalusis tuo pačiu tyliu balsu. - Ar turėtume papasakoti, kaip Var-

tonas sugriebė Džoną, kai mes slapta vedėme iš kalėjimo, kad stebuklingai išgydytų kalėjimo viršininko žmoną?

- Ne... žinoma, jog ne... - ji pamatė, koks plonas yra šioje pusėje ledas, ir nučiuožė kita kryptmi. - Tada pameluokite.

Džanisė iššaukiančiai pažvelgė į Brutalųjį, po to į mane. Jos žvilgsnis buvo toks liepsningas, jog galėjo laikraštyje pradeginti skylę.

- Pameluoti, - pakartojau. - Ką?

- Kas tave privertė nuvykti iš pradžių į Perdomo apygardą, po to į Trapingusą. Nuvažiuok pas tą storą šerifą Kraibusą ir pasakyk, jog Vartonas tau *prisipažino* išprievartavęs bei nužudęs Deterikų mergaites, - trumpam Džanisė nukreipė savo karštą žvilgsnį į Brutalųjį. - Tu galėtum jį paremti, Brutai. Gali pasakyti, jog ir tu buvai kartu, kai Vartonas prisipažino, ir viską girdėjai. Ką gi, gal ir Persis viską girdėjo, ir tai jį tikriausiai sujaudino. Persis negalėjo pakelti minties, jog Vartonas šitaip žiauriai pasielgė su mergaitėmis. Tai jam sumaišė protą. Tiesiog... Ką? Dėl Dievo, ką gi aš žinau?

Ne tik aš ir Brutalusis, Heris su Dynu taip pat su savotišku siaubu žvelgė į Džanisę.

- Mes nieko panašaus *nepranešėme*, mem, - pasakė Heris. Jis kalbėjo, tarsi aiškindamas vaikui. - Pirmiausiai mūsų paklaus, kodėl nepranešėme. Mes privalome pranešti viską, ką mūsų kūdikiai kamerose pasakoja apie anksčiau įvykdytus nusikaltimus. Savo ar kitų.

- Bet... bet... - Džanisės veidas buvo apimtas agonijos. Priėjau prie jos ir pamėginau apkabinti, tačiau Džanisė energingai nustūmė mano ranką šalin. - *Bet jis ten buvo! Jis dažė tą prakeiktą tvartą! KARTU SU JAIS VAKARIENIAVO*!

- Tai tik byloja jo naudai, - paaiškino Brutalusis. - Kas gi čia tokio? Kodėl Vartonui nepasipuikavus? Juk žmogaus negali iškepti du kartus.

- Leiskite man pasitikrinti, ar aš teisingai viską supratau. Mes, susirinkusieji prie šito stalo, žinome, jog Džonas Kofis ne tik nenužudė tų mergaičių, bet ir bandė išgelbėti jų gyvybes. Suprantama, jog šerifo pavaduotojas Makgis viso šito nežino, bet gana puikiai *supranta*, kad žmogus yra pasmerktas mirti už žmogžudystes, kurių nepadarė. Ir vis dėlto... *vis dėlto*... jūs negalite pasiekti, kad teismas vyktų iš naujo. Netgi negalite atnaujinti bylos tyrimo?

- Taip, mem, - pasakė Dynas. Jis įnirtingai blizgino savo akinių stiklus. - Jūs beveik viską teisingai įvardijote.

Ji sėdėjo nuleidusi galvą ir mąstė. Brutalusis norėjo kažką pasakyti, tačiau aš rankos mostu jį sustabdžiau. Nemaniau, jog Džanisė

galėtų sugalvoti būdą, kaip ištraukti Džoną iš tos mirtį nešančios dėžės, į kurią jis papuolė, tačiau taip pat negalvojau, kad tai yra neįmanoma. Mano žmona buvo bauginančiai išmintinga dama. Ir taip pat bauginančiai ryžtinga. Toks derinys kartais kalnus paverčia slėniais.

- Gerai, - galiausiai tarė ji. - Tada jūs patys vieni privalote jį ištraukti.

- Mem?

Heris buvo netekęs amo. Taip pat ir išsigandęs.

- Jūs galite tai padaryti. Juk vieną kartą jau padarėte, ar ne? Vadinasi, galite pakartoti. Tik šį kartą jo nesugrąžinsite.

- Ar jūs norėtumėte būti viena iš tų, kuri paaiškins mano vaikams, kodėl jų tėtukas sėdi kalėjime, misis Edžkoum? - paklausė Dynas. - Apkaltintas, kad padėjo žmogžudžiui pabėgti iš kalėjimo.

- Nieko panašaus nebus, Dynai; mes sukursime planą. Padarysime taip, jog atrodytų kaip tikras pabėgimas.

- Tada nepamirškite, jog tai turi būti toks planas, kurį galėtų sugalvoti vyriokas, net nepajėgiantis prisiminti, kaip reikia užsirišti batų raištelius, - pastebėjo Heris. - Visi turės tuo patikėti.

Džanisė sutrikusi pažvelgė į jį.

- Nieko gero iš to nebus, - pasakė Brutalusis. - Net jei ir sugalvotume būdą, vis tiek nieko gero iš to nebūtų.

- Kodėl? - atrodė, jog Džanisė tuoj pravirks. - Kodėl gi, po velnių, ne?

- Todėl, kad jis yra šešių pėdų ir aštuonių colių ūgio plikas juodaodis, kuriam vos užtenka smegenų prasimaitinti, - atsakiau. - Kaip manai, kiek ilgai jis išbus laisvėje, iki vėl jį sučiups? Dvi valandas? Šešias?

- Juk sugebėjo anksčiau gyventi neatkreipdamas į save per daug dėmesio.

Ašara nuriedėjo Džanisės skruostu. Ji nusivalė ją atžagaria ranka.

Džanisė sakė teisybę. Buvau parašęs laiškus savo draugams ir giminėms, gyvenantiems toliau į pietus, klausdamas jų, ar nematė laikraščiuose kokių nors straipsnių apie vyrą, kurio aprašymas atitiktų Džoną Kofį. Ir nesulaukiau absoliučiai jokio atsakymo. Džanisė buvo padariusi tą patį. Mums pavyko atkasti tik vieną tikėtiną atvejį, kuris įvyko Masl Šoulzo mieste Alabamos valstijoje. Per choro repeticiją viesulas sugriovė bažnyčią, - tai įvyko 1929-aisiais, - ir didžiulis juodaodis vyriškis iš griuvėsių ištraukė du vyrukus. Iš pradžių visiems, stebintiems gelbėjimo darbus, pasirodė, jog vyrukai yra negyvi, tačiau vėliau paaiškėjo, kad nė vienas iš jų net nebuvo rimtai su-

žeistas. Laikraštis citavo vieną iš liudininkų sakant, jog tai buvo panašu į stebuklą. Per visuotinę sumaištį juodaodis, kurį bažnyčios pastorius buvo pasamdęs padieniu darbininku, išnyko.

- Jūs teisi, jis sugeba išlikti nepastebėtas, - sutiko Brutalusis. - Tačiau taip pat privalote atminti, jog tai jam pavykdavo prieš tai, kol nebuvo nuteistas už dviejų mažų mergaičių išprievartavimą ir žmogžudystę.

Džanisė sėdėjo nieko neatsakydama. Ji šitaip išsėdėjo beveik ištisą minutę, o po to padarė tai, kas pribloškė mane taip stipriai, kaip mano staigus ašarų protrūkis turėjo priblokšti ją. Džanisė vienu rankos mostu nušlavė viską nuo stalo - lėkštes, stiklines, puodelius, stalo įrankius, dubenėlius su salotomis, padėklą su kumpiu, pilną ąsotį su šalta arbata. Visa, kas buvo ant stalo, vienu ypu atsidūrė ant grindų.

- O šventas šūde! - šūktelėjo Dynas, atsilošdamas nuo stalo taip smarkiai, jog vos neapvirto aukštielninkas.

Džanisė nekreipė į jį dėmesio. Ji žiūrėjo į mane ir Brutalųjį, daugausia į mane.

- Ar jūs ketinate jį nužudyti, vaikai? - paklausė Džanisė. - Ketinate nužudyti žmogų, kuris išgelbėjo Melindos Mur gyvybę ir bandė išgelbėti tų dviejų mažų mergyčių gyvybes? Ką gi, pasaulyje bus bent vienu juodaodžiu mažiau, ar ne? Galėsite save tuo guosti. *Vienu nigeriu mažiau.*

Džanisė pakilo, pažvelgė į savo kėdę ir paspyrė ją į sieną. Kėdė atsimušė ir nukrito į išsiliejusią vaisių tyrę. Sugriebiau žmoną už rankos, tačiau ji išsilaisvino.

- Nedrįsk manęs liesti, - perspėjo ji. - Kitą savaitę tokiu pat metu tu būsi žudikas, nė kiek ne geresnis nei Vartonas, tad nedrįsk manęs liesti.

Ji nuėjo į galinę verandą, užsidengė veidą prijuoste ir ėmė raudoti. Mes keturiese žvalgėmės vienas į kitą. Po kiek laiko aš pakilau ir ėmiau valyti jovalą nuo grindų. Brutalusis pirmas prisijungė prie manęs, po jo Heris su Dynu. Kai kambarys vėl atrodė daugmaž tvarkingai, vyrai pasišalino. Per visą tą laiką nė vienas neištarėme nė žodžio. Tiesą sakant, neturėjome ką pasakyti.

6

Tą naktį man nereikėjo budėti. Sėdėjau mūsų mažo namo svetainėje, rūkydamas cigaretes, klausydamasis radijo ir stebėdamas, kaip nuo žemės kylanti tamsa praryja dangų. Televizorius yra gerai, aš

nieko prieš jį neturiu, tačiau man nepatinka, kad jis atriboja žmogų nuo aplinkinio pasaulio ir prikausto prie savo stiklinio ekrano. Bent jau šiuo požiūriu radijas yra geriau.

Įėjo Džanisė, priklaupė prie kėdės atkaltės ir paėmė mano ranką. Kurį laiką nė vienas iš mūsų nepratarėme nė žodžio, tik paprasčiausiai rymojome, klausydamiesi Kajaus Kaizerio laidos "Muzikos žinių koledžas" ir stebėdami, kaip sužimba žvaigždės. Man buvo gera.

- Labai atsiprašau, kad išvadinau tave bailiu, - pasakė Džanisė. - Dėl šito graužiuosi labiau nei dėl bet kurio kito žodžio, pasakyto tau per visą mūsų vedybinį gyvenimą.

- Netgi tada, kai mes iškylavome su palapinėmis ir tu mane išvadinai Senu Dvokiančiu Semu? - paklausiau, ir mes abu nusijuokėme, po to kelis kartus pasibučiavome, ir vėl pasijutome geriau.

Ji buvo labai graži, manoji Džanisė, ir aš vis dar ją tebesapnuoju. Nors esu senas ir pavargęs nuo gyvenimo, tebesapnuoju, kaip ji įeina į mano kambarį šioje vienišoje, visų užmirštoje buveinėje, kur koridorius dvokia šlapimu ir virtais kopūstais. Sapne matau ją jauną ir žavią, mėlynomis akimis ir puikiomis stačiomis krūtimis, nuo kurių beveik negalėdavai atitraukti rankų, sakančią man: "*Na ką tu, brangusis, manęs nebuvo toje autobuso avarijoje. Tu suklydai, ir tiek*". Net ir dabar tai sapnuoju, o kartais, kai pabundu ir suprantu, jog tai buvo tik sapnas, apsiverkiu. Aš, kuris jaunystėje beveik niekados neverkdavau.

- Ar Holas žino? - galiausiai paklausė ji.

- Kad Džonas nekaltas? Neįsivaizduoju, iš kur jis galėtų žinoti.

- Ar jis gali padėti? Ar Holas turi kokią nors įtaką Kraibusui?

- Nė truputėlio, brangioji.

Džanisė linktelėjo, tarsi ir būtų laukusi šitokio mano atsakymo.

- Tada nieko jam nesakyk. Jei Holas negali padėti, dėl Dievo meilės, nieko jam nesakyk.

- Ne, nesakysiu.

Ji pažvelgė į mane tvirtu žvilgsniu.

- Ir tą naktį jūs nepranešite, jog dėl ligos negalite atvykti į darbą. Nė vienas. Jūs neturite teisės.

- Ne. Jei mes būsime vietoje, bent jau padarysime tą greitai. Tiek dar galime. Nebus taip, kaip nutiko Delakrua.

Akimirkai, dėkui Dievui trumpai, man akyse pasirodė šilkinė kaukė, deganti ant Delo veido ir atidengianti drebučių gumulėlius, kurie anksčiau buvo Delo akys.

- Tu neturi kitos išeities, ar ne? - Džanisė paėmė mano ranką ir patrynė ją į savo švelnų aksominį skruostą. - Vargšas Polas. Vargšas senukas.

Nieko neatsakiau. Niekada gyvenime nei prieš tai, nei po to taip netroškau pabėgti. Tiesiog pasiimti Džànisę, susikrauti vieną kelionmaišį ir pabėgti, kur akys mato.

- Vargšas mano senuk, - pakartojo Džanisė. - Pasikalbėk su juo.

- Su kuo? Su Džonu?

- Taip. Pasikalbėk su juo. Sužinok, ko *jis* nori.

Susimąsčiau apie tai, po to linktelėjau galva. Džanisė buvo teisi. Ji beveik visada būdavo teisi.

7

Po dviejų dienų, aštuonioliktąją, Bilas Dodžas, Henkas Bitermanas ir dar kažkas - neprisimenu kas, tai buvo vienas iš skrajūnų - nuvedė Kofį į dušą D korpuse, o kol jo nebuvo, mes repetavome egzekuciją. Neleidome, kad Tu-Tu vaidintų Džono vaidmenį; visi supratome, net nepersimetę nė žodeliu, jog tai būtų nepadoru.

Aš atlikau šį vaidmenį.

- Džonai Kofi, - tarė Brutalusis ne visai tvirtu balsu, kai aš sėdėjau pritvirtintas prie Senosios Žiežirbos, - jūs esate pasmerktas mirti elektros kėdėje, šį sprendimą priėmė prisiekusieji, tokie pat piliečiai kaip jūs...

Tokie pat piliečiai kaip Džonas Kofis? Absurdas. Kiek žinau, visoje planetoje nebuvo kito tokio žmogaus. Tada prisiminiau, ką pasakė Džonas, kai jis žiūrėjo į Žiežirbą, stovėdamas laiptų, einančių iš mano kabineto, apačioje: "*Jo kūno dalelės dar tebėra ten. Aš girdžiu, kaip jos klykia*".

- Išlaisvinkite mane, - pasakiau užkimusiu balsu. - Atsekite apkabas ir paleiskite.

Vyručiai taip ir padarė, tačiau kurį laiką jaučiausi lyg prikaustytas, tartum Senoji Žiežirba nebūtų norėjusi manęs paleisti.

Kai pajudėjome atgal į savo korpusą, Brutalusis tarė man labai tyliai, kad neišgirstų net Dynas su Heriu, kurie už mūsų nugarų baigė rikiuoti kėdes:

- Gyvenime esu padaręs keletą dalykų, kuriais negaliu didžiuotis, tačiau dabar pirmą kartą pajutau pragaro grėsmę.

Pažvelgiau į jį, kad įsitikinčiau, jog Brutalusis nejuokauja. Buvo nepanašu į tai.

- Ką tu turi omenyje?

- Turiu omenyje, jog mes rengiamės nužudyti Dievo dovaną, - atsakė jis. - Dievo dovaną, kuri nėra padariusi nieko pikta nei mums, nei kam nors kitam. Ką aš pasakysiu, kai stovėsiu prieš Dievą Tėvą Visagalį, ir jis manęs paprašys paaiškinti, kodėl taip padariau? Kad tai buvo mano darbas? Mano *darbas*?

8

Kai Džonas sugrįžo iš dušo ir išėjo skrajūnai, aš atrakinau jo kameros duris, įėjau vidun ir atsisėdau greta Džono ant gulto. Brutalusis budėjo koridoriuje. Jis pakėlė akis, pamatė, jog įėjau vienas į kamerą, tačiau nepratarė nė žodžio. Brutalusis tiesiog vėl palinko prie savo popierių, prie kurių tuo metu kamavosi, be paliovos laižydamas pieštuko galiuką.

Džonas pažvelgė į mane savo keistomis akimis - pasruvusiomis krauju, tuščiomis, pritvinkusiomis ašarų... tačiau ramiomis, tarsi verkti nebūtų buvę taip blogai, kai pripranti. Jis netgi lengvai nusišypsojo. Prisimenu, Džonas kvepėjo "Ivory" muilu, jis buvo švarus ir gaivus kaip kūdikis po vakarinės maudyklės.

- Sveiki, bose, - tarė jis ir atsistojęs paėmė abi mano rankas.

Tai jis padarė visiškai natūraliai.

- Sveikas, Džonai, - burnoje pajutau gumulą ir pamėginau nuryti. - Spėju, jog tu žinai, kad artėjame prie šito. Liko dar pora dienų.

Džonas nieko neatsakė, tik sėdėjo laikydamas mane už rankų. Atsigręždamas į praeitį galvoju, jog jau tada manyje kažkas prasidėjo, tačiau buvau per daug sutelkęs dėmesį į savo pareigą, - ir protiškai, ir emociškai, - kad tai pastebėčiau.

- Ar nori ko nors ypatingo savo paskutinei vakarienei, Džonai? Galėtume parūpinti beveik bet ką. Netgi atneštume alaus, jei panorėtum. Tiesiog įpiltume į kavos puodelį, ir viskas.

- Nesu niekada ragavęs, - atsakė Džonas.

- Gal tada kokio nors ypatingo valgio? - pasiūliau.

Ties vienu Džono antakiu lygioje kaktoje įsimetė raukšlė. Po to kakta išsilygino, ir Džonas nusišypsojo.

- Būtų gerai netikras zuikis.

- Gerai. Bus netikras zuikis. Su padažu ir bulvių koše, - pajutau tvilkčiojimą, koks paprastai būna rankoje, kai miegi, pasikišęs ją po galva, tik šį kartą tvilkčiojimas apėmė visą kūną. - O ką dar?

- Nežinau, bose. Ką turite. Gal okros, bet aš nesu išrankus.

- Gerai, - atsakiau ir pagalvojau, jog desertui Džonas gaus ponios Džanisės Edžkoum keptą persikų pyragą. - O kaip dėl šventiko? Su kuo tu norėtum kartu pasimelsti kitą naktį? Tai nuramina žmogų. Esu tai matęs daugelį kartų. Galiu susisiekti su šventuoju tėvu Šasteriu, tuo pačiu, kuris buvo, kai Delas...

- Nenoriu jokio šventiko, - pertraukė mane Džonas. - Jūs buvote man geras. Jei norite, galite už mane pasimelsti. To pakaks. Manau, jog galiu kartu su jumis paklūpėti ant kelių.

- *Aš*! Džonai, aš nemokėsiu...

Jis šiek tiek spustelėjo mano rankas, ir dilgčiojimas mano kūne sustiprėjo.

- *Mokėsite*, - atšovė jis. - Ar ne taip, bose?

- Tikiuosi, - išgirdau savo balsą, kuris buvo panašus į aidą. - Jei jau toks reikalas, tikiuosi, jog mokėsiu.

Tuo metu mane apėmė dar stipresnis dilgčiojimas, jis buvo panašus į tą, kai Džonas išgydė mano vidaus santechninius įrenginius, tačiau taip pat ir skyrėsi. Ir ne tik dėl to, kad šįsyk buvau visiškai sveikas. Šis jausmas skyrėsi todėl, jog *šį kartą Džonas nežinojo, kad tai daro*. Staiga mane apėme siaubas, aš vos neuždusau nuo poreikio išeiti iš čia. Mano viduje suspindo šviesos ten, kur jų anksčiau niekada nebūdavo. Ne tik smegenyse; visame kūne.

- Jūs ir misteris Hauvelas, ir kiti bosai buvote man geri, - pasakė Džonas Kofis. - Žinau, kad jūs graužiatės, tačiau dabar galite liautis. Nes aš *noriu* iškeliauti, bose.

Bandžiau kažką pasakyti, bet nepajėgiau. O Džonas pajėgė. Tai, ką jis netrukus pasakė, buvo ilgiausia man kada nors girdėta Džono kalba.

- Aš esu be galo pavargęs nuo skausmo, kurį girdžiu ir jaučiu, bose. Esu pavargęs bastytis vienišas tarsi paukštelis lietuje. Niekada neturėti jokio bičiulio, kuris keliautų kartu ar pasakytų, iš kur ar į kur, ar kodėl mes keliaujame. Pavargau nuo žmonių, kurie yra bjaurūs vieni kitiems. Dėl to jaučiu, lyg stiklo šukės raižytų mano galvą. Pavargau nuo visų tų kartų, kai norėjau pagelbėti ir nepajėgiau. Pavargau nuo tamsos. Labiausiai mane išvargino skausmas. Daugiau nebegaliu. Jei tik galėčiau, užbaigčiau visa tai. Tačiau negaliu.

“Liaukis, - sakiau jam mintyse. - Liaukis ir paleisk mano rankas. Jei nesiliausi, aš paskęsiu. Paskęsiu arba susprogsiu”.

- Jūs nesusprogsite, - pasakė Džonas, lengvai nusišypsodamas iš šios minties... bet paleido mano rankas.

Palinkau į priekį sunkiai gaudydamas orą. Tarp savo kelių cementinėse grindyse aiškiai mačiau kiekvieną įtrūkimą, kiekvieną griovelį, smulkiausius žėručio lopinėlius. Pakėlęs galvą pažvelgiau į sieną ir joje išvydau vardus, įrašytus 1924, 1926 ir 1931 metais. Tie vardai buvo ištrinti, žmonės, kurie juos užrašė, taip pat tam tikra prasme buvo ištrinti, tačiau spėju, jog nieko neįmanoma visiškai ištrinti, tik ne nuo šio tamsaus stiklo, kuris vadinasi pasaulis, ir dabar aš vėl pamačiau šiuos vardus, persipynusius, užrašytus vienas ant kito, ir man pasirodė, jog žiūrėdamas į šiuos vardus girdžiu, kaip numirėliai kalba, dainuoja ir prašo pasigailėti. Pajutau, kaip pulsuoja mano akių obuoliai, išgirdau plakant savo širdį, pajutau, kaip visu mano kūnu tarsi visomis kryptimis siunčiami laiškai teka kraujas.

Tolumoje išgirdau garvežio švilpuką ir manau, jog tai buvo trečią penkiasdešimt išvykstantis į Praisfordą traukinys, bet negalėjau tuo būti tikras, nes niekada anksčiau nebuvau to švilpuko girdėjęs. Aš jo negirdėdavau iš Kould Mauntino, nes traukinys pravažiuodavo pro valstijos kalėjimą už dešimties mylių į rytus. *Negalėjau* išgirsti to švilpuko, ir jūs man tą patį pasakytumėte, o iki 1932-ųjų lapkričio mėnesio aš būčiau tuo tikėjęs, tačiau tą dieną aš aiškiai išgirdau garvežio švilpuką.

Kažkur garsiai lyg bomba susprogo elektros lemputė.

- Ką tu man padarei? - sušnibždėjau. - Ak, Džonai, ką tu padarei?

- Atleiskite, bose, - atsakė jis ramiai. - Aš nepagalvojau. Tačiau manau, jog čia nieko baisaus. Netrukus vėl jausitės normaliai.

Pakilau ir nuėjau kameros durų link. Jaučiausi, lyg vaikščiočiau per sapną. Kai priėjau prie durų, Džonas mane sustabdė:

- Jūs spėliojote, kodėl jos neklykė. Tai vienintelis iki šiol jums neaiškus dalykas, ar ne tiesa? Kodėl tos dvi mažos mergaitės neklykė, kol jos dar buvo priemenėje.

Atsisukęs pasižiūrėjau į Džoną. Jo akyse mačiau kiekvieną mažiausią kraujagyslę ir kiekvieną sporą jo veide... Taip pat jaučiau jo skausmą, kurį Džonas sugėrė iš kitų žmonių, kaip kempinė sugeria vandenį. Taip pat išvydau ir tamsą, apie kurią Džonas buvo kalbėjęs. Ji buvo užplūdusi visus Džono pasaulio kampelius, ir tuo momentu pajutau Džonui gailestį, bet kartu ir didelį palengvėjimą. Taip, mes jam padarysime siaubingą dalyką, niekada nebus įmanoma šito pataisyti... tačiau tuo pat metu mes padarysime jam ir paslaugą.

- Aš tai pamačiau, kai tas blogas vyrukas mane nusitvėrė, - pasakė Džonas. - Tada aš supratau, jog jis tai padarė. Tą dieną aš jį ma-

čiau, buvau pasislėpęs už medžių, mačiau, kaip jis jas numeta ir pabėga, bet...

- Tu viską pamiršai, - pasakiau.

- Teisingai, bose. Iki tol, kol jis manęs nepalietė, buvau pamiršęs.

- Kodėl jos *neklykė*, Džonai? Jis jas sužeidė iki kraujo, tėvai buvo viršuje, tad kodėl mergaitės neklykė?

Džonas pažvelgė į mane savo vaiduokliškomis akimis.

- Vienai jis sakė: "Jei triukšmausi, užmušiu tavo seserį, o ne tave". Kitai kartojo tą patį. Suprantate?

- Taip, - sušnibždėjau.

Mintyse išvydau tą vaizdą. Deterikų priemenė skendi tamsoje. Vartonas palinkęs tarsi vampyras. Viena iš mergaičių galbūt norėjo surikti, tad Vartonas trenkė jai į veidą, ir mergaitei iš nosies plūstelėjo kraujas. Iš nosies išsiliejusį kraują vėliau ir pamatė priemenėje brolis su motina.

- Jo žudymo įrankis buvo jų meilė, - pasakė Džonas. - Jų meilė viena kitai. Dabar suprantate, kaip visa tai įvyko?

Linktelėjau nesugebėdamas ištarti nė žodžio.

Džonas nusišypsojo. Iš jo akių vėl tekėjo ašaros, tačiau Džonas šypsojosi.

- Taip būna kiekvieną dieną, - pasakė jis. - Visame pasaulyje.

Po to jis atsigulė ir nusisuko veidu į sieną.

Išėjau į Mylią, užrakinau Džono kamerą ir nužingsniavau prie budinčiojo rašomojo stalo. Supratau, jog girdžiu Brutaliojo mintis - jos skambėjo kaip tylus šnibždesys. Brutalusis svarstė, kaip rašyti vieną žodį. Manau, jog tai buvo "atsiųsti". Brutalusis svarstė: "Kaip, po velnių, jis rašomas: su "ū" ilgąja ar su "ų" nosine?" Po to Brutalusis pažvelgė į mane, nusišypsojo, tačiau geriau į mane įsižiūrėjęs liovėsi.

- Polai? - paklausė jis. - Ar gerai jautiesi?

- Taip, - atsakiau.

Po to apsakiau Brutaliajam, ką man papasakojo Džonas - ne viską ir, žinoma, nieko nepasakiau, kokį poveikį man padarė jo prisilietimas (šito niekam niekada nesakiau, net Džanisei); Eleina Koneli tai sužinos pirmoji, žinoma, jei ji panorės skaityti šiuos puslapius po to, kai bus perskaičiusi visus kitus, bet persakiau Brutaliajam Džono žodžius, kad jis nori iškeliauti. Tai suteikė Brutaliajam palengvėjimą, - bent jau šiokį tokį, - tačiau aš pajutau (išgirdau?), jog Brutalusis spėlioja, ar nebūsiu aš visa tai sukūręs, kad jį paguosčiau. Po to pajutau,

jog Brutalusis nusprendė manimi patikėti, nes jam šitaip bus lengviau, kai išmuš Džono valanda.

- Polai, ar tau neatsinaujino uždegimas? - paklausė Brutalusis. - Tu visas išraudęs.

- Ne, manau, kad jaučiuosi puikiai, - atsakiau, nors taip nesijaučiau, tačiau tvirtai tikėjau, kad Džonas buvo teisus, ir aš netrukus vėl pasijusiu normaliai. Pajutau, jog tvilkčiojimas mano kūne slopsta.

- Vis tiek nepakenktų nueiti į savo kabinetą ir truputėlį prigulti.

Mažiausiai tuo metu norėjau prigulti - mintis man pasirodė tokia absurdiška, kad vos nepradėjau kvatoti. Tuo metu aš buvau labiau linkęs pasistatyti mažą namelį, apkalti lentomis, suarti galinį daržą ir apsodinti. Ir visa tai norėjau padaryti iki vakarienės.

"*Štai kaip tai yra,* - galvojau. - *Kiekvieną dieną. Visame pasaulyje. Toji tamsa. Apgaubusi visą pasaulį*".

- Verčiau nueisiu į administracijos pastatą. Reikia pasitikslinti keletą dalykų.

- Daryk kaip nori.

Nuėjau prie durų, atidariau jas ir atsisukau.

- Tu parašei teisingai, - pasakiau Brutaliajam. - Su "ų" nosine. Bent jau dažniausiai. Manau, jog visos taisyklės turi išimčių.

Išėjau pro duris. Man nereikėjo atsisukti į Brutalųjį, kad pamatyčiau, kaip jis stovi nustėręs ir išsižiojęs.

Likusią pamainos dalį nenustygau vietoje, negalėjau išsėdėti nė penkių minučių vėl nepašokęs ir nepradėjęs blaškytis. Nuėjau į administracijos pastatą, po to tapsenau ten ir atgal pasivaikščiojimų kieme, kol sargybiniai bokštuose tikriausiai pagalvojo, jog aš išėjau iš proto. Bet kai baigėsi mano budėjimas, vėl pradėjau rimti, o besiblaškančios galvoje mintys - lyg vėjo draikomi lapai - taip pat apsiramino.

Tačiau tą rytą pusiaukelėje į namus ankstesnis jausmas vėl stipriai užvaldė mane. Tai buvo panašu į turėtą šlapimtakių uždegimą. Turėjau šalikelėje pastatyti savo "Fordą", išlipti ir bėgti vos ne pusę mylios, nuleidęs galvą, mojuodamas rankomis. Iš mano gerklės veržėsi toks karštas kvapas, lyg aš jį būčiau pašildęs pažastyje. Po to galiausiai pradėjau jaustis iš tiesų normaliai. Nubėgau ristele beveik iki tos vietos, kur buvo pastatytas mano "Fordas", ir likusią kelio dalį nužingsniavau normaliu žingsniu, iš burnos leisdamas garą į gaivų rytmečio orą. Sugrįžęs namo, papasakojau Džanisei, jog Džonas Kofis man pasakė, kad yra pasiruošęs ir nori iškeliauti. Ji linktelėjo. Atrodė, Džanisė pajuto palengvėjimą. Ar iš tiesų? Negalėjau pasakyti. Prieš šešias, netgi prieš tris valandas būčiau žinojęs, tačiau tuo mo-

mentu jau nebegalėjau suprasti. Ir tai buvo gerai. Džonas vis kartodavo, jog yra pavargęs, ir aš dabar supratau kodėl. Tai, ką Džonas nešiojosi savyje, būtų išsekinę kiekvieną. Beliktų ilgėtis ramybės ir tylos.

Kai Džanisė pasidomėjo, kodėl esu toks įraudęs ir nuo manęs sklinda prakaito kvapas, pasakiau jai, kad pakeliui į namus sustabdžiau automobilį ir gana smarkiai pabėgiojau. Tiek jai pasakiau - tikriausiai jau esu minėjęs (esu parašęs per daug puslapių, kad kiltų noras visus juos peržiūrėti ir pasitikslinti), kad mūsų vedybiniame gyvenime meluoti nebuvo įprasta, - tačiau nepaaiškinau kodėl.

O Džanisė nepaklausė.

9

Tą naktį, kai atėjo Džono Kofio eilė pereiti Mylia, negriaudėjo. Buvo gana šalta, spėju, minusinė temperatūra, ir virš nuvalytų laukų pasipylė milijonai žvaigždžių, o šerkšnas švytėjo lyg deimantai ant išdžiūvusių liepos mėnesio kukurūzų griaučių.

Per šią egzekuciją Brutas Hauvelas buvo paskirtas į pirmąją eilę - šį kartą jam teks uždėti šalmą ir liepti Van Hėjui pasukti limbą. Bilas Dodžas buvo skydinėje kartu su Van Hėjumi. O tos lapkričio dvidešimtosios vakare apie vienuoliktą dvidešimt Dynas, Heris ir aš nuėjome į vienintelę užimtą kamerą, kurioje ant gulto galo sėdėjo Džonas Kofis, susidėjęs rankas tarp kelių. Ant jo melsvų marškinių matėsi nedidelė padažo dėmelė. Džonas pro grotas pažvelgė į mus. Atrodė, jis buvo kur kas ramesnis nei mes. Mano rankos buvo šaltos, o smilkiniuose tvinkčiojo. Viena buvo žinoti, kad Džonas pats šito nori, - bent jau dėl to galėjome atlikti savo darbą, - tačiau visai kas kita suvokti, jog mes nužudysime Džoną elektros kėdėje už nusikaltimą, kurį padarė kitas žmogus.

Holą Murą paskutinį kartą mačiau apie septintą valandą vakaro. Jis savo kabinete sagstėsi apsiaustą. Holas buvo išblyškęs, o rankos taip stipriai drebėjo, kad tik didelėmis pastangomis jam pavyko užsisegti sagas. Man kilo noras nustumti jo pirštus į šalį ir pačiam užsegioti apsiaustą lyg mažam vaikui. Ironiška buvo tai, jog Melinda, kai mes su Džanise nuvykome jos aplankyti praėjusį šeštadienį, atrodė geriau nei Holas Džono Kofio egzekucijos vakarą.

- Per šią egzekuciją aš nepasiliksiu, - pasakė Holas. - Bus Kurtis, o aš žinosiu, jog Kofis yra patikimose rankose, nes lieki tu ir Brutas.

- Taip, sere, pasistengsime kiek įmanydami, - atsakiau. - Ar kas nors girdėti dėl Persio?

Suprantama, jog norėjau paklausti, ar jam negrįžta protas. Gal jis dabar kažkur sėdi ir kam nors - greičiausiai gydytojui - pasakoja, kaip mes jį įgrūdome į durnių marškinius ir įmetėme į tramdomąjį kambarį lyg kokį eilinį supsichavusį kalinį... Persio žodžiais tariant, lyg kokį eilinį užriestanosį stuobrį. O jei taip yra iš tiesų, ar gydytojai tiki jo žodžiais?

Tačiau, pasak Holo, Persio būklė nepakito. Jis vis dar nekalbėjo, ir aplinkinis pasaulis jam neegzistavo. Persis tebebuvo Indianoloje, - jo būklė vis dar buvo "tiriama", kaip pasakė Holas, ir atrodo, jog šis žodis jam pačiam skambėjo mistiškai, - tačiau jei nors kiek pagerėtų, Persį nedelsiant išleistų iš ligoninės.

- Kaip laikosi Kofis? - paklausė Holas, galiausiai įveikęs paskutinę sagą.

- Jis puikiai viską ištvers, viršininke, - atsakiau.

Holas linktelėjo ir nuėjo durų link. Jis atrodė susenęs ir pasiligojęs.

- Kaip viename žmoguje gali kartu gyventi tiek daug gėrio ir lygiai tiek pat blogio? Kaip tas pats žmogus, kuris išgydė mano žmoną, galėjo nužudyti tas mažas mergaites? Ar tu gali tai suprasti?

Atsakiau jam, jog nesuprantu, kad Dievo keliai yra nežinomi, kad kiekviename iš mūsų slypi blogis, o mums nedera klausinėti kodėl, ir pripaisčiau dar kažką panašaus; visa tai buvau išmokęs "Jėzaus Garbinimo" ir "Viešpaties Galybės" bažnyčiose; Holas visą tą laiką linkčiojo galva ir atrodė kiek egzaltuotas. Juk jis pajėgus pritariamai linksėti, ar ne? Taip. Linksėti ir atrodyti egzaltuotai. Jo veide atsispindėjo gilus liūdesys, - žinoma, jog Holas buvo sukrėstas; tuo nė kiek neabejojau, - tačiau šį kartą nesimatė ašarų, nes Holas turėjo vykti namo pas savo žmoną, draugę, kuri dabar puikiai jautėsi. Džono Kofio dėka ji buvo sveika ir puikiai jautėsi, o žmogus, pasirašęs Džono mirties nuosprendį, galėjo išeiti iš savo kabineto ir keliauti pas savo žmoną. Jam nereikėjo stebėti to, kas netrukus įvyks. Jis galės naktį miegoti šiltame žmonos glėbyje, o Džonas Kofis tuo metu gulės ant akmeninės plokštės apskrities ligoninės rūsyje, vis labiau vėsdamas, kai nedraugiškos, bežadės valandos artės prie aušros. Ir už tai aš nekenčiau Holo. Tik truputėlį, žinojau, jog tai praeis, tačiau tai buvo neapykanta. Tikras jausmas.

O dabar aš įžengiau į kamerą, lydimas Dyno ir Herio. Abu jie buvo išblyškę ir prislėgti.

- Ar esi pasiruošęs, Džonai? - paklausiau.

Jis linktelėjo galva.
- Taip, bose. Manau, pasiruošęs.
- Gerai. Prieš išeinant turiu tau kai ką pasakyti.
- Sakykite ką tik reikia, bose.
- Džonai Kofi, būdamas teismo valios vykdytojas...
Pasakiau visą kalbą iki pat galo, o kai baigiau, Heris Tervilidžeris priėjo prie Džono ir ištiesė ranką. Kurį laiką Džonas buvo nustebęs, tačiau po to nusišypsojo ir paspaudė Heriui ranką. Dynas, kuris buvo blyškesnis nei bet kada, ištiesė savąją.
- Tu nusipelnei visai ko kito, Džoni, - pasakė jis prikimusiu balsu. - Atleisk.
- Viskas bus gerai, - atsakė Džonas. - Dabar yra sunkus momentas; tačiau netrukus viskas bus gerai.
Jis pakilo, ir Melės dovanotas medalionas su Šventuoju Kristoforu išlindo pro marškinių iškirptę.
- Džonai, pasakiau, - aš privalau jį paimti. Po... po to galėsiu jį vėl tau uždėti, bet dabar privalau paimti.
Medalionas buvo sidabrinis, o jei Van Hėjui įjungus srovę jis bus prigludęs prie odos, medalionas gali išsilydyti ir prikepti prie kūno. Net jei tai neįvyktų, medalionas nuo elektros srovės paliktų savotišką išdegintą fotografiją ant Džono krūtinės. Tai jau buvau matęs. Per metus, praleistus Mylioje, buvau matęs beveik viską. Daugiau nei man reikėjo. Dabar tai žinau.
Džonas nusivėrė grandinėlę ir įdėjo man į delną. Aš įsidėjau medalioną į kišenę ir paliepiau Džonui išeiti iš kameros. Visiškai nereikėjo patikrinti, ar šalmas gerai priglus prie Džono galvos ir srovė netrukdomai indukuosis; Džono galva buvo glotni kaip mano delnas.
- Žinote, bose, šiandien po pietų užmigau ir susapnavau sapną, - pasakė Džonas. - Sapnavau Delo pelę.
- Iš tiesų, Džonai?
Atsistojau jam iš kairės. Heris iš dešinės. Dynas užėjo už nugaros. Tada mes nužingsniavome Mylia. Man tai buvo paskutinis kartas, kai Mylioje lydėjau kalinį.
- Taip, - atsakė Džonas. - Sapnavau, jog peliukas pateko į tą miestą, apie kurį kalbėjo bosas Hauvelas, į Mauzvilį. Sapnavau, jog ten buvo vaikų. O kaip jie juokėsi iš peliuko triukų! - Džonas ir pats nusijuokė iš šios minties, po to vėl surimtėjo. - Sapnavau, jog ten buvo ir tos dvi mažos šviesiaplaukės mergaitės. Jos taip pat juokėsi. Apsikabinau jas, ir iš jų plaukų nebėgo kraujas, jos buvo visai svei-

kos. Visi kartu žiūrėjome, kaip Misteris Džinglas ridena tą špūlę, ir smagiai juokėmės. Vos neplyšome iš juoko.

- Iš tiesų?

Maniau, jog nepajėgsiu šito ištverti, neišlaikysiu. Galvojau, kad pravirksiu ar imsiu šaukti, ar sprogs mano širdis, ir tada viskam bus galas.

Nuėjome į mano kabinetą. Džonas kelias akimirkas dairėsi, po to neprašytas atsiklaupė ant kelių. Už jo stovintis Heris žiūrėjo į mane paklaikusiomis akimis. Dynas buvo išbalęs lyg popierius.

Atsiklaupiau kartu su Džonu ir pagalvojau, jog viskas keistai apsivertė aukštyn kojomis: mano pareiga buvo padėti kaliniams užbaigti jų kelionę, o šį kartą man pačiam prireikė pagalbos. Bent jau taip atrodė.

- Ko mes prašysime iš Dievo, bose? - paklausė Džonas.

- Stiprybės, - atsakiau net nesusimąstydamas. Užsimerkiau ir pradėjau melstis. - Viešpatie, padėk mums užbaigti tai, ką pradėjome ir prašau priimk šį žmogų, Džoną Kofį - kurio pavardė skamba kaip gėrimas, tačiau kitaip rašoma - į dangų ir suteik jam ramybę. Prašau padėk mums palydėti jį taip kaip pridera ir neleisk, kad kas nors nepavyktų. Amen.

Atsimerkiau ir pažvelgiau į Dyną su Heriu. Dabar jie abu atrodė kiek geriau. Tikriausiai todėl, kad atsirado proga atgauti kvapą. Abejoju, kad juos būtų nuraminusi mano malda.

Ėmiau keltis, bet Džonas sulaikė mane už rankos. Jis pažvelgė į mane nedrąsiai, bet kartu ir su viltimi.

- Prisimenu maldą, kurią mane kažkas išmokė, kai buvau mažas, - pasakė jis. - Bent jau manau, kad prisimenu. Ar galiu ją sukalbėti?

- Žinoma, - pasakė Dynas. - Dar turime begalę laiko, Džonai.

Džonas užsimerkė ir susikaupęs suraukė kaktą. Tikėjausi išgirsti kokią nors maldelę prieš miegą ar iškraipytą "Tėve mūsų" variantą, tačiau nieko panašaus neišgirdau; tokios maldelės dar niekada nebuvau girdėjęs, negirdėjau jos ir po to, nors maldos žodžiai nebuvo kokie nors neįprasti. Užsidengęs rankomis savo užmerktas akis, Džonas Kofis sukalbėjo:

- Kūdiki Jėzau, romus ir švelnus, melskis už mus, našlaičius vaikus. Būk mano stiprybė, būk mano draugas ir iki pat pabaigos išliki kartu. Amen.

Džonas atsimerkė, ėmė keltis, po to atidžiai nužvelgė mus.

Ranka pasitryniau akis. Klausydamasis Džono, prisiminiau Delą; jis taip pat pabaigoje norėjo sukalbėti dar vieną maldą. *Šventoji Ma-*

rija, Dievo motina, melskis už mus, nusidėjėlius, dabar ir mūsų mirties valandą.

- Atleisk, Džonai.

- Nėra už ką.

Jis suspaudė mano ranką ir nusišypsojo. O po to, kaip aš ir tikėjausi, Džonas padėjo atsistoti man.

10

Liudininkų buvo nedaug - iš viso gal koks keturiolika, pusė tiek, kiek buvo susirinkę į sandėlį per Delakrua egzekuciją. Buvo ir Homeras Kraibusas, kaip visada savo milžinišku kūnu uždengdamas kėdę, tačiau nemačiau pavaduotojo Makgio. Kaip ir kalėjimo viršininkas Muras jis tikriausiai nusprendė šią egzekuciją praleisti.

Priekyje sėdėjo pagyvenusi pora, kurios iš karto nepažinau, nors jų nuotraukas iki to laiko - trečiosios lapkričio savaitės - buvau matęs daugybėje laikraščių straipsnių. Kai mes atėjome prie platformos, ant kurios ilsėjosi Senoji Žiežirba, moteriškė drėbtelėjo:

- O kad tu numirtum lėta mirtimi, šunsnuki!

Tada aš supratau, jog čia Deterikai, Klausas ir Mardžorė. Jų nepažinau todėl, kad nedažnai tenka sutikti pagyvenusius žmones, nesuspėjusius įkopti į penktą dešimtį.

Išgirdęs moteriškės balsą, Džonas susigūžė, o šerifas Kraibusas pritariančiai sumurmėjo. Henkas Bitermanas, kuris saugojo nedidelę žiūrovų grupelę, nenuleido akių nuo Klauso Deteriko. Tokius nurodymus jam buvau davęs aš. Tačiau tą naktį Deterikas nė nekrustelėjo Džono pusėn. Atrodė, Deterikas yra kažkurioje kitoje planetoje.

Brutalusis, stovėjęs palei Senąją Žiežirbą, nežymiai kilstelėjo pirštą, kai mes lipome ant platformos. Jis atkišo Džonui parankę ir palydėjo iki elektros kėdės taip švelniai, kaip jaunuolis palydi savo damą po pirmojo šokio.

- Ar viskas gerai, Džonai? - tyliai paklausė Brutalusis.

- Taip, bose, bet... - Džono akys lakstė į šalis, ir pirmą kartą jis atrodė išsigandęs. - Tačiau daugelis čia susirinkusių žmonių nekenčia manęs. *Daugelis.* Aš tai jaučiu. Tai skauda. Gelia kaip bičių geluonis ir *skauda.*

- Tada pajusk, ką mes tau jaučiame, - patarė Brutalusis tuo pačiu tyliu balsu. - Mes nejaučiame tau neapykantos - ar tu jauti?

- Taip, bose.

Tačiau dabar Džono balsas virpėjo, o iš akių vėl lėtai pasipylė ašaros.

- *Nužudykite jį du kartus, vyručiai*! - staiga šūktelėjo Mardžorė Deterik. Jos šaižus, gergždžiantis balsas nuskambėjo kaip antausis. Džonas susigūžė palei mane ir sudejavo. - *Nužudykite du kartus tą vaikų prievartautoją ir žudiką, jis to nusipelnė*!

Klausas, kuris vis dar atrodė, tarsi sapnuotų atmerktomis akimis, priglaudė ją prie savo peties. Mardžorė ėmė raudoti.

Išsigandęs pastebėjau, jog Heris Tervilidžeris taip pat verkia. Kol kas nė vienas iš žiūrovų nepastebėjo jo ašarų, - Heris stovėjo į juos nugara, - tačiau Heris iš tiesų verkė. Ir ką gi dar mes galėjome padaryti? Išskyrus tai, kad tęstume viską toliau?

Brutalusis ir aš apsukome Džoną. Brutalusis spustelėjo milžino petį, ir šis atsisėdo. Džonas nusitvėrė už plačių ąžuolinių Žiežirbos atramų, jo akys lakstė į šalis, liežuviu jis sudrėkino iš pradžių vieną lūpų kamputį, po to kitą.

Heris ir aš priklaupėme ant kelių. Dieną prieš tai pasirūpinome, kad vienas iš įgijusių pasitikėjimą kalinių, dirbantis metalo ceche, privirintų laikinus apkabų prailginimus, nes Džono Kofio blauzdos buvo toli gražu ne tokio paties dydžio kaip eilinio žmogaus. Ir vis tiek vienu momentu mane buvo apėmęs košmariškas siaubas, kai pagalvojau, jog ir su prailginimais apkabos bus per mažos, ir mes turėsime nuvesti Džoną atgal į kamerą, o tuo tarpu bus ieškomas Semas Broderikas, kuris vadovavo metalo cechui, kad dar labiau prailgintų apkabas. Paskutinį kartą stipriai atžagaria ranka spustelėjau apkabą, ir ji mano pusėje užsisegė. Džonas timptelėjo koją ir aiktelėjo. Aš ją sužnybau.

- Atleisk, Džonai, - sumurmėjau ir pažvelgiau į Herį. Jis lengviau užsegė apkabą (arba jo pusėje buvo didesnis prailginimas, arba dešinė Džono blauzda buvo plonesnė), tačiau abejodamas žvelgė į ją. Manau, jog žinau kodėl; patobulintos apkabos atrodė tarsi *alkanos,* jų žiaunos žiojėjo tarsi aligatorių.

- Viskas bus gerai, - pasakiau vildamasis, kad mano žodžiai nuskambės įtikinamai... ir kad sakau tiesą. - Nusišluostyk veidą, Heri.

Jis pasitrynė veidą ranka, nusišluostydamas nuo skruostų ašaras ir prakaito lašelius nuo kaktos. Abu atsisukome, Homeras Kraibusas, kuris garsiai kalbėjosi su savo kaimynu (sprendžiant iš virvelės formos kaklaraiščio ir nutrinto juodo kostiumo, prokuroru) nutilo. Buvo beveik metas vykdyti egzekuciją.

Brutalusis pritvirtino vieną Džono riešą, Dynas kitą; per Dyno petį mačiau gydytoją, kuris kaip visada laikėsi neįkyriai, stovintį atsirėmusį į sieną ir tarp kojų pasistačiusį savo juodą lagaminėlį. Dabar, spėju, gydytojai vos ne vadovauja tokiems dalykams, ypač turint omenyje intravenines lašelines, tačiau tais laikais gydytojus turėdavai vos ne stumte stumti, jei prireikdavo jų pagalbos. Galbūt tada jie aiškiau suvokė, ką gydytojui dera daryti, o kas yra Hipokrato priesaikos, kuria pasižadama pirmiausiai nepakenkti, laužymas.

Dynas linktelėjo Brutaliajam. Brutalusis pasuko galvą, tartum norėdamas pasižiūrėti į telefoną, kuris niekada nesuskamba tokiems kaip Kofis, ir sušuko Džekui Van Hėjui:

- Pasuk ant pirmos padalos!

Pasigirdo įsijungiantį šaldytuvą primenantis dūzgesys, ir lempos suspindo šiek tiek ryškiau. Mūsų šešėliai įgijo aštresnius kontūrus, jie tarsi juodi pesliai sklandė ant sienų palei elektros kėdę. Džonas giliai įkvėpė. Jo pirštų krumpliai buvo pabalę.

- *Ar jau skauda*? - trūkčiojančiu balsu suklykė ponia Deterik per vyro petį. - *Tikiuosi, jog skauda! Tikiuosi, jog velniškai skauda!*

Vyras ją suspaudė. Klausui Deterikui iš vienos nosies šnervės bėgo kraujas. Pamačiau, kaip plona raudona čiurkšlelė vingiavo savo keliu siaurų ūsų link. Kai kitų metų kovą atsivertęs laikraštį perskaičiau, jog Deterikas mirė nuo insulto, visai nenustebau.

Brutalusis įžengė į Džono regos lauką. Kalbėdamas jis palietė Džono petį. Tai buvo neleistina, tačiau iš liudininkų šitą žinojo tik Kurtis Andersonas, bet jis apsimetė nieko nepastebėjęs. Manau, jog Kurtis priminė žmogų, kuris nori kuo greičiau mesti savo darbą. Desperatiškai nori jį mesti. Po Perl Harboro bombardavimo Kurtis užsirašė į armiją, tačiau niekada neišvyko užjūrin; jis žuvo per sunkvežimio avariją Fort Brege.

Tuo tarpu Džonas nuo Brutaliojo pirštų prisilietimo atsipalaidavo. Nemanau, jog jis būtų ką nors supratęs, ką sako Brutalusis, gal ir nieko nesuprato, tačiau Brutaliojo ranka, uždėta ant peties, jį nuramino. Brutalusis, kuris maždaug po dvidešimt penkerių metų mirė nuo infarkto (jo sesuo papasakojo, kad Brutalusis valgė sumuštinį su žuvimi ir žiūrėjo imtynes per televizorių, kai tai įvyko), buvo geras žmogus. Mano draugas. Galbūt geriausias iš mūsų visų. Jis nesunkiai suprato, kaip žmogus tuo pat metu gali norėti iškeliauti ir paniškai bijoti kelionės.

- Džonai Kofi, jūs esate pasmerktas mirti elektros kėdėje, šį sprendimą priėmė prisiekusieji ir paskyrė garbingas valstijos teisėjas.

Tesaugo Dievas šios valstijos piliečius. Ar norite ką nors pasakyti, prieš įvykdant nuosprendį?

Džonas vėl apsilaižė lūpas, po to aiškiai prabilo. Jis teištarė penkis žodžius:

- Apgailestauju už tai, kas esu.

- *Tu turėtum gailėtis!* - suklykė nužudytų mergaičių motina. - *Ak, siaubūne, privalėtum gailėtis! PO VELNIŲ, TU TURĖTUM ATGAILAUTI!*

Džonas nukreipė savo žvilgsnį į mane. Jo akyse neišvydau nei nuolankumo, nei vilties patekti į dangų, nei tikėjimo, jog artėja ramybė. O, kaip aš norėčiau jums pasakyti, kad tai buvo parašyta jo akyse. Kaip norėčiau tai pasakyti pats sau. Tačiau iš tiesų tose akyse aš išvydau baimę, neužbaigtumą ir nesuvokimą. Tai buvo pakliuvusio į spąstus ir išsigandusio žvėries akys. Prisiminiau, kaip Džonas paaiškino, kodėl Vartonui pavyko neprižadinant namiškių išsivesti Korą ir Keitę Deterik: "*Jo žudymo įrankis buvo jų meilė. Taip atsitinka kiekvieną dieną. Visame pasaulyje.*"

Brutalusis nukabino kaukę nuo bronzinio kablio, esančio kėdės atloše, ir kai Džonas ją pamatė bei suprato, kas tai, jo akys iš siaubo išsiplėtė. Jis pažvelgė į mane, ir dabar aš aiškiai pamačiau prakaito lašelius ant jo plikos galvos. Tos akys buvo didžiulės lyg paukščio kiaušiniai.

- Prašau, bose, nedėkite jos man ant veido, - dejuodamas sušnibždėjo Džonas. - Prašau, neapgaubkite manęs tamsa, neverskite žengti į tamsą, aš jos bijau.

Brutalusis žvelgė į mane, pakėlęs antakius, sustingęs vietoje, rankose laikydamas kaukę. Jo akys sakė, kad aš privalau nuspręsti, jog Brutalusis gali pasielgti ir vienaip, ir kitaip. Stengiausi kuo greičiau nuspręsti - tai nebuvo lengva, nes galvoje pašėlusiai dunksėjo. Kaukė būdavo užmaunama pagal tradiciją, o ne reikalaujant įstatymui. Tiesą pasakius, ją uždėdavome tam, kad neišgąsdintume liudininkų. Ir staiga aš nusprendžiau, jog neverta rūpintis jų išgąsčiu, tik ne šį kartą. Galų gale juk Džonas per visą savo gyvenimą nepadarė nieko tokio, už ką būtų pasmerktas mirti su kauke ant galvos. Liudininkai šito nežinojo, tačiau mes žinojome, ir aš nusprendžiau patenkinti šį paskutinį Džono pageidavimą. O dėl Mardžorės Deterik, tai ji už tai gal net atsiųs padėkos laiškelį.

- Gerai, Džonai, - sumurmėjau.

Brutalusis vėl pakabino kaukę. Mums už nugarų Homeras Kraibusas sušuko pasipiktinęs savo gergždžiančiu balsu:

- Klausyk, vyruti! Uždėk jam tą kaukę! Negi manai, kad mes norime matyti, kaip jam išvirs akys?

- Nė kiek ne daugiau nei tai, kad tu, pūzre, buvai atsakingas už jo sugavimą, - sušnibždėjo Heris.

Heris mirė 1982-aisiais, būdamas beveik aštuoniasdešimties. Senukas. Žinoma, ne toks kaip aš, tačiau nedaug tokių ir tėra. Nuo žarnyno vėžio.

Brutalusis pasilenkė ir iš kibiro ištraukė apvalią kempinę. Jis paspaudė kempinę pirštu ir palaižė jo galiuką, tačiau šito nebuvo būtina daryti; mačiau, kaip iš šios bjaurios rudos kempinės varvėjo skystis. Brutalusis įgrūdo kempinę į šalmą ir uždėjo jį Džonui ant galvos. Pirmą kartą pamačiau, kad išbalo ir Brutalusis - jis buvo blyškus lyg tešla, nedaug trūko, kad apalptų. Prisiminiau, kaip Brutalusis sakė, jog pirmą kartą gyvenime jam iškilo pragaro grėsmė, nes mes rengėmės nužudyti Dievo dovaną. Staiga pajutau poreikį nusiriaugėti. Tik didelėmis pastangomis jį nuslopinau. Vanduo iš kempinės tekėjo abiem Džono skruostais.

Dynas Stentonas apjuosė Džono krūtinę diržu - šį kartą atlaisvintu iki maksimalaus ilgio - ir padavė galą man. Mes taip stengėmės mūsų įsimintinos kelionės naktį apsaugoti Dyną, nes jo vaikai dar buvo maži, net nežinodami, jog jam tebuvo likę gyventi mažiau nei keturis mėnesius. Po Džono Kofio egzekucijos Dynas pasiprašė perkeliamas į C korpusą, toliau nuo Senosios Žiežirbos, o ten kalinys suvarė jam į gerklę strypą, paleisdamas Dyno kraują ant nešvarių lentinių grindų. Niekada nesužinojau už ką. Manau, niekas nesužinojo už ką. Kai pagalvojau apie tuos senus laikus, Senoji Žiežirba man atrodo lyg koks iškrypimas, mirtį nešanti kvailystė. Net ir esant palankiausioms aplinkybėms, visi mes esame trapūs kaip stiklas. Šaltakraujiškai žudyti vienas kitą dujomis ar elektra? Beprotybė. *Siaubas.*

Brutalusis patikrino, kaip užsegtas diržas, ir pasitraukė į šalį. Laukiau, kad jis ką nors pasakytų, bet Brutalusis nepratarė nė žodžio. Kai pamačiau jį sukryžiuojant rankas už nugaros ir atsistojant pagal komandą "laisvai", supratau: Brutalusis nieko nepasakys. Gal jis negalėjo. Nemaniau, kad ir aš pajėgsiu, tačiau tada pažvelgiau į Džono apsiašarojusias, siaubo apimtas akis ir supratau, jog privalau. Net jei dėl to ir amžiams būsiu prakeiktas, privalau.

- Pasuk ant dviejų, - ištariau gergždžiančiu balsu, kurį vos pats pažinau.

Šalmas sudūzgė. Aštuoni dideli pirštai ir du milžiniški nykščiai pakilo nuo plačių ąžuolinių kėdės atramų ir išsiskėtė visomis krypti-

mis, o pirštų galiukai pradėjo trūkčioti. Didžiuliai Džono keliai kilnojosi tarsi stūmokliai, tačiau juos laikė apkabos ant blauzdų. Palubėje sprogo trys lempos - *Pokšt! Pokšt! Pokšt!* Išgirdusi šį garsą, Mardžorė Deterik suklykė ir apalpo vyro glėbyje. Ji mirė Memfyje, praslinkus aštuoniolikai metų. Heris man atsiuntė nekrologą. Tai buvo troleibuso avarija.

Džoną nubloškė į priekį, ir diržas įsitempė. Trumpam jo akys susitiko su manosiomis. Jose perskaičiau, jog Džonas supranta, kas vyksta; aš buvau paskutinis dalykas, kurį tos akys regėjo, kai mes pakėlėme Džoną virš gyvybės krašto. Po to jis klestelėjo atgal, ir šalmas ant galvos šiek tiek pakrypo, pro jo apačią ėmė smelktis dūmai tarsi degėsių migla. Tačiau, žinote, viskas įvyko greitai. Abejoju, ar be skausmo, kaip nuolat tvirtina elektros kėdės šalininkai (net ir patys fanatiškiausi iš jų niekada neketina išbandyti asmeniškai), tačiau greitai. Rankos vėl suglebo. Anksčiau buvę melsvai balti mėnuliukai nagų apačioje įgavo sodrų baklažano atspalvį, o dūmų sruogelės kilo nuo skruostų, kurie dar tebebuvo drėgni nuo druskingo vandens, išsisunkusio iš kempinės... ir ašarų.

Paskutiniųjų Džono Kofio ašarų.

11

Kol grįžau namo, jaučiausi normaliai. Jau švito ir čiulbėjo paukšteliai. Pastačiau savo automobilį, išlipau, užkopiau galiniais laiptais, ir tada mane užplūdo begalinis sielvartas. Prisiminiau, kaip Džonas baiminosi tamsos, kaip susitikus pirmą kartą jis paklausė, ar mes nakčiai negesiname šviesos, ir pajutau silpnumą kojose. Atsisėdau ant savo laiptų, palenkiau galvą virš kelių ir pravirkau. Jaučiau, jog verkiu ne tik dėl Džono, o dėl mūsų visų.

Džanisė išėjo į lauką ir atsisėdo šalia manęs. Ji apkabino mane per pečius.

- Tu nesuteikei jam daugiau skausmo nei buvo neišvengiama, ar ne?

Papurčiau galvą.

- Ir jis norėjo iškeliauti.

Linktelėjau.

- Eik į vidų, - pasakė ji, padėdama man atsistoti. Prisiminiau, kaip Džonas padėjo man atsikelti, kai abu kartu pasimeldėme. - Eik į vidų ir išgerk kavos.

Taip ir padariau. Praslinko pirmasis rytas, pirmoji popietė, po to pirmoji pamaina darbe. Nori žmogus šito ar ne, laikas nusineša vis-

ką. Laikas viską pasiima, nusineša su savimi, ir galiausiai lieka tik tamsa. Šioje tamsoje mes kartais susitinkame kitus žmones, o kartais juos prarandame. Tai ir viskas, ką aš žinau, išskyrus vieną dalyką, jog tai įvyko 1932-aisiais, kai valstijos kalėjimas dar buvo Kould Mauntine.

Ir, žinoma, ten buvo elektros kėdė.

12

Po pietų, maždaug ketvirtį po antros, į soliariumą, kur aš sėdėjau tvarkingai sudėliojęs paskutiniuosius savo pasakojimo puslapius, įėjo Eleina Koneli. Jos veidas buvo labai išblyškęs, o paakiai žvilgėjo. Manau, Eleina verkė.

O aš tiesiog žiūrėjau. Tik tiek. Žiūrėjau pro langą į rytuose stūksančius kalnus, o dešinė ranka trūkčiojo per riešą. Tačiau tai buvo kažkoks ramus trūkčiojimas. Jaučiausi tuščias, išgliaudytas. Šis jausmas buvo siaubingas ir tuo pat metu nuostabus.

Vengiau susitikti Eleinos žvilgsnį, - bijojau, kad jos akyse išvysiu neapykantą ir panieką, - tačiau nieko panašaus jose nebuvo. Tos akys buvo liūdnos ir klausiančios, tačiau ne piktos. Jose nebuvo jokios neapykantos, jokios paniekos ir netikėjimo.

- Ar nori perskaityti likusią pasakojimo dalį? - paklausiau. Skaudančia ranka paplekšnojau per rankraštį. - Ji yra čia, tačiau aš puikiai tave suprasiu, jeigu...

- Klausimas yra ne tas, *ko* aš noriu, - pertraukė mane Eleina, - privalau sužinoti, kaip viskas baigėsi, nors spėju, jog jūs jį nužudėte. Manau, jog paprasti žmonės per daug pasitiki, jog įsikiš Apvaizda didžiąja "A" raide. Tačiau prieš duodant man šiuos puslapius, Polai...

Ji nutilo, tarsi nežinodama, kaip tęsti toliau. Aš laukiau. Tai kartais padeda. Kartais yra geriau, nei mėginti ką nors daryti.

- Polai, tu čia kalbi lyg 1932-aisiais būtum turėjęs du suaugusius vaikus - ne vieną, o *du*. Jei tu Džanisės nevedei dvylikos metų, o jai tuo metu nebuvo vienuolika, tada kažkas panašu į...

Lengvai šyptelėjau.

- Mes susituokėme jauni, - dauguma kalnuose užaugusių žmonių tuokiasi jauni, tarp jų ir mano mama, - tačiau ne vaikystėje.

- Tuomet kiek tau metų? Visada maniau, jog tu esi tik pradėjęs devintą dešimtį, esi mano amžiaus, o gal net ir kiek jaunesnis, tačiau jei tikėtum tavo pasakojimu...

- Man buvo keturiasdešimt metų, kai Džonas perėjo Mylia, - atsakiau. - Aš gimiau 1892-aisiais. Vadinasi, man šimtas ketveri, jei dar nepamiršau skaičiuoti.

Eleina netekusi amo žiūrėjo į mane.

Padaviau jai likusią rankraščio dalį, vėl prisimindamas Džono prisilietimą kameroje. "*Jūs nesprogsite*", - pasakė jis tada, lengvai nusišypsodamas iš šios minties, ir aš nesprogau... tačiau kažkas man nutiko. Kažkas ilgalaikio.

- Perskaityk likusią dalį, - pasakiau. - Čia yra visi atsakymai.

- Gerai, - ištarė ji vos ne pašnibždomis. - Truputėlį bijau, nemeluosiu, bet... gerai. Kur tu būsi?

Atsistojau, pasirąžiau ir išgirdau, kaip nugaroje traška kaulai. Viena žinojau tikrai: man iki pykinimo įgriso soliariumas.

- Kroketo aikštelėje. Noriu tau dar kai ką parodyti. Ir tai yra toje pačioje pusėje.

- Ar tai... baisu?

Jos baikščiame žvilgsnyje išvydau mergaitę, kokia buvo Eleina tais laikais, kai vasarą vyrai nešiodavo šiaudines skrybėles, o žiemą meškėno kailinius.

- Ne, - atsakiau nusišypsodamas. - Nebaisu.

- Gerai, - Eleina paėmė rankraštį. - Nusinešiu jį į savo kambarį. Susitiksime kroketo aikštelėje apie... - ji pasklaidė rankraščio puslapius, įvertindama, kiek užtruks juos perskaityti, - ketvirtą? Ar tinka?

- Puiku, - atsakiau pagalvodamas apie per daug smalsų Bredą Doulaną. Jo tuo metu jau nebebus.

Eleina lengvai spustelėjo man ranką ir išėjo. Kurį laiką stovėjau žiūrėdamas į stalą, įsisąmonindamas, jog stalas vėl tuščias, ant jo buvo tik pusryčių padėklas, kurį Eleina atnešė ryte, visi išsklaidyti popieriaus lapai buvo dingę. Kažkaip negalėjau patikėti, kad viską užbaigiau... ir, kaip suprantate, kadangi tai, ką dabar skaitote, buvo parašyta po to, kai aš aprašiau Džono Kofio egzekuciją ir atidaviau paskutinį popierių pluoštelį Eleinai, dar nebuvau užbaigęs savo pasakojimo. Net tada giliai viduje žinojau kodėl.

Alabama.

Nukniaukiau nuo padėklo paskutinę šaltą skrudintos duonos riekelę, nulipau laiptais ir nuėjau į kroketo aikštelę. Ten atsisėdau saulutėje ir stebėjau, kaip mojuodami savo mediniais kroketo plaktukais pro šalį praeina koks pustuzinis porų ir vienas lėtas, bet linksmas ketvertukas, rikiavau savo senatviškas mintis ir leidau saulei šildyti savo senus kaulus.

Maždaug antrą keturiasdešimt penkios iš automobilių stovėjimo aikštelės pradėjo plaukti pamainos, dirbančios nuo trijų iki vienuoliktos, darbuotojai, o trečią valandą išvyko žmonės, dirbantys dieninėje pamainoje. Dauguma traukė grupelėmis, tačiau pamačiau, jog Bredas Doulanas eina vienas. Tai buvo savotiškai laimingas vaizdas; gal pasaulis dar visai nenusirito po velnių. Anekdotų knygelė kyšojo iš Bredo užpakalinės kelnių kišenės. Takelis į automobilių stovėjimo aikštelę veda per kroketo aikštelę, tad Bredas mane pastebėjo, tačiau nei pamojavo ranka, nei metė piktą žvilgsnį. Dėl to man buvo nei šilta, nei šalta. Bredas įlipo į savo seną "Ševrolė", ant kurio buferio buvo priklijuotas lipdukas: "AŠ MAČIAU DIEVĄ, IR JO VARDAS YRA TRITONAS". Ir Bredas nukeliavo ten, kur jis leidžia laiką, kai nebūna čia, palikdamas iš paskos ploną su nuolaida pirktos alyvos pėdsaką.

Apie ketvirtą, kaip ir buvo žadėjusi, prie manęs prisijungė Eleina. Iš jos akių supratau, kad Eleina vėl šiek tiek paverkė. Ji apsikabino mane rankomis ir stipriai prisiglaudė.

- Vargšas Džonas Kofis, - pasakė ji. - Ir taip pat vargšas Polas Edžkoumas.

Eleina vėl pradėjo verkti. Laikiau ją apkabinęs kroketo aikštelėje vėlyvos saulės spinduliuose. Atrodė, jog mūsų šešėliai šoka. Galbūt "Stebuklų Išsipildymo Menėje", kurios mes klausydavomės tais senais laikais.

Galiausiai Eleina susitvardė ir atsišliejo nuo manęs. Savo palaidinės kišenėje ji susirado popierinę nosinaitę ir nusišluostė akis.

- Kas nutiko kalėjimo viršininko žmonai, Polai? Kas nutiko Melei?

- Ją laikė amžiaus stebuklu, bent jau Indianolos ligoninės gydytojai, - atsakiau.

Paėmiau Eleiną už rankos, ir mes nuėjome takeliu, kuris vingiavo į mišką pro darbuotojų automobilių stovėjimo aikštelę. Ėjome į pavėsinę, esančią tarp "Džordžijos pušų" tvoros ir jaunesnių žmonių pasaulio.

- Ji mirė nuo infarkto, ne nuo auglio - po dešimties ar vienuolikos metų. Manau, jog tai įvyko keturiasdešimt trečiaisiais. Holas mirė nuo insulto beveik tuo pat metu, kai buvo subombarduotas Perl Harboras, - kiek prisimenu, tai galėjo būti ir tą pačią dieną, - taigi Melė pergyveno jį dvejais metais. Beveik ironiška.

- O, Džanisė?

- Šiandien nesu pasirengęs apie tai kalbėti, - atsakiau. - Papasakosiu kitą kartą.

- Pažadi?

- Pažadu.

Tačiau šio pažado taip ir neištęsėjau. Praslinkus trims mėnesiams po mūsų pasivaikščiojimo į mišką (būčiau laikęs ją už rankos, jei nebūčiau bijojęs, jog jai skaudės sutinusius ir išsikraipiusius pirštus), Eleina Koneli ramiai užgeso savo lovoje. Kaip ir Melinda Mur ji mirė nuo infarkto. Ją suradęs sanitaras teigė, jog Eleina atrodė rami, tikriausiai mirtis atėjo staiga ir be skausmo. Tikiuosi, kad jis teisingai atspėjo. Aš mylėjau Eleiną. Ir jos man dabar trūksta. Jos ir Džanisės, ir Brutaliojo, paprasčiausiai visų.

Mes priėjome antrąją pavėsinę palei keliuką - tą, kuri buvo palei pat sieną. Ji buvo pasislėpusi pušų atvašyne. Pajuodęs pavėsinės stogas ir lentomis užkalti langai skendėjo šešėlyje. Nužingsniavau link jos. Eleina trumpam stabtelėjo, ji atrodė išsigandusi.

- Nebijok, - pasakiau. - Čia nėra nieko baisaus. Ateik.

Duryse nebuvo spynos - kažkada ji čia buvo, bet kažkas nuplėšė, tad aš įkišdavau sulankstytą kartono gabalėlį, kad durys užsidarytų. Dabar jį ištraukiau ir įėjau į pavėsinę. Duris palikau plačiai atvertas, nes viduje buvo tamsu.

- Polai, kas tai?.. Ak. *Ak*!

Antrasis “ak” nuskambėjo vos ne kaip klyksmas.

Prie vienos sienos buvo pristumtas staliukas. Ant jo gulėjo kišeninis prožektorius ir rudo popieriaus maišelis. Ant nešvarių grindų mėtėsi cigarų “Hav-A-Tampa” dėžutė, kurią gavau iš tarnautojo, užpildančio gaiviųjų gėrimų ir saldainių pardavimo automatus. Šios dėžutės jo specialiai paprašiau, o kadangi jo kompanija pardavinėja ir tabako gaminius, tarnautojui nebuvo sunku ją gauti. Pasiūliau jam už dėžutę pinigų, - galbūt esu jums sakęs, kad Kould Mauntine tuščios cigarų dėžutės buvo vertinga prekė, - tačiau tarnautojas tik nusijuokė.

Pro dėžutės kraštą žvelgė pora žvitrių tarsi tepalo lašai akučių.

- Misteri Džinglai, - pasakiau tyliai, - ateik čia. Ateik čia, senuk, ir susipažink su dama.

Pritūpiau - suskaudo visą kūną, tačiau vis tiek man pavyko tai padaryti - ir ištiesiau ranką. Iš pradžių man pasirodė, jog šį kartą peliukui nepavyks išsiropšti iš dėžutės, tačiau paskutinis jo šuolis buvo sėkmingas. Misteris Džinglas parvirto ant šono, po to atsistojo ant kojų ir atbėgo pas mane. Misteris Džinglas bėgdamas vilko vieną savo užpakalinę kojytę - senatvėje atsiliepė Persio padarytas suluošinimas. Jo gilioje *gilioje* senatvėje. Peliuko visas kailis buvo žilas, išskyrus patį viršugalvį ir uodegos galiuką.

Misteris Džinglas užšoko man ant delno. Aš jį pakėliau, ir peliukas ištiesė kaklą, uostydamas mano kvapą. Jo ausys buvo suglaustos, o mažos tamsios akutės gyvai lakstė. Ištiesiau delną Eleinos link, kuri žiūrėjo į peliuką iš nuostabos išplėtusi akis ir pravėrusi lūpas.

- Tai *neįmanoma*, - ištarė ji ir pakėlė į mane akis. - Ak, Polai, tai... tai *neįmanoma.*

- Dabar žiūrėk, - pasakiau, - o po to, jei galėsi, pakartok savo žodžius.

Iš ant stalo gulinčio maišelio ištraukiau špūlę, kurią pats buvau nuspalvinęs - ne kreidelėmis, o flomasteriais, apie kuriuos 1932-aisiais niekas negalėjo net pasvajoti. Tačiau špūlė buvo panaši. Ji buvo tokia pat ryški kaip ir Delo, gal kiek ryškesnė.

"*Messieurs et mesdames*, - pagalvojau. - *Bienvenue au cirque du mousie*!"

Vėl pritūpiau, ir Misteris Džinglas nubėgo nuo mano delno. Jis buvo senas, tačiau toks pat maniakiškas kaip ir anksčiau. Peliukas nenuleido nuo špūlės akių nuo pat to momento, kai išėmiau ją iš maišelio. Paridenau špūlę nelygiomis atšerpetojusiomis pavėsinės grindimis, ir peliukas iš karto nubėgo paskui ją. Misteris Džinglas nebebėgo taip vikriai kaip anksčiau, ir skaudu buvo stebėti, kaip jis raišuoja, tačiau kodėl jis turėtų būti greitas ar jo kojos tvirtos? Kaip jau sakiau, Misteris Džinglas buvo senas lyg Nojaus senelis. Jam buvo ne mažiau kaip šešiasdešimt ketveri.

Peliukas pribėgo prie špūlės, kuri atšoko atsimušusi į galinę sieną, apėjo špūlę ir atsigulė ant šono. Eleina norėjo prisiartinti prie peliuko, tačiau aš ją sulaikiau. Netrukus Misteris Džinglas vėl stovėjo ant kojų. Labai palengva jis nosimi atrideno špūlę prie manęs. Kai Misteris Džinglas pasirodė pirmą kartą - aš radau jį gulintį ant laiptų, vedančių į virtuvę, tokia poza, tartum peliukas būtų nukeliavęs tolimą kelią ir būtų išsekęs po kelionės - jis dar galėjo ridenti špūlę letenėlėmis, kaip tai darydavo Žaliojoje mylioje, tačiau dabar tai jam buvo per sunku; Misteris Džinglas nebegalėjo pastovėti ant užpakalinių kojyčių. Ir vis dėlto jo nosis nepamiršo, ko buvo išmokusi. Tik dabar peliukas turėjo bėgioti tai prie vieno špūlės galo, tai prie kito, kad ji riedėtų tiesiai. Kai Misteris Džinglas prisiartino prie manęs, aš jį pakėliau viena ranka, - lengvutį tarsi plunksnelė, - o kita paėmiau špūlę. Peliukas nė akimirkai nenuleido akių nuo špūlės.

- Daugiau nedaryk šito, Polai, - paprašė Eleina trūkčiojančiu balsu. - Negaliu žiūrėti, kaip jis kamuojasi.

Supratau, ką jautė Eleina, tačiau ji klydo prašydama daugiau šito nedaryti. Peliukui be galo patiko vaikytis špūlę ir atridenti ją atgal; net ir prabėgus šitiek daug metų, jam tai labai patiko. Kad mums visiems taip pavyktų patenkinti savo aistras!

- Maišelyje taip pat yra mėtinių saldainių, - pasakiau. - "Kanados mėtinukai". Manau, jog Misteriui Džinglui jie vis dar patinka, - kai tik ištraukiu saldainį, tuoj puola uostyti, - tačiau jo virškinimas nebėra toks geras, kad galėtų valgyti mėtinukus. Aš jam atnešiau skrudintos duonos.

Vėl atsitūpiau, atlaužiau gabalėlį duonos, kurią atsinešiau iš soliariumo, ir padėjau ant grindų. Misteris Džinglas jį pauostė, po to paėmė savo letenėlėmis ir pradėjo ėsti. Jis buvo tvarkingai parietęs savo uodegėlę. Baigęs ėsti, peliukas viltingai pažvelgė į viršų.

- Kartais mes, senukai, galime nustebinti savo apetitu, - pasakiau Eleinai ir padaviau jai skrudintos duonos riekelę. - Dabar pabandyk tu.

Ji atlaužė dar vieną gabaliuką ir numetė ant gindų. Misteris Džinglas prisiartino, pauostė, pažvelgė į Eleiną... po to pakėlė duonos gabaliuką ir pradėjo ėsti.

- Matai? - pasakiau. - Jis žino, jog tu nesi skrajūnė.

- Iš kur jis atsirado, Polai?

- Visiškai nenutuokiu. Vieną rytą, kai išėjau anksti pasivaikščioti, paprasčiausiai aptikau Misterį Džinglą, gulintį ant virtuvės laiptų. Iš karto supratau, jog tai Misteris Džinglas, tačiau norėdamas įsitikinti iš skalbyklos atsinešiau siūlų špūlę. Taip pat gavau jam cigarų dėžutę. Išklojau ją minkščiausia, kokia tik galėjau rasti, medžiaga. Manau, Eli, jog jis kaip ir mes - dažniausiai tarsi viena didelė žaizda. Tačiau Misteris Džinglas dar neprarado gyvenimo džiaugsmo. Jam patinka špūlė ir savo seno draugo iš kalėjimo korpuso vizitai. Šešiasdešimt metų nešiojau savyje Džono Kofio istoriją, daugiau nei šešiasdešimt, o dabar ją papasakojau. Kažkaip jaučiu, jog dėl to sugrįžo peliukas. Kad paragintų paskubėti, kol dar ne vėlu. Nes aš kaip ir Misteris Džinglas - artinuosi prie ten.

- Prie kur?

- Pati žinai, - atsakiau.

Kurį laiką tylėdami stebėjome Misterį Džinglą. Po to, negaliu jums pasakyti kodėl, vėl paridenau špūlę, nors Eleina prašė manęs šito nedaryti. Galbūt todėl, kad peliukui vaikytis špūlę tam tikra prasme buvo tas pat, kas seniems žmonėms lėtas ir atsargus seksas - *jūs* galbūt nenorėtumėte šito stebėti, nes esate jauni ir įsitikinę, kad jums bus padaryta išimtis, kai pasensite, tačiau seni žmonės šito nori.

Misteris Džinglas vėl nutipeno paskui špūlę. Buvo akivaizdu, jog jam skauda, tačiau taip pat buvo aišku (bent jau man), kad tai jam sukelia ankstesnį fanatišką džiaugsmą.

- Raižyto stiklo langai, - sušnibždėjo Eleina, stebėdama peliuką.

- Raižyto stiklo langai, - pritariau jai nusišypsodamas.

- Džonas Kofis palietė peliuką taip pat kaip ir tave. Jis ne tik pašalino tavo negalavimą, tačiau padarė tave... kokį, atsparų?

- Manau, jog tai tinkamas žodis.

- Atsparų dalykams, kurie pargriauna žmones kaip termitų užpultus medžius. Tave... ir Misterį Džinglą. Kai jį paėmė į savo delnus.

- Teisingai. Kažkokia galia, pasireiškusi per Džoną, tai padarė, - bent jau aš taip manau, - tačiau dabar ir ji baigia išsieikvoti. Termitai prasigraužė pro mūsų žievę. Tai užtruko šiek tiek ilgiau nei įprasta, tačiau jie prasigraužė. Man gal dar liko keleri metai, manau, jog žmonės vis tiek gyvena ilgiau už peles, tačiau Misterio Džinglo laikas jau beveik išsisėmė.

Peliukas pasiekė špūlę, raišuodamas apibėgo aplink ją, nugriuvo ant šono tankiai kvėpuodamas (matėme, kaip jo kailiuku tarsi bangelės nuvilnijo įkvėpiamas oras), po to atsistojo ir ėmė žaismingai nosimi stumti špūlę. Jo kailiukas buvo žilas, žingsneliai netvirti, tačiau tepalo lašelius primenančios akutės žibėjo kaip visada.

- Tu manai, jis norėjo, kad tu parašytum tai, ką parašei? - paklausė Eleina. - Ar ne taip, Polai?

- Ne Misteris Džinglas, - atsakiau. - Ne jis, bet galia, kuri...

- Ką gi aš matau, Polis! Ir Eleina Koneli! - pasigirdo balsas pro praviras duris. Jame girdėjosi kažkokios satyriško siaubo gaidelės. - Kaip gyvas nepatikėsiu! Ir ką jūs čia, dėl Dievo meilės, dviese veikiate?

Atsisukau ir visai nenustebau, tarpduryje išvydęs Bredą Doulaną. Jis sarkastiškai šypsojosi kaip žmogus, kuriam pavyko sėkmingai ką nors apmulkinti. Kaip toli jis buvo nuvažiavęs, pasibaigus pamainai? Gal tik iki "The Wrangler" baro išgerti vieną kitą bokalą alaus ir pasižiūrėti pusnuogių šokančių merginų, o po to sugrįžo atgal.

- Dink iš čia, - ramiai paliepė Eleina. - Tuojau pat dink iš čia.

- Neįsakinėk *man* dingti iš čia, sena susiraukšlėjusi kale, - atkirto Bredas šypsodamasis. - Gal taip ir gali man įsakinėti ant kalvos, tačiau dabar tu ne ten. Čia tu neturėtum būti. Tai jau už teritorijos ribų. Meilės lizdelis, Poli? Ak, tai jūs čia sau įsikūrėte? Savotiškas patiesaliukas iš "Playboy" žurnalo gydyti senatvės negalias... - Doula-

no akys išsiplėtė, kai jis pagaliau pamatė pavėsinės gyventoją. - Kas čia per krušliava?

Man nereikėjo atsisukti. Pirma, žinojau, kas ten yra; o antra, praeitis staiga užgožė dabartį, virsdama siaubingu tikrovišku trimačiu vaizdu. Tarpduryje stovėjo ne Bredas Doulanas, o Persis Vetmoras. Netrukus jis įbėgs į pavėsinę ir savo batu sutraiškys Misterį Džinglą (kuriam jau neliko vilties pabėgti). Ir šį kartą nebuvo Džono Kofio, kuris ištrauktų peliuką iš mirties nagų. Lygiai taip pat, kaip nebuvo Džono Kofio tą lietingą dieną Alabamoje, kai man jo labai reikėjo.

Pakilau, šį kartą nejausdamas jokio skausmo nei raumenyse, nei sąnariuose, ir nuskubėjau prie Doulano.

- Palik jį ramybėje! - sušukau. - Palik jį ramybėje, Persi, arba, prisiekiu Dievu, aš...

- Ką tu čia vadini Persiu? - paklausė Bredas ir taip stipriai mane pastūmė, jog aš vos nepargriuvau. Eleina sugriebė mane, nors jai šis judesys turėjo sukelti skausmą, ir sulaikė. - Ir tai darai jau nebe pirmą kartą. Ir nustok varęs į kelnes. Aš neketinu jo liesti. Nėra reikalo. Tai tiesiog negyvas graužikas.

Atsisukau tikėdamasis, jog Misteris Džinglas tik guli ant šono, kad atgautų kvapą, ką jis kartais darydavo. Taip, jis gulėjo ant šono, tačiau jo kailiuku jau nebevilnijo bangelės. Bandžiau save įtikinti, jog dar matau, kaip peliukas kvėpuoja, tačiau tuo metu Eleina pratrūko garsiai raudoti. Ji skausmingai pasilenkė ir pakėlė peliuką, kurį aš pirmą kartą pamačiau Žaliojoje mylioje drąsiai besiartinantį prie budinčiojo rašomojo stalo, kaip žmogus artinasi prie sau lygių... ar prie draugų. Misteris Džinglas gulėjo suglebęs Eleinos delne. Jo akys buvo ramios ir blausios. Peliukas buvo negyvas.

Doulanas nemaloniai išsiviepė, parodydamas dantis, kurie nelabai gerai pažinojo stomatologą.

- Ak, dėl *Dievo meilės*, - tyčiojosi Bredas. - Ar mes netekome mylimo šeimos gyvūnėlio? Gal mums surengti nedideles laidotuves su popierinėmis gėlėmis ir...

- *UŽTILK!* - užriko ant jo Eleina taip garsiai ir galingai, kad Bredas net žengė žingsnį atgal, o šypsena iš jo veido išnyko. - *DINK IŠ ČIA! DINK IŠ ČIA, ARBA KITAIP NEBEDIRBSI ČIA ILGIAU NĖ DIENOS! NĖ VALANDOS! PRISIEKIU!*

- Tu net negausi duonos riekelės alkanųjų eilėje, - pasakiau, tačiau taip tyliai, jog nė vienas iš jų neišgirdo.

Negalėjau atitraukti akių nuo Misterio Džinglo, gulinčio Eleinos delne lyg mažiausias pasaulyje kilimas iš meškos kailio.

Bredas norėjo atsikirsti, apšaukti, kad Eleina blefuoja - ir jis būtų buvęs teisus, "Džordžijos pušų" gyventojams pavėsinė nebuvo toji teritorija, kurioje rekomenduojama būti, bent aš tai žinojau - tačiau nieko nepasakė. Širdyje jis kaip ir Persis buvo bailys. Be to, Bredas galėjo pasitikrinti, ar teisybė, kad, kaip teigė Eleina, jos anūkas yra Svarbus Ponas, ir sužinoti, jog tai teisybė. Tačiau tikriausiai Bredas nieko nepasakė todėl, kad jo smalsumas buvo patenkintas, troškulys sužinoti numalšintas. Ir galų gale paaiškėjo, jog tai, kas žadino jo smalsumą, nebuvo kažkas ypatinga. Senuko numylėtas peliukas gyveno pavėsinėje. O dabar jis pastipo nuo infarkto ar kažko panašaus, stumdamas nuspalvintą siūlų špūlę.

- Nesuprantu, ko jūs šitaip karščiuojatės, - pasakė Doulanas. - Abu. Elgiatės taip, lyg čia būtų buvęs *šuo* ar kas nors panašus.

- Dink iš čia, - iškošė pro dantis Eleina. - Dink iš čia, neišmanėli. Tavo menkas protelis yra šlykštus ir neteisingai orientuotas.

Doulanas išraudo, taškai, kurie ženklino mokyklos laikų spuogus, prisipildė tamsaus raudonio. Jų buvo gana daug.

- Aš išeisiu, - atsakė Doulanas, - tačiau kai tu rytoj čia ateisi... Poli... ant durų rasi naują spyną. Ši vieta yra už leistinų "Džordžijos pušų" gyventojams lankyti ribų, ir man visai nesvarbu, ką apie mane sako senoji ponia. Mano Šūdas Nesmirdi. Pasižiūrėkite į grindis! Lentos išklypusios ir supuvusios. Kai per jas žengsi, tavo nusenusi kaulėta koja gali įstrigti lyg balana. Tad, jei norite, pasiimkite nustipusią pelę, ir išeikite iš čia. Nuo šiol "Meilės pavėsinė" yra uždaryta.

Jis apsisuko ir nužirgliavo šalin - tarsi žmogus, tikintis, jog iškovojo bent lygiąsias. Palaukiau, kol Doulanas dingo, ir švelniai paėmiau Misterį Džinglą iš Eleinos rankų. Mano akys užkliuvo už popierinio maišelio su mėtiniais saldainiais, ir jose susitvenkė ašaros. Nežinau, kartais aš kažkaip lengviau pravirkstu.

- Ar padėtum man palaidoti seną draugą? - paklausiau Eleinos, kai nutilo sunkūs Bredo Doulano žingsniai.

- Taip, Polai.

Ji apkabino mane per liemenį ir padėjo savo galvą ant mano peties. Savo senu artrito susuktu pirštu Eleina glostė Misterio Džinglo nebejudantį šoną.

- Mielai tau padėsiu.

Taigi mes pasiskolinome sodininko kastuvėlį ir palaidojome Delo numylėtą peliuką, kai popiečio šešėliai ėmė driektis pro medžius, o po to sugrįžome vakarienės bei tęsti mums skirto likusio gyvenimo. Susimąsčiau apie Delą, kaip jis klūpėjo ant mano kabineto žalio kili-

mo, susidėjęs rankas ant lempoje blizgančios plikės, kaip prašė mūsų pasirūpinti Misteriu Džinglu, neleisti, "kad tas blogas žmogus jį skriaustų". Tačiau blogi žmonės vis tiek mus skriaudžia, ar ne tiesa?

- Polai? - paklausė Eleina. Jos balsas buvo ir malonus, ir išvargęs. Manau, jog tokiems senučiukams kaip mes net sodininko kastuvėliu iškasti kapą ir palaidoti peliuką yra didelis darbas. - Ar tu gerai jautiesi?

Spustelėjau ranką, kuria buvau apkabinęs Eleiną per liemenį.

- Puikiai.

- Klausyk, pasiūlė ji. - Bus nuostabus saulėlydis. Ar galėtume pasilikti ir jį stebėti?

- Gerai, - atsakiau.

Ir mes dar kurį laiką stovėjome pievelėje, rankomis apsikabinę per liemenį, iš pradžių stebėdami, kaip dangus nusidažo ryškiomis spalvomis ir kaip po to jos virsta pilkomis lyg pelenai.

Sainte Marie, Mère de Dieu, priez pour nous, pauvres pécheurs, maintenant et à l'heure de nôtre mort.

Amen.

13

1956-ieji.

Alabama per lietų.

Mūsų trečioji anūkė, graži mergina, vardu Tesa, baigė Floridos universitetą. Važiavome į iškilmes "Greyhound" kompanijos autobusu. Man tada buvo šešiasdešimt ketveri, tikras paauglys. Džanisė buvo penkiasdešimt devynerių ir graži kaip visada. Bent jau man. Sėdėjome pačiame autobuso gale, ir Džanisė barėsi, kad nenupirkau naujo fotoaparato užfiksuoti šį palaimintą momentą. Prasižiojau norėdamas jai paaiškinti, kad atvykę turėsime visą laisvą dieną pirkiniams, ir jei ji taip nori, galės nusipirkti naują fotoaparatą, jei tik leis mūsų biudžetas, be to, ji kelia triukšmą tik todėl, kad nusibodo kelionė ir nepatiko knyga, kurią pasiėmė. Tai buvo Perio Meisono romanas. O toliau viskas mano atmintyje išbluko, kaip išblunka saulėje palikta fotojuosta.

Ar prisimenate tą avariją? Manau, keli šias eilutes skaitantys žmonės gali prisiminti, tačiau dauguma ne. Kai ji nutiko, apie tai rašė visų laikraščių, nuo vienos pakrantės iki kitos, pirmuosiuose puslapiuose. Jau buvome išvažiavę iš Birmingemo, pliaupė lietus, Džanisė skundėsi savo senu fotoaparatu, ir staiga sprogo autobuso padanga. Autobusas ėmė slysti šlapia kelio danga, ir į jo šoną trenkėsi

sunkvežimis, vežantis trąšas. Sunkvežimis, važiavęs didesniu nei šešiasdešimt mylių per valandą greičiu, nubloškė autobusą į tilto atramą, sutraiškė jį į betoną ir perskėlė pusiau. Dvi blizgančios, lietaus nuplautos autobuso dalys ėmė suktis priešingomis kryptimis, viena, kurioje buvo dyzelinio kuro bakas, susprogo ir pasiuntė raudonai juodą ugnies kamuolį į pilką, lietingą dangų. Vieną akimirką Džanisė skundėsi savo senu "Kodaku", o jau kitą aš atsidūriau priešingoje viaduko pusėje ir gulėjau lietuje, spoksodamas į nailonines kelnaites, iškritusias iš kažkieno lagamino. Ant jų juodais siūlais buvo išsiuvinėta TREČIADIENIS . Visur voliojosi pradaryti lagaminai. Ir kūnai. Ir kūnų dalys. Tame autobuse buvo septyniasdešimt trys keleiviai, ir tik keturi išliko gyvi. Aš buvau vienas iš jų ir vienintelis rimtai nesužalotas.

Pakilau ir svirduliuodamas nuėjau tarp išsibarsčiusių pravirų lagaminų bei sudraskytų į gabalus žmonių ir šaukiau savo žmoną vardu. Prisimenu, kaip paspyriau žadintuvą, kaip išvydau kokių trylikos metų negyvą berniuką, gulintį stiklo šukių krūvoje, dėvintį "P.F.Flyers" firmos batelius, kurio pusė veido buvo nuplėšta. Pajutau, kaip lietus talžo mano veidą, po to palindau po viaduku, ir trumpam lietus manęs nebetalžė. Kai išėjau kitoje pusėje, vandens čiurkšlės lyg botagai vėl ėmė plakti mano skruostus bei kaktą. Išvydau Džanisę, gulinčią palei sumaitotą apvirtusio sunkvežimio su trąšomis kabiną. Pažinau ją iš raudonos suknelės - tai buvo viena iš jos pačių geriausių. Suprantama, jog pačią geriausią Džanisė saugojo diplomų įteikimo ceremonijai.

Ji dar nebuvo mirusi. Dažnai pagalvodavau, jog būtų buvę geriau, - jeigu ne jai, tai bent jau man, - jei Džanisė būtų žuvusi vietoje. Tada būčiau galėjęs truputėlį greičiau, natūraliau leisti jai iškeliauti į aną pasaulį. O gal aš save tik apgaudinėju. Viena žinau tikrai: *niekaip* negalėjau leisti jai numirti.

Džanisė virpėjo visu kūnu. Vienas jos batelis buvo nukritęs, ir aš mačiau, kaip trūkčioja jos pėda. Džanisės akys buvo atmerktos, tačiau bereikšmės, kairioji pasruvusi krauju. Atsiklaupiau greta jos ant kelių per dūmais prakvipusį lietų ir tuo metu tepajėgiau galvoti, jog šis Džanisės trūkčiojimas reiškia, kad ji žudoma elektros kėdėje; ji žudoma elektros kėdėje, o aš privalau sulaikyti limbą, kol dar ne per vėlu.

- Padėkite! - sušukau. - Padėkite man kas nors!

Niekas nepadėjo. Niekas net neprisiartino. Pylė lietus, - smarkus, merkiantis lietus, kuris priplojo man prie galvos plaukus, - o aš laikiau apkabinęs Džanisę, ir niekas neatėjo pagalbon. Jos bereikšmės

akys pažvelgė į mane, ir iš praskelto pakaušio plūstelėjo kraujas. Greta vienos virpančios, beprasmiškų spazmų tampomos rankos gulėjo chromuoto plieno plokštelė, kurioje buvo išgraviruota "GREY". O netoli šios rankos gulėjo ne daugiau kaip ketvirtadalis kažkokios masės, kuri nesenai buvo verslininku, apsivilkusiu rudu vilnoniu kostiumu.

- *Padėkite*! - sušukau dar kartą ir atsisukęs į viaduką išvydau šešėlyje stovintį Džoną Kofį. Dabar ir jis pats tebuvo tik šešėlis, didžiulis vyras nusvirusiomis ilgomis rankomis ir plika galva. - *Džonai!* - suklykiau. - *Ak, Džonai, prašau padėk man! Prašau padėk Džanisei!*

Lietus lijo man į akis. Aš sumirksėjau, ir Džonas išnyko, mačiau tik šešėlį, kurį palaikiau Džonu... tačiau tai negalėjo būti *tik* šešėlis. Esu tuo įsitikinęs. Tai buvo Džonas. Gal tik jo šmėkla, tačiau tai buvo Džonas. Mačiau, kaip lietaus lašai maišėsi su nenutrūkstamu ašarų srautu.

Džanisė mirė ant mano rankų, pliaupiant lietui, palei trąšų sunkvežimio vilkiką, sudegusio dyzelinio kuro smarvei erzinant mano nosį. Ji nė akimirkai neatgavo sąmonės - nei nesušvito akys, nei nesuskrutėjo lūpos, tardamos paskutiniuosius meilės žodžius. Tik kūnas po mano rankomis sutrūkčiojo, ir Džanisė iškeliavo amžinybėn. Pirmą kartą po daugelio metų prisiminiau Melindą Mur, Melindą, sėdinčią Indianolos bendrosios ligoninės, kur visi gydytojai buvo įsitikinę, jog ji mirs, lovoje; Melindą, atrodančią gaiviai ir žvaliai ir žiūrinčią į Džoną Kofį spindinčiomis, pilnomis nuostabos akimis; Melindą sakančią: "*Sapnavau, kad tu klaidžioji tamsoje, aš taip pat. Mes surадome vienas kitą.*"

Padėjau savo vargšės žmonos sumaitotą galvą ant šlapio kelias valstijas jungiančio greitkelio grindinio, atsistojau (tai buvo nesunku; man tik buvo įplėštas kairės rankos šonas, ir tiek) ir šaukiau Džoną vardu, atsisukęs į viaduko šešėlį.

- *Džonai! DŽONAI KOFI! KUR TU ESI, MILŽINE?*

Nužingsniavau tų šešėlių link, paspirdamas žaislinį meškiuką iškruvintu kailiu, akinius plieniniais rėmeliais ir vienu suskilusiu stiklu, nukirstą ranką su granato žiedu ant rausvo piršto.

"*Tu išgelbėjai Holo žmoną, o kodėl ne manąją? Kodėl ne Džanisę? KODĖL NE MANĄJĄ DŽANISĘ?*"

Jokio atsakymo; tik susvilusio dyzelinio kuro ir apdegusių kūnų dvokas, tik be perstojo iš pilko dangaus pliaupiantis ir barbenantis į cementą lietus, o mano negyva žmona guli kelyje man už nugaros. Neišgirdau jokio atsakymo nei tada, nei dabar. Tačiau, žinoma, 1932-aisiais Džonas išgelbėjo ne tik Melindą Mur ar Delo peliuką,

kuris mokėjo atlikti tą žavų triuką su špūle ir atrodė, jog laukė Delo gerokai anksčiau, nei jis pasirodė... ir gerokai anksčiau, nei pasirodė Džonas Kofis.

Džonas taip pat išgelbėjo ir mane, ir prabėgus daugeliui metų, kai stovėjau per pliaupiantį Alabamos lietų, ieškodamas žmogaus, kurio nebuvo viaduko šešėliuose, stovėdamas tarp išmėtyto bagažo ir išdarkytų lavonų, aš sužinojau siaubingą tiesą: nėra absoliučiai jokio skirtumo tarp išgelbėjimo ir prakeikimo.

Jaučiau, kaip į mane subėga ir viena, ir kita, kai kartu su Džonu sėdėjome ant jo gulto - tai buvo tūkstantis devyni šimtai trisdešimt antrųjų lapkričio aštuonioliktoji. Iš jo į mane per mūsų sujungtas rankas liejosi kažkokia keista galia, kaip kažkodėl negali persiduoti mūsų meilė, viltis ir geri ketinimai; tai buvo jausmas, kuris prasidėjo tarytum dygčiojimas, o po to pavirto kažkuo milžinišku, lyg potvynio banga, galybe, kurios nei prieš tai, nei po to nebuvau patyręs. Nuo tos dienos nė karto nesirgau nei plaučių uždegimu, nei gripu, man netgi nė karto neskaudėjo gerklės. Manęs daugiau niekada nebekamavo šlapimtakių uždegimas, netgi nesupūliuodavo įpjautas pirštas. Kelis kartus buvau persišaldęs, bet tai įvykdavo nedažnai - kartą per šešerius ar septynerius metus, ir nors persišaldę žmonės rimtai suserga, man nieko panašaus nenutiko. Vieną kartą, tais siaubingais 1956-aisiais, man išėjo tulžies akmuo. Ir nors kai kuriems skaitantiems šias eilutes pasirodys keista, tas skausmas man sukėlė tik malonumą. Tai buvo vienintelis rimtas skausmas, kurį patyriau nuo to laiko, kai prieš dvidešimt ketverius metus buvo sugedusi mano vidaus santechnika. Ligos, kurios pasiėmė draugus ir mylimus bendraamžius, kol neliko nė vieno, - insultai, vėžiai, infarktai, kepenų ligos, kraujo ligos, - nepalietė manęs, aplenkė pasukdamos į šalį, kaip vairuotojas pasuka į šalį, stengdamasis kelyje išvengti susidūrimo su elniu ar meškėnu. Vieninteléje rimtoje avarijoje, kurią patyriau, išlikau sveikas, jei neskaitysime įbrėžimo rankoje. 1932-aisiais Džonas man įskiepijo gyvenimą. Galima pasakyti, jog jis mane nubaudė gyvenimu. Tikriausiai aš iškeliausiu anapus, - žinoma, jog iškeliausiu, jei ir turėjau kokių nemirtingumo iliuzijų, jos mirė kartu su Misteriu Džinglu, - tačiau aš panorėsiu mirti kur kas anksčiau, nei mirtis susiras mane. Teisybę pasakius, aš jau dabar trokštu mirties ir troškau jos nuo pat to momento, kai mirė Eleina Koneli. Negi turiu tai jums aiškinti?

Drebančiomis šlakuotomis rankomis vartau šiuos puslapius ir klausiu savęs, ar čia yra kokia nors prasmė - kaip tose knygose, kurios pakelia dvasią ir padaro mus kilnesnius. Prisimenu vaikystėje

girdėtus pamokslus "Jėzaus Garbinimo" ir "Viešpaties Galybės"' bažnyčiose, mano ausyse suskamba pamokslininkų žodžiai apie tai, jog Dievas pastebi ir žvirblį, kad Jis mato ir paženklina net mažiausius savo kūrinius. Kai pagalvoju apie Misterį Džinglą ir mūsų surastas gegnės skylėje mažytes medžio atplaišas, manau, jog taip ir yra. Tačiau tas pats Dievas paaukojo Džoną Kofį, trokštantį daryti tik gera, taip pat žiauriai, kaip Senojo Testamento pranašas aukojo bejėgį ėriuką... kaip Abraomas būtų paaukojęs savo sūnų, jei jam būtų liepta tai padaryti. Prisimenu, kaip Džonas aiškino, jog Vartono žudymo įrankis buvo Deterikų mergyčių meilė viena kitai, ir kad tai vyksta kasdien visame plačiajame pasaulyje. Jeigu tai įvyksta, Dievas *leidžia,* kad tai įvyktų, o kai mes sakome: "Aš nesuprantu", Dievas atsako: "Man tai nerūpi".

Pagalvojau apie mirštantį Misterį Džinglą, kai buvau nuo jo nusisukęs ir visą dėmesį sutelkęs į nemalonų žmogų, kuriam didžiausią džiaugsmą teikė kerštingas smalsumas. Prisimenu save, per lietų priklaupusį prie Džanisės, kurios kūnas spazmiškai trūkčiodamas ginė šalin paskutiniąsias beprasmes jos gyvenimo sekundes.

- *Liaukis*, - bandžiau tada pasakyti Džonui jo kameroje. - *Paleisk mano rankas, nes aš nuskęsiu, jei nepaleisi. Nuskęsiu arba susprogsiu.*

- Jūs nesprogsite, - atsakė jis, išgirdęs mano mintis ir nusišypsodamas.

Ir siaubingiausia, kad aš nesusprogau. Niekada.

Mane kamuoja bent jau viena senatvės liga: nemiga. Vėlai naktį guliu savo lovoje ir klausausi pasiligojusių vyrų ir moterų beviltiško kosulio, genančio juos tolyn į senatvę. Girdžiu, kaip skamba skambutis, kviečiantis budintį sanitarą, ar kaip koridoriuje girgžda batai, ar ponios Dževits mažą televizorių, rodantį naktines žinias. Guliu ir mąstau apie Brutalųjį, Dyną, o kartais ir Viljamą Vartoną, sakantį: "*Teisingai, nigeri. Esu pasiutiškai blogas*". Galvoju apie Delakrua, kviečiantį mane: "*Pasižiūrėkite, bose Edžkoumai, aš išmokyti Misterį Džinglą naujas triukas*". Galvoju apie soliariumo tarpduryje stovinčią Eleiną ir liepiančią Bredui Doulanui palikti mane ramybėje. Kartais aš užsnūstu ir susapnuoju tą viaduką per lietų ir Džoną Kofį, stovintį šešėlyje. Šiuose trumpuose sapnuose tai niekada nebūna optinė apgaulė, visada matau savo milžiną realų, tiesiog stovintį ir stebintį. Guliu lovoje ir laukiu. Galvoju apie Džanisę, kaip ją praradau, kaip ji per lietų amžiams išsprūdo man iš rankų, ir laukiu. Visiems mums lemta mirti, žinau, jog čia nėra jokių išimčių, tačiau kartais, ak, Viešpatie, Žalioji mylia būna tokia ilga.

Autoriaus pabaigos žodis

Nemanau, jog norėčiau parašyti dar vieną dalimis leidžiamą romaną (jau vien dėl to, kad kritikai spardo tavo subinę ne vieną, o šešis kartus), tačiau nė už ką pasaulyje neatsisakyčiau patirtų įspūdžių. Dabar, kai rašau šį pabaigos žodį, turi būti išspausdinta antra "Žaliosios mylios" dalis, ir, atrodo, eksperimentas išleisti romaną dalimis pavyko, bent jau komercine prasme. Už tai, Nuolatinis Skaitytojau, noriu padėkoti Tau. Manau, jog dabar mus ryte prikelia kažkas kita - pažvelkime naujoviškai į tradicinį istorijų pasakojimą. Bent jau aš šitaip jaučiausi.

Rašiau skubėdamas, nes knygos apimtis vertė skubėti. Tai iš dalies kėlė mano nuotaiką, tačiau per skubėjimą galėjo įsivelti ir anachronizmų. E korpuse per radiją prižiūrėtojai ir kaliniai klausydavosi laidos "Aleno alėja", tačiau aš abejoju, ar iš tiesų Fredas Alenas transliuodavo savo laidas 1932-aisiais. Tas pats pasakytina apie Kajaus Kaizerio "Muzikos žinių akademiją". Nenoriu čia teisintis, tačiau, man atrodo, jog yra sudėtingiau tyrinėti tik ką už horizonto nusileidusią istoriją nei viduramžius ar kryžiaus žygių laikus. Sugebėjau išsiaiškinti, jog Brutalusis iš tiesų galėjo Mylios peliuką pavadinti Viliu iš garlaivio, - tuo metu jau ketveri metai buvo rodomas šis animacinis Disnėjaus filmukas, - tačiau mane slapta kamuoja įtarimas, kad maža pornografinė iliustruota knygelė, pasakojanti apie Išverstakio ir Alyvuogės nuotykius, yra neatitinkantis to laikmečio vaizduotės kūrinys. Jei nuspręsiu išleisti "Žaliąją mylią" atskira knyga, gal kai ką ir pavalysiu... o gal ir paliksiu tuos nelogiškumus. Galų gale ar pats didysis Šekspyras savo "Julijuje Cezaryje" nepaliko anachronizmo, rašydamas apie mušantį valandas laikrodį, nors tuo metu mechaniniai laikrodžiai dar nebuvo išrasti?

Supratau, jog perdarant "Žaliąją mylią" į atskirą knygą iškyla naujų, unikalių sunkumų, iš dalies todėl, kad knyga negali būti išspausdinta taip pat, kaip ji buvo leidžiama dalimis. Kadangi vadovavausi Čarlzo Dikenso pavyzdžiu, keleto žmonių paklausiau, kaip Di-

kensas, pradėdamas kiekvieną naują epizodą, atgaivindavo savo skaitytojų atmintį. Maniau, jog prieš kiekvieną eilinę dalį, spausdinamą mano mylimame laikraštyje "*Saturday Evening Post*", reikėtų patalpinti ankstesnės dalies santrauką, tačiau sužinojau, jog Dikensas nebuvo toks tiesmukiškas; jis įpindavo santrauką į pasakojimą.

Kol bandžiau nuspręsti, kaip tai padaryti, mano žmona pradėjo priekaištauti (ji nėra priekabių ieškotoja, tačiau kartais būna negailestinga kritikė), kad taip ir neužbaigiau pasakojimo apie Misterį Džinglą, cirko peliuką. Pagalvojau, jog žmona yra teisi, ir pradėjau suvokti, kad paversdamas Misterį Džinglą Polo Edžkoumo, sulaukusio senatvės, paslaptimi galiu sukurti gana įdomią įžangą kiekvienai daliai (tai, kas iš šito išėjo šiek tiek primena ekranizuotą "Keptų žalių pomidorų" variantą). Tiesą pasakius, man viskas patinka įžangose, pasakojančiose apie Polo gyvenimą senelių namuose "Džordžijos pušys". Man ypač patinka, kaip Polo galvoje persipynė sanitaras Doulanas ir Persis Vetmoras. Šito aš neplanavau ir specialiai nekūriau; kaip labiausiai pavykusiuose prasimanymuose ši idėja sklandė ore, kol surado savo vietą.

Pirmiausiai noriu padėkoti Ralfui Vičinanzai, pakišusiam "trilerio serialo" idėją, ir savo draugams "Viking Penguin" bei "Signet" leidyklose, ją parėmusiems, nors iš pradžių mirtinai bijojusiems (visi rašytojai yra pakvaišę, ir mano draugai šitą žino). Taip pat noriu padėkoti Maršai DeFilipo, kuri perrašė visą mano neįskaitomą rankraštį ir nė karto nenusiskundė. Na gerai... *retai* nusiskųsdavo.

Tačiau labiausiai noriu padėkoti savo žmonai Tabitai, kuri perskaitė visą šią istoriją ir pasakė, jog jai patiko. Rašytojai beveik visada rašo knygas, turėdami omenyje kažkokį idealų skaitytoją. Manau, jog žmona man yra toks skaitytojas. Mes ne visada žiūrime viens kitam į akis, kai aptarinėjame savo kūrybą (po velnių, mes retai žvelgiame vienas kitam į akis, kai lankomės prekybiniame centre), tačiau, kai žmona sako, jog knyga yra gera, dažniausiai taip ir būna. Nes Tabita yra griežta, ir kai aš bandau sukčiauti ar nukirsti kampą, ji visada tai pastebi.

Ir Tau, Nuolatinis Skaitytojau. Dėkoju ir Tau. O jei turi kokių nors minčių dėl atskira knyga išleistos "Žaliosios mylios", pranešk man.

Stivenas Kingas
1996 m. balandžio 28 d.
Niujorkas

Stephen King

ŽALIOJI MYLIA
Romanas

Redaktorius J.Vabuolas
Dailininkas A.Šimakauskas

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra 10 p.
SL Nr. 929. Ofsetinė spauda 10,5 sąl.sp.l.
Užsakymo Nr. 484 Kaina sutartinė.
"Eridanas", 3009 Kaunas, Partizanų 4.
Spausdino Adomo Jakšto spaustuvė,
Girelės 22, 4320, Kaišiadorys.

DAUGIAMILIJONINIS BESTSELERIS

Kould Mauntino kalėjimo E korpusas.
Paskutines savo gyvenimo dienas
čia leidžia pasmerkti myriop kaliniai:
išmušus lemtingai valandai, jiems
tenka pereiti koridoriumi,
kitaip vadinamu Žaliąja mylia,
ir sėstis elektros kėdėn.
Už dviejų mažamečių mergaičių
išprievartavimą ir nužudymą savo
eilės čia laukia ir milžiniško kūno
sudėjimo tamsiaodis Džonas Kofis.
Bet... prižiūrėtojų vyresnysis
Polas Edžkoumas suabejoja šio
klaikaus nusikaltimo tyrimu.
Pamažu aiškėja stulbinanti tiesa,
kurią taip intriguojančiai ir
sensacingai sugeba perteikti
tik Stephenas Kingas.